یەکەم

سەرچاوەی پەرستاری بەزمانی کوردی

منتدى إقرأ الثقافي
www.iqra.ahlamontada.com

هەنگاو

بە

هەنگاو

چالاکیەکانی پەرستار

نووسەر: یوسرا ڕازیانی

پێداچوونەوەی ڕێزمانی کوردی:
م. هەرێم عوسمان

بەپێداچوونەوەی چەندەها پسپۆڕی
شارەزای پەرستاری کوردستانی رۆژ
هەڵات و باشوور

یەکەم سەرچاوەی پەرستاری
بە زمانی کوردی

هەنگاو بە هەنگاو چالاکیەکانی پەرستار

نوسەر: یوسرا ڕازیانی

ناونیشانی کتێب: یەکەمین سەرچاوەی پەرستاری بەزمانی کوردی

ناوی نووسەر: یوسرا ئەنوەر حەسەن

دیزاینی بەرگ: کۆمپانیای سازیار

دیزاینی کتێب: کۆمپانیای سازیار

نۆبەتی چاپ: چاپی یەکەم ٢٠٢٢

چاپ: چاپ و بڵاوکردنەوەی تاران، ئێران

تیراژ: (٢٥٠) دانە

ژمارەی سپاردن: لە بەڕێوبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان ژمارە (١٦٤٥)ی ساڵی (٢٠٢٢)ی پێدراوە.

نرخ: ٤٠٠٠٠ دینار

یوسرا رازیانی مامۆستایەکی خاوەن ئەزموونە لەگەڵ هەبوونی مێژوویەکی دیاری کارکردن لە دامەزراوەکانی خوێندنی باڵادا. هەڵگری بڕوانامەی ماستەرە لە پەرستاری منداڵان لە وڵاتی ئێران .شارەزایی لە بوارەکانی کاری فریاگوزاری و خۆراک ناسی و توێژینەوەی زانستی و قسەکردنی گشتی دا هەیە. چەندان بڵاوکراوەی کاریگەری لە ڕۆژنامەو بڵاوکراوە ناوخۆیی و نێودەوڵەتیەکاندا بڵاوکردۆتەوە.لە توێژینەوەکانیدا بە شێوەیەکی سەرەکی جەختی لەسەر چارەسەرە تەواوکارەکان کردووەتەوە لە زانستی تەندروستیدا.

خاتوو یوسرا رازیانی لە چەندین کۆنفرانسی- نێودەوڵەتیدا وەک باشترین قسەکەر دەستنیشان کراوە و ئەم پەرتووکەش سێیەمین پەرتوکی ئەوە کە تیشک دەخاتە سەر کارامەییە کلینیکیەکان لە بواری پەرستاریدا. دوو پەرتووکەکەی تریش کە هەر لەلایەن خاتوو یوسراوە نوسراون بریتین لە: یەکەم؛ کاریگەری شێربەنجە لەسەرتواناى کارکردنی خێزانە ئێرانیەکان. و دووەم؛ هەموو کردارەکانی پەرستار، هەنگاو بە هەنگاو. وەک خێرخوازێکی خۆبەخش لە چەندین کارەساتی سروشتیدا بەشداری کردووەو خەڵات کراوە و ئامانجی دروست کردنی گۆڕانکاری گەورەیە لە زانستی پەرستاریدا لە داهاتوویەکی زۆر نزیکدا.

دەتوانن زانیاری زیاتر وەربگرن لە:

1-google scholar
https://scholar.google.com/citations?user=t_d727wAAAAJ&hl =en
2-linkedin
https://www.linkedin.com/in/yosra-raziani-3800ab198/
3- Slide share
Yosra Raziani | SlideShare
4- Scopus profile https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=572245093 04

خوێندکارە خۆشەویستەکانم کە هاوکارم بوون لەم پەرتوکەدا

بروا صلاح

سۆزیار حسێن

رێکان کامەران

گلێنە ئازاد

پەیوەند عەلی

ئاسیا رێبوار

زۆر سوپاسی محمد شزرکۆ حسن دەکەین کە لە کاری وێنەگرتنەکان و کۆکردنەوەی وشە زانستیەکان هاوکاری کردین

پێشەکی

زمان وەک کۆڵەکەی شوناسی هەرنەتەوەیەک لەدێر زەمانەوە گرینگی و بایەخی خۆی هەبووەو تا هاتووە ئەم بایەخە زیاتر دەبێ. چوون نەتەوەی بێ زمان ناتوانێ بەرهەمی نووسراوی تایبەت بە خۆی هەبێ و کلتووری خۆی دەوڵەمەند بکات.زمان وەک یەکەمین کەرەستەی پەیوەندی مرۆڤ هەر لە منداڵیەوە لەدایکەوە بۆ منداڵ و لە قوتابخانەوە بۆ قۆناغی دواتر لە راستیدا شووناسێک دەبەخشێت بە مرۆڤ کە،لەگەڵیدا پێ دەگرێ و گەورەدەبێ و دەبێتە بەشێک لە کلتووری کە تا کۆتایی ژیان لەگەڵیا دەژی..

خوێندن بە زمانی دایک یەک لەو خاڵە گرینگانەیە کە دەبێتە پردی پەیوەندی مرۆڤ و زانست. بە پێی لێکۆڵینە زانستییەکان لە زۆربەی وڵاتانی جیهان ئەم راستیە خۆی نواندووە کە خوێندن بە زمانی دایکی بۆ منداڵ دەبێتە هۆکاری ئەوەیکە زووتر و ئاسانترفێری زانست بین و لەگەڵ چەمک و دەستەواژە زانستیەکان ئاشنا بن و زۆرتریش لە بیر و زیهنی مرۆڤدا دەمێننەوە. بەداخەوە کە زمانی کوردی بە بەراورد لەگەڵ زمانەکانی دیکە دواکەوتنێکی بەرچاوی بەخۆیەوە بینیوە و هەوڵم داوە خوێندکارانی کورد خاوەنی زمانی رەسەنی خۆیان بن لە دەستکەوتنی کتێبە پزیشکییەکانیشدا و پەرستاری بە تایبەت. بە لەبەرچاوکرتنی ئەم دۆخە هەستیارە کە ئێمەی کورد تێیدا بەسەر دەبەین دەبێ بە باشترین شێوە لە پاڵ مەترسیەکان کەڵک وەربگرین لە میدیا و ئەو کەرەستانەی کە لەبەردەستە لە پێناو پاراستنی زمان و شووناسی نەتەوەییمان و زمانی شیرینی دایکمان کە کوردییە. هەر ئەم هۆکارەش بوو هانی دام بە نووسین و بڵاوکردنەوەی ئەم کتێبە بەزمانی شیرینی کوری و هەوڵدان بۆ پاراستن و زیندووکردنەوەی زمانەکە لە سەرچاوەو چەمکە پزیشکی یەکانیشدا. بەشی پەرستاری یەکێکە لە بەشە پزیشکیە زۆر گرنگەکان لە جیهاندا. پەرستارەکان زۆرترین بەشی خەسخانەکان پڕدەکەنەوە و زۆرترین خزمەت بە نەخۆشەکان دەکەن، دەتوانین بڵێین بەشی زۆری کاری نەخۆشخانەکان پەرستار ئەنجامی دەدات، بەڵام بەداخەوە لە کوردستان ئەم بەشە وە ئەم پیشەیە بەو شێوەیەی خۆی گرنگی پێنەدراوە و دەتوانین بڵێن تا رادەیەک بە چاوێکی کەم سەیر دەکرێ ..

بێ ئاگا لەوەی کە پەرستارەکان ئەرکێکی زۆری نەخۆشخانە لەئەستۆ دەگرن و بەشێکی زۆری بەرپرسیارێتیان لەئەستۆیە. پێویستە زیاتر گرنگی بەم بەشە و بە پیشەی پەرستاری بدرێت و بە شێوەیەکی باشتر بخوێنرێت لەسەرجەم ناوەندەکانی خوێندنی باڵا وە زیاتر بەرەو پێش بچێت ، سەرکەوتنی هەر وڵات و نەتەوەیەک لە رۆشنبیری و لێهاتووی تیمە پزیشکییەکەیدا رەنگ دەداتەوە. پیشەی پەرستاری یەکێکە لەو پیشە زۆر پیرۆز و گرنگانەی کە پێویستی هەموو مرۆڤایەتییە، پەرستاری تەنها زانستێک نییە بەڵکو هونەریشە. ئاکە پیشەیەکە کە بە پێشکەوتنی کۆمەڵگا و تەکنەلۆژیا زیاتر و زیاتر لە بەرەوپێشچووندایە. پەرستاران برِبرِەی پشتی چاودێری تەندرووستین، پەرستاران دڵی نەخۆشخانەکانن، ئەو کەسە تایبەتمەندانەن کە بە شێوازێکی پرۆفیشناڵ و ئەکادیمی راهێنراون تا چاودێری و خزمەتگوزاری تەندروستی پیشکەشی هەموو مرۆڤایەتی بکەن بەبێ جیاوازی رەگەز و دین و رەنگ و نەژاد لەسەر بنەمای مرۆڤایەتی. پەرستاران ئەو سەربازانەن کە هەمیشە لە هێڵی پێشەوەی جەنگەکاندان بۆ پاراستنی سەلامەتی و تەندروستی هەمووما‌ن. ئەو کەسانەن کە سەلامەتی و تەندروستی خۆیان دەخەنە مەترسیەوە بۆ پاراستنی سەلامەتی و تەندروستی نەخۆشەکان. پەرستاران زۆرترین ئەندامانی ناو ستافی پزیشکین. کە زۆرترین خزمەتگەزاری پێشکەش بە هاوڵاتیان دەکەن. پەرستاری پیشەی دڵ و ئەقڵە لە هەمان کاتدا. پەرستار ئەو کەسەیە کە لە ژێر ناوی پەرستاردا زۆرترین رۆڵ و ئەرکی هەیە وەک: پەرستار، مامۆستا، راوێژکار، داکۆکیکار و متمانەپێکراوترین و نزیکترین کەسە بۆ نەخۆش. هەر بۆیەش لە وڵاتە پێشکەوتووەکانی وەک ئەورووپا و ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا و زۆربەی وڵاتە

پێشکەوتووەکانی ئاسیا ڕێزێکی زۆر لە پیشەی پەرستاری دەگیرێت و ئەرک و مافەکانی پەرستاران تا ڕادەیەکی باش پارێزراوە و گرنگیەکی تایبەت بە پەرستاران دراوە. بەڵام لە هەمان کاتیشدا زۆر بە داخەوە لە وڵاتەکانی تری ئاسیا و بەتایبەت وڵاتی عێراق و هەرێمی کوردستان گرنگیەکی ئەوتۆ نەدراوە بە پیشەی پەرستاری و هەتاکو ئێستا پێناسەی کار و ئەرک و مافی پەرستار دیاری نەکراوە و تاکە ستافی پزیشکییە کە زۆرترین ئەرکی هەیە لە نەخۆشخانەکاندا و درێژترین ماوەی کارکردنی هەیە و لە هەمان کاتیدا کەمترین مووچەی هەیە بە بەراورد بە ئەندامانی تری ستافە پزیشکییەکان. وە ئەو چینەی نەخۆشخانەکان و بەشە پزیشکیەکانن لە ڕووی زانست و پێداویستیەوە کەمترین گرنگی پیدراوە.

لەم پەرتوکەدا ئاماژەمان بە سەرجەم ئەرکەکانی پەرستار داوە و هەنگاو بە هانگاو ڕونکراونەتەوە .ئەم پەرتوکە کۆکراوەی گشتی زۆربەی کتێبە تازە جیهانیەکانی تایبەت بە پەرستارییە. هەروەها ئەم پەرتوکە پێکهاتوە لە ٢٣ بەش ، لەهەر بەشێکدا کردارێک یاخود ئەرکێک لەو ئەرکانەی کە ئەنجام دەدرێ لەلایەن پەرستارەوە ڕونکراوەتەوە بە سەرجەم هەنگاو و وێنەوە ، ئەوانیش پێکهاتون لە : پاک و خاوێنی دەستەکان، خۆپارێزی ستاندارد، لەدەستکردن و دانانی دەستکێشی نەشتەرگەری، نیشانە زیندەییەکان ، شەکری خوێن، CPR، هێلکاری دڵ ، نموونەی خوێن، نمونەی شلەکانی لەش، شێوازی باری جەستەی نەخۆش ، کانۆلا دانان، سۆندەی گەدە ، سۆندەی میز، شوشتن پێدانی دەرمان و خۆراک لەڕێگەی کۆمەوە ، دورینەوە ، ڕێگاکانی پێدانی دەرمان، چارەسەر بە گیراوەکان، شوشتنی گوێکان ، شوشتنی چاو ، شوشتنی لوت، چارەسەر بە ئۆکسجین، تەندروستی پێست ، مامەڵەی دوای نەشتەرگەری. لە کۆتایی پەرتوکەکەدا ئاماژە بە وشە پزیشکیەکان کراوە و ڕونکراونەتەوە بە شێوازێکی ئاسان بۆ تێگەیشتن.

لە کۆتاییا .. ئێمە تەواوی هەوڵی خۆمان داوە تا بە باشترین و جوانترین شێوە ئەم کارە بە بێ هەڵە کۆتایی پێبهێنین . انشاء الله بێ کێشەو بێ هەڵە دەبێت و دەبێتە جێی ڕەزامەندی سەرجەم خوێنەران.بە سوپاسەوە داوا دەکەین لە کاتی هەبوونی هەر کێشەیەک یاخود هەر هەڵەیەک لە ڕێزمان و زمانەوانی دارشتنەوەدا . یاخود هەر پێشنیارێک بتانەوێ ئاراستەی ئێمەی بکەن دەتوانن لەم ڕێیەوە ڕەخنەو پێشنیارەکانمان ئاراستە بکەن.

Raziani.nursingauthor@gmail.com

009647501852358

بە هیوای سوود...

N	Name of reviewer	Affiliation	Photo
1	Dr. Kimia Karami	PhD in pediatric nursing, Department of pediatric nursing, Lorestan University of Medical Sciences, Khorramabad, Lorestan, Iran	
2	Dr. Fatemeh Mohammadipour	PhD in Critical care nursing, Head of research center, School of Nursing & Midwifery, Lorestan University of Medical Sciences, Khorramabad, Lorestan, Iran	
3	Dr. Shwan Asaad Qadir	Head of Community Health Department College of Nursing / University of Sulaimani, Kurdistan region, Iraq	
4	Dr. Omar H Shareef	Dip, BSc. in Nursing UoS MSc. in Public Health the UK PhD. in Community Health Nsg. UoS Department of Family and Community Health Nursing Lecturer in College of Nursing at University of Sulaimani, Kurdistan region, Iraq	

٥	Ahmad Nazari	BSc. in Nursing science, senior lecturer in Awaye Salamat nursing institute, Registered clinical nurse of Iranian nursing association, Kermanshah, Iran	
٦	Farangis Alizadeh	BSc. in Nursing science MSc in Nursing education, Funder of Sanyar Home care nursing centers, Registered clinical nurse of Iranian nursing association, Kermanshah, Iran	
٧	Dr. Salih Ahmed Abdulla	Assistant professor, Hawler medical university, College of nursing, Kurdistan region, Iraq	
8	Dr.Kareem Fattah Aziz Al-Barznji	PhD in Community Health Nursing.Hawler Medical University /College of Nursing, Kurdistan region, Iraq	
9	Dr. Araz Mohammed Abdulkarim	BSc in nursing science MSc in child and Adolescent Mental Health Ph.D. in psychiatric nursing	
10	Dr. Taha Ahmad Faraj	Ph.D. in Psychiatric Mental Health Nursing, Head of psychiatric and mental Health Department, College of Nursing, University of Sulaimani in Kurdistan Region	

11	Dr. Ayad Sameen Faraj	MB. ChB, C.A.B.M.S (medicine) Lecturer at Tishk international university internist in Rizgary Teaching hospital Hawler, Kurdistan region, Iraq	
12	Mokhtar Yaghoubi	BSc. in Nursing science Msc. In Medical Surgical nursing, Head of paraclinical college, Sanandaj university of medical sciences, Kurdistan, Iran	
13	Reza Ghanei	Clinical Care Research Center, Research Institute for Health Development, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran	

پێڕست

پاکوخاوێنی دەستەکان ٢٠

خۆپارێزی ستاندارد ٣٠

لەدەستکردن و دانانی دەستکێشی نەشتەرگەری ٤٢

نیشانە زیندەییەکان ٤٨

شەکری خوێن ٧٤

بوژانەوەی دڵ ٨٤

هێلکاری دڵ ١٢٢

وەرگرتنی نموونەی تاقتگەیی ١٤٠

نموونەی شلەکانی لەش ١٦٠

شێوازی باری جەستەی نەخۆش ١٨٠

کانۆلا دانان ١٩٠

سۆندەی گەدە ٢٠٦

سۆندەی میز ٢٢٠

شوشتن، پێدانی دەرمان و پێدانی خۆراک لەرێی کۆمەوە ٢٤٤

دوورینەوە ٢٥٤

رێگاکانی پێدانی دەرمان ٢٧٤

چارەسەر بە گیراوەکان ٢٩٦

شوشتنی گوێیەکان ٣١٦

شوشتنی چاو ٣٢٢

شوشتنی لووت ٣٢٨

چارەسەر بە ئۆکسجین ٣٣٤

تەندروستی پێست ٣٤٦

مامەڵەی دوای نەشتەرگەری ٣٨٢

زاراوەی زانستی ٤٠٠

سەرچاوە بەکار هاتووەکان ٤٣٠

بەشی یەکەم

پاکوخاوێنی دەستەکان

پاکوخاوێنی دەستەکان

لە ٪ ٨٠ ی ئەو زیندەوەرانەی بە رۆری شوێنێکی تایبەتی جەستە داگیردەکەن (residentflora)، لە پێنج چینی یەکەمی رووی دەرەوەی پێستدا هەن، لە ٪ ٢٠ لە سەڵکی موو و چەوریە رژێنەکاندا هەن. لە سالی ٢٠٠٢دا، سەنتەری کۆنترۆل و رێگری لە نەخۆشییەکان (CDC)، چەند پێشنیارێکی بۆ پاکوخاوێنی دەست لە رێکخراوەکانی چاودێری تەندروستیدا بڵاوکردەوە. پاکوخاوێنی دەست زاراوەیەکی گشتییە کە بەکاردێت بۆ پێناسەکردنی دەستشۆردن، پاککەرەوەی دەست، دەستسڕین، پاککەرەوەی دەست لەکاتی نەشتەرگەریدا.

دەستشۆردن: ئاماژەیە دەستشۆردنی تەواو بە ئاو و سابوون.

دەستشۆردن بە ئاو و سابوون پێناسە دەکرێت بە دەستشۆردن بە ئاو و سابوون و ماددەیەکی پاککەرەوە. دژە میکرۆبەکان بە شێوەیەکی کاریگەر سری بەکتریا لەسەر دەستەکان کەم دەکاتەوە و زۆر جار یش کاریگەری دژەمیکرۆبەکان بۆ ماوەی چەند کاتژمێرێک دەمێنێتەوە.

پاککردنەوەی دەستەکان بە ماددەی کهولی: بەکارهێنانی بەرهەمێکی پاککەرەوەیە، کە ماددەیەکی کهولیە بە بێ ئاو بەرهەم دەهێنرێت و بەکاردەهێنرێت بۆ هەموو رووەکانی دەست بۆ کەمکردنەوەی ژمارەی ئەو میکرۆب و وردە زیندەوەرانەی کە ئێستا هەیە.

پاککردنەوەی دەست لەکاتی نەشتەرگەریدا: دەستشۆردن بە ئاو و سابوون یان پاککردنەوەی دەستەکان بە ماددەی کهولی کە پێش نەشتەرگەری لەلایەن کارمەندانی نەشتەرگەرییەوە جێبەجێدەکرێت.

پێشنیارە گشتییەکان بۆ پاکوخاوێنی دەست:

* کرێمی دەست یان نەرمکەرەوە بەکاربهێنە بۆ کەمکردنەوە و نەهێشتنی روودانی هەستیاری و بێزارکردن لەکاتی تووشبوون بە هەوکردنی پێستدا کە پەیوەندی بە پاککردنەوەی دەست یان دەستشۆردنەوە هەیە.

* لەکاتی پەیوەندی راستەوخۆ لەگەڵ نەخۆشەکان یان لەکاتی مەترسییەکی زۆردا نینۆکی دەستکرد یان نینۆکی درێژ دامەنێ (نموونە، ئەوانەی لە یەکەکانی چاودێری وردن، یان ئەوانەی لە ژووری نەشتەرگەری دان)

* پاراستنی نینۆکی سروشتی درێژییەکەی کەمتر بێ لە ٤/١ ئینچ (٦،٠سم).

* دەستکێش لە دەست بکە کاتێک بەرکەوتنت دەبێت لەگەڵ خوێن و دەردراوەکانی لەش و ئەو پێد ویستنیانەی کە ئەگەری هەیە نەخۆشی بگوازێتەوە.

* بەپێی رێکخراوی تەندروستی جیهانی (who) لەکاتی چاودێری نەخۆشدا پێنج ساتی سەرەکی هەیە، کە کارمەندانی چاودێری تەندروستی پێویستە پاکوخاوێنی دەست ئەنجام بدەن:

١- پێش دەست لێدان لە نەخۆشێک بۆ پاراستنی نەخۆشەکە لە دژی ئەو میکرۆبە زیانبەخشانەی کە لەسەر دەستەکانت هەڵگرتوون، هەندێک نموونە لەوانە:

- تەوقەکردن
- کاتێک یارمەتی نەخۆشێک دەدەیت بۆ ئەوەی بجوڵێت، بۆ دەستشۆردن، کاتێک مەساجی بۆ دەکەیت
- لەکاتی وەرگرتنی لێدانی دڵ دا، پەستانی خوێن، گوێلێگرتنی سنگ، دەستلێدانی سک.
- پێش دانانی کانۆلا (IV)

٢- پێش ئەنجامدانی هەرکردارێک بۆ پاراستنی نەخۆشەکە لە دژی میکرۆبە زیانبەخشەکان، بەو میکرۆبانەشی کە تایبەتن بە نەخۆشەکە، لە مەترسی چوونە ناو لەشی نەخۆشەکە، هەندێک نموونە لەوانە:

- بایەخپێدان و چاودێریکردنی دەم و ددان، پێدانی دڵۆپەی ناو چاو، دەرداوەکانی ناو لەش.

- چاودێری برینی پێست، پێچانەوەی برین، دەرزی ژێرپێست.
- دانانی قەستەرە یان هەڵمژینی شلەکان لە کونێکەوە یان برینێک بە رێگای .
- - ئامادەکردنی دەرمان، تاقمی دوورینەوە.

٣- دوای مەترسی بەرکەوتنی شلەی لەش بۆ پاراستنی خۆت و ژینگەی ناوەندەکانی تەندروستی لە میکرۆبە زیانبەخشەکانی نەخۆش، هەندێک نموونە لەوانە:

- بایەخپێدان و چاودێریکردنی دەم و ددان، پێدانی دڵۆپەی ناو چاو، دەرداوەکانی ناو لەش.

- چاودێری برینی پێست، پێچانەوەی برین، دەرزی ژێرپێست.

لەکاتی وەرگرتنی نموونەی خوێن و بەکارهێنانی، (drainingsystem) کردارێکە یان پرۆسەی هەڵمژینی شلەکان لە کونێکەوە یان برینێک بە رێگای هەڵمژین یان راکێشان، دانانی ناوەوەی بۆری هەواو لابردنی.

پاکردنەوەی میزو پیسایی، رشانەوە، چرەسەرکردنی پاشەڕۆی لەهاف، دەستەسڕ، دایبی، پاککردنەوەی ئەو ماددە و پێداویستیانەی کە بەشێوەیەکی ئاشکرا لە (گەرماو یان ناو ئامێری پزیشکی) پیس بوون

٤ دوای دەستلێدان لە نەخۆشێک بۆ پاراستنی خۆت و ژینگەی ناوەندەکانی تەندروستی لە میکرۆبە زیانبەخشەکانی نەخۆش.

٥ دوای دەستلێدان لە دەوروبەری نەخۆش بۆ پارستنی خۆت و ژینگەی ناوەندەکانی تەندروستی لە میکرۆبە زیانبەخشەکانی نەخۆش.

زۆربەی کات هەندێک ناوچەی دەست ناشۆردرێت لە کاتی دەستشۆردن.

زیانەکانی زۆر دەست شۆردن:

لەبەرئەوەی زۆر دووبارەکردنەوەی دەستشۆردن لەوانەیە ببێتە هۆی لەدەستدانی ماددە چەورییە سروشتییەکانی تایبەت بە پێست، کە ئەم زۆر دووبارە بوونەوەیەش دەبێتە هۆی وشکبوونەوەی پێست و قلێشان و زبری. ئەمە شتێکی چاوەڕوانکراوە کە ئەم زیانانە رووبدات لەکاتی زۆر دووبارەکردنەوەی بەکارهێنانی ماددەیەکی پاککەرەوەدا، بەتایبەتی ئەو کەسانەی پێستیان هەستیاری هەیە. بۆرێگریگرتن لە قلێشان و وشکبوونەوەی دەستەکانت دەبێ جوان دەستت بشۆیت و دڵنیابیت لەوەی بەتەواوی پاک بۆتەوە، هەروەها پێویستە کرێمی شێدارکردنەوە لەدوای هەر دەستشۆردن و بەکارهێنانی ماددەیەکی پاککەرەوەدا بەکاربهێنیت. دڵنیابە ئەو کرێمەی بەکاریدەهێنی هیچ کاریگەرییەکی لاوەکی لەگەڵ ماددەی ناو دەستکێشەکەدا نەبێت. ئەگەر تۆ کەسێک بوویت هەستیاری پێستت لەگەڵبوو، لەوانەیە پێویست بکات هەڵسەنگاندنی لەلایەن ڕێکخەری چاودێری تەندروستی بۆ بکەیت، بۆ ئەوەی بزانرێت کە ئایا دەتوانیت بەردەوام بیت لەکارکردن تا ئەوکاتەی کە ئەو هەستیارییە چارەسەر دەکرێت. ئەو کەسانەی ئەو هەستیارییەیان هەیە زیاتر تووشدەبن بە بەکتریاکان

ناوی کردارەکە: دەست شۆردن

پێناسە: دەستشۆردن بەتەواوی لەگەڵ ئاو و سابوون بۆ ماوەی نزیکەی ٤٠ تا ٦٠ چرکە.

مەبەست لەم کردارە: کاتێک دەستەکان بە شێوەیەکی روون و ئاشکرا بە ماددەی (proteinaceous) پیس دەبن، یان بە شێوەیەکی روون بە خوێن و دەردراوەکانی تری لەش پیس دەبن، ماوەی پێشنیارکراو بۆ کەمکردنی سابوون بەلایەنی کەمەوە ١٥ چرکەیە، ئەم کردارە سروشتییەی دەستشۆردن بەهۆی کهول و کلۆرێتکسدیەوە پێشنیار کراوە، هەروەها زۆر ماددەی پاککەرەوەی تر کە کاریگەری خراپیان دژی سپۆرەکان هەیە.

پێداویستییەکان:

- سابوون
- ئاوی شلەتێن
- حاولی یان کلینس

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١- لابردنی پەنجەوانە و بازن و کاتژمێری دەست یان هەرشتێکی تر کە لە سەروو مەچەکتەوە لە دەستت کردووە. (وێنەی ١-١)	لەبەرئەوەی پیسی و میکرۆب و وردە زیندەوەری پێستیان لەخۆگرتووە.
٢- دەست و مەچەکت تەربکە بە ئاوی شلەتێن (گەرم نەبێت). سابوونی شل qu oscar بەکاربێنە ، سابوونی ڕەق بەکارمەهێنە. (وێنەی ٢-١)	لەبەرئەوەی سـابوونی ڕەق (barsoap) ڕێگە بە بلاوبوونەوەی پیسی دەدات.
٣- دەستەکانت لەخوار ئاستی ئانیشکەوە بگرە بەرەو خوارەوە. (وێنەی ٣-١)	لەبەرئەوەی نەهێڵیت دەستت بەرزبێتەوە و ئاو بگەڕێتەوە بۆ ئەنیشکت، چونکە بەم شێوەیە بەشە پاکەکەی دەستیش پیس دەبێت
٤- بەشێوەیەکی باش و توند ناو لەپی دەستەکانت لێکبخشێنە بۆماوەی ١٥ چرکە. (وێنەی ٤-١)	لەبەرئەوەی بەکارهێنانی سابوون و ئاوی شلەتێن پشوو دەدا بە پێستەکە و گرژی کەم دەکاتەوە بە یارمەتی لێکخشان ئەمەش دەبێتە هۆی لەناوبردنی وردە زیندەوەرەکان کاتێک دەستەکان بە کەف دەشۆی.
٥- ناو لەپی دەستی ڕاستت بخەرە سەرپشتی دەستی چەپ و لێکیان بخشێنە و بە پێچەوانەشەوە.	لەبەرئەوەی زیندەوەرە وردەکان و میکرۆبەکان گەشەدەکەن لەو ناوچانەی کە شاردراوەن و بە ڕوونی دیارنین، بۆیە پێویستە گرنگی زیاتریان پێ بدرێ لە کاتی دەستشۆردن
٦ پەنجەکان بە باشی لەبەکتر بخشێنە (وێنەی ١-١)	لەبەرئەوەی زیندەوەرە وردەکان و میکرۆبەکان گەشەدەکەن لەو ناوچانەی کە شاردراوەن و بە ڕوونی دیارنین، بۆیە پێویستە گرنگی زیاتریان پێ بدرێ لە کاتی دەستشۆردن
٧- پێوەنووسانی لەپی پەنجەکانی دەستی ڕاست بە پشتی پەنجەکانی دەستی چەپ و لێکخشاندنیان. (وێنەی ٥-١)	لەبەرئەوەی زیندەوەرە وردەکان و میکرۆبەکان گەشەدەکەن لەو ناوچانەی کە شاردراوەن و بە ڕوونی دیارنین، بۆیە پێویستە گرنگی زیاتریان پێ بدرێ لە کاتی دەستشۆردن.
٨-پەنجە گەورەی دەستی چەپت بکەرە ناو لەپی دەستی ڕاست و دەست دابخەو بیسوڕێنە لەناویدا و بە پێچەوانەشەوە (وێنەی ٦-١)	لەبەرئەوەی زیندەوەرە وردەکان و میکرۆبەکان گەشەدەکەن لەو ناوچانەی کە شاردراوەن و بە ڕوونی دیارنین، بۆیە پێویستە گرنگی زیاتریان پێ بدرێ لە کاتی دەستشۆردن.
٩-نینۆکەکانی دەستی ڕاست بخشێنە لە ناو لەپی دەستی چەپ بەشێوەیەکی بازنەیی. (وێنەی ٧-١)	لەبەرئەوەی زیندەوەرە وردەکان و میکرۆبەکان گەشەدەکەن لەو ناوچانەی کە شاردراوەن و بە ڕوونی دیارنین، بۆیە پێویستە گرنگی زیاتریان پێ بدرێ لە کاتی دەستشۆردن
١٠- بە ئاوە شلەتێنەکە ئاو بکە بە دەستەکانت و پاشان دەستەکان بەرەوخوار بگرە (وێنەی ١١-١)	لەبەرئەوەی ئاو و کەفی سابوونەکە پیسی و خۆڵ و زیندەوەرە وردەکان دووردەخاتەوە و پاکی دەکاتەوە نەهێڵیت دەستت بەرزبێتەوە و ئاو بگەڕێتەوە خوارەوە، چونکە بەم شێوەیە بەشە پاکەکەی دەستیش پیس دەبێت

١١- خۆت بە دووربگرە لە بەرکەوتنی پرژەی ئاو بۆ خۆت و بۆ زەوییەکەش.	لەبەرئەوەی میکرۆب و زیندەوە ەوردەکان مەترسی بڵاوبوونەوەیان زۆرترە و زۆر بە ئاسانی لەسەر رووی تەڕ و خلیسک بڵاودەبنەوە.
١٢-دەستەکانت بە تەواوی وشک بکەرەوە بە خاولیەکی پاک، دەست و مەچەکت بە شێوازێکی نەرم و هێواش بسڕە بە خاولیەکە بەبێ لێکخشاندنی، یان بە ئامێری وشککەرەوە ئەگەر هەبوو (وێنەی ١٣-١)	لەبەرئەوەی لێکخشاندن دەبێتە هۆی رووشاندنی پێستەکە و زبربوونی
١٣-خۆت بە دووربگرە لە دەست لێدانی بەلوعە و دەستشۆرەکە (وێنەی ١٤-١)	لەبەرئەوەی دەستشۆر و بەلوعە بە پیس دادەنرێت.
١٤ ئەگەر دەستشۆرەکە شوێنی گرتنەوەی نەبوو بە بەشی خوارەوە و لای پێیەکانت، ئەوا بەلوعەکە بە کلینسێکی وشک یان بە ئانیشک بگرەوە.	بۆ ئەوەی خۆت بە دووربگریت لە دووبارە پیسکردنەوەی دەستەکانت.

تۆمارکردنی زانیاریەکان:

پێش دەستلێدان لە نەخۆشەکە و هەر کردارێکی پاکوخاوێنی، پێویستە پاکوخاوێنی دەست تۆمار بکرێت، بۆ ئەوەی نیشانی بدەیت کە تۆ نەخۆشەکە دەپارێزیت لە میکرۆب و زیندەوەرە وردە زیانبەخشەکان. بەدوای دەستلێدان بە نەخۆشەکە و بەرکەوتنی شلەکانی لەشی نەخۆشەکە و دەوروبەری نەخۆش، پێویستە پاکوخاوێنی دەست تۆمار بکرێت ، بۆ ئەوەی نیشانی بدەیت کە تۆ خۆت و سیستەمی چاودێری تەندروستی لە میکرۆب و زیندەوەرە وردە زیانبەخشەکانی نەخۆشەکە دەپارێزیت.

وێنەی ١-١

وێنەی ١-٢

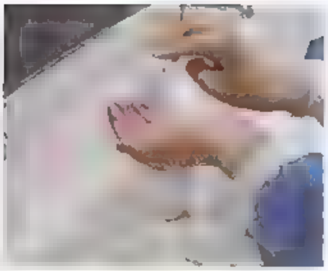
وێنەی ١-٣

وێنەی ١-٤

وێنەی ١-٥

وێنەی ١-٦

وێنەی ١-٧

وێنەی ١-٨

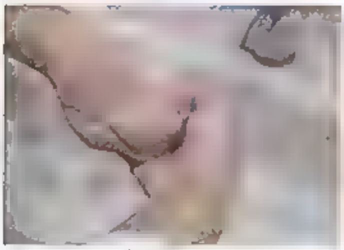
وێنەی ١-٩

وێنەی ١-١٠

وێنەی ١-١١

وێنەی ١-١٢

وێنەی ١-١٣

وێنەی ١-١٤

وێنەی ١-١٥

ناوی کردارەکە: پاککردنەوەی دەستەکان بە ماددەی کهولی.

پێناسە: بەکارهێنانی بەرهەمێکی پاککەرەوەیە، ماددەیەکی کهولیە بە بێ ئاو بەرهەم دەهێنرێت و بە کاردەهێنرێت بۆ هەموو رووەکانی دەست بۆ کەمکردنەوەی ژمارەی ئەو وردە زیندەوەرانەی کە ئێستا هەیە.
مەبەست لەم کردارە: ئەگەر دەستەکانت بە شێوەیەکی ئاشکرا پیس نەبووبن، پاککەرەوەیەکی کهولی (بەبێ ئاو) بەکاربهێنە بۆ پاککردنەوەی دەستەکانت بەشێوەیەکی رێکوپێک و بەردەوام.

پێداویستییەکان:
بەرهەمی پاککەرەوەی کهولی

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١- لابردنی پەنجەوانە و بازن و کاتژمێری دەست یان هەرشتێکی تر کە لە دەستت کردووە لە سەروو مەچەکتەوە.	لەبەرئەوەی پیسی و میکرۆب و وردە زیندەوەری پێسیان لەخۆگرتووە
٢-ماددە کهولیەکە بکەرە ناو هەردوو دەستەوە	لەبەرئەوەی هەموو سەررووی دەست بگرێتەوە.
٣-ئاو لەپی دەستەکان بە باشی لێکبخشێنە.	لەبەرئەوەی ماددە کهولیەکە هەموو ناو لەپی دەست بگرێتەوە.
٤- ناو لەپی دەستی راست بخەرە سەرپشتی دەستی چەپ و لێکیان بخشێنە، وە بە پێچەوانەشەوە.	لەبەرئەوەی زیندەوەرە وردەکان و میکرۆبەکان گەشەدەکەن لەو ناوچانەی شاردراوەن و بە روونی دیارنین، بۆیە پێویستە گرنگی زیاتریان پێ بدرێ لە کاتی دەستشۆردن.
٥- پەنجەکانت بە باشی لەیەکتر بخشێنە	لەبەرئەوەی زیندەوەرە وردەکان و میکرۆبەکان گەشەدەکەن لەو ناوچانەی شاردراوەن و بە روونی دیارنین، بۆیە پێویستە گرنگی [illegible] پێ بدرێ لە کاتی دەستشۆردن.
٦- پێوەنووسانی لەپی پەنجەکانی دەستی راست بە پشتی پەنجەکانی دەستی چەپ و لێکخشاندنیان	لەبەرئەوەی زیندەوەرە وردەکان و میکرۆبەکان گەشەدەکەن لەو ناوچانەی شاردراوەن و بە روونی دیارنین، بۆیە پێویستە گرنگی زیاتریان پێ بدرێ لە کاتی دەستشۆردن.
٧- پەنجە گەورەی دەستی چەپت بکەرە ناو لەپی دەستی راست و دەست دابخە و بیسوڕێنە لەناویدا، وە بە پێچەوانەشەوە	لەبەرئەوەی زیندەوەرە وردەکان و میکرۆبەکان گەشەدەکەن لەو ناوچانەی شاردراوەن و بە روونی دیارنین، بۆیە پێویستە گرنگی زیاتریان پێ بدرێ لە کاتی دەستشۆردن
٨-پێوەنوساندن و جوتکردنی پەنجەکانی دەستی راست و سوڕاندن و لێکخشاندنی بۆ سەرەوە و خوارەوە لەناو لەپی دەستی چەپ، وە بە پێچەوانەشەوە	لەبەرئەوەی زیندەوەرە وردەکان و میکرۆبەکان گەشەدەکەن لەو ناوچانەی شاردراوەن و بە روونی دیارنین، بۆیە پێویستە گرنگی زیاتریان پێ بدرێ لە کاتی دەستشۆردن
٩-سوڕاندن و لێکخشاندنی مەچەکی دەستی راست لە لەپی دەستی چەپ، بە پێچەوانەشەوە	لەبەرئەوەی مەچەک یەکێکە لەو شوێنانەی کە زۆر جار نشۆردرێت.
١٠- کاتێک دەستەکانت وشکبوونەوە، ئەوکاتە پارێزراو دەبن.	بۆ دروستکردنی بەرگێکی پارێزەر لەسەررووی جێی دەستەوە

بەشی دووەم

خۆپارێزی ستاندارد

خۆپارێزی ستاندارد

پێشەکی:

جیاکردنەوەی ئەو کەسانەی تووشی نەخۆشیەک یان پەتایەک بوون، پێویستە بۆ ڕێگەگرتن لە بڵاوبوونەوەی نەخۆشیی و پەتایەکە لە نەخۆشێکەوە بۆ نەخۆشێکی دیکە، لە نەخۆشێکەوە بۆ کارمەندانی چاودێری تەندروستی یان لە کارمەندانی چاودێری تەندروستییەوە بۆ نەخۆشێک جیابکرێنەوە. سەرەی سەرکەوتنی ئەم کردارانە ڕێبێیە لە هەڵبژاردنی پێداویستی خۆپارێزی گونجاو و ڕێنمایی تەواو بۆ ئەوانەی بۆ خۆپارێزتن بەکاری دەهێنن. خۆپارێزی ڕێبێیە لە کۆمەڵێک کرداری تایبەت بۆ خۆپاراستن و دەستبەسەرداگرتنی هەوکردنەکان کە بەکاردێت بۆ ڕێگری کردن لە گواستنەوەی ئەو نەخۆشیانەی کە ئەگەری گواستنەوەیان لە ناو ناوەندەکانی تەندروستی بۆ خۆپاراستن، بۆ ئەمانە دوو جۆر خۆپارێزی هەیە:

خۆپارێزی ستاندارد

- دابین دەکرێت بۆ هەموو نەخۆشێک لە نەخۆشخانە
- ئەم خۆپارێزییە جێبەجێ دەکرێت بە سەر: (ا) خوێن؛ (ب) هەموو شلەکانی لەش و دەردراوەکان و دەرهاویشتەکان جگە لە ئارەق؛ (ج) پێستی ناتەندروست (د) ناوپۆشی لیجی، Mucous membrane.
- دانیکراوە بۆ کەمکردنەوەی مەترسی گواستنەوەی زیندەوەرە میکرۆبیەکان لە سەرچاوە ناسراو و نەناسراوەکان.

١ جێبەجێکردنی پاکوخاوێنی دەستەکان بە شێوەیەکی گونجاو لە دوای هەبوونی بەرکەوتن و پەیوەندی بە خوێن، شلەی لەش، دەردراوەکان و دەرهاویشتەکان، لەگەڵ شتە پیسبووەکان نەبەنەبە ئەگەر بێتو دەستکێشیش بەکار بەهێنرابوو

- دوای لابردنی دەستکێشەکان بە شێوەیەکی گونجاو ڕاستەوخۆ پاکوخاوێنی دەستەکان ڕابگرە.
- بۆ پاکردنەوەی دەست بە شێوەیەکی ئاسایی پێویستە پاکەرەوەیەکی دژە میکرۆب بەکاربهێنرێت.
- بەکارهێنانی بەرهەمێکی دژە میکرۆب یان دژە پاکەرەوە بۆ کۆنترۆلکردنی بڵاوبوونەوە بە تووشبوونێکی تایبەت

٢ دەستکێشی پاک لەدەست بکە کاتێک دەست لە خوێن، شلەی لەش، دەردراوەکان، دەرهاویشتەکان و شتە پیسبووەکان دەدەیت، بۆنموونە: (بەرگی پیسبوو).

- دەستکێشە پاکەکانیش دەکرێت پیس بن لە کاتی بەکارهێنانیان بۆ ڕێگەگرتن لە چوونە ژوورەوەی میکرۆبەکان بۆ ناو لەش.
- دەستکێشەکان لابدە پێش ئەوەی دەست لە هەر ڕوویەکی پاک یان شتێکی پاک بدەیت.
- جێبەجێکردنی پاکوخاوێنی دەستەکان بە شێوەیەکی گونجاو و ڕاستەوخۆ دوای لابردنی دەستکێشەکان

٣ بەکارهێنانی دەمامک، پارێزەری چاو، پارێزەری دەمووچاو لە ئەگەری پژاندنی خوێن، شلەی لەش، دەردراوەکان یان لەوانەیە پێشبینی دەرهاویشتەکان بکرێت

٤ لەبەرکردنی بەرگێکی پاک، بەکارنەهاتوو، دژە ئاو لە ئەگەری ئەوەی چاودێری نەخۆش لەوانەیە لە ئەنجامدا تووشی پژاندنی خوێن، شلەی لەش، دەردراوەکان، دەرهاویشتەکان ببێت. لەبەر کردنی ئەم بەرگی پارێزەرە بۆ مەبەستی پارێزگاریکردنە لە جلوبەرگ.

- لابردنی بەرگە پیسبووەکە بە وریاییەوە بۆ دورکەوتنەوە لە گواستنەوەی زیندەوەرە وردەکان بۆ ئەوانی تر، بۆ نموونە: بۆ نەخۆش یان بۆ کارمەندانی چاودێری تەندروستی.
- پاک ڕاگرتنی دەستەکان دوای لابردنی بەرگەکە.

٥ هەڵگرتنی پێداویستی چاودێری نەخۆشەکە کە پیس بووە بە خوێن، شلەی لەش، دەردراوەکان، هەوکات بە وریایەوە مامەڵە لەگەڵ دەرهاویشتەکان بکە بۆ ڕێگە گرتن لە گواستنەوەی زیندەوەرە وردەکان بۆ ئەوانی تر یان بۆ ژینگە

- دڵنیابەرەوە لەو پێداویستیانەی کە دووبارە بەکاریدەهێنیەوە، پێویستە بە شێوەیەکی دروست پاککرابێتەوە
- فڕێدانی ئەو پێداویستیانەی کە بۆ یەک جار بەکار دەهێنرێ بە شێوەیەکی دروست.

٦ هەڵگرتنەوەی سەرجێگە پیسبووەکە، کە دەبێت بەیەکێتی، بەڵکو لوولی بکەیت بەشێوەیەک ڕووە پاکەکەی بۆ دەرەوە بێت، هەروەها ڕووە پیسەکەی بۆ ناوەوە بێت، بەجۆرێک لە خۆتی بە دوور بگرە بۆ ئەوەی جوبەرگی پەرستارەکە پیس نەبێت

٧ فڕێدانی دەرزی بەکارهاتوو لەگەڵ شتە تیژەکان ڕاستەوخۆ بۆ سندوقی سەلامەتی هەر کە لە بەکارهێنانی تەواو بوویت هەوڵمەدە هەر دوو دەستت بەکاربهێنی بۆ دانانی سەرە دەرزییەکان و شتە تیژەکان لە ناو بەرگەکانیدا، بەڵکو یەک دەست یان ئامێری تری سەلامەتی بەکاربهێنە لەبەرئەوەی بەکارهێنانی دوو دەست دەکرێت ببێتە هۆی چەقاندنی دەرزییەکە بە دەستدا(neeedlestick)، وتە بەکاتی دەرزی لێدانەکە ئەگەری هەیە بچێت بە ناو دەستدا. ئەگەر پەرستارەکە بە ڕێکەوت سەری دەرزییەکەی یان بەرگەکەی ون کرد.

خۆپارێزی لەسەر بنەمای گواستنەوە:

بەکاردێت بۆ ئەو نەخۆشانەی گومانیان لێ دەکرێ کە لەم سێ ڕێگەیەوە نەخۆشی بگوازنەوە:

- لە ڕێگەی هەواوە
- لە ڕێگەی تنۆکە تفی دەمەوە
- لە ڕێگەی دەستلێدانەوە

ئەو سێ جۆرەی لە ماوەی بڵاوبوونەوەدا هەیە، لەوانەیە بە تەنیا یان بە تێکەڵی بەکاربێت، بۆیە هەمیشە پێویستت بە خۆپارێزییە پێوانەییەکان هەیە.

- لە ڕێگەی هەواوە

خۆپارێزی هەوایی بەکاردێت بۆ ئەو نەخۆشانەی کە زانراوە یان گومانی ئەوەیان لێ دەکرێت کە نەخۆشی ترسناکیان هەبێت، کە لە لایەن تەنۆڵکەی هەواییەوە دەگوازرێتەوە، کە لە ٥ میکرۆن بچووکترە نموونەی ئەم جۆرە نەخۆشییانە بریتین لە سورێژە (rubeo)، دڕکەمێکوتە varicel a (لەوانە szosterی بڵاوکراوە)، هەروەها نەخۆشی سیل(tuberculosis)

١ دانانی نەخۆشەکە لە ژووری دابڕاوی هەوا (AIIR) ژوورێکی تایبەتە کە پەستانی هەوای نێگەتیڤی هەیە، (٦ تا ١٢) جار هەوا دەگۆڕێت لە سەعاتێکدا، یان توانای بەتاڵبوونی هەوای هەیە بۆ دەرەوە بە بەکارهێنانی سیستەمی پاڵاوتن بۆ هەوای ژوورەکە.

٢. ئەگەر ژوورێکی تایبەت بەردەست نەبوو، نەخۆشەکە لەگەڵ نەخۆشێکتر دابنێ کە تووش بووە بە هەمان جۆری میکرۆب

٣ لە قۆناغی یەکەم(... ...، ئامێری هەناسەدان (N95 RESPIRATOR) بەکاربهێنە کاتێک دەچیتە ژووری نەخۆشێک کە زانراوە یان گومان دەکرێت کە نەخۆشی سیلی هەبێت بڕوانە ڕێنماییەکانی رهێنان لەسەر بەکارهێنانی ماسکی هەناسەدان.

٤ ئەو کەسانەی کە هەستیاریان هەیە یان بەرگری لەشیان کەمە، نابێت بچنە ژووری نەخۆشێک کە تووشبووی سوورێژە و سوورێژەی ئەڵمانی، ... دڕکەومێکوتەیە ئەگەر پێویست بوو بچنە ژوورەوە، پێویستە ماسکی هەناسەدان بەکاربهێنن.

٥ سنووردارکردنی جووڵە و هاتوچۆی نەخۆشەکە بۆ دەرەوەی ژوورەکە بێجگە لەکاتی پێویست لەکاتی هاتوچۆدا ماسکی نەشتەرگەری (SURGICAL MASK) بۆ نەخۆشەکە دابنێ.

- خۆپارێزی دڵۆپە

خۆپارێزی دڵۆپە بەکاردێت بۆ ئەو نەخۆشانەی راداون یان گومان دەکرێت نەخۆشی مەترسیداریان هەبێت کە بە دڵۆپەی گەردیلەی گەورەتر لە ٥ میکرۆن دەگوێزرێتەوە. نموونەکانی ئەم جۆرە نەخۆشییانە،

وەناق diphtheria سوورێژە و سوورێژەی ئەڵمانی، هەوکردنی سییەکان pneumonia، هەوکردنی قورگpharyngitis، ملەخری mumps، تا لە منالدا، کۆکەڕەشە...

١. شوێنی نەخۆشەکە لە ژوورێکی تایبەت بێت.

٢. ئەگەر ژوورێکی تایبەت بەردەست نەبوو، نەخۆشەکە لەگەڵ نەخۆشێکتر دابنێ کە تووش بووە بەهەمان جۆری میکرۆب.

٣. ماسکێک ببەستە ئەگەر لە ماوەی یەک مەتر لە دووری نەخۆشەکە کارت کرد

٤. سنووردارکردنی جووڵە و هاتوچۆی نەخۆشەکە بۆ دەرەوەی ژوورەکە، بێجگە لەکاتی پێویست لەکاتی هاتوچۆدا ماسکی نەشتەرگەری (SURGICAL MASK) بۆ نەخۆشەکە دابنێ.

- خۆپارێزی بەرکەوتن

بەکارهێنانی خۆپارێزی بەرکەوتن بۆ ئەو نەخۆشانەی کە زانراوە یان گومانیان لێ دەکرێت کە نەخۆشی مەترسیداریان هەبێت، کە بە ئاسانی بەهۆی پەیوەندی ڕاستەوخۆ بە نەخۆشەکە یان بە پەیوەندی کردن بە ماددەکانی ناو ژینگەی دەوروبەری نەخۆشەکە دەگوێزرێتەوە. بەپێی رێکخراوی (CDC) ئەم جۆرە نەخۆشییانە بریتین لە:

هەوکردنی کۆئەندامی هەرس، هەناسە، پێست یان هەوکردنی برین یانیش گەشەکردنی ئەوبەکتریایانەی کە بەرگریان دژی دەرمانەکان هەیە، نمونە لە بەکتریای ریخۆلەیی وەک C. difficile و E coli

شیگێلا و هەوکردنی جگەری جۆری A، ئۆئەونەخۆشانەی کە دایبیان پێهەڵگیروە, ڤیرۆسی فرەخانەی کۆئەندامی هەناسە یان ئەو ڤایرۆسانەی کە دەبنە هەوکردن لەبەشی ناوەوەی لەش لە منداڵان و تازەلەدایکبوون، ڤایرۆس، ئەنفلۆنزا و نەخۆشیە گوارراوەکانی پێست وەک ڤایرۆسی تمێسک، ئاگرە(IMPETIGO)، دروستبوونی ئەسپێ(PEDICULOSIS)، وە گەری(SCABIES)

١. دانانی نەخۆشەکە لە ژوورێکی تایبەت.

٢. ئەگەر ژوورێکی تایبەت بەردەست نەبوو، نەخۆشەکە لەگەڵ نەخۆشێکتر دابنێ کە بە هەمان جۆری میکرۆب تووشبووە.

٣. دەستکێش لەدەست بکە وەک ئەوەی باسکراوە لە ئاگاداربوونی پێوانەیی.

أ. گۆرینی دەستکێش پاش پەیوەندیکردن یان هەبوونی بەرکەوتن بە ماددە تووشبووەکان.

ب. لابردنی دەستکێش پێش جێهێشتنی ژووری نەخۆشەکە.

ج. راستەوخۆ دوای لابردنی دەستکێشەکە ماددەیەکی پاککەرەوە بۆ پاککردنەوەی دەستەکانت بەکاربهێنە

تێبینی: ئەگەر نەخۆشەکە تووشی نەخۆشی بەکتریای C.DIFFICILE بوو، پاککەرەوەی دەستی کهولی بەکار مەهێنە، چونکە کاریگەری لەسەر ئەم ڤایرۆسە نییە. سابون و ئاو بەکاربێنە

د. دوای پاکردنەوەی دەستەکان دەست مەدە لە رووە پیسبووەکان یان ئەو پێداویستیانەی کە لە ژوورەکەدا هەیە.

٤. لەبەرکردنی بەرگی پارێزەر هەروەک لە خۆپارێزیە پێوانەییەکاندا دسکراوە لەکاتی چوونە ژورەوە ئەگەر بەرکەوتن هەبێت بە ڕووکاری نوشبوو یان پێداویستیە پیسەکان، یان ئەگەر نەخۆشەکە نەتوانێت میز ڕابگرێت یان سکچوونی هەبێت، یان دەردراوەکانی برینی هەبێت، پێش دوورینەوە.

ا. لابردنی بەرگی پارێزەر لە ژووری نەخۆشەکە.

ب. دڵنیابە لەوەی کە بەرگە پارێزەرەکە بەر ڕووە پیسەکان نەکەوێت.

٥. سنووردارکردنی جووڵە و هاتوچۆی نەخۆشەکە بۆ دەرەوەی ژوورەکە بێجگە لەکاتی پێویست .

٦ بەکارهێنانی پێداویستی چودێری تایبەت بۆ تکە نەخۆشێک یان بۆ ئەو نەخۆشانەی کە هەمان ڤایرۆسیان هەیە

هەندێک نەخۆشی پێویستی بە تێکەڵەی هەر سێ جۆری خۆپارێزییەکە هەیە، هەروەها بۆ ئەو نەخۆشانەی تووشی ڤایرۆسی کۆرۆنا بوون کە دەستە هۆی نەخۆشی هەناسەدانی توند (SARS Co √)، (لەوانە پاراستنی چاو)، بەرکەوتن، کە لە خۆپارێزییە هەواییەکان نیشان دراوە

ناوی کردارەکە: چۆنیەتی لەبەرکردن و دانانی پێداویستی پاراستنی کەسی .(PPE)

پێناسە: پێداویستی پاراستنی کەسی (PPE) هەندێک پێداویستی لە خۆدەگرێت، لەوانە؛ دەستکێش، بەرگ، دەمامک، ئامێری هەناسەدان و چاویلکە بەکاردێت بۆ دروستکردنی بەرگری کە پارێزگاری لە پێست، جلوبەرگ، پەردەی لینجی (Mucous membrane)، بۆری هەناسە لە هەوکردن دەکەن

مەبەست لەم کردارە هەموو کارمەندانی تەندروستی پێویستە کە پێداویستی پاراستنی کەسی (PPE) دابین بکەن و بەکاریبهێنن. (دەستکێشی پاک یان بەکارنەهاتوو، بەرگی پارێزەر، دەمامک، لەگەڵ چاویلکەی پارێزەر)

پێداویستییەکان:

- بەرگی پارێزەر (GOWN)
- دەمامک (MASK)
- چاویلکە (EYEWEAR)
- دەستکێشی پاک (CLEAN GLOVES)

جێبەجێکردنی هەنگاوەکان	ڕێکخستنی دروست
٠١ دەستەکانت پاکوخاوێن ڕابگرە.	جێبەجێکردنی PPE وا دابنێ کەسەکە دەستەکانی بۆ سەرەوە بەرزکردۆتەوە. (لە بەشی خوارەوە بۆ سەرەوەی لەش) لەبەرکردنی (PPE) جێبەجێ دەکرێت.
٠٢ بەکارهێنانی بەرگی پارێزەر داپۆشینی تەواوی ناو قەدی جەستە لە ملەوە هەتا ئەژنۆ، قۆڵەکان هەتا کۆتایی مەچەک، لەگەڵ پێچانی لە دەوری پشت. (وێنەی٢-٢)	
٠٣ بەکارهێنانی دەمامک بەستنی بە توندی یان بەکارهێنانی لاستیکی جیر لە ناوەڕاستی سەر و مل. (وێنەی٣-٢)	
٠٤ بەکارهێنانی چاویلکەی پارێزەر(وێنەی٦-٢)	
٠٥ بەکارهێنانی دەستکێشی پاک(وێنەی٧-٢)	
٠١ لابردنی دەستکێشەکانی یەکەم جار لەبەر ئەوەی لە هەموو ئەوانی تر پیسترە. ڕووی دەرەوەی دەستکێشەکان پیسن، ئەگەر لەکاتی لابردنی دەستکێشەکان دەستەکانت پیسبوون ڕاستەوخۆ دەستەکانت بشۆ یان پاکەرەوەی کهولی دەست بەکاربهێنە (وێنەی٠١-٢)	لابردنی (PPE) . لابردنی لەبەردەم دەرگای ژووری نەخۆشەکە ڕێکخستنی بە پێی ئەلفوبێ" ئینگلیزیت لەبیربێت
٠٢ لابردنی چاویلکەی پارێزەر لەگەڵ فڕێدانی بە شێوەیەکی گونجاو یان دانانی لە شوێنی شیاو بۆ پاکردنەوە. ڕووی دەرەوەی چاویلکە یان پارێزەری دەمووچاو پیسە لە کاتی لابردنی چاویلکەی پارێزەر یان پارێزەری دەمووچاو، ڕاستەوخۆ دەستەکانت بشۆ یان پاکەرەوەی کهولی دەست بەکار بهێنە.(وێنەی١٣-٢)	
٠٣ لابردنی بەرگی پارێزەر لەکاتی خۆ ئامادەکردن بۆ بەجێهێشتنی ژوورەکە. بەشی پێشی بەرگی پارێزەرەکە لەگەڵ قۆڵەکەی پیس بوون. ئەگەر دەستەکانت پیسبوون لە کاتی لابردنی بەرگەکەدا ڕاستەوخۆ دەستەکانت بشۆ یان پاکەرەوەی کهولی دەست بەکاربهێنە. .(وێنەی١٥-٢)	
٠٤ لابردنی دەمامک، ڕووی دەرەوەی دەمامک یان ئامێری هەناسەدان پیسە، هەرگیز دەستی لێ مەدە. ئەگەر دەستەکانت پیسبوون لە کاتی لابردنی دەمامکەکە یان ئامێری هەناسەدانەکە ڕاستەوخۆ دەستەکانت بشۆ یان پاکەرەوەی کهولی دەست بەکاربهێنە. (وێنەی١٤-٢)	
٠٥ دەستەکانت پاکوخاوێن ڕابگرە	

وێنەی ٢ـ١

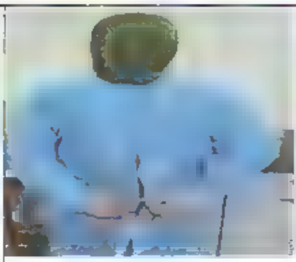
وێنەی ٢ـ٢

وێنەی ٢ـ٣

وێنەی ٢ـ٤

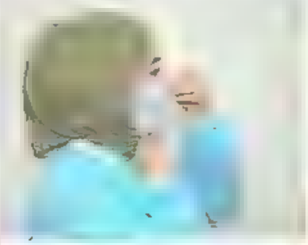
وێنەی ٢ـ٥

وێنەی ٢ـ٦

وێنەی ٢ـ٧

وێنەی ٢ـ٨

وێنەی ٢ـ٩

وێنەی ٢ـ١٠

وێنەی ٢ـ١١

وێنەی ٢ـ١٢

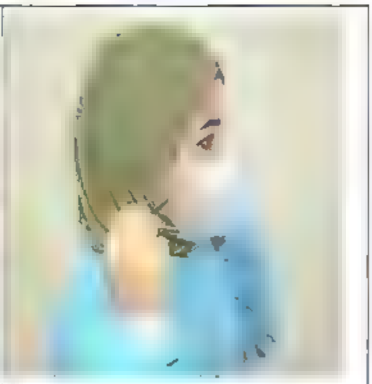

وێنەی ٢_١٥	وێنەی ٢_١٤	وێنەی٢_١٣

وێنەی ١. بەستنی لە پشتی مل و کەمەر.
وێنەی ٢.
- دانانی ئەو هێڵە سپیەی دەمامکەکە و چەماندنەوەی ئەو ئاسنە تەنکەی ئەکەوێتە بەشی ناوەڕستی دەمامکەکە لەسەر ئێسکی لووت.
- بەستنی دەمامکەکە بە شێوەیەکی توند بۆ دەموچاو و ژێر چەناگە.
وێنەی٣ . دانانی لەسەر دەمووچاو و رێکخستنی بە شێوەیەکی گونجاو.
وێنەی٤ .درێژکردنەوەی دەستکێشەکە بۆ داپۆشینی مەچەک و قۆڵی بەرگی پارێزەرەکە.
وێنەی ٥. بە بەکارهێنانی ئەو دەستەی کە دەستکێشی لە دەستایە، ئەو لەپی دەستکەی دیکە بگرە، پاشان دەستکێشەکە دابکەنە و هەڵی بگرە بەو دەستەی دەستکێشی لە دەست دایە.
بە بەکارهێنانی پەنجەی ئەو دەستەی کە دەستکێشی لە دەست نییە، لە مەچەکەوە پەنجە بخەرە ژێر دەستکێشەکەی دیکە، پاشان دەستکێشەکەی دیکە بەسەر دەستکێشی یەکەم دا لێ بکەرەوە و فڕێیان بدەرە سەتڵی پاشەڕۆ
وێنەی ٦ لابردنی چاویلکەی پارێزەر یان پارێزەری دەموچاو بە بەرزکردنەوەی لاستیکەکەی لە پشتی سەرەوە یان لە تەنیشت گوێکانەوە
وێنەی٧ کردنەوەی پەتی بەرگە پارێزەرەکە، بەلام ئاگادار بە کە قۆڵی بەرگە پارێزەرەکە بەر لەش نەکەوێت کاتێک دەگەیتە ئەوەی کە بەرگەکە لە شان و مل دووربخەیتەوە، تەنها دەست لە ناوەوەی بەرگەکە دەدەیت، هەروەها هەڵگەڕنەوەی بەرگەکە بۆ ناوەوە.
پێچانەوەی یان لول کردنی بەرگەکە بۆ کۆکردنەوە و پاشان فڕێدانی بۆ ناو سەتڵی پاشەڕۆ.
وێنەی ٨. گرتنی پەتی خوارەوەی دەمامکەکە پاشان پەتی پلاستیکی ئامێری هەناسەدانەکە، پاشان ئەوانەی لە سەرەوەن لا دەبرێت بە بێ دەستلێدان لە رووی پێشەوەیان، وە دواتر فڕێدانی بۆناو سەتڵی پاشەڕۆ.

تۆمارکردنی زانیارییەکان:

بە پێی جۆری نەخۆشییەکە پێویستە تۆماری بکەیت کە چ جۆرە خۆپارێزییەکی هەیە، کە تۆ تێبینیت کردووە، هەروەها چ جۆرە رێگایەکی گرتۆتەبەر بۆ کەمکردنەوەی گواستنەوەی نەخۆشی لە قاوشەکاندا بۆ پارێزگاریکردن لە نەخۆشەکان و دانیشتوانی چاودێری تەندروستی. تۆ وەک پەرستار بەرپرسیاریت لە پەروەردەکردنی نەخۆشەکان لە ماوەی کۆنترۆڵکردنی هەوکردن.

جۆرەکانی دەستکێش	وێنە	سوودەکانیان	ڕیبەکایان
Plastic		- تەنکە - بەشێوازێکی ئاسان لە دەست دەکرێ و دادەکەنرێت. - کەمترین نرخی ئەوی بۆ دەستکەوتن (زۆر هەرزانە). - Latex free	- زۆر شلە لە دەستدا. - هیچ پارێزگاریەکی لە دژی میکرۆبەکان نییە - نابێت لە دەوری گەرما یان لەسەر رووی گەرم بەکار بێت.
Nitrile		- بەرگری بەهێزی هەیە لە کون بوون و ماددە کیمیاییەکان. - توانای پاراستنی مامناوەندی لە دژی میکرۆبەکان هەیە. - ئاسودەیی باش دابین دەکات، گونجاو و نەرمە - بەئاسانی تێبینی دڕاوی ئەکەیت. - بەرگەی پلەی گەرمای مامناوەند دەگرێت. - تا ماوەی ٥ ساڵ بەسەرناچێت. - Latex free	- ڕەقترە لە latex. - توانای کەمی هەیە بۆ تەواوکردنی کارە ئالۆزەکان. - کەمکردنەوەی هەستی دەستلێدان. - زۆرترین نرخی ئەوی بۆ دەستکەوتن (زۆر گرانە)
Vinyl	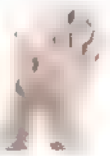	- کێشی کەم و نەرم. - دابینکردنی ئاستێکی بەرگری بۆ هەندێک ماددەی کیمیایی باو وەک ئەلکهول - دەتوانرێ بەکاربهێنرێت بۆ هەڵگرتنی پلەی گەرمای کەم، وەک خواردنی گەرم. - تا ماوەی ٥ ساڵ بەسەرناچێت . - Latex free	- هێزی کشانی کەمە، واتە ئاسانە بۆ دڕان. - توانای پارێزگاریکردنی کەمە دژ بە میکرۆبەکان - شلە و کەمتر توانای هەیە بە بەراورد بە latexو nitrile - هەرزانترە لە latexو nitrile
Latex		- زۆر گونجاوە - گونجاوترینە و هەستی دەست لێدان دابین دەکات. - توانای کشانی زۆرە لەگەڵ هەبوونی توانای بەرگری لە دژی دڕان. - پارێزگاریەکی باش لە دژی میکرۆبەکان دەکات. - بەردەستە بە دوو جۆر جۆری یەکەم لەسەر رووی دەرەوەی پاودەر هەیە، جۆری دووەم نییەتی	- هەستیاری بە latex زیاتر بەربڵاو بووە - Latex لەوانەیە لە هەندێک بارودۆخ دا قەدەخە بکرێت - نابێت لەگەڵ خاکی organic،ڕۆن، گاز، گریس بەکاربێت. - توند و سەختە بۆ دڕان. - دووەم گرانترین دەستکێشە بە بەراورد بە ئەوانی تر. - ماوەی هەڵگرتنی بە شێوەیەکی ئاسای ١ بۆ ٣ ساڵە.

جۆرەکانی دەمامک	توانای پارێزگاری دەمامکەکان			
	فایرۆس	بەکتریا	تۆز	دەنکە هەڵاڵە
N95 Mask	٩٥٪	١٠٠٪	١٠٠٪	١٠٠٪
Surgical mask	٩٥٪	٨٠٪	٨٠٪	٨٠٪
FFP1 mask	٩٥٪	٨٠٪	٨٠٪	٨٠٪
Activate carbon	١٠٪	٥٠٪	٥٠٪	٥٠٪
Cloth mask	٠٪	٥٠٪	٥٠٪	٥٠٪
Sponge mask	٠٪	٥٪	٥٪	٥٪

بەشی سێهەم

لەدەستکردن و دانانی دەستکێشی نەشتەرگەری

لەدەستکردن و دانانی دەستکێشی نەشتەرگەری

ناوی کردارەکە: لەدەستکردنی دەستکێشی نەشتەرگەری.

پێناسە: دەبێت دەستکێشە پاکژکراوەکە تەنیا بۆ یەکجار "بەکاربهێنرێت، لاتێکس و بێ لاتێکس بەردەست بێت لەو شوێنەی کە نەشتەرگەری هەیە بەکاربهێنرێت ' دەستکێشی نەشتەرگەری بە شێوەیەک پێچراوەتەوە کە دەستی ڕاست و چەپی بۆ دیاری کردووە و بە چەندان قەبارەی جیاواز هەیە کە بە ژمارە ئەمڕۆیان پێدراوە (وەک ژمارەی سەر پێڵاو) بۆئەوەی کەسی بەکارهێنەر بتوانێ بەئاسانی کاریان پێوە بکات و بتوانێت ئاسوودەبێت. دەستکێشی جۆری لاتێکسی- لاستیکی سروشتی باشترین جۆری ماددەیە کە ئەم دەستکێشەی لێ دروستکراوە، بۆیە دەستکێشی- نەشتەرگەری زیاتر لەم مادەیە دروست دەکرێ لەبری ماددەی تر. چارەسەر دەبێت بەردەست بێت بۆ ئەو نەخۆش و ستافە پزیشکیەی کە هەستیاریان بە مادەی لاتێکس هەیە.

مەبەست لە کردارەکە:

بۆ ئەوەی بەربەستێک لە نێوان دەستی پەرستارەکە و نەخۆشەکەدا هەبێت، بۆ ڕێگری کردن لە گواستنەوەی هۆکاری نەخۆشی ڕاستەوخۆ و بۆ ڕێگری کردن لە پیسبوونی شوێنەکە و ئامێرەکان لە ڕێگەی ئەو دەستکێشانەی کە پاکژ نین.

پێداویستییەکان:

- دەستکێشی پاکژکراو کە بتوانرێت لابرێت.
- هەموو ئەو پێداویستییانەی کە داواکراوە بۆ کردارەکە.

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١ پاکژکردنەوەی دەستەکان بە بەکارهێنانی ئاو و سابوون، ئەگەر دەستەکانت زۆر پیس بوون یان بەکارهێنانی ماددەی ئەلکهول بۆ پاکردنەوەیان.	پێویستە دەکەیت هەمووکاتێک دەستەکانت پاکژبن. لەکاتی بەرکەوتن لەگەڵ نەخۆشەکە یان دوای بەرکەوتن و بەکارهێنانی پێویستییەکانی نەخۆشەکە
٢- ئامادەکردنی هەموو ئەو پێداویستییانەی کە پێویستن و داواکراون بۆ ئەنجامدانی کردارەکە، دانانیان لە شوێنێکی پاک و دەرهێنانی کەرەستە پاکژەکان ئەگەر هاتوو هیچ نارمەتندەریکت لەگەڵدا نەبوو، بەڵام دەست لە هیچ کەرەستەیەکی خاوێن نابێت بدرێت هەتا دەستکێشەکان لە دەست دەکرێن.	بۆ ڕێگری کردن لە بەرکەوتنی دەستکێشەکان بە پاکەتە پیسەکە
٣-کردنەوەی ئەو پاکەتەی کە دەستکێشەکان لە خۆ دەگرێت لەسەر ڕوویەکی پاک و کردنەوەی بەشی ناوەوەی پاکەتەکە، پشان پەنجەی دەستکێشەکان لە جووت دوورخەرەوە گرنگی دان بە وەی دەستت بەر دەستکێشەکان نەکەوێت یان ئەوان هیچ بەرکەوتنەیەکیان نەبێت لەگەڵ کەرەستەیەکی دیکەی	بۆ ڕێگری کردن بە پیسبوونی دەستکێشەکان و دانانیان لە باشترین شوێن

پیس و ناخاوێن .(وێنەی٣-٢)	
٤- ئەگەر دەستەکانت پیسبوون دەبێت بە بەکارهێنانی ئاو و سابوون، یان بەکارهێنانی ماددەی ئەلکهول دەستەکانت پاک بکەیەوە.	پێویسـت دەکـات هەمووکاتێـک دەسـتاکانت پـاکژبن، لەکـاتی بەرکەوتـن لەگەڵ نەخۆشـدا یان دوای بەرکەوتـن و بەکارهێنـانی پێویستییەکانی نەخۆشەکە
٥- بە دەستی ڕاست دەستکێشی دەستی چەپ هەڵبگرە. لە لێواری بەشی سەرەوە لەو شوێنەی کە دەمی دەستکێشەکە خۆی بۆ دواوە لوول بووە بەرزکردنەوەی ئەم لێوارە دوور لە لێواری بەرامبەر بۆ دروستکردنی کراوە. هەردووکیان بەیەکەوە بپارێزە، پەنجەکانی دەستی چەپ لە دەستکێشەکاندا بجوڵێنە. گرنگی بە پیس نەکردنی دەرەوەی دەستکێشەکە، لەوکاتەی بەردەوامیت لە گرتنی ئەو لێوارەی کە لول کراوە. هەوڵبدە دەستکێشەکانت ڕابکێشیتە سەر دەستت. پەنجەکانی دەستی چەپت بڵاو بکەرەوە بە هێواشی بۆ ئەوەی یارمەتی پەنجەکانی دیکەش بدەیت بە ئاسانی بچێتە ناو دەستکێشەکە. .(وێنەی٥-٣)	بۆ ڕیگری کردن لە پیسبوونی دەستکێشەکان لە ڕووی دەرەوە
٦- کردنەوەی دەستکێشی دەستی ڕاست بە بەکارهێنانی پەنجەکانی دەستی چەپ بە خڕسی پەنجەکان بۆ ژێر ئەو بەشەی کە لە سەرەوەی دەستکێشەکە بۆ دواوە لول کراوە. گرنگی بەوە بدە کە دەست نەدەیت لە دەستکێشی دەستی چەپ و دەست نەدەیت لە بەشی دەرەوەی دەستکێشی دەستی ڕاست، پەنجەکانت بە پەوەکەوە بهێڵەرەوە، پەنجەکانی دەستی ڕاست بخەرە ناو دەستکێشی دەستی ڕاست . دووبارە پەنجەکانت بڵاوبکەرەوە بە هێواشی بۆ ئەوەی بتوانرێت هەمووی بەیەکەوە بە ئاسانی بچێتە ناو دەستکێشەکەوە. (وێنەی٦-٣)	بۆ ڕێگری کردن لە پیسبوونی دەستکێشەکان لە ڕووی دەرەوە
٧- کاتێـک دەستکێشـەکانت کـردە دەسـتت، پـاڵ بە دەستکێشـەکانەوە بـنێ تـا پانجەکانـت بە تەواوی بە کۆتـایی دەستکێشەکە دەگەن. .(وێنەی٧-٣)	بۆ دڵنیابوونەوە لەوەی دەستکێشەکە بە تەواوی لە دەستکراوە و ئاسوودەی پێوەی کە لە کاتی ئەنجامدانی کردارەکە دوات ناخات.
٨-دەستکێشـەکان لابەرە کاتێـک کە کـردارەکە تەواو دەکەیت. ئاگاداربە کە دەست لەگەڵ هیچ شتێکی دیکە بەرکەوتنی نەبێت یان ئەو ژینگەیەی دەرەوەی دەستکێشەکان	لەوانەیە دەرەوەی دەستکێشـەکە بەرکەوتەی پیسـبووی هەبووبێت
٩- سەرەتا بۆ لابـردنی دەستکێشی یەکەم بە توندی دەرەوەی دەستکێشـەکە لە مەچەکەوە دەگرێـت، پاشـان ڕایدەکێشـیت بەو جۆرە کە لە ناوەوە بۆ دەرەوە بێت.(وێنەی١٠-٣)	لە کاتی لابردنی دەستکێشی یەکەمدا، دەستکێشی دووەم بەردەوام پـارێزراوە، لەکـاتی ڕاکێشـانی دەستکێشـەکە لە نـاوەوە بـۆ دەرەوە، دەگونجێت کە بەشی ناوەوە بەرکەوتەی پیسبوونی هەبێـ
١٠- پاشـان بـۆ لابـردنی دەستکێشی دووەم پەنجەکـانی ئەو دەسـتەت کە دەستکێشـەکەت تێـدا لابـردووە دەخەیـتە نـاو دەستکێشـەی دەسـتەکەی تـرت تـا ئاسـتی مەچەک، پاشـان هەوڵبدە دەست بە ڕاکێشانی بکە لە هەمان کاتدا بەو جۆرەی لە ناوەوە بۆ دەرەوە ڕایبکێشە. .(وێنەی١٢-٣)	بە کردنە ناوەوەی پەنجەکانت بۆ ناو دەستکێشـەکە بەو شێوازە ڕێگـر دەبێـت لە بەرکەوتـنی دەسـتەکانت لەگەڵ سـەر ڕووی دەستکێشەکە
١١- فڕێـدانی دەستکێشـە بەکارهاتووەکـان وەک (پاشـماوەی مەتـرسی) کە دەبێـت بکـرێتە نـاو جێخـۆڵی پاشـماوەکان کە ڕەنگکراوە بە ڕەنگی زەرد. مەگەر ڕێنمایی بکرێت بە پێچەوانەوە لە لایەن تیمی کۆنترۆڵ و ڕێگرکەر لە بڵاوبوونەوە. .(وێنەی١٥-٣)	هەموو ئەو پاشماوانەی کە بەرکەوتە بوون بە خوێن
١٢- پـاش ئەوەی دەستکێشـەکانت لە دەسـتەکانت لابـرد، دەستەکانت پاک بکەرەوە	لەوانەیە دەستەکانت بەرکەوتنیان لەگەڵ پیسیدا هەبێت

وێنەی ٣-١

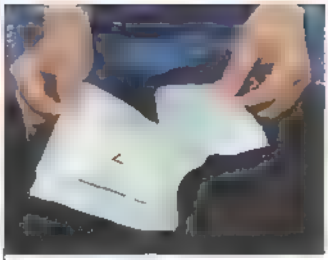

وێنەی ٣-٢

وێنەی ٣-٣

وێنەی ٣-٤

وێنەی ٣-٥

وێنەی ٣-٦

وێنەی ٣-٧

وێنەی ٣-٨

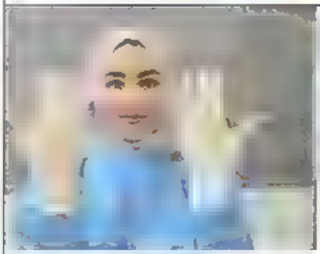

وێنەی ٣-٩

١- کردنەوەی ئەو پاکەتەی کە دەستکێشەکان لە خۆ دەگرێت لەسەر ڕووبەرێکی پاک و کردنەوەی بەشی ناوەوەی پاکەتەکە پشان پەنجەی دەستکێشەکان بە خۆت دووربخەرەوە

٢-گرتنی دەمی دەسکێشی- یەکەم بە دەستەکەی دیکە، پاشان بردنە ناوەوەی پەنجەکانی دەستت بۆ ناو بەشی کراوەی دەستکێشەکە.

٣-بەردەوامبە لە گرتنی دەسکێشەکە و دەستت بەرەو ناوەوە ببە.

٤- جیاکردنەوەی پەنجەکانت بە هێواشی بۆ ئەوەی یارمەتی ئەوانی دیکە بدات بۆ چوونە ناوەوەی پەنجەکانت بۆ ناو دەستکێشەکە

٥- بردنەناوەوەی بەشی سەرەوەی پەنجەکانی ئەو دەستەت کە دەستکێشی پێوەیە بۆ ناو دەستکێشی دووەم

٦- بردنە ناوەوەی سەری پەنجەکانی ئەو دەستەی دەستکێشی پێوە نییە بۆ ناو کراوەی دەستکێشی دووەم

٧- پاڵ بە دەستکێشەکەوە بنێ بۆ ئەوەی دەستت بچێتە ناوی، دووبارە پەنجەکانی دەستت بە هێواشی بکەرەوە بۆ ئەوەی بە ئاسانی پەنجەکانی دەستت بچێتە ناو دەستکێشەکە

٨- کاتێک هەردوو دەستکێشەکانت لە دەست کرد، هەوڵبدە ڕێکی بخەیت و پڕ بە دەست و پەنجەکانت بن.

وێنەی ٣ـ١٠

وێنەی ٣ـ١١

وێنەی ٣ـ١٢

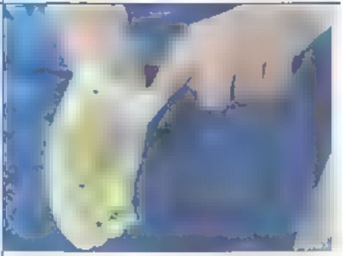

وێنەی ٣ـ١٣

وێنەی ٣ـ١٤

وێنەی ٣ـ١٥

بەشی چوارەم

نیشانە زیندەییەکان

نیشانە زیندەییەکان

پێوانی نیشانە زیندەییەکان ئەو کردارانە ناسراوە، کە بەکاردەهێنرێن بۆ پێوانی باری تەندروستی بچیەیی کەسێک بەگشتی پێکدێت لە پلەی گەرمی، لێدانی دڵ، هەناسەدان و پەستانی خوێن ئەگەر هەر حاڵەتێکی نائاسایی رووبدات لە جەستەی مرۆڤدا، راستەوخۆ ئەم نیشانە زیندەییانە گۆڕانکاریان بەسەردا دێت.

ئامانج لەم کردارانە:

١-بۆ هەڵسەنگاندنی باری تەندروستی نەخۆشەکە.

٢-بۆ دیاریکردنی دۆخی سەرەتایی بەراوردکردنی لەگەڵ گۆڕانکارییەکانی داهاتوودا.

٣-بۆ دیاریکردنی هەر گۆڕانێک یاخود هەر بارێکی نائاسایی لە نەخۆشەکەدا.

پلەی گەرمی لەش:

پلەی گەرمی لەش کارد بەوەی ئەو کردارانەیە کە بەسەر جەستەی مرۆڤدا دێت، وەک زیندەچالاکیە کیمیایی و فیزیاییەکانی لەش، چالاکی ماسولکە، هەروەها ئەو هۆکارانەی کە گەرمیان لێوە دەکرێتە دەرەوەی لەش، وەک پێست، سییەکان و پشەڕۆ حێگیری پەی گەرمی لەش کاریگەری لەسەر باش کارکردنی خانە و شانەو ئەندامەکانی لەش هەیە، هەر گۆڕانکارییەک لە پلەی گەرمی لەش، زۆرجار نشانەیەکە بۆ هەبوونی نەخۆشی پلەی گەرمی بەشێوەیەکی ئاسایی لەکاتی پشوو و لەکاتی چالاکیدا دەگۆڕێت نزمترین ئاستی پلەی گەرمی لە کاتەکانی ٤ بۆ ٥ی بەیانی و بەرزترین ئاستی پلەی گەرمی لە کاتەکانی ٤ بۆ ٨ی شێوان دیاری دەکرێت. چەند هۆکارێکی تر کاریگەری دەکەنە سەر پەی گەرمی لەش وەک ڕەگەر، تەمەن. باری دەروونی و ژینگەی دەوروبەر

پێویستە ئەم چەند حاڵەت هەمیشە لەبەرچاو بێت:

- ئافرەتان پلەی گەرمی لەشیان بە بەراورد بە پیاوان بەرزترە، بەتایبەت لەکاتی سوڕی مانگانە بەگشتی پلەی گەرمی لەش لە منداڵێکی تازە لەدایکبوو بەرزترە بە بەراورد بە کەسێکی بە تەمەن ئەو هۆکارانەی دەبنە هۆی دڵخۆشی پەی گەرمی لەش بەرز دەکەنەوە قەلەق و حەفەت خواردن دەبنە هۆی دابەزینی پلەی گەرم، کەشوهەوای گەرم دەبێتە هۆی بەرزبوونەوە، وە کەشوهەوی سارد دەبێتە هۆی دابەزینی پلەی گەرمی لەش

- پێوانی پەی گەرمی ئاسایی لە ڕێی دەمەوە بۆ کەسی پێگەیشتوو لەنێوان ٩٧ بۆ ٩٩,٥ی فەهرنهایتە (٣٦,١بۆ ٣٧,٥ی سیلیزی) پێوانی پەی گەرمی لە ڕێی دەرچەی کۆمەوە بە نزیکەیی ١ پەی فەهرنهایت (٠,٦ سیلیزی) بەرزترە، بەڵام پێوانی پەی گەرمی بەرێی بنباڵەوە ١ بۆ ٢ پەی فەهرنهایت(٠,٦ بۆ ١,١ سیلیزی) نزمترە لەبەر ئەوەی ئمێری وەرگرتنی پێوانی پلەی گەرمیەکە دچێتە ناو لەشەوە، وە پێوانی پەی گەرمی لە ڕێی ناوچاو ئەوە ٠,٥ بۆ ١ پلەی فەهرنهایت(٠,٢ بۆ ٠,٦ پلەی سیلیزی) بەرزترە بە بەراورد بە وەرگرتنی پلەی گەرمی لەرێی دەمەوە

مەبەست لە ئەنجامدانی ئەم کردارە:

١- بۆ دیاریکردنی پلەی گەرمی لەش.

٢- بۆ یارمەتیدان لە دیاریکردنی نەخۆشی.

٣- بۆ هەڵسەنگاندنی رێژەی چاکبوونەوەی نەخۆشەکە لە نەخۆشییەکەی.

٤- بۆ دیاریکردنی پلەی گەرمی لەش لە هەر هۆکارێک کە بە شێوەیەکی مەترسیدار پەی گەرمی بەرز بکاتەوە یاخوود دایبەزێنێت

٥ بۆ هەڵسەنگاندنی باری تەندروستی نەخۆشەکە دوای وەرگرتنی چارەسەر بۆ بەرزکردنەوەی پلەی گەرمیەکەی یاخوود بۆ دابەزاندنی کە بزانین ئایا سوودمەند بووە لەو چارەسەرە یاخوود نا.

وەرگرتنی پلەی گەرمی لەرێی گوێچکەوە

پێناسە:

رووپۆشی ناوەوەی گوێچکە بە هەمان رێژەی ئەو بەشەی مێشک کە بە hypothalamus ناسراوە، خوێنی پێدەگات و هەمان پلەی گەرمیان هەیە کە بە شێوەیەکی بەرچاو پشتی پێدەبەسترێت بۆ زۆربەی نەخۆشەکان بەکاردەهێنرێت

پێداویستییەکان:

- ئامێری تایبەت بەپێوانی پلەی گەرمی لەرێی گوێچکەوە
- کانژمێری دەست
- لۆکە
- فایلی نەخۆشەکە (بۆتۆمارکردنی زانیارییەکان)
- دووجووت دەستکێشی خاوێن
- دەفرێک بۆ دانانی پێداویستییەکان

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١.پێش دەستپێکردنی کارەکانت هەولبدە هەنگاوەکانی بیر خۆت بخەرەوە	بۆئەوەی بەدووربیت لەهەر شڵەژان و لێتێکچوونێک لەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە لای نەخۆشەکە،
٢.دەستەکانت خاوێنبکەرەوە بە مادەی پاکژکەرەوە	بۆ رێگریکردن لە توشبوون بە هەوکردن یان بەرکەوتن بە پیسی،
٣.هەموو ئەو خۆپارێزیە ستانداردانە کە پێویستە بەکاریبهێنە و خۆت بپارێزە لە بەرکەوتن بە خوێن و شلەکانی لەش بە بەکارهێنانی دەستکێش.	بۆ پاراستنی خۆت و نەخۆشەکە و هەموو ئەو کەسانەی لە نەخۆشخانە ئیش دەکەن لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا،
٤.هەموو پێداویستییەکان کۆبکەرەوە	بۆ رێگریکردن لە پچرانی کردارەکە، بۆئەوەی بە زووترین کات کردارەکە ئەنجامبدەیت،
٥.دلنیابوونەوە لە نەخۆشەکە	بۆ پاراستنی نەخۆشەکە،
٦.روونکردنەوەی کردارەکە بۆ نەخۆشەکە	بۆ کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێی نەخۆشەکە و زیادکردنی متمانە بەخۆبوون، بۆ رازیکردنی نەخۆشەکە،
٧.دڵنیاببەرەوە لە پاکژی ئەو ئامێرەی بەکاری دەهێنیت	بۆ خۆپاراستن لە توشبوون بە هەوکردن بۆ ئەوەی ئەنجامێکی زۆر دروستمان دەستبکەوێ،
٨.دڵنیابوونەوە لە خاوێنی گوێچکەی نەخۆشەکە لەهەر پیسییەک	بۆئەوەی ئەنجامێکی دروستمان دەستبکەوێ ئەگەر هەرکێشەیەک یان برینێک هەبوو نابێ لەرێی گوێچکەوە ئەنجامی بدەین
٩.سەری نەخۆشەکە جێگیر دەکەین و بەنەرمی گوێچکەی نەخۆشەکە بۆ سەرەوە و پشتەوەی نەخۆشەکە رادەکێشین(بۆ منداڵ بۆ خوارەوە و بۆ پشتەوە رایدەکێشین)	بۆئەوەی بە باشترین شێوە ئامێرەکە داخڵ بکەین و بەدووربین لەهەر برینداربیەک،

١٠. پاشان ئامێرەکە دەکەینە ناو گوێچکەی نەخۆشەکەوە ــ بەتەواوەتی هەمــوو ڕێــڕەوی گــوێچکەی نەخۆشــەکە دەگرێتەوە	بەهەمان ڕێگای پشکنینی گوێچکە دەبێ ئامێری پێوانی پلەی گەرمی گوێچکە داخڵ بکرێت
١١. پاشان ئامێرەکە دادەگیرسێنین	بۆماوەی ٢ــۆ ٣ چرکە دەوەستین تاوەکو شاشەی ئامێرەکە هەڵدەبێت،
١٢. پاشان ئەنجامەکە ڕوونبکەرەوە و ڕێنمایی نەخۆشەکە بکە ئەگەر پلەی گەرمیەکەی نزم بوو یاخود بەرز	بۆئەوەی ڕاستەوخۆ زانیاری دەربارەی نەخۆشەکە بڵاوبکەیتەوە،
١٣. ئامێرو پێداویستییەکانت کۆدەکەیتەوە و ئەوشتانەی کە پیسبوون دەیخەینە تەنەکەی خۆڵی تایبەت بە پاشەڕۆکە	بــۆئەوەی ژینــگەی نەخۆشــەکە بە پــارێزراوی و پاکوخــاوێنی بهێڵیتەوە،
١٤. دەستکێشەکانت لادەبەیت و دووبارە دەستەکانت پاک دەکەیتەوە.	بۆ ڕێگریکردن لە هەر هەوکردن و بەرکەوتن بە پیسیەک.

وەرگرتنی پلەی گەرمی لەرێی ناوچاوانەوە

پێناسە: ئامێری پێوانی پلەی گەرمی کە بە TAT ناسراوە، بریتییە لە ئامێرێکی وردی کەم کێش و سووکەلە کە بە پارچەیەکی زۆر هەستیار رووپۆشکراوە لە بەشی سەرەوەی ئەم ئامێرە لە تو بایدا هەیە کە بە تیشکی ژێر سوور پلەی گەرمی لەش بخوێنێتەوە لەسەر خوێنبەرەکان ئەم ئامێرە ئەو گەرمیە تۆمار دەکات کە ڕاستەوخۆ لە پێستی مرۆڤەوە دەردەچێت لەسەر خوێنبەرەکانی سەرەوە ئەم ئامێرە بە شێوەیەکی وردتر بە بەراورد بە ئامێرەکانی تر دەتوانێت پلەی گەرمیمان بۆبخوێنێتەوە، بە شێوەیەک کە ٦٠ بۆ ٧,٥ ١ی فەهرنهایت لەهەمانکاتدا بەرەمتیدەرە بۆ چاودێریکردنی پلەی گەرمی نەخۆشێک کە لەژێر پلەی گەرمی ئاسایەوەیە هەوکات ئەم ڕێگایە سوود وەردەگرێ لە شوێنی خوێنبەری تێوچوون کە بە temporal artery ناسراوە، کە لەسەر رووی پێستەوە چەند میلیمەترێک بەیبان هەیە و لە شوێنەکانی ناوچاوان، ڕوومەت و پشتی گوێکان هەستیان پێدەکرێ.

پێداویستییەکان:

- ئامێری تایبەت بەپێوانی پلەی گەرمی لەرێی خوێنبەرەکانەوە
- کاتژمێری دەست
- لۆکە
- فایلی نەخۆشەکە (بۆتۆمارکردنی زانیارییەکان)
- دووجووت دەستکێشی خاوێن
- دەفرێک بۆ دانانی پێداویستییەکان

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١ پێش دەستپێکردنی کارەکانت هەوڵبدە هەنگاوەکان بیر خۆت بخەرەوە،	بۆئەوەی بەدووربیت لەهەر شلەژان و لێنێکچوونێک بەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە لای نەخۆشەکە،
٢.دەستەکانت خاوێنبکەرەوە بە مادەی پاکژکەرەوە	بۆ ڕێگریکردن لە توشبوون بە هەوکردن یان بەرکەوتن بە پیسی،
٣.هەموو ئەو خۆپارێزیە ستانداردانە بەکاربهێنە کە پێویستەو خۆت بپارێزە لە بەرکەوتن بە خوێن و شەکانی لەش بە بەکارهێنانی دەستکێش،	بۆ پاراستنی خۆت و نەخۆشەکە و هەموو ئەو کەسانەی لە نەخۆشخانە ئیش دەکەن لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا،
٤ هەموو پێداویستییەکان کۆبکەرەوە	بۆ ڕێگریکردن لە پچرانی کردارەکە بۆئەوەی بە زووترین کات کردارەکە ئەنجام بدەیت
٥ دڵنیابوونەوە لە نەخۆشەکە	بۆ پاراستنی نەخۆشەکە،
٦.ڕوونکردنەوەی کردارەکە بۆ نەخۆشەکە	بۆ کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێی نەخۆشەکە و زیادکردنی متمانەبەخۆبوون، بۆ ڕازیکردنی نەخۆشەکە
٧ دڵنیاببەرەوە لە پاکژی ئەو ئامێرەی بەکاری دەهێنیت	بۆ خۆپاراستن لە توشبوون بە هەوکردن بۆ ئەوەی ئەنجامێکی زۆر دروستمان دەست بکەوێ

٨ ئامێرەکە لە شوێنی مەبەست دادەنێین، پاشان ئامێرەکە دادەگیرسێنین،	
٩.پاشان بە هێواشی ئامێرەکە لە ناوچاوانەوە بەرەو بەشی سەرەوەی گوێکان دەخشێنین و دەبێ جیانەبێتەوە لە پێستی نەخۆشەکە،	دەبێ لێکخشاندنەکە لەنێوان ناوچەوان و بەشی سەرەوەی گوێکان بێت و نابێت بەرەو بەشی خوارەوەی دەموچاو بێت، هەندێ لە ئامێرە تازەکان پێویستیان بەو لێکخشاندنە نییە و دەبێ دوای ڕەچەنەی چۆنیەتی بەکارهێنانی ئەو ئامێرە بکەویت،
١٠.هەرکاتێ گەیشتی بە قژی کەسەکە دەبێ بوەستیت،	بۆماوەی ٢ بۆ ٣ چرکە دەوەستین تاوەکو ئەنجامی پشکنینەکە دەردەکەوێ،
١١.ئەنجامی پلەی گەرمی نەخۆشەکە بخوێنەرەوە لەسەر شاشەکە	
١٢.پاشان ئەنجامەکە ڕوونبکەرەوە و ڕێنمایی نەخۆشەکە بکە، ئەگەر پلەی گەرمییەکەی نزم یاخود بەرز بوو،	بۆئەوەی ڕاستەوخۆ زانیاری دەربارەی نەخۆشەکە بلاوبکەیتەوە،
١٣.ئامێرو پێداویستییەکانت کۆدەکەیتەوە و ئەوشتانەی کە پیس بوون دەیخەیتە ئەنەکەی خۆڵی تایبەت بە پاشەڕۆکە،	بۆئەوەی ژینگەی نەخۆشەکە بە پارێزراوی و پاکوخاوێنی بهێڵیتەوە،
١٤.دەستکێشەکانت لادەبەیت و دووبارە دەستەکانت پاک دەکەیتەوە	بۆ ڕێگریکردن لە هەر هەوکردن و بەرکەوتن بە پیسییەک،

وێنەی ١-٤

پێوانی پلەی گەرمی لەرێی دەمەوە

پێناسە: رێگایەکی تری پێوانی پلەی گەرمی لەشە کە لە کلینیکەکاندا بەکار دەهێنرێت بۆ کەسی پێگەیشتوو، کە لەحاڵەتی ئاگاییدا بێت، بۆ ئەوکەسانەی رێژەی ئاگاییان کەمە یاخوود بێهۆشن یاخود لە حاڵەتی پەرکەمدان، هەروەها بۆ نارە لەدایک بوو و منداڵ بە شێوەیەکی گشتی و ئەوکەسانەی کە تەنها لەرێی دەمەوە هەناسەدەدەن بەکارباهێنرێت.

پێداویستییەکان:

- ئامێری تایبەت بەپێوانی پلەی گەرمی لەرێی دەمەوە
- کاتژمێری دەست
- لۆکە
- فایلی نەخۆشەکە (بۆتۆمارکردنی زانیارییەکان)
- دوو جووت دەستکێشی خاوێن
- دەفرێک بۆ دانانی پێداویستییەکان

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١.پێش دەستپێکردنی کارەکانت هەولبدە هەنگاوەکانی بیر خۆت بخەرەوە	بۆئەوەی بەدووربیت لەهەر شڵەژان و لێتێکچوونێک لەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە لای نەخۆشەکە
٢.دەستەکانت بە مادەی پاکژکەرەوە خاوێبکەرەوە	بۆ رێگریکردن لە توشبوون بە هەوکردن یان بەرکەوتن بە بەسی
٣.هەموو ئەو خۆپارێزییە ستانداردانە بەکاربهێنە کە پێویستە، خۆت بپارێزە لە بەرکەوتن بە خوێن و شلەکانی لەش بە بەکارهێنانی دەستکێش	بۆ پاراستنی خۆت و نەخۆشەکە و هەموو ئەو کەسانەی لە نەخۆشخانە ئیش دەکەن لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا
٤.هەموو پێداویستییەکان کۆبکەرەوە	بۆ رێگریکردن لە پچرانی کردارەکە بۆئەوەی بە زووترین کات کردارەکە ئەنجامبدەیت
٥ دڵنیابوونەوە لە نەخۆشەکە	بۆ پاراستنی نەخۆشەکە
٦ روونکردنەوەی کردارەکە بۆ نەخۆشەکە	بۆ کەمکردنەوەی دڵەراوکێی نەخۆشەکە و زیادکردنی متمانەبەخۆبوون بۆ رازیکردنی نەخۆشەکە
٧.ئەگەر نەخۆشەکە خواردنەوەیەکی گەرم یان ساردی خواردبێتەوە یاخود جگەرەی کێشابێت یاخوود بنێشتی جوبێت دەبێت تا ١٥خولەک چاوەرێبکەین	بۆئەوەی ئەنجامێکی وردمان دەستبکەوێت
٨.بەدەستەکانمان ئامێرەکە رادەوەشێنین تاوەکو جیوەی ناو شوشەکە دێتە نزمترین ئاست. ٩٥فەهرنهایت(٣٥سیلیزی)	بۆئەوە جیوەکە بچێتە ئاستی نزمتر لەئاستی پلەی گەرمی نەخۆشەکە
٩.ئامێرەکە لەژێر زمانی نەخۆشەکەدا دادەنێین و بەشێوەیەک بکەوێتە لاکان و دووربێت لەبەشی ناوەراستی ژێر زمان کە بە frenulum ناسراوە	دانانی بەم جۆرە رێگردەبێت لە بەرکەوتنی بە خوێنبەرەکانی ناو دەم و بە شێوەیەکی ورد ئەنجامەکەمان دەستدەکەوێت

١٠.داوا لەنەخۆشەکە دەکەین کە لێوەکانی دابخات، بەڵام ددانەکانی بەکراوەیی بهێڵێتەوە	بۆ ڕێگریکردن لە شکانی ئامێرە شوشەییەکە و دووربوون لە هەر برینداربوونێک
١١ ئامێرەکە دەردەهێنین پاش ٣بۆ ٥ خولەک	
١٢ ئەگەر ئامێرەکەمان جیوەیی بوو دەبێ بیهێنینە ئاستی چاومان پاشان ئەنجامەکە بخوێنیەوە	بۆئەوەی ئەنجامێکی وردمان دەستبکەوێ
١٣ پاشان ئەنجامەکە ڕوونبکەرەوە و ڕێنمایی نەخۆشەکە بکە ئەگەر پەەی گەرمییەکەی نرم بخود بەرز بوو	بۆئەوەی ڕاستەوخۆ زانیاری دەربارەی نەخۆشەکە بلاوبکەینەوە
١٤.ئامێر و پێداویستییەکانت کۆدەکەیتەوە و ئەوشتانەی کە پیس‌بوون دەیخەیتە تەنەکەی خۆڵی تایبەت بە پاشەڕۆکە	بۆئەوەی ژینگەی نەخۆشەکە بە پارێزراوی و پاکوخاوێنی بهێڵێتەوە
١٥.دەستکێشەکانت لادەبەیت و دووبارە دەستەکانت پاک دەکەیتەوە	بۆ ڕێگریکردن لە هەر هەوکردن و بەرکەوتن بە پیسییەک

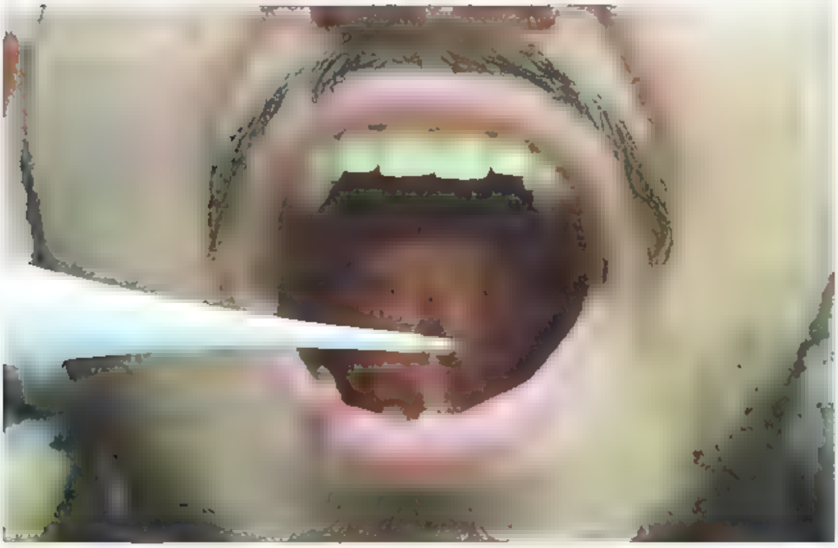

وێنەی ٢-٤

پێوانی پلەی گەرمی لەرێی کۆمەوە

پێناسە: بریتییە لە رێگەیەکی تری پێوانی پلەی گەرمی کە لەرێگەی دەرچەی کۆمەوە ئەنجام دەدرێت. ئەم رێگایە لە کلینیکە پزیشکییەکان بۆ تازە لەدایکبووەکان و منداڵ و ئەو کەسانەی لە باری بێهۆشیدان ئەنجام دەدرێت، هەندێ جار پێویست دەکات کە ئەم رێگەیە ئەنجام بدرێت.

پێداویستییەکان:

- ئامێری تایبەت بەپێوانی پلەی گەرمی لەرێی دەرچەی کۆمەوە
- کاتژمێری دەست
- لۆکە
- کلێنسێکی خاوێن
- فایلی نەخۆشەکە(بۆتۆمارکردنی زانیارییەکان)
- دووجووت دەستکێشی خاوێن
- دەفرێک بۆ دانانی پێداویستییەکان

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١. پێش دەستپێکردنی کارەکانت هەوڵبدە هەنگاوەکان بیر خۆت بخەرەوە	بۆئەوەی لای نەخۆشەکە بەدووربێت لەهەر شڵەژان و لێتێکچوونێک لەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە
٢.دەستەکانت خاوێنبکەرەوە بە مادەی پاکژکەرەوە	بۆ رێگریکردن لە توشبوون بە هەوکردن یان بەرکەوتن بە پیسی
٣.هەموو ئەو خۆپارێزییە ستانداردانە بەکاربهێنە کە پێویستە و خۆت بپارێزە لە بەرکەوتن بە خوێن و شلەکانی لەش بە بەکارهێنانی دەستکێش	بۆ پاراستنی خۆت و نەخۆشەکە و هەموو ئەو کەسانەی لە نەخۆشخانە ئیش دەکەن لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا
٤.هەموو پێداویستییەکان کۆبکەرەوە	بۆ رێگریکردن بە پچڕانی کردارەکە بۆئەوەی بە زووترین کات کردارەکە ئەنجامبدەیت
٥.دڵنیابوونەوە لە نەخۆشەکە	بۆ پاراستنی نەخۆشەکە
٦.روونکردنەوەی کردارەکە بۆ نەخۆشەکە	بۆ کەمکردنەوەی دڵەراوکێی نەخۆشەکە و زیادکردنی متمانەبەخۆبوون بۆ رازیکردنی نەخۆشەکە
٧.لەشوێنێکی داخراودا کارەکە ئەنجام بدە	بۆپاراستنی تایبەتمەندێتی نەخۆشەکە و دووربوون لەهەستکردن بە ناڕەحەتی
٨.دڵنیابوونەوە لەوەی کە نەخۆشەکە هیچ پێویستیەکی نییە بە چوونە دەستشۆر	بۆئەوەی نەخۆشەکە ئاسوودە بێت و هیچ پچڕانێک نەکەوێتە کردارەکەوە
٩. نەخۆشەکە لەسەر شێوەی sims'posituon دادەنێین	لەبەرئەوەی دەتوانین بە باشترین شێوە دەرچەی کۆم هەست پێبکەین و ماسولکەکانی دەوروبەری کۆم خاودەبنەوە کە وادەکات ئامێرەکە بە ئاسانی داخڵ ببێت
١٠.ئامێری تایبەت دیاری دەکەین و جێڵی سڕکەری لێدەدەین	بۆئەوەی ئاسان داخڵ ببێت و ئازار کەم بکەنەوە

١١.بەدەستێکمان لەوبەشەی سمتی کەسەکە کە کەوتوتە سەرەوە پالیپوە دەنێین و بەدەستەکەی تر هەردوو بەشەکەی سمت لەیەکتر جیادەکەینەوە	بۆئەوەی دەرچەی کۆم بەئاسانی هەستی پێ بکرێت
١٢.داوا لە نەخۆشەکە دەکەین کە هەناسەیەکی قوول هەلبمژێت و پاشان ورده ورده ئامێرەکە داغل دەکەین بەم شێوەیە: بۆ تازەلەدایک بوو ١.٢سم، بۆ کەسی پێگەیشتوو ٥.٣سم، ئەگەر هەستت بەهەر ڕێگریەک کرد لەکاتی داغل کردنەکە، دەبێ ڕابوەستیت تا ئەوکاتەی دەرچەی کۆم خاوددبێتەوە	ئەم جۆرە لە داغلکردنی ئامێرەکە هاوکار دەبێت لە کەمکردنەوەی خەمۆکی نەخۆشەکە و ڕێگر دەبێت لە ڕوودانی هەر برینداریەک بەناوچەی کۆم
١٣.پاشان ئامێرەکە دەردەکەین، پاش ١ بۆ ٣ خولەک	بۆ ئامێرە ئەلیکترۆنیەکان ١٠چرکە رادەوەستین تا جەرەس لێدەدات
١٤.پاشان ئەنجامەکە ڕوونبکەرەوە و ڕێنمایی نەخۆشەکە بکە ئەگەر پلەی گەرمییەکەی نزم یاخود بەرز بوو	بۆئەوەی ڕاستەوخۆ ـنیاری دەرباری نەخۆشەکە بلاوبکەینەوە
١٥.بەکارهێنانی کلێنسێکی خاوێن دوای ئەنجامدانی کردارەکە	بۆ پاکراگرتنی دەوروبەری دەرچەی کۆم دوای دەرهێنانی ئامێرەکە
١٦.ئامێرو پێداویستییەکانت کۆدەکەیتەوە و ئەو شتانەی کە پیس بوون دەیخەیتە ئەەکەی حۆلی تایبەت بە پاشەڕۆکە	بۆئەوەی ژینگەی نەخۆشەکە بە پارێزراوی و پاکوخاوێنی بهێلیتەوە
١٧.دەستکێشەکانت لادەبەیت و دووبارە دەستەکانت پاک دەکەیتەوە	بۆ ڕێگریکردن لە هەر هەوکردن و بەرکەوتن بە پیسییەک

وەرگرتنی پلەی گەرمی لەرێی بنباڵەوە

پێناسە: بریتییە لە ڕێگایەکی تری وەرگرتنی پلەی گەرمی کە لە کلینیکە پزیشکییەکان بۆ پێوان و چاودێری کردنی پلەی گەرمی نەخۆش بەکار دێت.

پێداویستییەکان:

- ئامێری تایبەت بەپێوانی پلەی گەرمی لەرێی بنباڵەوە
- کاتژمێری دەست، خاولی
- لۆکە
- فایلی نەخۆشەکە(بۆتۆمارکردنی زانیارییەکان)
- دووجووت دەستکێشی خاوێن
- دەفرێک بۆ دانانی پێداویستییەکان

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١ پێش دەستپێکردنی کارەکانت هەولبدە هەنگاوەکان بیر خۆت بخەرەوە	بۆ ئەوەی لای نەخۆشەکە بەدووربیت لەهەر شڵەژان و لێنێکچوونێک لەکاتی ئەنجامدانی کردارەکەم
٢.دەستەکانت بە مادەی پاکژکەرەوە خاوێنبکەرەوە	بۆ ڕێگریکردن لە توشبوون بە هەوکردن یان بەرکەوتن بە پیسی
٣ هەموو ئەو خۆپارێزیە ستانداردانە بەکاربهێنە کە پێویستە و خۆت بپارێزە لە بەرکەوتن بە خوێن و شلەکانی لەش بە بەکارهێنانی دەستکێش	بۆ پاراستنی خوێن و نەخۆشەکە و هەموو ئەو کەسانەی لە نەخۆشخانە ئیش دەکەن لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا
٤.هەموو پێداویستییەکان کۆبکەرەوە	بۆ ڕێگریکردن لە پچڕانی کردارەکە بۆئەوەی بە زووترین کات کردارەکە ئەنجامبدەیت
٥.دڵنیابوونەوە لە نەخۆشەکە	بۆ پاراستنی نەخۆشەکە
٦ ڕوونکردنەوەی کردارەکە بۆ نەخۆشەکە	بۆ کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێی نەخۆشەکە و زیادکردنی متمانەبەخۆبوون، بۆ ڕازیکردنی نەخۆشەکە
٧.دەرگا دادەخەین یاخوود لە شوێنێکی پارێزراوە کردارەکە ئەنجام دەدەین	بۆ پاراستنی تایبەتمەندییەکانی نەخۆشەکەو کەمکردنەوەی قەلەقی نەخۆشەکە
٨.بەشێوازێک نەخۆشەکە دادەنێین کە بنباڵی دیاربێت	بۆئەوەی بە ئاسانی کردارەکە ئەنجام بدەین
٩.بە هێواشی بنباڵی کەسەکە خاوێن دەکەینەوە با پارچە خاولیەک یاخوود کلینسێکی خاوێن	لەبەرئەوەی شێداری کاریگەری لەسەر ئەنجامەکە دەبێت بە خێرایی سڕینی شوێنەکە، دووبارە دەبێتە هۆی گەرمبوونی زیاتری شوێنەکە
١٠.داوا لە نەخۆشەکە دەکەین کە ڕێک دابنیشێت و ئەنیشکی بەرز بکاتەوە	بۆئەوەی ئامادەبێت بۆ ئەنجامدانی کردارەکە
١١.ئەگەر ئامێرە دەستییەکان بوو دەبێ ڕای بوەشێنن تا جیوەکەی ناو شوشەکە دێتە نزمترین ئاست٩٥فەهرنهایت(٣٥سیلیزی)	بۆئەوەی نزم تر بێتەوە لە پلەی گەرمی ئاسایی نەخۆشەکە
١٢.پاشان سەری ئامێرەکە دەخەینە بەشی ناوەڕاستی بنباڵی کەسەکەو هەوڵدەدەین بە شێوازێکی ئاسۆیی دایبنێین	بۆئەوەی بەشێوەیەکی بەردەوام لەسەر شێوازێک بێت کە پێچەوانەی لوولە خوێنەکان بێت

١٣ داوا لەنەخۆشـەكە دەكەيـن ئەبيشـكى دابگرێـت و بەبنیاتی ئامێرەكە بگرێت	بـۆئەوەی بە بەردەوامی سـەری ئـامێرەكە بەركەوتە بێـت لەگەڵ لوولەكانی خوێن لەو ناوچەیەدا و پلەی گەرمیەكی وردمـان دەسـت بكەوێت
١٤.ئامێرەكە دوای ٥ بۆ ١٠ خولەك لادەبەین	لەبەرئەوەی وەرگرتنی پلەی گەرمی بەم ڕێگایە كەمتر ورد ترە بە بەراورد بە ڕێگاكانی تر،
١٥ ئەنجامەكە لەئاستی چاوەكانت بخوێنەرەوە	بۆ دڵنیایی لە وردی خوێندنەوەكە،
١٦.پاشان ئەنجامەكە ڕوونبكەرەوە و ڕێنمـایی نەخۆشـەكە بكە، ئەگەر پلەی گەرمیەكەی نزم یاخود بەرز بوو	بۆئەوەی ڕاستەوخۆ زانیاری دەربارەی نەخۆشەكە بڵاوبكەیتەوە
١٧.ئـامێرەكە بە مـاددەیەكی دژە ڤـایرۆس و بەكتریـا خاوێنبكەرەوە	بۆ ڕێگریكردن لە گواستنەوەی نەخۆشی و پیسبوون
١٨.ئامێرو پێداویستییەكانت كۆدەكەیتەوە و ئەوشتانەی كە پیس‌بـوون دەیخەیـتە تەنەكەی خـۆڵی تـایبەت بە پاشەڕۆكە	بۆئەوەی ژینگەی نەخۆشەكە بە بە پارێزراوی و پاكوخاوێنی بهێڵیتەوە،
١٩.دەستكێشەكانت لادەبەیت و دووبارە دەستەكانت پاك دەكەیتەوە	بۆ ڕێگریكردن لە هەر هەوكردن و بەركەوتن بە پیسییەك

تۆماركردن: پێویستە كات و ئەو شێوازەی كردارەكەت پێ ئەنجام داوە و پلەی گەرمییەكە لەسەر فایلی نەخۆشەكە تۆماریكەیـت، پاشـان واژۆی دەكەیـت، ئەمەش بـۆ بەردەوامی لە بەرپرسـیاریەتیە پیشـەییەكەت و زانیـاریە تۆماركراوەكان، كە زانیاری بەردەوام دەربارەی نەخۆشەكە دابین دەكات.

وێنەی ٣-٤

پەستانی خوێن

پێناسە: پەستانی خوێن بریتییە لە پێوانی پەستانی سەر دیوارەی خوێنبەرەکان. پەستانی خوێن پشت دەبەستێ بە هێزی گرژبووی سکۆلەکان، جیرێتی دیواری خوێنبەرەکان، تەکسبوونەوەی لوولەکانی خوێن و ڕێژەی و لیجێتی خوێن. بەرزترین ئاستی پەستان بە systolic ناسراوە، لەکاتی گرژبوونی سکۆلەی چەپ ڕوودەدات. کەمترین ئاستی پەستان کە بە Diastolic ناسراوە، لەکاتی خاوبوونەوەی سکۆلەی چەپ ڕوودەدات، وە ڕاستەوخۆ بەرگری لوولەکانی خوێن نیشاندەدات.

ئەگەر نەخۆشەکە نگری یاخود قەلەق بێت کردارەکە دوابخە، ئەگەر کرا تا نەخۆشەکە ئارام دەبێتەوە بۆنەوەی بە دووربیت لە بەدەستهێنانی ئەنجامێکی هەڵە، چونکە هەندێ گۆڕانکاری لە لایەنی دەروونیدا کاریگەری لەسەر پەستانی خوێن دەبێت.

جۆری پەستانی خوێن	بەرزترین ئاستی پەستانSystolic	نزمترین ئاستی پەستان Diastolic
ئاسایی	کەمتر لە ١٢٠	کەمتر لە ٨٠
بەرزی پەستان	١٢٠ بۆ ١٣٩	٨٠ بۆ ٨٩
بەرزی پەستان پلەی ١	١٤٠ بۆ ١٥٩	٩٠ بۆ ٩٩
بەرزی پەستان پلەی ٢	١٦٠ یان بەرزتر	١٠٠ یان بەرزتر

MMHG : بریتییە لە یەکەی پێوانی پەستانی خوێن

پێوانی پەستانی خوێن

پێناسە: بریتییە لە پێوانی پەستانی خوێن بە ئامێری تایبەت بەو کردارە

ئامانجی ئەم کردارە:

بەدەستهێنانی ڕابەری سەرەکی بۆ دیاریکردنی نەخۆشی و چارەسەرکردن، بۆ بەراوردکردنی هەر گۆڕانکارییەک کە لەکاتی پێدانی چارەسەر بە نەخۆشەکە، هەروەها بۆ یارمەتی لە هەڵسەگاندنی ڕێژەی خوێن و ڕێژەی ناردنی خوێن بۆ لەش لەلایەن دڵەوە کە بە cardiac output ناسراوە، هاوکات بۆ هەڵسەنگاندنی بۆرییەکانی خوێن و کاردانەوەی نەخۆشەکە لە هەر گۆڕیکارییەکی فیزیکی وەک ئەنجامێک بۆ پێدانی شەیەک d ... ئابن دەرمانێک کە چەند جار دووبارەکردنەوەی پێوانی پەستانی خوێن زۆر پێویستە بەتایبەت لەکاتی بریندارابوونێکی سەخت، نەشتەرگەری یان پێدانی بەنج، وە لەکاتی هەر نەخۆشییەک یان حاڵەتێک کە مەترسی لەسەر سوڕی خوێن دروست بکات ڕێکوپێکی لە پێوانەکە دەتوانێ مێژووی هەبووی بەرزە پەستانی خوێن یاخوود نزمە پەستانی خوێنی نەخۆشەکەمان نیشاندەت، هاوکات دکتۆرەکان پێشنیاری پشکنینی پەستانی خوێن بۆ هەر پێگەیشتوویەک دەکەن

پێداویستییەکان:

- بیستۆکstethoscope
- ماددەی پاکژکەرەوە
- ئامێری دەستی پێوانی پەستانی خوێن کە بە Sphygmomanometerناسراوە
- فایلی نەخۆشەکە
- جوتێ دەستکێشی خاوێن
- دەفرێکی تایبەت بۆ هەڵگرتنی پێداویستییەکان

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١ پێش دەستپێکردنی کارەکانت هەوڵبدە هەنگاوەکان بیر خۆت بخەرەوە	بۆ ئەوەی بەدووربیت لەهەر شڵەژان و لێتێکچوونێک لەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە لای نەخۆشەکە
٢.دەستەکانت بە مادەی پاکژکەرەوە خاوێنبکەرەوە	بۆ رێگریکردن لە توشبوون بە هەوکردن یان بەرکەوتن بە پیسی
٣ هەموو ئەو حۆپ‌رێرییە ستاندەرانە بەکاربهێنە کە پێویستە، خۆت بپارێزە لە بەرکەوتن بە خوێن و شلەکانی تەش بە بەکارهێنانی دەستکێش	بۆ پاراستنی خۆت و نەخۆشەکە و هەموو ئەو کەسانەی لە نەخۆشخانە لیش دەکەن لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا
٤ هەموو پێد ویستییەکان کۆبکەرەوە	بۆ رێگریکردن لە پچرانی کردارەکە بۆئەوەی بە زووترین کات کردارەکە ئەنجامبدەیت
٥ بە وریاییەوە قەبارەی کەلەوەی گونجاو هەڵبژێرین بۆ نەخۆشەکە و بە شێوەیەک دەبێت نەسەد ٨٠ی بچێتە سەر قۆڵی کەسەکە (وێنەی٢-٤)	ئەگەر زۆر تەسک بێت ئەوا ئەنجامەکە هەڵە دەبێت و بەرز دەبخوێنێتەوە، ئەگەر کەمەفەکە زۆر گەورە بێت، ئەو نزم دەیخوێنێتەوە
٦.دڵنیابوونەوە لە نەخۆشەکە	بۆ پاراستنی نەخۆشەکە
٧ نەخۆشەکە ئاگادار دەکەینەوە کەوا بەتەماین ئەم کردارەی بۆ جێبەجێ بکەین	بۆ کەمکردنەوەی قەلەق بۆئەوەی رەزامەندی نەخۆشەکە بەدەستبێنین بۆئەوەی بەیارمەتی نەخۆشەکە کردارەکەمان ئاسانتر و خێراتر جێبەجێ بکەین
٨.ئەو بەشەی بیستۆکەکە کە دەیکەینە گوێمان زۆر بە باشی بە مادەی پاککەرەوەی کهولی پاکدەکەینەوە	بۆ دووربوون لە پیسبوون و گواستنەوەی نەخۆشی
٩.دواوا لەنەخۆشەکە دەکەین پشوویەک وەربگرێت بۆماوەی ٥ خولەک، وە دەبێ دڵنیا ببینەوە کە کەسەکە بەلایەنی کەمەوە بۆماوەی ٣٠ خولەک نە جگەرەی کێشابێت نە مادەی کافاینی خواردبێت کە لە چا و قاوەدا هەیە	بۆئەوەی ئەنجامێکی زۆر وردمان دەستبکەوێت
١٠.نەخۆشەکە دەتوانێت لەسەر پشت راکشێت یاخوود دابنیشێت، ئەگەر بە دانیشتنەوە کردارەکەمان ئەنجامدا دەبێ دڵنیا ببینەوە کە قاچەکانی لەسەر رەوی داناوە	ئەگەر قاچەکانی لەسەر زەوی دانەنابوو ئەنجامەکە بەرزتر دەردەچێت لە پەستانی راستەقینەی کەسەکە
١١.ئەو قۆڵەی کە کردارەکەی لەسەر ئەنجام دەدەین دەبێت لەئاستی رووی دڵەوە بێت و لەباری پشوودابێت.(وێنەی٧-٤)	ئەگەر بەو شێوەیە نەبوو ئەنجامی هەڵەمان دەستدەکەوێت
١٢.دڵنیاببەرەوە کە نەخۆشەکە لە باری پشوودایە و زۆر ئارامە	لەبەرئەوەی بەم شێوەیە ئاستی راستەقینەی پەستانی خوێنمان دەستدەکەوێت
١٣.کەلەفەکە لە بەشی سەرەوەی قۆڵی نەخۆشەکە دەبەستین دەبێ نە توند بێ نە شل، ئەگەر کەسەکە زۆر قەڵەو بوو یان قەبارەی کەلەفی گونجاومان لەبەردەست نەبوو، دەتوانین بەشی خوارەوەی قۆڵ کە دەکاتە نێوان مەچەک و ئەنیشک یاخوود لە قاچی کەسەکە کردارەکە جێبەجێ بکەین (وێنەی٩-٤)	ئەگەر کردارەکەمان لەران ئەنجام دا دەبێ کەلەفەکە لە رانی کەسەکە ببەستین و بیستۆکەکە بخەینە سەر خوێنبەری poplitea، بەڵام ئەگەر لەبەشی خوارەوەی قۆڵ کردمان، دەبێ کەلەفەکە ١٣ سم خوار ئەنیشک ببەستین و بیستۆکەکە لەسەر خوێنبەری radialدابنێین
١٤.بۆ دیاریکردنی ئاستی وردی پەستانی خوێن دوای بەستنی کەلەفەکە، سەرەتا دەست دەخەینە سەر خوێنبەری radial و هەوادەکەینە کەفەکەوە، لەهەر ئاستێکدا نەمانتوانی هەست بە لێدانی خوێنبەرەکە بکەین رادەوەستین و بۆجاری دواتر 30mmhg بەرزتر دەڕۆین.(وێنەی١٠-٤)	بۆ رێگری کردن لە هەر نارەحەتیەک لەکاتی هەواتێکردنی کەلەفەکە

١٥.خوێنبەری brachia، بە دەستلێدان دەدۆزینەوە و دەبێ کەلەفەکە ٢.٥ سم سەروو خوێنبەرەکە ببەستین، ناوەڕاستی بەشی بیستۆکەکە دەخەینە سەر خوێنبەرەکە لەو شوێنەی کە زۆر باش هەستی پێ دەکەین بە دەستێکمان جێگیری دەکەین	ئەو بەشەی پشتەوەی سەری بیستۆکەکە کە بە bell ناسراوە بۆ دەنگی زۆر نزم وەک جوولەی خوێن لەناو لوولە خوێنەکاندا بەکاردێت و زۆر هەستیارترە لە بەشی پێشەوەی کە بە diaphragm ناسراوە
١٦.پاشان دەستەکەیترمان بەکار دەهێنین و بەئاراستەی میللی کاتژمێر ئەو زمانەیەی کە هەوای پێ تێدەکەینە کەلەفەکەوە دەسوڕێنینەوە	بۆداخستنی زمانەکەی
١٧.هەوا دەکەینە کەلەفەکەوە تا جیوەکەی دەگاتە ئەو ئاستەی کە دیاریمانکردووە و بیستۆکەکە دەکەینە گوێمان (وێنەی١٢-٤)	
١٨ پاشان وردەوردە و بە لەسەرخۆیی زمانەکەی دەکەینەوە و نابێ خێراتر بێت لە ٢بۆ٣ mmghبۆ هەر چرکەیەک	لەکاتی کەمکردنەوەی هەوای ناو کەلەفەکە دەبێ زۆر بە وریایی سەیری جیوەی ئامێرەکە بکەین و گوێرانگرین بۆ یەکەم دەنگ کە گوێمان لێی دەبێت
١٩.کاتێ گوێت لەیەکەم دەنگ بوو، دەبێ ئەوئاستەی جیوەکەی تێدایە تۆماری بکەیت	بەمە دەوترێ بەرزترین ئاستی پەستان کە بە Systolicناسراوە
٢٠.بەردەوام دەبین لە کەمکردنەوەی هەوای ناو کەلەفەکە، پاشان ئەو ئستەی جیوەکە تۆمار دەکەیں کە بیبینا هیچ دەنگێکی لێد بی دل نامێنێت	بەمەش دەوترێ نزمترین ئاستی پەستان کە بە Diastol cناسراوە
٢١ دوای ئەوەی گوێت لە کۆتا دەنگ بوو Korotkoff کەمێکیتر بە لەسەرخۆیی هەوای ناو کەلەفەکە کەم بکەرەوە، بەلایەنی کەمەوە 10mmhg	بۆ ئەوەی دڵنیابیینەوە کە هیچ دەنگێک نەماوە
٢٢ پاش ئەوەی دڵنیابووینەوە لەوەی کە دەنگ نەما، دەتوانین بەخێرایی کەلەفەکە لێبکەینەوە و کۆی بکەینەوە	بۆ ڕێگریکردن لە بێزارکردنی نەخۆشەکە
٢٣ پاشان ئەنجامەکە ڕوونبکەرەوە و ڕێنمایی نەخۆشەکە بکە	بۆئەوەی ڕاستەوخۆ زانیاری دەرباری نەخۆشەکە بڵاوبکەینەوە
٢٤.پاشان ئەو بەشەی بیستۆکەکە کە دەیکەینە گوێیەوە پاکژدەکەینەوە	بۆ ڕێگریکردن لە گواستنەوەی نەخۆشی و هەوکردن
٢٥.ئامێر و پێداویستییەکانت کۆدەکەیتەوە و ئەو شتانەی کە پیس‌بوون دەیخەینە تەنەکەی خۆڵی تایبەت بە پاشەڕۆ	بۆئەوەی ژینگەی نەخۆشەکە بە پارێزراوی و پاکوخاوێنی بهێڵیتەوە
٢٦.دەستکێشەکانت لادەبەیت و دووبارە دەستەکانت پاک دەکەیتەوە	بۆ ڕێگری کردن لە هەر هەوکردن و بەرکەوتن بە پیسییەک

تۆمارکردن:

دەبێت بەشێوازێکی پزیشکییانە ئەنجامەکە بنووسین، ئەویش بە نووسینی ڕێژەی sysrolic لەسەر Diastolic، بۆنموونە ١٢٠/٨٠. هەر ئاڕێکییەک لە لێدانی کەسەکە هەبوو دەبێ بە تێبینی بنووسرێت. هەروەها ئەو شوێنەی کردارەکەمان تیا ئەنجام داوە و شێوازی وەستانی کەسەکە دەبێت بنووسرێت هەروەها دەبێت ڕێنمایی نەخۆشەکە دەربارەی شێواری ژیانکردن و چارەسەر بە دەرمان و بەردەوامبوون لە چاودێریکردنی تەندروستی خۆی بکرێت
لەگەڵ ئەوەشدا دەبێت ناوی ئەودکتۆرە تۆماربکەین کە ئاگادارکراوەتەوە لە ئەنجامی کردارەکان و واژۆکردنی ئەو تێبینیانەی دەنوسرێت بۆ هەڵگرتنی بەرپرسیاریەتی و تۆمارکردنی ئەو ڕاپاریانەی دوابەدو ی کردارەکە دێت و ڕاستکردنەوەی هەڵەباوەکان.

وێنەی ٤-٤

وێنەی ٤-٥

وێنەی ٤-٦

وێنەی ٤-٧

وێنەی ٤-٨

وێنەی ٤-٩

وێنەی ٤-١٠

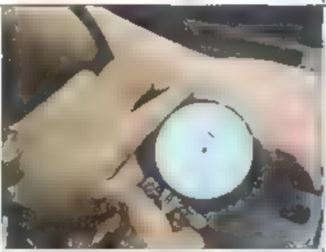
وێنەی ٤-١١

وێنەی ٤-١٢

هۆکار	ئەرکی پەرستار
ئەو هۆکارانەی وا دەکات ئەنجامەکە بەرز دەربچێت	
کەلەفی زۆر بچووک	دڵنیابەرەوە لەوەی کە کەلەفەکە لەباری درێژیدا لەسەدا ٨٠ی چووەتە سەر جەستەی نەخۆشەکە و لەباری پانیدا لەسەدا ٤٠، هەوڵبدە رێژەی درێژییەکە لەگەڵ پانیەکەی یەک بە دوو بێت
کەلەفەکە زۆر شل ببەسترێت، کاریگەریبەکەی لەباری پانیدا کەمدەکاتەوە	
زۆر خاو فشکردنەوەی کەلەفەکە کە دەبێتە هۆی ئازارگەیاندن بە خوێنهێنەرەکان	هەرگیز رێگە مەدە فشکردنەوەی کەلەفەکە لە 2mmhg بۆهەر چرکەیەک کەمتر بێت
راستەوخۆ ئەنجامدانی کردارەکە دوای خواردن، قەلەق و دڵەراوکێ یان پشوونەدانی ماسولکەکە دەبێتە هۆی دەستکەوتنی ئەنجامی هەڵە	دەبێ ئەنجامدانی کردارەکە دوابخەین تا ئەوکاتەی نەخۆشەکە ئامادەدەبێت بۆ ئەنجامدانی
ئەو هۆکارانەی وا دەکات ئەنجامەکە نزم دەربچێت	
دانانی پەلی نەخۆشەکە لە خوار یان سەروو ئاستی دڵ	دەبێ دڵنیاببیەوە کە ئەو پەلەی کردارەکەی لەسەر ئەنجام دەدەین لەئاستی دڵی نەخۆشەکەیە
نەمانی دەنگی لێدانی دڵ بۆماوەیەک ١٠بۆ١٥ mmhg و پاشان گەڕانەوەی دەنگەکە	حەملاندنی پەستانیsystol c بە دەستلێدان پێش ئەنجامدانی کردارەکە و پاشان بەراوردی هەردوو پەستانەکە بەیەکتر دەکەین
قەبارەی دەنگی بەزیی نەبیستراو	پێش دووبارە بەستنەوەی کەلەفەکە داوا لە نەخۆشەکە دەکەین قاچ یان قۆڵی بەرز بکاتەوە بۆ کەمکردنەوەی پەستانی سەر خوێنهێنەرەکان, پاشان هەوا دەکەینەوە ناو کەلەفەکە و داوا لە نەخۆشەکە دەکەین کە دەست یان قاچی دابگرێت و پاشان هەوای ناو کەلەفەکە کەمدەکەینەوە و گوێدەگرین بۆ دەنگی نزم، ئەگەر دووبارە گوێمان لە دەنگە نزمەکە نەبوویەوە ئەو تۆماری دەکەین وەک palpated systolic pressure.

هەناسەدان

هەناسەدان بریتییە لە ئاڵوگۆڕی ئۆکسجین و دوانەئۆکسیدی کاربۆن لەنێوان بەرگەهەوای دەوروبەرمان و خانەکانی جەستەمان. هەناسەدان دەرەکی ڕوودەدات لەلایەن ناوپەنچک و ماسولکەکانی سنگ و ئۆکسجین بۆ بەشەکانی خوارەوەی کۆئەندامی هەناسەو سیکڵدانۆچکەکان دەگوازنەوە.
بۆ پێوانی هەناسەدان ریتم، قووڵایی، دەنگدانەوەی زیندەچالاکییەکان و ناوپەنچک و ماسولکەکانی سنگ و ڕێڕەوی هەناسەدانی جەستە نیشان دەدات ڕێژەی هەناسەدان بە سوڕێکی تەواوی هەناسەوەرگرتن و هەناسەدانەوە دەناسرێت لەهەر خولەکێکدا ریتم مەبەست لەرێکی هەناسەدانە (کە لە بەپێی هەر هەناسەدانێک بۆ هەناسەدانێکی تر یەک ماوەی پێ بچێت) قووڵایی مەبەست لە قەبارەی ئەو هەوایەیە کە لەهەر هەڵمژین و کردنە دەرەوەیەکدا هەیە دەنگ، مەبەست لەو دەنگانەیە کە لەکاتی هەناسەداندا لە ڕێڕەوی هەناسەدا دروست دەبێت بەگشتی کەسانی پێگەیشتوو بە خولەکێکدا ٢٠ جار کرداری هەناسەدان بەشێوەیەکی بێدەنگی ڕێک ئەنجام دەدەن.
باشترین کات بۆ پێوانی ڕێژەی هەناسەدانی نەخۆشێک ئەوکاتەیە کە لەگەڵید ڕاستەوخۆ سەرقاڵی بە پێوانی لێدانی دڵی کەسەکەوە

پێوانی هەناسەدان

پێناسە: بریتییە لە پێوانی هەناسەهەڵمژین و هەناسەدانەوە لە خولەکێکدا.

مەبەست لەم کردارە: بۆ زانینی ژمارەی هەناسەدانی نەخۆشەکە لەهەر خولەکێکدا، بۆ کۆکردنەوەی زانیاری دەربارەی ریتم و قووڵایی هەناسەدانەکە، بۆ خەمڵاندنی هەناسەدانی نەخۆشەکە لەکاتی وەرگرتنی هەر چارەسەر و دەرمانێک

پێداویستییەکان:

- بیستۆک stethoscope
- ماددەی پاککەرەوە وەک کهول
- کاتژمێری دەستی
- فایلی نەخۆشەکە
- جوتێک دەستکێش
- دەفرێک بۆ هەڵگرتنی پێداویستییەکان

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١ پێش دەستپێکردنی کارەکانت هەوڵبدە هەنگاوەکان بیر خۆت بخەینەوە.	بۆئەوەی لای نەخۆشەکە بەدووربیت لەهەر شڵەژان و لێتێکچوونێک لەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە،
٢ دەستەکانت خاوێنکەرەوە بە مادەی پاکژکەرەوە	بۆ ڕێگری کردن لە توشبوون بە هەوکردن یان بەرکەوتن بە پیسی
٣ هەموو ئەو خۆپارێزیە ستانداردانە بەکاربهێنە کە پێویستەو خۆت لە بەرکەوتن بە خوێن و شلەکانی لەش بە بەکارهێنانی دەستکێش بپارێزە.	بۆ پاراستنی خۆت و نەخۆشەکە و هەموو ئەو کەسانەی لە نەخۆشخانە ئیش دەکەن لە ڕیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا.
٤.هەموو پێداویستییەکان کۆبکەرەوە،	بۆ ڕێگریکردن لە پچرانی کردارەکە، بۆئەوەی بە زووترین کات کردارەکە ئەنجامبدەیت.
٥.دڵنیابوونەوە لە نەخۆشەکە	بۆ پاراستنی نەخۆشەکە

٦ ڕوونکردنەوەی ecg کردارەکە بۆ نەخۆشەکە	بۆ کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێی نەخۆشەکە و زیادکردنی متمانەبەخۆبوون بۆ ڕازیکردنی نەخۆشەکە
٧.دەستت لەسەر خوێنبەری Rad al دادەنێیت و بەنەخۆشەکە دەڵێیت کە دەتەوێت پێوانی هەناسەدانی بۆ بکەیت،	لەبەرئەوەی ئەگەر پێی بڵێیت، نەخۆشەکە دیقەت دەداتە سەر هەناسەدانەکەی و ئەنجامەکەمان هەڵە دەردەچێت
٨ دەست دەکەین بە ژماردنی هەناسەدانی کەسەکە لەڕێی بەرزبوونەوە و نزمبوونەوەی سنگی نەخۆشەکە	بەرزبوونەوەیەک و نزمبوونەوەیەک بەیەک هەناسە تۆمار دەکەین
٩.دەتوانی بۆماوەی ٦٠ چرکە لە کردارەکە بەردەوام بین، ئەگەر کاتی پێویستمان نەبوو دەتوانین بۆماوەی ٣٠ چرکە بەردەوام بین و پاشان لێکدانی ٢ی بکەین	بۆ دەستکەوتنی ئەنجامێکی ورد
١٠.لەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە دەبێ وریابین بەرامبەر هەر دەنگێکی نائاسایی	بۆ ناسینەوەی دەنگە نائاساییەکانی وەک stertor , stidor , wheezing and expiratory grunt
١١.چاودێری شێوازی جوولەی سینگی نەخۆشەکەش دەکەین	بۆئەوەی تۆماری بکەین ئایا کەسەکە بە قووڵی هەناسە هەڵدەمژێت و قەبارەیەکی زۆر لە هەوا دەچێتە سییەکانیەوە یاخوود پێچەوانەکەیەتی
١٢.گوێ لە سییەکان دەگرین بە بەکارهێنانی بیستۆکێکی خاوێن	بۆ خەملاندنی ڕیتم و دەنگی هەناسەدانەکە
١٣.سەرنج دەدەینە ماسولکەکانی مل و پشتەوەی نەخۆش تا بزانین لەکاتی هەناسەدانەکە بەکاریان دەهێنێت یاخوود نا. نموونەی ماسولکەکان وەک. scalenesternocle'domastoid , trapezius , and latissimus dors	لەبەرئەوەی بەکارهێنانی ئەم ماسولکانە نیشانەیەکە بۆ لاوازی ناوبەنچک، ماسولکەکانی سنگ و ماسولکە سەرەکییەکانی هەناسەدان
١۴ پاشان ئەنجامەکە ڕوونبکەرەوە و ڕێنمای نەخۆشەکە بکە	بۆئەوەی ڕاستەوخۆ زانیاری دەربارەی نەخۆشەکە بڵاوبکەیتەوە
١٥.پاشان ئەو بەشەی بیستۆکەکە کە دەیکەیتە گوێتەوە پاکژدەکەیتەوە	بۆ ڕێگریکردن لە گواستنەوەی نەخۆشی و هەوکردن
١٦.ئامێرو پێداویستییەکانت کۆدەکەیتەوە و ئەو شتانەی کە پیس بوون دەیخەیتە تەنەکەی خۆڵی تایبەت بە پاشەڕۆکە	بۆئەوەی ژینگەی نەخۆشەکە بە بە پارێزراوی و پاکوخاوێنی بهێڵیتەوە
١٧.دەستکێشەکانت لادەبەیت و دووبارە دەستەکانت پاک دەکەیتەوە	بۆ ڕێگری کردن لە هەر هەوکردن و بەرکەوتن بە پیسییەک

تۆمارکردن:

دەبێ ژمارە و قووڵایی و ڕیتم و دەنگی هەناسەدانەکە تۆمار بکەین.

واژۆکردنی کردارەکە بۆ هەڵگرتنی بەرپرسیاریەتی.

تۆمارکردنی زانیاریە بەردەوامەکان

دەستنیشانکردنی شێوازی هەناسەدان

ئەم خشتەیەی خوارەوە شێواز و هۆکارەکانی هەناسەدان ڕووندەکاتەوە. خەمڵاندنی هەردوو هۆکار و کاریگەری لەسەر نەخۆشەکە ڕوون دەکاتەوە

جۆر	تایبەتمەندی	نموونە	هۆکار
Apnea	نەبوونی هەناسە		گیرانی بۆری هەوا، هەرحاڵەتێک کە کاریکاتە سەر ئەو بەشەی مێشک کە پەیوەستە بە کۆئەندامی هەناسەوە.
Apneustic	هەناسەدانێکی خێرای ئەسەرخۆ، لە کورتیدا بە هەناسەدانی سەرەمەرگ ناسراوە		هەر برین و بەرکەوتنێک بە کۆئەندامی هەناسە
Bradypnea	خاوبوونەوەی هەناسەدان کەمتر لە ڕێژەی ئاسایی		ئاساییە لەکاتی خەودا هەرحاڵەتێ کە کاریکاتە سەر کۆئەندامی هەناسە وەک هەبوونی گرێ، گرفت لە زیندەچالاکیەکان، یان بەکارهێنانی دەرمان و کهول
Cheynestokes	خێرا، قووڵی لە هەناسەدان کە هەست بە apneaدەکرێ لەنێوان ٢٠ بۆ ٦٠ چرکە		زیادبوونی پەستان لەسەر مێشک، کێشەکانی سستی دل، سستی گورچیلە، هەوکردنی پەردەی مێشک، بەکارهێنانی ڕێژەیەکی زۆر لە دەرمان یاخود پەستانی مێشک بەهۆی کەمبوونەوەی ڕێژەی ئۆکسجینەوە.
Eupnea	هەناسەدانێکی ئاساییە لە ژمارە و لە ریتم دا		هەناسەدانێکی ئاسایی
Kussmaul's	خێر (٢٠جار زیاتر لە خولەکێکدا)، قووڵ، بەردەوامیەکی زۆر بەبێ وەستان		سستی گورچیلە یاخود ژەهراوی بوون بەهۆی زیندەچالاکیە نارێکەکانی لەش، یاخود جۆرێک لە شەکرە کە بە diabetic ketoacidosis ناسراوە
Tachypnea	خێرایی لە هەناسەدندا، لەگەڵ بەرزبوونەوەی پلەی گەرمی لەش یەک پلە بۆ هەر چوار هەناسەیەک لە خولەکێکدا		هەوکردنی سییەکان، alkalosis، برین لە ڕێرەی کۆئەندامی هەناسە، ژەهراوی بوون، کەمبوونەوەی توانستی ئالوگۆری گاز

لێدانی دڵ

خوێن پاڵپێوەدەنرێ بۆ ناو شادەمارەکانی خوێن لەکاتی گرژبوونی سکۆڵەکانی دڵەوە کە شەپۆلێک لە شلە ماددە لەڕێگای خوێنبەرەکانەوە دەنێرێت بۆ پەلەکان و بەشەکانی تری جەستە. ئەم شەپۆلانە پێیان دەوترێ لێدانی دڵ، لێدانەژانی دڵ دەتوانرێ هەستی پێ بکرێت لە هەر شوێنێکی جەستە کە خوێنبەری لێبێت و بکەوێتە سەر ئێسک یان شانەکانی لەش.

لە پێگەیشتووان و منداڵانی سەروو ٣ساڵ ئەو خوێنبەرەی کە لە مەچەکدا هەیە، باوترین شوێنە بۆ هەستکردن بە شەپۆلەکانی دڵ کە بە Radial artery ناسراوە. کردارەکەمان کە لە هەمان کاتدا دەبێ هەست بە لێدانی دڵ راستەوخۆ لەسەر دڵ و خوێنبەری مەچەک بکەین، ئەویش بە بەکارهێنانی بیستۆکێک stethoscope، وە بە هەستپێکردن لە مەچەکی کەسەکە، هەندێجار شەپۆلەکانی دڵ لەسەر خودی دڵ هەست پێ دەکرێ، بەڵام لە پەلەکان هەست پێناکرێ، کاتێ کە ئەمە ڕوویدا، ژمارەی لێدانی دڵ بەرزترە دەبێت لەسەر خودی دڵ بە بەراورد بە شوێنەژانی تر لە پەلەکاندا، ئەم جیاوازیە زۆر کەمە.

پێوانی لێدانی دڵ

پێناسە: پێوانی لێدانی دڵ بریتییە بە پێوانی ژمارەی لێدانی دڵ، ریتمی لێدانەکە(رێک یان نارێک)، قەبارەی ئەو خوێنەی کە پاڵپێوەدەنرێ لەهەر لێدانێکی دڵدا. بە گشتی لێدانی دڵی کەسێکی ئاسایی لەنێوانی ٦٠ بۆ ١٠٠ لێدانە لەهەر خولەکێکدا.

مەبەست لەم کردارە:

- بۆ هەژمارکردنی ژمارەی لێدانەکان لەهەر خولەکێکدا
- بۆ کۆکردنەوەی زانیاری دەربارەی ریتمی لێدانەکان
- بۆ هەڵسەنگاندنی هێزی لێدانەکان
- بۆ هەڵسەنگاندنی توانای دڵ بۆ ناردنی خوێن بۆ هەموو بەشەکانی دڵ وەک سەری پەنجەکان و پەلەکانی خوارەوە
- بۆ هەڵسەنگاندنی کاردانەوەکانی دڵ بۆ دەرمان، چالاکی، قەبارەی خوێن و ئاڵوگۆڕی گازەکان
- بۆ هەڵسەنگاندنی دۆخی لوولەکانی خوێن لە پەلەکاندا

پێداویستییەکان:

- بیستۆک stethoscope بۆ گوێگرتن لە لوونکەی دڵ
- ماددەی کهول بۆ پاککردنەوە
- کاتژمێری دەستی
- قاپلی نەخۆشەکە
- دەستکێشێکی خاوێن
- دەفرێک بۆ هەڵگرتنی پێداویستییەکان

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١.پێش دەستپێکردنی کارەکانت هەوڵبدە هەنگاوەکان بیر خۆت بخەرەوە	بۆئەوەی لای نەخۆشەکە بەدووربیت لەهەر شڵەژان و لێتێکچوونێک لەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە
٢.دەستەکانت خاوێنبکەرەوە بە مادەی پاکژکەرەوە	بۆ رێگری کردن لە توشبوون بە هەوکردن یان بەرکەوتن بە پیسی
٣ هەموو ئەو خۆپارێزیە ستانداردانە بەکار بهێنە کە پێویستەو خۆت بپارێزە لە بەرکەوتن بە خوێن و شلەکانی لەش بە بەکارهێنانی دەستکێش	بۆ پاراستنی خۆت و نەخۆشەکە و هەموو ئەو کەسانەی لە نەخۆشخانە ئیش دەکەن لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک فایرۆس و بەکتریا
٤.هەموو پێداویستییەکان کۆبکەرەوە	بۆ رێگریکردن لە پچرانی کردارەکە، بۆئەوەی بە خێراترین کات کردارەکە ئەنجام بدەیت،
٥.دڵنیابوونەوە لە نەخۆشەکە	بۆ پاراستنی نەخۆشەکە
٦.نەخۆشەکە ئاگاداردەکەینەوە کەوا دەمانەوێت ئەم کردارەی بۆ ئەنجام بدەین	بۆ کەمکردنەوەی قەلەقی کەسەکە و زیادکردنی یارمەتیدان بۆئەوەی رەزامەندی کەسەکە بەدەستبهێنین پێدانی زانیاریەکە کردارەکەمان خێراتر دەکات
٧.دڵنیابەرەوە کە نەخۆشەکە لە بارێکی ئارامدایە	لەبەر ئەوەی هەر کێشەیەکی دەروونی یاخوود شێوازی دانیشتنی کەسەکە کاریگەری دەبێت لەسەر لێدانی دڵی
٨.بۆ ئەنجامدانی ئەم کردارە لە خوێنبەری مەچەکradial دەبێ نەخۆشەکە دانیشتبێ یان راکشابێت و قۆڵی رێکی سینگی بێت. (وێنەی١٥-٤) بەنەرمی بە هەر سێ پەنجەی شایەتمان و ناوەڕاست و پەنجەی ئەڵقە دەست دەخەینە سەر خوێنبەرەکە، دەبێ بە بەستانێکی مامناوەند هەست بە لێدانەکە بکەین، هەرگیز پەنجە گەورە بەکارمەهێنە لەم کردارەدا. پاش دۆزینەوەی خوێنبەرەکە، دەتوانی لەماوەی ٦٠ چرکە کردارەکە ئەنجام بدەیت، یاخوود لەماوە ٣٠ چرکە کردارەکە ئەنجام بدە و لێکدانی ٢ی بکەیت. لەکاتی ژماردن هەڵسەنگاندن بۆ ریتم و هێزی لێدانەکانی دڵ بکە	هێزێکی زۆر لەسەر خوێنبەرەکە دەکرێت ببێتە هۆی گیرانی خوێنبەرەکە. پەنجەگەورە خۆی خوێنبەرێکی گەورەی تێدایە رەنگە ئەنجامدانی ئەم کردارە بە پەنجەگەورە سەرلێشێواویەک دروست بکات، گەر بۆ ماوەی یەک خولەکی تەواو بەردەوام بین ئەنجامێکی وردترمان دەستدەکەوێ
٩.بۆ پێوانی لێدانی دڵ لە سەر خودی دڵ دەبێ نەخۆشەکە لەسەر پشت رابکشێت. ئەو بەشەی بیستۆکەکە بە دەستەکانمان گەرم دەکەینەوە کە دەیخەینە سەر جەستەی نەخۆشەکە. پاشان دەیخەینە سەر لووتکەی دڵ کە بەApexناسراوە(دەکەوێتە نێوان پەراسووی ٥ و ٦ی لای چەپی جەستەو ئەگەر لە ناوەڕاستی چەڵەمەوە هێڵێک بکێشین بۆ خوارەوە، دەکەوێتە سەر ئەو هێڵە) ١٠ بیستۆکەکە دەکەینە گوێمان بۆماوەی یەک خولەک دەستدەکەین بە ژماردن و تێبینی ریتم و قەبارە و چڕی لێدانەکان دەکەین، پاشان بیستۆکەکە لادەبەین و دڵنیادەبیەوە کە نەخۆشەکە	دانانی بیستۆکەکە بەساردی رەنگە نەخۆشەکە بێزاربکات و کاریگەری لەسەر زیادبوونی لێدانی دڵی هەبێت. لەبیرت نەت ئەو بەشەی سەر بیستۆکەکە کە بەbellناسراوە بەکاردێت بۆ دەنگی زۆر نزم و هەستیار بە بەراورد بە بەشەکەی تری کە پێندەوتریdiaphragm بۆ رێگری کردن لە گواستنەوەی نەخۆشی و پیس بوون

ئاسوودەیە. پاشان بیستۆکەکە خاوێن دەکەینەوە	
١١.پاشان ئەنجامەکە ڕووبکەرەوە و ڕێنمای نەخۆشەکە بکە	بۆئەوەی ڕاستەوخۆ زانیاری دەربارەی نەخۆشەکە بڵاو بکەیتەوە
١٢.ئامێرو پێداویستییەکانت کۆدەکەیتەوە و ئەوشتانەی کە پیس بوون دەیخەیتە تەنەکەی خۆڵی تایبەت بە پاشەڕۆکە	بۆئەوەی ژینگەی نەخۆشەکە بە پارێزراوی و پاکوخاوێنی بهێڵیتەوە،
١٣.دەستکێشەکانت لادەبەیت و دووبارە دەستەکانت پاک دەکەیتەوە	بۆ ڕێگری کردن لە هەر هەوکردن و بەرکەوتن بە پیسییەک

تۆمارکردن:

زمارە و ریتم و قەبارەی لێدانەکان تۆماردەکەین وشەی ا ـ fیانbou.nd ng بەکاردێت بۆ وەسفکردنی لێدانەکان ئەگەر بەهێزبوون، وە weakیان thread بەکاردێت بۆ وەسفکردنی ئەگەر لێدانەکان لاواز بوون. لەکاتی تۆمارکردنی پێوانی لێدانی دڵ لەسەر حودی دڵ چڕی دەنگەکان دیاری دەکەین، واژۆی زانیارییەکان دەکەین بۆ هەڵگرتنی بەرپرسیاریەتی. زانیاریە دوا بەدواکان تۆمار دەکەین.

وێنەی ٤ـ١٣

وێنەی ٤ـ١٤

وێنەی ٤ـ١٥

وێنەی ٤ـ١٦

وێنەی ٤ـ١٧

وێنەی ٤ـ١٨

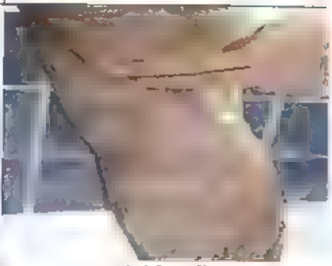

وێنەی ٤ـ١٩

وێنەی ٤ـ٢٠

وێنەی ٤ـ٢١

دەستنیشانکردنی شێوازی تریەکانی دڵ

جۆر	ژمارە	ریتم(لە ٣ چرکەدا)	هۆکار
ئاسایی	٦٠ بۆ ١٠٠ تریە لە خولەکێکدا بۆ تازە لەدایکبوو ١٢٠ بۆ ١٤٠ تریە لە خولەکێکدا	● ● ● ●	تەمەن، جوولەی فیزیکی، رەگەز (پیاوان لێدانی دڵیان کەمترە بە بەراورد بە ئافرەتان)
زیاتر لە رێژەی ئاسایی کە بە tachycardia ناسراوە	زیاتر لە ١٠٠ تریە لە خولەکێکدا	●●●●●●●	گۆڕانکاری لە باری دەروونی وەک تورە بوون، ترس، قەلەق، یان بەکارهێنانی دەرمان وەک caffeine لەوانەیە هەندێجار بەهۆی وەرزشکردنەوە یان چەند حاڵەتێکی تری نەخۆشییەوە وەک سستی دڵ، کەمخوێنی وتا (کە پێویستی بە ئۆکسجین زیاد دەکات و لەگەڵیشیدا تریەی دڵ زیاد دەکات)
کەمتر لە رێژەی ئاسایی کەبە bradycardiناسراوە	کەمتر لە ٦٠ تریە لە خولەکێکدا	● ● ●	بەکارهێنانی دەرمان بەتایبەت دایجوکسیەکان [illegible] بۆ چەند حاڵەتێکی وەک خوێنبەربوونی مێشک و گیرانی دڵ، هەروەها لە وەرزشواناندا بە شێوەیەکی ئاسایی روودەدات،
rregularنارێک	پچرانی زنجیرەی تریەکان لەکاتی لێدانی دڵدا	●●●● ●●●	دەکرێت روویدات لە نارێکی دڵ، کەمی ئۆکسجین، ژەهراویبوون بە دایجۆکسین، نارێکی لە رێژەی پۆتاسیۆم، وە هەندێ جار نارێکییەکی مەترسیدار روودەدات، ئەگەر چەنجارێکی زۆر prematurebeats روویدات، بەڵام ئەگەر کەم کەم رووبدات ئاساییە.

بەشی پێنجەم

شەکری خوێن

شەکری خوێن

نەخۆشی شەکرە بریتییە لە تێکچوونی ڕژێنەکانی ئیندۆکراین، بەهۆی نەتوانایی لە بەرهەمهێنانی هۆرمۆنی ئەنسۆلین هۆرمۆنی ئەنسۆلین لەلایەن خانەکانی بێتە لە دوورگەکانی لانگەرهانز لە پەنکریاس بەرهەم دەهێنرێت، وەک وەلامدانەوەیەک بۆ بەرزی ڕێژەی گلوکۆز لە خوێندا. ئەنسۆلین پێویستە بۆ گواستنەوە و چوونەژوورەوەی گلوکۆز بۆ نو خانەکان و شانەکانی دیکە. هەروەها زیندەچالاکی گلوکۆز ڕێکدەخات و ڕێژەی گلوکۆز لە خوێندا نزم دەکاتەوە

جۆرە باوەکانی نەخۆشی شەکرە بریتین لە (جۆری یەکەم ناسراو و پشتبەستوو بە ئەنسۆلین insulin dependent)، (جۆری دووەم پشتنەبەستوو بە ئەنسۆلین non insulin dependent)، هەروەها مێژووی خێزانی نەخۆشی شەکرە لە هەردوو جۆرەکەدا دەدۆزرێتەوە

جۆری یەکەم، بەشێوەیەکی گشتی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی بەرگری لەش خانەکانی بێتا لە نو دەبات، نەخۆشەکە پێویستە ئەنسۆلین وەربگرێ بۆ ئەوەی لە ژیاندا بمێنێتەوە.

جۆری دووەم، دەگەڕێتەوە بۆ بەرهەڵستیکردنی ئەنسۆلین و هەبوونی کەموکوری لە دەردانی ئەنسۆلین، نەخۆش بۆ مانەوە لە ژیان پێویستی بە وەرگرتنی ئەنسۆلین نییە، بەڵام هەندێک لە نەخۆشەکان سەرەڕای ڕێکخستنی خۆراک و ئەنجامدانی وەرزش پێویستە ئەنسۆلین وەربگرن (Wallymahmed & Macfarlane 2005).

پێویستە چاودێرانی تەندروستی، بەتایبەت ئەو چاودێرانەی بەرپرسن لە چاودێریکردنی توشبوانی نەخۆشی شەکرە، دڵنیابن کەوا نەخۆشەکان دەزانن چۆن باری خۆیان بەڕێوە ببەن و تێبگەن کەوا بۆچی پێویستە بە بەردەوامی چاودێری ئاستی گلوکۆزی خوێنیان بکەن، ئەمە ئەوە دەردەخات کە چاودێریکردنێکی ڕێک بەتەنها ژیانێکی تەندروست دەستەبەر ناکات یان مەترسی کاریگەرییە لاوەکییەکان کەم ناکاتەوە.

بۆ دەستەبەرکردنی ژیان لەگەڵ نەخۆشی شەکرە پێویستە نەخۆشەکە زانیاری دەربارەی نەخۆشییەکەی هەبێت و هاندەری هەبێت و هونەری مامەڵەکردنیان فێربکرێت بۆ تێگەیشتن لەوەی کە چ شتێکیان لە گۆڕینی ژیان و شێوازی ژیانیان دەست دەکەوێت.

تاقیکردنەوەکان بۆ جۆری یەکەم و جۆری دووەم و پێش شەکرە Prediabetes[1]

تاقیکردنەوەی A1C : (Glycated hemoglobin کە ناسراوە بە Glycosylated hemoglobin HgbA1C or A1C) تاقیکردنەوەیەکی خوێنە کە تێکڕای ئاستی گلوکۆز لە خوێندا پێچەو بە دەکاتەوە لە ماوەی نزیکەی ٢ بۆ ٣ مانگ (ADA2009b)، کاتێک ئاستی گلوکۆز لەخوێندا بەرز دەبێتەوە گەردیلەکانی گلوکۆز لەگەڵ هیمۆگلۆبین یەکدەگرن، تا ڕێژەی گلوکۆز لە خوێندا زیاتر لە سەرووی ئاسایی بمێنێتەوە، تا گلوکۆز زیاتر لەگەڵ هیمۆگلۆبین یەکبگرێت ڕێژەی شەکری هیمۆگلۆبین زیاد دەکات. ئەم ئاوێتەیە (هیمۆگلۆبینی یەکگرتوو بە گلوکۆز) هەمیشەیە و لە ماوەی ژیانی خڕۆکەی سوور لە خوێندا بۆ ماوەی ١٢٠ ڕۆژ بەردەوامە. ڕێژەی A1C کەمتر بێ لە ٪ ٥.٧ ئاساییە، لە نێوان ٪٥.٧ بۆ ٦.٤ ئاماژەیە بۆ ئەوەی توشبووی (Prediabetes) ی، واتە ئەو قۆناغەی کە هێشتا کەسەکە توشی شەکرە نەبووە، بەڵام ئەگەر ڕێژەکەی گەیشتە ٪ ٦.٥ یان زیاتر ئەوا کەسەکە توشبووی نەخۆشی شەکرەیە.

---

1 . ئەو حاڵەتەیە کە کەسەکە پێش
حاڵەتی پێش توشبووە

(بەڕۆژووبوونی شەکر، نەخواردنی شەکر fasting blood sugar) (FBS): دەبێت ڕێژەی شەکر بپێورێت لەدوای نەخواردنی هیچ شتێک لە شەودا و (بەبێ خواردن)، ڕێژەی شەکر لە لەشی کەسێک کە شەو هیچ شتێکی نەخواردووە، له(٦٠ mg/dl بۆ ١٠٠) ئاساییە، لە (١٠٠ mg/dl بۆ١٢٥) ئاماژەیە بۆ ئەوەی کەسەکە توشبووی (Pred abetes)ە، واتە ئەو قۆناغەی کە هێشتا کەسەکە توش نەبووە بە شەکرە، بەڵام ئەگەر ڕێژەکەی گەیشتە (١٢٦mg/dl) یان زیاتر ئەوا کەسەکە تووشبووی نەخۆشی شەکرەیە.

تاقیکردنەوەی وەرگرتنی گلوکۆز: دەبێت ڕێژەی شەکر بپێورێت لە پێش و لەپاش خواردنەوەی هەر شەیەک کە لە پێکهاتەیدا گلوکۆز هەیە بە ڕۆژووەبێت، واتە هیچ شتێک ناخوات لە شەودا کاتێک دەتەوێ تاقیکردنەوەی وەرگرتنی خوێن بکەیت، بۆدەستنیشانکردنی ڕێژەی گلوکۆز لە ماوەی ڕۆژووەکەدا، واتە ئەو ماوەیەی کە هیچت نەخواردووە پاشان خواردنەوەیەک دەخوێنەوە دووبارە دوای کاتژمێرێک یاخود دووکاتژمێر هەندێک کات دوای سێ کاتژمێر تاقیکردنەوەی وەرگرتنی خوێن ئەنجام دەدەیتەوە. لەماوەی دوو کاتژمێر ڕێژەی شەکر لەخوێندا (gm/dl ١٤) یان کەمتر ئاساییە، لەنێوان (١٤٠ mg/dl بۆ١٩٩)ئاماژەیە بۆ ئەوەی توشبووی بە(Pred abetes)، واتە ئەو قۆناغەی کە هێشتا کەسەکە توشی شەکرە نەبوو، بەڵام ئەگەر ڕێژەکە گەیشتە (٢٠٠ mg/dl) یان زیاتر ئەو کەسەکە توشی نەخۆشی شەکرە بووە.

تاقیکردنەوەی گلوکۆز پاش خواردن PC : ئەم تاقیکردنەوەیە دوو کاتژمێر پاش نان خواردن ئەنجام دەدرێت، (mg/dl ٦٥بۆ ١٤٠)ڕێژەیەکی ئاساییە.

تاقیکرنەوەی گلوکۆز بە شێوەی هەڕەمەکی: ئەم تاقیکردنەوەیە ئەنجام دەدرێت بە وەرگرتنی خوێن لەهەرکاتێک کە خۆت بتەوێت، پێویست ناکات سەرەتا خواردن نەخۆیت، ڕێژەی(٢٠٠ mg/dl) ئاماژە بۆ ئەوە دەکات کە کەسەکە توشبووی نەخۆشی شەکرەیە.

نەخۆشی شەکرە لە کاتی سکپڕی(GDM): ئەم جۆرەی نەخۆشی شەکرە بریتییە لە هەر پلەیەکی نا هەمواری گلوکۆز لەگەڵ دەستپێکردنی ماوەی سکپڕیدا، کە کەسی سکپڕ توانای بەرگەگرتنی ئەو ڕێژەیەی نییە، بەرزبوونەوەی ڕێژەی شەکر لەکاتی سکپڕیدا ڕوودەدات، بەهۆی ئەو هۆرمۆنانەی لە وێڵاشەوە دەردەدرێن و کار لە ئەنسولین دەکات ڕێژەی گلوکۆز لە خوێندا لە ماوەی سکپڕی (١٠٥ mg/dl) (٥ Ammol/L) یاخود کەمتر پێش ژەمەکان، هەروەها (١٣٠ mg/dl) (٧.٢mmol/L) یاخود کەمتر لە دوو کاتژمێر پاش نان خواردن

ناوی کردارەکە: پشکنینی شەکر لە خوێندا

پێناسە: پشکنینی شەکر لە خوێندا کردارێکە کە بڕی شەکر، گلوکۆز، لەناو لەشدا دەپێوێت

مەبەست لەم کردارە:

- بەڕێوەبردنی خودی کەسەکە بۆ نەخۆشی شەکرە
- نەخۆشێکی بێهۆش
- لە پاش سەکتە
- لە کاتی سکپڕی

پێداویستییەکان:

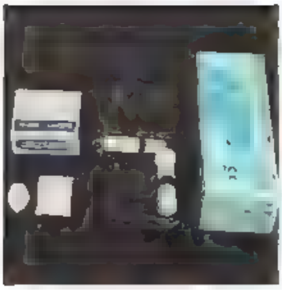

- ئامێری پێوانی شەکرە (Accu-check III , one touch)
- شریتی تاقیکردنەوەی شەکرە بۆ ئامێری تایبەت بەشریتەکە
- ئامێری نەشتەر(lancet)، دو جۆرە (چالاککردنی خودی یاخود دوگمەی چالاککردن
- چارەسەری کۆنترۆڵ (بەپێی ئامیلکەی ڕێنمایی QC)
- دەستکێش
- کلێنس (خاولی)
- سندوق سەلامەتی (safety box)
- مادەی پاککەرەوە
- لۆکە

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١-دەستەکانت پاکوخاوێن ڕابگرە. (وێنەی١-٥)	بۆ ڕێگریکردن لە مەترسی توشبوون بە بەکتریا و پیسبوون،
٢-سەرجەم کەلوپەلەکان لە شوێنێکی پاک کۆبکەوە، دڵنیابە لە هەبوونی ئامێری پێوانەکە، شریتی گونجاو بە ئامێرەکە، دسیبە لەوەی شریتەکان بەسەرنەچوون	بۆڕێگریکردن لە دواکەوتنی کردارەکە، بۆڕێگریکردن لە پیسبوونی کەلوپەلەکان، بۆڕێگریکردن لە مەترسی ئەنجامدانی هەڵە لە کردارەکەدا،
٣-خۆت بەنەخۆشەکە بناسێنە، نەخۆشەکە بناسە و دڵنیابەوە.	بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەکە، (بۆ ئەوەی کارێکی هەڵە بۆ نەخۆشێکی هەڵە ئەنجام نەدەین)
٤-کردارەکە بۆنەخۆشەکە ڕوونبکەوە و لەگەڵیدا تاووتوێی بکە،	بۆ ئارامکردنەوەی نەخۆشەکە لەکاتی هەبوونی هەر دڵەڕاوکێیەک و بەدەستهێنانی ڕەزامەندی نەخۆشەکە بۆ ئەنجامدانی کردارەکە.
٥-ئامۆژگاری نەخۆشەکە بکە بە شۆردن و وشک کردنەوەی دەستی، ئەگەر پێویستی کرد هاوکاریان بکە لە ئەنجامدانی کردارەکە	بۆڕێگریکردن لە پیسبوونی ئەنجامی پشکنینەکە، لە شوێنەواری خواردن یاخود هەر ماددەیەکی دیکە،
٦-بەکارهێنانی ڕێنمایی ستاندارد و تەکنیکی پاککردنەوە خۆت بپارێز لە خوێن و هەر شلەیەکی دیکە لەڕێگەی لەدەستکردنی دەستکێش	بۆ پاراستنی خۆت و نەخۆشەکە و چاودێرانی تەندروستی لەوردە زیندەوەرەکان
٧-ئامێری پشکنینەکە دابگیرسێنە و شریتی تایبەت بە ئامێرەکەی بخەرە ناو. لەکاتی گونجاودا شریتەکە دابنێ، دڵنیابە لە داخستنی دەفری شریتەکە..(وێنەی٢-٥)	دڵنیابوون لە ڕاستی ئامێری پشکنینەکە، بۆ پاراستنی شریتەکانە
٨-ئەو پەنجەیە دیاریبکە کە دەتەوێ خوێنەکەی لێ وەربگری. (پەنجەی گەورە، پەنجەی ئاماژە) نابێ بەکاربهێنرێن. ئەگەر پێویسی کرد مولوولەکانی خوێن فراوان بکە بەگەرمکردنی شوێنی مەبەست لە ڕێگەی مەساج کردن بۆ ماوەی ١٠خولەک.(وێنەی٣-٥)	پەنجەگەورە لەگەڵ پەنجەی ئاماژە بەشێوەیەکی زیاتر ڕۆژانە بەکاردەهێنرێت. زیاتر وروژمکردنی خوێن پەستان بخە سەر ئەوشوێنەی کە دەتەوێ خوێنی لێوەردەگریت
٩-پەنجەی نەخۆشەکە پاک بکەرەوە بەماددەیەکی دژەبەکتریا(swab)، لاتەنیشتی پەنجەکە دیاریبکە و وازی لێبهێنە، تا بەتەواوی وشک دەبێتەوە. .(وێنەی٤-٥)	بۆ لابردنی زیندەوەرە وردەکان لەسەر پێستەکە لە لاتەنیشتی پەنجەکە کەمتر هەست بە ئازار دەکرێ، دوورکەوتنەوە لە لوونکەی ناوەندی پەنجەکە کە سەرچاوەی دەماری زیاترە.
١٠-نەشتەرەکە تەنها بۆ یەک نەخۆش بەکاربهێنە، لاتەنیشتی پەنجەی دیاریکراو بەکاربهێنە بۆ وەرگرتنی خوێنەکە (ئاگاداری ژمارەی سەرئامێرەکەبە بۆ زانینی ئاستی قوولیەکە) چاوەڕێبکە بۆماوەی (٢بۆ٣)چرکە .(وێنەی٦-٥)	بۆڕێگریکردن لەمەترسی ڕوودانی هەوکردن. بۆکەمکردنەوەی ئازار، لاتەنیشتی پەنجە کەمتر هەستیارە لەسەری پەنجە. چاوەڕێکردن بۆماوەی (٢بۆ٣)چرکە یارمەتی مولوولەکانی خوێن دەدات فراوان بین و خوێن وروژم دەکات بۆ دەرەوە.

١١-دوای کونکردنی پەنجەکە بە نەرمی مەساجی پێبکە بۆئەوەی خوێن زیاتر بەرەوە دەرەوە وروژم بکات، بەلام بەبێ هێزخستنە سەر شوێنی کونکردنەکە. .(وێنەی٧-٥)	بۆ ڕێگریکردن لە روونبوونەوەی نموونەکە لەگەڵ شلەی شانەکە
١٢-یەکەم دلۆپی خوێن بسڕە کە لەوانەیە هەر ماددەیەکی دیکەی پێوەبێ کە دەبێتە هۆی دەستکەوتنی ئەنجامی هەڵە خوێنەکە بخەرەسەر شریتی پشکنینەکە، بەپێی ڕێنماییەکانی بەرهەمهێن، فرێدانی ئامێری نەشتەر(lancet) بۆ ناو سندوقی سەلامەتی. (وێنەی٨-٥)	بۆ ڕێگریکردن لەمەترسی دەسکەوتنی ئەنجامی هەڵە و دووبارەکردنەوەی پشکنینەکە (دەکرێت ئەمە ڕووبدات گەرهاتوو خوێن بحرێتە سەرشریتەکە پێش ئەمادەکردنی ئامێری پێوانەکە) بۆ ڕێگریکردن لەمەترسی بریندارییوون و گواستنەوەی نەخۆشی
١٣-بە پارچە لۆکەیەک شوێنی برینەکە داپۆشە .(وێنەی٩-٥)	بۆ وەستاندنی خوێنەکە و بۆ ڕێگریکردن لە گواستنەوەی نەخۆشی و پیس‌بوون
١٤-شریتی بەکارهاتوو لەگەڵ هەر کەرەستەیەکی دیکە کە بەکارهاتووە فرێبدە. .(وێنەی١٠ و ١١)	بۆ ڕێگریکردن لەمەترسی گواستنەوەی نەخۆشی
١٥-ئەنجامەکە بۆنەخۆشەکە ڕوونبکەوە و ڕێنمایی بکە	بۆ هاوبەشپێکردنی ئەنجامەکان و دابینکردنی چاودێری پێویست دەستنەجێ
١٦-دەستکێشەکان لابدە و فرێیان بدە بەپێی ڕێنماییەکانی تەندروستی و سەلامەتی و یاسای تایبەت بە نەخۆشخانەکە.	بۆ ڕێگریکردن لە گواستنەوەی نەخۆشی و بڵاوبوونەوەی پیسی
١٧-دڵنیا ببەوە لە کوژاندنەوەی ئامێری پشکنینەکە	بۆ پارێزگاری لە ماوەی کارکردنی پاترییەکە (هەندێک لە ئامێرەکان لەگەڵ دەرهێنانی شریتەکە دەکوژێنەوە و هەندێکیان پاش ٢ خولەک دەکوژێنەوە)
١٨-دووبارە دەستەکانت بشۆ.(وێنەی١٢-٥)	بۆ ڕێگریکردن لە مەترسی توشبوون بە بەکتریا و پیسبوون

ئامێری نەشتەر (lancet) بەچەند پێوەرێکی جیاواز بەردەستە

بەشتەری ٣٠ باوترین جۆرە کە بەکاردێت، هەتا ژمارەکە بچووک ببێتەوە (٢٧<٣٠) دەرزییەکە گەورەترە، ئەمەش بۆ ئەو پێستانەیە کە ئەستوورن.

ڕەنگخستن	١-٢	٣-٤	٥-٦
جۆری پێست	پێستی تەنک	پێستی مامناوەند (ئاسایی)	پێستی ئەستوور
ڕەگەز	ئافرەت	گەنج	پیر

تۆمارکردن و ڕاپۆرتکردن:

تۆمارکردنی ئەنجامەکان دەستبەجێ دوای دەرکەوتنی لەسەر شاشەی ئامێرەکە، بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەکە، بۆ دڵنیابوون لە بەردەوامی چاودێری، بۆ دیاریکردنی دۆزینەوە نەرێتییەکان کە لەوانەیە ئاماژەی بۆ بکرێت لە کاتێکی دواتردا ئەگەر پێویست بکات، بۆ دڵنیابوون لە تۆمارە وردەکان، کە پێویستە ڕوون و ئاشکرا بخرێنە ڕوو بۆ چاودێری نەخۆشەکە و ئەو بڕیارانەی کە دەرکراون بۆ چاودێریکردن. کردارەکە و ئاستی گلوکۆز تۆمار بکە لەسەر تێبینی پەرستارەکان یاخود پەڕەی تایبەت، مەودای نائاسایی کردارەکە تۆمار بکە. کاردانەوەی نەخۆشەکە باسبکە، دیاریکردنی شوێنی کونکردنەکە لە تێبینی پەرستارەکاندا. ڕوونکردنەوەکان باسبکە و فێریانبکە کە لە تێبینی پەرستارەکاندا دابینکراوە. ئاستی نائاسایی گلوکۆزی ناو خوێن تۆمار بکە.

وێنەی ٥-١

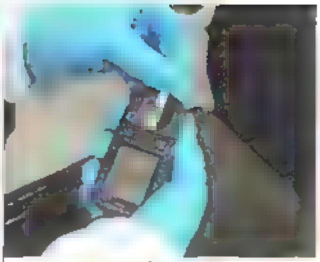

وێنەی ٥-٢

وێنەی ٥-٣

وێنەی ٥-٤

وێنەی ٥-٥

وێنەی ٥-٦

وێنەی ٥-١

وێنەی ٥-٨

وێنەی ٥-٩

وێنەی ٥-١٠

وێنەی ٥-١١

وێنەی ٥-١٢

بۆ زانیاری زیاتر

پشکنینی دابینکردنی جۆرێتی چییە؟ (quality control)

پێش بەکارهێنانی ئامێری پشکینەکە دەبێت تاقیکردنەوەی دابینکردنی جۆرێتی ئەنجام بدەیت، بۆ دڵنیابوونەوە لە ڕاستی ئامێری پێوانەک
هەموو ڕۆژێک ئەم تاقیکردنەوەیە ئەنجام بدەیت، بەتایبەتی کاتێک کە شریتەکان دەگۆڕیت.

بۆ ئەنجامدانی ئەم تاقیکردنەوەیە هەمیشە چارەسەرێک لە (glucometer kit) دا هەیە. (لەبیرت نەچێت ئەم گیراوەیە تەنها بۆماو
٣ مانگ بەکاردێت، لەو کاتەوەی کە دەیکەیتەوە و دوای ئەوە بەسەردەچێت)

یەک دڵۆپ بەکاربهێنە لە گیراوەکە، وەک ئەو شێوەیەی کە پشکنینی شەکرە ئەنجام دەدەیت لەبری خوێنەکە، گرنگی بە نووسراوەک
شاشەکە بدە.

باشە(OK): واتە بەشێوەیەکی تەواو کار دەکات،

هەڵە(Error): لەدەرەوەی مەودایە و بە دروستی کار ناکات،

هەروەها هەندێک کات ژمارە دەردەکەوێت، بەراوردی ژمارەکان بکە لەگەڵ ئەو ژمارانەی لەسەر چارەسەرەکە دەردەکەون بۆ زانینی
ئەوەی کە ئایا بەدروستی کار دەکات یاخود نا.

بەشی شەشەم

بوژانەوی دڵ

CPR

CPR

وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعاً

ڕزگارکردنی ژیانی کەسێک، وەک ڕزگاکردنی هەموو مرۆڤایەتییە.

CPR یاخوودcardiopulmonaryresuscitation بریتییە لە کردارێکی بە پەلە کە بۆ ڕزگارکردنی ژیانی کەسێک ئەنجام دەدرێت، ئەمەش کاتێک دڵی لە لێدان دەکەوێت بە پەلە و دەستبەجێ ئەنجامدانی ئەم کردارە دەتوانێ دوو بۆ سێ چانس بدات بە کەسەکە بۆ ڕزگاربوون لە دوای وەستانی دڵی.

وەستانی دڵ (cardiacarrest) بریتییە لە وەستان یان پچڕانی لێدانی دڵ. بە زۆری وەستانی دڵی دیاردەیەکی چاوەڕوانەکراو و لەپڕە کاتێک ڕوودەدات دڵ پاڵ بە هیچ بڕێک لە خوێنەوە نانێت بۆ هیچ یەکێک لە بەشەکانی جەستە پاشان هەناسەدان دەوەستێت و کەسەکە وردە وردە بێهۆش دەبێت لە نێوان ٢٠ بۆ ٤٠ چرکە دوای وەستانی دڵ لەڕووی پزیشکییەوە کەسەکە دەمرێت پاش ٤ بۆ ٦ خولەک بەهۆی کەمی گەیشتنی ئۆکسجین بەخانەکانی مێشک، ئەویش تووشی لەناوچوون دەبێت.

سێ نیشانەی سەرەکیمان هەیە کە لەکاتی وەستانی دڵ دا ڕوودەدەن وەستانی هەناسە، هەستنەکردن بە لێدانی دڵ لە لای مل یان بنی ڕان Femoralpuls، وە گرژنەبوون یان بچووک نەبوونەوەی گلێنەی چاو بۆ کاردانەوەی ڕووناکی

پێستی کەسەکە بێڕەنگ دەبێت و لەگەڵ دەستلێدان هەست بە ساردییەک دەکەین شێبوونەوە ڕوودەدات کاتێک شکستی کرداری هەناسەدان پێش وەستانی دڵ ڕوودەدات نەمانی هەناسە زۆرجار بەهۆی گیرانی ڕێڕەوی هەواوە ڕوودەدات، بەڵام لەکاتی وەستانی دڵ و چەند هۆکارگەلێکی تریشدا ڕوودەدات وەستانی کرداری هەناسەدان ڕەنگە کتوپڕ یان وردە وردە ڕووبدات، بە هەناسەی کورت و لاواز و وردە وردە بەرەو کورتتر و لاوازتر دەچێت ئەم ڕێنمایە کە هەموو پەرستارەکان لەسەری ڕاهێنراون بۆ ئەنجامدانیCPR و بووژاندنەوەی کەسەکە ڕاستەوخۆ دوای هەستپێکردنی بریتییە لە وەستانی لێدانی دڵ و هەناسەدان هەروەها پەرستارەکان دەتوانن کە ئامێری تایبەت و جۆراوجۆر بەکار بهێنن و یارمەتیدەربن لە هۆشیارکردنەوەی خەڵکی لە چۆنیەتی ئەنجامدانی کرداری CPR

هەریەک لە ناوەندە جیاوازەکانی تەندروستی یاسا و ڕێنمای تایبەت بەخۆیان هەیە بۆ ئاگادارکردنەوەی وەستانی دڵ و هەناسە، هەروەها دەستکردن بە ئەنجامدانی CPR. هەر ناوەندێک ناو و کۆدی تایبەت بەخۆیان بەکاردەهێنن لەوانەیە لە بەشی سەرەوەی قەرەوێڵەی هەر نەخۆشێک دوگمەی تایبەت بە ئاگادارکردنەوەی پەرستارەکان هەبێ، یان ڕەنگە لەڕێی پەیوەندی تایبەتی نێو نەخۆشخانەکە ئاگاداربکرێنەوە ئەم ئاگادارکردنەوانە بانگکردنی ستافی تایبەتە بۆ شوێنی ڕووداوە کتوپڕەکان. ئەم تیمە لە کەسانێکی ڕاهێنراو و شارەزا پێکهاتوون کە دەتوانن ڕووداوە کتوپڕەکان کۆنترۆڵ بکەن. پەرستارەکە دەبێت بتوانێت هەناسەدانی کەسەکە، شێلانی سنگ، پێدانی دەرمان و تۆمارکردنی چالاکییەکان ئەنجام بدات هەروەها دەبێت کەسێک وەک سەرۆکی تیمەکە بۆ دیاریکردنی ئیشەکان بۆ ئەندامانی تیمەکە دیاری بکەن.

CPR : پێکدێت لە پارێزگاری بەمانا زیندەییەکانی لەش و پەرەپێدانی لە چوارچێوەی BLS. بەگشتی چالاکیە سەرەکییەکانی لە پاڵپشتیکردنی دڵ، ڕێڕەوی هەوا و هەواگۆڕکێCAB پێکدێت، هەروەها جێگیرکردنی بڕبڕەی پشت و پاراستنی دڕکەپەتک لەهەر بەرکەوتن و برینداربیەک کە ببێتە هۆی بێتوانایی و بێهێزییەکی قورس، بەردەوامی لە

پشکنینی نیشانە زیندەییەکان و چاودێریکردنی باری نەخۆشەکە و کاردانەوەکانی، وە لە کۆتاییدا پێچانی هەر برینێک بۆ پاراستنی برینەکە لە خوێنبەربوون و پیسبوون و رێگریکردن لە توشبوون بە هەوکردن.

لە قۆناغی دواتر کە بە ALS ناسراوە سەرەڕای BLS ستافە ڕاهێنراوەکە بەشێوەیەکی پێشکەوتوو دەتوانن ڕێڕەوی هەوا، پێدانی شلە و کارەبا و چەند پێداویستییەکی تایبەت بەکاربهێنن.

بە ڕەچاوکردن و بەرەوپێشچوونی ژیان، چەندین ڕێنیشاندەری جیاواز هەیە، کە لەلایەن ڕێکخراوی ئەمەریکی بۆ دڵAHA بڵاوکراوەتەوە، کە بۆ تازە لەدایکبووان بە شێوازی سەرەتایی و پێشکەوتوو NBLS, NALSو بۆ منداڵان بە شێوازی سەرەتایی و پێشکەوتوو PBLS, PALSو بۆ پێگەیشتووان BLS, ALS وەک بەرنامەرێگا بەکاردێن

پشتیوانی سەرەکی دڵ لە پێگەیشتواندا (BLS)

مەبەست لەم کردارە:

- بۆ پاشکردنی سوڕی خوێن
- بۆ پاشکردنی هەناسەدان
- بۆ پاشترکردنەوەی ڕێڕەوی هەناسە و خاوێنکردنەوەی
- بۆ ڕێگریکردن لە مردن و زەبری مێشک
- بۆ ڕزگارکردنی ژیانی نەخۆشەکە

١. ڕاوەشاندن و بانگکردن.(وێنەی١-٦)

بە شێوازێکی لەسەرخۆ شانی نەخۆشەکە ڕادەوەشێنین و پرسیاری لێدەکەین کە ئایا تۆ باشیت؟ ئەگەر هیچ وەڵامی نەبوو لەیەککاتدا هەڵسەنگاندن بۆ لێدانی دڵی و هەناسەدانی دەکەین. هەوڵبدە ئەم کردارە لە ٥ چرکە زیاتر نەخایەنێت. دەتوانیت تەنها بە چاوەکانت سەیری جووڵەی سینگی نەخۆشەکە بکەیت، بزانیت بەرز دەبێتەوە یان نا. لەبیرت بێت Gaspingبە هەناسەدانێکی ئاسایی هەژمار ناکرێت.

تێبینی: Gasping بریتییە لەو دیاردەیەی کە لە سەرەمەرگدا ڕوودەدات و شێوازەکەی وەک هەناسەدانە، بەڵام بە هەناسەدان هەژمار ناکرێت

باشترین شوێن بۆ هەژمارکردنی لێدانی دڵ بریتییە لە carotid artery کە بە شادەمارەکانی مل ناسراوە. هەروەها بۆ هەستکردن بەم خوێنبەرە دەبێ دوو پەنجەت لە نێوانی بۆری هەناسە و ماسولکەی ملی نەخۆشەکەSCM دابنێیت و لەماوەی ١٠ چرکە پشکنینی بۆ بکەیت، وە بەهیچ شێوەیەک نابێت لەیەککاتدا پەستان بخەیتە سەر هەردوو خوێنبەرەکە. ئەگەر نەتتوانی هەست بە خوێنبەرەکانی مل بکەیت، دەستبەجێ داوای هاوکاری بکە و دەست بە شێلانی سنگ بکە

وینەی ٦-١

وینەی ٦-٢

وینەی ٦-٣

وینەی ٦-٤

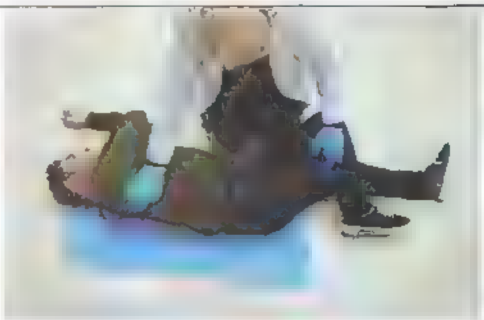

وینەی ٦-٥

وینەی ٦-٦

CAB.٢

.شێلانی سنگ Chest compression

.هەڵسەنگاندنی ڕێڕەوی هەوا Airway management

.هەناسەدان Breathing

- **شێلانی سنگ:** .(وێنەی٧-٦)

دەستی چەپ دەخەینە سەر دەستی ڕاست و پەنجەی دەستی چەپ لە دەستی ڕاستمان گیر دەکەین (ئەو کەسانەی چەپەن بە پێچەوانەوە)، پاشان دەستمان لە نێوی هەردووگۆی مەمکی کەسەکە لەسەر کۆڵەکەی سینگ دادەنێین و بە گۆشەی ٩٠ لەسەر سینگی کەسەکە دەوەستین و پاشان هەموو کێشی جەستەمان بۆ شێلانی سنگی کەسەکە بەکار دەهێنین، بەک تەنها قۆڵمان، هەروەها نابێت بهێڵین ئەنیشکمان بنوشتێتەوە پاشان بە ستوونی بەرەو خوارەوە دەستدەکەین بە شێلان و بەلایەنی کەمەوە ٥ سم قووڵ و بە خێرایی ١٠٠ بۆ ١٢٠ لە خولەکێکدا سنگی کەسەکە دەشێلین. زۆر گرینگە دوای هەر شێلانێک ڕێگە بدەیت سینگ بەتەواوەتی بگەڕێتەوە جێی خۆی، بۆ ئەوەی دووبارە دڵ پڕبێتەوە لەخوێن و خوێنی زیاتر پاڵ پێوەبنێین لە شێلانی دواتردا. هەروەها هەوڵبدە کەمترین پچڕان هەبێت لەکاتی شێلانی سنگی کەسەکە، لەبەر ئەوەی هەر وەستانێک، واتە وەستانی سوڕی خوێن.

وێنەی ٧-٦

- **هەڵسەنگاندنی ڕێڕەوی هەوا:**

دوو شێوازی سەرەکیمان بۆ دانانی سەری نەخۆشەکە هەیە کە بە باشترین شێوە ڕێڕەوی هەناسەی کەسەکەی پێ دەکرێتەوە.

Jaw-thrust و head- tilt chin lift

تەکنیکی Head tilt chin lift: .(وێنەی٨-٦)

١. سەری نەخۆشەکە بەرەو دواوە دەسوڕێنین بە پاڵنانی ناوچاوانی کەسەکە بۆ خوارەوە

٢ سەری دوو پەنجەت لەژێر چەناگەی نەخۆشەکە دابنێ (سەر ئێسکی چەناگە)، بەرەو سەرەوە پاڵ بنێ. ئەم جوولەیە وادەکات زمان دووربکەوێتەوە لە بۆری هەناسە و کرانەوەی ڕێڕەوی هەوا زیاتر دەکات

٣ دڵنیا بەرەوە کە تەنها پاڵ بە بەشی ئێسکی چەناگەوە بنێیت و دووریکەویتەوە لە نەرمایییەکە، لەبەر ئەوەی ڕەنگە پاڵنان بە بەشی نەرماییەکەوە ببێتە هۆی گیرانی ڕێڕەوی هەوا.

تێبینی/ ئەگەر هەستت بە هەر شکاوییەک یان زەبرێک لە ملی نەخۆشەکە کرد، ئەوا ئەم کردارە جێبەجێ ناکەین وjaw thrust ئەنجام دەدەین.

وێنەی ٨-٦

تەکنیکی Jaw thrust : (وێنەی٩-٦)

١ لای سەری نەخۆشەکەوە دەوەستیت، پاشان لەپی هەردوو دەستەکانت لەسەر ڕوومەتی نەخۆشەکە دادەنێیت و پەنجەکانت دەخەیتە ژێر ئێسکی شەویلگەی نەخۆشەکە.

٢ بە لەسەرخۆیی مامەڵە لەگەڵ هەر برینێک دەکەیت کە لە ملدا هەبێت و لە سوڕانی ملی نەخۆشەکە دووردەکەویتەوە.

٣ بە پەنجەکانمان شەویلگەی کەسەکە بەرز دەکەینەوە، بەلایەنی کەمەوە دەبێ بەشی خوارەوەی ددانەکان بەرزتر بێت لەبەشی سەرەوەی ددانەکان. ئەم جووڵەیە وا لەزمان دەکات کە لەگەڵ بەشی خوارەوەی ددانەکان بەرز ببێتەوە و دەبێتە هۆی کەمکردنەوە گیرانی بەشی سەرەوەی ڕێڕەوی هەوا.

٤ دڵنیا ببەرەوە کە تەنها پاڵ بە بەشی ئێسکی شەویلگەوە بنێیت، بەپێچەوانەوە ئەگەر دەست لە نەرماییەکەی شەویلگە دابنێیت، ئەوا دەبێتە هۆی گیرانی ڕێڕەوی هەوا.

وێنەی ٩-٦

- **هەناسەدان:**

سەبارەت بە هەناسەدان، ئەگەر هیچ ئامێرێکی تایبەتی پزیشکیت دەستنەکەوت، دەتوانیت لەرێگەی دەم بۆ دەم یان دەم بۆ لووت (ئەگەر ناو دەم بریندار بوو یان نەتوانرا بکرێتەوە) هەناسە بە نەخۆشەکە بدەیت.

١ لەگەڵ کرانەوەی رێڕەوی هەناسەی کەسەکە بەو کردارانەی باسمانکرد، پاشان دەم دەخەینە سەر دەمی نەخۆشەکە بەشێوەیەک هەموو دەمی کەسەکە دابپۆشێت و هیچ رێگایەک بۆ دەرچوونی هەوا نەهێڵینەوە

٢ پاشان ئامادە دەبین بۆ پێدانی دوو هەناسەی رزگاری کەر. یەکەم هەناسە دەدەین بە نەخۆشەکەو تێبینی بەرزبوونەوەی سنگی نەخۆشەکە دەکەین، ئەگەر سنگی بەرزبویەوە، دووەم هەناسەشی پێدەدەین، ئەگەر بەرز نەبوویەوە ئەوا دووبارە رێگاکانی کردنەوەی رێڕەوی هەوا کە پێشتر باسمانکرد دووبارەی دەکەینەوە. پاشان دووەم هەناسەی پێدەدەین وریبە نابێت هەناسەی زۆر بە نەخۆشەکە بدەیت، یاخوود تاین پەستانێکی زۆر بکەیت

٣ ئەگەر بەتەنیا بوویت و هیچ هاوکارێکت نەبوو، ئەوا دەبێت ٣٠ جار سنگی کەسەکە بشێلیت و پاشان ٢ هەناسەی پێ بدەیت، بەڵام ئەگەر لەگەڵ ستافێکی تایبەت بوویت، یاخوود دوو کەس بوون ئەوا دەبێت ١٥ جار سنگی کەسەکە بشێلیت و پاشان کەسی دووەم ٢ هەناسەکە بە کەسەکە بدات

ئەگەر بە شێوازێکی باڵا کردارەکەت ئەنجامدا و ئامێری پێویستت هەبوو، ئەوا دەبێ لە هەر ٦ بۆ ٨ چرکەیەک هەناسەیەک بە نەخۆشەکە بدەیت، کە بەنزیکەیی ١٠ هەناسە دەکات لە خولەکێکدا. .(وێنەی ١٠ تا ١٣)

وێنەی ٦-١٠

وێنەی ٦-١١

وێنەی ٦-١٢

وێنەی ٦-١٣

بۆ کردنەوەی ڕێڕەوی هەوا بەشێوەیەکی باڵا دەتوانین ئامێرێکی تایبەت بەکاربهێنین کە بە LMA ناسراوە، ئەم ئامێرە وادەکات کەسەکە ڕێڕەوی هەوای بە بەردەوامی بە کراوەیی بمێنێتەوە لەکاتی پێدانی بەنج یاخوود بێهۆشبوندا. لەپاڵ ئەمەشدا ئامێرێکی تریشمان هەیە بە ETT ناسراوە کە تیوبێکی پلاستیکییە لە ناودەمەوە بەرەو بۆری هەوا دادەنرێت کە یارمەتی نەخۆشەکە دەدات بە ئاسانی هەناسە بدات. پاشان دەتوانین ئەم ئامێرە بگەیەنین بە ئامێری تایبەت بە ئۆکسجینەوە و ئۆکسجین بۆ سییەکان بگوازینەوە. ئەم کردارە پێیدەوترێت endotracheal intubation سوود و زیانی هەردوو ئەم کردارانە لە خوارەوە ڕوونکراوەتەوە.

هەڵسەنگاندنی ڕێڕەوی هەوا بەشێوازێکی پێشکەوتوو(باڵا)

LMA		ETT	
زیانەکانی	**سوودەکانی**	**زیانەکانی:**	**سوودەکانی**
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

ئەو شێوازەی کە دەبێت تیوبەکەی لێ دابنرێت: (وێنەی١٤ تا ٢٨)

باشترین ڕێگا بۆ هەڵبژاردنی قەبارەی ETT، بریتییە لە ڕەچاوکردنی تونێکاری کەسەکە بەپێی درێژیی ڕێڕەوی هەوا وەک لە وێنەکەدا دیارە. دەبێت ETT ڕاستەوخۆ لەسەر کوت بەشی بۆری هەوا دابنرێت، کە نیوەی دابەش دەبێت بۆ هەردوو بۆریچکەی سییەکان. ئەگەر بمانەوێت بە شێوازێکی نموونەیی دایبنێین دەبێت سەری سۆندەکە بکەوێتە ناوەڕاستی جەستە، خوار ئێسکی چەلەمە و بە نزیکەیی ٢ سم سەرووکوتا بەشی بۆری هەوا. ئەمە ڕێگە دەدات بە جوولەی بەشی لووتکەی سۆندەکە، ئەوکاتەی کە ملی کەسەکە دەجولێنرێت و کاتێک کە بەستان دەخرێنە سەر چەناگەی کەسەکە سەری سۆندەکە بەرەو خوارەوە دەجولێت، هەروەها کاتێک چەناگەی کەسەکە بەرز دەکرێتەوە سەری سۆندەکە بەرەو سەرەوە دەچێت. بۆریچکەی هەوای دەستە ڕاست ئاڕاستەیەکی ڕێکتری لەچاو بۆریچکەی دەستە چەپ هەیە. بەم شێوەیە ئەگەر ئەم کردارەمان ئەنجامدا ئەگەری زۆرە سۆندەکە بچێتە بۆریچکەی دەستە ڕاستەوە ئەگەر زۆر قووڵ دابنرێت، وە دەکرێت بەشی سەرەوەی بۆریچکەکە تووشی گیران بێت. هەروەها لە ئەنجامی ئەمە بەرتەسکبوونەوە لە بەشی سەرەوەی بۆریچکەی چەپ و پارچەی بەشی سەرەوەی سی ڕاست right upper lobe ڕوودەدات، بۆیە دەبێ زۆر بەوریاییەوە سۆندەکە دابنێین کە دووریەکی دروستی هەبێت

بەگشتی، بۆ مێ گونجاوترین قەبارە ٧ بۆ ٧,٥مم و بۆ نێر ٧,٥ بۆ ٨مم دادەنرێت. بەڵام یاسایەکمان هەیە کە دەڵێت لەحاڵەتە کتوپڕەکاندا قەبارەی ٧,٥ گونجاوترینە و بۆ زۆربەی کەسە پێگەیشتووەکان دەبێت. بۆ مێ دەبێت دوای ٢١ سم و بۆ نێر دەبێت دوای ٢٣ سم جێگیری بکەین

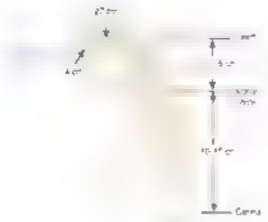

وێنەی ٦_١٤

وێنەی ٦_١٥

وێنەی ٦_١٦

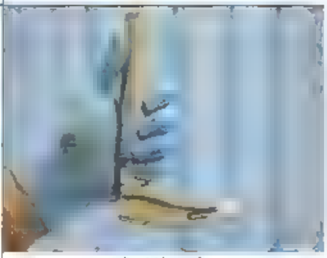
وێنەی ٦_١٧

وێنەی ٦_١٨

وێنەی ٦_١٩

وێنەی ٦_٢٠

وێنەی ٦_٢١

وێنەی ٦_٢٢

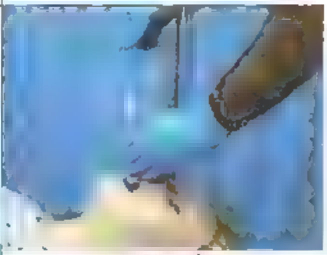
وێنەی ٦_٢٣

وێنەی ٦_٢٤

وێنەی ٦_٢٥

چۆن دڵنیاببینەوە کە سۆندەکە لە شوێنێکی دروست دانراوە؟

١ دوای دانانی EET سەرنجی جووڵەی سنگ بدە، لەگەڵ هەر هەناسەدانێک سنگی کەسەکە بە ئاسانی دەتوانێ بەرز و نزم بکات، ئەگەر لە شوێنی گونجاو دانرابێت

٢ بە بەکارهێنانی بستۆک گوێ لە بەشی ناوەڕاست و سەرەوەی سک بگرە ep gastr um بۆ هەر دەنگێک. ئەگەر سۆندەکە بچێتە ناوی سوورێنچکەوە لەجیاتی بۆری هەوا، وە ئەمەش وادەکات کە ئەو هەوایەی دەبێرین بچێتە ناو گەدەوە و دەبێتە هۆی گەڕانەوەی ترشەڵۆکی گەدە بۆ دەرەوە

٣. بە بەکارهێنانی بیستۆک گوێ لەهەردوو بەشی سەرەوە و خوارەوەی سییەکان دەگرین ئەگەر گوێمان لە دەنگی هەناسە نەبوو لە بەشی خوارەوەی سییەکان، مانای ئەوەیە کە بۆری هەوا نەگیراوە، بەهۆی بردنەناوەوەی سۆندەکەوە بۆ بۆریچکەی ڕاست

٤. سەرنجی کەسەکە بدە بۆ هەر شینبوونەوەیەک.

٥ هەروەها دەتوانین بە بەکارهێنانی ئامێری (cc or metr c end- dai carbon d.ox de,FTCO2) وەک لە وێنەکەدا دیارە، دیاری بکەین کە لە کاتی پێدانی هەواو و دانانی سۆندە هیچ گیرانێک لە بۆری هەوا هەیە، یاخود ئەم ئامێرە ڕاستەوخۆ دەڵێت بە کونانی سۆندەکەوە و بە جێرانی کاردانەوەی هەیە، هەناسەدانەوەی CO2 ئامێرەکە ڕەنگی دەبێت بە زەرد لەکاتی هەناسەدانەوە و ڕەنگی دەگۆڕێت بۆ مۆر لەکاتی هەناسە وەرگرتن، ئەگەر سۆندەکە بە شێوازێکی دروست دانرابێت. ئەگەر سۆندەکە بە ناشی دانەنرابوو ئەوا هەر بە ڕەنگی مۆر دەمێنێتەوە

کاریگەری لاوەکی بەکارهێنانی ئەم ئامێرە:

بە هەڵە خوێندنەوەی CO2 بە پۆزەتیڤ

- دانانی سۆندەکە لە دەمەوە هەندێجار دوای خواردنەوە کاربۆنییەکان یان وەرگرتنی ئۆکسجینێکی زۆر دەبێتە هۆی هەڵە خوێندنەوەی CO2ە (هەرچەندە ئەگەر ٢٠ بۆ ٣٠ چرکە چاوەڕێ بکەین یان ٦بۆ٨ هەناسە وەرگرێت، ئەوا ئەنجامەکە ئاسایی دەبێتەوە)

- بەرزی ڕێژەی گازەکانی تر کە تیشکی ژێر سوور هەڵدەمژن، هەندێجار ئاماژە بە ئەنجامی هەڵە دەکەن N2O لە ژووری نەشتەرگەری،

- ئەم ئامێرە هەندێکجار ڕەنگەکەی دەگۆڕێت ئەگەر بەر شلە ترشەکان بکەوێت، بۆنموونە پێکهاتەکانی ناو گەدە یان گیراوەی ئەدرینالینی ناو ئەمپولەکان.

- دەکرێ ئەنجامی هەڵەی نەرێنی ڕووبدات، بۆنموونە ناری وەستانی دڵ، کەمی تێپەڕینی هەوا بەهۆی جەڵدەی سی PE، یان ڕێژەیەکی زۆر لە سیکڵدانۆچکەی مردوو

٦. تیشکی X بۆ سنگ،

٧. بەکارهێنانی Capnography لەڕێی شاشەی چاودێرییەوە (وەک لە وێنەکەدا دیارە)

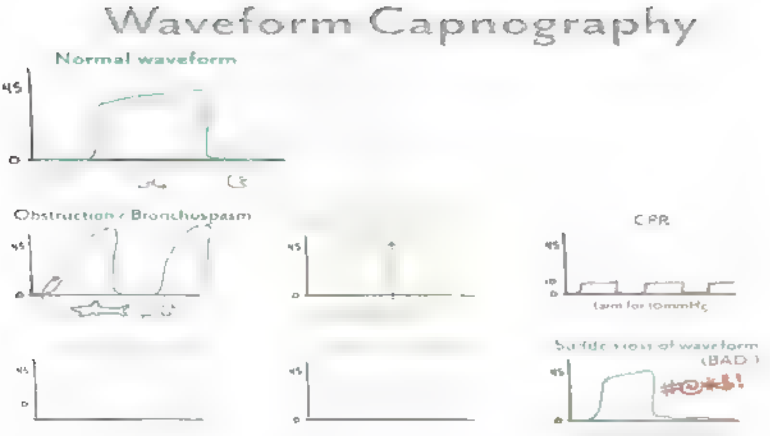

ئەگەر سۆندەکە بەشێوەیەکی نادروست دانرێ (لە گەرووی کەسەکە) ئەوا دەبێت سۆندەکە دەربکەین و هەواگۆڕکێیەک بکات و دووبارە سۆندەکە دابنێینەوە.

ئەگەر کەسەکە حربتر بوو، هۆکاری سەرەکی کەمی ئۆکسجین دوای دانانی سۆندەکە بریتییە لە جوولانی سۆندەکە لە شوێنی دروستی خۆی، گیران بە (دەردر وەکان، خوێن، کنیم، مددەنی ئمۆ)، دزەکردنی هەو بۆ دەرەوەی سییەکان لەناو جەستەکە بە pneumothorax ناسراوە، پەککەوتنی پێداویستییەکان وەک (بەمانی سەرچاوەی ئۆکسجینەکە، لەکارکەوتنی سەری دەرچەی هەوای ئامێرەکەVent دەرەکردنی شلەکان بۆ ناو سۆندەکە)

بۆئەوەی کردارەکەمان بەشێوەیەکی زۆر باش بکەین، دەبێ لە فۆرمی CAB، هەمیشە هەوڵبدەیت پچڕانەکان و وەستانەکان لەکاتی شتلانی سنگدا کەم بکەیتەوە، هەوڵبدە ژمارە و ئەو هێزەی بەکاری دەهێنیت بەشێوەیەکی ورد بێت، دووربە لە لارکردنەوەی نەخۆشەکە لەنێوان شێلانەکاندا، دڵنیابەرەوە کە دەستەکانت لە شوێنێکی دروست داناوە، دووربکەوەرەوە لە هەواپێدانێکی لەڕادەبەدەر.

٣. بەکارهێنانی کارەبا Defibrillation

یەکێکی تر لە هەنگاوەکانی advancedcardiac lifesupport(ACLS بریتییە لەوەی کە بڕیربدەین بۆ گونجاوترین کات بۆ پێدانی دەرمان و بەکارهێنانی DC shock لەکاتی ئەنجامدانی CPR ئەو دەرمانانەی کە لە حاڵەتە کتوپڕەکان بەکاردێت و ئەم ئامێرە ئەو دوو شتەن کە دەتوانین بەکاریان بهێنین بۆ وەستانی دڵ DC shock ئامێرێکە کەوا ئەو کەسانە بەکاری دەهێنن کە بە شێوەیەکی پێشکەوتووCPR ئەنجامی دەدەن، هەروەها زۆر گرنگە کە بزانین کەی ئەم ئامێرە بەکاردێت بۆ ڕێککردنەوەی ڕیتمە نائاساییەکانی دڵ دیاریکردنی ئەو کاتانەی کە ئەم ئامێرەی تیا بەکاردێت زۆر گرینگە بۆئەوەی بە شێوازێکی باڵا و پێشکەوتوو کردارەکە ئەنجام بدەین.

دوو ڕیتمی دڵ هەیە کە نابێ ئەم ئامێرەی بۆ بەکار بێنین، ئەویش pulse esse ectrica act vity PEA)، هەروەها وەستانی دڵ کە بە asysto e ناسراوە، وەک لە وێنەکانی خوارەوە ڕوونکراوەتەوە. لەم دوو حاڵەتەدا ئەو هەنگاوانەی لەسەرەوە باسمانکردن ئەنجام دەدەین و دەست بە ئەنجامدانی CPR دەکەین و پێدانی دەرمانی epinephrine. کە تاکە شتی دەتوانین بۆ کەسەکە ئەنجامی بدەین بەڵام ئەو حاڵەتانەی کە دەتوانیت ئامێری DC shockی تیا بەکار بهێنیت ئەوانەن کە دەبنە پچڕان و ون بوونی کارەبایی دڵ و گوێزانەوەی ئەو کارەباییە بەناو دڵ دا وەک ئەوەی لەخوارەوە باسکراوە.

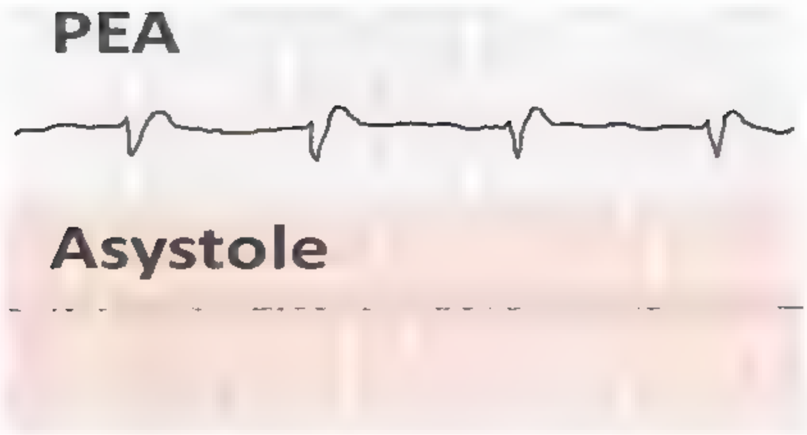

ئەو حاڵەتانەی ئامێری DCی shock تیا بەکاردێت:

یەکەم ventricular tachycardia(v-tach)، ئەم حاڵەتە بە شێوەیەکی گشتی کاردانەوەیەکی باشی دەبێت بۆ ئەم ئامێرە. ئەم حاڵەتە لەسەر شاشەی مۆنیتەرەکە بە شێوازی پان، ڕێک و ڕیتمێکی زۆر خێرا دەردەکەوێ. v-tach زۆر بەکەمی هەستی پێ دەکرێت و دەکرێت کەسەکە هەست بە لێدانی دڵی بکرێت یان نا. بەڵام زۆربەی نەخۆشەکان کە دڵیان لەم ڕیتمەدایە بێهۆشن و هەست بەلێدانی دڵیان ناکرێت، لەبەرئەوە ئەم ئامێرە پێویست دەبێ بۆ ڕێکخستنەوەی دڵ، کە ئەوەش کاردەکاتە سەر ئەو نۆدەیەی دڵ sinoatrial node کە کارەی دڵ ڕێکدەخەن هەندێجار دەکرێت کە پێویست بکات چەندجارێک لەسەر یەک ئەم ئامێرە بەکار بهێنین، بەڵام شێلانی سنگ و پێدانی ئۆکسجین بە نەخۆشەکە زۆر گرینگە لە دەستکەوتنی ئەنجامێکی سەرکەوتوو.

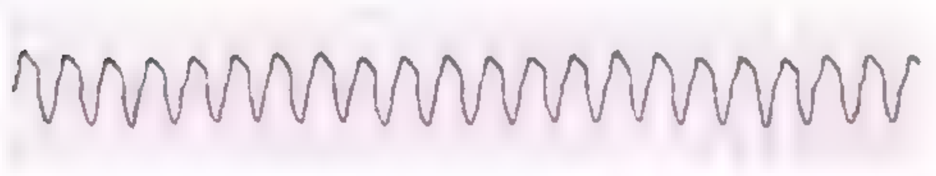

دووەم ventricular fibrillation(V fib) یەکێکە لە حاڵەتە باوەکان کە لەدەرەوەی نەخۆشخانە ڕوودەدەن. لەم حاڵەتەدا لێدانەکانی دڵ هیچ سوودیان نییە و هیچ خوێنێک لەو دڵەوە بۆ دەرەوەی دڵ نانێردرێت. لەسەر شاشەکە بەو شێوەیە دەردەکەوێت کە لەوێنەکەدا ڕوونکراوەتەوە. v-fib دەکرێت لەسەر شاشەکە کەم ئەستوور بێت Fine VF یان هێڵەکە ئەستوور بێت Coarse VF وەک لە وێنەکەدا دیارە. بەڵام ئەگەر ئەستوور بێت ئاسانتر دەگۆڕێت دوای بەکارهێنانی DC shock وەک لە شێوارە کەم ئەستوورەکە. شێوارە کەم ئەستوورەکە دەکرێت هەندێجار asystole بێت، بەک Fine VF چونکە چارەسەر بۆ هەریەک لەو دووانە جیاوازە. ئەگەر گومانت هەبوو دەتوانیت DC shock بەکار بێنیت. ئەگەر Fine VF بوو ڕیتمەکە کۆتایی پێدێنیت. هەرچۆنێک بێت ئەگەر asystole بوو، DC shock کاریگەری نابێت و دەتوانیت دەستبکەیت بەو کردارانەی کە بۆ asystole ئەنجام دەدرێت.

سێیەم SVT (Supraentricular tachycardia) ئەم جۆرەیان جیاوازە لەو دوو ریتمەی لەسەرەوە باسمانکردن، کە ئەمەیان پەیوەندی بە سکۆلەکانەوە هەیە نەخۆش لەم حاڵەتەدا ریتمێکی خێرای دەبێت، لەگەڵ لێدانی دڵی سەرووی ١٥٠ لە خولەکێکدا، وە a stimulus that origenated ventricles نەخۆشکە کە ئەم حاڵەتەی هەبێت دەکرێ تا رادەیەک باری جێگیر بێت لەگەڵیشیا چەند نیشانەیەکی هەبێت یان دەکرێ زۆر بە سەختی باری نەخۆشەکە ناجێگیر بێت و نیشانەی زۆری تیا دەربکەون، بەهۆی خێرایی لێدانی دڵییەوە.

ئەو نەخۆشانەی کە باری تەندروستیان جێگیرە توانای ئەوەیان هەیە کاردانەوەیان هەبێت بۆ vaga maneuvers، بۆ ئەوەی لە حاڵەتی SVT دەریان بکات، ئەو نەخۆشانەی کە ناجێگیرن، یان هیچ کارد بەوەیەکیان نیە، بۆ دەرمان پێشنیاری چارەسەری کارەباییان بۆ دەکرێت لەم حاڵەتەدا هەر لەسەر هەمان ئامێر شێوازی کارکردنەکەی بۆ cardioversion دەگۆڕین، لەجیاتی بەکارهێنانی defibrillation ئەو کارەباییەی کە دەدرێت لەکەسەکە لە حاڵەتی SVT بۆ رێکخستنێکی وردی شەپۆلەکانی "R"ە لەسەر ECG یەکە، وە ئەمەش بۆیە ئەنجام دەدەین بۆ ئەوەی نەخۆشەکە بەرەو حاڵەتی VF نەچێت. ئەم کردارەش بە گۆڕینی مۆدی ئامێرەکە دەکرێت لەرێی دوگمەی 'sync'ەوە کە لەسەر هەموو ئامێرێکی DCshock هەیە چەند حاڵەتێکی تریش هەیە کە تیایدا cardioversion پێویستە، ئەوانیش atrioventricular reentrant و atrioventricular nodal reentrant tachycardia,AVNRT, و atrial flutter و atrial fibrillation و tachycardia(AVRT, بەڵام دەبێ ئارامکەرەوە بە نەخۆشەکە بدرێت، چونکە لەم حاڵەتانەدا نەخۆشەکە هۆشی هەیە و ئەگەر پێی نەدرێت زۆر ئازاری نەخۆشەکە دەدات.

ئەو حاڵەتانەی کە پێویست دەکات DC shock بەکاربهێنرێت، دەبێت دوای رێنماییەکانی دکتۆر بکەوین

١. دەستی راست لەسەر لووتکەی دڵ Apex دادەنێین، بەینی پەراسووی ٥ و ٦ وە دەستی چەپ لەسەر کۆڵەکەی سنگ sternum دادەنێین وەک لەوێنەکەدا دیارە.

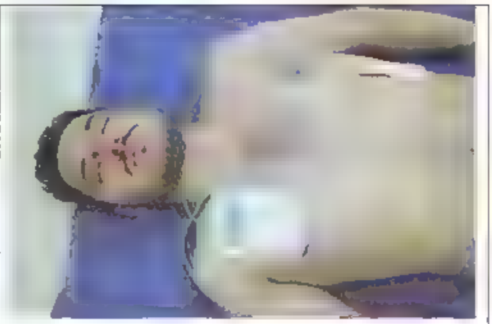

وێنەی ٦-٢٦

وێنەی ٦-٢٧

٢ـ ئەگەر شەپۆلەکە biphasic بوو، دەبێت هێزی کارەباییەکە لە نێوان 200J ـ 120J بێت، بەڵام ئەگەر monophasic بوو دەبێت بگاتە 360J

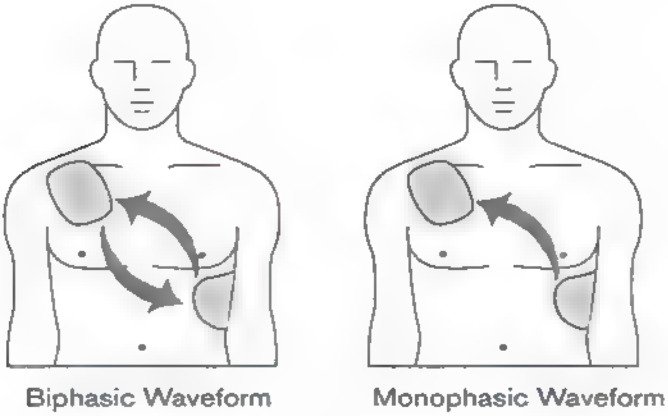

وێنەی ٦-٢٨

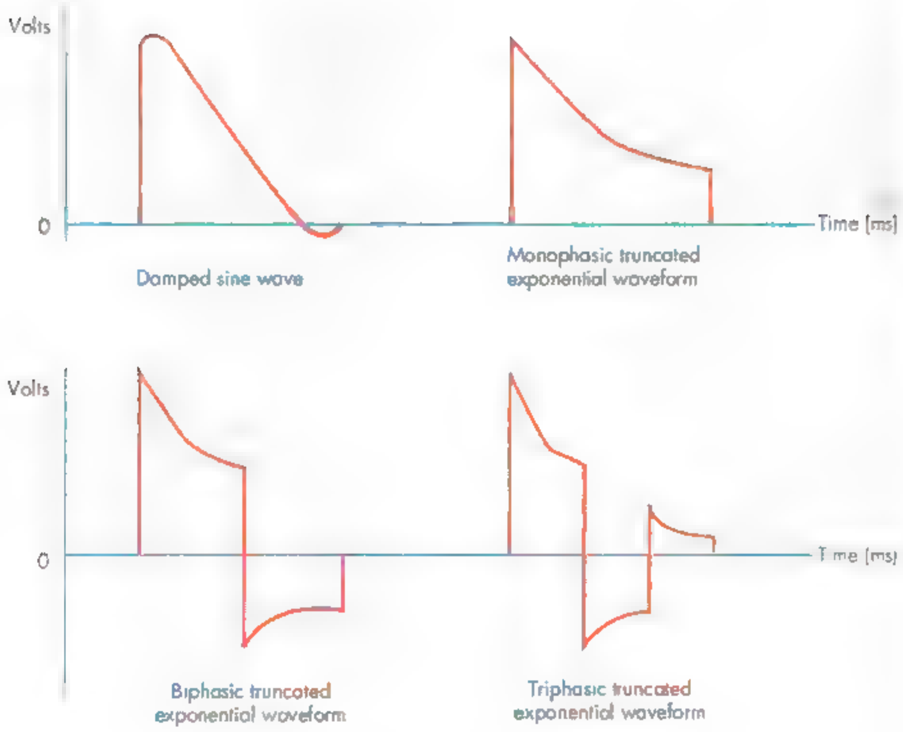

وێنەی ٦-٢٩

٤. پێدانی دەرمان

سێ جۆری پێدانی دەرمان لەکاتی CPR هەیە:

١. پێدانی دەرمان لەڕێی خوێنهێنەرەکانەوە IV. باوترین ڕێگای پێدانی دەرمانە،

٢. پێدانی دەرمان لەڕێی ئێسکەوە IO. ڕێگایەکی پێدانی دەرمانە کە لە حاڵەتە کتوپڕەکان بۆ پێدانی دەرمان یان شلە بەکاردێت، وە کاتێک کە نەتوانرا خوێنهێنەرێک بدۆزرێنەوە بۆ ئەوەی دوانەکەوین لە ئەنجامدانی کردارەکانمان لە کاتە کتوپڕەکاندا. ڕێژەی پێدانی دەرمان لەم ڕێگایە هەمان ڕێژەی دەرمانی جۆری یەکەمە.

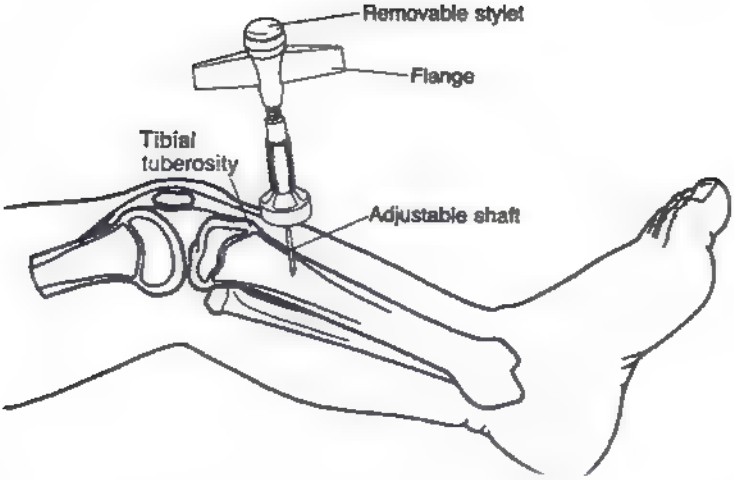

وێنەی ٣٠-٦

٣.پێدانی دەرمان لەڕێی بۆری هەواوە.ET بریتیە لە کردنەناوەوەی گیروەیەک ڕستەوخۆ بۆ ناو بۆری هەوا بۆئەوەی هەلمژرێت بۆناو سوری خوێن لە ڕێی سیکڵدانۆچکەکانەوە. ئەم ڕێگیە لەکاتیCPR بەکاردێت، کاتێک ناتوانرێت بەئاسانی خوێنهێنەرێک بدۆزینەوە. لیدۆکاین، ئیپیپفرین، ئەترۆپین، و نالۆکسۆن ئەو دەرمانانەن کە دەتوانین بەم ڕێگایە بەکاریان بهێنین

. ڕێژەی دەرمانەکان: ٢ بۆ ٢,٥ جار پێشنیارکراوە بۆ IV dose

. دەرمانەکە ڕووندەکەینەوە بە ١٠ مل N/S، وە دەبێ CPR لەکاتی پێدانی دەرمەنەکە بوەستێنین، وا باشە کە دوای هەر دۆزێک ٥ مل داغڵبکەین.

تێبینی/ مل=cc

باوترین ئەو دەرمانانەی کە لەکاتی CPRدا بەکاردێت بریتین لە: (بۆ IVوIO)

. ئیپینیفرین Epinephrine ١مغ هەموو ٣ بۆ ٥ خولەکێک،

. لیدۆکاین یەکەم دۆز ١بۆ١,٥مغ/کغ، دووەم دۆز ٠,٥بۆ٠,٧٥مغ/کغ یان ئەمیۆدارۆن یەکەم دۆز ٣٠٠مغ و دووەم دۆز ١٥٠مغ، بەڵام دەبێ زۆر بە لەسەرخۆیی داغڵی بکەین.

زنجیرەی AHA بۆ بەردەوامی ژیان بۆ کەسانی پێگەیشتوو IHCA and OCHA

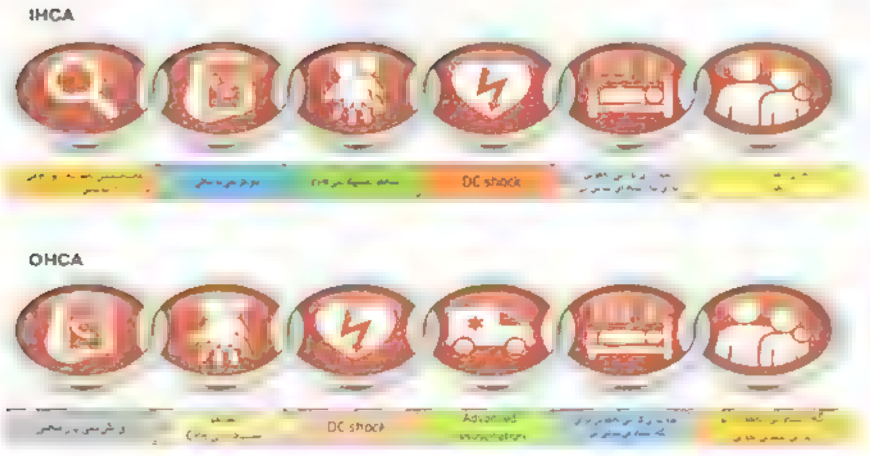

وێنەی ٦-٣١

خشتەی ئەنجامدانی کرداری CPR بۆ کەسێکی پێگەیشتوو کە دڵی وەستابێت:

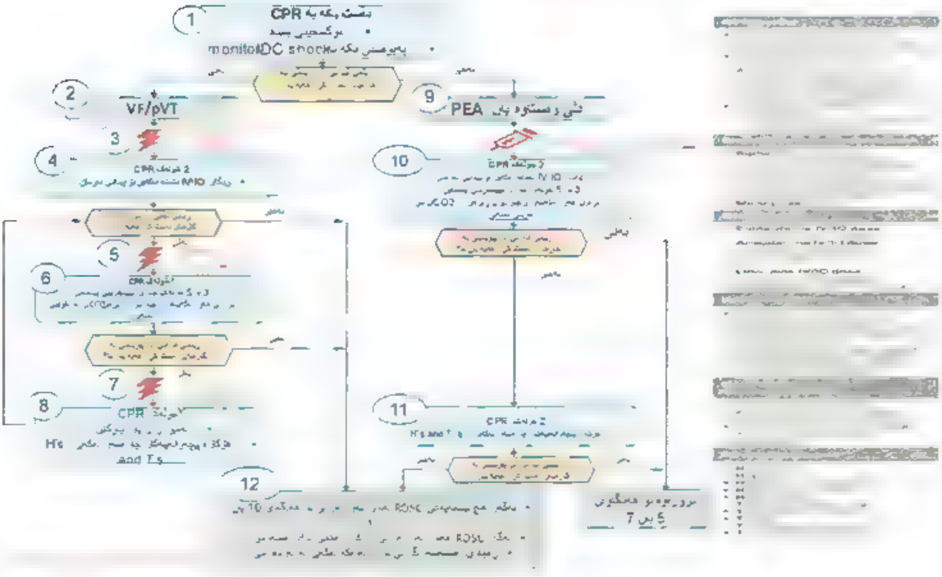

کوالێتیCPR

بەلایەنی کەمەوە ٢ ئینج(٥سم) و بەخێرایی ١٠٠بۆ١٢٠جار لە خولەکێکدا مە ساجێکی بەهێز دەکەین ، هەروەها دەبێت رێگەبدەیت سنگ بەتەواوەتی بگەڕێتەوە شوێنی خۆی دوای هەر شێلانێک.

- کەمکردنەوەی پچرانی کردارەکە
- دورکەوتنەوە لە زۆر پێدانی هەوا بە نەخۆشەکە
- هەموو ٢ خولەک جارێک شوێنی ئەو کەسەی شێلانەکە دەکات بگۆڕن بە کەسێکی تر ئەگەر هیلاکبوون
- ئەگەر ئامێری پێویست بەردەست نەبوو، دەبێ رێژەی شێلان و هەناسەدان ٣٠بە٢بێت
- شیوەی هێلکاری Capnography
- ئەگەر PETCO2 کەم بوو یان بەرەو کەمبوونەوە دەچوو، دووبارە هەڵسەنگاندن بۆ ئەو خاڵانەی سەرەوە دەکەین.

ئەو هێزە کارەباییەی بەکاریدێنین:

Biphasic. رێژەی پێشنیارکراو ١٢٠بۆ٢٠٠جوول، ئەگەر نەزانراوبوو بەرزترین ئاست بەکاربهێنە. دۆزی دووەم دەبێ هەمان هێز بێت و رەنگە بەرزترین دۆز رەچاوبکرێت

Monophasic. ٣٦٠جوول

چارەسەر بەدەرمان:

ئیپینیفرین IVیانIO: ١مغ هەموو ٣ بۆ ٥ خولەکێک

ئەمیۆدارۆن IVیان IO: یەکەم دۆز ٣٠٠مغ بەهێواشی، دووەم دۆز ١٥٠مغ

یان

لیدۆکاین ، ب ن ـ یەکەم دۆز ١ بۆ ١,٥مغ بۆهەر کیلۆیەک لە کێشی کەسەکە، دووەم دۆز ٠,٥بۆ٠,٧٥مغ بۆ هەر کیلۆیەک لە کێشی کەسەکە

کردنەوەی رێڕەوی هەوا:

بە endotracheal intubation یان supraglottic advanced airway

بەکارهێنانی capnographyیان capnometry بۆ چەسپاندن و چاودێریکردنی ET tubeەکە

دوای دانانی سۆندەکە یەک هەناسە دەدەیت بە نەخۆشەکە، هەر ٦ چرکە جارێک بەواتایەکی تر ١٠ هەناسە لە خولەکێکدا لەگەڵ بەردەوامی لە شێلانی سنگدا،

گەڕانەوەی سوڕی خوێن بە شێوەیەکی ئاسایی ROSC:

- لێدانی دڵ و پەستانی خوێن
- لەپڕ زیادکردنی PETCO2 کە بەشێوەیەکی ئاسایی گەورەتر و یەکسانە بە ٤0mm Hg
- پەستانی خوێنبەرەکانی دڵ لەگەڵ چاودێریکردنی پەستانی سەردیوارەکانی ناوەوەی خوێنبەرەکان

هۆکارەکان H's and T's

کەمبوونەوەی قەبارەی خوێنhypovolemia

کەمی رێژەی ئۆکسجینhypoxia

ژەهراوی بوون بە ترشی لەش(hydrogen ion(acidosis
بەرزی یان نزمی پۆتاسیۆمhypo-hyperkalemia
نزمبوونەوەی پلەی گەرمیhypothermia
کەڵەکەبوونی هەوا لەناو پەردەی سییەکانtension pneumothorax
کەڵەکەبوونی خوێن و کۆبوونەوەی لەناو پەردەی دڵtamponade cardiac
ژەهرویبوون [illegible]
مەیینی خوێن لە کۆئەندامی هەناسە و دڵthrombosis, pulmonary, coronary

خشتەی ئەو کردارانەی دوای CPR ئەنجامی دەدەین

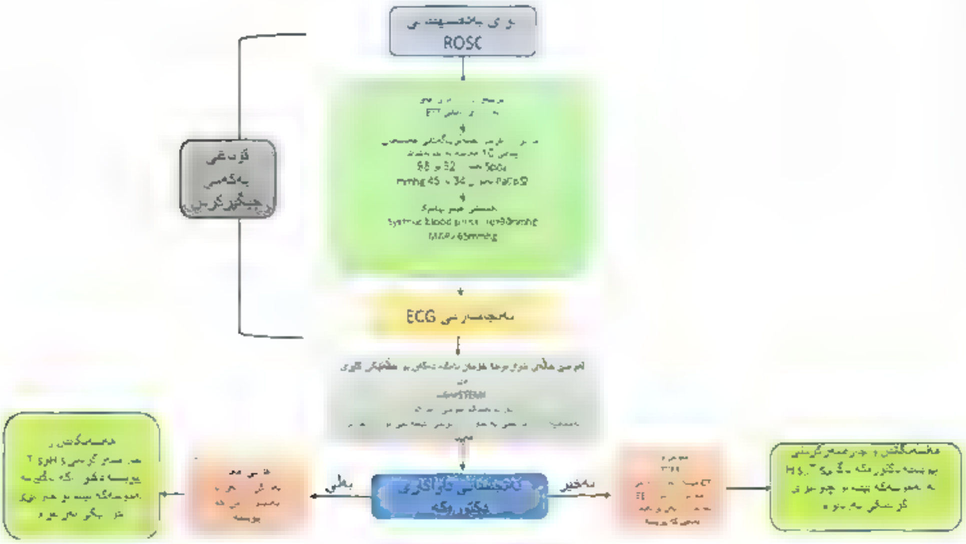

قۆناغی سەرەتایی:

نووژانەوەکە کردارێکی بەردەوامە لە قۆناغی دوای ROSC، وە ڕۆژێک لەم چالاکیانە لەهەمانکاتدا ڕوودەدەن هەرچۆنێک بێت ریزکردنی کردارەکان لە گرینگرینەوە بۆ کەم گرینگتر زۆر گرنگە و دەبێ دوای ئەم هەنگاوانە بکەوین:

هەڵسەنگاندنی ڕێڕەوی هەوا

بەکارهێنانی waveform caonographyیان capnometeryبۆ دانان و چاودێریکردنی سۆندەی ناو بۆری هەوا

هەڵسەنگاندنی خەستی SpO2وPaCO2 بۆئەوەی دڵنیابین لە چ ئاستێک کارەکەمان سەرکەوتوو بووە. ڕێژەی ئاسایی SpO2 دەبێت لەنێوان ٩٢ بۆ ٩٨ بێت، وە ڕێژەی PaCO2 دەبێت لەنێوان ٣٥ بۆ ٤٥mmhg بێت

دەبێ هەڵسەنگاندن بۆ جوولەی خوێنی نەخۆشەکە لەناو لوولەکانی خوێن بکەین:

یەکێک لەم گرووپانەی دەرمان دەدەین بە نەخۆشەکە، crystalloidیانvasopressorیان inotrope بۆئەوەی ئەم شتانە بەدەست بهێنین

١-systolic blood pressure زیاتر بێت لە 90mmhg

یان

٢-mean arterial pressure زیاتر بێت لە 65mmhg

چارەسەرە بەردەوامەکان و چەند چالاکییەکی تری کتوپڕ:

ئەم هەڵسەنگاندنانە دەبێ بکرێن دوابەدوای یەک کە ئەوەش یارمەتی دەدات لەسەر ئامانج لە چارەسەرکردنی پلەی گەرمی (TTM)کە ئەمەش گرینگییەکی زۆری هەیە، وەک دەستتێوەردان لە چارەسەرکردنی دڵ.

.کارکردن لەسەر حاڵەتە کتوپڕەکانی دڵ:

هەر زوو هەڵسەنگاندن بۆ دڵ دەکەین بە هەر ١٢ بیندەکەی ECG بۆ بەرچاوکردنی هەر جوولەیەکی دڵ و بڕیاردان لەسەر بارودۆخی دڵ.

.TTM: ئەگەر نەخۆشەکە دوای فرمانەکان نەکەوت، دەست بکە بەTTM زووترین کات، وە دەستپێبکە لە ٣٢ بۆ ٣٦ پلەی سیلیزی بۆماوەی ٢٤ کاتژمێر بە بەکارهێنانی ئامێری فێنککەرەوە لەگەڵ دووبارە و دووبارە هەڵسەنگاندنەوەی پلەی گەرمی نەخۆشەکە

.چەند بەڕێوەبردنێکی تری داهێنەرانە

بەشێوەیەکی بەردەوام چاودێری پلەی گەرمی نەخۆشەکە بکە لەرێی(بۆری گەروو، کۆم و میزەڵدان)

پارێزگاریکردن لە ڕێژەی ئاسایی ئۆکسجین و دوانە ئۆکسیدی کاربۆن و گلوکۆز لەناو خوێندا

چاودێریکردنێکی بەردەوامی دڵ بە ئامێریECG

پارێزگاریکردن لە سییەکان لەکاتی پێدانی هەوا(ئۆکسجین)

H's and T's

کەمبوونەوەی قەبارەی خوێنhypovolemia

کەمی ڕێژەی ئۆکسجینhypoxia

ژەهراوی بوون بە ترشی لەش(hydrogen ion(acidosis

بەرزی یان نزمی پۆتاسیۆمhypo-hyperkalemia

نزمبوونەوەی پلەی گەرمیhypothermia

کەڵەکەبوونی هەوا لەناو پەردەی سییەکان tension pneumothorax

کەڵەکەبوونی خوێن و کۆبوونەوەی لەناو پەردەی دڵ tamponade cardiac

ژەهراویبوون toxins

مەیینی خوێن لە کۆئەندامی هەناسە و دڵ thrombosis, pulmonary, coronary

ئەنجامدانی CPR بۆ ئافرەتی دووگیان:

١. شێلانی سنگ بەهەمانشێوە ئەنجام دەدرێ کە بۆ ژنێکی نا دووگیان ئەنجام دەدرێ، پەستان دەکەین بە بەهێزی و بەخێرایی لەسەر ناوەڕاستی سنگ بە ڕێژەی بەلایەنی کەمەوە ١٠٠جار لە خولەکێکدا CPR بۆ ژنی دووگیان دەبێ ئەنجام بدرێ لە سوڕی (٣٠شێلان و ٢ هەناسە).

٢ـ بە شێوەیەکی ستاندارد نابێت بترسین لەوەی کە ئازاری منداڵدانی ناو سکی دایکەکە بدەین، بەکارهێنانی DC shock و شێلانی سنگ هیچ ئازاری منداڵەکە نادات و بەڵکو ئەگەر دایکەکە ڕزگاری نەبێت، ئەگەر ڕیترە کە منداڵەکەش ڕزگاری نەبێت.

٣ـ ئافرەتە دووگیانەکە دەبێ بخرێتە سەر لای چەپ (وەک لە وێنەکەدا دیارە) بۆ باشتر ڕۆیشتنی خوێن بۆ دڵی ئافرەتەکە و منداڵەکە.

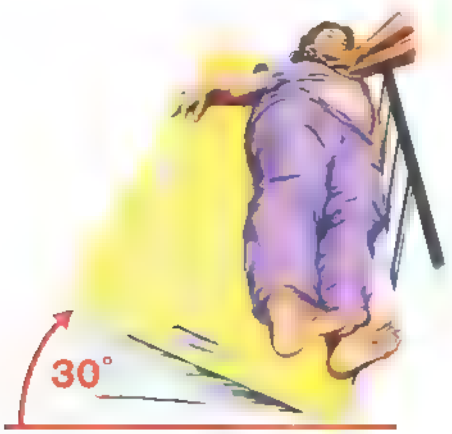

وێنەی ٦-٣٢

خشتەی ئەنجامدانی کرداری CPR بۆ ئافرەتی دووگیان

ئەنجامدانی ئەم کردارە ئەگەر لە نەخۆشخانە ئەنجام بدرێت پێویستە دوای ئەم هەنگاوانە بکەوین:

وەستانی دڵ لە ئافرەتی دووگیان:

پێویستە پلانێک توکمە دابرێت لە چوارچێوەی ئامادەبوونی دکتۆری منداڵ و منداڵبوون و دکتۆری نەشتەرگەری و بەنج و کارمەندانی چاودێری ورد و تیمی تایبەت بە بووژاندنەوەی دڵ.

گرینگترین ئامانج بووژاندنەوەی دڵی دایکەکەیە و پێویستە بە شێوەیەکی کوالێتی بەرز ئەنجام بدرێت. پێویستە دایکەکە لەسەر شێوازێکی تایبەت کە بە lateral uterine ناسراوە (وەک لەوێنەکەی پێشوودا ڕوونکراوەتەوە) دابنرێت و پاشان دەست بە ئەنجامدانی CPR بکەین.

ئامانجی ئەنجامدانی نەشتەرگەری لەم کاتەدا بریتییە لە پاراستن و باشترکردنی دەرئەنجامی هەریەک لە دایکەکە و منداڵەکە بە شێوازێکی نموونەیی، ئەنجامدانی کرداری بەدبکەوتن بە نەشتەرگەری لەماوەی ٥ خولەک پەیوەندی بە توانا و لێهاتوویی ئەو تیمە پزیشکییەوە هەیە کە کردارەکە ئەنجام دەدەن.

کردنەوەی ڕێڕەوی هەوا:

بۆ ئافرەتی دووگیان کردنەوەی بۆری هەوا کەمێک سەختە. بۆیە هەوڵبدە کەسێ ڕابسپێریت بۆ ئەم کردارە کە ئەزموونێکی زۆر باشی هەبێت،

دەبێ یەکێک لەم دوو کردارەی بۆ ئەنجام بدرێت: endotracheal intubation یان supraglottic advanced airway

دەبێ ئامێری waveform capnography یاخود capnometry بەکاربهێنرێت بۆ چاودێریکردن و دڵنیابوونەوە لە شوێنی ET tube ەکە

ئەگەر ڕێڕەوی هەوامان کردەوە، هەر شەش چرکە جارێک هەناسەیەک دەدەین بە نەخۆشەکە، واتە ١٠ هەناسە لە خولەکێکدا لەگەڵ شێلانی سنگ بە بەردەوامی

هۆکارەکانی وەستانی دڵ لە دایکی دووگیاندا:

کاریگەری لاوەکی دەرمانی بەنج

خوێنبەربوون

نەخۆشییەکانی دڵ

دەرمان

گیرانی بۆرییەکانی خوێن

تا

ئەو هۆکارە گشتییانەی کە پەیوەندی بە لایەنی دووگیانیەکەوە نییە H's and T's

بەرزبوونەوەی پەستانی خوێن

بووژاندنەوەی دڵ بۆ منداڵان و تازە لەدایکبووان

- لە زمانی پزیشکیدا منداڵ بە کەسێک دەوترێ کە تەمەنی ١ ساڵ تا تەمەنی باڵغبوون بێت (نزیکەی تا تەمەنی ١٢ ساڵی)
- بەڵام تازەلەدایکبوو بە خوار یەک ساڵ دەوترێ
- کاتێک کە BLS بۆ منداڵێک یان تازەلەدایکبوویێک ئەنجام دەدەیت، دەبێ پەیڕەوی ئەو هەنگاوانە بکەیت کە تایبەتە بەو تەمەنە و ئامێری قەبارە گونجاویان بۆ بەکار بهێنیت.

باوترین ئەو جیاوازییانەی لە جەستەی منداڵدا هەیە و کاریگەری دەخاتە سەر ئەنجامدانی کرداری CPR:

- سەری گەورە، ملی کورت و پشتەسەری دیار و ناسک
- کەمێک زمان گەورەترە بە بەراورد بە کەللەی سەری،
- تازەلەدایک بوو زیاتر لەرێی لووتەوە هەناسە دەدات،
- هەبوونی رێژەیەکی دیاریکراو لە کرداری هەناسەدانیدا (بەواتایەکی دیکە هەناسەدانی منداڵ زۆر هەستیار و ناسکە)
- شێوازێکی هەناسەدانی منداڵەکە periodic breathing هەندێجار زۆر خێرا هەناسە دەدات و هەندێجاریش زۆر لەسەرخۆیە کە ئەمە بەتەواوەتی ئاساییە لە منداڵدا، چونکە جەستەی منداڵ کە بەهەمانشێوە حاڵەتێکی ئاساییە

١. هەڵسەنگاندن بۆ کاردانەوەی منداڵەکە

بۆ منداڵ و تازە لەدایکبوو کە لەبەرچاوی خۆتدا بێهۆش دەبن، دەبێ یەکەمجار دوای یارمەتی بکەیت، بەڵام بۆ ئەوانە کە نازانیت چەندێکە بێهۆش بوون، دەبێت ڕاستەوخۆ دەست بە CPR بکەیت.

- بۆ هەڵسەنگاندنی ئاگایی منداڵ، بە لەسەرخۆیی بکێشە بە منداڵەکەدا و پرسیاری لێبکە 'تۆ باشیت'، ئەگەر ناوەکەیت زانی باشترە بەناوی خۆی بانگی بکەیت.

- بۆ هەڵسەنگاندنی ئاگایی تازە لەدایکبوو، بە لەسەرخۆیی پەلەپیتکە دەدەین لە بنی پێی منداڵەکە بە پەنجە گەورە و پەنجەی ناوەڕاست، ئەگەر تازەلەدایکبووەکە باش بێت ئەوا دەست بە گریان دەکات.

وێنەی ٦-٣٣

- ئەگەر کارد بەوەی هەبوو بۆ بانگکردن یان پیاکێشانەکە ئەوە پێویست بە CPRناکات و تەنها دەخرێتە سەر recovery positionبۆئەوەی ئەگەر هەر دەردراوێکیان هەبوو بۆ ناو سییەکان نەگەڕێتەوە.

وێنەی ٦.٣٤

وێنەی ٦.٣٥

ئەگەر کەسەکە کارد بەوەی بەبوو ڕاستەوخۆ پێداچوونەوە و چێکی هەناسەدان و لێدانی دڵی دەکەین، لە منداڵدا بۆ هەڵسەنگاندنی لێدانی دڵ carot d بەکاردەهێنین و brach a بۆ تازەلەدایکبوو لەماوەی ٥ بۆ ١٠ چرکە دەبێ هەڵسەنگاندنەکەی بۆ بکەین.

CAB -2

- **شێلانی سنگ:** بەپێی قەبارەی منداڵەکە و ئەو کەسەی کارەکە ئەنجام دەدات، بڕیار دەدەین بە بەکارهێنانی یەک دەست یان دوو دەست ئەگەر منداڵەکە جەستەی گەورەبوو بە بەراورد بە ئەو کەسەی کارەکە ئەنجام دەدات، ئەوا بەهەمان شێوەی کەسی پێگەیشتوو شێلانی سنگی بۆ ئەنجام دەدرێت بەڵام ئەگەر وانەبوو، ئەوا تەنها یەک دەستمان بەکاردەهێنین (ئەگەر ڕاستەیت دەستی ڕاست و ئەگەر چەپەیت دەستی چەپ) ئینجا دەست دەکەیت بە شێلان بەلایەنی کەمەوە ٢ ئینج(cm٥-) بە ڕێژەی ١٠٠ بۆ ١٢٠ شێلان لە خولەکێکدا زۆر گرینگە کە ڕێگە بدەیت دوای هەر شێلانێک سنگی کەسەکە بگەڕێتەوە جێی خۆی

دەربارەی منداڵی تازە لەدایکبوو دوو ڕێگەی تایبەتمان بۆ شێلانی سنگ هەیە، بەکەمین ناسراوە ئەوێتریان بە Encirclingthumbs Two-Finger.

Encirclingthumbstechnique- ئەم تەکنیکە بریتییە لە دانانی هەردوو دەستمان لە لاکانی منداڵەکەوە و بەکارهێنانی پەنجە گەورەی هەردوو دەستمان لەسەر ناوەڕاستی سنگی منداڵەکە لەخوار گۆی مەمکی، پێویستە پەستانەکە ٠,٥ ئینج بێت

وێنەی ٦-٣٦

Two-finger Technique ـ ئەگەر هەر خۆت بوویت و دەستت بەپێی پێویست گەورە نەبوو یاخوود جەستەی منداڵەکە گەورەبوو، ئەوا باشترە ئەم ڕێگایە بەکار بهێنیت، ئەگەرنا ڕێگاکەی تر زۆر جێرا مەندووت دەکات دووپەنجەت ڕاستەوخۆ لەسەر هەمان شوێن (کە لەسەرەوە باسمان کرد) دادەنێیت و دەست بە شێلان دەکەیت

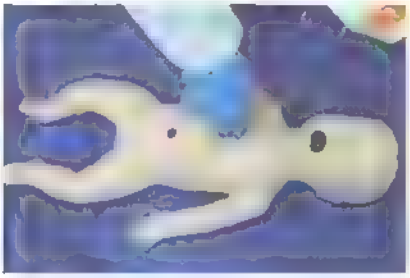

وێنەی ٦-٣٧

- **هەڵسەنگاندنی ڕێڕەوی هەوا** بە هەردوو ڕێگای Head-tilt chin lift و jaw-thrust maneuver ئەنجام دەدرێت (لەسەرەوە باسکراون)

دووربکەوەرەوە لە هەر پەستانێکی زیادە بۆ سەر مل، لەبەر ئەوەی ڕەنگە ببێتەوە هۆی گیرانی ڕێڕەوی هەوا لەجیاتی بەربوونی.

ـ لەکاتی جووڵاندنی سەر و مل نابێ بەهیچ شێوەیەک دەست بخەیتە سەر ناوچە نەرمەکانی ژێر مل، چونکە هەر پەستانێک لەو ناوچانە واتە گیرانی ڕێڕەوی هەوا.

وێنەی ٦-٣٨

- هەناسەدان

تازە لەدایکبوو: تەکنیکی دەم بۆ دەم و دەم بۆ لووت

منداڵ: تەکنیکی دەم بۆ دەم

دڵنیاببەرەوە کە هەناسەپێدانەکە کاری خۆی دەکات و کاریگەری هەیە:

- هەر هەناسەیەک دەبێ ١ چرکە بخایەنێت،
- ئەگەر ڕێگای دەم بۆ دەمت بەکارهێنا دەبێ کوونەکانی لووت بە داخراوی بمێننەوە، وە ئەگەر ڕێگای دەم بۆ لووتت بەکار هێنا، دەبێ دەم بە داخراوی بمێنێتەوە.
- ئەگەر پێد ویستی باشمان لەبەردەست بوو بۆ ئەنجامدانی کرد رەکە بە شێوەیەکی پێشکەوتوو، ئەوا دەبێ لە خولەکێکدا ١٠ هەناسە بە کەسەکە بدەین.

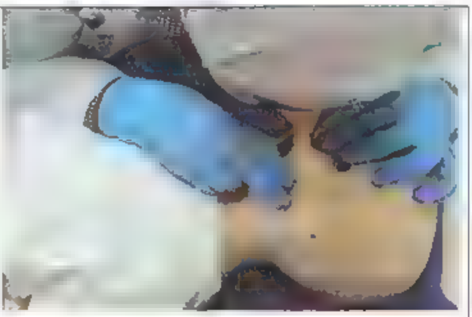 وێنەی ٦-٣٩	 وێنەی ٦-٤٠

چۆنیەتی هەڵبژاردنی ETT گونجاو:

بۆ منداڵ و تازە لەدایکبوو قەبارەی جیاوازمان هەیە، بۆ هەڵبژاردنی قەبارەی گونجاو دوای ئەم پاسایانەی خوارەوە دەکەوین:

Uncuffed ETT

- بۆ تازە لەدایکبوو خوار ١ ساڵ: ٣,٥
- لە نێوان ١ بۆ ٢ ساڵ: ٤

Cuffed ETT

- بۆ تازە لەدایکبوو خوار ١ ساڵ: ٣
- لەنێوان ١ بۆ ٢ ساڵ: ٣,٥

بۆ منداڵی گەورەتر لە ٢ ساڵ، لەسەر بەمای تەمەنی منداڵەکە قەبارەی گونجاو هەڵدەبژێرین، بەم شێوەیە (تەمەن/٤+٤) بۆ ETT uncuffed وە (تەمەن/٤+٣,٥) بۆ ETT cuffed، وە ئەو قووڵاییەی دەبێ ئامێرەکەی بۆ داخڵ بکەین بریتییە لە (تەمەن/٢+١٣) یان ٣ هێندە ی قە بارە کە ی ETT

٣. DC shock

- بۆ منداڵ سەروو ٨ ساڵ بەهەمان شێوەی کەسی پێگەیشتوو مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت.
- بۆ تازە لەدایکبوو و منداڵی خوار ٨ ساڵ یان کەمترکە ٢٥ کغ دەبێ، پادی تایبەت بە منداڵ بەکار بێت
  - پادی رووی پێشەوە: دەبێ لە ناوەراستی سنگ دابنرێت لەنێوان هەردوو گۆی مەمکەکان
  - پادی رووی پشتەوە: دەبێ لەناوەراستی پشت لەنێوان هەردوو دەفەی شان دابنرێت

وێنەی ٦-٤١

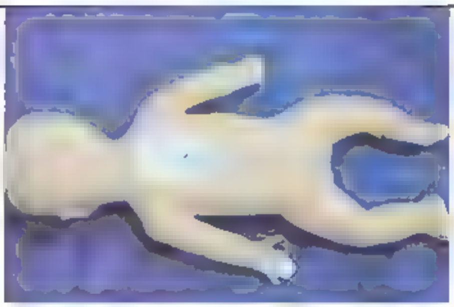

وێنەی ٦-٤٢

٤. پێدانی دەرمان

- Epinephrine

IV/ IO 0.01mg/kg(0.1 cc/kg from 1/10000) هەموو ٣ بۆ ٥ خولەکێک بەرزترین ڕێژە (١مغ)

ET 0.1mg/kg (0.1 cc/kg from 1/1000)

- Amiodarone

IV/IO first dose: 5mg/kg bolus second dose: 15mg/kg

- lidocaine

IV/IO 1mg/kgبەرزترین ڕێژە (١٠٠مغ)

Infusion 20-50 /kg/min ET 2-3 mg/kg

پێدانی دەرمان بە تازە لەدایکبوو

- Epinephrine

IV/IO 0.01-0.03 mg/kg or 0.1-0.3 cc/kg (1/1000)

ET 0.05-0.1mg/kg

5-10 cc/kg Dextrose 10%

10 cc/kg Crystalloid or Colloid fluid

شریتی برۆزلۆ Broselow tape

زانینی کێشی منداڵەکە زۆر گرینگە بۆ دیاریکردنی ڕێژەی ئەو دەرمانانەی کە بە منداڵەکە دەدرێت یان تازە لەدایکبووەکە لە کاتی CPR بەڵام لە حاڵەتێکی کتوپڕ ناتوانین کە کێشی منداڵەکە بەتەواوەتی دیاری بکەین.

لەبەر ئەوە پێشنیار دەکرێت کە شریتی برۆزلۆ بەکاربهێنین، ئەم شریتە بە شێوەیەکی زۆر باش هاوکاری ئەو ستافە دەکات کە کارەکە ئەنجام دەدات و ڕێژەی سەرکەوتنی کرداری CPR زیاد دەکات. شریتی برۆزلۆ هەندێ جار پێشی دەوترێ شریتی برۆزلۆی منداڵان بۆ حاڵەتی کتوپڕ، ئەم شریتە بە چەند کۆدێکی ڕەنگکراو لەسەر بنەمای درێژی شریتەکە دابراوە(وەک لە وێنەکەدا دیارە) بە شێوەیەکی بەربڵاو لە سەرانسەری جیهان بەکار دەهێنرێت. شریتی برۆزلۆ دەتوانێت بەپێی درێژی منداڵەکە چەند شتێکی گرینگمان بۆ دیاری بکات، وەک ڕێژەی ئەو دەرمانەی دەبێ بە منداڵەکە بدرێ، قەبارەی ئەو ئامێرانەی کە دەبێت بەکاربهێنرێت، ئاستی ئەو کارەبایەی کە دەبێت بە DC shock لە منداڵەکە بدرێت.

وێنەی ٤٣-٦

پێوانی درێژی منداڵەکە دەکەین بە ناوچەی ڕەنگی سەر شریتەکە.

ئەگەر منداڵەکە زۆر قەڵەو بوو ئەوا پێدانی دەرمانەکە یەک ئاست سەروو ئاستی ڕاستەقینەی سەر شریتەکە دیاری دەکەین تەنها بۆ دۆزی دەرمانەکە. بەڵام بۆ قەبارەی ئامێرەکان هەمیشە هەمان ئاست دیاری دەکەین.

زۆنی ٣، ٤، ٥کغ	٣، ٤، ٥کغ	کەمتر لە ٣ مانگ
پەمەیی	٦-٧کغ	٣-٥مانگ
سوور	٨-٩کغ	٦-١١ مانگ
مۆر	١٠-١١کغ	١٢-٢٤ مانگ
زەرد	١٢-١٤کغ	٢ ساڵ
سپی	١٥-١٨کغ	٣-٤ ساڵ
شین	١٩-٢٣کغ	٥-٦ ساڵ
پرتەقاڵی	٢٤-٢٩کغ	٧-٩ ساڵ
سەوز	٣٠-٣٦کغ	١٠-١١ ساڵ

زنجیرەی AHA بۆ بەردەوامی ژیان بۆ منداڵان IHCA and OCHA

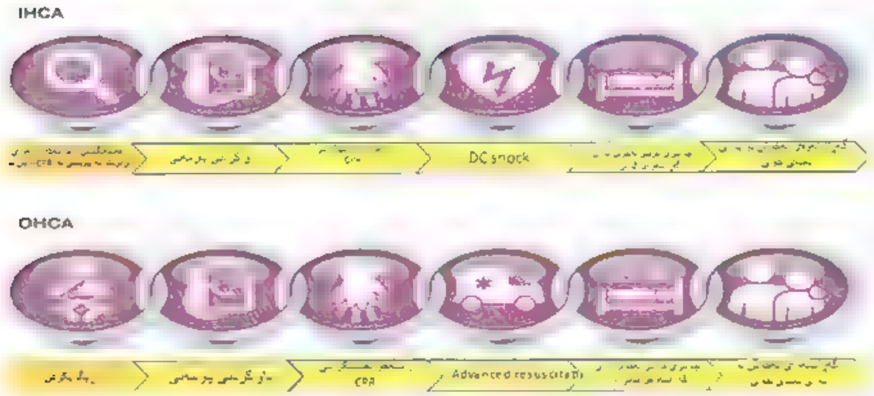

وێنەی ٦-٤٤

خشتەی ئەنجامدانی کرداری CPR بۆ ئەو منداڵانەی دڵیان وەستاوە.

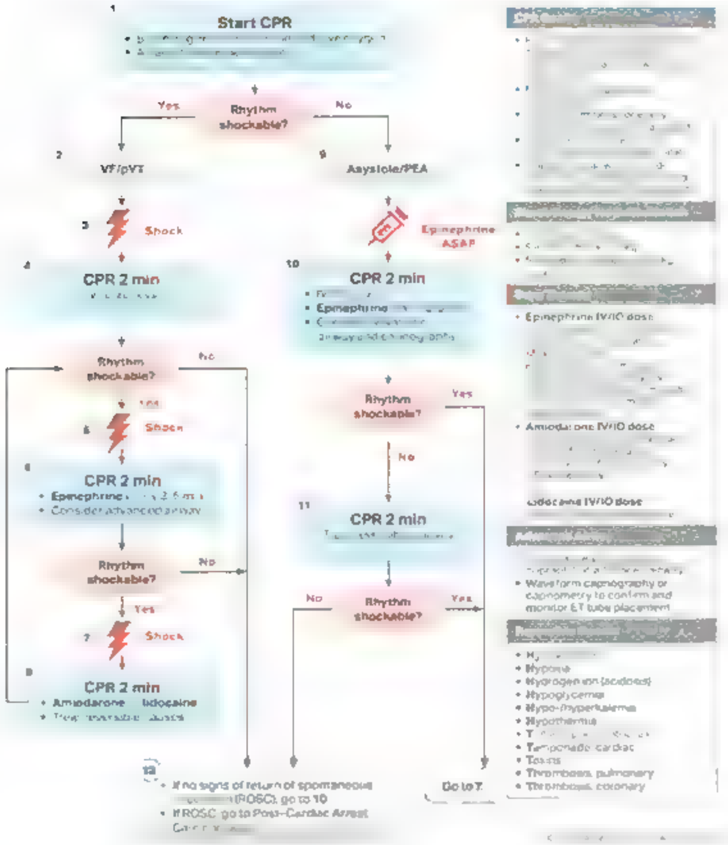

کوالێتی CPR پەستان بخە سەر سنگی نەخۆشەکە بە تیرەی گەورەتر و یەکسان بە ۳/۱ی سنگ، وە بە خێرایی ۱۰۰ بۆ ۱۲۰ پەستان لە خولەکێکدا، رێگە بدە سنگی نەخۆشەکە بەتەواوەتی بگەڕێتەوە شوێنی خۆی. هەوڵبدە کەمترین وەستان بکەوێتەوە نێوان شیلانەکانەوە هەموو ۲ خولەک جارێک جێگۆڕکێ بکەن یان ئەگەر کەسەکە وێ ماندووبووم. ئەگەر ئامێری پێشکەوتووتان لەبوو بو پیدانی هەناسە بە نەخۆشەکە ئەوە دەبێ دوای هەر ۱۵ شیلانێک ۲ هەناسەی پێ بدرێت بەڵام ئەگەر ئامێری پێشکەوتوو بەردەست بوو، ئەو دەبێ هەموو ۲ بۆ ۳ چرکە جارێک هەناسەیەکی پێ بدرێت
بەکارهێنانی DC shock یەکەم کارەبا ۲جوول بۆ هەر کیلۆیەک دووەم کارەبا ٤ جوول بۆ هەر کیلۆیەک کارەبای دواتر گەورەتر و زیاتر بێت لە ٤ جوول بۆ هەر کیلۆیەک، زۆرترین ڕێژە ۱۰ جوول بۆ هەر کیلۆیەک یان وەک کەسی پێگەیشتوو مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت
چارەسەر بەدەرمان Epinephrine IV/II dose ۰,۰۱ مغ/کغ (۰,۱مل/کغ بۆ چڕی ۰,۱مغ/مل). زۆرترین دۆز ۱مغ، هەموو ۳ بۆ ٥ خولەک جارێ پێدانەکە دووبارەبکەرەوە. ئەگەر نەمانتوانی بەرێگەی IV/IO دەرمانەکە بدەین بە نەخۆشەکە ئەوا لەرێی بۆری هەواوە پێی دەدرێت بەم شێوەیە: ۰,۱مغ/کغ (۰,۱مل/کغ بۆ چڕی ۱مغ/مل). Amiodarone IV/IO dose ٥مغ/کغ لەکاتی وەستانی دڵ. دەکرێ سێجار دووبارە بکرێتەوە لە حاڵەتی VF یانVT ئەگەر هەستمان بەلێدان نەکرد یان Lidocaine IV/IO dose بە شێوەیەکی سەرەتایی، ۱مغ/کغ دۆزی ئامادەکراو
کردنەوەی ڕێڕەوی هەوا بە شێوازێکی پێشکەوتوو بەکارهێنانی ET tubeیان supraglottic advanced airway بەکارهێنانیwavefrom capnography یان capnometryبۆ دیاری و چاودێریکردنی ET tubeەکە
H's and T's کەمبوونەوەی قەبارەی خوێنhypovolemia کەمی ڕێژەی ئۆکسجینhypoxia ژەهراوی بوون بە ترشی لەش(hydrogen ion(acidosis بەرزی یان نزمی پۆتاسیۆمhypo-hyperkalemia نزمبوونەوەی پلەی گەرمیhypothermia کەڵەکەبوونی هەوا لەناو پەردەی سییەکانtension pneumothorax کەڵەکەبوونی خوێن و کۆبوونەوەی لەناو پەردەی دڵtamponade cardiac ژەهراوبوونtoxins مەیینی خوێن لە کۆئەندامی هەناسە و دڵthrombosis, pulmonary, coronary

لیستی پشکنینی دڵ پاش ئاساییبوونەوەی بۆ باری جێگری خۆی

بەشە بنچینەییەکانی پشکنینی دوای هاتنەوەی دڵ
ئۆکسجین و هەواگۆڕکێ
پێوانی ڕێژەی ئاسایی ئۆکسجینی ناو خوێن کە دەبێ ٩٤%-٩٩% بێت
ڕێژەی پەستانی PaCO2 لە ناو خوێندا بە ڕێژەیەکی ئاسایی جێگیر دەکەین، وای لێ دەکەین کە نەخۆشەکە بە تووشی hypercapnia بێت نە hypocapnia
چاودێریکردنی سووڕی خوێن
ڕۆژانە چەند ئامانجێکی تایبەت بۆ گرینگی پێدان بە سووڕی خوێنی کەسەکە دابنێ

بە ئامێری cardiac telemetryچاودێری بکە،
چاودێری پەستانی سەر خوێنبەرەکان بکە،
چاودێری ڕێژەی سیرەم، میز، Scvo2 دەکەین وەک پارەمێتەر و ڕێنیشاندەرێک بۆ چارەسەرێکی باشتر
ئەگەر نەخۆشەکە کێشەی نەزۆی نزمی پەستانی خوێنی هەبوو، ئەوا هەوڵدەدەین لەڕێگەی فلوود یان دەرمانەوە پەستانەکەی نەو جێگیر بکەین
بەڕێوەبردنی پلەی گەرمی دیاریکراو TTM
بەشێوەیەکی بەردەوام چاودێری پلەی گەرمی کەسەکە دەکەین،
ڕێگری یان چارەسەری تا دەکەین دوای هاتنەوەی دڵ و لەکاتی گەرم کردنی نەخۆشەکە
ئەگەر نەخۆشەکە بێهۆش بوو TTMی بۆ ئەنجام بدە (٣٦پلە بۆ ٥ ٣٧پلەی سیلیزی)
ڕێگری لە لەرز و تا دەکەین،
چاودێری پەستانی خوێن و چارەسەری پەستانی خوێنی نزم دەکەین لە کاتی گەرم کردنەوەی نەخۆشەکە
چاودێری هەستە دەمارەکان،
ئەگەر نەخۆشەکە دەردە مێشکی هەبوو encephalopathy، وە ئامێری گونجاو بەردەست بوو، ئەوا لەڕێگەی ئامێری e ectroencephalogram بەردەوام چاودێری نەخۆشەکە دەکەین،
گەشکە چارەسەر دەکەین،
بەزوویی وێنەی مێشکی نەخۆشەکە دەگرین بۆ دیاریکردنی هۆکارەکانی چارەسەر بۆ وەستانی دڵ.
ئیلکترۆلایتەکان و گلوکۆز
گلوکۆزی ناوخوێن پێوانەدەکەین و ڕێگری لە بەرزبوونەوەی گلوکۆز دەکەین
هاوسەنگی ئەلیکترۆلایتەکان ڕادەگرین بۆ دووربوون لە هەر مەترسیەک لەسەر ژیانی کەسەکە بەهۆی ناڕێکی لێدانی دڵ
هێمن کردنەوە
چارەسەر بکە لەڕێی ئارامکەرەوەکان و دەرمانەکانی کەمکەرەوەی فەلەق
پێشبینی کردن
هەمیشە ڕەچاوی فرە مەرجداری بکە لەسەر هەر هۆکارێکی پێشبینیکەر
بیرتبێت کە هەڵسەنگاندنەکان ڕەنگە بگۆردرێت بە TTMیان induced hypothermia
حەوت ڕۆژ دوای ڕوودانی وەستانی دڵ ڕەچاوی electroencepha ogram بکە
لە حەوت ڕۆژی سەرەتادا ڕەچاوی وێنەی دەمارەکان بکە لەڕێگەی MRIەوە

Neonatal Resuscitation Algorithm—2015 Update

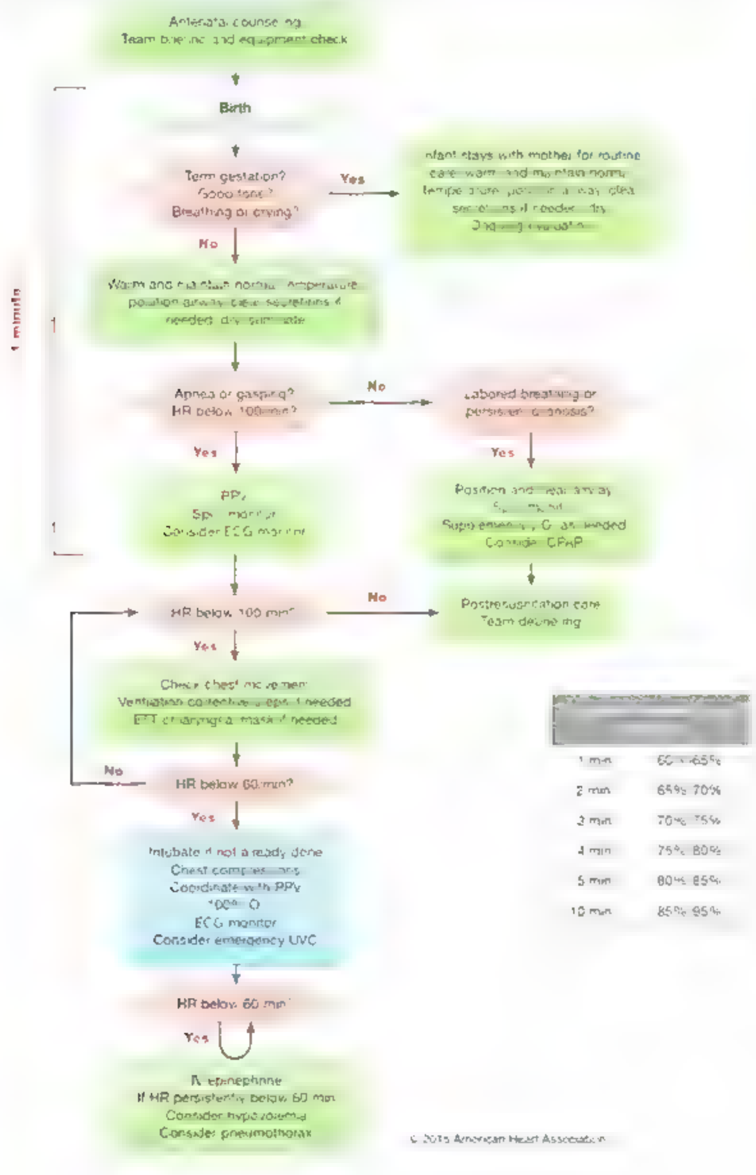

گیرانی ڕێڕەوی هەوا بە تەنی نامۆ(خنکان) (FBAO)

زیاتر لەسەدا ٩٠ی مردن بەهۆی گیرانی ڕێڕەوی هەوا بە تەنی نامۆ لە منداڵی خوار تەمەن ٥ ساڵ ڕوودەدەن و لەسەدا ٦٥ی ئەو ڕێژەیەش تازە لەدایکبوان.

نیشانەکان:

- سەرەتا، لەپڕ هەستکردن بە تەنگە نەفەسی
- کۆکە
- هێڵنجدان
- کرەکر یان حیزەی سنگ (هەردوکیان دەنگێکی تایبەتن لەکاتی گیرانی ڕێڕەوی هەوا دروست دەبن و هەریەکەیان بە هۆکارێکی جیاواز)

ئەگەر کەسەکە هیچ کاردانەوەی نەبوو دەست بکە بە CPR

بۆ منداڵ ئەگەر کاردانەوەی هەبوو، هەوڵدەدەین بە کرداری پاڵنانی دوبەچک heimlich maneuver ڕزگاری بکەین، بەڵام بۆ تازە لەدایکبوو، ٥ جار دەکێشین بە پشتیا و ٥ جاریش شیلانی سنگی بۆ ئەنجام دەدەین، هەروەها ئەم سوڕە بەردەوام دەبێت یەک لەدوای یەک تا منداڵەکە ڕزگار دەکەین لەکاتی کێشان بە پشتی منداڵەکە، دەبێ منداڵەکە لەسەر دەستێکمان سەر بەرەوخوار منداڵەکە بگرین و بە دەستەکەی تر بە پشتیدا بکێشین، وە بۆ کردنی شیلانەکەش دەبێ لەسەر پشتی دایبنێین. وەک لە وێنەکاندا ڕوونکراوەتەوە

وێنەی ٦-٤٥

وێنەی ٦-٤٦

دوای هەر سوڕێک دەبێ چنێکی ناودەمی منداڵەکە بکەین، ئەگەر شتەکە دیار نەبوو دووبارە دەست بە کردارەکە دەکەینەوە، وە ئەگەر ئەو شتەی کە بووەتەوە هۆی گیرانەکە نەتوانی بەچاو ببینیت، ئەوا هەرگیز کوێرانە بە پەنجەیەک لەناو دەمی منداڵەکە باگەڕێی بە شوێنیدا، لەبەر ئەوەی ڕەنگە ببێتە هۆی زیاتر بردنە خوارەوەی شتەکە و زیاتر گیرانی ڕێڕەوی هەواکە.

بەشی حەوتەم

هێڵکاری دڵ

هێلکاری دڵ

ECG ناوزەند کراوە بە (١٢ لیدە) ستەندەردەکە، لەبەر ئەوەی بە شێوەیەکی ئاسایی جێگیرکردنی جەمسەری کارەبایە بەگەڵ ئامێرێکی تۆمارکردن کە ڕێگە بە تۆمارکردنی نیشانە کارەبایە جیاوازەکان دەدات، کە لە ١٢ بەشی جیاو ڕەوە بۆ ئامێرەکە دەگەڕێنەوە ٤ لە لیدەکان دەبەسترێت بە پەلەکانی نەخۆشەکەوە ٦ لە لیدەکان دەبەسترێت بە شوێنی لێدانی دڵی نەخۆشەکە لە ٦ ناوچەی جیاواز لەسەر سنگی نەخۆشەکە.

بۆ لیدی پەلەکان، ئامێری تۆمار کردنەکە تێکەڵەی نیشانە کارەبایەکە دەگۆڕێت کە کاتێک چالاکە لە ماوەی تۆمارکردنی نیشانە کارەبایەکان کە لە دڵەوە هاتوون. ئەنجامی ٦ لیدە ستانداردەکە (I,II ,I) زیادکردنی کارەبایی لە لای قۆڵی ڕاست (AVR)، زیادکردنی کارەبایی لە لای قۆڵی چەپ(AVL)، زیادکردنی کارەبایی لە لای قاچی چەپ(AVF) کە نیشانە ستوونییەکانی دڵ تۆمار دەکات. هەر یەک لە شەش لیدەکەی کە بە درێژایی سنگی نەخۆشەکە جێگیر کراون (V1,V2,V3,V4,V5,V6) چالاکیە نیشانە کارەباییەکانی دڵ بە شێوەی ئاسۆیی تۆمار دەکات.

(١٢ لیدە) ستانداردەکەی ECG زنجیرەیەک بە جەمسەری کارەبایی بەکاردەهێنێت کە لە پەلەکان و دیواری سنگی نەخۆش دادەنرێت بۆ هەڵسەنگاندنی دڵ لە ڕێگەی ١٢ لیدە جیاوازەکانەوە ١٢ لیدەکان پێکدێت لە ٣ لیدی دوو جەمسەری ستەنداردی پەلەکان (I, II, III دیاری دەکات) ٣ لیدی تاک جەمسەری زیادکردنی کارەبایی لیدەکان AVR, (AVL, AVF)، و ٦ لیدی تاک (V1 to V6). جەمسەری لاکی دڵە لەسەر شوێنی نێوان پەراسووەکان بە درێژای سنگی نەخۆشەکە جێگیر دەکرێت لیدی پەلەکان و (augmented) لیدەکان نیشانەکانی دڵ بە شێوەی ستوونی لەسەر ئامێرەکە پیشان دەدەن.(precordia) لیدەکان نیشانەکانی دڵ پیشان دەدەن بە شێوەی ئاسۆیی لەسەر ئامێرەکە ئەمەش دەبێتە هۆی دروستبوونی (ECG comp ex)ی ستاندارد کە پێکدێت لە (P-QRS T). شەپۆلەکانی (ECG) لەسەر سێ پێکهاتەی بنەڕەتی دروست دەبن : شەپۆلی P، QRS complex، شەپۆلی T، ئەم شێوانە دەکرێت زیاتر دابەش بکرێن بۆ ماوەی PR، خاڵی J، بەشی ST، شەپۆلی U، لەگەڵ ماوەی QT

شەپۆلی P (خاووبوونەوەی)ی گوێچکەلە دەنوێنێت ماوەی PR کات دەنوێنێت کە پێویستە وەک هاندەر بۆ تێپەڕبوونی بە ناو گوێچکەلە بە درێژایی گرێکانی AV و bundleofhis ماوەی PR ئاسایی پێوانە دەکرێت لە دەستپێکی شەپۆلی P تا دەگاتە خاڵی دەستپێکی QRS complex.

QRS complex (خاووبوونەوە)ی سکۆلە دەنوێنێت (کات پێویستە بۆ هاندەر، بۆ تێپەڕبوونی بە ناو bundle branchەکان و Purkinje fiber). شەپۆلی Q دەردەکەوێت وەک یەکەم لادانی نەرێنی لە QRS complex شەپۆلی R وەک پێناسە دەکرێت بە لادانی ئەرێنی شەپۆلیS دەردەکەوێت وەک دووەم لادانی نەرێنی یان یەکەم لادانی نەرێنی لە دوای شەپۆلی R نیشانەکردنی کۆتایی QRScomplex، خاڵی J هەروەها ئاماژەیە بە سەرەتا و دەستپێکی بەشی ST بەشی ST بەشێک لە ڕیپۆلارەیزەیشنی سکۆلە دەنوێنێت بە شێوەیەکی ئاسایی هەمان شێواری لادان پەیڕەو دەکات، وەک شەپۆلی P و شەپۆلی T کە ئاماژەن بۆ ڕیپۆلارەیزەیشنی سکۆلە، شەپۆلی U بە دوای شەپۆلی T دەکەوێت، بەڵام هەمیشە نابینرێت.

ماوەی QT ئاماژەیە بۆ دیپۆلارەیزەیشن و ڕیپۆلارەیزەیشنی سکۆلە، کە لە سەرەتای QRS complex درێژ دەبێتەوە بۆ کۆتایی شەپۆلی T

له بەشە تەندروستییەکاند، ئەوەی گرنگە کە پەرستار لە یادی بێت و بزانێت شوێنی جەمسەرە پۆزەتیڤەکان لە هەر ١٢ لیدەکەی ECG لە کوێدایە جەمسەرە پۆزەتیڤەکان لە کامێرا دەچێت، لەم روانگەیەوە بینینەکانی دڵ دەستەبەر دەکات لە لیدی ،، جەمسەرە پۆزەتیڤەکە لە بەشی LA نەخۆشەکەدا یە، و ئە دیمەنی بەشی چەپی دڵی نەخۆشەکە دەداتێ لە لیدی I – I جەمسەرە پۆزەتیڤەکە لە رانی چەپی نەخۆشەکە دەبەسترێت L، ئەنجامەکەی دەبێتە هۆی نیشاندانی دیمەنی بەشی خوارەوەی دڵ.

بۆ رێکخستنی لیدەکان، ناوی لیدەکان یەکسانە بە دانانی جەمسەرە پۆزەتیڤەکان لە لیدی aVR دیمەنەکانی دڵ لاوازە، لەبەر ئەوەی جەمسەری پۆزەتیڤ دوورە لە دڵ و قۆڵی راستی نەخۆشەکە. لە لیدی aV، جەمسەرە پۆزەتیڤەکان لەسەر رانی چەپی نەخۆشەکە LL دادەنرێت، ئەنجامەکەی پیشاندانی دیمەنی بەشی خوارەوەی دڵە هەریەک لەو جەمسەرە کارەبییانەی لەسەر سنگی نەخۆش جێگیر دەکرێت، هەمووی جەمسەری کارەبایی پۆزەتیڤە لەبەر ئەوەی، v1 تا v4 دیمەنەکانی دیواری (anteroseptal) دڵ دابین دەکات، و v5 تا v6 دەبێتە هۆی دابینکردنی دیمەنەکانی دیواری بەشی چەپی دڵ لیدەکانی لای بەشی راستی سنگ کە v4 تا v6 دەبێتە هۆی پێشکەشکردنی دیمەنێکی زۆر باشی سکۆڵەی لای راست، هەروەها لیدەکانی v7 تا v9 بە دەبنە هۆی پیشاندانی وێنە و دیمەنێکی زۆر باشی دیواری پشتەوەی دڵ.

ECG وێنەی هێلکاری دڵە کە هەموو بەشەکانی کارەبایی دڵ تۆمار دەکات. پەڕەکە پێکدێت لە هێڵی ئاسۆیی و ستوونی، هەریەکەیان بە مەودای ١مم دەردەکەوێت، هێڵە ئاسۆییەکان ئاماژەن بە کاتی پێوانەکردنەکە. کاتێک کە خێرایی پەڕەکە ٢٥مم/چ، هەر چوارگۆشەیەکی بچووکی پێوانەکراو یەکسانە بە ٠.٠٤ چرکە، هەر چوارگۆشەیەکی گەورە بریتییە لە (٥ چوارگۆشەی بچووک) یەکسانە بە ٠.٢٠ چرکە بەرزییەکەی یان پەسانە کارەباییەکە پێوانە دەکرێت بە ژماردنی هێڵە ستوونییەکان هەموو چوارگۆشە بچووکە پێوانەکراوەکان بە هێڵی ستوونی قەبارەکەی ١مم، وە قەبارەی چوارگۆشە گەورەکانی بریتییە لە ٥مم هەندێک پەڕەی ECG نیشانەکراوە بە نیشانەی ستوونی لار بە درێژایی لە بەشی سەرەوە بۆ خوارەوە دووری نێوان دوو نیشانەی هێڵی ستوونی ئاماژەیە بە ٣ چرکە. دووری نێوان ٦ چرکە بۆ ژماردنی رێژەکە بەکاردێت.

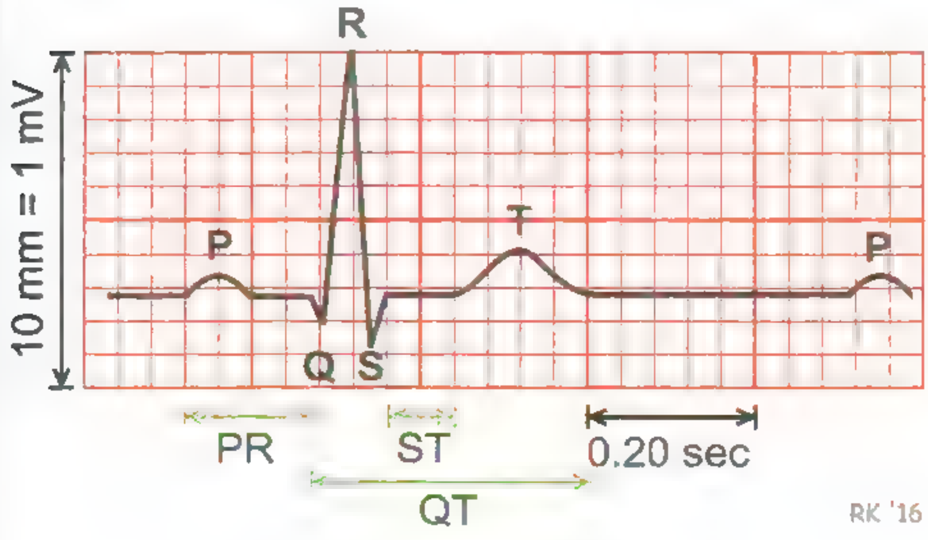

وێنەی ٧-١

شێوەی شەپۆل و ماوەکانی

له ماوەی سوڕی دڵدا، دەگونجێت کە هەریەک لەم ماوانە لەسەر پەڕەی ئامێری ECG دەربکەوێت:

شەپۆلی P: شەپۆلی P شەپۆلێکی بچووکە، زۆرجار شێوەکەی سەرراست و لادەرێکی خڕە و Depolarization ی گوێچکەلە پیشان دەدات. بە شێوەیەکی ئاسایی ئەم جۆرە شەپۆلە پێش QRS Complex دەبینرێت لە ماوەی گونجاودا.

ماوەیPR . ماوەPR ، بریتییە لە پێشاندانی کاتی سەرەتای حاوبوونەوەی گوێچکەلە هەتا کاتی خاوبوونەوەی سکۆلە، بریتییە لە ماوەیەکی کورت لە دواخستنی بەشەی کارەبایی، ئەویش لە گرێی A.V دا ڕێگە دەدات بە کات کە خوێن لە گەێچکەلەوە بگوازرێتەوە بۆ سکۆلە پێش سکۆلە حەوێتەوە. ئەم ماوەیەش دەپێورێت لە سەرەتای دروستبووی شەپۆلی p تا سەرەتایQRS complex ، کاتی ئاسایی ماوەی PR بریتییە لە ٠,١٢ بۆ ٠,٢٠ چرکە.

QRS complex شێوە شەپۆلێکی گەورەیە کە ئاماژە بە حاوبووبەوەی سکۆلە دەکات. هەر بەشێک لەو شێوە شەپۆلە نیشانەیەکی تایبەتی هەیە. یەکەم لادانی نێگەتیف بریتییە لە شەپۆلیQ ، یەکەم لادانی پۆزەتیف بریتییە لە شەپۆلیR ، پاشان لادانی نێگەتیڤی دوای شەپۆلی R بریتییە لە شەپۆلی S هەموو شەپۆلەکانت QRS complex هەر سێ بەشەکەی تێدا نییە. QRS complex بەشێوەیەکی ئاسایی فراوانییەکەی بریتییە لە ٠,٠٦ بۆ ٠,١١ چرکە.

بەشی ST: بەشی ST بەشێکی بە دواداچووە لە کۆتایی QRS complexبۆ سەرەتای دەستپێکی شەپۆلیT ، ئەمە ئاماژەیە بە کاتی حاوبووبەوەی سکۆلە و سەرەتای گرژ بوونی سکۆلە. بەشێوەیەکی ئاسایی ئایسۆ ئیلیکتریکە، بەشی ئایسۆ ئیلیکتریک، واتە بەستنەوەی بەشی ST بە QRS complex لە هێڵی بنەڕەت. بەشی ST لەوانەیە بەرز بێت یان پەستێنراو بێت ئەویش لە ڕەوشە جیاوازەکاندا. بەرزی بەشەکانی ST دەکرێت ئاماژەبێت بۆ برینداربووی myocardia یان myocardial هەبووی پەستان لە بەشیSTدەکرێت ئاماژەبێت بۆ بریندداربووبی myocardial ischemia .

شەپۆلی T: شەپۆلی T لادانێکە ئاماژە دەکات بە دووبارە گرژبوونەوەی سکۆلە. شەپۆلی T لە دوای شەپۆلی QRS complex دەردەکەوێت، گوێچکەلە بە هەمان شێوە هەنگاوی دووبارە گرژبووی هەیە، بەڵام لە هەمان کاتدا هیچ شەپۆلێکی بینراوی لە ئامێریECG نیە، کە ئاماژە بێت بۆ گرژبووی گوێچکەلە لەبەر ئەوەی لە هەمان کاتی QRS complex ڕوودەدات.

شەپۆلی U: ئەم جۆرەیان بە دەگمەن دەبینرێت، بچووکە، زۆرجار لادانێکی پۆزەتیڤە لە دوای شەپۆلی T دێت. ئەمە گرنگیەکەی نادیارە، بەڵام بەشێوەیەکی ئاسایی لەHypokalemia دەبینرێت

ماوەیQT: ماوەیەکە لە سەرەتای خاوبوونەوەی سکۆلەکەوە بۆ کۆتایی گرژبوونی سکۆلە. ماوەی QT دەپێورێت لە ماوەی دەستپێکی QRS complex بۆ کۆتایی شەپۆلی T لەبەر ئەوەی ماوەی QT جیاوازە لە لێدانی دڵ، پێویستە خشتەیەک بەکاربهێنرێت بۆQT کە تێیدا ماوەکانی بۆ ڕێژە جۆراوجۆرەکانی لێدانی دڵ ڕیزکراوێت

بەشێوەیەکی ئاسایی ماوەی QTc لە ٠,٤٢ چرکە لە پیاواندا و لە ژناندا ٠,٤٣ چرکە تێپەڕ ناکات. ڕێگەیەکی خێرا بۆ پێوانەکردنی ڕێژەی ماوەی QT بریتییە لەکارهێنانی نیوەی کاتی ماوەی PR

ژماردنی یەکە پێوانەییەکانی دڵ

هەرچەندە دەکرێت ئامێری پشکنینی دڵ یان ئامێری ECG بۆ ژماردنی یەکە پێوەنەییەکانی دڵ بەکاربهێنرێت. ڕێژەی ژمێردراو تەنها خەمڵاندنەکەی ئەوەیە کە ژمارەی جارەکان لە هەر خوولەکێکدا دڵ بارگاوی بۆتەوە لە دڵێکی ئاسایدا، بۆ هەر جرۆشانێک دەبێت دوای چوونەوەیەکی دڵ بکەوێت لەبەر ئەوەی، یەکە پێوانەییەکانی دڵ بە ئامێری پشکنیی دڵ دەردەکەوێت پێویست ناکات جێگرەوەی بۆ بکرێت بۆ دیاریکردنی ڕێژەی پێوانەی دڵ بە پشکنینی دەست بۆ زانینی ڕێژەی لێدانی دڵ.

هەموو سکۆڵە و گوێچکەلەکان ڕێژەکانیان دەتوانرێت بخەمڵێنرێت لە لایەن تاقیکردنەوەی ECG بۆ دیاریکردنی پێوانەی سکۆڵەکان، ژماردنی ژمارەکانی شەپۆلەکانی QRS comp ex لە ٦ چرکەدا پاشان لێکدانی ١٠ بکرێت بۆ خەمڵاندنی پێوانەی گوێچکەلەکان، ژماردنی ژمارەکانی شەپۆلی P لە ٦ چرکەدا، پاشان لێکدانی ١٠ بکرێت بە بەحۆشێکی ئاسیدا دەبێت ژمارەی سکۆڵەکان و گوێچکەلەکان وەک یەک بن ئەم ڕێگایە بۆ ژماردنی پێوانەکان دابینکردنی یەکە پێوانەیەکانی دڵە بە شێوەیەکی ڕێک و نارێک.

دەتوانرێت ڕێگایەکی دیکە بۆ ژماردنی پێو نەییەکان بەکاربهێنرێت ئەویش ئەگەر لێدانەکان ڕێک بن ڕێژەی پێو ەی سکۆڵەکانی دڵ دەخەملێنرێن بە دابەشکردنی ٣٠٠ لە لایەن ژمارەی چوارگۆشە گەورەکان لەسەر پەرەی ECG یەکە لە نێوان دوو شەپۆلی R (ماوەی RR) ڕێژەی پێوانەی گوێچکەلەکان دڵ دەخەمڵێنرێن بە دابەشکردنی ٣٠ لە لایەن ژمارەی چوارگۆشە گەورەکان لەسەر پەرەی ECG یەکە لە نێوان دوو شەپۆلی P (ماوەی PP).

ڕێگایەکی دیکەی خێرا بۆ خەمڵاندنی ڕێژەی پێوانەی زمانەکان بریتییە لە بەکارهێنانی زنجیرەی ژمارەکان مەبەست لەبەکارهێنانی ئەم ڕێگایە بریتییە لە خەملاندنی ڕێژەی یەکەی پێوانەی سکۆڵەکان. سەرەتا پەرستارەکە دەبێت QRS comp ex بدۆزێتەوە کە ڕاستەوخۆ دەکەوێتە سەر هێڵە ڕەشەکانی سەر پەرەی ECG یەکە ئەم هێڵە ڕەشانە حاڵی ئامازەن. شەش هێڵی ڕەشی دواتر لەسەر پەڕەکە پێناسە کراوە بە ٣٠٠، ١٥٠، ١٠٠، ٧٥، ٦٠، و ٥٠ پاشان پەرستارەکە یەکسەر QRScomplex ی دواتر دەدۆزێتەوە، دوی خاڵی ئامازە و خەمڵاندنی ڕێژەی پێوانەی سکۆڵەکان بە بەکارهێنانی ژمارەی چوارگۆشەکان. بە بەکارهێنانی شەپۆلی P بۆ خەمڵاندنی ڕێژەی پێوانەی گوێچکەلەکان هەمان ڕێگا دەتوانرێت بەکاربهێنرێت.

هەنگاوەکانی هەڵسەنگاندنی لێدانەکان:

ئەم شێکارییەی خوارەوە ڕێگایەکی ڕێکوپێکە بۆ هەڵسەنگاندنی شریتی لێدانی دڵ، لە ئەگەری بەکارهێنانی یان بەکاربەهێنانی ئەم ڕێگەیە، گرنگە کاتی تەواو بخایەنێت بۆ تەواوکردنی هەر هەنگاوێک، چونکە زۆر بارودۆخی لە کارکەوتنی لێدانی دڵ وەک یەکەم جار نین کە دەردەکەون:

١- دیاریکردنی ڕێژەی پێوانەی سکۆڵە و گوێچکەلەی دڵ. ئایا ئەوان لە سنوورێکی ئاساییدان؟ ئایا پەیوەندی هەیە لەنێوان ئەو دوانە؟

٢- تاقیکردنەوەی لێدانەکان بۆ بینین، ئایا شێوازی لێدانەکەی ڕێکە ئایا برێکی یەکسانی کات هەیە لە نێوان هەر QRS complex و ماوەی RP؟ ئایا برێکی یەکسان لە کات هەیە لە نێوان هەر شەپۆلێکی P ماوەی PP؟ ئایا ماوەکانی PP و RR یەکن؟

٣- بگەڕێ بۆ شەپۆلەکانی P ئایا ئەوان ئامادەن؟ ئایا یەک یان زیاتر شەپۆلی P هەیە بۆ هەر QRS complex؟ ئایا هەموو شەپۆلەکانی P هەمانشێوە بەندیان هەیە؟

٤- پێو بەکردنی ماوەی PP، ئایا ئاسایە؟ ئایا بە درێژایی شریتەکە هەمان شێوەیە، یان جیاوزی هەیە؟ ئەگەر جیاواز بێت، ئایا شێوازێک هەیە بۆ جیاوازی؟

٥- هەڵسەنگاندنی QRS complexیا لە پێناییدا ئاساییە، یان فراوانە؟ هەموو complexەکان یەک شێوەیەبدن

٦- تاقیکردنەوەی بەشی ST. ئایا ئایسۆ ئیلیکتریکەکە یان بەرزە یان پەستێنراوە؟

٧- ریتمەکە دیاری بکە و گرنگی کلینیکی دیاری بکە ئایا نەخۆشەکە نیشانەکانی هەیە؟ (پشکنینی پێست، دری دەماری، کرد ری گورچیلە، بازەی تاجی، دۆخی خولانەوە بێ پەستانی خوێن.) ئایا dysrhythmia مەترسی ژیانی هەیە؟ چ جوارچێوەیەکی کلینیکی؟ ئایا dysrhythmia تازەیە یان درێژخایەن؟

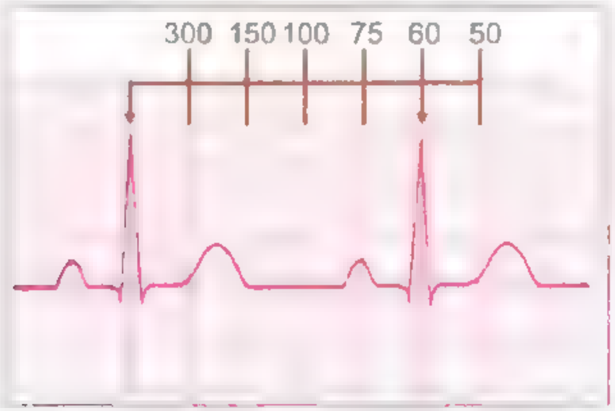

وێنەی ٢-٧

ناوی کردار: ECG

پێناسە: پرۆسەی بەرهەمهێنانی هێڵکاری کارەبایی دڵە بە ئامێری بەخشەکێشانی هێڵکاری دڵ بۆ نیشاندانی چالاکی کارەبای دڵ.

مەبەست لە کردارەکە: ئامێری ECG بەکاردەهێنرێت بۆ دەستنیشانکردنی نەخۆشییەکانی وەک نەچوونی خوێن و ئۆکسجینی تەواو بۆ ماسوولکەکانی دڵ یان تێکشکانی ماسوولکەکانی دڵ، گەورەبوونی ژوورەکانی دڵ، هاوسەنگ نەبوونی ئیلیکترۆلایت، ئەو دەرمانانەی دەبنە هۆی دروستبوونی ژەهر.

پێداویستییەکان:

- ئامێریECG و ئەو پەڕەیەی تایبەتە بە تۆمارکردنی زانیارییەکان لەسەر ئامێرەکە
- جێل
- بەکارهێنانی لەفاف X٤٤یان خاولی
- دەستکێش

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١- پاکراگرتنی دەستەکان	بۆ رێگری کردن لەمەترسی گواستنەوەی هۆکاری نەخۆشی
٢- کۆکردنەوە و ئامادەکردنی ئامێرەکان بەشێوەیەکی پاکوخاوێن	بۆ رێگری کردن لە دروستبوونی هەر کێشەیەک لە کاتی کردارەکە بۆ رێگری کردن لە پیسبوونی ئامێرەکان
٣- خۆناساندن بە نەخۆشەکە و پشتڕاستکردنەوەی نەخۆشەکە	بۆ هێشتنەوەی نەخۆشەکە بە پارێزراوی
٤- ڕوونکردنەوە و قسەکردن لەسەر کردارەکە لەگەڵ نەخۆشەکەدا، دەبێت بە نەخۆشەکە بڵێی کە ئەم تاقیکردنەوە بۆ تۆمارکردنی چالاکی کارەبایی دڵە کە لەوانەیە ئەم کردارە چەند جارێک دووبارە بکرێتەوە. **(وێنەی٢-٧)**.	بۆ کەمکردنەوەی دامرکانەوەی دڵەڕاوکێی نەخۆش و دەستکەوتنی ڕەزامەندی نەخۆش بۆ کردنی کردارەکە
٥ دەسکردنی شوێنێکی تایبەتمەند بە کردارەکە بۆ پاراستنی تایبەتمەندی نەخۆشەکان و پیشاندانی باڵ و قاچ و سنگی نەخۆشەکە، ئەگەر نەخۆشەکە ڕەگەزی مێ بوو ئەوا بۆ پاراستنی تایبەتمەندی نەخۆشەکە پێویستە سەرسنگی بە داپۆشەرێک داپۆشی هەتا کاتی دانانی لیدەکان لەسەر سنگی نەخۆش. **(وێنەی٣-٧)**	بۆ کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێ و پەیداکردنی هاوکاری لە لایەن نەخۆشەکەوە
٦- بەکارهێنانی پارێزگاری ستاندارد و پاکژکەرەوەی گونجاو.	بۆ پاراستنی خۆت و نەخۆشەکە و کارمەندانی تەندروستی دەوروبەرەکەت لە دژی ئەو بەکتریا و هۆکاری نەخۆشییانەی کە هەن لە دەوروبەرت
٧- ئامێری ECG لە نزیک نەخۆشەکە دابنێ و وایەرەکەی بە دیوارەکەوە ببەستەرەوە، یان ئەگەر ئامێرەکە بە پاتری کار بکات لە کارکردنی دڵنیابە	بۆ ڕوونەدانی هەڵە و خوێندنەوەی هەڵە
٨- ئەگەر نەخۆشەکە پێشتر پەیوەست بوو مۆنیتەری ئامێری دڵەکەوە، هەوڵ بدە چەمسەری کاردیاکە بجوڵێنە	بۆ گونجاندنی لیدەکانی بەشی پێشەوەی دڵ و تێکەڵبوونی کارەبایی لەسەر شوێنی ECG
٩- شێوازی وەستانی نەخۆش دەبێت لەسەر پشت ڕاکشاو بێت لە ناوەڕاستی جێگاکەی و باڵەکانی لە لاکانی جێگاکەی بێت دەبێت بەشی سەرەوەی قەرەوێلەکەی بەرزبکرێتەوە Position of ly·ng sup ne	بۆ ئەوەی نەخۆشەکە هەست بە ئارامی بکات
١- پیشاندانی باڵەکان و ڕانەکانی نەخۆش، داپۆشینی بە شێوازێکی گونجاو دەبێت دڵ و ڕانی نەخۆش لەباری پشوودا بێت	بۆ کەمکردنەوەی بزوتنی ماسولکەکان، کە ئەمە هۆکارە بۆ تێکەڵاوبوونی کارەبییەکان
١١ ئەگەر نەخۆشەکە مووی ئەو دەستەکانت لە ژێر سنگی دانێ	بۆ رێگری کردن بە گرژبوونی ماسولکەکان
١٢ دانانی لیدی پەلەکان بە تەختی لەسەر ئەو بەشەی کە گۆشتە، دووری بخەرەوە لەو بەشەی کە ئێسقان و ماسولکەیە. (وێنەی-7 12	تا خوێندنەکە تەواو بێ
١٣- پاکردنەوەی پێستی نەخۆشەکە بە ئاو و سابوون، وشکردنەوەی ناوچەکە بە شێوازێکی تەواو بۆ باشترکردنی پەیوەستبوونی کارەبا. پاشان پاککردنەوەی ئەو ڕۆنەی سەر جەستە بە مادەی ئەلکهول.	بۆ تاکید کردن لە پاکی شوێنەکە
١٤- دانانی کارەبا لەسەر مەچەکی نەخۆشەکە، وە دانانی لەسەر قولەپێی نەخۆشەکە. کارپێکردنی کارەبا ڕاستەوخۆ لە شوێنی ئامادەکراو وەک پێشنیارکراوە لە لایەن ڕێنمای دروستکەرەوە. جێگەی کارەبا لەسەر ران لەگەڵ ئەو لیدەی کە پەیوەستکراوە بە	بۆ گەرەنتیکردن و باشتر پەیوەستکردنی وایەری لیدەکان

بەرزی	
١٥- پیشاندانی سنگی نەخۆشەکە دانانی لیدەکان لەسەرسنگی نەخۆشەکە هەر یەکە و بە پێی شوێنەکەی، دانانی لیدی کارەبای سنگ لە ژێر شانەکانی مەمکدا، ئەگەر نەخۆشەکە رەگەزی مێ بێت و قەبارەی مەمکی گەورە بێت ئەوا پێویستە کە لیدەکان بە شێوازێکی لار دابنێیت. .(وێنەی ١٠-٧)	بۆ خوێندنەوەی تەواو
١٦- پەیوەستکردنی وایەری لیدەکان بە کارەباوە.	
١٧- دەبێیت بەشی سەرەوەی وایەری لیدەکان بە رەنگ یاخوود بە پیت دەستنیشانکراون. وایەری سپی RA لە قۆڵی راست دەبەسترێت، وایەری سەوز RL لە رانی چەپ دەبەسترێت، وایەری سوور LL لە قۆڵی چەپ دەبەسترێت، وایەری رەش LA لە رانی چەپ دەبەسترێت، وایەری قاوەی (V1 to V6) دەبەسترێت لە سنگی نەخۆشەکە. .(وێنەی١٧-٧)	بۆ روونەدانی هەڵە لە کاتی بەستن
١٨- پشکنین بکە بۆ بینینی دەستنیشانکەری خێرایی پەرەکە کە بە شێوازێکی ستاندرد داندراوە کە ٢٥ملم/چرکە، هەروەها ئامێرەکە کارەبایی تەواوی لەسەر داندراوە. ئامێرەکە نیشانەی ئاسایی ستاندارد تۆمار دەکات—چوارگۆشەیەک بەرزیەکەی ٢ چوارگۆشەی گەورە یان ١٠ چوارگۆشەی بچووکە لەسەر پەرەی تۆمارکردنەکە	
١٩-ئەگەر شێوەی شەپۆلەکە فراوانییەکی زۆری هەبوو لە لاکانی پەرەکە هەوڵبدە یەکەی پێوانەییەکەی لە ئاساییەوە بگۆڕیت بۆ نیوەی پێوەری	
٢٠- داوا لە نەخۆشەکە بکە بۆ ئەوەی بە ئاسایی هەناسە بدات. پێی بڵێ کە پشوو بدات و قسە نەکات لە کاتی تۆمارکردنی ECG. دەستبکە بە تۆمارکردن و پەنجە دابنێ لەسەر بەشی دەستپێک.	بۆ گەرەنتی روو نەدانی هەڵەی خوێندنەوە
٢١- بە دواداچوون بۆ شوێنی نیشانەکان، بە شێوازێکی ئۆتۆماتیکی نیشانەکانی ١٢ لیدەکە تۆمار دەکات، تۆمارکردنی ٣ لید یەک بە دوای یەک لە هەمان کاتدا.	هەندێک ئامێر شاشەکە نیشان دەدات هەر بۆیە دەتوانیت شێوەی شەپۆلەکە ببینیت پێش ئەوەی ئامێرەکە لەسەر پەرەکە تۆماری بکات
٢٢- لابردنی لیدەکان دوای ئەوەی ئامێرەکە تەواو دەبێت لە تۆمارکردنی، تۆمارکردنی نیشانەکانی ١٢ لیدەکانی ECG. پاشان پاککردنەوەی جەستەی نەخۆشەکە لێکردنەوەی وایەری لیدەکە بە کارەباکەوە. وازهێنان لە کارەباکە هەر وەک پیشاندراوە .(وێنەی١٧-٧)	پاک راگرتنی جەستەی نەخۆش پێویستە
٢٣- ئەنجامەکە بۆ نەخۆشەکە روونبکەرەوە و رێنمایی پێ بدە.	بۆ هاوبەشی کردنی زانیارییەکان لەگەڵ نەخۆشەکە و دابینکردنی چاودێری کە نەخۆش راستەوخۆ پێویستی پێیەتی
٢٤- گەڕاندنەوەی پارچەکان و کۆکردنەوەی ئەو پێداویستیانەی کە بەکارهێنراوە، پاککردنەوە، هەڵگرتنی پێداویستییەکان لە شوێنی گونجاودا، پاککردنەوەی شوێنەکە وەک سەرەتا کە چۆن بووە	بۆ ئەوەی شوێنەکە و پێداویستییەکان بە بەردەوامی بە خاوێنی رابگیرێت کاتێک جارێکی دیکە بەکارهێنرا.
٢٥- لابردنی دەستکێشەکان و هێشتنەوەی دەستەکان بە خاوێنی	بۆ رێگری کردن لە مەترسی تووشبوون بە هۆکاری نەخۆشی و بەکتریا

شوێنەکانی دانان

بۆ دڵنیابوونەوە لە ڕاستی و تەواوی ئەنجامی تاقیکردنەوەکە، پێویستە شوێنی لیدە کارەباییەکانی سەر سنگی نەخۆش بەم شێوازەی خوارەوە بێت.

- V1چوارەم بۆشایی نێوان پەراسووەکان لە بەشی لای ڕاستی کۆلەکەی سنگ،
- V2چوارەم بۆشایی نێوان پەراسووەکان لە بەشی لای چەپی کۆلەکەی سنگ،
- V3 لە بەشی ناوەڕاستی لەنێوانV2 و V4.
- V4پێنجەم بۆشایی نێوان پەراسووەکان لە هێڵی ناوەڕاستی چەڵەمە،
- V5 پێنجەم بۆشایی نێوان پەراسووەکان لە پێشەوەی هێڵی بن باڵ لە ناوەڕاستی نێوان V4 و V6
- V6 پێنجەم بۆشایی نێوان پەراسووەکان لە هێڵی خەیاڵی ناوەڕاستی بن باڵ لە پلەیV4

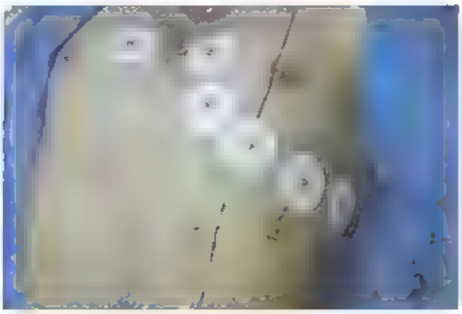

وێنەی ٧-٣

تۆمارکردنی زانیارییەکان:

تۆمارکردنی بەرواری تاقیکردنەوەکە و کاتەکەی و هەر وەڵامدانەوەیەکی گرنگ لە لایەن نەخۆشەکەنەوە تۆمار بکە لە دەفتەری تێبینییەکانتدا پێداچوونەوە بۆ کات، بەروار، ناوی نەخۆش، دانانی ژمارەی ناسنامەی دیاریکراو لەسەر ECG تایبەت بە خۆی بکە دانانی واژۆ بۆ هێشتنەوەی بەرپرسیارێتی هەیی ڕ سیارییەکان زانیاری کۆکراوەی بەردەوام دابین دەکات.

وێنەی ٧ـ٤

وێنەی ٧ـ٥

وێنەی٧ـ٦

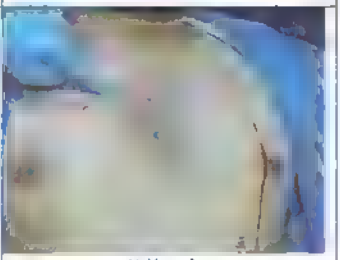

وێنەی ٧ـ٧

وێنەی ٧ـ٨

وێنەی ٧ـ٩

وێنەی ٧ـ١٠

وێنەی ٧ـ١١

وێنەی ٧ـ١٢

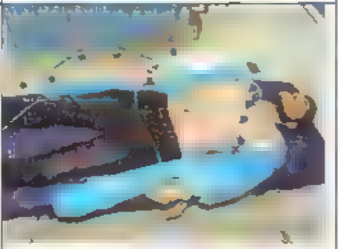

وێنەی ٧ـ١٣

وێنەی ٧ـ١٤

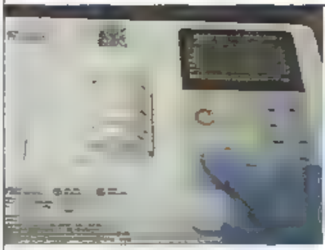

وێنەی ٧ـ١٥

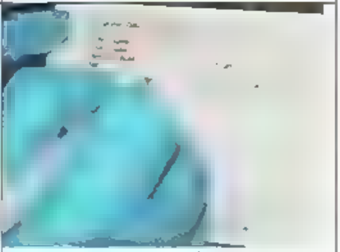

وێنەی ٧ـ١٦

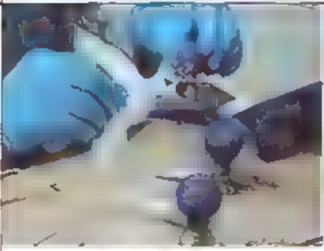

وێنەی ٧ـ١٧

وێنەی ٧ـ١٨

ECG بەشی ڕاست

بە پێچەوانەی ١٢ پێشەنگی پێوانەی ECG کە لە سەرەتادا بۆ هەڵسەنگاندنی کاری دەرەوەی دەماری چەپ بەکاردێت ECG لای ڕاستی سینگەوە ڕەنگدانەوەی کاری دەرچەی لای ڕاستە و بەنگە پێدەری هەر زیان بە پەکخستنێکی ژووری دلە لەوەیە پێویست بە ئەنجامدانی ECG کارەبای لای ڕاستی سنگ بێت بۆ نەخۆشێک کە ناتەواوی لە خوارەوەی دیواری دل هەیە (M گومان دەکرێت کە پەیوەندی بە سکۆڵەی ڕاستەوە هەیە) لەنێو ٪٢٥ بۆ ٪٥٠ نەخۆشەکان کە ئەم جۆرەی M یان هەیە پەیوەندی بە سکۆڵەی ڕاستەوە هەیە. روو دیاریکردنی سکۆڵەی ڕاستی M گرنگە، چونکە چارەسەرییەکی جیاوازە لە نەخۆشییەکانی تری دڵ. بۆ نموونە M لە سکۆڵەی چەپ، چارەسەرییەکانی بریتییە لە پێدانی شلەی دەمار بە شێوەیەکی ژیرانە بۆ ڕێگەگرتن لە پەککەوتنی دڵ بە پێچەوانەوە M لە سکۆڵەی ڕست چەرەسەرییەکان بە گشتی پێویستی بە پێدانی شلەی دەمار هەیە، بۆ دابینکردنی بەشی پێویستی پەستان بۆ پڕکردنەوەی لای ڕاستی دڵ. ئەمەش نارمەبیدەری سکۆڵەی ڕاستە لە دەرکردنی قەبارەی گونجاوی خوێن لە پەستانی گونجاودا.

پێداویستییەکان:

- ئامێریECG و ئەو پەرەیەی تایبەتە بە تۆمارکردنی زانیارییەکان لەسەر ئامێرەکە.
- جێڵ
- بەکارهێنانی لەفاف x4٤یان خاولی
- دەستکێش

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١ -پاکراگرتنی دەستەکان	بۆ ڕێگریکردن لە مەترسی گواستنەوەی هۆکاری نەخۆشی،
٢ -کۆکردنەوە و ئامادەکردنی ئامێرەکان بەشێوەیەکی پاکوخاوێن	بۆ ڕێگریکردن لە دروستبوونی هەر کێشەیەک لە کاتی کردارەکە
٣ حوناساندن بە نەخۆشەکە و پشتڕاستکردنەوەی نەخۆشەکە	بۆ هشسەوەی نەخۆشەکە بە پەرێزاوی
٤ -ڕوونکردنەوە و قسەکردن لەسەر کردارەکە لەگەڵ نەخۆشەکەدا، دەبێت بە نەخۆشەکە بڵێی کە ئەم ئاڤیکردنەوەیە بۆ تۆمارکردنی چالاکی کارەبای دە کە لەو بەبە ئەم کردارە چەند جارێک دووبارە بکرێتەوە	بۆ کەمکردنەوەی د مرکەوەی دڵەڕاوکێی نەخۆش و دەستکەوتنی ڕەزامەندی نەخۆش بۆ کردنی کردارەکە
٥ د ببکردنی شوێنێکی تایبەت بە کردارەکە بۆ پاراستنی تایبەتمەندی نەخۆشەکان و پیشەنی بڕ و قاچ و سنگی نەخۆشەکە ئەگەر نەخۆشەکە ڕەگەزی نێ بوو ئەوا بۆ پاراستنی تایبەتمەندی نەخۆشەکە پێویستە سەرسنگی بە داپۆشەرێک داپۆشی هەتا کاتی دانانی لیدەکان لەسەر سنگی نەخۆش.	بۆ کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێ و زیادکردنی هاوکاری لە لایەن نەخۆشەکەوە.
٦ -بەکارهێنانی پارێزگاری ستاندارد و پاکژکەرەوەی گونجاو.	بۆ پاراستنی خۆت و نەخۆشەکە و کارمەندانی تەندروستی دەوروبەرەکەت لە دژی ئەو بەکتریا و هۆکاری نەخۆشیانەی کە لە دەوروبەرت هەن.
٧ -ئامێری ECGلە نزیک نەخۆشەکە دابنێ و وایەرەکەی بە دیوارەکەوە ببەستەرەوە، یان ئەگەر ئامێرەکە بە پاتری کار بکات دڵنیابە لە کارکردنی.	
٨ -ئەگەر نەخۆشەکە پێشتر پەیوەستبوو مونیتەری ئامێری دڵەکەوە هەوڵ بدە جەمسەری کارەباکە بجوڵێنە،	بۆ گونجاندنی لیدەکانی بەشی پێشەوەی دڵ و تێکەڵبوونی کارەبای لەسەر شوێنیECG
٩ -شێوازی وەستانی نەخۆش دەبێت ڕاکشاو بێت لەسەر پشت لە ناوەڕاستی جێگاکەی و باڵەکانی لە لاکانی جێگاکەی بێت، دەبێت بەشی سەرەوەی قەرەوێلەکەی بەرزبکرێتەوە Posit on of ly ng sup ne	بۆ ئەوەی نەخۆشەکە هەست بە ئارامی بکات
١٠ پیشساںی نەکان و رانەکانی نەخۆش، داپۆشینی بە شێوازێکی گونجاو	بۆ کەمکردنەوەی لەرزینی ماسولکەکان، کە ئەمە

دەبێت باڵ و ڕانی نەخۆش لەبەری پشوودا بێت	هۆکارە بۆ تیکەڵاوبوونی کارەباکان
١١- ئەگەر نەخۆشەکە لەرزی ئەوا دەستەکانت دابنێ لە ژێر سمتی نەخۆشەکەدا	بۆ ڕێگریکردن لە گرژبوونی ماسولکەکان
١٢- دانانی لیدی پەلەکان بە تەختی لەسەر ئەو بەشەی کە گۆشتە، دووری بخەرەوە لەو بەشەی کە ئێسقان و ماسولکەیە	
١٣ -پاکردنەوەی پێستی نەخۆشەکە بە ئاو و سابوون، وشکردنەوەی ناوچەکە بە شێوازێکی تەواو بۆ باشترکردنی پەیوەستبوونی کارەبا پاشان پاککردنەوەی ئەو ڕۆنەی سەر جەستە بە مادەی ئەلکهول	
١٤- ئامادەکردنی application sites بە شۆردنیان بە ئاو لەگەڵ سابوون پاشان وشکردنەوەیان بە شێوازێکی تەواو. سڕینی شوێنە کارەباییەکان بە وریاییەوە ئەویش بە وشکردنەوەی لە ڕێگەی خاولی یاخود لەفاف.	بۆ پەیوەستکردنی وایەرەکانی پەلەکان بە شێوازێکی باشتر، ئەگەر نەخۆشەکە لەشی ئارەق کردبێتەوە یان لەشی چەورکردبێت ئەوا پێویستە تۆ وەک پەرستار کهول بەکار بێنیت بۆ سڕینی جەستەی
١٥- دانانی کارەبا لەسەر مەچەکی نەخۆشەکە و دانانی لەسەر قولەپێی نەخۆشەکە. کارپێکردنی کارەبا ڕاستەوخۆ لە شوێنی ئامادەکراو وەک پێشنیارکراوە لە لایەن ڕێنمای دروستکەرەوە. جێگای کارەبا لەسەر ڕان لەگەڵ ئەو لیدەی کە پەیوەستکراوە بە بەرزی،	بۆ گەرەنتی کردنی باشتر پەیوەست کردنی وایەری لیدەکان
١٦- پەیوەستکردنی وایەری لیدەکان بە کارەباوە وایەرەکانی لیدەکان بە ڕەنگ و پیت دەستنیشانکراون. دانانی وایەری ڕەنگی سپی بۆ باڵی ڕاست. دانانی وایەری ڕەنگی ڕەش بۆ باڵی چەپ. دانانی وایەری ڕەنگی سەوز بۆ قاچی ڕاست دانانی وایەری ڕەنگی سوور بۆ قاچی چەپ.	
١٧- هەستکردن بە بۆشایی نێوان پەراسووەکانی نەخۆشەکە بە بەکارهێنانی سەری پەنجە دەست پێبکە لە دووەم بۆشایی پەراسووی بەشی لای چەپ (قلیشی- هەستی پێدەکرێت لە بەشی سەرەوەی کوڵەکەی سنگ). دوو پەراسوو بژمێرە بۆ خوارەوە تا دەگاتە سەر بۆشایی پەراسووی چوارەم لە بەشی چەپی sterna borde	
١٨- پەنجەت بجوڵێنە بە درێژیی کۆڵەکەی سنگ تا دەگاتە سەر بۆشایی پەراسووی چوارەم لە بەشی لای ڕاستی sternal border. دانانی کرەبا لەسەر ئەو بەشە و نووساندنی بە وایەری V2R	
١٩- پەنجەت بجوڵێنە بۆ سەر بۆشایی پەراسووی پێنجەم لەسەرو هێڵی ناوەڕاستی چەلەمەوە، دانانی کارەبا و نوساندنی بە وایەری V4R. دانانی کارەبا لە نێوان هێڵی V2R و پەیوەستکردنی بە وایەری V3R.	
٢٠- جوڵاندنی پەنجەت بە شێوازێکی ستوونی لە V4R بۆ بەشی هێڵی ڕاست بنباڵ دانانی کارەبا لەسەر ئەو بەشە و بەستراتی بە وایەری V6R	
٢١- جوڵاندنی پەنجەت بە هەمان هێڵی ئاراستەی ستوونی بۆ خاڵی نێو ـ V4R و V6R، ئەمە بەشی ڕاستی پێشەوەی بنباڵە. دانانی کارەبا لەو بەشە و نوساندنی بە وایەری V5R	
٢٢-پشکنینی سنووردارکەری خێرایی کاغەز کە بە ستانداردی ٢٥ ملم / ئێس هەموار کراوە و ئامێرەکە بۆ کارەبای تەواو کۆنترۆل کراوە. ئامێرەکە بەشێوەی یەکەی پێوانەی نیشاندەری ئاسایی تۆماردەکات- چوارگۆشەکە کە بەرزییەکەی ٢ چوارگۆشەی گەورەیە یان ١٠ چوارگۆشەی بچووک لەسەر پەڕەی تۆمارکردنەکە.	
٢٢- کارپێکردنی ئامێری ECG، ڕێنماییدان بە نەخۆش بەوەی کە بە شێوەیەکی ئاسایی هەناسەبدات و قسە نەکات.	بۆ ئەوەی جوولەی ماسوولکەکان بەشێوێن
٢٣- دانانی پەنجە لەسەر بەشی AUTO یان لەسەرstart key، ئامێری ECG دەست بە تۆمارکردنی نیشانەی هەر ١٢ لیدەکە دەکات بە شێوەیەکی ئۆتۆماتیکی. پشکنینکردن بۆ ئاسایی شوێنی کارکردن بۆ دەستکەوتنی ژمارەی خوێندنەوەکان.	لە هەندێک شوێنی کارکردندا یاساکە بە جۆرێکە کە ٢ لەبەرگیراوەی پەڕەی ECG بکرێت یەکێک ڕاستەوخۆ بۆ بەشی لێکدانەوە، ئەوەی دیسکە لە شوێنی قەرەوێڵەی نەخۆشەکە بێت بۆ وەبیرهێنانەوە
٢٤- ئەگەر هەر بەشێک لە شێوەی شەپۆلەکە فراوانییەکی بەرزی هەبوو	لە بەر ئەوەی پێویستە ڕەچاوی لێکدانەوەی

لەودبوی پەڕەکە لە کاتی تۆمارکردنی ECG، پێویستە یەکە پێوانەییەکەی لە شێوەی ئاساییەوە بکرێت بە نیوە	ئەنجامەکان بکرێت
٢٥- داوا لە نە خۆشەکە بکە بە شێوەیەکی ئاسایی پشوو بدات و هەناسە بدات، پێی بڵێ کە رابکشێت و قسە نەکات لە کاتی تۆمارکردنی ECG	
٢٦- چاودێریکردنی کوالیتی وێنەکە. ئامێرەکە بەشێوەی ئۆتۆماتیکی نیشانەی هەر ١٢ لیدەکە تۆمار دەکات. تۆمارکردنی ٣ لیدی یەک لە دوای یەک لە هەمان کاتدا.	هەندێک ئامێر توانای نیشاندانی لەسەر شاشەی هەیە، کە لەسەر ئامێرەکەیە و دەتوانرێت شێوەی شەپۆلەکان ببینرێت پێش ئەوەی ئامێرەکە دەست بە تۆمارکردن بکات.
٢٧-لابردنی لیدەکان دوای ئەوەی ئامێرەکە تەواو دەبێت لە تۆمارکردنی نیشانەکانی ١٢ لیدەکانی.ECG، پاشان پاککردنەوەی جەستەی نەخۆشەکە بێکردنەوەی وایەری لیدەکە بە کارەباکەوە. وارهێنان لە کارەباکە هەر وەک پیشاندراوە،	
٢٨-کوژاندنەوەی ئامێرەکە کاتێک تەواو بوویت لە تۆمارکردنی ECG نەخۆشەکە تۆمارکردنی ناوی نەخۆشەکە و کاتی ئەنجامدانی کردارەکە لەسەر پەڕەی ECGیەکە وەک پێناساندنێک. تێبینی بکە کە ئایا بەدواداچوونی هێڵکارییەکە ئایبەنە بە بەشی لای ڕاستی دڵ یان بەشی چەپ لە پشتەوەی سنگ. دڵنیابەرەوە لەوەی کە بە شێوەیەکی درووست زانیارییەکان لە V7 بۆ V9 ئاراستە کراوە	بۆ دیاریکردنی هەر ١٢ لیدە ستانداردەکەی ECG، دڵنیا بەرەوە لەوەی کە زانیارییەکان بە شێوەیەکی دروست لەسەر پەڕەی ECGی نەخۆشەکە تۆمار کراوە. لە V1 بۆV6
٢٩ ئەنجامەکە بۆ نەخۆشەکە روونبکەرەوە و ڕێنمایی پێبدە.	بۆ هاوبەشیکردنی زانیارییەکان لەگەڵ نەخۆشەکە و دابینکردنی چاودێری کە نەخۆش ڕاستەوخۆ پێویستی پێیەتی
٣٠- گەڕاندنەوەی پارچەکان و کۆکردنەوەی ئەو پێداویستیانەی کە بەکارهێنراوە، پاککردنەوە، هەڵگرتنی پێداویستییەکان لە شوێنی گونجاودا، پاککردنەوەی شوێنەکە وەک سەرەتا کە چۆن بینیت	بۆ ئەوەی شوێنەکە و پێداویستییەکان بە بەردەوامی بە خاوێنی رابگیرێت کاتێک جارێکی دیکە بەکارهێنرا
٣١- لابردنی دەستکێشەکان و هێشتنەوەی دەستەکان بە خاوێنی.	بۆ ڕێگریکردن لە مەترسی تووشبوون بە هۆکاری نەخۆشی و بەکتریا.

تۆمارکردنی زانیارییەکان:

تۆمارکردنی بەرواری تاقیکردنەوەکە و کاتەکە و هەر وەڵامدانەوەیەکی گرنگ لە لایەن نەخۆشەکەتەوە لە دەفتەری تێبینییەکانتدا. تۆمار بکە پێداچوونەوە بۆ کات، بەروار، ناوی نەخۆش و دانانی ژمارەی ناسنامەی دیاریکراو لەسەر ECGتایبەت بە خۆی.

دانانی واژۆ بۆ هێشتنەوەی بەرپرسیارێتی

فایلی زانیارییەکان، زانیاری کۆکراوەی بەردەوام دابین دەکات.

دانانی لیدەکانی ECG لە بەشی دواوە

بە هــۆی هەڵــکەوتەی شــوێنی دڵ لە بەشی دواوە، گۆڕانکاریەکــان پەیوەنــدیان هەیە بەو تێکچوونــانەی کە لە ماسوولکەکانی دڵدا ڕوویان داوە و لەوانەیە دەرنەکەوێت لەسەر ١٢ لیدەکەی ECG، بۆ یارمەتی دان و ناسینەوەی ئەو تێکچوونــانەی لە بەشی دواوە ڕوویان داوە ڕوونی هەیە هەنــدێک لەو کەســانەی کە هەڵدەستن بەم کارە پێشــنیاری ئەوە دەخەنە ڕوو کە لیدەکان لە بەشی دواوەی سنگ دابنرێت ئەمەش بەواتای دانانی لیدەکان لەسەر پشتی نەخۆشەکە سەرەڕای بەکارهێنانی لیدەکان بۆ پەلەکانی نەخۆشەکە سەرەڕای بەربەستی سپیەکان و ماسوولکەکان، ڕەنگە ئەو لیدانەی کە لە پشتی نەخۆشەکە دەبەسترێن بەڵگەی دروست بدات بۆ ئەوەی چارەسەری گونجاو وەربگرێت

پێداویستییەکان:

- ئامێری ECG و ئەو پەڕەیەی تایبەتە بە تۆمارکردنی زانیارییەکان لەسەر ئامێرەکە.
- جێڵ.
- بەکارهێنانی لەفاف 4x4یان خاولی.
- دەستکێش

مەبەست لە هەنگاوەکان	هەنگاوەکان
بۆ ڕێگری کردن لەمەترسی گواستنەوەی هۆکاری نەخۆشی،	١ -پاکراگرتنی دەستەکان
بۆ ڕێگری کردن لە دروستبوونی هەر کێشەیەک لە کاتی کردارەکە،	٢ -کۆکردنەوە و ئامادەکردنی ئامێرەکان بەشێوەیەکی پاکوخاوێن
بۆ هێشتنەوەی نەخۆشەکە بە پارێزراوی	٣ -خۆناساندن بە نەخۆشەکە و پشتڕاستکردنەوەی نەخۆشەکە
بۆ کەمکردنەوەی دامرکانەوەی دڵەڕاوکێی نەخۆش و دەستکەوتنی ڕەزامەندی نەخۆش بۆ کردنی کردارەکە	٤ -ڕوونکردنەوە و قسەکردن لەسەر کردارەکە لەگەڵ نەخۆشەکەدا، دەبێت بە نەخۆشەکە بڵێی کە ئەم تاقیکردنەوەیە بۆ تۆمارکردنی چالاکی کارەبای دڵە کە لەوانەیە ئەم کردارە چەند جارێک دووبارە بکرێتەوە
بۆ کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێ و زیادکردنی هاوکاری لە لایەن نەخۆشەکەوە.	٥ -دیاریکردنی شوێنێکی تایبەتمەند بە کردارەکە بۆ پاراستنی تایبەتمەندی نەخۆشەکان و پیشاندانی باڵ و قاچ و سنگی نەخۆشەکە، ئەگەر نەخۆشەکە ڕەگەزی مێ بوو ئەوا بۆ پاراستنی تایبەتمەندی نەخۆشەکە پێویستە سەرسنگی بە داپۆشەرێک داپۆشی هەتا کاتی دانانی لیدەکان لەسەر سنگی نەخۆش.
بۆ پاراستنی خۆت و نەخۆشەکە و کارمەندانی تەندروستی دەوروبەرەکەت لە دژی ئەو بەکتریا و هۆکاری نەخۆشیانەی کە لە دەوروبەرت هەن.	٦ -بەکارهێنانی پارێزگاری ستاندارد و پاکژکەرەوەی گونجاو
	٧ -ئامێری ECGلە نزیک نەخۆشەکە دابنێ و وایەرەکەی با دیوارەکەوە ببەستەرەوە، یان ئەگەر ئامێرەکە بە پاتری کار بکات دڵنیابە لە کارکردنی
بۆ گونجاندنی لیدەکانی بەشی پێشەوەی دڵ و تێکەڵبوونی کارەبای لەسەر شوێنیECG	٨ -ئەگەر نەخۆشەکە پێشتر بە پەیوەست بوو مۆنیتەری ئامێری دڵەکەوە هەوڵ بدە چەمسەری کارەباکە بجوڵێنە
بۆ ئەوەی نەخۆشەکە هەست بە ئارامی بکات	٩ -شێوازی وەستانی نەخۆش دەبێت ڕاکشاو بێت لەسەر پشت لە ناوەڕاستی جێگاکەی و باڵەکانی لە لاکانی جێگاکەی بێت، دەبێت بەشی سەرەوەی قەرەوێڵەکەی بەرزبکرێتەوە Position of lying supine
بۆ کەمکردنەوەی لەرزینی ماسولکەکان، کە ئەمە هۆکارە بۆ تێکەڵاوبوونی کارەباییەکان.	١٠ -پیشاندانی باڵەکان و ڕانەکانی نەخۆش، داپۆشینی بە شێوازێکی گونجاو دەبێت دڵ و ڕانی نەخۆش لەیاری پشوودا بێت.
بۆ ڕێگری کردن لە گرژبوونی ماسولکەکان	١١ -ئەگەر نەخۆشەکە لەرزی ئەوا دەستەکانت دابنێ لە ژێر سمتی نەخۆشەکەدا

١٢ دانانی لیدی پەلەکان بە تەختی لەسەر ئەو بەشەی کە گۆشتە، دووری بخەرەوە لەو بەشەی کە ئێسقان و ماسولکەیە	
١٣ -پاکردنەوەی پێستی نەخۆشەکە بە ئاو و سابوون، وشکردنەوەی ناوچەکە بە شێوازێکی تەواو بۆ باشتر کردنی پەیوەست بوونی کارەبا. پاشان پاک کردنەوەی ئەو ڕوبەی سەر جەستە بە مادەی ئەلکهول	
١٤- ئامادەکردنی application sites بە شوردنیان بە ئاو لەگەڵ سابوون پاشان وشکردنەوەیان بە شێوازێکی تەواو. سڕینی شوێنە کارەباییەکان بە وریاییەوە ئەویش بە وشکردنەوەی لە ڕێگەی خاولی یاخود لەفافەوە.	بۆ پەیوەستکردنی وایەرەکانی پەلەکان بە شێوازێکی باشتر، ئەگەر نەخۆشەکە لەشی ئارەق کردبێتەوە یان لەشی چەورکردبێت، ئەو پێویستە تو وەک پەرستار کهول بەکار بێنیت بۆ سڕینی جەستەی
١٥- دانانی جەمسەرەکانی کارەبا لەسەر هەردوو باڵ و قاچی نەخۆشەکە کە دوور بێت لە پەلەکان و پەراسووەکانی نەخۆشەکە	
١٦- یارمەتی نەخۆشەکە بدە کە بتوانێت بکەوێتە سەر بەشی ڕاست و بەشی دواوەی بە لای بەشی چەپیدا پیشان بدات	
١٧- ئامادەکردنی (posterior electrode application sites) بەو شێوازەی کە باسکراوە بۆ پەلەکان	
١٨- جولاندنی پەنجەت بە درێژای ئێسکی کولە بۆ بۆشایی پەراسووی چوارەم لەلای بەشی ڕاستی STERNAL BORDER. دانانی کارەبا لەو بەشەدا و پەیوەستکردنی بە وایەری V2R	
١٩- پەیوەستکردنی کارەبا بە شوێنی V7 لە لای چەپ لە بەشی دواوەی هێڵی بن باڵدا، لە بۆشایی پەراسووی پێنجەمدا. هەر وەک هەمان ئاستی V6 پەیوەستکردنی وایەری V4 بە کارەبای V7	
٢٠ پەیوەستکردنی کارەبا بە بەشی پشتەوەی نەخۆش بە شوێنی V8، لە نیوەی نێوان V7 و V9 دا، لە هەمان ئاستی V7 و V6 دا، وایەری V5 پەیوەست دەکرێت بە کارەباکەوە	
٢١. ئامێری ECG کارپێبکە، داوا لە نەخۆشەکە بکە بە ئاسایی هەناسە بدات، هیچ قسەیەک نەکات لە کاتی تۆمارکردن.	بۆ ئەوەی جوولەی ماسوولکەکان نەشێونێ
٢٢-پشکنینی سوورداکەری خێرایی کاغەز کە بە ستانداردی ٢٥ ملم / ئێس هەموارکراوە و ئامێرەکە بۆ کارەبای تەواو کۆنترۆل کراوە. ئامێرەکە بەشێوەی یەکەی پێوانەی نیشاندەری ئاسایی تۆماردەکات- چوارگۆشەکە کە بەرزیەکەی ٢ چوارگۆشەی گەورەیە یان ١٠ چوارگۆشەی بچووک لەسەر پەرەی تۆمارکردنەکە.	
٢٣- دانانی پەنجە لەسەر بەشی AUTO یان لەسەر start key، ئامێری ECG دەست بە تۆمارکردنی نیشانەی هەر ١٢ لیدەکە دەکات بە شێوەیەکی ئۆتۆماتیکی پشکنین کردن بۆ ئاسایی شوێنی کارکردن بۆ دەستکەوتنی ژمارەی خوێندنەوەکان.	لە هەندێک شوێنی کارکردندا پاساکە بە جۆرێکە کە ٢ لەبەرگیراوەی پەرەی ECG بکرێت، یەکێک ڕاستەوخۆ بۆ بەشی لێکدانەوە دانەیەکی دیکە لە شوێنی فەردوێنەی نەخۆشەکە بێت بۆ وەبیرهێنانەوە،
٢٤ -ئەگەر هەر بەشێک لە شێوەی شەپۆلەکە فراوانیەکی بەرزی هەبوو لەودیوی پەرەکە لە کاتی تۆمارکردنیECG ، پێویستە یەکە پێوانەیەکەی لە شێوەی نیسیەوە بکرێت بە نیوە	لە بەر ئەوەی پێویستە ڕەچاوی لێکدانەوەی ئەنجامەکان بکرێت
٢٥ -داوا لە نەخۆشەکە بکە بە شێوەیەکی ئاسایی پشوو بدات و هەناسە بدات، پێی بڵێ کە ڕابکشێت و لە کاتی تۆمارکردنی ECG قسە نەکات،	
٢٦ -چاودێری کردنی کوالێتی وێنەکە ئامێرەکە بەشێوەی ئۆتۆماتیکی نیشانەی هەر ١٢ لیدەکە تۆمار دەکات. تۆمارکردنی ٣ لیدی یەک لە دوای یەک لە هەمان کاتدا.	هەندێک ئامێر توانای نیشاندانی هەیە لەسەر شاشەکە کە لەسەر ئامێرەکە نوونی هەیە، دەتوانرێت شێوەی شەپۆلەکان ببینرێت پێش ئەوەی ئامێرەکە دەست بە تۆمارکردن بکات
٢٧-لابردنی لیدەکان دوای ئەوەی ئامێرەکە تەواو دەبێت لە تۆمارکردنی تۆمارکردنی نیشانەکانی ١٢ لیدەکانی ECGپاشان پاککردنەوەی جەستەی نەخۆشەکە. لێکردنەوەی وایەری لیدەکە بە کارەباکەوە وازهێنان لە کارەباکە هەر وەک پیشاندراوە	

٢٨-کوژاندنەوەی ئامێرەکە کاتێک تەواو بوویت لە تۆمارکردنی ECG نەخۆشەکە. تۆمارکردنی ناوی نەخۆشەکە و کاتی ئەنجامدانی کردارەکە لەسەر پەڕەیECG یەکە وەک پێناساندنێک. تێبینی بکە کە ئایا بەدواداچوونی هێلکارییەکە تایبەتە بە بەشی لای ڕاستی دڵ یان بەشی چەپ لە پشتەوەی سنگ. دڵنیابەرەوە لەوەی کە بە شێوەیەکی درووست زانیارییەکان لە V7 بۆ V9 ئاراستە کراوە.	بۆ دیاریکردنی هەر ١٢ لیدە ستانداردەکەECG دڵنیابەرەوە لەوەی کە زانیارییەکان بە شێوەیەکی دروست لەسەر پەڕەی ECGی نەخۆشەکە تۆمارکراوە. لە V1 بۆV6
٢٩ ئەنجامەکە بۆ نەخۆشەکە رووبکەرەوە و رێنمایی پێ بدە	بۆ هاوبەشی کردنی زانیاریەکان لەگەڵ نەخۆشەکە و دابینکردنی چاودێری کە نەخۆش ڕاستەوخۆ پێویستی پێبێت.
٣٠ -گەڕاندنەوەی پارچەکان و کۆکردنەوەی ئەو پێداویستیانەی کە بەکارتهێنراوە، پاککردنەوە، هەڵگرتنی پێداویستییەکان لە شوێنی گونجاودا، پاککردنەوەی شوێنەکە وەک سەرەتا کە چۆن بینیت	بۆ ئەوەی شوێنەکە و پێداویستییەکان بە بەردەوامی بە خاوێنی رابگیرێت کاتێک جارێکی دیکە بەکارهێنرا.
٣١ -لابردنی دەستکێشەکان و هێشتنەوەی دەستەکان بە خاوێنی.	بۆ رێگری کردن لە مەترسی تووشبوون بە هۆکاری نەخۆشی و بەکتریا

تۆمارکردنی زانیارییەکان:

بەرواری تەقیکردنەوەکە و کاتەکە و هەر وەڵامدانەوەیەکی گرنگ لە لایەن نەخۆشەکەوە لە دەفتەری تێبینیەکاندا تۆمار بکە پێداچوونەوە بۆ کات، بەروار، ناوی نەخۆش، دانانی ژمارەی ناسنامەی دیاریکراو لەسەر ECG تایبەت بە خۆی.

دانانی واژۆ بۆ هێشتنەوەی بەرپرسیارێتی.

فایلی زانیارییەکان، زانیاری کۆکراوەی

بەردەوام دابین دەکات.

بەشی هەشتەم

وەگرتنی نموونەی تاقتگەیی

وەرگرتنی نموونەی تاقیگەیی

پشکنینی دەستنیشانکردنی نەخۆشی

پشکنینی دەستنیشانکردن وەک وەرگرتنی خوێن ڕاستەوخۆ لە خوێنهێنەرەکانەوە یان لە کانۆلاوە بۆ هەڵسەنگاندنی لایەنی کیمیای و پێکهاتەی خوێنی نەخۆشەکە، (Lumber puncher) بۆ مەبەستی دیارکردنی نەخۆشی و چارەسەر، وەرگرتنی پارچەیەک لە جگەر(Liver biopsy)، وەرگرتنی شلەی ئەندامانی زاوزێی هەردوو ڕەگەز بە پشتبەستن بەو پشکنینانەی لەڕێی وێنەوە دەکرێن وەک X ray, CT, یان MRI دەکرێ داوابکرێن

بنەماکانی وەرگرتنی نموونە بە شێوەیەکی نموونەیی

- وەرگرتنی لە کاتی خۆی
- وەرگرتنی بەشێوەیەک کە مەترسی پیسبوون کەم بکاتەوە
- وەرگرتنی بە جۆرێک کە مەترسی تەندروستی کەم بکاتەوە و سەلامەتی بۆ هەموو ستافەکە دابین بکات
- وەرگرتنی بە بەکارهێنانی تەکنیکی دروست، بە کەرەستە دروستەکان و لە دەفری دروستدا
- باوەڕپێکراوبێت بەشێوەیەکی روون و بە شێوەیەکی ورد لەسەر فۆرمی داواکراو
- هەڵگرتنی و گواستنەوەی بە شێوەیەکی گونجاو

شێوازەکانی پشکنین:

١.پشکنینی سەرەتایی

هەڵسەنگاندنی سەرەتایی نەخۆشەکە پشکنینی دۆزینەوەی نەخۆشی یان ئەو نموونانەی کە پێویستە دیاری دەکات. پشت دەبەستێت بە چۆنیەتی پێشکەوتنی نەخۆشی نەخۆشەکە، مێژووی کلینیکی یان پێشکەوتنی نیشانەکە پێویستی تێبینیکردنەوەی زیاتری دۆزینەوەی دەستنیشان دەکات بۆ نموونە، سەرەتا نموونەکان دەپشکنرێن بۆ شیکردنەوە جیاوازەکانی وەک بۆن، ڕواڵەت، لەبەکچوون و لینجی بۆگەنی، ماددە کێمکردووەکان ئاماژە بە anaerob cbacteria دەکات، (CSF cerebrospinalfluid cloudy یان میز ئاماژە بە بوونی خرۆکەی سپی (neutrophils) دەکات، پیسایەکە دەکرێت خوێن یان ماددەی لینج یان مشەخۆری تێدا بێت وەک roundworm یان tapeworm کە بە چاوی ئاسایی دەیبینین(Gould and Brooker 2008).

٢.پشکنینی وردبینی

زۆربەی نموونەکان ڕاستەوخۆ بە مایکرۆسکۆپ دەپشکنرێت وەک ئاماژەیەکی پێشوەختەی وردە زیندەوەرەکان زۆر گەورەکردنی هاوێنەی ئامێرەکە پێویستە بۆ بینینی ڤایرۆسەکان، کە دواتر بەپێی شێوە تایبەتمەندیەکانیان دیاری دەکرێن .هەندێک لە مشەخۆرەکان وەک ئەوانەی دەبنە هۆی مەلاریا، ڕاستەوخۆ بە مایکرۆسکۆپ دەدۆزرێنەوە کە پێویستە نموونەکان بە خێرایی بگەیەنرێنە تاقیگە، لە کاتێکدا مشەخۆرەکان جوڵاون و دەبینرێن بە کۆکردنەوەی لەگەڵ پێشکەشکردنە پزیشکییەکان، ئەمە لەوانەیە بەس بێت بۆ دەستپێکردنی یان گۆڕینی چارەسەری ئامانجەکە تا ئەو کاتەی کە دەستنیشانکردنێکی یەکلاکەرەوە دەگاتە جێ

gram staining.٣

پرۆسەیەکە بە ڕێگەی زیادکردنی ڕەنگ بۆ نموونەکەمان دەکرێت، بۆ جیاکردنەوەی ئەو زیندەوەرە وردانەی کە هەن. خانەکان بەپێی تایبەتمەندیان ڕەنگ دەکرێن، جیاوازییەکەش بۆ پێکهاتەی دیواری خانەکەیان دەگەڕێتەوە ڕەنگ کردن ڕێگە دەدات بە جیاوازیکردن لەنێوان Gram-pos t ve bacter a (Staphylococcus aureus) کە بە ڕەنگی مۆر ڕەنگ دەکرێت، Gram-negative bacteria (Escherich a col) کە بە ڕەنگی پەمەیی ڕەنگ دەکرێت، کاتێک دەبینی لەژێر مایکرۆسکۆپدا. ئەمە دەکرێت بەکار بێت بۆ دیاریکردنی هەڵبژاردنی چارەسەری مێکرۆبێک تا ئەو کاتەی کە شێوازی تری لێکۆڵینەوە دەتوانێت ئەنجامەیەکی بەکلاکەرەوەی وردەزیندەوەری نەخۆشی دیاری بکات.

٤.چاندن

بە پشتبەستن بە جۆری ئەو نموونانەی کەلە تاقیگەکاندا شیکردنەوەیان لەسەر دەکرێت بۆ دیارکردنی هۆکاری تووشبوون بە نەخۆشی، چاندنیش بەکێکترە لە ڕێگاکان کە بۆ دیاریکردنی جۆری ئەو زیندەوەرەی بووەتە هۆی نەخۆشیەکە نمونەی وەرگیراو لە هۆکاری نەخۆشیەکە دەکرێتە ژینگەیەکی تایبەتەوە(AgarorBroth) بەمەبەستی گەشەپێکردنی بۆماوەیەکی دیاریکراو هەر جۆرێکی لە زیندەوەرەکان کات و ڕێژەی جیاوازیان هەیە بە گەشەکردن وەک Pseudomonas و Clostridium کە دەتوانن تەنها لە ١٠ خولەکدا زیادبکەن، E.coli دەتوانن لەماوەی کاتژمێردا زیاد بکەن لەکاتێکدا کە Myobacter umtuberculosis پێویستی بە ١٨ بۆ ٢٤ کاتژمێر هەیە بۆ زیادبوون و گەشەکردن. گەشەی بەکتریاکان لەسەر ناوەندەکانیان دەتوانرێت بەئاسانی ببینرێت و قەبارە، ڕەنگ و شێوازەکانیان لەنێوان جۆرەجیاوازەکانی وردەزیندەوەرەکاندا دەگۆڕێت.

کەڕووەکانیش وەک بەکتریاکان دەتوانن لەهەمان ناوەندا گەشە بکەن، هەرچەندە کە بەگشتی پێویستیان بە ٢٤ بۆ ٤٨ کاتژمێر هەیە هەروەها ئەو جۆرانەی کەڕوو کە دەبنە هۆی نەخۆشی بەهەمان شێوە دەتوانن لەو ناوەندەدا گەشەبکەن، لەسەرووی ئەوەشەوە زۆر بەئاسانی دەتوانن گەشە بکەن بەبێ مەترسی دروستبوونی زیادەی بەکتریاکان بەهەمان شێوەی بەکتریاکان. کەڕووەکانیش دەتوانرێن بە سیفەتی تایبەت بەخۆیان بەسەر ناوەندی چاندنەکەیان یان بە وردبین(Microscope) بناسرێنەوە.

بوونی کەڕوو وەک Candida albicans هەندێ جار قورسە کە کە نمونەی لێوەرگیرێت لەبەرئەوەی بە گشتی دەکەونە بەشی سەرەوەی ڕێڕەوی هەناسە، ناوپۆشی ئەندامی زاوزێی ئافرەتان یان لەسەر پێستی کەسێکی تەندروست. هەرچەندە کە بۆ ئەونەخۆشانەی کە بەرگری لەشیان کەمبووەتەوە(بەهۆی نەخۆشی یان وەرگرتنی دەرمانی کیمیایی) ئەوا دەبنە هۆی نەخۆشی

ڤایرۆسەکان ناتوانرێ کرداری چاندنیان بەسەردا جێبەجێ بکرێت لە دەرەوەی خانەی زیندوو، بەڵام هەندێ جۆری ڤایرۆس دەتوانرێت لەناو خانەی گەشەکردوو گەشە بکەن ناسینەوەکەشیان لەگەڵ ئەو گۆڕانکاریەی کە بەسەر خانەکەدا دێت دیاری دەکرێت.

٥.هەستیاری بەکتریا بە دژەبەکتریاکان(antibiotics)

هەرکاتێ ئەو وردەزیندەوەرەمان دیاریکرد کە بووەتەهۆی نەخۆشی، پێویستە بزانین کە چ جۆرێکی دژەبەکتریا(antib.otic) کاریگەری هەیە بەسەر وردەزیندەوەرەکەو و دەتوانرێت وەک چارەسەر بۆی بەکاربهێنرێت ئەو بەکتریایە کە دەستنیشانمان کرد لەناو ئاوەندێکی تایبەت دەیچێنین و پاشان چەند جۆرێکی جیاواز دژەبەکتریای لەسەرتاقی دەکەینەوە، کام یەک لە دژەبەکتریاکان توانی بە باشترین شێوەی گەشەی بەکتریاکە رابگرێت و زۆنێکی خاوێن لەدەوری دروست بوو دەتوانین وەک چارەسەر پێشنیاری بکەین بۆنەخۆشەکە.

٦.سیرۆلۆجی serology

زانستی سیرەم رای زۆر بەسوودە لە ناسینەوە جۆری هەوکردنی بەکتریایی و ڤایرۆسی کاتێ کە چاندنیان قورس و گران دەبێت لەسەر سەمای کارلێکی سیستمی بەرگری جانەی تووشبوو بەو ڤایرۆس و بەکتریایە دیاریکردنی ئەو دژەتەن و دژەپەیدابکەرەی لە جەستەی نەخۆشەکەدا دروست بووە دەکرێ ئەوەی پێ دیاری بکرێت کە ئایا نەخۆشەکە تووشبووە بەو نەخۆشیە یاخود نا.

سەرەرای لایەنە جراپەکانی ئەمجۆرە پشکنینە کە لەهەندێ سەرچاوەباسکراوە، پشکنینی دژەتەن سەرەکیترین رێگایە بۆ دیاریکردنی توشبوون بە ڤایرۆس دوو نمونە بە سیرەمەکە وەردەگیرێت، یەکەمیان لە سەرەتای نەخۆشیەکەو و دووەمین ١٠ بۆ ١٤ رۆژ دوای یەکەم دە بە، پاشان بەراوردی جیاوازیەکان دەکرێن بەیەک، گەر بەرزبوونەوە هەبێت لە دووەم نمونەدا مانای ئەوەیە نەخۆشیەکە هێشتا بوونی هەیە لە نەخۆشەکەدا.

٧.شانەزانی histology

زانستی جینەکان زانستێکە بۆ خوێندنی خانەکان و شانەکان لە ناو لەشدا. هەروەها زانینی شێوازی رێکخستنی شانەکان بۆ دروستکردنی ئەندامەکان زیاتر تەرکیز دەخاتە سەر شانەکان چۆن بە تاکە خانەیەکەوە پێک دێن . جۆرەکانی شانە کە هەیە: بەستەرەشانە، رووەکەشە شانە، ماسولکە شانە، دەمارە شانە .

پشکنین بۆ شانەکان دەکرێ لەژێر مایکرۆسکۆپی رووناک کاتێک رووناکییەکە بە پێکهاتووەکانی شانەدا تێپەر دەبێ دوی رەنگکردن، چونکە هەندێک لە شانەکان بێ رەنگن و رەنگ دەکرێ بۆ ئەوەی بە ئاسانی ببینرێ لە جیاتی ئەوە مایکرۆسکۆپی ئەلیکترۆنی بەکاردێ بۆ بینینی خانە و شانەکان بە گەورەکراوی نزیکەی ١٢٠،٠٠٠جار.

کردارەکە: وەرگرتنی خوێن لە خوێن هێنەری پەلەکانVenipuncture

پێناسە : بریتییە لە رێکاری بردنە ناوەوەی دەرزی بۆ خوێنهێنەرێک خوێنهێنەرەکانی بەشی سەرەوە هەڵدەبژێردرێن بەهۆی ئەوەی کە بەرچاون و بە ئاسانی دەتوانین بگەین پێین، دڵنیادەبین لەوەی کە ئەو رێکارە بە سەلامەتی و کەمترین کێشە و ئاسوودەیی ئەنجام بدرێت، ئەو خوێنهێنەرانەی کە بە شێوەیەکی گشتی بۆ وەرگرتنی نموونەی خوێنەکە بەکاری دێنین ئەوانەن لە antecubita. fossa دا هەن، چونکە قەبارەیان گەورەترە توانای دابینکردنی بڕی باش لە نموونەی خوێنیان هەیە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا توێکاریی و دەستنیشانکردنی خوێنهێنەرەکان لە کەسێک بۆ کەسێکی دیکە جیاوازە.

سەرەکیترین خوێنهێنەرەکان بۆ ئاسان دیاریکردن و وەرگرتنی خوێن بریتین:

- Median cubital veins
- Cephalic vein
- Basilic vein
- Metacarpal vein (تەنها کاتێک بەکاردەهێنرێت کە ئەوانی تر بەردەست نین).

چ کاتێک پێویستە ئەنجامبدرێ: بۆ بەدەستهێنانی خوێن لەسەر داوای پزیشک بە مەبەستی دەستنیشانکردنی نەخۆشیەکە.

پێداویستییەکان:

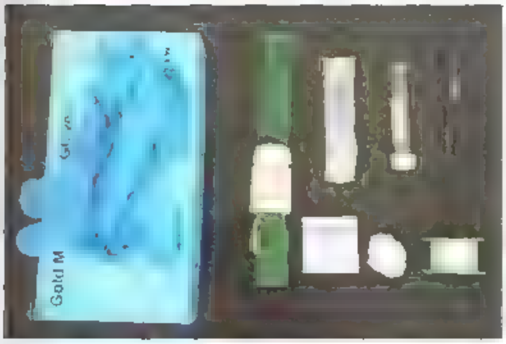

- دەفرێکە بۆ ئەوەی پێداویستییەکانی تێدا دابنێی
- بەستەری قۆڵ Tourniquet
- Sterile safety needles (قەبارەی ٢٠ بۆ ٢١ بۆ کەسی گەورە، ٢٣ بۆ ٢٥ بۆ منداڵ)
- Sterile safety syringes (قەبارەی ١٠ بۆ ٢٠ مل)
- Needle-free blood transfer device
- تیوبی گونجاو بۆ هەڵگرتنی خوێنەکە
- Swab alcohol %70 بۆ پاککردنەوەی پێست پێش ئەنجامدانی کردارەکە
- Low-linting gauze swab
- پلاستەر
- فۆرمی نەخۆش
- دەستکێش
- بەرگی پارێزەر (ئارەزوومەندانەیە)
- Sharps container box دەفرێکە بۆ فڕێدانی پارچە تیژ و بڕەرەکان

مەبەست لە هەنگاوەکان	هەنگاوەکان

١.ئەرکەکە جیبەجێبکە بەپێی تێبینییەکان، پێداچوونەوە بکە بە هەنگاوەکانی کردارەکەدا.	دابینکردنی پێوەرەکان بۆ پێوانەکردنی ئاسایی نەخۆش دابینکردنی بۆ دیاریکردنی ئامێرەکان پارمەتیدەر دەبێت بۆ پێوانەکردنی لە شوێنی گونجاودا
٢.دەستەکانت پاکوخاوێن رابگرە	بۆرێگریکردن لە گواستنەوەی نەخۆشی و تووشبوون
٣.بەکارهێنانی رێنمایی ستاندارد و تەکنیکی پەککردنەوەی گونجاو خۆت لە خوێن و شلەکانی دیکەی لەش بپارێزە بە بەکارهێنانی دەستکێش.	بۆ پاراستنی خۆت و نەخۆشەکە و چاودێرانی دیکەی تەندروستی لە دژی وردە زیندەوەرەکان.
٤ هەموو پێداویستییەکان کۆبکەوە	بۆ رێگریکردن لە دواکەوتنی کردارەکە
٥.لە فرمانەکە دڵنیاببەوە، ناسنامەی نەخۆشەکە پشڕاستبکەوە بە بەکار هێنانی لای کەم دوو پێناسی نەخۆشەکە	فرمانەکە جۆری چارەسەرکردنەکە دیاری دەکات بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەکە بۆ دڵنیابوون لەوەی کە نموونەکە لە نەخۆشێکی دروست وەرگیراوە
٦.کردارەکە بۆ نەخۆشەکە روونبکەوە	بۆ کەمکردنەوەی دڵەراوکێ و زیادکردنی هاوکاری وەرگرتنی رەزامەندی نەخۆشەکە پێدانی زانیاری زیاترو هەماهەنگی و لێکتێگەیشتن
٧.دەرگاکە داپخە یاخود بەربەستێک دابنێ یان پەردەکان دابدەرەوە	بۆ دەستەبەرکردنی تایبەتمەندێتی بۆ نەخۆشەکە کەمکردنەوی وردە زیندەوەرەکان
٨.راوێژ بە نەخۆشەکە بکە لەبارەی هەر وردەکارییەک یاخود کێشەیەک کە لەوانەیە پێشتر ئەزموونی کردبێت دڵنیاببەوە لەوەی کە ئایا هیچ هەستیارییەکی نییە	بۆ بەشداریکردنی نەخۆشەکە لە چارەسەرو بۆ ئاشناکردنی تەواوەتی بەمێژووی پێشووی نەخۆشەکە و دەستنیشانکردنی هەر گۆڕانکارییەک لە باری پزیشکیدا، بۆ نموونە (mastiotomy) نەشتەرگەری برینەوەی مەمک
٩.دڵنیاببەوە لەوەی کە دەستەکان هیچ برینێکیان تێدا نییە، داپان بپۆشە بە بەرگێکی دژە ئاو،	بۆ کەمکردنەوەی مەترسی پیسبوون بۆ سەر کەسی کارکەر،
١٠. بە سەرینێک ئەو باڵەی خوێنەکەی لێوەردەگری جێگیر بکە	بۆ دڵنیابوون لە ئاسودەیی نەخۆشەکە و ئاسانکردنی گەیشتن بە دەمارەکە
١١ تۆرنیکاکە ببەستە لە بەشی سەرەوەی قۆل وە دڵنیابەرەوە لەوەی کە توندی بەستنی تۆرنیکاکە خوێنبەرەکانی بەگرووە ئەویش بە چێککردنی لێدانی دڵ لە شوێنی خوار تۆرنیکاکەوە شوێنی بەستنی تۆرنیکاکە بە هۆکاری جیاواز دەگۆڕێت بەڵام بە گشتی ٥ بۆ ١٠سم لە سەروو ئەو شوێنەی دەتەوێ خوێنەکەی لێوەربگریت دەیبەستیت. وە بۆ پاراستنی پێست دەتوانی لەسەر جلەوە بیبەستیت بۆئەوەی پێستی نەخۆشەکە بریندارنەبێت. .(وێنەی٢-٨)	بۆ فراوانکردنی خوێنهێنەرەکان بۆئەوەی ئەگەری سەرکەوتنی کارەکەمان زیاد بکەین لەبەرئەوەی کەسی بەتەمەن پێستیان ناسکەو دەکرێ توشی رووشان ببەوە
١٢. زیاتر لە ١ خولەک تۆرنیکاکە لەسەر نەخۆش مەهێڵەوە	زۆر هێشتنەوەی دەبێتە هۆی راوەستانی خوێن، ترشبوونی خوێن لە ناوچەیەک، و چڕبوونەوەی خوێن

١٣ ئەگەر بە بەستنی تورنیکاکە نەمانتوانی بەباشی خوێنبەرێک بدۆزینەوە ئەوا دەتوانین لەرێی یەکێک لەم کردارانەی خوارەوە کارەکە ئەنجام بدەین: دانانی قۆڵی نەخۆشەکە لەخوار ئاستی دڵیەوە داوا لەنەخۆشەکە بکە ناولەپی دەستی بە توندی دابخات یان بە هێواشی بکێشە بەسەر خوێنهێنەرەکەدا وە دەتوانی تورنیکاکە لێبکەیتەوە و پەلی نەخۆشەکە بە ئاوێکی شلەتێن گەرم بکەیتەوە	بۆ باشترکردنی خوێنهێنەرەکە
١٤.خوێنهێنەرەکە دیاری بکە بە پەستانخستنە سەری بۆ دیاریکردنی قەبارەو قووڵاییەکەی .(وێنەی٤-٨)	بۆ رێگریکردن لە چوونەژوورەوەی ناڕاستەوخۆی دەرزییەکە
١٥.دەرزییەکە دەستنیشانبکە لەسەر بنەمای قەبارەی خوێنهێنەرەکە و جێگای خوێنهێنەرەکە بڕی خوێنەکە وەدەتوانیت بە دەرزی بچوک لەسەر دەستی نەخۆشەکە یانیش قاچی نەخۆشەکە هەوڵ بدەیت	بۆ کەمکردنەوەی زیان یاخود تووشبوون و بەهێشتنی هەوکردنی خوێن
١٦.پێستی نەخۆشەکە پاک بکەوە بۆ ماوەی ٣٠چرکە بە وریایی بە بەکارهێنانی ماددەی گونجاو. وەک (کلۆرۆهیکسین ٪٧٠کهول) وازی لێبە تا وشک دەبێتەوە. ئاگاداربە لەوەی دووبارە دەست لە پێستی نەخۆشەکە نەدەیەوە (وێنەی٥-٨)	بۆ پاراستنی پاک و خاوێنی و کەمکردنەوەی مەترسی توشبوون، بۆ رێگریکردن لە ئازار لەکاتی بردنە ناوەوە.
١٧.بەرگی دەرزییەکە لابە و ئامێرەکە بە وریاییەوە بیپشکنە،	بۆ تێبینی کردنی کەرەستەی هەڵە، بۆ نموونە دەرزییەکە چەمابێتەوە،
١٨.بە نەخۆشەکە رابگەیەنە تەنها چەند چرکەیەکی کەم دەخایەنێت	نەخۆشەکە باشتر دەتوانێت کۆنترۆڵی دڵەڕاوکێکەی بکات کاتێک پێی رادەگەیەنرێت کە چاوەڕوانی چی بێت
١٩.خوێنبەرەکە بچەسپێنە بە راگرتنی دەست لەسەر پێستەکە بە چەند سانتیمەترێک خوار جێگەی مەبەست	بۆ وەستاندنی جووڵەی خوێنبەرەکە
٢٠. سرنجەکە بە هێمی ببە ناودوە بە گۆشەی ٣پە بە نزیکەیی لەگەڵ ئەوەشدا گۆشەی سرنجەکە دەکەوێتەوە سەر قەبارەو قووڵی خوێنبەرەکە.(وێنەی٦-٨)	بۆ ئاسانکردن و سەرکەوتوویی کردارەکە بێ ئازار
٢١. هیچ پەستانێک مەخە سەر دەرزییەکە	بۆ رێگریکردن لە زیاتر بەرەوپێشچوونی دەرزیەکە و زیانگەیاندن بە دەمارەکە،
٢٢.سرنجەکە کەمێک ببە ناوەوەی خوێنهێنەرەکە ئەگەر لە تواناادا هەبوو	بۆ جێگیرکردنی ئامێرەکە لە ناو خوێنهێنەرەکە و رێگریکردن لە دەرچوونی لە رێرەوی خۆی یاخود کشانەوەی بۆ دواوە
٢٣.هیچ فشارێک مەخەرە سەر سرنجەکە	بۆ رێگریکردن لە کوون بوونی دیواری خوێنبەرەکە
٢٤.بڕی خوێنی داواکراوە رابکێشە.(وێنەی٧-٨)	بە پێی جۆری پشکنینەکە
٢٥ تورنیکاکە لێبکەوە، لەهەندێ حاڵەتدا ئەمە پێویستە لە سەرەتای وەرگرتنی نموونەکەدا، چوونکە قەبارەکان جیاوازن یاخود نا دروستن بۆ نموونە لە کاتی وەرگرتنی خوێن بۆ پێوانی بڕی کالیسیۆم. .(وێنەی٨-٨)	بۆ کەمکردنەوەی پەستان لە سەر خوێنەکە
٢٦.لۆکەکە بە نەرمی لەسەر شوێنی کونکردنەکە دا بنێ (وێنەی٩-٨)	بۆ پەستان خستنە سەر

٢٧.سرنجەکە دەربهێنە، بەڵام پەستان مەخەرە سەر ناوچەکە هەتا تەواوی دەرزییەکە دەردەهێنی	بۆ رێگریکردن لە ئازار لەکاتی دەرهێنانی سرنجەکە، زیان نەگەیاندن بە خوێنبەرەکە
٢٨. دەرزی سرنجەکە فرێبدەرە ناو سندوقی سەلامەتی (وێنەی١٥-٨)	بۆ کەمکردنەوەی مەترسی برینداربوون بەرێکەوت،
٢٩.فشارەکە ڕاستەوخۆ بخەرە سەر شوێنی کونکردنەکە، دەبێت فشارەکە بەردەوام بێت تاوەکو خوێنەکە دەوەستێت لەوانەیە بۆ ئەم کردارە تەنها یەک خولەک پێویست بێت یان زیاتر .(وێنەی١٠-٨)	بۆراگرتنی دزەکردنی خوێن بۆ پاراستنی خوێنبەرەکان لە شێبوونەوە و پێکهاتنی پەیین
٣٠.لەم کاتانەدا پێویستمان بە وەرگرتنە خوێن هەیە • چاندنی خوێن blood culture • مەییاندن • سۆندەی سیرەم لەگەڵ یان بەبێ مەیاندن یان جیاکەرەوەی جێڵ • تیوبەکان وەک : . gel separator tubes ڕەنگە کڵۆت بوونی هەبێت . heparin tubes . EDTA . سەرجەم جۆرەکانی دیکەی تیوب	
٣١. بە هێواشی تیوبەکە سەروخوار پێبکە ٦ جار(لەکاتێکدا گەر پێویستمان بەگشت پێکهاتەکانی خوێن بوو)	بۆ ڕێگرتن لە تێکشکانی خانەکانی خوێن و تێکەڵبوون لەگەڵ مادەکان،
٣٢. سەرجەم تیوبەکان دەستنیشان بکە، کاتێک خوێن وەردەگرێت، ئەمەش بەپێی زانیاری نەخۆشەکە.(وێنەی١٤-٨)	بۆ دڵنیابوون لەوەی کە نموونەکانی نەخۆشە ڕاستەکە دەگەیەنێنە تاقیگە، پشکنینی داواکراو ئەنجام دەدرێت و ئەنجامەکان بۆ تۆماری نەخۆشە ڕاستەکان دەگەڕێتەوە
٣٣.کۆکردنەوەی پێداویستیە بەکارهاتووەکان؛ پاککردنەوە، یان هەڵگرتنی بابەتەکان لە شوێنە گونجاوەکان. ناوچەکەت پاک بکەرەوە و واری لێنیە چۆن دۆزیتەوە،	بۆ پاراستنی ناوچەکەو پێداویستیەکان بەسەلامەتی و پاکوخاوێنی بۆ بەکارهێنانی لە داهاتوو
٣٤. دەستکێش لابدە و پاکوخاوێنی دەست ئەنجام بدە	بۆ ڕێگریکردن لە مەترسی تووشبوون بە یەکتر / پیسبوون
٣٥. پەیرەوی لە ڕێنماییەکانی نەخۆشخانە بکەن بۆ کۆکردنەوە و گواستنەوەی نموونەکان بۆ تاقیگە	بۆ دڵنیابوون لەوەی کە نموونەکان دەگەنە شوێنی مەبەستیان

وێنەی ٨ـ١

وێنەی ٨ـ٢

وێنەی ٨ـ٣

وێنەی ٨ـ٤

وێنەی ٨ـ٥

وێنەی ٨ـ٦

وێنەی ٨ـ٧

وێنەی ٨ـ٨

وێنەی ٨ـ٩

وێنەی ٨ـ١٠

وێنەی ٨ـ١١

وێنەی ٨ـ١٢

وێنەی ٨ـ١٣

وێنەی ٨ـ١٤

وێنەی ٨ـ١٥

(تیوبەکان)بۆرییەکانی کۆکردنەوەی خوێن

تیوبەکان	پێکهاتە	نموونە	دیاریکردن	ڕێنماییەکان
جۆری خوێن	ناوەندی چاندن و دژەمەین	تەواوی خوێن		
شینی کاڵ	Sodium citrate ترشی ستریکی سۆدیوم	پلازما	PT,INR,APTT,D-dimers , Fibrinogen , Thrombophilia screen (٤ شینی کاڵ +١ سۆندەی EDTA) لوپ(سیلی پێست) (٣ سۆندەی شینی کاڵ)	تیوبەکە پڕ بکە و هەڵیبگێڕەوە ٢ بۆ٤جار
سوور	بە زیادکردن	سیرەم	تاستەکانی ئەنتی بایۆتیک، هۆرمۆنە سترۆییدەکان، B12	پێویست ناکات تیوبەکە هەڵبگێڕیتەوە
[illegible]	چەڵاککەر و جیاکەرەوەی سەرەوی مەیینەکە	سیرەم	کیمیای ڕوتین، جگەری، Thyroid (TFT)، تاستەکانی دەرمان لەوانە لیثیۆم، پرۆتین، دابینکردنی سۆندەی زیادە بۆ تاستەکانی Troponin	٥ بۆ ٦ جار هەڵیبگێڕەوە
سەوز	Sodium or lithium heparin (plasma separator) جیاکەرەوەی پلازما	پلازما	دیاریکردنەکانی پلازما لە کیمیادا	٨ بۆ ١٠ جار
لاڤاندەر	EDTA	خوێنی تەواو	FBC,sickle screen , Hemoglobin, red cell folate مەلاریا، رابەری، جیوە، تالاسیما، PTH , ESR	٨ بۆ ١٠ جار
پەمەیی	EDTA	خوێنی تەواو	دژە تەن و	٨ بۆ ١٠ جار
خۆڵەمێشی	Sodium fluoride & (k)oxalate	پلازما	کهول، گلوکۆز، لاکتین	٨ بۆ ١٠ جار
شینی تۆخ	Heparin or [illegible] یان هیچ شتێک	پلازما یان سیرەم	توخمە شوێنکەوتووەکان، مەنگەنیز، زینک، خوێنیکی تەواو	٨ بۆ ١٠ جار

چارەسەری ئەو کێشانەی لەکاتی خوێن وەرگرتن ڕووبەڕوومان دەبێتەوە

کێشەکە	هۆکار	ڕێگری	کرداری پێشنیارکراو
ئازار	هەڵبژاردنی خوێنهێنەرێکی هەستیار(مەچەک)	دووربکەوەرەوە لە هەڵبژاردنی خوێنهێنەر لە شوێنە هەستیارەکان کرێمی بەنجی ناوچەیی(مەوزوعی) بەکاربهێنە	چەند دەتوانیت بەخێرای کردارەکەت کۆتایی پێبهێنە
قەلەق	پێشتر توشی ئازاربوبێت بەهۆی خوێنوەرگرتنەوە ترس لە دەرزی	مەترسیەکانی شکستهێنانی کردارەکە کەمبکەرەوە بە بەکارهێنانی هەموو تەکنیکەکانی خوێن وەرگرتن زۆر بە باشی	هەتادەتوانی نەخۆشەکە ئارامبکەرەوە گوێ لە هەموو قسەکانی گرە سەبارەت بە ترسەکانی وە کردارەکەی بۆ ڕوونبکەرەوە. پێشنیاری بۆبکە کە ڕابکشێت پێشنیاری بۆبکە کە کریمی بەنجی مەوزعی بەکاربهێنێت ئەگەر ترسەکە زۆر زیادبوو وە کۆنترۆڵنەکرا دەتوانی نەخۆشەکە بنێرین بۆلای دکتۆری دەروونی
سەرنەکەوتنی کردارەکە بەهۆی خوێنهێنەرەکەوە	ئەنجامدانی کردارەکە لەسەر هەمان خوێنهێنەر پەلی لەکارکەوتوو خوێنهێنەرێکی ئەستور(جیر) بەهۆی جێبرین(scar) یان مەیینی خوێن بەهەڵە کردنی کردارەکە یان هەڵبژاردنی خوێنهێنەرەکە	چەند شوێنێکی جیاواز بەکاربهێنە دڵنیابەرەوە کە ژوورەکە سارد نییە دڵنیابەرەوە لەئامێر و شێوازی ئەنجامدانی کردارەکە بە شێوەیەکی زۆر باش	هەوڵی کردنی کردارەکە مەدە تا ئەزموونێکی باشت نەبێت قوڵی نەخۆشەکە بکەرە ناو ئاوێکی شلەتێنەوە. لەڕێگەی گلیسریل ترایسترەیت([illegible]) بەکاربهێنە. دەکرێ کێشەی وشکبونەوەی نەخۆشەکە(dehydration) چارەسەربکەیت پاشان کردارەکە ئەنجامبدەیت.
بەرکەوتن و بریندواربوون بە دەرزی پیسبوو	ئەنجامدانی کردارەکە بەشێوەیەکی ناسەلامەت بە هەڵە مامەڵە کردن لەگەڵ پاشەڕۆ تیژەکان	هەموو سەرچاوەکانی خۆپارێزی بەکاربهێنە وە دڵنیاببەرەوە کە پاشەڕۆ تیژەکان بکرێنە شوێنی تایبەت بە خۆیان	بەوریاییەوە مامەڵە لەگەڵ برینەکان بکە کەبەهۆی سەرچاوەیەکی تیژەوە دروست دەبێت و بە لەڕێگەی دژەناو داپپۆشە و تۆماری بکە گەر دەرزی کەسێکی توشبوو بە ڤایرۆسی جگەری جۆری Bت بەرکەوت ڕەنگە پێویست بە چارەسەری خێرابکەیت.
ڕژانی خوێن	خراپ یان بەهەڵە بەکارهێنانی پێداویستیەکان	پشکنین بکە بۆ پێداویستیەکانت پێش بەکارهێنان، پلاستیکی هەڵمژینی خوێن بەکاربهێنە خوێنی ناو سرنجەکە بەتاڵبکەرە ناو شوشەی خوێنەکەوە پێشئەوەی دەرزیەکەی لێبکەیتەوە	هەرپیسبوونێک تۆماربکە بۆئەوەی ناوچەی پیسبوو بە خوێنەکە پاکبکرێتەوە. دڵنیاببەرەوە کە خوێنەکە بەباشی هەڵدەگیرێت و دەگوازرێتەوە
شکستهێنانی کردارەکە(missed vein	خوێنهێنەرێکی جوڵۆک خوێنهێنەرێکی لاواز نەخۆشەکە بەشێوەیەکی هەڵە وەستبێت ڕووناکی کەم	دڵنیاببەرەوە کە تەنها ئەوکەسانە کردارەکە ئەنجامیدەدەن کە ئەزموونێکی باشیان هەیە یان ئەوکەسانەی کە لەژێرچاودێری کەسی شارەزاداکارەکە ئەنجام دەدەن دڵنیاببەرەوە کە ژینگەکە گونجاوە	چەندجاری دەست بدە لە خوێنهێنەرەکە، بە لەسەرخۆیی دەرزیەکە بکەرە ناو خوێنهێنەرەکەوە، دڵنیاببەرەوە کە نەخۆشەکە هیچ ناڕەحەتیەکی نییە دڵنیاببەرەوە کە هەموو قێرخوازەکان لەژێرچاودێریدان. ئەگەر نەخۆشەکە هەستی بە ئازارکرد دەبێ ڕاستەوخۆ دەرزیەکە دەربهێنیت. داوالەکەسی شارەزابکە کە کردارەکە ئەنجامبدات.

کردارەکە: وەرگرتنی خوێن لە خوێنبەرەکانەوە

ـریتیە لە وەرگـرتنی خـوێن لە خوێنبەرەکانەوە بەمەبەسـتی پشـکنینی ترشـێتی و تفتێتی خـوێن، ئیلیکترۆلایتەکان، هیمۆگلۆبین و گازەگانی ناوخوێن)

بەگشـتی ئەمکرد رە لە خوێنبەری مەچەک(Rad al) ئەنجامدەدرێ و دەتوانرێ لەهەر خوێنبەرێکی تریش بکرێت وەک Brachial و Femora، بەڵام بەهۆی زۆری کاریگەری لاوەکی لەسەریان ئەم دوو شوێنە پێشنیارنەکراوە پاش هەر وەرگرتنێکی خوێن لە خوێنبەرەکان پێویستە پەرستارەکە پشکنین بۆ لێدانی دڵ بکات لەسەر هەمان خوێنبەر کە خوێنەکەی لێوەرگرتووە تا دڵنیابێت پەڵسی هەیە، گەر هەستی بە لێدانەکە نەکرد دەبێ بە خێرایی چارەسەربکرێت.

مەبەست لەم کردارە :

- دیاریکردنی هەبوونی کێشە لە سییەکان ئەویش بەهۆی بەرز و نزمی لە ترشێتی خوێندا بە پێوانی PH و بەراوردکردنی لەگەڵ ئاستی CO2
- پێوانەکردنی رێژەی ئاڵوگۆری ئۆکسجین لە سکڵدانۆچکەکاندا
- چاودێریکردنی PHی خوێنی نەخۆشەکە وەک لەو نەخۆشانەی کە کیتۆنەکانی جەستەکان بەرزە کە بە DKA ناسراوە و پێویستە بە بەردەوامی پشکنینی ABG و VBGیان بۆبکرێت.
- بۆ هەڵسەنگاندنی کاردانەوەی جەستەی نەخۆشەکە بۆئەوچارەسەرانەی بۆیدانراوە وەک پێدانی ئۆکسجین بەونەخۆشانەی کە کۆئەندامی هەناسەیان لەکارکەوتووە

هەندێ جار لە حاڵەتە کتوپڕەکاندا بەکاردەهێنرێت کاتێک وەرگرتنی خوێن لە خوێنهێنەرەکنەوە نەستەم دەبێت و بەهۆی هەستی لێدانی دڵ لە خوێنبەرەکانەوە یارمەتی دەردەبێت لە وەرگرتنی خوێنەکە

پێداویستییەکان :

- دەفری پێچانەوەی برین
- دەستکێش
- Trolley
- سیانە یان وەرگری پاککەرەوە
- لەزگەیەکی تەعقیمکراو یان شریتێکی دژە حەساسیەت
- دەرزییەکی ml۱۰ بۆ بەنجکردن
- دەرزییەکی G۲۰
- دەرزییەکی G۱۸

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان

١.ئەركەكە جێبەجێبكە بەپێی تێبینییەكان، پێداچوونەوە بكە بە هەنگاوەكانی كردارەكەدا.	دابینكردنی پێوەرەكان بۆ پێوانەكردنی ئاسایی نەخۆش دابینكردنی بۆ دیاریكردنی ئامێرەكان یارمەتیدەر دەبێت بۆ پێوانەكردنی لە شوێنی گونجاودا
٢ دەستەكانت پاک و خاوێن رابگرە	بۆرێگریكردن لە گواستنەوەی نەخۆشی و تووشبوون
٣.بەكارهێنـانی رێنمـایی سـتاندارد و تەكنـیكی پەككـردنەوەی گونجـاو خـۆت لە خـوێن و شـلەكانی دیـكەی لەش بپـارێزە بە بەكارهێنانی دەستكێش	بۆ پاراستنی خۆت و نەخۆشەكە و چاودێرانی دیكەی تەندروستی لە دژی وردەزیندەوەرەكان
٤.هەممو پێداویستیەكان كۆ بكەوە	بۆ رێگریكردن لە دواكەوتنی كردارەكە
٥.لە فرمـانەكە دڵنیـا ببەوە ناسنامەی نەخۆشـەكە پشڕاسـت بكەوە بە بەكار هێنانی لانی كەم دوو پێناسی نەخۆشەكە	فرمانەكە جۆری چارەسەركردنەكە دیاری دەكات بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەكە بـۆ دڵنیـابوون لەوەی كە نمـوونەكە لە نەخۆشـێكی دروسـت وەرگیراوە
٦.كردارەكە بۆ نەخۆشەكە روون بكەوە	بۆ كەمكردنەوەی دڵەراوكێ و زیادكردنی هاوكاری وەرگرتنی رەزامەندی نەخۆشەكە پێدانی زانیاری زیترو هەماهەنگی و لێک تێگەیشتن
٧.دەرگـاكە دابـخە یـاخود بەربەسـتێک دابـنێ یـان پەردەكـان دابدەرەوە	بۆ دەستەبەركردنی تایبەتمەندێتی بۆ نەخۆشەكە كەمكردنەوی وردە زیندەوەرەكان
٨ .دڵنیا ببەوە لە ئامێری ئۆكسـجینی كە نەخـۆش هەناسـەی پێـدەدات و پـلەی گەرمی لەشی نەخۆشـەكە لە كـاتی وەرگـرتنی نموونەدا ، پاشان تۆماری بكە لە ئەنجامی پشكنینەكان	بۆ زانینی رێژەی ئۆكسجین ناو خوێنبەرەكانی خوێن
٩ پشكنینی شانەی نیستای كۆگوڵسەخوش، ژماردنی فایل، مێژووی پزیشكی و بەخشەی رەچەتەی چارەسەری دژە كوڵەیی	بۆ دەستنیشـانكردنی مەتـرسی شیاو بۆ خوێنبەربوون و رێكـر بوست ببكەبـێ هەمانامۆ و لە كوی گونجاودا، بۆ رێگریی کوبووی هەتا كاتی چاككردنەوەی پێكەوە هەڵكردن
١٠ .پشكنین و هەڵسەنگاندنی شانەی و پێكهاتەی ئەتۆمی دەوری سایتی بەنیاز بوون	بۆ دەستنیشانكردنی هەر رووبەرێكی هەڵئاوسان یان توشبوون بە هەڵئاوسان بۆ شوێنی تری كـونكردنی ئەگەر هەر یەكێـک لەمـانە هەی سایتەكە دەبێت بەكار بهێنرێت
١١. شوێن و پەڵپی شادەماری تیشكی بە پەنجەكانی ناوەڕاست و ئیندێكس كراوی دەستی ئازاڵ .	بۆ هەسـەنگـاندنی زۆرترین هەڵاوسی بـۆ دڵنیـابوون لە شـادەماری تیشـک كە سـایتێكی گونجـاوە بـۆ خاڵبەندی سەركەوتوو . دەستی زاڵ بۆ جێبەجێكردنی خاڵبەندی
١٢. پشكنینی Allen ئەنجام بدە Allen: پشكنینێكی فیزیكیە كە ئەنجام دەدرێ بۆ هەڵسەنگاندنی رێـژەی گەیشـتنی خـوێن بە دەسـتەكانمان لەرێی خوێنبەرەكـانی مەچەكەوە	بۆ هەڵسەنگاندنی كرانەوەی خوێنبەری Ulnar و سوری خوێن نیید ، لەنەگەری روودانی هەر گیرانێک یان زەبرێک لە خوێنبەری Rad al
١٣.نەخۆشـەكە لەسـەر پشـت ئامادەبكە: با پشـتی دەستیشی لەسـەر جێگـاكەی بێـت، وەک مەچەكی بە گۆشـەی ٤٠ بچەمێنەرەوە بە خاولیەكی لوولكراو بۆئەوەی بەدووربێت لە زۆر نوشتانەوەی (داوای هاوكارێک بكە گەر پێویست بوو) بۆئەوەی خوێنبەری Rad alزۆر نزیک بێتەوە لەسەر رووی پێست	بۆ كەمكردنەوەی مەترسی جوڵەی زۆری نەخۆشەكە كە رەنگە ئەو جوڵەیە ببێتە هۆی شكستپێهێنانی كردارەكەمان بۆئەوەی بەهۆی مەچەک بوشتێنەوە و دەستكردنی دەرزیەكەی ئاسان بێت زیـاد لە حەد نوشـتانەوەی مەچەک دەبێتەهـۆی ئەوەی كە بەستەرەكان زۆر گرژ بن و هەست كردن بە خوێنبەرەكە ئاسان نەبێت
١٤.یەک بۆ دوو cc سرنجەكە رابكێشە پێش ئەوەی دەرزیەكە داغڵ بكەیت	بۆئەوەی شی بونەوەی پێكهاتەكانی خوێن روودەدات . پەستانی خوێنبەرەكە دەبێتە هۆی بەپەلە هاتنە ناوەوەی خوێن بۆناو سرنجەكە (مەگەر نەخۆشەكە پەستانی خوێنی زۆر نزم بێت)
١٥ راخەرێكی خاوێن لەژێر دەستی نەخۆشەكە دابنێ	بۆ كەمكردنەوەی مەترسی هەوكردن

ۆ کردارەکە زۆر بە خاوێنی ئەنجامبدە	
١٦ .دەستەکانت خاوێنبکەرەوە پاشان شوێنی کونکردنەکە بە کحول یان Chlorhexidine خاوێن بکەرەوە و واربێبهێنە تا وشت دەبێتەوە	بۆ کەمکردنەوەی مەترسی هەوکردن
١٧.بەنجێکی ناوچەیی (مەوزوعی) ئامادەبکە و بیدە لە نەخۆشەکە بە رێگای ژێر پێست (SC) تەنها نیو یان یەک cc بەکاربهێنە بۆئەوەی بلقێکی بچوک لە شوێنی دەرزی لێدانەکە دروست بکەیت	بۆئەوەی ئازارکەمبکەیتەوە لەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە. دەرمانی بەنجەکە دەبێتە هۆی فراوانکردنی خوێنبەرەکە لەو ناوچەیە و مەترسی گرژ بوونی خوێنبەرەکە کەمدەکاتەوە و وادەکات کردارەکەمان زیاتر سەرکەوتوو بێت بەکارهێنانی رێژەیەکی زۆر لە دەرمانی بەنج و داغلکردنی بە شێوەیەکی قول دەکرێت ببێتە هۆی شێواوی لە شێوەی خوێنبەرەکە و کۆسپێک دروست بکات لەبەردەم کردارەکەماندا.
١٨ .دوای ئەوەی پێست کونکرا بەڵام تەنها پێش ئەوەی دەرمانی سڕکردنەکەی پێ بدرێت، پزیشکی کردەی ئەم کارە دەبێت دەرزی سرنجەکە بکێشێتەوە دواوە بۆ ئەوەی دڵنیابێتەوە لەوەی نەچۆتە ناو لوولەی خوێنەوە بە هاتنە ناوەوەی خوێن بۆ ناو سرنجەکە ئەوە دەردەخات کە دەرزیەکە لە ناو ماسوولکەی نەخۆشەکەیە	لێدانی راستەوخۆی دەرزی دەرمانی بێهۆشکاری رەنگە ببێتە هۆکاری نارێکی لە لێدانی دڵ
١٩ .سەری سرنجەکە لابدە، دەرزی قەبارە G٢٢ی پێوە پەیوەست بکەو بە دەستی زاڵت بیگرە	بۆ ئەوەی یارمەتی دەر بێت و بە سەرکەوتوانە خوێنبەریRadial کون بکات
٢٠ .دەرزیەکە بە گۆشەی ٣٠ بۆ ٤٥ بگرە بەشێوەک لا براوەکەی رووی لەسەرەوە بێت کەمێک لەدوور ئەو خاڵەی دیاریت کردووە کە کونی بکەیت لەکاتی هەست کردن بە لێدانی خوێنبەری Rad al نزیک لەو خاڵەی دیاریت کردووە بۆ کونکردنەکە، بە لەسەرخۆیی دەرزیەکە داغڵبکە بەرووی خوێنبەرەکە تا خوێن دەبینیت دێتە ناو کۆتای دەرزیەکەوە	بۆ کەمکردنەوەی ئەو زیانانەی بەر خوێنبەرەکە دەکەوێت. خستنە ناوەوەی خێرای دەرزیەکە لەوانەیە ببێتە هۆی بەربوونی ناوەکی لە خوێنبەرەکەدا ئاگاداربە دەست نەدەیت لە شوێنی کونبوونەکە، ئەمەش لەبەر مەترسی کەم کردنەوەی دروست بوونی هەوکردن لەو ناوچەیەدا. وروژێ لێدان ئەوە دەردەخات کە نزیکە لە خوێن بەری Radial پاڵەپەستۆی خوێن دەبێتەهۆی ئەوەی خوێن بەشێوەیەکی خۆڕسکانە بگەڕێتەوە بۆ ناو سرنجەکە
٢١ .بە هێواشی هەوا تێکردنی سرنجەکە بە نەرمی ڕاکێشانی سەری سرنجی تایبەت بە وەرگرتنی خوێن لە خوێنبەرەوە بۆ کەمتر لە ٦ مل لە خوێن بۆ نموونەکە	بۆ کەمکردنەوەی ئەسکبوونەوەی خوێنبەرەکان ئەویش بە هۆی بەردەوام گرژبوونی لوولەکانی خوێن
٢٢ .دەرزیەکە بە هێواشی بهێنە دەرەوە، پاشان ڕاستەوخۆ دانانی low-lintıng swabs be و بەکارهێنانی کەمێک پەستان لەسەر شوێنەکە	بۆ رێگە گرتن لە دروست بوونی کۆ بوونەوەی خوێن لە دەرەوەی دەمارەکان و خوێن بەربوون.
٢٣ .دوای بەکارهێنانی کەلوپەلە پزیشکیەکان، هەریەک لەو پاشماوانەی کە هەیە دەبێت بکرێنە سندووقی پاشماوەکانی خۆیان کە جیاکراونەوە. پاشان یەکسەر مەچەکی بگەڕێنەوە بۆ شێوەی سروشتی خۆی دوای کۆکردنەوەی نموونەکە	بۆ دڵنیا بوونەوە لە باش بەڕێوەبردنی ئەو پاشەڕۆیانەی دروست دەبن لە شوێنە پزیشکیەکاندا و بۆ کەمکردنەوەی توشبوون بە بریداری بە هۆی دەرزی و ئەو کەلوپەلانەی تیژن و دەبنە هۆی بریداربوون ڕوربوونی جوولەی جوومگەکان لەوانەیە پەیوەندی هەبێت بەهۆی گۆڕ ب لە خوێنبەری meo a
٢٤ فشار خستنەسەر بۆ کەمتر لە ٥ خولەک یان تا هیچ نیشانەیەکی خوێنبەربوون نابینرێت. داوای یارمەتی لە پەرستارێکی تر بکە ئەگەر پێویستی کرد	بو کەم کردنەوەی لەدەستدانی خوێن و دڵنیابوونەوە لە هەبوونی فشاری رێگری کردن لە خوێن مەین و لەدەستدانی خوێن یارمەتیدان بەگەڵ ئامێری فشار وا دەکات نموونەکە بە خێرای شسکرێتەوە
٢٥ دەرکردنی هەر هەوایەک لە ناو سرنجەکە لەگەڵ داخستنەوەی سرنجەکە	بو پاراستنی نموونەکە داخستنی بە قایمی بۆ رێگە گرتن لە چوونە ناوەوەی هەوا و رێگە گرتن لە ئەنجامی نادرووست

٢٦ .نیشانه کردنی بە ناو، ژمارە و بەرواری لە دایکبوونی نەخۆشەکە لە پشت جێگای نەخۆشەکە	بۆ ڕێگە گرتن لە نیشانە کردنی هەڵە لە کاتی دووبارەکردنەوە لە نەخۆشەکە بۆ وەرگرتنی ئەنجامی ورد و دیاریکردنی ڕاستی دروست بۆ شیکردنەوەی بە دەقیقە
٢٧ .دەستبەجێ ناردنی نموونەکە بۆ شوێنی ئامێرەکانی شیکردنەوەی ABG وەک تاقیگە، ICU، HDU یان بەشەکانی A&E ئەگەر خوێندنەوەی نموونەکە دوابکەوێت نموونەکە بە سەهۆڵ بپێچەرەوە بۆ ڕێگە گرتن لە حەوتن مەیین لە ناو سرنجەکە.	نموونەی ABC ڕاستەوخۆ دەتوانرێت شیی لەسەر بکرێت و بە شێوەیەکی ئاسای لە خولەکێکدا ئەنجامەکەی دەردەچێت نموونەی خوێنی خوێنبەرەکان دەست وەربگیرێت بە دروودوستی تووشی بی هەوا و دانانی لەسەر سەهۆڵ و هەڵگرتنی لە بەینی ٠س تا کاتی شیکردنەوە
٢٨ پشکنینی شوێنی دەرزی لێدانەکە و پاک کردنەوەی بە گۆزێکی پاک پێچانەوەی بە شریت	بۆ دیاریکردنی فشار و ڕێگەگرتن بە دروستبوونی مەیینی خوێن
٢٩ .گفتوگۆبکە لەگەڵ کارمەندانی تەندروستی یان پەرستارەکان بۆ چاودێریکردنی وردی ئەو خوێنبەرەی کە خوێنەکەی لێوەرگیراوە	بۆ دڵنیابوون لە چارەسەری خێرا و گونجاو
٣٠ یەکەکە بگەڕێنەرەوە کۆکردنەوەی کەلوپەلە بەکارهاتووەکان، پاککردنەوە، یان هەڵگرتنی بابەتەکان لە شوێنە گونجاوەکان. ناوچەکەت پاک بکەرەوە و وازی لێبێنە وەک چۆن یەکەم جار چوویت	بۆ پاراستنی ناوچەکەو کەلوپەلەکان بەسەلامەتی و پاکوخاوێنی بۆ بەکارهێنانی داهاتوو
٣١ دەستکێش لاببە و پاکژی دەست ئەنجام بدە	بۆ ڕێگریکردن لە پیسبوون

کردارەکە: چاندنی خوێن

پێناسە : چاندنی خوێن نموونەیەکی خوێنە کە لە تاکە خوێنبەرێک وەردەگیرێت یان AD \ ) بە مەبەستی پشکنینی ئەو ڕیندەوەرانەی لەڕێی خوێنەوە دەگوازرێنەوە (بەکتریا یان کەڕوو)و ئەو هەوکردنانەی پەیوەستن بەوانەوە کوتانی نموونەی هەوایی و ناهەوایی خوێن لە دوو بوتڵی جیادا، کۆمەڵێک لە **چاندنی** خوێن لە خۆدەگری

مەبەست لەم کردارە:

- چاودێریکردنی پلەی گەرمی لەدەرەوەی مەودای ئاسایی(٣٨< یان ٣٦>)
- نیشانەکانی تووشبوون
- ڕێژەی لێدانی دڵ نارێکە (بەرزە)، پەستانی خوێن (کەم یان بەرز) یان ڕێژەی هەناسەدان (بەرز)
- لەرزین (موچورک) یان لەرزێکی توند
- بەرزبوونەوە یان زۆر نزمبوونەوەی ژمارەی خڕۆکە سپییەکان

پێداویستییەکان:

- خاوێنکردنەوەی پێست بە کهول (٢٪ کلۆرهیکسیدین لە ٧٠٪ کهولی ئیزۆپرۆپیل)
- دەفری کهولی بۆ پاککردنەوەی بوتڵی چاندنی خوێن (٢٪ کلۆرهیکسیدین لە ٧٠٪ کهولی ئیزۆپرۆپیل)
- کۆمەڵێک بوتڵی چاندنی خوێن (هەوایی و نا هەوایی)
- دوو دەرزی (٢٠ بۆ ٢١ ئینج بۆ گەورەکان؛ ٢٣ بۆ ٢٥ ئینج منداڵان)
- دوو سرنجی ٢٠mL
- دەستکێش
- گۆزی شاش
- دۆکیومێنت/فۆرمی گونجاو

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
پیش دەستپێکردنی کارەکانت هەوڵبدە هەنگاوەکانی بیرخۆت بخەرەوە	بۆئەوەی بەدووربیت لەهەر شڵەژان و لێتێکچوونێک لەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە لای نەخۆشەکە
٢.دەستەکانت خاوێنبکەرەوە بە مادەی پاکژکەرەوە	بۆ رێگری کردن لە توشبوون بە هەوکردن یان بەرکەوتن بە پیسی
٣.هەموو ئەو خۆپارێزیە ستانداردانە بەکار بهێنە کە پێویستەو خۆت بپارێزە لە بەرکەوتن بە خوێن و شلەکانی لەش بە بەکارهێنانی دەستکێش	بۆ پاراستنی خۆت، نەخۆشەکەو هەموو ئەو کەسانەی لە خەستەخانە ئیش دەکەن لە ڕیندەوەرە بچوکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا
٤.هەموو پێداویستیەکان کۆبکەرەوە	بۆ رێگریکردن لە پچرانی کردارەکە بۆئەوەی بە زووترین کات کردارەکە ئەنجامبدەست
٥. دڵنیاببەوە لە فرمانەکە و ناسنامەی نەخۆشەکە پشتڕاست بکەوە بە بەکارهێنانی لانی کەم دوو پێناسی نەخۆش	فەرمانەکە جۆری خۆڵەبەرکردن بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆش روون دەکاتەوە،
٦. روونکردنەوەی کردارەکە بۆ نەخۆش	بۆ کەمکردنەوەی دڵەراوکێ بەدەستهێنانی ڕەزامەندی نەخۆشەکە پێدانی زانیاری خۆراتر هەماهەنگی و لێکتێگەیشتن
٧.دەرگا دابخە و بەربەستێک دابنێ یان پەردەکان راکێشە	بۆ پاراستنی تایبەتمەندی نەخۆش و کەمکردنەوەی زیندەوەرە وردەکان
٨.خاوێنکردنەوەی پێستی نەخۆش ئەگەر پیس بوو بە سابوون و ئاو پاشان وشکی بکەوە	بۆ کەمکردنەوەی مەترسی پیسبوون
٩. پێستی نەخۆش پاک بکەوە بە کلۆرهێکسیدین ٢٪ لە ٧٠٪ کهولی ئیزۆپرۆپیل بۆ ماوەی ٣٠ چرکە پاشان ٣٠ چرکە چاوەڕێبکە تا وشک دەبێتەوە (وێنەی١٧-٨) پاش خاوێنکردنەوە جارێکی تر پەستان مەخەوە سەر ناوچەکە	بۆ پاککردنەوەی پێویستی پێستەکە بۆ نەهێشتنی پیسبوون رێگریکردن لە دوبارە پیسبوونەوە لە رێگەی پەنجەکانەوە
١٠. سەری قوتووەکە یان قەپاغی دەفری چاندنەکە لابە و پاشان پاککردنەوەی بە دووەم ٢٪ کلۆرهێکسیدین لە ٧٠٪ کهولی ئیزۆپرۆپیل وە رێگە بە وشکبوون بدە	بۆ کەمکردنەوەی مەترسی پیسبوونی ژینگە کە دەبێتە هۆی ئەنجامی هەڵە و ئەرێنی
١١.تۆرنیکە ببەستە.(وێنەی١٦-٨)	بۆ باشتر گەیشتن بەخوێنبەر
١٢.قەپاخی دەرزیەکە لا ببە باڵەکان بکەوە	بۆوەرگرتنی نموونەی خوێن
١٣ .وەرگرتنی ١٠ بۆ ١٥ mـحوێنی خوێنبەرەکان بە بەکارهێنانی سرینج بە ٢٠ Ml سرنج لە دوو شوێنی جیاواز شوێنی کونکردنەکە (وێنەی١٨ ٨)	دەبێت دوو نموونەی خوێن لە دوو شوێنی جیاواز وەربگری، بۆ پشتڕاستکردنەوەی گەشەی نموونەکە
١٤. بتڵی هەوایی هاوپێچ بکە یەکەم جار، بە ڕاستی بیهێڵەوە و هێڵەکانی سەرێڵەکە بەکاربهێنە بۆ ئەوەی بە وردی قەبارەی نموونەکان بپێویت.(وێنەی٢٠-٨) بەلایەنی کەمەوە ١٠ mL لە هەر بتڵێکدایە یان بەوشێوەیەی لەلایەن بەرهەمهێنەرەوە پێشنیار کراوە .(لابردنی بتڵ و جێگرتنەوەی بە بتڵی ناهەوایی، هەمان قەبارە وەربگرە و بتڵ لابدە	بۆ گرتنی رێگریکردن لە پیسبوونی بتڵی هەوایی بە ئۆکسجین لە نموونەکە

١٥.تۆرنیکاکە بکەرەوە پاشان (winged device) لا ببە و فشار لەسەر جێگەکەی دابنێ	بۆ رێگریکردن لە خوێن بەربوون لە ناوچەی کونکردنەکە
١٦. بوتڵەکان ناوبنێ بە زانیاریە وردەکانی نەخۆشی گونجاو، دڵنیاببەوە لە زانیارییەکان و داپۆشینیان بۆ ئەوەی کۆدەکان لێ نەبنەوە..(وێنەی٢٣-٨)	بۆ دڵنیابوون لەوەی کە نموونەکانی نەخۆشە راستە دەگەیەنێنە تاقیگە، پشکنینی داواکراو ئەنجام بدرێت و ئەنجامەکان بگەرێندرێنەوە بۆ تۆماری نەخۆشەکە
١٧. فۆرمی داواکاری مایکرۆبایۆلۆجی تەواو بدە (بە زانیاری پەیوەندیداری وەک ئاماژەو شوێن و کاتی رۆشتنیری).	بۆ پاراستنی تۆماری دروست و پێدانی زانیاری دروست بە شیکاری تاقیگەیی
١٨. رێکخستنی گەیاندنی خێرای تاقیگەی مایکرۆبایولوجی بۆ ئەوەی دەستبەجێ کردارەکە ئەنجام بدرێت (یان جێهێشتنی بۆ ماوەیەک لەژێر ٣٧ پلەی سیلیزی)	بۆ زیاترکردنی هەلی دیاریکردنی راست و دروستی زیندەوەرە زیندووەکان
١٩.ئامێرو پێداویستیەکانت کۆدەکەیتەوە و ئەوشتانەی کە پیس بوون دەیخەیتە تەنەکەی خۆڵی تایبەت بە پاشەڕۆکە	بۆ پاراستنی شوێنەکە و پێداویستیەکان بەسەلامەتی و پاکوخاوێنی بۆ بەکارهێنانەوەی بۆ جاری داهاتوو
٢٠.دەستکێشەکانت لادەبەیت و دووبارە دەستەکانت پاک دەکەیتەوە	بۆ رێگریکردن لە مەترسی تووشبوون بە بەکتریا و پیسبوون

تۆمارکردن و راپۆرتکردن:

- بەرووونی هۆکاری کردارەکە تۆماربکە،
- رێگەی وەرگرتنی خوێنەکە تۆمار بکە، رۆژ و بەروار، و جۆری پشکنینەکە،
- ناوچەی وەرگرتنی خوێنەکە تۆمار بکە،
- قەبارەی دەرزی و سرنجەکە تۆمار بکە،
- ئەنجامی پشکنینی STAT تۆمار بکە و لەکاتی هەبوونی هەر حالەتێکی نا ئاسایی چاودێرانی تەندروستی ئاگادار بکەوە،
- واژۆیەک بکە بۆ پاراستنی بەرپرسیارێتی پیشەیی،
- کۆکردنەوەی زانیاریەکان ، داتای بەردەوام دابین دەکات

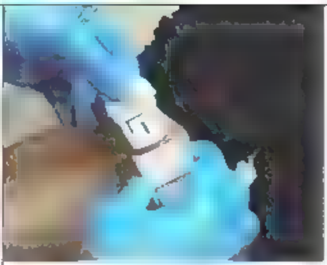

وینەی ٨ـ١٦

وینەی ٨ـ١٧

وینەی٨ـ١٨

وینەی ٨ـ١٩

وینەی ٨ـ٢٠

وینەی ٨ـ٢١

وینەی ٨ـ٢٢

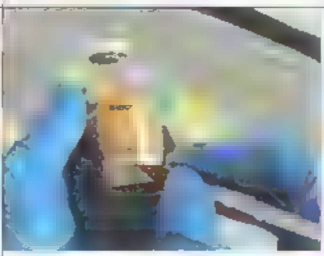

وینەی ٨ـ٢٣

وینەی ٨ـ٢٤

بەشی نۆهەم

نموونەی شلەکانی لەش

نموونەی شلەکانی لەش

کردارەکە: وەرگرتنی نموونە

پێناسە: لە تاقیگەکاندا بەکاردێت بۆ وەرگرتنی نموونە لە پێست و لینجە پەردەکان بۆ ناسینەوە و دەستنیشانکردنی وردە زیندەوەرەکان لە توشبوونێکی گومانلێکراودا، هەروەها بۆ دەستنیشانکردنی نەخۆشی بێئەوەی هیچ نیشانەیەکی نەخۆشییەکە دەرکەوتبێ.
چاندنی نموونە؛ زانیاری بەسوود بەدەست دەدە، بۆ باشترکردنی بڕیاردان لەسەر ناسینەوە و چارەسەرکردن.

مەبەست لەئەنجامدانی کردارەکە:
لەکاتی هەبوونی هەر نیشانەیەک وەک: ئازار، سووربوونەوە، تا، هەوکردن، بۆن.
لەکاتی هەبوونی نیشانەکانی توشبوونی کۆئەندامی، یاخود تایەکی توند لە سەرچاوەیەکی نەزانراو.()
وەک بەشێک لە پرۆگرامێکی پشکنین .

پێداویستییەکان:

- دەستکێش
- بەروانکە (بەرگی پارێزەر)
- وەرگری نموونەی خاوێن
- ٠،٩ ٪ کلۆریدی سۆدیۆم
- نەشتەر
- سەرچاوەی رووناکی
- Tongue spatula بۆ نزمکردنەوەی زمانی نەخۆشەکە بەکاردێ
- Sterile speculum دووربینی پاک
- بەڵگەنامە و فۆرمی گونجاو

مەبەست لە هەنگاوەکان	هەنگاوەکانی جێبەجێکردن
ناسینکردنی پێوەر بو پێو بەکردنی ئەسپی نەخۆش، ئاراستەکردنی بۆ هەڵبژاردنی ئامێر و بارمەتی دیاریکردنی شوێن دەدات	١.جێبەجێکردنی ئەرکەکە، پێداچوونەوەی هەنگاوەکان
بۆ رێگریکردن لە مەترسی توشبوون بە نەخۆشی	٢.دەستەکانت بشۆ
بۆ پاراستنی خوێ و نەخۆشەکە و سەرجەم چوودێرانی بەسوستی لە توشبوون بە وردە زیندەوەرەکان	٣.بەکارهێنانی تەکنیکی ستاندەرد و گونجاو، خوێ بە دوور بگرە لە خوێن و هەر شلەیەکی دیکە بە بەکارهێنانی دەستکێش،
بۆ رێگری کردن لە دواکەوتنی کردارەکە	٤.سەرجەم پێداویستییەکان ئامادە بکە
جۆری چارەسەرکردن روون دەکاتەوە بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەکە بۆ دڵنیابوون لە جێبەجێکردنی رێگای چارەسەر لەسەر نەخۆشە دروستەکە و کەمکردنەوەی مەترسی لە توشبوون بە هەستیاری	٥.بە ئەرکەکە دڵنیابەوە، پاشان داوای ناسنامەی نەخۆشەکە بکە، لانی کەم دوو ناسنامەی تەواو بۆ دڵنیابوون

٦.کردارەکە بۆ نەخۆشەکە روون بکەوە،	بۆ کەمکردنەوەی دودڵی لای نەخۆش وەرگرتنی ڕەزامەندی نەخۆش بۆ ئەنجامدانی کارەکە پێدانی زانیاری خێراتر و هەماهەنگی و تێکنیکەیشس
٧.دەرگاکان دابخە یاخود بەربەستێک دابنێ یان پەردەکان دابدەرەوە،	بۆ پاراستنی ئارامی نەخۆش کەمکردنەوەی وردە زیندەوەرەکان
٨.وەرگرتنی نموونە: لە ڕێگەی گوێوە دڵنیابەوە لەوەی ٣ کاتژمێر پێش ئەنجامدانی کردارەکە هیچ ماددەیەک بەکار نەهاتووە بۆ ناو گوێی نەخۆش ئەو پارچەیەی کە نموونەکەی پێ وەردەگری ڕاستەوخۆ دو ی دەرهێنانی بیکەرە شوێنی مەبەست (گوێ) پاش وەرگرتنی نموونەکە بیخەرە ناو تیوبێکی پلاستیکی بۆ گواستنەوەی بۆ تاقیگە فۆرمی داواکاری مایکرۆبایۆلۆجی تەواو (شوێنی وەرگرتنی نموونە، سروشتی نموونە) گەیاندنی خێرا بۆ تاقیگەی مایکرۆبایۆلۆجی یان هەڵگرتنی لە ساردکەرەوە لە پلەی (٤C8-)	بۆرێگریکردن لە کۆکردنەوەی ئەو هۆکاری چارەسەرانە کە لەوانەیە ڕووپۆشی زیندەوەری هۆکاری نەخۆشی بکات و نموونەکە هەڵبوەشێنێتەوە بۆرێگریکردن لە تووشبوون و بۆ کۆکردنەوەی دەردراوەکان / ماددەی گونجاو بۆ نموونەکە بۆ ڕێگریکردن لە پیسبوونی نموونە وەرگرەکە و دابینکردنی توانستی ژیان بۆ ماددە وەرگیراوەکە لە کاتی گواستنەوە بۆ دابینکردنی تۆمار و زانیاری ورد بۆ شیکردنەوەی تاقیگەیی بۆ بەدەستهێنانی باشترین بارودۆخ بۆ شیکردنەوەکە
٩. وەرگرتنی نموونە: لە ڕێگەی چاو داوا لە نەخۆش بکە کە سەیری سەرەوە بکات پارچەی وەرگری نموونەکە بە نەرمی بەلای بیلبیلەی چاودا بهێنە بە لیمجە پەردەی خوارەوەی چاودا لەلای لووتەوە بۆ دەرەوە ئەگەر بۆ نموونەی کلامیدا بوو: لەکاتی وەرگرتن کەمێک فشاربکە ئەگەر نموونەت لە هەردوو چاو وەرگرت . ناو لە تیوبەکان بنووسە کەوا کامیان هی کام چاوەیە (ڕاست ، چەپ) پاش وەرگرتنی نموونەکە بیخەرە ناو تیوبێکی پلاستیکی و سەری دابخە بە جوانی بۆ گواستنەوەی بۆ تاقیگە فۆرمی داواکاری مایکرۆبایۆلۆجی تەواو(شوێنی وەرگرتنی نموونە، سروشتی نموونە) گەیاندنی خێرا بۆ تاقیگەی مایکرۆبایۆلۆجی	بۆ ڕێگریکردن لە زیانگەیاندن بە بیلبیلەی چاو بۆ دڵنیابوون لەوەی کە نموونەکە لە شوێنێکی دروست وەرگیراوە بۆ ڕێگریکردن لە پیسبوون بە دەستلێدان لە پێڵوی چاو بۆ بەدەستهێنانی هەرجۆرە زیندەوەرێک کە ئەگەری هەبێت لەو ناوچەیەدا بوونی هەبێت بۆ ڕێگریکردن لە دانانی سوابێکی هەڵە لەشوێنێکی هەڵە، بۆ ڕێگریکردن لە پیسبوونی سوابەکە یاخود نموونە وەرگرەکە لە کاتی گواستنەوەدا بۆ پاراستنی تۆماری دروست و پێدانی زانیاری دروست بۆ شیکاری تاقیگە بۆ بەدیهێنانی مەرجی گونجاو بۆ شیکردنەوە
١٠.وەرگرتنی نموونە: لە ڕێگەی لووت داوا لە نەخۆش بکە سەری بەرەو دواوە ببات نموونە وەرگرەکە تەڕبکە بە پاککەرەوەیەکی سوێر (sterile saline)	بۆ باشتر بینینی ناوچەکە بۆ ڕێگریکردن لە نائاسودەیی نەخۆشەکە پەردەی لووت بە ئاسانی وشک دەبێت و وردە زیندەوەرەکان زیاتر پەیوەست دەبن بە سوابەکە، بۆ دڵنیابوون لەوەی کە نموونەی پێویست لە شوێنی دروستەوە

پاشـان بەرەو شـوێنی مەبەسـت بیبـەرە نـاوەوە وردە وردە بایبدە لەگەڵ بردنە ناودوە هەمان کار دووبارە بکەوە لە کونەلووتەکەی دیکە پاش وەرگرتنی نموونەکە بیخەرە ناو تیوبێکی پلاستیکەوە و سەری دابخە بەجوانی بۆ گواستنەوەی بۆ تاقیگە ئەگەر پێویست بوو نەخۆشەکە دابپۆشە فـــۆرمی مایکرۆبـــایۆلۆگی تەواو بەلەخـــۆگرتنی زانیـــاری پەیوەندیـدار وەک (شـوێنی وەرگـرتنی نـموونە، سروشـتی نموونە) ئەگەر نموونەیەک وەرگیرابێت بۆ پشکنین: گەیاندنی خێرا بۆ تاقیگەی مایکرۆبایۆلۆجی	دەست دەکەوێ، بۆ دووربوون لە زیان، بۆ باشکردنی کۆکراوەی وردە زیندەوەرەکان بۆ دوورکەوتنەوە لە پیسبوونی سوابەکە لە کاتی گواستنەوە بۆ دڵەوایی نەخۆش بۆ پاراستنی تۆماری دروست و پێدانی زانیاری دروست بۆ شیکاری تاقیگە بۆ دڵنیابوون لەوەی کە تەنها ئەو زیندەوەرانە شیکاریان بۆ دەکرێت، بۆیە ئەنجام تەنها ئاماژە بە بوون یان نەبوون یان هەستیاریان دەکات بۆ بەدەستهێنانی مەرجی گونجاو بۆ شیکردنەوە
١١. وەرگرتنی نموونە . لە ڕێگەی چووک پێویسـتە نەخـۆش بە لایەنی کەمەوە ١ کـاتژمێر پـێش کردارەکە میز نەکات. پێستی چووک گرژ دەبێت نموونە وەرگیراوەکە بە هێواشی بە ڕێرەوی میزدا تێپەڕێکە و بەنەرمی بیخولێنەوە بە وریـاییەوە سـوابەکە بـخەرە نـاو تیـوبە پلاسـتیکەکە و دڵنیابە لەوەی بەجوانی داخراوە و توقمی ناو تیوبەکە بووە فۆرمی مایکرۆبایۆلۆجی تەواو (بە زانیاری پەیوەندیدار وەک، ناوچەی وەرگرتنی نموونەکە، سروشتی نموونەکە) ڕێکخستنی گەیـاندنی خێرا بـۆ تـاقیگەی مایکرۆبایۆلۆجی لە ماوەی ٤ کاتژمێردا	بۆ دڵنیایی نموونەکە لەو ناوچەیەی وەرگیراوە بۆ بەدەستهێنانی زۆرترین توانایی بینینی ناوچەکە لە کاتی وەرگرتنی نموونەکەدا بۆ کۆکردنەوەی نموونەی دەردراوەکان بـۆ دوورکەوتـنەوە لە پیسـبوونی سـوابەکە پاراسـتنی ماددەکە یاخود نموونەکە لەکاتی گواستنەوەدا، بـۆ پاراسـتنی تۆمـاری دروسـت و پێدانی زانیاری دروسـت بـۆ شـیکاری تاقیگە بـۆ زیـاترکردنی هەلی دیـاریکردنی وردی زینـدەوەرەکان و دڵنیـابوون لە باشترین مەرجی گونجاو بۆ شیکارکردنی تاقیگە
١٢. وەرگرتنی نموونە: لە ڕێگەی کۆم سوابەکە بەهێواشی تێپەڕێکە بە کۆمدا لەگەڵ خولاندنەوە ئەگەر بۆ نموونە گومانی کرمی دەزولەیی هەبێت: لە دەوری کۆمەوە نموونەکە وەربگرە بە وریاییەوە سوابەکە بخەرە ناو تیوبی پلاستیکی و دڵنیابە لە باش داخرانی تیوبەکە لە کاتی گواستنەوە فـــۆرمی داواکـــاری مایکرۆبـــایۆلۆجی تەواو (بە زانیـــاری پەیوەندیـــداری وەک، نـــاوچەی وەرگـــرتنی نمـــوونەکە، سروشتی نموونەکە) ڕێکخستنی گەیاندنی خێرا بۆ تاقیگەی مایکۆبایۆلۆجی	بۆ دوورکەوتنەوە لە توشبوون لەبەر ئەوەی کرمی دەزولەیی لە سەر پێستی دەوری کۆم دەمێنێتەوە بـۆ ڕێگریکـردن لەپیسـبوونی سـوابەکە، پاراسـتنی نمـوونەکە لە کاتی گواستنەوە بۆ پاراسـتنی تۆمـاری دروسـت و پێدانی زانیاری دروسـت بـۆ شـیکاری تاقیگە، بۆ بەدیهێنانی مەرجی گونجاو بۆ شیکردنەوە
١٣. وەرگرتنی نموونە: لە ڕێگەی پێست بۆ وەرگـرتنی نمـوونە لە پێستەوە بـۆ (پشـکنین، بـۆ نمـوونە سـەرەوی ران). پـارچە لـۆکەیەک تەربکە بە پاککەرەوەیەکی	وردە زیندەوەرەکان زیاتر پەیوەستن بە ماددەی شیدار بۆ دەستنیشـانکردنی ئەو کەڕووانەی کە لەسـەر چینی دەرەوەی پێست نیشـتەجێن، بـۆ وێنـاکردنی بڕی نمـوونەکە و ڕێگەدان بە گواسـتنەوەی

سوێر (sterile saline) تەنها یەکجار پارچەکە بهێنە بە ناوچەی مەبەستدا بۆ گومانی کەرووە ترسناکەکان: پێویستە رووشێک لە پێستەکە بکەیت، ئامێرێکی برین یاخود چەقۆیەک دەدەین لە ناوچەی توشبوو. بەڵام نابێت ببێتە هۆی خوێنبەربوون . بە وریاییەوە سوابەکە بخەرە ناو تیوبێکی پلاستیکی و دڵنیابە لەوەی تیوبەکە بە جوانی داخراوە لە کاتی گواستنەوە لە کاتی ڕوشاندن یاخود کراندنی پێست: پارچە پێستەکان بخەرە ناو دەفرێکی پاک داواکاری فۆرمی مایکرۆبایۆلۆجی بە زانیاری پەیوەندیداری وەک ناوچەی وەرگرتنی نموونەکە، سروشتی نموونەکە) ڕێکخستنی گەیاندنی خێرا بۆ تاقیگەی مایکرۆبایۆلۆجی (لە پلەی گەرمی ژووردا)	ئاسانتر، بۆ ڕێگریکردن لە پیسبوونی سوابەکە و پاراستنی نموونەکە لە کاتی گواستنەوە بۆ ڕێگەدان بە بەکارهێنانی نموونەکان بە شێوەیەکی گونجاو لە تاقیگەدا بۆ بەدەستهێنانی مەرجی گەنجاو بۆ شیکردنەوە
١٤. وەرگرتنی نموونە لەڕێگەی گەروو داوا لە نەخۆشەکە رووبەڕوی رووناکیەکی بەهێز دانیشێت، سەری بەرەو دواوە لار بکاتەوە و دەمی بکاتەوە و زمانی بچەسپێنە زمانی بە (spatula) بچسپێنە داوا لەنەخۆش بکە بڵێ "ئاه" بەخێرایی بەڵام بەنەرمی سوابەکە بهێنە بە هەر ناوچەیەکی هەوکردن بە وریاییەوە سوابەکە بهێنەرەوە دەرەوە، و خۆت بەدووربگرە لەدەست لێدان لەهەر ناوچەیەکی دەم و زمان بە وریاییەوە سوابەکە بخەرە ناو تیوبی پلاستیکی و دڵنیابە لەوەی کە بە تەواوی داخراوە لە کاتی گواستنەوە فۆرمی داواکاری مایکرۆبایۆلۆجی بە زانیاری پەیوەندیدار، وەک (ناوچەی وەرگرتنی نموونەکە، سروشتی نموونەکە) ڕیکخستنی گەیاندنی خێرا بۆ تاقیگەی مایکرۆبایۆلۆجی	بۆ دڵنیابوون لە زۆرترین توانای بینینی ناوچەکە، ڕەنگە کردارەکە ببێتە هۆی ئەوەی نەخۆشەکە هێڵنج بدات (spatula) ڕێگە لە جوڵانی زمان دەگرێت کەدەبێتە هۆی پیسبوونی نموونەکە چاڵکردن یاخود چەسپاندنی زمان ڕێگری دەکات لەوەی نەخۆش هێلنج بدات بۆ بەدەستهێنانی نموونەی داواکراو بۆ ڕێگری لە پیسبوونی نموونەکە بۆ دووركەوتنەوە لە پیسبوونی نموونەکە پاراستنی کاتی گواستنەوە بۆ پاراستنی تۆماری دروست و پێدانی زانیاری دروست بۆ شیکاری تاقیگە بۆ بەدیهێنانی مەرجی گونجاو بۆ شیکردنەوە
١٥.وەرگرتنی نموونە: لەڕێگەی زێ نەخۆشەکە بخەرە سەر ئەژنۆکانی و قاچەکانی لەیەک جیابکەوە رووناکیان لێبدە وەرگرتنی نموونە بۆ زێی نرم سوابەکە بخەرە ناو بەشی خوارەوەی زێ بەنەرمی بیخولێنەوە وەرگرتنی نموونە بۆ زێی بەرز: دووربینەکە بە ئاوی گەرم پاک بکەوە و پاشان لە ناو زێدا دایبنێ بۆ جیاکردنەوەی دیوارەکانی لەیەکتری، هەر مادەیەکی لینج بوونی هەبوو بە دیواری زێوە بە پارچە لۆکەیەک بیسڕە	بۆ وێناکردنی زێ بە ڕوونی بۆ بەدەستهێنانی نموونەی گونجاو بۆ دڵنیابوون لە زۆرترین توانای بینین لە ناوچەکە بۆ ئەوەی نموونەی گونجاوت دەستبکەوێ بۆ یارمەتیدان و دڵنەوایی نەخۆشەکە بۆ دووركەوتنەوە لە پیسبوونی سوابەکە و پاراستنی نموونەکە لە کاتی گواستنەوەدا بۆ پاراستنی تۆماری دروست و پێدانی زانیاری دروست بۆ شیکاری

ڕێگە بە نەخۆش بدە بۆ گەڕانەوە بۆ باری ئاسوودەیی، بە وریاییەوە سوابەکە بخەرە ناو تیوبی پلاستیکی و دڵنیابە لەوەی بە تەواوی سەری تیوبەکە داخراوە لە کاتی گواستنەوە، فۆرمی داواکاری مایکرۆبایۆلۆجی بە زانیاری پەیوەندیدار وەک، ناوچەی وەرگرتنی نموونەکە، سروشتی نموونەکە. ڕێکخستنی گەیاندنی خێرا بۆ تاقیگەی مایکرۆبایۆلۆجی	تاقیگەیی بۆ بەدیهێنانی مەرجی گونجاو بۆ شیکردنەوە
١٦. وەرگرتنی نموونە: لە برین لابردنی برینپێچەکە ئەگەر هەبوو •دەستکێش لا بدە و دەستەکانت پاک بکەوە، دەفری برینپێچە پاکەکە بکەوە و دەستکێشی پاک لەدەست بکە •سوابەکە بسوڕێنە بەسەر ڕووبەری ١ بۆ ٢سم لە شانەی گونجاو لە نزیک سەنتەری برینەکە بۆ ماوەی ٥ چرکە و بەکارهێنانی فشاری پێویست •ئەگەر برینەکە وشک بوو، دەبێت سوابەکە بە (٠,٩%) سۆدیۆم کلاید شیبکرێتەوە •ئەگەر کێم بوونی هەبوو پێویستە بە بەکارهێنانی سرنجێکی خاوێن دەربهێنرێت •بە وریاییەوە سوابەکە بخەرە ناو تیوبێکی پلاستیکی و دڵنیابە لەوەی بە تەواوەتی داخراوە لەکاتی گواستنەوە •دووبارە برینەکە بپێچەوە •دەستکێشەکان لەگەڵ بەروانکە یاخود بەرگی پارێزەر لا بدە، سەرجەم پاشەڕۆکان فڕێبدە و دووبارە دەستەکانت بشۆ •فۆرمی مایکرۆبایۆلۆجی بەتەواوی زانیاری پەیوەندیدار، ناوچەی وەرگرتنی نموونەکە، سروشتی نموونەکە •ڕێکخستنی گەیاندنی خێرا بۆ تاقیگەی مایکرۆبایۆلۆجی (لەپلەی گەرمی ژووردا	 بۆ پشاندانی برینەکە لە کاتی ئامادەکاری بۆ وەرگرتنی نموونە بۆ کەمکردنەوەی مەترسی توشبوون و ئامادەکردنی ئامێرەکانی وەرگرتنی نموونە بۆ ئەوەی سوابەکە وردە زیندەوەرەکان لەخۆ بگرێت کە لەناو برینەکەدا هەن بۆ ڕێگریکردن لە پیسبوونی نموونەکە و پاراستنی لە کاتی گواستنەوەدا بۆ کەمکردنەوەی مەترسی گواستنەوە بۆ پاراستنی تۆماری دروست و پێدانی زانیاری دروست بۆ شیکاری تاقیگە، بۆ بەدیهێنانی مەرجی گەنجاو بۆ شیکردنەوە
١٧. گەڕاندنەوەی یەکەکە. کۆکردنەوەی پێداویستیە بەکارهاتووەکان و پاککردنەوەی شوێنەکە و بەجێهێشتنی شوێنەکە وەک چۆن بەکەم جار چووی	بۆ مانەوەی شوێنەکە و پێداویستیەکان بە پاکی بۆ بەکارهێنانی دواتر
١٨. لابردنی دەستکێش و ئەنجامدانی پاکوخاوێنی دەستی	بۆ ڕێگریکردن لە مەترسی توشبوون بە نەخۆشی و پیسبوون

تۆمارکردن و راپۆرتکردن:

- بە روونی هۆکاری کردارەکە تۆمار بکە
- رێگەی وەرگرتنی نموونەکە تۆمار بکە، رۆژ و بەروار و جۆری پشکنینەکە
- ئەنجامی پشکنینی STAT تۆمار بکە، لەکاتی هەبوونی هەر حالەتێکی نائاسایی چاودێرانی تە- ئاگاداربکەوە
- واژۆیەک بکە بۆ پاراستنی بەرپرسیارێتی پیشەیی
- کۆکردنەوەی دۆکیۆمێنتەکان داتای بەردەوام دابین دەکات

وێنەی ٨-٢٥

وێنەی ٨-٢٦

وێنەی ٨-٢٧

کردارەکە : وەرگرتنی میز

پێناسە: ئامانجی وەرگرتنی میز بۆ دیاریکردنی وردە زیندەوەرەکانە کە دەبێتە هۆی توشبوون بە نەخۆشی لە ناو میزدا. پشکنینی میز ئەو پشکنینەیە کە لە مایکرۆبایۆلۆجی، کیمایی، مایکرۆسلۆپیک و پشکنینی جەستەیی میزەکە لە خۆ دەگرێت. هەوکردنی میز ئەنجامی هەبوونی بەکتریایە و زیادبوونی لە شێوەیەک یان زیاتر لە پێکهاتەی میزەڕۆدا لەگەڵ داگیرکردنی شانەکە.

مەبەست لە ئەنجامدانی کردارەکە:

- لەکاتی هەبوونی هەر نیشانەیەک کە ئاماژە بۆ هەوکردنی ڕێڕەوی میزەڕۆدا
- ئەگەر هەرنیشانەیەکی توشبوونی کۆئەندامی هەبوو

پێداویستییەکان:

- پاککەرەوە وەک (سابوون و ئاو، (0.9%) سۆدیۆم کلۆرید)
- دەفری نموونە وەرگری خاوێن
- دەستکێشی پاک(non-sterile)
- بەروانکە یاخود بەرگی پارێزەر
- بەلگەنامە و فۆرمی گونجاو

هەنگاوەکانی جێبەجێکردن	مەبەست لەئەنجامدانی ئەم کردارە
١ جێبەجێکردنی ئەرکەکە و پێداچوونەوەی هەنگاوەکان	داینکردنی پێوەر بۆ پێوانەکردنی ئاسایی نەخۆش، ئاراستەکردنی بۆ هەڵبژاردنی ئامێر و یارمەتی دیاریکردنی شوێن دەدات
٢ ئەنجامدانی پاکوخاوێنی دەست	بۆ ڕێگریکردن بە مەترسی توشبوون بەنەخۆشی
٣. بەکارهێنانی تەکنیکی ستاندارد و گونجاو، خۆت بە دوور بگرە لە خوێن و هەر شلەیەکی دیکە بە بەکارهێنانی دەستکێش	بۆپاراستنی خودی خۆت و نەخۆشەکە و سەرجەم چاودێرانی تەندروستی
٤.سەرجەم پێداویستییەکان ئامادە بکە	بۆ ڕێگریکردن لە دواکەوتنی کردارەکە
٥. لە ئەرکەکە لە نەخۆشەکە دڵنیاببەوە، ئەویش بە بەکارهێنانی لانی کەم دوو پێناسی نەخۆش،	بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەکە بۆ دڵنیابوون لە جێبەجێکردنی ڕێگای چارەسەر لەسەر نەخۆشە دروستەکە
٦. کردارەکە بۆ نەخۆشەکە ڕوونبکەوە	بۆ کەم کردنەوەی دوودڵی لای نەخۆشەکە وەرگرتنی ڕەزامەندی نەخۆشەکە بۆ ئەنجامدانی کردارەکە پێدانی زانیاری خێراتر و هەماهەنگی و لێکتێگەیشتن

٧. دەرگاکان دابخە یان بەربەستێک دابنێ یاخود پەردەکان دابدەرەوە	بۆ پاراستنی ئارامی نەخۆش کەمکردنەوەی وردە زیندەوەرەکان
٨. وەرگرتنی میز: نێر داوا لە نەخۆش بکە دەستەکانی بشوات بە ئاو و سابون داوا لەنەخۆش بکە پێستی دەوری کونی میزەڕۆ پاک بکاتەوە بە ئاو و سابون، (0.9%) کلۆریدی سۆدیۆم داوا لەنەخۆش بکە یەکەم میزی ناو میزەڕۆ بەتاڵ بکاتەوە (15-30ml)بۆ ناو توالێت میزەکە بخەرە تیوبی پاکی تایبەت بە میز ئەو میزەی کە ماوە بەتاڵی بکەرە توالێت نموونەکە بگوازەوە بۆ دەفری نموونەکان دووبارە داوا لەنەخۆش بکە دەستەکانی بشوات نموونەکە دەستنیشان بکە، فۆرمی داواکاری مایکرۆبایۆلۆجی تەواو بە زانیاری پەیوەندیدار پڕبکەوە نموونەکە ڕاستەوخۆ بنێرە بۆ تاقیگە لە ماوەی ٤ کاتژمێر یاخود هەڵگرتنی لە ساردکەرەوەدا لە پلەی (C٤)	بۆ کەمکردنەوەی مەترسی توشبوون بۆ باشتر خاوێنبوونەوە و کەمکردنەوەی مەترسی پیسبوون بۆ ڕێگریکردن لە وروژم کردنی میز و پیسبوونی نموونەکە بە وردە زیندەوەرەکان بۆڕێگریکردن لە پیسبوونی نموونەکە و دڵنیابوون لەوەرگرتنی بۆ ئاسودەیی نەخۆش بۆ ناردنی بۆ تاقیگە بۆ پاراستنی تۆماری دروست و پێدانی زانیاری دروست بۆ شیکاری تاقیگە بۆ دڵنیابوون لە باشترین حاڵەت لەتەگەری هەبوونـ ڕێگریکردن لە بڵاوبوونەوەی وردە زیندەوەرەکان
٩. وەرگرتنی میز: مێ داوا لە نەخۆش بکە دەستەکانی بەسابون و ئاو بشوات داوا لە نەخۆش بکە لێوەکانی دەوری زێ لەیەکتر دوور بخاتەوە و دەرچەی میزەڕۆ پاک بکاتەوە بە ئاو و سابوون، (0.9%) کلۆریدی سۆدیۆم بەکارهێنانی سوابێکی جیا بۆ سڕینەوە و سڕینەوە لە پێشەوە بۆ دواوە داوا لەنەخۆش بکە بۆ بەتاڵکردنەوەی یەکەم ڕێژەوی میز بۆ ناو توالێت (15-30ml) میزەکە بخەرە تیوبی پاکی تایبەت بە میز ئەو میزەی کە ماوە بەتاڵی بکەرە توالێت نموونەکە بگوازەوە بۆ دەفری نموونەکان دووبارە داوا لەنەخۆش بکە دەستەکانی بشوات نموونەکە دەستنیشان بکە، فۆرمی داواکاری	بۆ کەمکردنەوەی مەترسی توشبوون بۆ باشتر خاوێنبوونەوە و کەمکردنەوەی مەترسی پیسبوون بۆ ڕێگریکردن لە وروژم کردنی میز و پیسبوونی نموونەکە بە وردە زیندەوەرەکان بۆڕێگریکردن لە پیسبوونی نموونەکە و دڵنیابوون لەوەرگرتنی بۆ ئاسودەیی نەخۆش بۆ ناردنی بۆ تاقیگە بۆ پاراستنی تۆماری دروست و پێدانی زانیاری دروست بۆ شیکاری تاقیگە بۆ دڵنیابوون لە باشترین حاڵەت لەتەگەری هەبووندا و ڕێگریکردن لە بڵاوبوونەوەی وردە زیندەوەرەکان

مایکرۆبایۆلۆجی تەواو بە زانیاری پەیوەندیدار پربکەوە. نموونەکە ڕاستەوخۆ بنێرە بۆ تاقیگە لە ماوەی ٤ کاتژمێر یاخود هەڵگرتنی لە ساردکەرەوەدا لە پلەی4C	
١٠. گەڕاندنەوەی بەکەکە کۆکردنەوەی پێداویستیە بەکارهێنراوەکان و پاککردنەوەی شوێنەکە، وە بەجێهێشتنی شوێنەکە وەک چۆن یەکەم جار چوویت	بۆ مانەوەی شوێنەکە وەک خۆی و پەلەکان بە پاکی بۆ بەکارهێنانی دواتر
١١. لابردنی دەستکێش و ئەنجامدانی پاکوخاوێنی دەست	بۆ ڕێگریکردن لە توشبوون بە نەخۆشی

تۆمارکردن و ڕاپۆرتکردن:

- بەڕوونی هۆکاری کردارەکە تۆمار بکە
- ڕێگەی وەرگرتنی نموونەکە تۆمار بکە، ڕۆژ و بەروار و جۆری پشکنینەکە
- ئەنجامی پشکنینی STAT تۆمار بکە و لەکاتی هەبوونی هەر حاڵەتێکی نائاسایی چاودێری تەندروستی ئاگادار بکەوە
- واژۆیەک بکە بۆ پاراستنی بەرپرسیارێتی پیشەیی
- کۆکردنەوەی دۆکیومێنتەکان داتای بەردەوام دابین دەکات

کردارەکە: نموونەی سۆندەی میز(CSU)

پێداویستییەکان:

- دەستکێشی خاوێن (sterile gloves)
- بەروانکە یاخود بەرگی پارێزەر
- سرنج
- گیرەی نەبڕ (non-traumatic clamps)
- بەڵگەنامە و فۆرمی گونجاو
- دەفەی نموونەکان
- پاککەرەوە (alcohol- based swab , alcohol pad)
- دەستکێش (non-sterile gloves)

هەنگاوەکانی جێبەجێکردن	مەبەست لە هەنگاوەکان
١.جێبەجێکردنی ئەرکەکە و پێداچوونەوەی هەنگاوەکان	دابینکردنی پێوەر بۆ پێوانەکردنی ئاسایی نەخۆش ئاراستەکردنی بۆ هەڵبژاردنی ئامێر و یارمەتی دیاریکردنی شوێن دەدات
٢. ئەنجامدانی پاکوخاوێنی دەست	بۆ رێگریکردن لە مەترسی توشبوون بە نەخۆشی
٣. بەکارهێنانی تەکنیکی ستاندارد و گونجاو، خۆت بەدوور بگرە لەخوێن و هەر شلەیەکی دیکە بە بەکارهێنانی دەستکێش	بۆ پاراستنی خودی خۆت و نەخۆشەکە و سەحەی کارمەندانی تەندروستی
٤. سەرجەم پێداویستییەکان ئامادە بکە	بۆ رێگریکردن لە دواکەوتنی کردارەکە
٥. لە ئەرکەکە و لە نەخۆشەکە دڵنیابەوە بە بەکارهێنانی لانی کەم دوپێناسی نەخۆش	بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆش بۆ دڵنیابوون لە جێبەجێکردنی ڕێگەی چارەسەر لەسەر نەخۆشە دروستەکە
٦. کردارەکە بۆ نەخۆشەکە روونبکەوە	بۆ کەمکردنەوەی دوودڵی لای نەخۆش وەرگرتنی ڕەزامەندی نەخۆش بۆ ئەنجامدانی کردارەکە پێدانی زانیاری زیاتر و هەماهەنگی و لێکمگەیشتن
٧.دەرگاکان دابخە یان بەربەستێک دابنێ یان پەردەکان دابدەوە	بۆ پاراستنی ئارامی نەخۆش کەمکردنەوەی وردە ڕێندەوەرەکان
٨. ئەگەر میز بوونی نەبوو یاخود دیار نەبوو لە ناو سۆندەکە: بەدەست پاکی بکەوە بە لێکخشاندن، بەڵام بە بەکارهێنانی بەرگی پارێزەر و لەدەستکردنی دەستکێش	بۆ رێگریکردن لە مەترسی بڵاوبوونەوەو توشبوون
٩. گیرە نەبڕەکە لە چەند سانتیمەترێک سەرووی شوێنی وەرگرتنی نموونەکە دابنێ	بۆ دڵنیایی کۆکردنەوە یان وەرگرتنی بڕی پێویست لە نموونە
١٠.دەستەکانت بە ئاو و سابوونی دژە میکرۆب بشۆ یاخود دەستەکانت پاک بکەوە بە پاککەرەوە (alcohol rub) پاشان دەستکێش لەدەست بکە	بۆ رێگریکردن لە بڵاوبوونەوەی نەخۆشی
١١. شوێنی نموونەکان بسڕە بە (%2 chlorohexidine, %70 isopropyl alcohol) پاشان وازی لێبێنە وشک ببێتەوە بۆ ماوەی ٣٠ چرکە	بۆ پاک ڕاگرتنی نموونەکان و رێگریکردن لە ئەنجامی نادروست
١٢. لەکاتی بەکارهێنانی سرنج' بەکارهێنانی سرنجێکی خاوێن، بردنە ناوەوەی بەگۆشەی ٤٥ بۆناوەندی سۆندەکە ئەو رێژەمیزەی پێویستە وەریبگرە و سرنجەکە رابکێشەوە دەرەوە . لەهەردوو حاڵەتی بە دەرزی و بێ دەرزی	بۆ کەمکردنەوەی مەترسی کونکردنی دیواری سۆندەکە
١٣. گواستنەوەی بڕی پێویست لە نموونەکە (نزیکەی ١٠مل) بۆ ناو دەفرێکی پاک	بۆ دورکەوتنەوە لە پیسبوون و رێگەدان بە پرۆسەی وردی بایۆلۆجی

١٤ ئامێرە تیژەکان وەک دەرزی سرنجەکە بۆ ناو دەفری ئامێرە تیژەکان	بۆ ڕێگریکردن لە مەترسی برینداربوون
١٥. دەفری نموونەکان پاک بکەوە و ڕێگە بە وشک بوونەوە بدە	بۆ کەمکردنەوەی پیسبوون و کەمکردنەوەی مەترسی توشبوون
١٧. پێداویستیە بەکارهاتووەکان فڕێبدە و بەروانکە یاخود بەرگی پارێزەر و دەستکێشەکان لابدە	بۆ دڵنیایی و کەمکردنەوەی مەترسی توشبوون بە نەخوشی
١٨ نموونەکە دەستنیشان بکە و فۆرمی داواکاری مایکرۆبایۆلۆجی تەواو کە زانیاری پزیشکی پەیوەندیدار لەخۆدەگرێت وەک نیشانەکانی توشبوون پڕبکەوە	بۆ پاراستنی تۆماری ورد و پێدانی زانیاری دروست بۆ شیکاری تاقیگە
١٩ گەیاندنی نموونەکان بۆ تاقیگە بە خێرایی لە ماوەی ٤ کاتژمێر یاحود هەڵگرتنی لە ساردکەرەوەدا لە پلەی(C٤)	بۆ دڵنیابوون لە باشترین مەرجی شیکردنەوە بۆ ڕێگریکردن لە زۆربوونی وردە زیندەوەرەکان
٢٠. گەڕاندنەوەی پەکەکە. کۆکردنەوەی پێداویستیە بەکار هاتووەکان و پاککردنەوەی شوێنەکە و بەجێهێشتنی شوێنەکە وەک چۆن یەکەم جار چوویت	بۆ مانەوەی شوێنەکە و پێداویستیەکان بە پاکی بۆ بەکارهێنانی دواتر
٢١ دەستکێشەکان لابدە و دەستەکانت بشۆ	بۆ ڕێگریکردن لە توشبوون بە نەخۆشی

تۆمارکردن و ڕاپۆرتکردن:

- بەڕوونی هۆکاری کردارەکە تۆمار بکە
- ڕێگەی وەرگرتنی نموونەکە تۆمار بکە، ڕۆژ و بەروار و جۆری پشکنینەکە
- ئەنجامی پشکنینی STAT تۆمار بکە و لەکاتی هەبوونی هەر حاڵەتێکی نا ئاسایی چاودێرانی تەندروستی ئاگادار بکەوە
- واژۆیەک بکە بۆ پاراستنی بەرپرسیارێتی پیشەیی
- کۆکردنەوەی دۆکیومێنتەکان داتای بەردەوام دابین دەکات

کردارەکە: نموونەی میز لە ٢٤ کاتژمێر

پێداویستییەکان:

- دەفرەکانی کۆکردنەوەی میزی پاک
- دەفرێکی گەورەی دەستنیشانکراو بە تەواوی زانیاری نەخۆش

هەنگاوەکانی جێبەجێکردن	مەبەست لەم هەنگاوە
١. جێبەجێکردنی ئەرکەکە و پێداچوونەوەی هەنگاوەکان	دابینکـردنی پێـوەر بـۆ پێـوانەکردنی ئاسـایی ئەحـو.. ئاراستەکردنی بۆ هەڵبژاردنی ئامێر و یارمەتی دیاریکردنی شوێن دەدات
٢. ئەنجامدانی پاکوخاوێنی دەست	بۆ رێگریکردن لە مەترسی توشبوون بەنەخۆشی
٣. بەکارهێنـانی تەکنـیکی سـتاندارد و گونجـاو، خـۆت بەدوور بگـرە لەخوێن و هەر شلەیەکی دیکە بە بەکارهێنانی دەستکێش	بۆ پاراستنی خودی خۆت و نەخۆشەکە و سەجەم کارمەندانی تەندروستی
٤. سەرجەم پێداویستییەکان ئامادە بکە	بۆ رێگریکردن لە دواکەوتنی کردارەکە
٥. لە ئەرکەکە دڵنیا ببەوە و لە نەخۆشەکە بە بەکارهێنانی لانی کەم دووپێناسی نەخۆش	بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆش بـۆ دڵنیـابوون لە جێبەجێکـردنی رێگای چارەسـەر لەسـ.. نەخۆشە دروستەکە
٦. بەتەواوی کردارەکە بۆ نەخۆشەکە روون بکەوە ئاگاداری بکەوە هیچ میزێک فڕێنەدات لە ماوەی ٢٤ کاتژمێر، نەخۆشەکە پێویستە بەتەواوی لە کردارەکە تێبگات بۆ ئەوەی دووربێت لە پیسبوون،	بۆ کەمکردنەوەی دوودڵی لای نەخۆش وەرگرتنی رەزامەندی نەخۆش بۆ ئەنجامدانی کارەکە پێدانی زانیاری زیاتر و هەماهەنگی و لێکتێگەیشتن
٧.دەرگاکان دابخە یان بەربەستێک دابنێ یان پەردەکان دابدەوە	بۆ پاراستنی ئارامی نەخۆش کەمکردنەوەی وردە زیندەوەرەکان
٨. داوا لەنەخۆش بکە میز بەتاڵ بکات و ئەم نموونەیە فڕێ بدە	بۆ دامەزراندنی کاتی دەستپێکی ماوەی ٢٤ کاتژمێری
٩. هەموو ئەو میزەی لە ماوەی ٢٤ کاتژمێردا تێپەڕبووە دەبێت لەدەفرێکی پاکی تایبەت بە میزدا هەڵبگیرێت	بۆ دڵنیابوون لە نموونەکە و گۆڕانی کیمیایی لەش لە ماوەی ئەو ٢٤ کاتژمێرەدا
١٠. دەفری میزەکە بەتەواوی بەتاڵ بکرێت و کاری پێبکرێت یان دەفـرێکی میزی دیکە بەکاربهێنرێت. دەستنیشـانکردن ئاماژە بە کاتی	بۆ ئەوەی بەڕوونی ئاماژە بەهەموو کارپێکەرەکان بکات ـ ماوەی

دەستپێکردنی ٢٤ کاتژمێری دەکات	ئەو ٢٤ کاتژمێرەدا
١١ ئەگەر کارپێکراو بوو مر نگوێزرەدوە بە کوگای کۆکردنەوە بۆ ناو کۆگای نموونەکان	بۆ دسا ووں لە کۆکردنەوەی موونەکان بە دەفری گونجاو بۆ گواستنەوەی سەلامەت بۆ تاقیگە
١٢ نموونەکە دەستیشان بکە و فۆرمی داواکاری تەواو	بۆ پاراستنی تۆماری ورد و پێدانی زانیاری دروست بۆ شیکاری تاقیگە
١٣ بە زووترین کات دوای تەواوبوونی ٢٤ کاتژمێرەکە نموونەکە بۆ تاقیگە بنێردرێت	بۆ رێگەدان بە پرۆسەو شیکردنەوەی وردی تاقیگە
٢٠. گەڕاندنەوەی یەکەکە. کۆکردنەوەی پێداویستیە بەکار هاتووەکان و پاککردنەوەی شوێنەکە و بەجێهێشتنی شوێنەکە وەک چۆن یەکەم جار چوویت	بۆ مانەوەی شوێنەکە و پێداویستیەکان بە پاکی بۆ بەکارهێنانی دواتر
٢١ دەستکێشەکان لابە و دەستەکانت بشۆ	بۆ رێگریکردن لە توشبوون بە نەخۆشی

تۆمارکردن و راپۆرتکردن:

- بەرووونی هۆکاری کردارەکە تۆمار بکە
- رێگەی وەرگرتنی نموونەکە تۆمار بکە، رۆژ و بەروار و جۆری پشکنینەکە
- ئەنجامی پشکنینی STAT تۆمار بکە و لەکاتی هەبوونی هەر حاڵەتێکی نا ئاسایی چاودێرانی تەندروستی ئاگادار بکەوە
- واژۆیەک بکە بۆ پاراستنی بەرپرسیارێتی پیشەیی
- کۆکردنەوەی دۆکیومێنتەکان داتای بەردەوام دابین دەکات

کردارەکە: وەرگرتنی نموونە لە پیسایی

پێناسە : نموونەی پیسایی لە بنەڕەتدا بۆ شیکاری مایکرۆبایۆلۆجی دەستدەکەوێ، بۆ جیاکردنەوە و دەستنیشانکردنی زیندەوەرەکانی هۆکاری نەخۆشی، ڤایرۆسی یان مشەخۆری کە گومان دەکرێت ببنە هۆی هەوکردنی گەدە و ریخۆڵە هەروەها رەنگە نموونەییەکانی پیسایی بۆ پشکنینی دیکە دەستبکەوێ بۆ ئەوەی ماددەی دیکە بدۆزرێتەوە، وەک خوێنێکی شاراوە یان شێرپەنجەی کۆڵۆن .

مەبەست لەم کردارە:

- بۆ ناسینەوەی هۆکاری نەخۆشی لەبوونی ماوەی درێژخایەن و بەردەوام یان سکچوونی درێژخایەن

- ئەگەر نەخۆشەکان باش نەبن بە هەبوونی نیشانەکانی وەک ئازار، لەدەستدانی کێش، دڵ تێکەڵهاتن و رشانەوە، تا.
- بۆ لێکۆڵینەوەی سکچوون کە لە دوای گەشت روودەدات
- بۆ ناسینەوەی مشەخۆرەکان وەک کرمی شریتی
- بۆ ناسینەوەی خوێنی شاراوە ئەگەر گومان لە خوێنبەربوونی ریخۆڵە بکرێت

پێداویستییەکان:

- دەفری پیسایی بۆ نەخۆشی سەر جێگە(bedpan)
- دەفری خاوێنی نموونەکان
- دەستکێش (non-sterile)
- بەڵگەنامە و فۆرمی گونجاو

هەنگاوەکانی جێبەجێکردن	مەبەست لەم هەنگاوە
١. جێبەجێکردنی ئەرکەکە و پێداچوونەوەی هەنگاوەکان	دابینکردنی پێوەر بۆ پێوانەکردنی ئاسایی نەخۆش، ئاراستەکردنی بۆ هەڵبژاردنی ئامێر و بارمەتی دیاریکردنی شوێن دەدات
٢. ئەنجامدانی پاکوخاوێنی دەست	بۆ رێگریکردن لە مەترسی توشبوون بەنەخۆشی
٣. بەکارهێنانی تەکنیکی ستاندارد و گونجاو، خۆت بەدور بگرە لەخوێن و هەر شلەیەکی دیکە بە بەکارهێنانی دەستکێش	بۆ پاراستنی خودی خۆت و نەخۆشەکە و سەجەم کارمەندانی تەندروستی
٤. سەرجەم پێداویستییەکان ئامادە بکە	بۆ رێگریکردن لە دواکەوتنی کردارەکە
٥. لە ئەرکەکە و لە نەخۆشەکە دڵنیاببەوە بە بەکارهێنانی لانی کەم دوپێناسی نەخۆش	بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆش بۆ دڵنیابوون لە جێبەجێکردنی رێگای چارەسەر لەسەر نەخۆشە دروستەکە
٦. بەتەواوی کردارەکە بۆ نەخۆشەکە روون بکەوە	بۆ کەمکردنەوەی دودڵی لای نەخۆش وەرگرتنی رەزامەندی نەخۆش بۆ ئەنجامدانی کارەکە پێدانی زانیاری زیاتر و هەماهەنگی و لێکتێگەیشتن
٧.دەرگاکان دابخە یان بەربەستێک دابنێ یان پەردەکان دابدەوە	بۆ پاراستنی ئارامی نەخۆش کەمکردنەوەی وردە زیندەوەرەکان
٨. داوا لە نەخۆش بکە پیسایی بکاتە ناو دەفری تایبەتی پیسایی	بۆ رێگریکردن لە پیسبوون

٩. ئەگەر نەخۆش نەتوانێت میز ڕاگرێت: دەتوانی نموونەکە لەسەر جێگەکەی وەربگری، هەوڵبدە ڕێگە نەدەی نموونەکە بە میز پیس ببێت	میز دەبێتە هۆی پیسبوونی نموونەکە
١٠. بە بەکارهێنانی کەوچکی تایبەت بڕی پێویستی نموونەکە وەربگرە (١٠ بۆ ١٥ مل)	بۆ دەرهێنانی ڕێژەیەکی گونجاو بۆ تاقیگەی شیکاری
١١. کارپێکردنی دەفری نموونەکە بە سەلامەتی	بۆ ڕێگریکردن لە مەترسی ڕژان
١٢ پشکنینی نموونەکان بۆ تایبەتمەندییەکانی وەک: ڕەنگ، بۆن تۆمارکردنی تێبینییەکانی پەرستار لە پلانی چاودێری	بۆ تەواوکردنی هەڵسەنگاندنی گشتگیری پەرستاری
١٣. لە حاڵەتی گومانی کرم: پارچەی کرمی شریتی بە ئاسانی لەناو پیسایییدا دەبینرێت و پێویستە بنێردرێت بۆ تاقیگە	کرمی شریتی بەردەوام لەگەشەدا دەبێت
١٤. نموونەکە دەستنیشان بکە لەگەڵ فۆرمی داواکاری مایکرۆبایۆلۆجی تەواو کە پێکدێت لە زانیاری پەیوەندیدار وەک دەستپێکردن و ماوەی سکچوون	بۆ پاراستنی تۆماری ورد و پێدانی زانیاری دروست بۆ شیکاری تاقیگە
١٥. نموونەکە بە زووترین کات بگەیەنەرە تاقیگە یان هەڵگرتنی لە ساردکەرەوەدا لە پلەی(4C-8) وگەیاندنی لە ماوەی ١٢ کاتژمێر	بۆ باشتر هەلی دیاریکردنی وردی زیندەوەرەکان لە باشترین مەرجی گونجاو بۆ تاقیگە
١٦. لە حاڵەتی هەبوونی سکچوونی ئەمیبی: دەستبەجێ نموونەکە بۆ تاقیگە بنێرە.	مشەخۆرەکە دەبێتە هۆی،
١٧. لە حاڵەتی سکچوونی درێژخایەندا: بە تایبەت هەبوونی تا دا دەستبەجێ نموونەکە بنێرە بۆ تاقیگە	بەهۆی مەترسی بڵاوبوونەوەی(C.diff)
١٨. گەڕاندنەوەی یەکەکە. کۆکردنەوەی پێداویستیە بەکار هاتووەکان و پاککردنەوەی شوێنەکە و بەجێهێشتنی شوێنەکە وەک چۆن یەکەم جار چووبت	بۆ مانەوەی شوێنەکە و پێداویستیەکان بە پاکی بۆ بەکارهێنانی دواتر
١٩. دەستکێشەکان لابدە و دەستەکانت بشۆ	بۆ ڕێگریکردن لە توشبوون بە نەخۆشی

تۆمارکردن و ڕاپۆرتکردن:

- بەڕوونی هۆکاری کردارەکە تۆمار بکە
- ڕێگەی وەرگرتنی نموونەکە تۆمار بکە، ڕۆژ و بەروار و جۆری پشکنینەکە
- جیاکەرەوەکان تۆمار بکە وەک ڕەنگ، بۆن
- ئەنجامی پشکنیی STAT تۆمار بکە و لەکاتی هەبوونی هەر حاڵەتێکی نا ئاسایی چاودێرانی تەندروستی ئاگادار بکەوە
- واژۆیەک بکە بۆ پاراستنی بەرپرسیارێتی پیشەیی
- کۆکردنەوەی دۆکیومێنتەکان داتای بەردەوام دابین دەکات

کردارەکە: نموونەی دەردراوی رێڕەوی هەناسەدان

پێناسە: بەدەستهێنانی نموونە لە کۆئەندامی هەناسە گرنگە بۆ دەستنیشانکردنی نەخۆشی و توشبوون و هەوکردن وەک شێرپەنجەی سییەکان

مەبەست لەم کردارە:

- لەکاتی هەبوونی هەر نیشانەیەک لە رێڕەوی هەناسەدا وەک کۆکە بە تایبەت لەگەل هەبوونی دەردراوەکان
- لەکاتی هەبوونی هەر نیشانەیەکی توشبوون یان ئەو نەخۆشانەی دەناڵێنن بە (PUO > 38)

پێداویستییەکان:

- دەفری نموونەکان
- بەروانکە یاخود بەرگی پارێزەر
- دەستکێش
- بەڵگەنامە و فۆرمی گونجاو

هەنگاوەکانی جێبەجێکردن	مەبەست لە هەنگاوەکان
١. جێبەجێکردنی ئەرکەکە و پێداچوونەوەی هەنگاوەکان	دابینکردنی پێوەر بۆ پێوانەکردنی ئاسایی نەخۆش، ئاراستەکردنی بۆ هەڵبژاردنی ئامێر و بارمەتی دیاریکردنی شوێن دەدات
٢. ئەنجامدانی پاکوخاوێنی دەست	بۆ رێگریکردن لە مەترسی توشبوون بەنەخۆشی
٣. بەکارهێنانی تەکنیکی ستاندارد و گونجاو، خۆت بەدور بگرە لەخوێن و هەر شلەیەکی دیکە بەبەکارهێنانی دەستکێش	بۆ پاراستنی خودی خۆت و نەخۆشەکە و سەرجەم کارمەندانی تەندروستی
٤. سەرجەم پێداویستییەکان ئامادە بکە	بۆ رێگریکردن لە دواکەوتنی کردارەکە
٥. لە ئەرکەکە و لە نەخۆشەکە دڵنیاببەوە بە بەکارهێنانی لانی کەم دووناسی نەخۆش	بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆش بۆ دڵنیابوون لە جێبەجێکردنی رێگای چارەسەر لەسەر نەخۆشە دروستەکە
٦. بەتەواوی کردارەکە بۆ نەخۆشەکە روون بکەوە	بۆ کەمکردنەوەی دودڵی لای نەخۆش وەرگرتنی رەزامەندی نەخۆش بۆ ئەنجامدانی کارەکە پێدانی زانیاری زیاتر و هەماهەنگی و لێکتێگەیشتن
٧.دەرگاکان دابخە یان بەربەستێک دابنێ یان پەردەکان دابدەوە	بۆ پاراستنی ئارامی نەخۆش کەمکردنەوەی وردە زیندەوەرەکان

٨. شوێنی نەخۆشەکە، لەسەر کورسیەک (semi-or h gh flower position) بەپێی پێویست بە سەرین پشتگیر دەکرێت	بۆ دڵنەوایی نەخۆش و ئاسانکاری بۆ فراوانبوونی سییەکان
٩. ئەگەر دەردراوەکان ئەستوور و دژوار بن ئەوا پاککردنەوەی زەحمەتە دەردراوەکان: چارەسەری پرژاندن بەکار بێنە یاخود داوای یارمەتی بکە لە پزیشکی بسپۆڕ	بۆ کەمکردنەوە و شلکردنەوەی دەردراوەکان یارمەتیدانی تەکنیکەکان
١٠. داوا لە نەخۆش بکە ٣ هەناسەی قووڵ لە ڕێگەی لووتەوە هەڵمژێت، پاشان لەکاتی دانەوەی هەناسەکەدا کۆکەیەکی ناچاری بکات،	هەناسەدانی قووڵ یارمەتی شلکردنەوەی دەردراوەکان دەدات
١١. داوا لە نەخۆش بکە دەردراوەکە بکاتە ناو دەفری نموونە و سەری داپۆشێت	بۆ ڕێگریکردن لە پیسبوون
١٤. نموونەکە دەستنیشان بکە لەگەڵ فۆرمی داواکاری مایکرۆبایۆلۆجی تەواو کە پێکدێت لە زانیاری پەیوەندیدار وەک ئاماژە بۆ نموونە و چارەسەری دژە میکرۆب	بۆ پاراستنی تۆماری ورد و پێدانی زانیاری دروست بۆ شیکاری تاقیگە
١٥. لە زوترین کات نموونەکە بنێرە بۆ تاقیگە لە ماوەی ٤ کاتژمێر	بۆ زیاتر هەلی دیاریکردنی وردی زیندەوەرەکان
١٦. گەڕاندنەوەی یەکەکە. کۆکردنەوەی پێداویستیە بەکار هاتووەکان و پاککردنەوەی شوێنەکە و بەجێهێشتنی شوێنەکە وەک چۆن یەکەم جار چووێت	بۆ مانەوەی شوێنەکە و پێداویستیەکان بە پاکی بۆ بەکارهێنانی دواتر
١٧. دەستکێشەکان لابدە و دەستەکانت بشۆ	بۆ ڕێگریکردن لە تووشبوون بە نەخۆشی

تۆمارکردن و ڕاپۆرتکردن:

- بەڕوونی هۆکاری کردارەکە تۆمار بکە
- ڕێگەی وەرگرتنی نموونەکە تۆمار بکە، ڕۆژ و بەروار و جۆری پشکنینەکە
- جیاکەرەوەکان تۆمار بکە وەک ڕەنگ، بۆن
- ئەنجامی پشکنی STAT تۆمار بکە و لەکاتی هەبوونی هەر حاڵەتێکی نا ئاسایی چاودێرانی تەندروستی ئاگادار بکەوە
- واژۆیەک بکە بۆ پاراستنی بەرپرسیارێتی پیشەیی،
- کۆکردنەوەی دۆکیومێنتەکان داتای بەردەوام دابین دەکات

بەشی دەیەم

شێوازی باری جەستەی نەخۆش

شێوازی باری جەستەی نەخۆش

باری نەخۆش

دانانی نەخۆش لەبارێکی باش لەگەڵ ڕاوەستانی جەستە وە گۆڕینی باری جەستە بە ماوەی ڕێکوپێک و ڕێکخراو لایەنە گرنگەکانی کاری پەرستارین. ئەو نەخۆشانەی توانای جوولەی ئاساییان هەیە، ئەتوانن باری جەستەیان بگۆڕن بۆ ئاسوودەیی خۆیان. بەگشتی، ئەو کەسانە پێویستیان بە کەمترین یارمەتی هەیە بۆ گۆڕینی باری جەستەیان لەلایەن پەرستارانەوە بۆ پارێزگاری لە ڕاوەستانی جەستە و جوولاندنی جومگەکانیان. هەرچەندە کەسانی لاواز، پیرەلە، بەئازار، ئیفلیج، یان بێهۆش پشت ئەبەستن بە پەرستاران بۆ گۆڕینی باری جەستەیان. هەڵسەنگاندنی سەلامەتی و بایەخدان بە پێست، پێش و پاش گۆڕینی باری جەستە، گرنگە بۆ هەموو نەخۆشێک.

هەر بارێکی جەستە، ڕێک بێت یان نارێک، لەوانەیە زیان بەخش بێت ئەگەر بۆ ماوەیەکی زۆر بمێنێتەوە. ڕوو زوو گۆڕینی باری جەستە ڕێگرە لە نارەحەتی ماسولکە، پەستانی ناپێویست هۆکاری زەبر گەیاندنە بەهۆی پەستانەوە، لەناوبردنی دەمار و مولولەخوێنە رووکەشەکان، و جوولەبەست. هەروەها گۆڕینی باری جەستە پارێزگاری دەکات لە هێزی ماسولکەکان و هانی کاردانەوەکانی باری جەستە دەدات.

کاتێک نەخۆش ناتوانێت سەربەخۆ و بێ یارمەتی بجوولێت، ڕێگەی پەسەند بریتیە لە بەکارهێنانی ئامێری یارمەتیدەری شیاو لەگەڵ دوو بۆ سێ کەس بۆ گۆڕینی باری جەستەی. یارمەتیدانی ئەبار ماندووبوونی ماسولکە و زەبر گەیاندن بە جەستە کەم دەکاتەوە بۆ هەریەک لە نەخۆش و پەرستار و شکۆ و ئاسوودەیی نەخۆش دەپارێزێت

کاتێک کە نەخۆش لە بارێکدا دادەنرێت لەسەر جێگەکەی، دەکرێت پەرستار چەند شتێک بکات بۆ دڵنیابوون لە ڕاوەستانی دروستی جەستە وە زیادکردنی ئاسوودەیی و سەلامەتی نەخۆش:

• دڵنیابە کە جێگەی نەخۆشەکە تەخت و توندوتۆڵە، ئەمەش هاوکارە بۆ چەماوە سروشتیەکانی جەستە. جێگەی شل و شێواو و زۆر نەرم، یان جێگەی زۆر تەڕ و شێدار کە بۆ ماوەیەکی زۆر بەکاردەهێنرێت لەوانەیە هۆکاربێت بۆ ڕوودانی گرژبوون و نوشتانەوەی جومگەی سمت و ماندوبوون و ئازاری بەشی خوارەوەی پشت.

• دڵنیابە کە جێگەی نەخۆشەکە ووشک و خاوێنە. چەرچەفی شێدار و چرچ زەبر بەهۆی پەستانەوە زیاد دەکات دڵنیابە کە پەلەکان بە ئازادی دەجوولێن (بۆ نموونە، دەبێت چەرچەفی سەرجێگەی نەخۆش ئەوەندە نەرم بێت کە نەخۆش بتوانێت بە ئاسانی قاچەکانی بجوولێنێت).

• ئامێری پاڵپشتیکاری گونجاو بەکاربهێنە بۆ ڕاوەستانی جەستە. تەنها ئەو ئامێرانە بەکاربهێنە کە ڕاوەستانی جەستە دەپارێزن و پاڵپشتی ی دەکەن. لەوانەیە بەکارهێنانی ئامێری زۆر جوولە سنووردار بکات وە ئەگەری لاوازی و پووکانەوەی ماسولکەکەن زیاد بکات، ئەگەر نەخۆشەکە توانای جوولەشی هەبێت.

• ڕاستەوخۆ بەشێکی جەستە، بەتایبەت کە بەرزی ئێسکی هەیە، مەخەرە سەر بەشێکی تری جەستە. پەستانی زۆر دەبێتە هۆی تێکشکانی خوێنهێنەر و مەترسی خوێن مەیین و برین دروستبوون بەهۆی پەستانەوە زیاد دەکات پەستان خستنە سەر ڕووی پشتەوەی ئەژنۆ ئەگەری هەیە ببێتە هۆی تێکشکانی دەمار و مولوولە خوێنەکان لەو شوێنەدا. لەوانەیە بەکارهێنانی سەرین ڕۆڵی کوشن بگێڕێت.

• ڕێگری بکە لە لێکخشان و گوشین. لێکخشان بریتیە لە هێزێک کە کاردەکات بە هاوتەریبی لەگەڵ ڕووی پێست لێخستنی چەرچەف لە پێست لەوانەیە ببێتە هۆی ڕووشاندنی. لێکخشاندن ئەبێتە هۆی پێست هەڵدان، وا دەکات ئەگەری تێکشکانی زیاتر بێت. هێزی لێخستن پێکهاتەیەکە لە لێکخشان و پەستان، وە کاتێک ڕوودەدات کە نەخۆش لەباری دانیشتن بەرەو خوارووی جێگەکەی دەخزێت. جوولەکە ئەگوازرێتەوە بۆ ئێسکی سێبەندە و شانە قوولەکان، لە هەمان کاتدا، لەوانەیە پێستی سەر سێبەندە نەجوولێت بەهۆی پیانووسانی پێستەکە بە چەرچەفەکەوە. بەمەش پێست و شانە ڕووکەشەکان ناجوولێن بەپێی ڕووی جێگەکە، لەکاتێکدا شانە قوولەکان کە بە توندی بەسراوبەتەوە

باری پاڵپشت نەکراو	کێشەی ڕێگریلێکراو	کاری ڕێککردنەوە
١-سەر تەخت کەوتووە لەسەر جێگە	زیاد کشانی مل بۆ دواوە لەو کەسانەی سنگیان ئەستوورە	سەرینێکی ئەستووری گونجاو لەژێر سەر و شان ئەگەر پێویست بوو بۆ ڕێککردنەوە.
٢-کەوانەی سێبەندەی بڕبڕە بە ڕوونی دیارە.	بۆ پشتەوە چەمانەوەی کەوانەی سێبەندە.	ڕۆڵێکی خاولی یان سەرینێک لەژێر کەوانەی سێبەندە.
٣-لەوانەیە لاقەکان ڕووەو دەرەوە سووڕابن.	سووڕانی جومگەکانی سمت بۆ دەرەوە	دانانی ڕۆڵی خاولی یان کیسی لم لە لای تۆبەی ئێسکی ڕان.
٤-لاقەکان درێژبوونەتەوە	زیاد کشانی ئەژنۆکان	سەرینێکی بچووک لەژێر ڕانەکان بۆ چەمانەوەی ئەژنۆکان بە کەمی.
٥-چەمانەوەی هەردوو پێ ڕووەو بنی پێ	چەمانەوەی پێیەکان (داکەوتنی پێیەکان)	بوردێک یان ڕۆڵێکی خاولی بۆ ڕاگیرکردنی پێیەکان بۆ باری چەمانەوە ڕووەو پشتی پێ.
٦-پاژنەی پێیەکان لەسەر جێگە کەن.	پەستان لەسەر پاژنەی پێیەکان	سەرین لەژێر بەشی خوارەوەی لاقەکان بۆ لەپێکردنی پووت بۆ پاراستنی پاژنەکان

ڕاکشانی ڕێک لەسەت تەختی پشت (بە ئاسۆیی): باری ڕاکشانی ڕێك لەسەر تەختی پشت لەگەڵ درێژبوونی لاقەکان؛ سەرین لەژێر سەر بێت یان نا.

وێنەی ٩.٣

باری دانیشتن: باری دانیشتن وەک لەسەر کورسی، پشت ڕاگیر نەکراوە و هەردوو لاق ئازادن.

وێنەی ٩-٤

باری منالبوون: ڕکشان لەسەر تەختی پشت و هەدوو قاچ ئەکەونەسەر دوو ڕاگیرکەر؛ دەبێت هەردوو سمت لەگەل هێلی قەراغی مێزەکە هاوتەریب بن.

وێنەی ٩-٥

باری نیمچە سەر ڕوو: باری ڕاکشان لەسەرلا، لەگەل بالی ژێرەوە بکەوێتە پشتی پشتەوەی بەش، لاق سەرەوە نوشتابێتەوە لەئاستی هەردوو جومگەی سمت و ئەژنۆ، بالی سەرەوە نوشتابێتەوە لە ئاستی هەردوو جومگەی شان و ئانیشک؛ لەم بارەدا (نیمچە بەسەر سکدا)، نەخۆش نیمچە لەسەر لاتەنیشت و نیمچە لەسەر ڕوو ڕادەکشێت. بالی ژێرەوە لەپشتەوەی لەش دەبێت و شان و ئانیشکی بالی سەرەوە نوشتاوە دەبن. هەردوو لاق نوشتاوە دەبن لە پێشەوەی لەش. لاقی سەرەوە زیاتر نوشتاوە دەبێت لەئاستی هەردوو جومگەی سمت و ئەژنۆدا لەچاو لاق ژێرەوەدا. باری نیمچە سەر ڕوو هەندێک جار بەکاردێت بۆ نەخۆشی بێهۆش بۆ یارمەتیدانی هاتنەدەرەوەی دەردراوەکانی ناو دەم بۆ دەرەوە و ڕێگریکردن لە گەڕانەوەیان بۆ ناو سیەکان. هەروەها بەکاردێت بۆ نەخۆشی ئیفلیج (گێژ و نیوە ئیفلیج) لەبەرئەوەی پەستانی سەر سینەبەدە و پەستانی سەر بەرزایی ئێسکی لاتەنیشتی سمت کەم دەکاتەوە. هەروەها دەکرێت بەکاربێت بۆ پشکنین و چارەسەرکردن لە ناوگەلدا. زۆر کەس، بەتایبەت ژنانی دووگیان، لەم بارەدا ئاسوودە دەبن لەکاتی خەوتندا. کەسانێک کە گرفتی جوولە و گرفتی هەست کردنیان هەیە لە لایەکی جەستەیاندا، زیاتر ئاسوودەن بە پاڵکەوتن لەسەر لایە ساغەکەیاندا

کاری ڕێککردنەوە	کێشەی ڕێگریلێکراو	باری پاڵپشت نەکراو
سەرینێک لەژێر سەر، وە هێشتنەوەی بە ڕێک لەگەڵ هێڵی لەش تەنها ئەگەر هاتنەدەرەوەی دەردراوەکانی ناو دەم پێویست بوو	چەمانەوەی سەر بەلادا.	١-سەر نەکەوێتە سەر جێگە، قورسایی سەر دەکەوێتە سەر ئێسکی لاتەنیشتی کەلەسەر و دەموچاو.
سەرینێک لەژێر باڵی سەرەوە بۆ ڕێگریکردن لە سووڕاندنی ڕووەو ناوەوە.	سووڕانی ڕووەو ناوەوەی شان و قۆڵ؛ پەستان خستنە سەر سنگ و ڕێگریکردنی لە فراوانبوون لەکاتی هەناسەداندا؛	٢-شان و باڵی سەرەوە ڕووەو ناوەوە سووڕاون.
سەرینێک لەژێر لاق سەرەوە بۆ پاراستنی بەڕێکی لەگەڵ هێڵی لەشدا	لێک نزیک بوونەوە و سووڕانی لاق و سمت ڕووەو ناوەوەی لەش.	٣-نزیک بوونەوەی ڕان و لاق سەرەوە لە لەش و سووڕانیان ڕووەو ناوەوە
کیسی خۆڵ بۆ ڕاگیرکردنی پێیەکان لەباری چەمانەوە ڕووەو پشتی پێ.	داکەوتنی قاچەکان.	٤-نوشتانەوەی قاچەکان ڕووە و بنی پێیەکان

باری سەر ڕوو. پاڵکەوتن لەسەر سک لەگەڵ سووڕانی سەر بەلایەکدا، لەگەڵ یان بەبێ سەرین لەژێر سەر. لە باری سەر ڕوو، نەخۆش بەسەر سکدا ڕادەکشێت و سەریشی بە لایەکدا وەردەگێڕێت. جومگەکانی سمت نانوشتێنەوە. زۆر جار منداڵ و گەورە لەم بارەدا دەخەون، هەندێک جار باڵێک یان هەردوو باڵ نوشتاوەتەوە بۆ سەرەوە ڕووەو سەر. ئەم بارە چەند سوودێکی هەیە. ئەمە تەنها باری لەشە کە ڕێگە ئەدات تەواو درێژبوونی جومگەکانی سمت و ئەژنۆ. ناو بەم درێژبوونی سەر ڕوو ڕێگری دەکات لە گرژبوونی جومگەی سمت و ئەژنۆ بەهۆی نوشتانەوەیان، سەرەنجام ڕێگری دەکات لە دروستبوونی کێشەیەک بەهۆی خەوتنی سەر جێگە لەبارەکانی تردا. باری ڕاکشان لەسەر ڕوو یارمەتی هاتنەدەرەوەی دەردراوەکانی ناو دەم دەدات وە بەتایبەت بەسوودە بۆ کەسانی بێهۆش یان ئەو نەخۆشانەی بەئاگادێنەوە لە بێهۆشکردن دوای نەشتەرگەری ناو دەم و قوڕقوڕاگە. ڕاکشان لەسەر ڕوو هەندێک ڕێنیشی هەیە هێزی ڕاکێشانی ڕەوی بۆ سەر قەد هۆکاری کۆمبوونی (قەموور) پشتە لەزۆر کەسدا، وە سووڕانی مل بەلایەکدا بە ئاستێکی بەرچاو. لەبەر ئەم هۆیە، ڕاکشان لەسەر ڕوو پێشنیارکراو نیە بۆ ئەو کەسانەی کێشەی مل و بڕبڕەکانی سنیەیدەیان هەیە. هەروەها ئەم بارە دەبێتە هۆی داکەوتنی پێ. هەندێک نەخۆش کە کێشەی دڵ یان هەناسەیان هەیە، ڕاکشانی سەر ڕوو حکتبەرە بۆیان، لەبەرئەوەی ڕێگری دەکرێت لە فراوانبوونی سنگ لەکاتی هەناسەداندا. ڕاکشانی سەر ڕوو ئەبێت تەنها لەکاتێکدا بەکاربێت کە پشتی نەخۆشەکە بەشێوەیەکی دروست ڕاگیرکرابێت، بۆ ماوەیەکی کورت، وە تەنها بۆ کەسانێک کە هیچ نارێکی بڕبڕەی پشتیان نەبێت. لەبەرئەوە ئەم بارە زۆر بەکارناهێنرێت

وێنەی ٦-٩

باری پاڵپشت نەکراو	کێشەی ڕێگرییلێکراو	کاری ڕێککردنەوە
١-سەر بەلایەکدا سووڕاوە و مل کەمێک چەماوەتەوە.	چەمانەوە یان زیاد کشانی مل	سەرینێکی بچووک لەژێر سەر، مەگەر پەسەند نەبێت، بۆ یارمەتیدانی هاتنەدەرەوەی دەردراوەکانی ناودەم.
٢-ڕاکشانی لەش بەتەختی لەسەر سک، تەواو دەرخستنی کەوانەی سینەبەدە	زیاد کشانی کەوانەی سینەندە؛ هەناسە تەنگی؛ پەستان خستنە سەر مەمکەکان (لە ژناندا)؛ پەستان خستنە سەر ئەندامی زاووزێ (لە پیاواندا)	سەرینێکی بچووک یان ڕۆلێکی خاولی لەژێر سک لەخوار ناوبەنچکەوە.
٣-پەنجەکانی پێ دەکەونە سەر تەختی جێگە، چەمانەوەی پێیەکان ڕووەو بنی پێ.	چەمانەوەی پێیەکان ڕووەو بنی پێ (داکەوتنی پێ)	لێگەڕێ با پێیەکان بە شێوەیەکی ئاسایی بکەونە سەر دۆشەکەکە، یان سەرینێک بخەرە ژێر بەشی خوارەوەی لاق کە وادەکات پەنجەکانی قاچ نەکەونە سەر دۆشەکەکە

باری لاتەنیشت: لەباری لاتەنیشتدا (حەوتن لەسەرلا)، نەخۆش لەسەر لایەک ئەخەوێت. نوشتاندنەوەی جومگەی سمت و ئەژنۆ و لاق سەرەوە بەرەو پێشەوەی لەش بنکەیەکی سێگۆشەیی ڕاگر و پان دروست دەکات کە باشتر لەش ڕاگیردەکات. هەرچەند نوشتاندنەوەی جومگەی سمت و ئەژنۆی لاق سەرەوە زیاتربێت، زۆربەی کێشی لەش دەکەوێتە سەر ڕووی لاتەنیشتی دەفەی شان، لاتەنیشتی سمتەجۆڵە، وە سەر ڕووی لاتەنیشتی حەور و ڕان ئەو کەسانەی کێشەی هەست و جووڵەی لایەکی لەشیان هەیە، ڕاکشان لەسەر لاتەنیشتەکەی تر ئاسوودە ترە بۆیان

وێنەی ٧-٩

باری پاڵپشت نەکراو	کێشەی ڕێگرپێکراو	کاری ڕێککردنەوە
١-لەش کەوتووەتە سەر لایەک، هەردوو باڵ کەوتوونەتە بەردەم لەش، کنشی لەش نەگشتی کەوتووەتە سەردەفەی شان و لاتەنیشتی حەوز	چەماوەتەوە بەرەو لاتەنیشت و ماندووبوونی لاتەنیشتە ماسولکەکانی مل.	سەرینێک لەژێر سەر و مل بۆ بۆ ڕێککردنەوەی
٢- سووڕی باڵ و شانی سەرەوە بەرەو لەش.	سووڕی ڕووەو ناوەوەی شان بەردو لەش و سەرەنجام کەمکردنەوەی فەرمانەکانی، پەککەوتنی فراوانبوونی سنگ	سەرینێک لەژێر باڵی سەرەوە بۆ ڕاگیرکردنی بارێکی ڕێک، دەبێت باڵی ژێرەوە بەشێوەی سووڕاوەی چەماوەتەوە نەبێ هەردوو و هەردوو جومگەی سمت لەسەر هەمان ببن
٣-ڕان و لاقی سەرەوە ڕووەو ناوەوە و بەرەو جەستە سووڕاون.	سووڕانی ڕووەو ناوەوەی ڕان و بەرەو جەستە؛ سووڕانی بڕبڕەی پشت.	سەرینێک لەژێر ڕان و لاق بۆ ڕاگیرکردنیان لەبارێکی ڕێک، نەبێت هەردوو شان و هەردوو سمت ڕێک بن

بارە باوەکانی جێگە:

تەخت: دۆشەک بەتەواوی ئاسۆییە، نەخۆش لەچەند بارێکی جۆراوجۆردا دەخەوێت، وەکو لەسەر پشت، لەسەر لا، وە بەسەر سکدا (بەدەمدا)

- بۆ پاراستنی بڕبڕەی پشت بە ڕێکی لەو نەخۆشانەی برینداری بڕبڕەی پشتیان هەیە.
- بۆ یارمەتیدانی نەخۆش بۆ جووڵەکردن و هەڵگەڕانەوە لەناو جێگە
- بۆ چاک کردنی جێگە (دۆشەک و چەرچەف)

باری فاولەر: باری نیمچە دانیشتن کە سەری قەرەوێڵە لای کەم بە گۆشەی ٤٥ – ٦٠ پلە بەرزدەکرێتەوە (نموونەی ٤٥ پلە)؛ لەوانەیە ئەژنۆی نەخۆش چەماوە یان ڕێک بێت؛ گونجاوە بۆ نانخواردن، خوێندنەوە، تەماشاکردنی تەلەفزیۆن یان لەکاتی ڕشانەوە.

- پشوودان لە ڕاکشانی زۆر.
- بۆ زیادکردنی فراوانبوونی سییەکان لەو کەسانەی کێشەیان هەیە لە هەناسەدان
- بۆ یارمەتیدانی نەخۆش بۆ دانیشتن لەسەر قەراغی قەرەوێڵە.

باری نیمچە فاولەر: سەری قەرەوێڵە بەرزدەکرێتەوە بەگۆشەی ١٥ – ٤٥ پلە.

- پشوودان لە ڕاکشانی زۆر.
- بۆ زیادکردنی فراوانبوونی سییەکان

باری ترێندلنبێرگ: قاچی قەرەوێڵە بەرزدەکرێتەوە و سەری نزم دەکرێتەوە لەسەر یەک هێڵ؛

- بۆ زیادکردنی سووڕی خوێنی ناو خوێنهێنەرەکان لە هەندێک نەخۆشدا.
- بۆ زیاتر هاتنەدەرەوەی دەردراوەکان لە بنکەی سییەکاندا.

باری ترێندلنبێرگی پێچەوانە: سەری قەرەوێڵە بەرزدەکرێتەوە و قاچی نزم دەکرێتەوە لەسەر یەک هێڵ، لارکردنەوەیەکەی ڕێک بە پێچەوانەی باری ترێندلنبێرگ؛

- بۆ زیادکردنی بەتاڵبوونەوەی گەدە بۆ ڕێگریکردن لە گەڕانەوەی (کشانەوە) سورێنچک لەو نەخۆشانەی فتق ناوپەنجکیان هەیە.

بەشی یانزدەیەم

کانۆلا دانان

کانۆلا دانان

IV CATHETER INSERTION: (کانۆلادانان)

پێناسە: کانۆلا دانان و هەڵبژاردنی باشترین خوێنهێنەر بۆ کونکردن و دانانی لەو شوێنەدا و بەکارهێنانی تۆرنیکاو بەستنی بە شێوەیەکی گونجاو، دیاریکردنی شوێنەکە و هەڵبژاردنی باشترین خوێنهێنەر لەو شوێنەدا. ئامێرەکە و شوێنەکە پشت دەبەستێت بەو چارەسەرەی کە بەکاردەهێنرێت، لەگەڵ دووبارەبوونەوەی ماوەی خوێن لێچوونەکەی و فراوانبوون و شوێنی ئاسان بۆ دیاریکردنی خوێنهێنەرەکە ئەوەی کە ڕێگەپێدراوە بۆ شوێنی دەمارەکان (تەمەنی نەخۆشەکە، قەبارە، حاڵەتەکەی) ئەگەر توانرا ئەوەی بەحۆشەکە پێی خۆشە ئەوەی بۆ بکرێت

ئەگەر توانرا ئەو دەستە بەکارنەهێنە کە بەریوە، واتە ئەگەر کەسەکە دەستە ڕاست بوو، ئەوا دەبێت لە دەستە چەپ بۆی دابنرێت.

بەکارهێنانی ئەو خوێنهێنەرانەی کە لە سەرەوەی ڕووی پشت و بەشی سکەوە، هەروەها پەلەکانی

(METACARPAL ,CEPHALIC ,BASILIC) سەرەوە و لە خوێنهێنەرەکانی ناوەڕاست.

لەکاتی هەڵبژاردنی شوێنەکەدا دوورکەوەرەوە لەو ناوچانەی کە نوشتانەوە تیایاندا ڕوودەدات، هەروەها ئەو ناوچانەی کە لەکاتی پەستان خستنەسەردا توشی ئازار دەبێ، هەروەها ئەو خوێنهێنەرانەی کە پێشتر کون کراوە لەڕێگەی زیان بەرکەوتن یان هەوکردن و وشکبوونەوە و یاخود دروستبوونی گرێ لە خوێنهێنەرەکەدا، هەروەها ئەو شوێنانەش کە پلان دانراوە ئەم کردنەی تێدابکرێت، دوورکەوەرەوە لە ڕووە لاوەکییەکان ٤بۆ٥ (١٠بۆ ١٢.٥ سم)، چونکە دەبێتە هۆی توشبوونی خوێنهێنەرەکان بە تێکچوون و لەتبوون، خۆت بەدووربگرە لە ڕووی سک بەهۆی بوونی ئازار لە کاتی بردنە ناوەوەیدا، کە دەبێتە هۆی تووشبوونی خوێنهێنەرەکان بە تێکچوون و لەتبوون. خۆت بەدووربگرە لە پەلەکانی خوارەوە بەهۆی تووشبوونی شانەکان بە ئیلتیهاب -

و THROMBOPHLEBITIS)نەخۆشی لە قاچی ئافرەتی دووگیان ( ) ULCERATION دومەڵ.

لەو نەخۆشانەی کە نەشتەرگەری سنگیان بۆ کراوە یان ئەوانەی لە بنباڵیان توێکاری کراوە، لەو کاتەدا دەمارەکانی پەلەکانی سەرەوە بەکارمەهێنە، هەروەها ئەو دەمارانەش بەکارمەهێنە کە لەپەلەکانی سەرەوەن کە ئەگەری هەیە کاریگەری چارەسەرکردنی تیشکی لەسەربێ، وەک هەڵئاوسانی لیمفەکان. ئەگەر نەخۆشەکە لە پلەی(٤ و ٥)ی نەخۆشی گورچیلەی درێژخایەن بوو، خۆت بەدووربگرە لە بەکارهێنانی دەمارەکانی پەلەکانی سەرەوە یان باسک، چونکە ئەگەری هەیە بۆ پاککردنەوەی گورچیلە سوودی لێوەربگیرێت هاوکاری نەخۆش و پزیشکەکە بکە بۆ گفتوگۆکردن لەسەر مەترسی و سوودەکانی بەکارهێنانی ئەو دەمارانەی کە لە شوێنە تووشبووەکاندان و هیچ هەڵبژاردنێکی دیکەمان نابێت جگە لەو خوێنهێنەرانە بەپێی ئەو سەنتەرانەی کە بۆ ناوەندی کۆنترۆڵ و نەهێشتنی نەخۆشین، پێویستە کانۆلاکە نەگۆڕدرێت لە ٧٢بۆ٩٦ کاتژمێر بۆ کەمکردنەوەی تووشبوون بە نەخۆشی و ئیلتیهابی خوێنهێنەرەکان لە کەسە گەورەکاندا زیاتر .

ئەگەر کانۆلایەک لەحاڵەتی کتوپڕدا دانرا، ئەوا پێویستە بەزووترین کات لابرێت لەماوەی ٤٨ کاتژمێردا

مەبەست لەم کردارە. بۆ بەڕێوەبردنی شلەکان و دەرمان و خوێن و پێکهاتەکانی ناو خوێن و پاراستنی چوونە ژوورەوەی کانۆلاکە بۆ نەخۆشەکە.

پێداویستییەکان:

- گیراوەی کلۆرهێکسیدین بەکاردەهێنین (لەکاتێکدا ئەگەر نەخۆشەکە کێشەی هەبوو لەگەڵ ئەم گیراوەیەدا ئەوا دەتوانین کحول یان ئایۆدین بەکاربهێنین)
- دەستکێش
- جۆرێک لە تۆرنیکا (کە یەک جار بەکاربێت و بۆدرەی لاستیکی تیا نەبێت)
- کانۆلا
- گیراوەی نۆرماڵ سەلاین لەگەڵ سۆندەی پێدەر
- رگر
- بۆکە
- پلاستەر لە جۆری بەبوولەی
- پلاستەری جنگیرکردنی سۆندە

ئامادەکردنی پێداویستییەکان:

پشکنینی ئەو زانیارییانەی کە لەسەر کارتی زانیاری سندوقی گیراوەکەدا هەیە، لەوانە (ناو، ژمارەی ناسنامەی نەخۆشەکە، جۆری گیراوەکە، کات و بەرواری ئامادەکردنەکەی، ناوی ئامادەکەر، رێژەی تێکردنی دەرمانەکان بەپێی داواکراوەکە).

بەراوردکردنی فەرمانەکانی دکتۆر بەگەڵ کارتی زانیاری سەر گیراوەکە بۆ دڵنیابوونەوە لەوەی کە گیراوەکە دروستە

گیراوەکە بپشکنە بۆ زانینی هەر گۆڕانێک لە رەنگەکەی، هەروەها پشکنینی بەرواری بەسەرچوونەکەی، پاشان پێوانەی کانۆلاکە دیاریبکە، کە گونجاوە بۆ دەستنیشانکردنی نەخۆشەکە، جۆر و ماوەی چارەسەرەکە (چارەسەری پێویستن بۆ کەمتر لە یەک هەفتە).

هەروەها پێویستە شوێنی دانانی کانۆلاکە رێگەپێدراو بێت و لە دانانیدا ئەرموونت هەبێت، هەروەها پێویستە ئەو ئالۆزی و زیانانەش لە بەرچاو بگیرێت کە لەگەڵ دانانی کانۆلای جۆری نایبەتدا هەیە، ئەگەر خوێن گواستنەوە پێویست بێت، لەوانەیە کاسیتەرێکی ١٤گ بۆ ٢٤گ لە گەورەکاندا بەکاربهێنرێت.

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
- پێش دەستپێکردنی کارەکان، هەولبدە هەنگاوەکانی کردارەکە بیر خۆت بخەرەوە .	١- بۆئەوەی بەدووربیت لەهەر شلەژانێک لەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە لە لای نەخۆشەکە.
٢- دەستەکانت پاک رابگرە.	٢- بۆ رێگری کردن لە توشبوون بە هەوکردن یان بەرکەوتن بە پیسی.
٣- هەمـوو ئەو حۆپـارێزیە ستانداردانە بەکـاربهێنە کە پێویستە. خـۆت لە خـوێن و شـلەی لەش بپـارێزە بە لە دەسکردنی دەسکێش	٣- بـۆ پاراسـتنی خـۆت و نەخۆشـەکە و هەمـوو ئەو کەسـانەی لە نەخۆشخانە ئیش دەکەن، لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا.
٤- کۆکردنەوەی هەموو پێویستییەکان.	٤- بۆ رێگری کردن لە دواکەوتنی کردارەکە و بەردەوام بوون لەسەری و تەواوکردنی لە زووترین کاتدا
٥- فەرمـانەکە بپشـکنە و ناسـنامەی نەخۆشـەکە پشتڕاسـتبکەوە بە بەکارهێنـانی بەلایەنی کەمەوە دوو لە بنەسی نەخۆشەکە	٥-بۆ پاراستنی ئارامی نەخۆشەکە.
٦- روونکردنەوەی کردارەکە بۆ نەخۆشەکە.	٦-بۆ ئارامکردنەوەی نەخۆشەکە لەکاتی هەبوونی هەر دلەراوکێیەک و بەدەستهێنانی رەزامەندی نەخۆشەکە . پێدانی زانیاری خێراتر و هاوکاری کردن و لێکتێگەیشتن .
٧-دەرگای ژوورەکە دابخە و پەردەکان دابەرەوە .	بۆ پاراستنی تایبەتمەندێتی نەخۆشەکە و کەمکردنەوەی میکرۆب و زیندەوەرە هەواییەکان.
٨ پێویستە ئامێری ناو خوێنهێنەرەکە لە باشترین جێگەی چوارچێوەی شوێنی مانەوەی نەخۆشەکە بێت. ئەگەر ئـامێری نـاو خـوێنهێنەرەکەی بـەکاردێت، وا پێویسـتە بگواسترێتەوە و نزیک بکرێتەوە لە نەخۆشەکە.	
٩- پێویستە گیراوەکە زانیاری تەواوی شێوازی بەکارهێنانی لەسەر بێت	
١٠- پێویستە جێگای لێدانی دەرزیەکە دەستنیشان بکرێت: أ – بـۆ پێـدانی دەرمـانی درێژخایـەن پێویسـتە دوورتـرین خوێنهێنەر دەستنیشان بکرێت ب – لە کاتی پێدانی دەرمانی گرژکەر یاخود بێزارکەر پێویستە خـوێنهێنەرێکی دوور لـە جومگـەکان دەستنیشـان بکرێـت پێویستە دلنیایی بکرێتەوە لەوەی ئەو شوێنەی هەلبژێردراوە توانای بەرگەگرتنی کانولاکەی هەیە.	ئەم کارە ئەنجام دەدرێت بۆ ئەوەی شوێنی دیکە بمێنێت بۆ دەرزی لێدانی تر
١١ -پێویستە نەخۆشەکە بە شێوەیەکی ئارام و ئاسوودە پاڵبخرێت و قۆڵەکانی ناسەرپەخۆ بن. ئەگەر نەخۆشـەکە هەسـت بـە سـەرما بکات، دەبێـت قۆڵـەکانی بـە گـەرمی رابگیرێت یاخود بکرێتە ئاوی گەرمەوە بۆ ماوەی (٥ - ١٠) خولەک	بۆ ئەوەی پڕکردنی خوێنهێنەر و خوێنهێنەرەکان زیاد بێت.

١٢- پێویستە ئامێری تۆرنیکە کە ئامێری گوشینی خوێنە بە درێژایی (١٠ - ١٥ سم) زیاد بکرێت لە سەروو شوێنی دەرزی لێدانەکە..(وێنەی٣-١٠)	بۆ گەورە کردنی خوێنهێنەرەکە
١٣ -هەست بە لێدانی خوێنبەرەکە بکە ئەگەر هەستت پێی نەکرد پێویستە تۆرنیکەکە شل بکرێت و دووبارە ببەسترێتەوە بە گرژییەکی کەمتر.	بۆ نەهێشتنی داخرانی خوێنهێنەر و خوێنبەر.
١٤- پێویستە بە دوو پەنجە خوێنهێنەر بدۆزرێتەوە و رابکێشرێت (وێنەی٤-١٠)	بۆ راگرتنی خوێنهێنەرەکە. ئەگەر خوێنهێنەرەکە رەق بوو پێویستە خوێنهێنەرێکی دیکە هەڵبژێردرێت
١٥ ئەگەر خوێنهێنەرەکە دۆزرایەوە، بەڵام نەکشاوە یەکێک لەم تەکنیکانەی خوارەوە پێویستە ئەنجام بدرێن دەتوانرێت خوێنهێنەرەکە پەستانی لەسەر دروست بکرێت یاخود بە نەرمی دیاریبکرێت. دەکرێت بە نەخۆشەکە بوترێت کە چەند جارێک دەستی داخات و بیکاتەوە.	دەبێت ئامێری تۆرنیکەکە بۆ ٣ خولەک بمێنێتەوە تا خوێنهێنەر گونجاو دەدۆزرێتەوە و پاشان لابرێت بۆ چەند خولەکێک.
١٦- پێویستە شوێنی دەستنیشانکراو بە ئاو و سابوون پاک بکرێتەوە پێش لێدانی گیراوەی دژە هەوکردن بوون	لە کاتی پیس بوونی شوێنی دەرزی لێدان
١٧- دەتوانرێت سرکەری گونجاو بەکاربهێنرێت بە پێی رابەر و ئامۆژگاری نووسراو بۆ بەکارهێنان.	بۆ کەم کردنەوە و نەهێشتنی ئازار
١٨- شوێنی دیاریکراو بە گیراوەی (کلۆرهێکسدین) پاک دەکرێتەوە بە جوڵەیەکی بەردەوام بۆ ماوەی ٣٠ چرکە (وێنەی٧-١٠)	بۆ لابردنی هەر ماددەیەکی زیانبەخش کە ئەگەری هەیە بچێتە ناو سیستەمی خوێنهێنەرەکانەوە لە کاتی لێدانی دەرزیەکە پێویستە هەوکردنەکە بە تەواوی وشک ببێتەوە
١٩- پێویستە خوار شوێنی لێدانی دەرزیەکە بە پەنجەی گەورەی دەستی ناکارا رابکێشرێت بە تەواوەتی.	بۆ جێگیرکردنی خوێنهێنەرەکە
٢٠- ئامادەکردنی کانۆلا. ئەگەر سێتی کانۆلای باڵدار کە جۆرێکی کانۆلایە بەکارهێنرا، ئەوا پێویستە باڵەکانی کانۆلاکە بە هەردوو پەنجەی دەستی کارا بگیرێت و پاشان باڵەکان بگوشرێن. ئەگەر جۆری دووەمی کانۆلا کە بە (ئۆڤەر-ذە-نیدل) ناسراوە، بەکارهێنرا، ئەوا پێویستە ناوەراستی سەرە پلاستیکی دەرزیەکە بگیرێت بە دەستی کارا و هەست بە دەرزیەکە بکرێت بۆ دڵنیابوون لەوەی سەری دەرزیەکە سافە. ئەگەر ساف نەبوو ئەوا پێویستە دانەکەی دیکە بەکاربهێنرێت.	
٢١- پێش لێدانی دەرزیەکە دەبێت نەخۆشەکە ئاگادار بکرێت	بۆ کەمکردنەوەی نیگەرانی زیادکردنی هاوکاری لە نەخۆشەکەدا.
٢٢- پێویستە دەرزیەکە بە گۆشەی پلەی ١٥ لێبدرێت راستەوخۆ لە سەروو خوێنهێنەرەکەوە (وێنەی٨-١٠)	
٢٣- بە یەک جوڵە و خێرایی دەبێت دەرزیەکە بدرێت لە قۆڵی نەخۆشەکە. دەبێت سەیری بۆشایی ناوەراستی دەرزیەکە بکرێت بۆ ئاگادار بوون لە گەڕاندنەوەی خوێن	بۆ دڵنیابوونەوە لە گەڕانەوەی خوێن و راستی شێوازی لێدانی دەرزیەکە (گەڕانەوەی خوێن لە خوێنهێنەرە بچووکەکاندا قورستر دەبینرێت).

٢٤- پاشان پێویستە سەری ئامێرەکە کەمێک بەرز بکرێتەوە	بۆ ئەوەی پشتی یاخود لاکەی دیکەی خوێنهێنەرەکە دەرزیەکەی بەرنەکەوێت
٢٥ -ئەگەر سێتی کانولای باڵدار بەکاربهێنرێت، ئەوا دەبێت دەرزیەکە بە تەواوی باڵی پێوە بنرێت و لە شوێنی خۆی بهێڵدرێتەوە. پاشان دەبێت ئامێری تورنیکەکە بەربدرێت و پشکنین بکرێت بۆ دڵنیابوونەوە لە ڕۆشتنی خوێنەکە بە شێوەیەکی گونجاو	
٢٦- ئەگەر کانولای جۆری (ئۆڤەر-دە-نیدڵ) بەکاربهێنرێت، ئەوا دەرزیەکە بە درێژی (٢ - ٣ مم) باڵی پێوە دەنرێت. پاشان ئامێری تورنیکەکە لادەبرێت و ناوەراستی کانۆلاکە لەناو خوێنهێنەرەکە دەمێنێتەوە و دەرزیەکە لادەبرێت.	بۆ دڵنیابوونەوە لەوەی کە کانۆلاکە بە تەواوی لەناو خوێنهێنەرەکە جێگەی خۆی کردۆتەوە، نەک تەنها دەمی کانۆلاکە.
٢٧- لە کاتی لابردنی دەرزیەکە پێویستە بە هێواشی پاڵ بنرێت بە سەری کانۆلاکە یاخود قەستەرەکە	بۆ ڕێگریگرتن لە خوێنبەربوون.
٢٨- بۆ مەبەستی پەرەپێدانی کانۆلاکە لە کاتی ئاوتێکردن یاخود دەرمان پێدانی ناو خوێنهێنەرەکان دەتوانرێت ئامێری تورنیکەکە بکرێتەوە و دەرزیەکە لابرێت. پاشان دەتو بنرێت بە ڕێگایەکی پاکوخاوێن بوری ئاو خوێنهێنەرەکە بدرێت لە خوێنهێنەرەکە. پاشان بە دەستێک خوێنهێنەر جێگیر دەکرێت و بە دەستەکەی دیکە کانۆلاکە ڕێک دەکرێت و بەم شێوەیە ڕێکدەخرێت و ڕێژەی جوولەی ناو خوێنهێنەر کەم دەکرێتەوە	ئەم شێوازە مەترسی دەرزی پێداکردنی لای پێچەوانەی خوێنهێنەر کەم دەکاتەوە، چونکە کانۆلاکە گەورە کراوە و جوولەی حێزی شەکان دەمارەکە دەکشێنێت.
٢٩ -بە مەبەستی گەورەکردنی کانۆلاکە پێش تێکەڵکردنی شلەکە لەناو خوێنهێنەرەکە یەکەمجار پێویستە ئامێری تورنیکەکە بەربدرێت. لە کاتی جێگیرکردنی خوێنهێنەرەکە بە دەستێک دەبێت بە دەستەکەی دیکە کانۆلاکە گەورە بکرێت تا ناوەڕاست. پاشان بە شێوازێکی پاکژ دەتوانرێت دەرزیەکە لابرێت و بۆری ناو خوێنهێنەرەکە زیاد بکرێت.	ئەم شێوازە لەنجامی کەمترین خوێنبەربوونی لێ دەبێتەوە.
٣٠- لە دوای بردنە ژوورەوەی بۆریەکە پێستی دەوری شوێنی دەرزیەکە پاک دەکرێتەوە و ڕێژەی جوولەی شلەکان ڕێک دەخرێن.	
٣١- ئامێری توند ڕاگرتنی کانۆلاکە زیاد دەکرێت. ئەگەر ئەم ئامێرە بەردەست نەبوو، ئەوا دەتوانرێت تیپی کەمکردنەوەی هەستیاری بەکار بهێنرێت بۆ توند ڕاگرتنی ئامێرەکە..(وێنەی١٢-١٠)	بۆ توند ڕاگرتنی ئامێرەکە
٣٢- دەبێت پارچە لەفافێکی شاشی نیمچە دادەر زیاد بکرێت بۆ شوێنی مەبەست.	

٣٣- دەكرێت بۆری ناو خوێنهێنەرەكە بە چواردەوری قۆڵی نەخۆشەكەدا ئەڵقە بكرێت و بە تیپی پزیشكی توند بكرێت.	ئەم ئەڵقەیە بە مەبەستی نەهێشتنی جووڵاندن یاخود لابردنی كانۆلاكە بەكار دەهێنرێت
٣٤- پێویستە زانیاری تەواو لەسەر جۆر و پێوەر و درێژایی كانۆلاكە بنووسرێت، لەگەڵ رۆژ و كاتی دانانی كانۆلاكە و پیتی یەكەمی كەسی بەرپرس..(وێنەی١٣--١٠)	
٣٥- گرنگە كە رێژەی جووڵاندن و هاتووچۆی شلەكان بە باشی چاودێری بكرێت لە سەرەتای بۆریەكە لە قۆڵی نەخۆشەكەوە بۆ خاڵی دەستپێكردن	بۆ دڵنیابوونەوە لەوەی بۆریەكە بە دروستی هاتووە.
٣٦- ئەگەر شوێنی دەرزیەكە نزیك بێت لە یەكێك لە جومگەكانەوە، ئەو پێویستە پرچە سەرێیك زیاد بكرێت بۆ ژێر قۆڵی نەخۆشەكە و توند بكرێت بە شریتێكی تەنك	بۆ زیاد كردنی جێگیری لەبەر ئەوەی جوولەی زۆر دەبێتە هۆك... جووڵاندنی ئامێرەكە و زیادكردنی مەترسی ژەهراویبوون و گ... خوێنبەرەكان.
٣٧- لە كاتی بەكارهێنانی راگر دەبێت هەمیشە چاودێری سووراندنی خوێن دوور لە شوێنی لێدانی دەرزیەكە بكرێت	
٣٨- لێرەدا زۆر گرنگە كە هەموو ئامێر و كەرەستەیەكی بەكار هاتوو بە شێوازێكی رێكوپێك بخرێتە شوێنی خۆی و بەكەكە بە پاكوخاوێنی رابگیرێت.	بە مەبەستی پاكراگرتنی ئامێرەكان بۆ بەكارهێنانی لە داهاتوودا.
٣٩- دەبێت دەستكێشی پزیشكی لابرێت و دەستەكان پاك بكرێنەوە.	بە مەبەستی رێگری كردن لە بڵاوكردنەوەی ژەهراوی بوون و نەخۆشی.

تۆماركردن و راپۆرتكردنی زانیارییەكان:

گرنگە كە ژمارە و شوێنی لێدانی دەرزی لە نەخۆشەكە لە دەفتەری پەرستار یاخود سیستەمی تۆماركردنی ئیلیكترۆنی تەندرووستی بە وردی تۆمار بكرێن، بۆ نموونە (خوێنهێنەر لە بەشی پشتەوەی قۆڵی نەخۆشەكە ٢ ٥سم ١ ئینچ سەرووی مەچەك) دەبێت هەموو زانیارییەك تۆمار بكرێت وەك رێژەی جوولەی شلەكان، شێواری بردنە ناوەوەی دەرمانەكان، كاردانەوەی نەخۆشەكە، جۆر و قەبارە و درێژی و براندی كانۆلاكە، كاتی دەستپێكردنی د... گیراوە. گونجاوترە پەرەی دەرمانكردن بەكاربهێنرێت لە كاتی بەكارهێنانی ئامێری ئیلیكترۆنی بردنە ناوەوەی شلە. دەبێت گرنگی بە جۆر و رێژەی بردنە ناوەوە بدرێت دەبێت دۆخی نەخۆشەكە لەگەڵ ئەو شلەیەی بەكارهاتووە و بڕەكەی تۆمار بكرێت، بە پەیوەست بوون بە رامیاری و پلانی گونجاو پێویستە هەموو ئەو زانیاریانەی پێشتر باس كران بگەیەنرێن بە پەرستیاری داهاتوو وەك جۆر و رێژەی شلەكە، رێژەی شلەی ماوە، ماوەی هەڵواسینی شلەی دووەم و باردودۆخی نەخۆشەكە.

وێنەی ١٠-١

وێنەی ١٠-٢

وێنەی ١٠-٣

وێنەی ١٠-٤

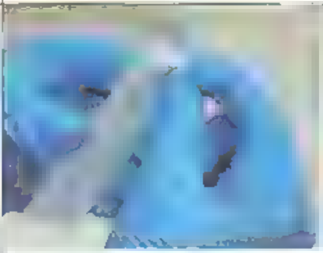

وێنەی ١٠-٥

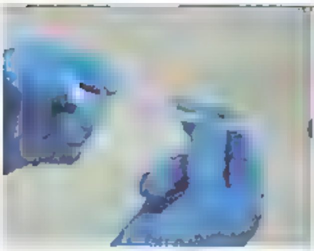

وێنەی ١٠-٦

وێنەی ١٠-٧

وێنەی ١٠-٨

وێنەی ١٠-٩

وێنەی ١٠-١٠

وێنەی ١٠-١١

وێنەی ١٠-١٢

وێنەی ١٠_١٣

وێنەی ١٠_١٤

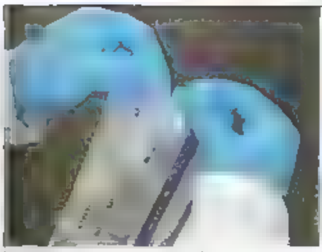
وێنەی ١٠_١٥

وێنەی ١٠_١٦

وێنەی ١٠_١٧

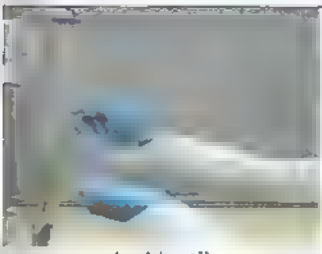
وێنەی ١٠_١٨

وێنەی ١٠_١٩

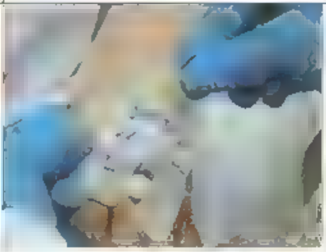
وێنەی ١٠_٢٠

وێنەی ١٠_٢١

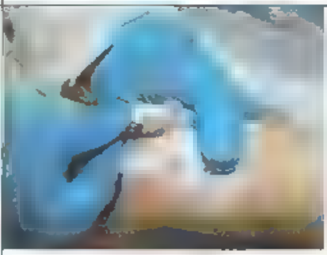
وێنەی ١٠_٢٢

وێنەی ١٠_٢٣

وێنەی ١٠_٢٤

شێوازی تیپ و لەزگە لێدان و چوونە ژوورەوەی دەرزیەکە:

ە کاتی بەکارهێنانی تیپدا بۆ توند ڕاگرتنی شوێنی دەرزیەکە، دەکرێت یەکێک لەم ٣ شێوازەی خوارەوە بەکاربهێنرێت

شێوازی شێڤرۆن (دەزوو)

١. پارچە تیپێک بە درێژایی (١ - ٣ سم) دەبڕدێت و لە لەزگەکەی دەدرێت لە ژێر کانۆلاکە.
٢. هەردوولا لەزگەکەی کانۆلاکە تێپەڕ دەبن بەسەر یەکدا و دەنووسێنرێن بە پێستی نەخۆشەکە، وەک لە وێنەکەدا دیاریکراوە.
٣. پارچەیەک تیپ بە درێژی (٢.٥ سم) زیاد دەکرێت بۆ باڵی کانۆلاکە.
٤ پاشان بۆریەک بە پرچە تیپێکی دیکە جێگیر دەکرێت لە دوای ئەوەی کانۆلاکە جێگیر کرا کات و رۆژی دانان و درێژی و پێوەری ئامێرەکەو پێی یەکەی پەرستارەکە لە شوێنی دیاریکراو دەنووسرێت .

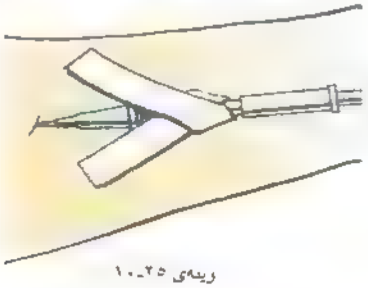

ریەی ٢٥-١٠

شێوازی U

١. یەک لەسەر دووی پرچە تیپێکی (٥ سم) دەبڕدرێت کە لەزگەکەی بە پێچەوانەی پێستەکەوەیە پاشن دادەنرێت لە ناوەڕاستی کانۆلاکە.
٢. هەردوو لای تیپەکە بۆ سەرەوە دەبڕێن بە چواردەوری باڵەکانی کانۆلاکە بە شێوەی پیتی (U)ی ئینگلیزی هەردوو لای تیپەکە بە شێوەی تەریب یاخود هاوڕێک دادەنرێن.
٣. لەم قۆناغەدا لەزگەکان دەدرێن لە پێستی نەخۆشەکە.

لە دوای جێگیرکردنی تیپەکە زانیاری تەواو دەربارەی ڕۆژ و کات و بردنە ناوەوەی کانۆلاکە لەگەڵ جۆری

شێوازی H

١. سێ پارچەی تیپ دەبڕدرێن بە درێژی (٢،٥ سم).
٢. دوو پارچە لە تیپەکان بەسەر باڵی کانۆلاکەوە دادەنرێن بە شێوەیەکی تەریب وەک لە وێنەکەدا دەرکەوتووە
٣. پارچەی سێیەم بە شێوەی ستوونی دەدرێت بەسەر هەردوو پارچە تیپەکەی دیکەدا. لێرەدا دەتوانرێت ڕاستەوخۆ بەسەر
٤. ناوڕاستی کانۆلاکە دابنرێت یاخود کەمێک خوارتر لەسەر بۆریەکە دابنرێت.
٥. بە هاوشێوەی هەموو شێوارەکانی تر کانۆلاکە جێگیر دەکرێت و زانیاری تەواو لەسەری دەنووسرێت، وەک ڕۆژ و کات و بردنە ناوەوە و جۆری کانۆلاکە، هەروەها پێی یەکەی ناوی پەرستاری بەرپرس

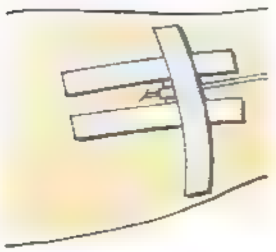

وێنەی ٢٦-١٠

لێکۆڵینەوەی تایبەت

- پێویستە ئامێری تۆربیکاکە زۆر بە وریاییەوە لێبدرێت، بۆ ڕوونەدانی گوشینی پێستەکە ئەگەر پێویست بکات بەسەر حوبەرگی بەحۆشەکەوە دابنرێت باشترە گرنگە هەموو ئامێر و ماددە پێویستەکان لە هەمان پەی گەرمی ژوورەکەدا بن، بە مەبەستی پارێزی لە کەمبوونەوەی بیرەی ناوەوەی خوێنبەرەکان کە لە پلەی گەرمی نزمدا ڕوودەدات.
- نابێت هەوڵی دەرزی لێدان لەلایەن هەمان پەرستارەوە لە دوو جار زیاتر بێت، لەبەر ئەوەی هەوڵی سەرنەکەوتوو ڕێگر دەبێت لە دەرزی لێدان لە داهاتوودا و باروودۆخێکی ناخۆش بۆ نەخۆشەکە دروست دەکات
- ئەگەر گەڕانەوەی خوێن نەبینرا، ئەوا پێویستە کەمێک دەرزیەکە بگەڕێنرێتە دواوە و بجوڵێنرێتەوە ئەگەر دووەم جار بە
هەمان شێوە گەڕانەوەی بەدینەکرا، ئەوا پێویستە کانۆلایەکی نوێ بەکاربهێنرێت، بەحود بەپێی یاسای نەو سەنتەرە هەنگاوی داهاتوو بنرێت.
- لە دوای لابردنی کانۆلاکە هەموو ٢٤ کاتژمێرێک برین پێچەکە دەگۆڕدرێت تا برینی شوێنی دەرزیەکە سارێژ دەبێت

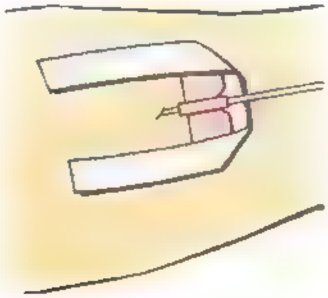

وێنەی ٢٧-١٠

بۆ لابردنی کانۆلاکە:

- لە یەکەم هەنگاو بۆ لابردنی کانۆلا پێویستە بە کلامپ (ئامێری شت گرتن) بۆریەکە لابرێت بە مەبەستی وەستانی جوڵەی شلەکە دواتر برین پێچەکە و ئامێری جێگیرکردنی کانۆلا و تیپەکان لە پێستەکە لادەبرێن
- دواتر بە دەستێک پاڵ دەنرێت بە برین پێچە پاکژکراوەکە و بە دەستەکەی دیکە کانۆلاکە بە شێوەیەکی لەسەرخۆ و هاوتەریب لەگەڵ پێستەکە لادەبرێت.
- سەری کانۆلاکە سەیر دەکرێت و ئەگەر ساف نەبوو، ئەوا بە زووترین کات نەخۆشەکە دەکرێتە ژێر چاودێری و پزیشکی لێپرسراو ئاگادار دەکرێتەوە.
- بەکارهێنانی پارچەیەک لە شاش بۆ نریبەکە بەستانێکی کەمی دەکرێتە سەر بۆ ماوەی (١ - ٢) خولەک بۆ وەستانی خوێنبەربوون تا کانۆلاکە بە تەواوی دەردەکرێت.
- شوێنەکە پاک دەکرێتەوە و لەفافی برین پێچەکەی لێدەدرێت.
- ئەگەر خوێنبەربوون هەبوو ئەو گرێگە کە کنۆلاکە بە پێی باسی سەنتەری دیاریکراو لابرێت، چونکە خوێنبەربوون ئەگەری تووشبوونە.
- هەموو کەلوپەلە بەکارهاتووەکان دەبێت بە شێوازێکی گونجاو فڕێ بدرێن.

وێنەی ١٠ـ٢٨

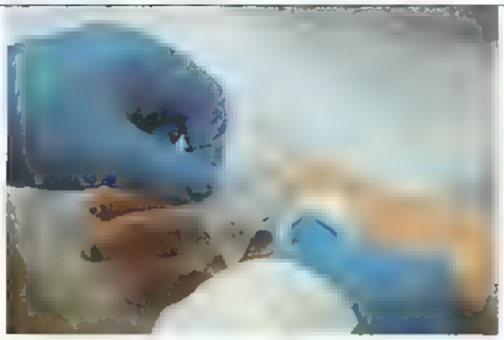

وێنەی ١٠ـ٢٩

وێنەی ١٠ـ٣٠

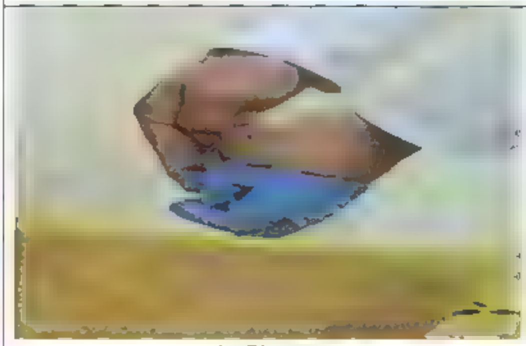

وێنەی ١٠ـ٣١

ئەنجامە چاوەڕوانکراوەکان	هۆکارە پەیوەندیدارەکان
١-کەمی قەبارەی شلە دەبێتە هۆی کەمبوونەوەی میز، وشکبوونەوەی لینجە پەردە، کەمبوونەوەی پڕی شلە لە دەمارەکان، دڵەکوتێ، نزمی پلەی پەستانی خوێن، خوریە	ئاگادارکردنەوەی بەرپرسیار دووبارە ڕێکخستنەوەی ڕێژەی دانان
٢- زیادی قەبارەی شلە دەبێتە هۆی خیسەی سییەکان، کوربووبوونەوەی هەناسە، ئاوسان.	دەبێت ڕێژەی جوولەی شلە کەم بکرێتەوە بەرپرسیاری تەندرووستی ئاگاداربکرێتەوە
٣- ناڕێکی ئیلیکترۆلیتەکان دەردەکەوێت بە ناڕێکی ئاستی ئیلیکترۆلیتی سیرۆم، گۆڕانکاری لە بارودۆخی هۆشی نەخۆشەکە، گۆڕانکاری لە هەڵسوکەوتی ماسولکەکان، ناڕێکی لە دڵدا، گۆڕانکاری لە نیشانە زیندەییەکان.	ئاگادارکردنەوەی بەرپرسیاری تەندرووستی چاککردنی ئەو ماددانەی کراونەتە ناو خوێنهێنەر بە پێی پلە
٤- دزەکردنی شلە دیاری دەکرێت بە نیشانەکانی وەک خاوبوونەوەی پرۆسەی دانانی گیراوە، هەروەها شوێنی دەرزی لێدانەکە سارد و کاڵ و بە ئازار دەبێت.	پرۆسەی دانان دەوەستێنرێت قۆڵی نەخۆشەکە بەرز دەکرێتەوە پرۆسەیەکی نوێی دانان شلە دەست پێدەکرێت لە سەروو شوێنی پێشوودا یاخود قۆڵەکەی دیکە چارەسەرکردن زۆر گرنگە دەست پلەی ڕۆشتنی گیراوە و دەستتێوەردانی پەرستاری بەرپرسیار تۆمار بکرێت
٥- هەوکردنی خوێنهێنەر دیاری دەکرێت بە نیشانەکانی وەک ئازار و هەستەوەرییەکی نائاسایی و سووربوونەوەی پێست لە شوێنی لێدانی دەرزییەکە. شوێنی لێدانی دەرزییەکە زۆر گەرم دەبێت کە وا دەکات ڕێژەی چوونە ژوورەوەی شلەکان کاریگەریان لەسەر دروست بێت	بە خێرایی دانانی گیراوە دەوەستێنرێت ئەگەر چارەسەرکردن بەردەوام بوو ئەوا دەبێت شوێنێکی دیکە دەستنیشان بکرێت بۆ دانان لە سەروو شوێنی پێشوو یاخود قۆڵەکەی دیکە پەستانێک لە ڕێگەی پارستەیەکی گەرم و شێدار دەکرێتە سەر شوێنە هەڵئاوسانەکە شوێنی دەرزی لێدانەکە چاودێری دەکرێت بۆ ماوەی ٢٤ کاتژمێر دوای ئەوەی کانۆلاکە لابرا دەبێت پلەی هەوکردنی خوێنهێنەرەکە و دەست تێوەردانی پەرستارەکە تۆمار بکرێن بە پێی یاسا و پرۆسەی ئەو نەخۆشخانە و سەنتەرە دەستتێوەردان بەپێی یاسای دەزگاکە و کردارەکە .
دووبارە دانانەوەی کانۆلاکە ئەگەر خوێنبەربوونەکە نەوەستا یان ئەگەر لابرا.	٦- خوێنبەربوون ڕوودەدات لەو شوێنەدا کە خوێنهێنەرەکە کونکراوە پێویستە دڵنیابینەوە لەوەی کە سیستەمەکە تەندروستە و گۆڕینی ترسپیچەکە ئەگەر کرابەوە
ئاگادارکردنەوەی چاودێری تەندروستی بۆ دەستتێوەردانی پێویست وەک دانانی ئامێر لەشوێنەکەدا، ئەگەر پێدانی چارەسەری بەردەوام پێویست بوو ئەوا کاسێتەرێکی نوێ بۆ دابنێرەوە لە بەشی سەرەوەی ئەو شوێنەدا یان ئاراستەی پێچەوانە بەکاربهێنە، تۆمارکردنی مەترسی و تێکچوون و تووشبووەکان بکە.	٧- لەشوێنی تێکچوونی کاسێتەرەکەدا چاودێری نیشانەکان و دەرکەوتەکان بکە لەو شوێنەدا کە ئەمانە لەخۆدەگرێت (سووربوونەوە، ئازار، هەڵئاوسان، وشکبوونەوە، پلەی گەرمی، بەتاڵکردنەوە)

ئیلتیهابی دیواری خوێنهێنەر پێوانی phlebitis scale

پێوەری پزیشکی	پلە
هیچ نیشانەیەک نییە	٠
سووربوونەوەی بەشی سەرەوەی پێست (erythema) لەو شوێنەی کردارەکەت تیادا ئەنجام داوە بە بوونی ئازار یان نەبوونی .	١
بوونی ئازار لەو شوێنەی کردارەکەت تیادا ئەنجام داوە لەگەڵ سووربوونەوەی بەشی سەرەوەی پێست (erythema) لەگەڵ/یان هەڵئاوسان	٢
بوونی ئازار لەو شوێنەی کردارەکەت تیادا ئەنجام داوە لەگەڵ سووربوونەوەی بەشی سەرەوەی پێست (erythema) لەگەڵ/یان هەڵئاوسان دروستبوونی هێڵ دەماری خوێنهێنەری هەستپێکراو	٣
بوونی ئازار لەو شوێنەی کردارەکەت تیادا ئەنجام داوە، لەگەڵ سووربوونەوەی بەشی سەرەوەی پێست (erythema) لەگەڵ/یان هەڵئاوسان دروستبوونی هێڵ دەماری خوێنهێنەری هەستپێکراو بە درێژی زیاتر لە)٢.٥(>سم ١ ئینج) بەتاڵکردنەوە ی کێم	٤

بەشی دوازدەیەم

سۆندەی گەدە

سۆندەی گەدە

پێدانی خۆراک لە رێگەی دەم و لووت NGT

بریتییە لە شێوازی جێگرەوەی خۆرکپێدان، بۆ دڵنیابوون لە بڕی خۆراکی پێویست، لەرێگەی (کۆئەندامی هەرس)ەوە جێبەجێ دەکرێت.

کاتێک ئەنجام دەدرێت کە نەخۆشەکە توانای خواردنی خۆراکی نەبێت، یان لە بەشی سەرەوەی کۆئەندامی هەرس بێو ێی گەدە و ریخۆڵە پچڕابێت و گواستنەوەی خۆراک بۆ ریخۆڵە باریکە پچڕابێت خۆراکپێدان لە رێی لووت و گەرووەوە بەبێ رێڕەوەکانی هەناسەدان و رێڕەوی بچووک یان لەرێی رێڕەوەکانی گەدەوە یان پێوەبەستنی سۆندەکە بە بەشێک لە ریخۆڵە باریکەوە (jejunostomy) دەدرێ.

ناوی کردارەکە: دانانی سۆندە لە رێگەی دەم و لووت بۆ ناو گەدە

پێناسە: بردنە ناوەوەی سۆندەیەکی پلاستیکیە لەرێگەی لووتەوە بۆ ناو گەروو، دواتر بۆ ناو سووریێچک و لەکۆتاییشدا بۆ ناو گەدە هەروەها بەکاردێت بۆ پێدانی دەرمان و خواردن و خواردنەوە، بۆ لابردن و دەرکردنی مادە زیانبەخشەکانی ناو گەدە.

مەبەست لەم کردارە:

- ئەو نەخۆشانەی پێویستیان بەدانانی سۆندەی NG هەیە، بۆ ماوەی (٢ بۆ ٤) هەفتە وەک تاکە سەرچاوەی خۆراکپێدان یان بۆ دەستکەوتن و جێگرەوەی خۆراکی تەواو بەکاردێت.
- بۆ رێگریکردن لە رشانەوە و هێلنجدان و هەڵئاوسانی گەدە، لەم کاتەدا سۆندەکە دەبێتە سەرچاوەی هەڵمژینی پێکهاتەکانی ناو گەدە.
- بۆ لابردن و دەرکردنی پێکهاتەکانی ناو گەدە بۆ شیکاری تاقیگە.
- بۆ شۆردنی گەدە لەکاتی ژەهراویبوون و وەرگرتنی بڕێکی زۆر لە دەرمان.
- هەندێک کات لەدوای نەشتەرگەرییەکی گەورە یان ئەو هۆکارانەی کە کاریگەری لەسەر کۆئەندامی هەرس و گەدەوە هەیە، کار لە نەخۆشەکە دەکەن و لەکاتی جووڵە ئاساییەکانی رێڕەوی گەدەدا یان ناتەواوی لە کرداری هەرسدا
- لەبەرئەوەی جووڵە ئاساییەکانی رێڕەوی گەدە یان زۆر هێواش دەبێت و یان هەرنییە، نەخۆشەکە ناتوانێت هیچ بخوات و بخواتەوە لە شلەمەنییەکان، چونکە دەبێتە هۆی هەڵئاوسانی سکی.
- پێویستە ئامۆژگاری ئەو نەخۆشانە بکەیت کە کۆکەیان لەگەڵە بەوەی کە نابێت خواردن و خواردنەوە بخون لەکاتی دانانی سۆندەی NG، چونکە لەم کاتەدا زۆر مەترسیدارە و لەوەیە ببێتە هۆی خنکاندنی نەخۆشەکە

پێداویستییەکان:

- ١٤ یان ١٦ Fr سۆندەی NG (سۆندەی بچووک و تەنک بەکارناهێنرێت بۆ کەمکردنەوەی پەستان لە گەورەکاندا، دەبێت سۆندەی ئەستوور بەکاربهێنیت)
- ماددەی چەورکەر
- شریتی پێوانەی PH بۆ(پێوانی ترشێتی گەدە)؛ بەکارهێنانی کاعەرێک کە مەودەکەی کەمتر یان زیاتربێت لە ١بۆ ١١
- زمان نزمکەرەوە (depressor)
- ئامێری رووناکی (لایتی دەستی)
- دەفری رشانەوە
- سرنجێکی گەورەی تایبەت بە NG
- ١ ئینچ (٢.٥سم) لەزگە بۆ جێگیرکردنی سۆندەکە بە لووتەوە (plaster)
- داخستنی گیرە (clamp)، کیسی تێکردنی پاشەڕۆ، ئامێری هەڵمژین، گێچی پێوانە
- خاولی
- پەرداخێک ئاو لەگەڵ قەسەب
- کلێنس
- گیراوەی N/S
- بۆیەی ناسینەوە (ئارەزوومەندانەیە)
- ئامێری هەڵمژین
- بیستۆک stethoscope
- دەستکێشی پاک

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١- پێش دەسپێکردنی کارەکانت هەوڵبدە هەنگاوەکانی کردارەکە بیر خۆت بخەرەوە	١- بۆئەوەی بەدووربیت لەهەر شڵەژانێک لەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە لە لای نەخۆشەکە
٢- دەستەکانت پاک رابگرە .	٢- بۆ رێگری کردن لە تووشبوون بە هەوکردن یان نەرکەوتن بە پیسی.
٣- هەموو ئەو خۆپارێزیە ستانداردانە بەکاربهێنە کە پێویستە. خۆت لە خوێن و شلەی لەش بپارێزە بە لە دەستکردنی دەستکێش	٣- بۆ پاراستنی خۆت، نەخۆشەکە و هەموو ئەو کەسانەی لە نەخۆشخانە ئیش دەکەن لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا .
٤- کۆکردنەوەی هەموو پێداویستە پێویستەکان	٤- بۆ رێگری کردن لە دواکەوتنی کردارەکە و بەردەوام بوون لەسەری و تەواوکردنی لە زووترین کاتدا .
٥- فەرمانەکە بپشکنە و ناسنامەی نەخۆشەکە پشتڕستبکەرەوە بە بەکارهێنانی بەلایەنی کەمەوە دووان لە پێناسی نەخۆشەکە	٥-بۆ پاراستنی ئارامی نەخۆشەکە.
٦- روونکردنەوەی کردارەکە بۆ نەخۆشەکە	٦-بۆ ئارامکردنەوەی نەخۆشەکە لەکاتی هەبوونی هەر دڵەڕاوکێیەک و بەدەستهێنانی رەزامەندی نەخۆشەکە . پێدانی زانیاری خێراترو هاوکاری کردن و لێکتێگەیشتن
٧-دەرگای ژوورەکە دابخە و پەردەکان دابەرەوە .	بۆ پاراستنی نهێنییەتی نەخۆشەکە و کەمکردنەوەی میکرۆب و زیندەوەرە هەواییەکان
٨- لەلای ڕاستی نەخۆشەکەوە بووەستە ئەگەر دەستە ڕاست بوویت، وە لەلای چەپەوە بووەستە ئەگەر دەستە چەپ بوویت، لەلای بەشی خوارەوەی کەسەکە .	٨-رێگە بە دەستلێدانی سۆندەکە دەدات بە ئاسانترین شێوە.
٩- یارمەتی نەخۆشەکە بدە بۆ ئەوەی بەشێوەیەکی نیمچە ڕاست لەجێگاکەدا یان لەسەر کورسییەکە دابنیشێت، پشتگیری لەسەری نەخۆشەکە بکە بەدانانی سەرین تێبینی /نابێت سەر لاربکرێتەوە بۆ دواوە یان بەرەو پێشەوە	٩-رێگە دەدات بە ئاسانکردنی چوونە ناوەوەی سۆندەکە بەناو ڕێڕەوی گەروودا، ئەم شێوەیە ڕێگەدەدات بە ئاسانکردنی قوتدان و دڵنیابوونەوە لەوەی کە زمانە بچکۆلە نەبێتە هۆی ڕێگری و داخستنی سوورێنچک لە بۆری هەوادا
١٠- دیاریکردنی نیشانەی دووری گونجاو لەسەر سۆندەکە بە پێوانەکردنی دووری سۆندەکە لەبەشی خوارەوەی نەرمایی گوێچکەی نەخۆشەکەوە بۆ نیسکی لووت، لەگەڵ پێوانی دووری لە نەرمایی گوێچکەوە بۆ بەشی خوارەوەی کۆڵەی سنگ (ناوەڕاستی سنگ) ئەمەش بە پێو ەی NEX ناسراوە (وێنەی٢ تا ٤) ١١-چەمانەوەی ١٠بۆ١٥سم (٤بۆ٦ ئینچ) لەکۆتایی سۆندەکەدا، بەتوندی و بەدەوری پەنجەی ئاماژەدا و دواتر بەرەڵاکردنی.	١٠-بۆ دڵنیابوونەوە لە درێژی گونجاوی سۆندەکە کە بەناو گەدەدا تێپەردەبێت ١١- یارمەتی تێکردن و چوونەژوورەوەی سۆندەکە دەدات و رەقی سۆندەکەش کەم دەکاتەوە
١٢-چەورکردنی ٧بۆ١٠سم (٣بۆ٤ ئینچ) لە کۆتایی سۆندەکەدا بە ماددەی چەورکەر. .(وێنەی٦-١١)	١٢- بۆ کەمکردنەوەی لێکخشاندن و بەریەککەوتن لەگەڵ ناوپۆشی لووت و یارمەتی چوونەژوورەوەی سۆندەکە دەدات، وە ماددەی چەورکەری ئاوی کەمتر ژەهراوییە لە ماددەی چەورکەری زەیتی
١٣- نەخۆشەکە ئاگادار بکەرەوە کاتێک دەست دەکەیت بە ئەنجامدانی کردارەکە	١٣- دڵەڕاوکێی نەخۆش کەم دەکاتەوە و هاوکاری بۆ نەخۆشەکە زیاد دەکات
١٤-پشکنینی هەردوو کونە لووتی نەخۆشەکە بکە، بە نەخۆشەکە بڵێ هەوا هەڵبمژێ بە یەک لای کونی لووتی و لایەکەی تری لووتی دابخات، هەروەها دووبارەکردنەوەی کردارەکە بەسەر کونە لووتە داخراوەکەشدا.	١٤ بۆ زانین و ناسینەوەی هەر گیرێکی کونە لووتەکان و بۆکەمکردنەوە و نەهێشتنی ڕێگریکردن لە تێکردنی سۆندەکە بۆ ناو کونی لووت .
١٥- ڕێنمایی نەخۆشەکە بکە بەوەی پاڵبداتەوە لەسەر سەرینەکە؛ تێکردنی سۆندەکە بەرەو ناوەوەی کونە لووت بەنەرمی و لەسەرخۆ هەروەها چەمانەوەی سۆندەکە لەبەشی خوارەوەی	١٥-بۆئاسانکردنی ڕۆشتنی سۆندەکە بەرەو ناوەوەی کونە لووتەکە و ڕێڕەوی هەناسەدان بەپاکی دەهێڵێتەوە بە کرانەوەی کونی لووت.
١٦-تێکردنی بەشی خوارەوەی کۆتایی سۆندەکە بۆ ناو کونە لووتە	١٦- بۆکەمکردنەوەی ناڕەحەتی و لێکخشاندنی سۆندەکە

پاکەکە، وە جوڵاندنی بۆناوەوە و پشتەوە بەدرێژای ناوەوەی لووت بەرەو گەروو، ئەگەر هەستت بەهەر ڕێگرییەک یان هەر گیرانێک کرد، ئەوا سۆندەکە دەرکەرەوە و هەوڵبدەرەوە بەنەرمی و بەئاراستەیەکی جیاوازتر دووبارەی بکەیتەوە یان بە بەکارهێنانی کوونە لووتەکەی تر. (وێنەی٧-١١)	لەگەڵ بەشی ناوەوەی لووت.
١٧-ئەگەر بەردەوام سۆندەکە لە بەرگریکردن دابوو لەدژی چوونەژوورەوەی بۆ ناو لووت، ئەوا هەوڵبدە سۆندەکە بسوڕێنەوە، بزانە بەم شێوازە زیاتر بەرەوپێش دەچێ یان نا، ئەگەر هەر بەردەوام بوو لە بەرگریکردن، ئەوا سۆندەکە دەرکەرەوە و ڕێگە بە نەخۆشەکە بدە پشوو بدات، دووبارە سۆندەکە چەوربکەرەوە و دواتر سۆندەکە بکەرە ناو کوونە لووتەکەی تر.	١٧- زۆرکردن لە سۆندەکە بۆچوونە ناو ناوپۆشی لووت بەزۆر دەبێتە هۆی برینداربوونی ناوپۆشەکە، وە ڕێگە بەنەخۆشەکە بۆ پشوودان و یارمەتیدانی بۆ کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێ.
١٨- یەکەم جار لە گەروو، سۆندەکە بوەستێنە لەبەرەو پێشبردنی بۆ ناوەوە، یارمەتی نەخۆشەکە بدە پشوو بدات، وە کلێنس د بێ	١٨- کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێی نەخۆشەکە، فرمێسک ڕشتن وەڵامێکی سروشتییە بۆ برینداربوون و بێزارکردنی ناوپۆشی لووت، لەوانەیە زۆر دەردانی لیک بەهۆی وروژاندنی ناو دەمەوە بێت.
١٩- ڕوونکردنەوەی هەنگاوی دواتر بە نەخۆشەکە بدە و پەرداختێک ئاوی بدەرێ، پێویست دەکات ئاوەکە قووتبدات، جگە لەو دۆخانەی کە لێی قەدەغەکراوە. (وێنەی٨-١١)	١٩-خواردنەوەی ئاو لەگەڵ ئەنجامدانی ئەم کردارە یارمەتیدەر دەبێت بۆ ئەوەی سۆندەکە بچێتە ناو سوورێنچک. پێدانی ئاو وا دەکات نەخۆشەکە تووشی هێڵنجدان نەبێت ئەم کرداری قووتدانە وا دەکات کە زمانەی سەر بۆری هەناسە دابخرێت و زمانەی سەر گەروو بکرێتەوە، ڕێگە دەدات سۆندەکە بۆ ئەوەی بەئاسانی بچێتە ناوەوە.
٢٠- ئەگەر سۆندەکە لەدەمەوە دانرا، داوا لە نەخۆشەکە بکە سەری ڕێک بکاتەوە، کەمێک ئاو بخوات و قووتی بدات. سۆندەکە (٢بۆ٥ سم) ببەرە ناوەوە (١بۆ٢ ئینچ) لەگەڵ هەر قووتدانێکی ئاوەکەدا. ئەگەر نەخۆشەکە بەیتوانی ئاو بخوات، ئەوا دەبێت لیکی ناو دەمی خۆی قووتبدات، لەگەڵ هەرقووتدانێکدا (٢بۆ٥ سم) سۆندەکە ببەرە ناوەوە.	٢٠- ئەو شێوازەی کە سەری دەوەستێنی بۆری هەناسە دادەخات و سوورێنچک دەکاتەوە قووتدانەکە زمانەی زوڕنای دادەخات و سوورێنچک دەکاتەوە، ئاو خواردنەوەکە هێڵنجدان و خنکان کەم دەکاتەوە، ئەو ئاوەی کە دەیخواتەوە دوای بردنە ناوەوەی سۆندەکە پێویستە ڕابکێشرێتەوە دەرەوە.
٢١-ئەگەر نەخۆشەکە دەستی کرد بە کۆکە و هێڵنجدان، یان هەستکردن بەخنکان، ئەوا سۆندەکە بەنەرمی دەربکەرەوە و بوەستە لە بەرەوپێشبردنی سۆندەکە بۆ ناوەوە، ڕێنمایی نەخۆشەکە بکە بەوەی هەناسە بەئاسانی بدات و قوم لە ئاوەکە بدات.	٢١- نەخۆشەکە کاردانەوەی کۆکەی دەبێ، کاتێک سۆندەکە دەچێتە ناو بۆری هەوا، لەگەڵ ڕاکێشانەوەی سۆندەکە بۆ دەرەوە مەترسی چوونە ناوەوەی سۆندەکە بۆ ناو بۆری هەوا کەم دەکاتەوە، قووتدانی ئاوەکە لەکاتی دانانی سۆندەکەدا ڕێگری دەکات لە دڵ تێکەڵهاتن، ئەو قومە بچووکانە بەو ئەوەبە مەترسی گەڕانەوەی ئاو کەم دەکاتەوە بۆ ناو بۆری هەوا
٢٢-ئەگەر نەخۆشەکە بەردەوام کۆکەی هەبوو لەکاتی تێکردنی سۆندەکەدا ئەوا بەهێواشی سۆندەکە ڕاکێشە دەرەوە.	٢٢- چونکە لەوانەیە سۆندەکە بچێتە ناو قورگ و ڕێگری بکات لە ڕێڕەوی هەناسەدان.
٢٣- ئەگەر نەخۆشەکە بەردەوام بوو لە کۆکە یان هێڵنجدان یان هەستی کرد کە سۆندەکە چووەتە ناو بۆری هەوای و پێچی خواردووە لە پشت قورگیەوە، پشکنینی ناو دەم و گەرووبکە بە بەکارهێنانی ڕووناکی لایت و زمان نزمکەرەوە (depressor)، سۆندەکە دەرکەرەوە و ڕابیکێشەرە سەرەوە هەتاوەکو کۆتایی بەشی سۆندەکە دەگەڕێتەوە ناو گەروو، ئەگەر سۆندەکە پێچی خواردبوو ئەوا دووبارە بیکەرەوە ناوەوە لەگەڵ دەستپێکردنی قووتدانی ئاوەکەدا سۆندەکە ئاسانتر دەڕوواتە خوارەوە.(وێنەی١٢-١١)	٢٣- لەوانەیە سۆندەکە لەبەشی پشتەوەی قورگدا بچەمێتەوە و بوشێنێتەوە، بەو هۆیەوە دەبنە هۆی هاندان و زیادکردنی هێڵنجدان.
٢٤-سۆندەی NG ببە بەرەو ڕێڕەوی گەروو لەکاتی قووتداندا، هەتا ئەگاتە ناوەوەی گەدە یان شوێنی گونجاو، ئەگەر نەخۆشەکە	٢٤- دڵنیابەرەوە لەوەی کە سۆندەی NG لەناو گەدەی نەخۆشەکەدایە، دانانی سۆندەکە بەشێوەیەکی باش ڕێگری

هەستی بە هەر نارەحەتیەک کرد لەکاتی دانانی سۆندەکەدا و نیشانەکانی هەناسەبڕکێ وشینبوونەوەی تیا دەرکەوت، ئەوا بەپەلە سۆندەکە دەرکەرەوە، بۆ ماوەیەکی کانی سۆندەکە لەسەر ڕوومەتی نەخۆشەکە جێگیر بکە بە پارچەیەک لەزگە هەتاوەکو پشکنین بۆ شوێنی دانانی سۆندەکە دەکەیت .	دەکات لە بەهیشتنی ڕوودانی گڕانی ئارسەی سۆندەکە، کێک بشکین بۆ شوێنی دانی سۆندەکە دەکەیت.
٢٥-هیچ شلەیەک مەکەرە ناو سۆندەی NG یەکەوە، هەتا پشکنین بۆ شوێنی ئاراستەی نەخۆشەکە نەکەیت .	٢٥- لەبەرئەوەی مەترسی ناساندنی شلە لە سییەکاندا هەیە، ئەگەر بۆرییەکە بەهەڵە دابنرێت
٢٦ دلنیابوونەوە لە دانانی سۆندەکە، بەپێی شێوار و ڕێوشوێنی نەخۆشخانەکە پشکنین بکە بۆ شێوارە پەسەندەکانی دانانی سۆندەکە.(وێنەی١٣-١١) ا- داوا لە نەخۆشەکە بکە قسە بکات ب- سەیری بەشی پێشەوەی بۆری هەوا بکە بۆ ئەوەی بزانیت کە سۆندەکە پێچی خواردووە یان نا بۆ هەستکردن بە سۆندەکە . ت- خاولیەک دابنێ لەژێر سۆندەی NG یەکەوە، دواتر سرنجێک دەکەین بە سۆندەکەوە و پاشان کرداری هەڵمژین و ڕاکێشان ئەنجام دەدەین بۆ دەستکەوتنی شلەو پێکهاتەکانی ناو گەدە، لەگەڵ تێبینیکردنی ڕەنگەکەیدا . ج- بەکارهێنانی کاغەزی PH پێو، بۆ پێوانەکردنی ئەو شلەیەی کە لەناو گەدەوە دێتەوە دەرەوە، لەگەڵ ڕەنگی سەر کاغەزی PH پێوەکەدا (دڵنیابەرەوە لە ماوەی سەر کاغەزی PH پێوەکە کە بچووکتر یان گەورەترە لە (١بۆ١١) . ح- ئەگەر پێویستی کرد ئەوا دەبێت ئەشیعەی سک و سنگی کەسەکە بگری د- ئەگەر بە تەواوی دڵنیابوویتەوە لەوەی کە سۆندەکە نەچۆتە ناو گەدەوە، ئەوا دەست دەکەین بە دانانی دانەیەکی نوێ تر ٢.٥بۆ٥سم (١بۆ٢ ئینچ)، سەرلەنوێ هەنگاوەکان دووبارە دەکەینەوە بۆ پشکنینی دانانی گونجاوترین شوێنی سۆندەکە.	-٢٦ ا- ئەگەر نەخۆشەکە بەیتوانی قسە بکات، ئەوە مانای ئەوەیە کە سۆندەکە بەناو بۆری هەوادا ڕۆشتووە . ب- سۆندەکە لەوانەیە بچەمێتەوە لە پشتی قورگەوە و نەچێتە ناو سوورێنچکەوە ت- پێکهاتەکانی ناو گەدە ڕەنگیان سەوزە و پەکەوێ بوونە، ئەگەر سۆندەکە زۆرتر بچێتە ناو گەدە تا ناو ڕیخۆڵەش ئەوا ڕەنگی پێکهاتەکان دەبێت بە زەرد و زەردی نوح، PH گەورەتر دەبێت لە ٦ ج- شلەو پێکهاتەکانی ناو گەدە PHی بچووکترە لە (٥) ٤. ڕووبەی دەردراوەکانی کۆئەندامی هەناسەدان PHی لە (٦) زیاترە ح- وێنەگرتنی تیشک ڕێگایەکی زۆر باش و سەرکەوتووە بۆ دڵنیابوونەوە لە سۆندەکە . د- پێویستە سۆندەکە لە ناو گەدەدا بێت و یارمەتی کەمکردنەوەی پەستان بدات.
٢٧- ڕوونکردنەوەی ئەنجامەکان و ڕێنماییەکان بۆ نەخۆشەکە	٢٧- بۆ بەشی زانیارییەکان و دابینکردنی چاودێری پێویست دەستبەجێ
٢٨- پێداویستیە بەکارهاتووەکان کۆبکەوە و پاکیان بکەوە و لەشوێنی تایبەت بەخۆیان دایانبنێرەوە و شوێنەکەش پاک بکەوە لەکاتی بەجێهێشتن.	٢٨- بۆ پاراستنی ناوچەکەو پێداویستیەکان بەسەلامەتی و پاکوخاوێنی بۆ بەکارهێنانی لە داهاتوو .
٢٩- دەستکێشەکان لابدە و پاکوخاوێنی دەست ئەنجام بدە .	٢٩- بۆ ڕێگری کردن لە مەترسی هەوکردن یان پیس بوون.

تۆمارکردنی زانیارییەکان :

- تۆمارکردنی بەروار و کات
- کردنی واژۆ بەرپرسیارییەتی پیشەی دەپارێزێت
- زانیارییەکان کۆکراوەی داتای بەردەوام دابین دەکات
- تۆمارکردنی درێژی و قەبارەو جۆری ئەو سۆندەیەی کە دامان ناوە لەگەڵ ئەو کوونە لووتەی کە سۆندەکەمان لێوەی داناوە، توانای وەرگەگرتنی نەخۆشەکەش تۆماربکە لە سەرکەوتووی دانانی سۆندەکە، جۆری شلە و پێکهاتەکانی ناو گەدە، ڕێژەی PH ، ئەنجامی وێنەگرتنی تیشکی، قەبارەی ئەو شلەیەش کە لەکاتی کرداری هەڵمژینەکەدا یەتە دەرەوە .
- تۆمارکردنی جیاوازی نێوان ڕێژەی ئاو و خوێنیە کە چووەتە ناوەوەی گەدە، لەگەڵ ڕێژەی دەردراوەکانی ناو گەدە، پاشان دووبارە ڕێژەی دەردراوەکانی ناو پێکهاتەکانی گەدە تۆمار دەکەینەوە کە گۆڕاوە .

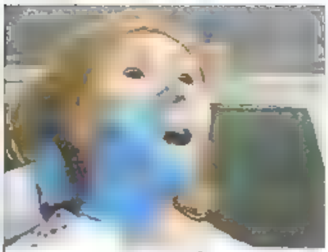
وێنەی ١١-١

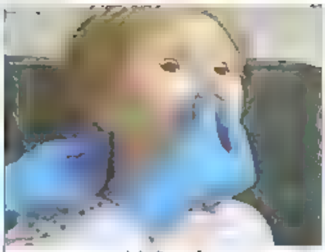
وێنەی ١١-٢

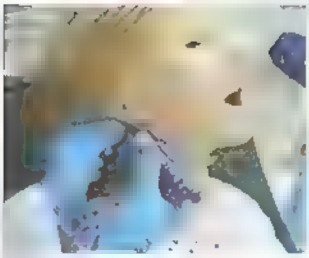
وێنەی ١١-٣

وێنەی ١١-٤

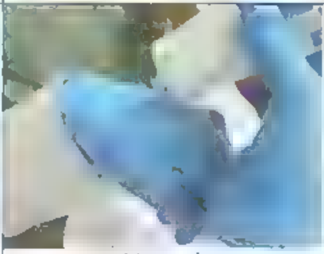
وێنەی ١١-٥

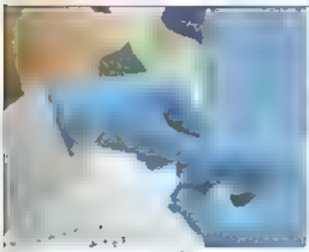
وێنەی ١١-٦

وێنەی ١١-٧

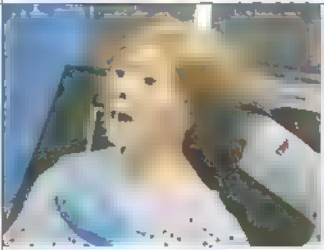
وێنەی ١١-٨

وێنەی ١١-٩

وێنەی ١١-١٠

وێنەی ١١-١١

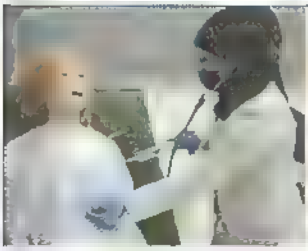
وێنەی ١١-١٢

وێنەی ١١-١٣	وێنەی ١١-١٤	وێنەی ١١-١٥
وێنەی ١١-١٦	وێنەی ١١-١٧	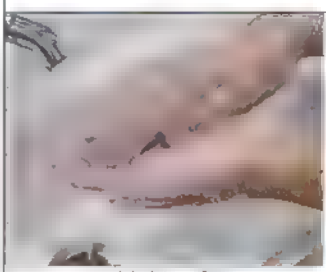 وێنەی ١١-١٨

ئەنجامە چاوەڕوانکراوەکان	هۆکارە پەیوەندیدارەکان
١-هەڵئاوسانی سکی نەخۆشەکە بەهۆی هەبوونی گازی ناو سکی و ئەمەش دەبێتە هۆی ئازار	١-دیاریکردنی ئاراستەی سۆندەکە، لەوەیە تەچوبێتە ناو گەدەوە، لەوانەیە سۆندەکە ئاو دابدات . -دڵنیابە لەوەی کرداری هەڵمژینەکە و ڕاکێشانەکە داواکراوە -چاودێرانی تەندروستی ئاگاداربکەرەوە
٢- نەخۆشەکە گلەی دەکات لەوەی برینی هەیە لەناو قوڕگی دا و ئازاری ناوپۆشی قوڕگی هەیە.	٢-ئەنجامدانی پاکوخاوێنی ناو دەم بە شێوەیەکی بەردەوام -پرسیار لە چاودێری تەندروستی بکە، کە نەخۆشەکە حواردنەوەی ساردی خواردۆتەوە؟ یاحود دەرمانی بێهۆشکەری بەکارهێناوە یان نا.
٣-نەخۆشەکە هەست بە بێزاری و ڕووشان دەکات لە بەشی ناودوەی ئەو کونە لووتەی کە سۆندەکەمان بردۆتە ناوەوە.	٣-دەستەبەرکردنی ئەنجامدانی پاکوخاوێنی ئەو ناوچەیە بە شێوەیەکی بەردەوام .
	٤- لەزگە بدە لە سۆندەکە بۆ ڕێگریکردن لە جووڵاندنی . -بڕیار لە گوێزانەوەی سۆندەکە بدە بۆ کوونە لووتەکەی تر.
٥-دەرکەوتنی نیشانەکان لە نەخۆشەکەدا، دەردراوەکانی کۆئەندامی هەناسە، تا، هەناسەتەنگی، هەڵئاوسانی سییەکان .	٥- ئەنجامدان و هەڵسەنگاندنی هەناسەدانی سییەکان بۆ نەخۆشەکە ئەنجام بدە . -چاودێرانی تەندروستی ئاگاداربکەرەوە . - وێنەگرتنی (تیشکی x) بگرە بۆسنگی نەخۆشەکە بەپێی داواکارییەکان

*پێوانەکردنی سۆندەی NG پێوانەکردنە بەبەشی حوارەوەی نەرمایی گوێچکەی نەخۆشەکەوە بەرەو سەری لووت

* پێوانەکردنی سۆندەی NG : پێوانەکردنە لەبەشی خوارەوەی نەرمای گوێچکەی نەخۆشەکەوە بەرەو بەشی خوارەوەی کۆلەی سنگ (xiphisternum) .

ناوی کردارەکە: لابردنی سۆندەی گەدە لەرێی لووتەوە

پێداویستییەکان:

- حاولی
- کلینس
- دەستکێشی پاک
- سرنجێکی ٥٠ مل (ئارەزوومەندانەیە)
- کیسی خۆلی پلاستیکی

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١- پێش دەستپێکردنی کارەکانت، هەولبدە هەنگاوەکانی کردارەکە بیر خۆت بخەرەوە	١- بۆ ئەوەی بەدووربیت لەهەر شلەژانێک لەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە لە لای نەخۆشەکە.
٢- دەستەکانت پاک رابگرە .	٢- بۆ رێگری کردن لە تووشبوون بە هەوکردن یان بەرکەوتن بە پیسی.
٣- هەموو ئەو خوێ رێبە سەند رد بە بەکاربهێنە کە پێویستە خۆت لە خوێن و شلەی لەش بپارێزیت بە لە دەستکردنی دەستکێش	٣- بۆ پاراستنی خۆت، نەخۆشەکە و هەموو ئەو کەسانەی نەخۆشخانە ئیش دەکەن لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا .
٤- کۆکردنەوەی هەموو پێداویستە پێویستەکان	٤- بۆ رێگری کردن لە دواکەوتنی کردارەکە و بەردەوام بوون لەسەری و تەواوکردنی لە زووترین کاتدا .
٥- فەرمانەکە بپشکنە و ناسنامەی نەخۆشەکە پشتڕاستبکەوە بە بەکارهێنانی بەلایەنی کەمەوە دوو لە پێناسی نەخۆشەکە	٥-بۆ پاراستنی ئارامی نەخۆشەکە .
٦- روونکردنەوەی کردارەکە بۆ نەخۆشەکە	٦-بۆ ئارامکردنەوەی نەخۆشەکە لەکاتی هەبوونی هەر دڵەڕاوکێیەک و بەدەستهێنانی رەزامەندی نەخۆشەکە . پێدانی زانیاری خێراترو هاوکاری کردن و لێکتێگەیشتن .
٧-دەرگای ژوورەکە دابخە و پەردەکان دابەرەوە .	بۆ داپۆشین و پاراستنی تایبەتمەندێتی نەخۆشەکە و کەمکردنەوەی میکرۆب و زیندەوەرە هەواییەکان.
٨- لەلای راستی نەخۆشەکەوە بوەستە ئەگەر دەستە راست بوویت و لەلای چەپەوە بوەستە ئەگەر دەستە چەپ بوویت، لەلای بەشی خوارەوە کەسەکە.	٨-رێگە بە دەستلێدانی سۆندەکە دەدات بە ئاسانترین شێوە .
٩- گوێگرتن لە سکی نەخۆشەکە بۆئاگاداربوون لە دەنگی ریخۆلە (bowel) .	٩- بۆسەلماندنی گەڕاندنەوەی (peristalsis) جوولەی تایبەتی رێڕەوی هەرس.
١٠-روونکردنەوەی کردارەکە بۆ نەخۆشەکە، دڵنیایی کەرەوە کە لابردن ودەرکردنەوەی سۆندەی NG ئازاری کەمترە وەک لە کاتی دانانی .	١٠- بۆکەمکردنەوەی دڵەڕاوکێی نەخۆشەکە و بۆ هاوکاریکردن پاشان سۆندەکە بەئەرکی راکێشە دەرەوە .
١١- کلینس بدە بە نەخۆشەکە، خاولییەکی پاک لەسەر سنگی دابنێ و رێنمایی نەخۆشەکە بکە هەناسە هەڵبمژێ .	١١- هەندێک نەخۆش دەیانەوێت لووتیان پاک بکەنەوە، دوای لابردنی سۆندەکە خاولی دابنێ لەسەر بەرگەکە gown، چونکە دەبێتە هۆی گیرانی رێڕەوی هەوا لەکاتی لابردنی سۆندەکەدا .
١٢- سۆندەی NG لە کیسی دەردراوەکان و ئامێری	١٢- پێویستە سۆندەکە بەتاڵ بێت لەهەرشتێک پێش دەرهێنانەوەی،

هەڵمـژینەکە جیـا بـکەرەوە بە بەکارهێنـانی سرنـجەکە ٢٠مـل لەهەوا بـکەرە نـاو نـاوەوەی ڕێـرەوی لـووت و لابردنی لەزگەکە و بردنی بۆ سەر ئێسکی لووت	شـلەکانی نـاو گەدە دەردەهێنرێتەوە لە ڕێی سـۆندەکەوە بـۆ ڕێگریگـرتن لە دەردراوەکان و پیسبوونی جلوبەرگ و جێگاکە .
١٣- داوا لە نەخۆشـەکە بـکە هەناسـەیەکی قـووڵ هەڵبمژێ	١٣- دەبێـتە هـۆی داخسـتنی قـورگ، بەوەش ڕێگـری دەکـات لە هەر ڕووداوێکی نائاسایی و دەردانی هەر شلەیەک و پێکهاتەکانی ناو گەدە.
١٤- بە تونـدی سـۆندەکە بگـرە بەو دەسـتەی کە دەستکێشـەکەت لەدەسـتدایە، پاشـان سـۆندەکە ڕاکێشـەرە دەرەوە بەنەرمی و لەسـەرخۆ و بـپێچەرە نـاو خـاولیەکەوە و بەدەسـتەکەی تـرت بیگـرە بەکاتێکـدا نەخۆشەکە هەناسە هەڵدەمژێ .	١٤- گرتنی سۆندەکە دەبێتە هۆی ڕێگریگرتن لەوەی کە پێکهاتەکانی ناو گەدە بێتەوە بۆ ناو قورگی نەخۆشەکە . هەروەهـا ڕێگـری دەکـات لەوەی کە نـاوپۆشی قـورگ زیـانی پێ بگـات و نائـارامی نەخۆشـەکەش کەم دەکـاتەوە، خـاولییەک بەکاردەهێنـرێ بـۆ داپۆشینی سۆندەکە و گرتنی هەناسەی نەخۆشەکە و ڕێگری دەکات لە گەڕانەوەی پێکهاتەکان بۆ ناو بۆری هەوا .
١٥- پێوانەکردنی بڕی دەردراوەکان و تێبینی کردنی شەو پێکهاتەکـان، هەروەهـا سـۆندە و ئامێرەکـانی هەڵمـژین فڕێ بدەرە ناو دەفری گونجاو.	١٥- دابینکردنی پێوانەی دروست لە دەرچوونی شلەکان و گواستنەوەیان، هەروەهـا بـۆ کەمکـردنەوە و ڕێگریگـرتن لە بڵاوبـوونەوەی زینـدەوەرە وردەکان
١٦- دانانی سۆندەکە لە کیسی خۆڵدا .	١٦- دانانی سۆندەکە دەستبەجێ لە نـاو کیسی خۆڵدا، بۆ ڕێگریگـرتن و کەمکـردنەوەی گواسـتنەوەی زینـدەوەرە وردەکـانی نـاو سـۆندەکە بـۆ پێداویستیەکانی تر یان بۆ کەسەکان
١٧- پاککردنەوەی کونی لووت، دەستەبەرکردنی پاراستن و چاودێریکردنی دەم	١٧- یارمەتی نەخۆشەکە بدە بۆ پاککردنەوەی لووتی . -بەرزکردنەوەی ئاسوودەیی نەخۆش . -بەهۆی زۆری کۆبوونەوەی دەردراوەکان لە ناو ڕێڕەوی لووتدا .
١٨- دابینکـردنی ئاسـوودەیی شـوێنی نەخۆشـەکە، ڕوونکـردنەوەی کـردارەکە بـۆ خـواردنەوەی شلەمەنیەکان، ئەگەر هیچ ڕێگـرییەک نەبوو، ڕێنمایی نەخۆشەکە بکە ئەگەر تووشی حاڵەتی ڕشانەوە بوو	١٨- هەنـدێک کات نەخۆشـەکە ڕێگە پێدراو نییە هیچ شـتێک بەدەم بخوات (NPO) بۆ ماوەی زیاتر لە ٢٤ کاتژمێر . -کاتێک شلەمەنیەکان ڕێگە پێدراو دەبن بۆ خواردنەوە بەزۆری دەست پێدەکات لە پارچەیەکی بچووک بە سەهۆڵ لەهەر کاتژمێرێک و دواتر زیادکردنی بە پێی توانای نەخۆشەکە بۆ بەرگەگرتنی زیاتر .
١٩- کـۆکردنەوەی پێداویسـتیە بەکارهاتووەکـان و پـاککردنەوە، یـان هەڵگـرتنی بابەتەکـان لە شـوێنە گونجاوەکـان. دەوروبەرەکەت پـاک بـکەرەوە وەک یەکەم جار کە دەست کرد بە کردارەکە .	١٩- بۆ پاراستنی دەوروبەرەکەت و پێداویستیەکان بەسەلامەتی و پاکوخاوێنی بۆ بەکارهێنانی لە داهاتوو
٢٠- دەستکێشەکان لابدە و پاکوخاوێنی دەست ئەنجام بدە .	٢٠- بۆ ڕێگری کردن لە مەترسی هەوکردن یان پیس بوون.

تۆمارکردنی زانیارییەکان :

- تۆمارکردنی بەروار و کات
- کردنی واژۆ، بەرپرسیارییەتی پیشەی دەپارێزێت
- زانیارییەکان کۆکراوەی داتای بەردەوام دابین دەکات
- تۆمارکردنی هەموو زانیارییە پەیوەندیدارەکان

- تۆمارکردنی لابردنی سۆندەکە و بڕی دەرکەوتنی هەر دەردروێک لەکاتی ڕاکێشان و هەڵمژینەکەدا، هەروەها هەر هەڵسەنگاندنێکی تر کە پەیوەستە بە نەخۆشەکەوە .

چارەسەرکردنی ئەو کێشانەی کە لەکاتی دانانی سۆندەی Ng دا ڕووبەڕوومان دەبنەوە:

کێشە	هۆکار	چۆنیەتی خۆپاراستن	کردار
بەدەستهێنانی شلەو پێکهاتەکانی ناو گەدە لەڕێگەی سۆندەی NG یەوە	بەشی سەرەوەی سۆندەکە نەچۆتە ناو پێکهاتەکانی گەدە ئەمەش دژی دیواری گەدەیە یان وەکو پێویست نەچۆتە ناو گەدەوە .	١-نەخۆشەکە بکەرە سەر لای چەپ. ٢- ١٠بۆ٢٠ مل لە هەوا بە سرنجی ٥٠مل بکەرە ناو سۆندەکە . ٣- ١٥بۆ ٣٠ خولەک دەوەستێ پاشان ١٠ بۆ٢٠ سم سۆندەکە ڕادەکێشینەوە ٤- هەرگیز ئاو بەکارمەهێنە بۆ پشکنینی سۆندەکە .	پێوانەکردنی سۆندەکە بە شێوەیەکی دروست
PH گەورەتربێت لە (٥.٥)	لەوانەیە سۆندەکە چووبێتە ناو سییەکانەوە لە جیاتی ناو گەدە یان نەخۆشەکە دەرمانی کەمکردنەوەی ترشێتی بەکارهێناوە، بۆیە لەوکاتەدا PH ەکەی زۆر بەرزە .	پشکنینی PH بکە لەوکاتەی کە نەخۆشەکە هیچ دەرمانێکی بەکارنەهێناوە بۆ ئەوەی بەنەواوی ڕێژەی PH ی پێکهاتەکانی ناو گەدەو دەستبکەوێ	بەکاسکی گونجاو و ڕاست پشکنینی دەرمان و شوێنی سۆندەی نەخۆشەکە بکە
ئەگەر PH گەورەتر بوو لە ٥.٥ ئەو شەو پێکهاتەکان ئەو دەرمانانەیان تێدایە کە ڕێژەی ترشێتی ناو گەدە کەم دەکاتەوە	لەوانەیە سۆندەی NG چووبێتە ناو سییەکان لەجیاتی ناو گەدە .	پشکنینی دەرمانەکان .	ئەگەر دانانی سۆندەکە بە پشکنینی PH نەتوانرێ دڵنیابکرێتەوە، ئەوا پێویستە تیشکی X (X RAY) ی بگیرێ بۆ زانینی شوێنی سۆندەکە لەناو گەدەدا یان لەناو سی .
دانانی ڕاستییەکی سەرەتایی و دڵنیاکردنەوەی، بەڵام پێوانەکانی دواتر ناتوانن PH ی کەمتر لە ٥.٥ بەدەست بهێنن	لەوانەیە ئەم ڕووداوانە ڕووبدات . سۆندەی NG لەوانەیە لابدات لە ئاراستەکەی . خواردنی دەرمانی کەمکردنەوەی ترشێتی دەبێتە هۆی ئەوەی کە ڕێژەی PH لەسەرووی (٥.٥) ەوە بێت . کاریگەری PH لەسەر شلەو پێکهاتەکانی ناو گەدە .	چووبە پێشەوەی سۆندەکە ١٠بۆ٢٠ سم و دووبارە پشکنینەوەی و دواتر بۆ ماوەی ١ کاتژمێر چاوەڕێ بکە و پاشان دووبارە پشکنین بکەرەوە	هەڵسەنگاندنی مەترسی و تۆمارکردنی کردارەکەت لەوانەیە پێویست بکات دووبارە شوێنی سۆندەی NG بگۆڕیت یان پشکنینی بۆ بکرێتەوە بە تیشکی X (X-RAY)
کاتێک سەرکەوتوو نابین لە دانانی سۆندەی NG .		نەخۆشەکە هەستاوە بە ئەنجامدانی گۆڕینی شێوازی جەستەی، نەخۆشەکە هەست	سۆندەی NG دەبێت لە ژێر ڕێنمایی تیشکی X (X-RAY) یان لەڕێگەی

		به نائارامی ده‌كات، نه‌خۆشه‌كه گوێرایه‌ڵی كرداره‌كه نه‌بووه.	(ENDOSCOPY) دابڕێ .

ENDOSCOPY [illegible]

بەشی سێزدەهەم

سۆندەی میز

سۆندەی میز

کردنە دەرەوەی میز:

کاریگەری میز دەکەوێتەوە سەر چۆنیەتی کارکردنی کۆئەندامی میز و میرەڕۆی کەسەکان، سیستەمی میز لە دوو بەش پێکدێت کە بریتین لە بەشی سەرەوە و بەشی خوارەوە، بەشی سەرەوە پێکدێت لە هەردوو گورچیلەکان و بۆری میرەڕۆ و بەشی خوارەوەش پێکدێت لە میزەڵدان و بۆری میز و حەور و نۆشایی میرکردن هەمووی ئاماژەیە بە کردنی کردارێك کە بریتییە لە خاڵیکردنەوەی میز لە میزڵدانەدا میز لە میرەڵدانەدا کۆدەبێتەوە، هەتاوەکو ددێتەوە هۆی دروستبوونی پەستان و ئاگادارکردنەوەی دەمارە هەستە ئەندامەکانی کۆتایی دیواری میزەڵدان کە ناو دەبرێت بە هەستە ئەندامە درێژبووەکانی ناو میزەڵدان وە ئەمەش کاتێك ڕوودەدات کە میزەڵدانی کەسی پێگەیشتوو بڕی ٢٥٠ بۆ ٤٥٠ مل لە میزی تێدا بێت لە منداڵیشدا ئارادەیەك قەبارەکەی لەنێوان ٥٠ بۆ ٢٠٠ مل دە دەمارەکان هاندەدرێن هەستەوەرگرەکان وەرگرەکە دەگۆڕێەوە بۆ درکە پەتك بە تایبەتی بۆ ناوەندی بۆشایی پەرچەکردار، کە دەکەوێتە ئاستی بڕبڕەی ٢ و بڕبڕەی ٤ ئەمەش دەبێتە هۆی پشوودانی لووسە ماسولکەکانی بەشی ناوەوە، و هاندەدرێن بۆ بەتاڵکردنەوە لە میز. ئەگەر کات و شوێنەکە گونجاو بوو بۆ میزکردن، هەستە بەشی مێشك لووسە ماسولکەکانی بەشی دەرەوەی بۆری میز خاو دەکاتەوە لە ڕێگەی ئەوەوە کرداری میزکردن ڕوودەدات ئەگەر کات و شوێنەکە گونجاو نەبوو بۆ میرکردن، ئەوا بەردەوام پەرچەکرداری میزکردنەکە دادەمرکێتەوە و بەمەش میرەڵدان زیاتر پڕ دەبێت.

ناوی کردار : Applying an External Urinary Device

پێناسە بریتییە لە دانانی کۆندۆم یان سۆندەیەکی میزکردنی دەرەکی کە دەبەسترێت بە سیستمی بەتاڵکردنەوەی میز کە دەتوانرێت بۆ ڕەگەزی نێر لە کاتی ڕانەگرتنی میزدا بەکاربهێنرێت

مەبەست لە کردارەکە

- بۆ کۆکردنەوەی میز و کۆنترۆلکردنی لە ڕێگەی خودی کەسەکە
- ڕێگە دەدات بە نەخۆشەکە کە چالاکی جەستەیی ئەنجام بدات لە ماوەی دەستبەسەرداگرتنی یاخوود کۆنترۆلکردنی هەوکردن لە هەر بەشێکی کۆ ئەندامی میزدا.
- ڕێگری کردن لە هەوکردنی پێست هەر وەك هەوکردنی لە کۆئەندامی میز

پێداویستییەکان

- ئەو کۆندۆمەی کە بە کاردەهێنرێت دەبێت لە ڕووی قەبارەوە گونجاو بێت و چەند جۆرێکی سەرەکی هەیە لە قەبارەدا کە بریتین لە (بچووک و ناوەند و گەورە و گەورەترین)، هەندێک کات لەوانەیە نەخۆش هەستیاری هەبێت بەو جۆرە لاستیکانە، بۆیە لە جیاتی بەکارهێنانی ئەم جۆرە لاستیکانە کە هەستیاری بۆ دروست نەکات واتە (free latex) بێت
- جانتایەکە کە نەخۆشەکە بتوانێت بە ڕانییەوە پەیوەستی بکات بە جۆرێک کە بتوانێت لە کاتی ڕۆشتن بتوانێت بەکاری بهێنێت یان هەر جانتایەکی دیکە بێت، بەڵام سۆندەیەکی لەگەڵ پەیوەستکرابێت
- تەشتێک ئاوی گەرم و سابوون.
- لفکە و خاولی.

- جووتێک دەستکێشی خاو

هەنگاوەکان	هۆکارەکان
١-پێش دەستپێکردنی کردارەکە هەوڵبدە هەنگاوەکانی بیرخۆت بخەرەوە بۆ ئەوەی بەدووربیت لەهەر شڵەژانێک لەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە لای نەخۆشەکە	بۆئەوەی بەدووربیت لەهەر شڵەژانێک لەک ... ئەنجامدانی کردارەکە لای نەخۆشەکە
٢-دەستەکانت پاک رابگرە	بۆ رێگریکردن لە مەترسی توشبوون بە هەوکردن و پیسبوون
٣-هەموو ئەو خۆپارێزیە ستانداردانە بەکاربهێنە کە پێویستە و خۆت بپارێزە لە بەرکەوتن بە خوێن و شلەکانی لەش بە بەکارهێنانی دەستکێش بۆ پاراستنی خۆت، نەخۆشەکە و هەموو ئەو کەسانەی لە کەرتی تەندروستی ئیش دەکەن، تا لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا بپارێزرێن	بۆ پاراستنی خۆت، نەخۆشەکە و هەموو ... کەسانەی لە کەرتی تەندروستی ئیش دەکەن ... زیندەودرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا
٤-هەموو پێداویستییەکان کۆبکەرەوە	بۆ رێگریکردن لە دواکەوتنی کردارەکە
٥-دڵنیابوونەوە لە نەخۆشەکە بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەکە، (بۆ ئەوەی کارێکی هەڵە بۆ نەخۆشێکی هەڵە ئەنجام نەدەین)	بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەکە، (بۆ ئەوەی کارێکی هەڵە بۆ نەخۆشێکی هەڵە ئەنجام نەدەین)
٦-کردارەکە بۆ نەخۆشەکە روونبکەوە	بۆ ئارامکردنەوەی نەخۆشەکە لەکاتی هەبوونی هەر دڵە راوکێیەک و بەدەستهێنانی رەزامەندی نەخۆشە ...
٧-دڵنیابەرەوە لە خاوێنی ئەو ئامێرەی بەکاری دەهێنیت بۆ رێگریکردن لە توشبوون بە هەوکردن بۆ ئەوەی ئەنجامێکی زۆر دروستمان دەست بکەوێ	بۆ رێگریکردن لە توشبوون بە هەوکردن بۆ ئەوەی ئەنجامێکی زۆر دروستمان دەست بکەوێ
٨-دەبێت نەخۆشەکە بخرێتە سەر شێوەی: Supine , sitting position	
٩-پشکنینکردن بۆ چوکی نەخۆش پاککردنەوە و وشکردنەوەی ئەندامی زاوزێی نەخۆشکە	دەبێتە هۆی کەمکردنەوەی هەوکردن لە دوای د ... کۆندۆم بۆ نەخۆشەکە
١٠-دانان و دڵنیابوون لە کۆندۆمەکە A- لوولکردنی کۆندۆمەکە بە شێوازێکی نەرم بەسەر چووکی نەخۆشەکەدا بە جێهێشتنی ٢.٥ (١ ئینچ) لە نێوان کۆتایی بەشی خوارەوەی چووک و ئەو پلاستیکە یاخوود ئەو لاستیکەی بە سۆندەکەوەیە B- دڵنیابەرەوە لەوەی کە لاستیکەکە نابێت زۆر توند بێت لەبەر چووکی نەخۆشەکە	Aئەو بۆشاییە رێگری دەکات لە کەمکردنە ... ئیلتیهاب و بەتاڵکرنەوەی میز بە تەواوی Bهەندێک جۆری کۆندۆم شێوازێکی پێکەوەنوس ... ناوەکیان هەیە، لە نزیکی بەشی کۆتایی و دەمی کە ... بەشەی کۆندۆمەکە بلکێت بە بەشی خوارەوە ... چووکی نەخۆشەکە، هەندێک جۆری دیکەی کۆند ... ئامادەکراوە لەگەڵ تیپی تایبەت بە جۆری ... کۆندۆمە، ئەگەر هاتوو ئەو جۆرە تیپە دە ... نەکەوت دەتوانرێت لەزگە بەکاربهێنرێت بە ده ... کۆندۆمەکەدا لە بەشی خوارەوەی چوو ... نەخۆشەکە،tape ordinary رێگە پێنەدراوە ... ئەوەی ناتوانێت شلەکانی خوێن بووەستێنێت
١١- دڵنیابوونەوە لە دانانی کیسی میزکردن. دڵنیابەرەوە لەوەی بەشی سەرەوەی چووکی نەخۆش نەلکاوە بە کۆندۆمەکەوە و دڵنیابەرەوە لەوەی کۆندۆمەکە با نەدراوە. • پەیوەستکردنی کیسی میزکردنەکە بە کۆندۆمەکەوە. • لابردنی دەستکێشەکان، پاککردنەوەی دەستەکان و پاکراگرتنیان. • ئەگەر نەخۆشەکە لە ناو جێگاکەی مایەوە، ئەوا هەوڵبدە کە کیسی میزەکەی بە چوارچێوە یان لەلایەکەی قەڵەوترەکەی هەڵواسراوبێت • ئەگەر نەخۆشەکە لە جێگاکەی خۆی رۆشت یاخوود پیاسەی کرد ئەوا هەوڵبدە کە کیس بە رانیەوە جێگیر بکەیت	لولکردنی کۆندۆمەکە دەبێتە هۆی رێگری لە کی ... میز بۆ ناو کیسەی میزەکە - پێوەلکانی جانتای میزەکە بە رانی نەخۆشەکەوە یارمەتی کۆنترۆڵکردنی جوولەی سۆندەکە دەدات ... رێگر دەبێت لەبەردەم لوولبوون و تەسکبوونەوەی کۆندۆمەکە لە کاتی هاتنە دەرەوەی میز لە چووکی نەخۆشەکەدا

١٢- فێرکـردنی نەخـۆش و ئەو کەسـەی هـاوەڵی نەخۆشـەکەیە لەبـارەی چۆنیەتی بەکارهێنانی کیسی میزکردنەکە	ڕێنماییکردنی نەخۆش بەوەی هەمیشە دەبێت کیسی میزەکە لە ژێر ئاستی کۆندۆمەکە بێت و خۆی دوور بخـاتەوە لە دروسـتکردنی هەر گـرێ و نوشـتانەوە و بادانێک لە سۆندەکەدا
١٣- پشکنینی چووکی نەخۆش ٣٠ خولەک دوای دانانی کۆندۆمەکە، لانی کەم دوای ٤ کاتژمێر پشکنینی نەخۆش بۆ ئاوساوی و تێکچوونی ڕەنگی. پشکنینکردن بۆ شلەی میزی نەخۆشەکە ئەگەر نەخۆشەکە میزی هەبێت	کۆندۆم بە شێوازێکی ئاسایی توونـدە، هەندێک میز لە ناو سۆندەکە هەیە، ئەگەر ڕێگریەک نەبێت.
١٤-دەبێـت کۆنــدۆمەکە بگۆردرێـت بەو شـێوازەی داواکـراوە لەگەڵ دابینکردنی چاودێری پێست بۆ نەخۆشەکە. لابـردنی ئەو تیـپەی کە بەکارهـاتووە یان لەرگەکە و پاشـان لە دەسـتکردنی دەستکێشی پاک و دواتر لوولکردنی کۆندۆمەکە شـۆردنی چـووکی نەخۆشـەکە بە سـابوون و ئـاوی گەرم و پاشـان وشکردنەوەی. پشکنینکردن بـۆ ئەو بەشـەی پێسـتی سـەر چـووک کە پێش خەتەنەکـردن هەیەتی، ئەگەر کەسەکە خەتەنە نەکرابێت. دانانی کۆندۆمێکی نوێ	لە هەموو کاتێکدا کۆندۆم ڕۆژانە دەبێت بگۆڕدرێت پشکنین دەکرێت بۆ بوونی هەر نیشانەیەکی هەوکردن یان ئاوسان یانیش هەر تێکچوونێک.
١٥- ڕوونکردنەوەی ئەنجامەکە و ڕێنماپکردنی	بۆ پێدانی زانیارییەکان دابینکردنی چارەسەری پێویست بە زووی
١٦-گەڕاندنەوە و کۆکردنەوەی پێداویستیە بەکارهاتووەکان و پاکردنەوە یان هەڵگرتنیـان لە شـوێنی گونجـاو. دواتـریش پـاکردنەوەی شـوێنەکە و بەجێهێشتنی هەر وەک پێشتر کە چۆن بووە	بۆ پارێزگاری شوێنەکە و پێداویستیەکان بە سەلامەتی و پاکوخاوێنی بۆ بەکارهێنانی داهاتوو.
١٧-لابردنی دەستکێشەکان و ئەنجامدانی پاکوخاوێنی دەست.	بۆ ڕێگە گرتن لە مەترسی تووشبوون و پیسبوون

تۆمارکردنی زانیارییەکان:

تۆمارکردنی کات و تێبینیە هەمیشەییەکان لە کاتی بەکارهێنانی کۆندۆم وەک ڕووە نێرارکەرەکان لەسەر چووک

بەدواداچوونێکی ورد لەسەر ئەنجامەکان بکە کە ئاسایی بووە بۆ نەخۆشەکە کە سۆندەی گەدەی بۆ لابراوە

بە ڕاپۆرت کردنی هەر لادانێکی ئاسایی بۆ دابینکەرانی چاودێری سەرەتایی،

کردنی واژۆ بۆ پاراستنی بەرپرسیارێتی پیشەیی.

دۆکیومێنتەکان کۆکراوەی زانیاری بەردەوام دابین دەکات

سۆندەی میز: بریتییە لە دانانی سۆندەی میز و بردنەناوەیەتی بۆ ناو بۆری میز پاشان بۆ ناو میزەڵدان و بەتاڵکردنەوەی لە میز. ئەم کردارە پێویستی بە ڕێکخستنی پزیشکی و تەکنیکی پاکەرەوە هەیە وە ئەم جۆرە لە دوو کاتی جیاوازد ئەنجام دەدرێت، کە بریتییە لە کاتی ماوە کورت و ماوە درێژ، کاتی ماوە کورتەکەی لە ٢ هەفتە کەمترە، کاتی ماوە درێژ لە مانگێک زیاترە.

ناوی کردارەکە : Urinary Catheter Insertion

پێناسە: بردنە ناوەوەی سۆندەی میز، بریتییە لە دانانی سۆندەی میزو بردنەناوەوەیەتی بۆ ناو میزەڵدان و بەتاڵکردنەوەی لە میز.

مەبەست لە کردارەکە.

- بۆ کەمکردنەوەی ئاوسانی میزەڵدان و بەرە بەرە کەمکردنەوەی پەستان و هەڵئاوسانەکەی.
- بۆ هەڵسەنگاندنی بری میزی ماوە لە ناو میزەڵداندا دوای بە تاڵکردنەوەی.
- بۆ دەستکەوتنی نموونەیەک لە میز.
- بۆ بەتاڵکردنەوەی میز پێش بردنی نەخۆشەکە بۆ ژووری نەشتەرگەری.
- بۆ ئاسانکردنی پێوانەکردنی میز، و ئەو نەخۆشانەی هەستیاریان هەیە و پێویستیان بە چاودێریکردنی میزەکانیان هەیە هەموو کاژێرێک.
- بۆ رێگریکردن لە بەرکەوتنی میز لە کاتی هەبوونی برینێدا لە دوای ئەنجامدانی بەشتەرگەری بۆ کۆئەندامی میز
- بۆ پشکنینی بری ئەو میزەی کە نەخۆشەکە دەیکات، دەبێت بەشێوازێکی ورد پشکنینی بۆ بکرێت و بپێورێت، وە هەندێک کات دەبێت هەموو کاژێرێ جارێک چاودێری میزی نەخۆشەکە بکرێت.
- بۆ شۆردنی میزەڵدان بە شێوازی بەردەوام یاخوود پچر پچر.

پێداویستییەکان:

- سۆندەی قەبارە و جۆری دروست بۆ کردارەکە بەکاربهێنە یان بەپێی دۆخی نەخۆشکە، بۆ نموونە دەبێت لە سۆندەی دووسەر کە سەرێک بەکاردێت بۆ دەرکردنی میز و ئەوەی دیکە بۆ هەڵئاوسانی سۆندەکە لە شوێنی خۆیدا کە دەبێت
  (١٤ یان ١٦) fr بێت یان پچراو بە زۆری(١٢ بۆ fr١٤) بێت.
- داپۆشەر
- مادەی چەورکەر.
- ٤-دەسکێشی نەشتەرگەری
- گیراوەی مادەی پاکژکەرەوە وەک povidone-iodine یانchlorhexidine.
- لۆکە.
- گرەرێک بۆ هەڵگرتنی لۆکەکە.
- دەفرێک بۆ وەرگرتنی نموونە لە میزی نەخۆشەکە
- سرنجێکی 10 cc.
- ئاوی پاک بۆ هەڵئاوسانی باڵۆنی سۆندەی میز لە جۆری indwelling catheter بەکاردێت.
- بەکارهێنانی پلاستەر بۆ توندکردنی سۆندەکە.
- هەبوونی دەستکێشی زیادە یان سۆندەی زیادە کە ئەمە زیاتر بۆ سەرکەوتوویی کارەکە دەگەرێتەوە
- سەرچەف.
- پێخەفی دژە ئاو.
- تەشتێک لەگەڵ ئاوی گەرم.
- سابوون یاخوود ماددەیەک بۆ پاکەرەوەی ناوچەی ئەندامی زاوزێ بەکاربێت.
- خاولی و لفکە.
- ئامێرێکی رووناککەرەوە یاخوود سەرچاوەیەکی رووناکی بەکاربێت لە کاتی کردنی کردارەکەدا

- بووتلێک بۆ پێوانەکردنی میز.
- دەستکێشی خاوێن.

هەنگاوەکان	هۆکارەکان
١-پێش دەستپێکردنی کردارەکە هەوڵبدە هەنگاوەکانی بیرخۆت بخەرەوە بۆ ئەوەی بەدووربیت لەهەر شڵەژانێک لەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە لای نەخۆشەکە	بۆئەوەی بەدووربیت لەهەر شڵەژانێک لەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە لای نەخۆشەکە
٢-دەستەکانت پاکرابگرە	بۆ ڕێگریکردن لە مەترسی توشبوون بە هەوکردن و پیسبوون
٣-هەموو ئەو خۆپارێزیە ستانداردانە بەکاربهێنە کە پێویستەو خۆت بپارێزە لە بەرکەوتن بە خوێن و شلەکانی لەش بە بەکارهێنانی دەستکێش بۆ پاراستنی خۆت، نەخۆشەکە و هەموو ئەو کەسانەی لەوێ ئیش دەکەن لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا	بۆ پاراستنی خۆت، نەخۆشەکە و هەموو ئەو کەسانەی لەوێ ئیش دەکەن لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا
٤-هەموو پێداویستییەکان کۆبکەرەوە (وێنەی ١-١٢)	بۆ ڕێگریکردن لە دواکەوتنی کردارەکە
٥-دڵنیابوونەوە لە نەخۆشەکە بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەکە، (بۆ ئەوەی کارێکی هەڵە بۆ نەخۆشێکی هەڵە ئەنجام نەدەین)	بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەکە، (بۆ ئەوەی کارێکی هەڵە بۆ نەخۆشێکی هەڵە ئەنجام نەدەین)
٦-کردارەکە بۆ نەخۆشەکە ڕوونبکەوە	بۆ ئارامکردنەوەی نەخۆشەکە لەکاتی هەبوونی هەر دڵە ڕاوکێیەک و بەدەستهێنانی ڕەزامەندی نەخۆشەکە
٧ دڵنیابەرەوە لە خاوێنی ئەوئامێرەی بەکاری دەهێنیت بۆ ڕێگریکردن لە توشبوون بە هەوکردن بۆ ئەوەی ئەنجامێکی زۆر دروستمان دەستبکەوێ	بۆ ڕێگریکردن لە توشبوون بە هەوکردن بۆ ئەوەی ئەنجامێکی زۆر دروستمان دەستبکەوێ
٨-داخستنی دەرگای ئەو شوێنەی کە کردارەکە بۆ نەخۆشەکە ئەنجام دەدرێت (وێنەی٢-١٢)	بۆ پاراستنی نهێنی نەخۆشەکە و کەمکردنەوەی وردە زیندەوەری دەوروبەری شوێنەکە
٩ پشکنین کردن بۆ هەبوونی ئازار یاخود پڕبوونی میزەدانی کەسەکە، پشکنینی میزەڵدان بە دەستلێدان لەسەر شوێنی بەیەکگەشتنی هەردوو ئێسکی ڕان، وە ئەگەر بەردەست بوو	پشکنین کردنی میزەڵدان بە دەستلێدان بۆ هەبوونی ئازار یاخود هاندانی کەسەکە بۆ میزکردن، لەمەش ئەوە دەردەخات میزەڵدان پڕە یاخود نا
١٠-بەرزکردنەوەی قەڵەوێرەی نەخۆشەکە بە شێوەیێکی گونجاو، وە کاتێک کارێک بۆ نەخۆشەکە ئەنجام دەدرێت لەو بەشەی کاری تێدا دەکرێت دەبێت دەسکی قەڵەوێرەی نەخۆشەکە بهێنرێتە خوارەوە وە لاکەی دیکەی بەرزکرابێتەوە لەبەر سەلامەتی نەخۆشەکە	بەکارهێنانی لایەکی قەڵەوێرەکە بەو شێوازە دەبێتە هۆی باشتر پاراستنی کردنی نەخۆشەکە
١١-دانانی نەخۆشەکە لەسەر شێوازێکی گونجاو، داپۆشینی هەموو بەشەکانی لەشی جگە لە ناوچەی کۆئەندامی زاوزێ و کۆ ئەندامی دەرچە. بۆ نەخۆشی ڕەگەزی مێ: دەبێت لەسەر شێوازی supine بێت ڕانەکانی کەمێک لە یەکتر جیابکرێتەوە. بۆ ڕەگەزی نێر بە هەمان شێواز دەبێت لەسەر شێوەی supine بێت و ڕانەکانی کەمێک بڵاوبکاتەوە.(وێنەی ٣-١٢)	دەبێتە هۆی ئەوەی کە بە شێوازێکی باشتر کۆئەندامی دەرهاویشتە و کۆئەندامی زاوزێ بە شێوازێکی ڕوون دەربکەوێت وەستان لەسەر شێوازی ڕاست کە نەخۆشەکە پێی ئاسوودە بێت، ئەمەش ڕێگە دەدات بەوەی چووکی نەخۆشەکە باشتر ببینرێت
١٢-پاککردنەوەی کۆئەندامی دەرهاویشتە و کۆئەندامی زاوزێی نەخۆش A- (ڕەگەزی مێ) داپۆشینی نەخۆش بە داپۆشەرێک لەسەر شێوازی ئەڵماس، دوای بەشێکی داپۆشەرەکە لەسەر بەشی ناوەڕاستی نەخۆشەکە، وە بەشێکی دیکەی لەسەر سکی، کە دەبێت تەنها کۆئەندامی میزی نەخۆشەکە دیار بێت B- (ڕەگەزی نێر) بە داپۆشینی بەشی سەرەوەی لەشی نەخۆش بە شێی بچووک یان خاولی، بە شێی حیا یان بەتانی گەرماو دایپۆ بۆ ئەوەی تەنها ئەندامی زاوزێ دیار بێت	پاراستنی شکۆ و نهێنی نەخۆش بە پیشان نەدانی ئەو بەشانەی کە پێویست ناکات

١٢-شۆردنی ئەندامی زاوزێی نەخۆشەکە بە ئاوی گەرم و سابوون و پاشان وشکردنەوەی بە بەکارهێنانی دەستکێشێ پاک بۆ پشکنینی نەخۆش و دیاریکردنی کوونی بۆری میزی نەخۆشەکە.(وێنەی ١٥-١٢)	بۆپاراستنی نەخۆشەکە لە تووشبوون بەد هەوکردنێک.
١٣-بوونی رووناکی پێویست بوونی پارمەتی دەرێک بۆ هەلگرتنی سەرچاوەیەکی رووناکی بۆ باشتر بینین و جیاکردنەوەی کوونی میزی نەخۆشەکە	بینینی کونی بۆری میزی نەخۆشەکە پارمەتی دەبێت بۆ ئەوەی کردارەکە بەشێوازێکی باشتر و خێرا بکرێت و سۆندەکە بیرێتە ناوەوە.
١٤-ئەگەر پاسای ئەو شوێنە رێگەپێدراو بوو، بە بەکارهێنانی جووتێک دەستکێش و پاشان بەکارهێنانی مادەی چەورکەر کە برکەی دەبێت ١٠-١٥ مل لە مادەی زیلۆکاین لە رێگەی سرنجێکەوە بیرێتە ناوەوە بۆ ناو چووکی نەخۆش، پاشان سرینی بەشی خوارەوەی چووک و ئەمەش لەبەر ئەوەی سۆندەکە بە شێوازێکی ئاسان و کەم ئازار بچێتە چووکی نەخۆشەکە	بەلایەنی کەمەوە ٥ خولەک چاوەرێیە بۆ ئەو جیبەکە کاریگەری هەبێت، پێش سرکردنی کەمکردنەوەی ئازار
١٥ستێی ئامادەکراو تایبەت بە کردارەکە بکەرەوە دابۆشەرێکی دژە ئاو لە ژێر سمتی (مێ) یان (نێر) دا بنێ بە پێ ئەوەی ناوەراستی داپۆشەرەکە بە دەستەکانت پیس بکەیت (وێنەی ٦-١٢)	پێچانەوەی بە پاکی دەبێتە هۆی ئەوەی رووەکەی پاکی بمێنێتەوە
١٦- رێکخستنی ئەو پێداویستیانەی کە ماوە • پرکردنی توبە پاکژکەرەوەکە لە گیراوەی antiseptic • کردنەوەی مادده چەورکەرە پێچراوەکە • لابردنی بووتلە نموونەیەکە و دانانی لە نزیکەوە لەگەل دانانی سەرقەپاخەکەی بە شێوازێکی شل	پێچانەوەی بە پاکی دەبێتە هۆی ئەوەی رووەکەی پاکی بمێنێتەوە. بۆ ئاسان چوونە ناوەوەی پێداویستییەکان لە بردنەناوەوەی سۆندەکە
١٧- لە دەستکردنی جووتێک دەستکێشی خاوێن	بۆ خاوێن هێشتنەوە
١٨- پەیوەستکردنی سرنجێک بەو بەشەی کە بالۆنەکەی تێدا دروست دەبێت، بە مەبەستی تاقیکردنەوەی کارکردنی سۆندەکە.	بۆ ئەوەی دڵنیابیت کە سۆندەی میزەکە کارەکەی باش دەکات
١٩- داپۆشەری ئەندامی زاوزێ، هێشتنەوەی دەستکێش بە خاوێنی A- بۆ رەگەزی مێ: ١- هەلگرتنی چوارچێوەی داپۆشەرە پاکەکە کە تەنها دەبێت دەست بدەیت لە قەراخەکەی بە ئەندازەی (٢.٥ سم واتە تەنها ١ ئینج) ٢- رێگە پێدراوە کە ستێی داپۆشەرەکە بکەیتەوە بەبێ ئەوەی دەست بدرێت لەسەر رووە پیسەکەی' رێگە پێدراوە کە دەست بدرێت لە قەراخی داپۆشەرەکە بە ئەندازەی (٢.٥ بۆ ٥ سم واتە ١ بۆ ٢ ئینج) لە هەر دوو سەردەستەکانەوە. دەبێت ئاگادار بیت نابێت کە بەو دەستکێشانەی کە دەستکێشی نەشەنەگەرین (stirle glovs)دەست بدرێت لە رووە پیسەکە ٣- دانانی داپۆشەرەکە بەسەر جێگاکەدا و داپۆشینی هەردوو رانی نەخۆشەکە ٤- هەلگرتنی داپۆشەرەکە بۆ داپۆشینی نەخۆشەکە و بوونی کونێک کە ئەویش بۆ نیشاندانی ئەندامی زاوزێ نەخۆشەکەیە بە تەنها، ئەمەش رێگە پێدراوە بە کردنەوەی بە پێ دەستدان لە رووە پیسەکە، رێگە پێدراوە بە گرتنی بەشی سەرەوەی هەردوو سەر قۆلەکانی داپۆشەرەکە کە لەسەر هەردوو دەستی هەیە. دانانی داپۆشەرەکە لەسەر بەشی ئەندامی زاوزێی نەخۆشەکە B بۆ رەگەزی نێر: ١- بەکارهێنانی داپۆشەرێکی پاک ئارەزوومەندانەیە لەوانەیە ئۆ داپۆشەری کونیلەدار بەکاربهێنێ. ٢- گرتنی قەراخی چوارچێوەی داپۆشەرەکە و کردنەوەی بە پێ دەستدان لە رووە پیسەکەی ٣- دانانی داپۆشەرەکە لە لەسەر بەشی ناوەراستی جەستەی نەخۆشەکە و پیشاندانی چووکی نەخۆشەکە لە رێگەی ئەو کونەی لەسەر داپۆشەرەکە هەیە	داپۆشەرەکان دەبێتە هۆی دابینکردنی ناوچەیەکی پاک لە کاتی دانانی catheterization. دانانی داپۆشەرێک لەگەل راخستنی پارچەیەک بە shiny side بەرەوە خوارەوە لەسەر جێگاکە و لە نێوان رانەکانی نەخۆشەکە پاکێتی لێوارە پێچراوەکە لە ژێر سمتی نەخۆشەکە وە نەوەک تەنها دەبێ نەخۆش دەکرێت کە سمتەکانی بەرز بکاتەوە کردنەوەی داپۆشەرەکە دەبێتە هۆی دروستکردنی بەشێکی پاک لە دەوروبەری لێواری زێی نەخۆشەکەدا دروستکردنی ناوچەیەکی خاوێن

١٩- نزیکردنەوەی دەفرەکە لە نەخۆشەکە(وێنەی ١٢-٤١) ڕێکخستنی ئەو پێداوستیانەی کە مەوی لە شوێنێکی پاکدا، هێشتنەوەی دەستکێشەکان بە پاکی، دانانی دەفرێکی پاک لە ناوەڕاستدا (لۆکەی نۆبەبوو، گیرە، گیراوە، مەددەی چەورکەر، سوندەی میز، سرنجێک بۆ پڕکردنی هەوا بۆ ناو باڵۆنەکە (indwelling catheterization) A- ئەگەر پاکەتەکە لۆکەی خاوێنی تیابوو. قوتوەکە بکەرەوە و گیراوەی دژە پاکەرەوە بڕژێنە بە سەر لۆکەکەیدا. هەندێک ستێی پاکەتێک premoistened swab stick لە خۆدەگرێ وە کردنەوەی کۆتایی پاکەتەکە بە ئاسانترین شێوە(وێنەی١١-١٢) کردنەوەی دەفری نموونە پاکەکە ئەگەر نموونەکە بەردەست بێت بۆ Indwelling catheterization کردنەوەی بەرگی سۆندەی میزە پاکەکە و بەجێهێشتنی سۆندەی میزەکە لە شوێنێکی پاک، ئەگەر بەشێکی ستێی ئامادەکراوی کردارەکە داخراو بوو لابردنی دەفرەکە و سۆندەی میزە کە لەگەڵ کیسی بەتاڵکردنەوە کە پێشتر پێوەی لکاوە دانانیان لە شوێنێکی وشک. دڵنیابەرەوە کە گرێی سەر دەروازەی کیسی بەتاڵکردنەوەکە داخراوە ئەگەر پێویستی کرد بەشێک لە دەفرە پاکەکە ببەستەرەوە بە سۆندەی بەتاڵکردنەوە پاکەتی مادە چەورەکە بکەرەوە و بیگوشەرە سەر ڕوویەکی پاک چەورکردنی سەری سۆندەی میزەکە، بە نوقومکردنی بۆ ناو جێلی تواوەی ئاو ٢،٥ بۆ ٥ سم (١ تا ٢ ئینج) بۆ ئافرەتان لەگەڵ ١٥ بۆ ١٧،٥ سم (٦ تا ٧ ئینج) بۆ پیاوان	پێداویستی خاوێن و گیراوەی antiseptic بەکاربهێنە بۆ کەمکردنەوەی توش بوون بە CAUTI دانانی دەفرێک کە توانای وەرگرتنی میزی هەبێ لە سۆندەی میزەکە ئەگەر پێویستی بە نموونە هەبوو دەفری Indwelling catheterization جیاوارە. هەندێکی پێشتر پێوەی لکاوە، ئەوانی تر پێویستە پێوەی بلکێ، بەڵام هەر بەشێکە لە دەفرە پاکەکە وە سۆندەی میزەکە بەشێک نیە لە دەفرەکە چەورکردن دەبێتە هۆی کەمکردنەوەی ئازار لە بۆری میز یا ئارامی لە کاتی تێکردنی سۆندەی میزەکە
١٩- پاکردنەوە کونی بۆری میز: نەخۆشی ئافرەت: جیاکردنەوەی ئەملاو لای کۆئەندامی زاوزێ(ئێستا پیس بووە) بۆ ئەوەی کونی میزکردن بەتەواوی دەربخات هێشتنەوەی دەستی چەپ لەدەرەوەی کردارەکە هەڵگرتنی گیرەرەکە بە دەستی ڕاست، هەڵگرتنی لۆکەیەکی شێدار یان پێوەلکاندنی دەسڕێک لە هەمان کاتدا. خاوێنکردنەوەی ئەملاو لای کۆئەندامی زاوزێ لە بەشی سەرەوەی زێ بەرەو کۆم بەکارهێنانی لۆکە یان دەسڕی تازە بۆ هەر شوێنێک کە خاوێنی دەکەیتەوە. خاوێنکردنەوە و سڕینەوەی ئەملاولا لۆچ کراوەکانی کۆئەندامی و ڕاستەوخۆ لە سەروی ناوەڕاستی بۆری میزکردنەوە (وێنەی١٦-١٢) نەخۆشی پیاو -١ به دەستی چەپ (ئێستا پیسبووە) پێستی کشاو (ئەگەر خەتەنە نەکرابوو) بە نەرمی گرتنی چووکی بە شێوەی ستوونی لە ژێر سەری چووکەوە هەڵگرتنی چووکی بە شێوەی ستوونی و بە گۆشەی دروستی جەستە -ئەم دەستە لە شوێنی خۆی دەمێنێتەوە بۆ نیوەکەی تری کردارەکە -٢ بەکارهێنانی دەستی ڕاست (پیسنەبوو) خاوێنکردنەوەی کونەکە بە لۆکە یان پێوەلکاندنی دەسڕێک، بە بەکارهێنانی لێدانی بازنەیی، سەرەتا لە کونی میزکردنەوە لەگەڵ ئیشکردن لەسەر ڕووی دەرەوەی بە جووڵەیەکی لولپێچی -٣ دوبارەکردنەوەی خاوێنکردنەوەکە ٣ جار بە بەکارهێنانی لۆکە، پێوەلکاندنی دەسڕێک (وێنەی ١٢-٤٢)	باشتر ناسینەوەی کونی بۆری میز بە گونجاوی ئەگەر نەخۆشەکە هەردوو ڕانی داخست ئەمە وتەی ئەودیە، دەبێت دووبارە نەخۆشەکە پاک بکرێتەوە پێش دەستپێکردنی کردارەکە. خاوێنکردنەوەی لە پێشەوە بۆ دواوە و لە کەمترین شوێنی پیسبوو بەرەو زۆرترین شوێنی پیسبوو پەیڕەوکردنی بنەما خاوێنە پزیشکییەکان دەستی ڕاست کە دەستکێشی پێوەیە بە پاکی دەمێنێتەوە. لە کاتی گرتنی چووک بە ستوونی، نەهێشتنی پەستان لە ڕووی پشتەوە بۆ ڕێگەگرتن لە گوشینی بۆری میز شکستهێنان لە گرتنەکە لە کاتی خاوێنکردنەوە مانای ئەوەیە کە ئەم شوێنە پیسبووە پێویستی بە خاوێنکردنەوەی کردارەکە هەیە کە دووبارە بکرێتەوە. شێوازی خاوێنکردنەوە بە بازنەیی بە پێی پەیڕەوی بنەما خاوێنە پزیشکییەکان.
٢٠-هەڵگرتنی سۆندەی میز لە ٧،٥ بۆ ١٠ سم (٣بۆ٤ ئینج) لەسەری سۆندەی میزەکەوە بە شلی لولی بکە لە ناو لەپی دەست. ئەگەر سۆندەی میزەکە نەلکابوو بە کیسی بەتاڵکردنەوە دڵنیابەرەوە لە دانانی دەفری میزکردن بۆ ئەوەی کۆتایی سۆندەی میز لەو شوێنە دابنرێ کە تێکردنەکە	هەڵگرتنی سۆندەی میز لە نزیک سەرەکەیەوە. ڕێگە دەدات بە دەستکاریکردنی ئاسانتر لە کاتی دانان. لولکردنی سۆندەی میز لە ناو لەپی دەست ڕێگری لە کۆتاییە دوورەکەی دەکات کە بەر ڕووی پاک

دەست پێدەکات (وێنەی ١٩-١٢)	نەکەوێت
٢١-دانانی سۆندەی میز ی/ نەخۆشی ئافرەت. (وێنەی٢٢-١٢) - داوا لە نەخۆش بکە بە هێواشی و بە نەرمی لەسەر پشت پاڵکەوێت، تێکردنی سۆندەی میز لە ڕێگەی شوێنی کونی بۆری میزەوە - بردنە ناوەوەی سۆندەی میز بەتەواوی ٥ بۆ ٧،٥ سم (٢ بۆ ٣ ئینچ) یان هەتاوەکو میز دەبینرێت دێتە ناو سۆندەی میزەکەوە - بەردانی ئەملاو ئەولای کۆئەندامی زاوزێ، هەڵگرتنی سۆندەی میزەکە بە پارێزراوی بە دەستی چەپ ب- نەخۆشی پیاو. (وێنەی٤٥-١٢) - بەرزکردنەوەی چووک بە شێوەی ستوونی بۆ جەستەی نەخۆشەکە لەگەڵ جێبەجێکردنی ڕاکێشانێکی سوک - داوا لە نەخۆش بکە لەسەر پشت پاڵبکەوێت و تێکردنی سۆندەی میزەکە بە هێواشی لە ڕێگەی کونی بۆری میزەوە - بردنەناوەوەی سۆندەی میزەکە بە ڕێژەی ١٧ بۆ ٢٢،٥ سم (٧ بۆ ٩ ئینچ) یان بڕێک لە میزەکە لە کۆتایی سۆندەی میزەکە دێتە دەر. - بوەستە لە بردنە ناوەوەی سۆندەی میزەکە، - کاتێک میز دەرکەوت لە indwelling catheter کە بردنەناوەوەی هەتا دوولەتبوونی (هەڵئاوسان و پەتاڵبوونەوەی) - نزم کردنەوەی چووک، هەڵگرتنی سۆندەی میز بە پارێزراوی بە دەستی چەپ.	- پاڵکەوتن لەسەر پشت دەبێتە هۆی یارمەتی بینینی کونی بۆری میز لەگەڵ زیادکردنی خاوبوونەوەی ماسولکەی میزکردن - کاتێک میز دەرکەوت، بردنە ناوەوەی سۆندەی میزەکە جارێکی دیکە ٢،٥ بۆ ٥ سم (١ بۆ ٢ ئینچ). - لە کاتی تێکردنی بە هیچ شێوەیەک هەڵمەکێشە سۆندەکە مەکە - لێشاوی میز ئەوە دەردەخات کە سەری سۆندەی میزەکە لە ناو میزەڵدان یان لە خوارەوەی بۆری میزەوەیە - ڕێککردنەوەی شوێنی ئەندامی زاوزێی نەخۆشەکە بۆ بە ئاسانی تێکردنی سۆندەی میز - خاوکردنەوەی ماسولکەی دەرەوە یارمەتیدەرە بۆ تێکردنی سۆندەی میز - چەندەها جۆری جیاوازی سۆندەی میزی پیاو هەیە، بڕی میز ئەوە دەردەخات کە سەری سۆندەکە لە ناو میزەڵدان یان بۆری میزدایە بەڵام مەرج نییە کە بەشێکی میزەڵدانی indwelling catheterلە ناو میزەڵدان بێت - بردنە ناوەوەی سۆندەکە بە بڕێکی زیاتر دروست نەکردنی باڵۆنەکە، چوونکە هەندێ کات میز دێتە ناو سۆندەکە، بەڵام نەگەیشتۆتە شوێنی مەبەست - بۆری میزی پرۆستات - بۆ ڕێگری کردن لە کۆبوونەوەی سۆندەکە.
٢٢- فوتێکردنی باڵۆنی سۆندەی میزەکە بە تەواوی لەگەڵ بڕی شلەی دیاریکراو کە لەسەر سۆندەی میزەکە دیاریکراوە. ا- بەردەوام بە لە هەڵگرتنی سۆندەی میزەکە بە دەستی چەپ ب-بە دەستی ڕاست، سرنجە پڕەکە ببەستەرەوە بە بەشی کۆتایی سۆندەی میزەکەوە. ج- بە هێواشی تەواوی بڕی گیراوەکەی لێبدە. د- لە دوای فووتێکردنی باڵۆنەکە. ی-پێوەبەستنی کیسی میزەکە بە سۆندەی میزەکە، ئەگەر پێشتر پێوەت نەبەستبوو. (وێنەی٢٤-١٢)	باڵۆنی میزەڵدانی indwelling catheter کە دروست بێت، کەمێ بۆ دەستە هۆی ئێکچوونی میزەڵدانەکە و ڕانەگەیاندن بە میزەڵدانەکە ا- وەستاندنی سۆندەی میزەکە پێش ئەوەی هەوا بکرێتە ناو میزەڵدانەکە بۆ ڕێگە گرتن لە دەرکردنی سۆندەی میزەکە لە بۆری میز ب- بەجوڵاندنی سۆندەی میزەکە بە کەمێ بۆ ناو میزەڵدان، دووریکەوەرەوە لە پەستان خستنەسەر ملی میزەڵدان
٢٣- پاراستنی indwelling catheter بە پشتێنەی سۆندەی میزە یان هەر ئامێرێکی تری پاراستن. بەجێهێشتنی بۆشایی تەواو بۆ ڕێگەدان بە جووڵەی قاچەکان پێوەلکاندنی ئامێری پاراستن بە سۆندەکەوە ا- نەخۆشی ئافرەت: قایم کردنی سۆندەی میز لە ناو ڕان، ڕێگەدان بە خاوبوونەوەی پێویست بۆ نەهێشتنی گرژی (وێنەی٢٥-١٢) ب- نەخۆشی پیاو: قایم کردنی سۆندەی میز لە بەشی سەرەوەی ڕان یان لە خوار میزەڵدان (لە چووکەوە ڕاستەوخۆ بەرەو ڕووی سنگ) ڕێگە بە خاوبوونەوە سۆندەی میزەکە بدە بۆ ئەوەی گرژی لەسەر سۆندەی میزەکە دروست نەبێت	پاراستنی سۆندەی میزەکە لە مەترسی داخورانی بۆری میز یان لابردنی CAUTI, سۆندەی میزەکە بەڕێکەوت کەم دەکاتەوە پێوەلکاندنی ئامێری پارێزەر بە ناوەڕاستی سۆندەی میزەکە کە ڕێگری لە گیرانی سۆندەی میزەکە دەکات دەبێتە هۆی کەمکردنەوەی قورسایی لەسەر بۆری میز و کەمکردنەوەی برینداربوونی بۆری میز بەجێهێشتنی پێستی کشاوەبوو دەبێتە هۆی نا ئاسوودەیی و ئاوسانی مەترسیدار

٢٤- هەڵواسینی سۆندەی بەتاڵکردنەوە بۆ قەراغی دۆشەکەکە. دانانی جانتای بەتاڵکردنەوە میز لە خوار میزەڵدان بە پێوەلکانی بە چوارچێوەی جێگای نووستنەوە. مەیبەستەرەوە بە لا ئاسنیەکانی جێگاکەوە (وێنەی٢٧-١٢)	کیسی بەتاڵکردنەوە کە لە خوار ئاستی میزەڵدانە دڵنیایی هاتوچۆی تەواوی میز دەدات. بەم شێوەیە مەترسی CAUTI کەم دەکاتەوە هاوپێچکردنی جانتاکە بە شتە جووڵاوەکان وەک لا ئاسنینەکانی جێگاکە دەبێتە هۆی زیادکردنی مەترسی ئازاری میزکردن بەهۆی ڕاکێشانی یان بە ڕێکەوت لە شوێن جوولاندنی
٢٥- پشکنین بۆ دڵنیابوون لەوەی هیچ ڕێگرییەک بۆ هاتنی میز نییە. پێچانەوەی زیاد لە پێویست لەسەر جێگاکە، بەستنی بۆ خوارەوەی سەرچەفەکە بە گیرەیەک یان هەر ئامێرێکی تری قایم کردن.	گیران دەبێتە هۆی تووشبوون و هیشسەودی میز
٢٦- سڕینەوەی هەر دژە پاکەرەوەیەک یان مادەی چەورکەر لە ناو لەشی گۆڕینی پێستەکە ئەگەر پێشتر لێکرابێت. گەڕاندنەوەی نەخۆش بۆ شوێنی ئاسوودە. ڕێنمایی بە نەخۆشەکە بدە لەسەر شوێن و جووڵە لەگەڵ سۆندەی میزکردن لە شوێنی خوی	پاکوخاوێنی ئاسوودەیی نەخۆش بەرز دەکاتەوە
٢٧- چاودێری کەسەکە و بڕی میز لە سیستەمی بەتاڵ کردنەوە.	دیاریبکە ئەگەر لێشاوی میز بە پێی پێویست بوو
٢٨- ڕوونکردنەوەی ئەنجامەکە و ڕێنمایی کردنی.	بۆ پێدانی زانیارییەکان دابینکردنی چارەسەری پێویست بە زووی.
٢٩- گەڕاندنەوەی یەکەکە، کۆکردنەوەی پێداویستیە بەکارهاتووەکان و پاکردنەوە یان هەڵگرتنیان لە شوێنی گونجاو. پاکردنەوەی شوێنەکە و بەجێهێشتنی هەر وەک پێشتر کە چۆن بووە.	بۆ پارێزگاری شوێنەکە و پێداویستیەکان بە سەلامەتی و پاکوخاوێنی بۆ بەکارهێنانی داهاتوو
٣٠- لابردنی دەستکێشەکان و ئەنجامدانی پاکوخاوێنی دەست.	بۆ ڕێگەگرتن لە مەترسی تووشبوون و پیسبوون

هەرچەندە شێوازی میزکردنی کەسەکان تاکەکەسییە، زۆربەی خەڵک ٥ بۆ ٦ جار لە ڕۆژێکدا میز دەکەن، بەردەوام خەڵکی کاتێک بەیانیان لە خەو هەڵدەستن میز دەکەن، پێش ئەوەی بچنە ناو جێگای نووستن و دەوروبەری کاتی ژەمەکانی خواردن میز دەکەن، ئەم خشتەیە تێکرای میزکردنی لە ڕۆژێکدا بە پێی تەمەنە جیاوازەکان پیشاندەدات

تێکرای میزکردنی ڕۆژانە بە پێی تەمەنە جیاوازەکان	
تەمەن	بڕ بە مل
١ بۆ ٢ ڕۆژە	١٥ – ٦٠ مل
٣ بۆ ١٠ ڕۆژ	١ ٠ ٣٠ مل
١٠ ڕۆژە بۆ ٢ مانگی	٢٥٠ ٤٥ مل
٢ مانگی بۆ ١ ساڵ	٤ ٠ ٥٠ مل
١ ساڵ بۆ ٣ ساڵ	٥٠٠- ٦٠ مل
٣ ساڵ بۆ ٥ ساڵ	٦٠٠ - ٧ مل
٥ ساڵ بۆ ٨ ساڵ	٧٠٠-١ ٠٠ مل
٨ ساڵ بۆ ١٤ ساڵ	٨٠٠ - ١٤٠٠ مل
١٤ ساڵ	١٥٠٠ مل
گەورەتر لە تەمەنی هەرزەکار	١٥٠٠ مل یان کەمتر

تۆمار کردنی زانیارییەکان:

- تۆمارکردن و بە ڕاپۆرت کردنی هۆکاری دانانی catheter zation, جۆر و قەبارەی تێکردنی سۆندەی میز، بڕی شلەی بەکارهێنراو بۆ پڕکردنی میزەڵانەکە، وەرگرتنی نموونەیەک (ئەگەر کاری پێبکرێت)، تایبەتمەندی

و بڕی میز، وەڵامدانەوەی بەخۆش بۆ کردارەکە، هەر فێرکارییەکی پەرستارەکان لە تێبینی و تۆمـ ی تەندروستی ئەلکترۆنی.(EHR)

- ڕێژەی تۆماری میز لەسەر لێشاوی وەرگرتن و دەرچوون (I&O) تۆماری پەڕەی لێشاو.
- تێبینیکردنی بوونی ئازاری بەردەوام کە پەیوەندی بە سۆندەی میزەکەوە هەیە. دەرهاویشتەی کەمی میز نائاسوودەی بۆ چاودێری تەندروستی.
- کردنی واژۆ بەرپرسیارێتی پیشەیی دەپارێزێت.
- زانیارییەکان کۆکراوەی داتای بەردەوام دابین دەکات.

وێنەی ١٢-١

وێنەی ١٢-٢

وێنەی ١٢-٣

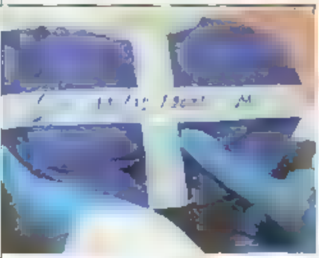
وێنەی ١٢-٤

وێنەی ١٢-٥

وێنەی ١٢-٦

وێنەی ١٢-٧

وێنەی ١٢-٨

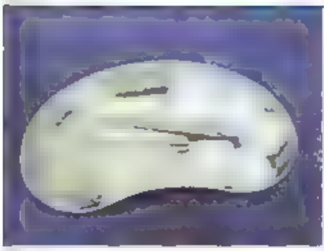
وێنەی ١٢-٩

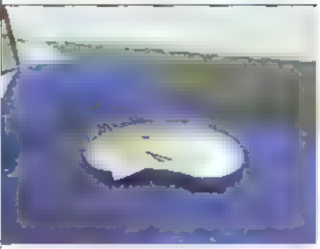
وێنەی ١٢-١٠

وێنەی ١٢-١١

وێنەی ١٢-١٢

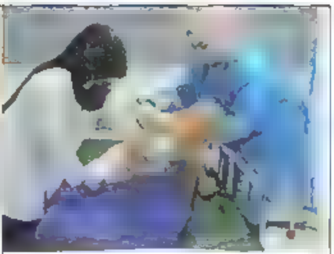

وێنەی ١٢_١٣

وێنەی ١٢_١٤

وێنەی ١٢_١٥

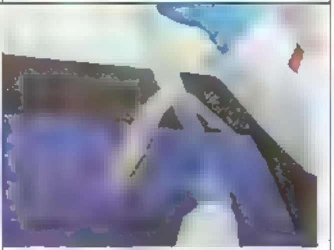

وێنەی ١٢_١٦

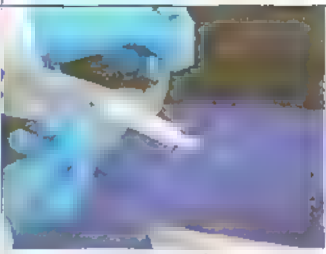

وێنەی ١٢_١٧

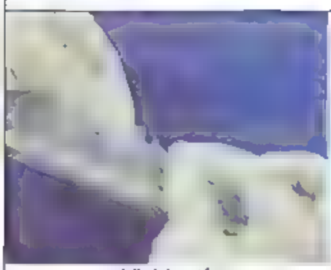

وێنەی ١٢_١٨

وێنەی ١٢_١٩

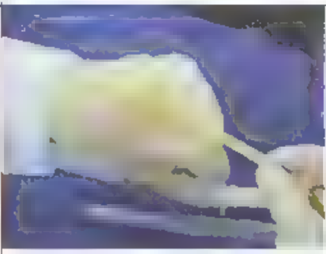

وێنەی ١٢_٢٠

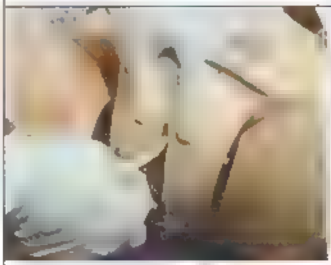

وێنەی ١٢_٢١

وێنەی ١٢_٢٢

وێنەی ١٢_٢٣

وێنەی ١٢_٢٤

وێنەی ١٢_٢٥

وێنەی ١٢_٢٦

وێنەی ١٢_٢٧

وێنەی ١٢-٢٨

وێنەی ١٢-٢٩

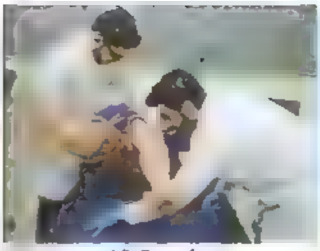
وێنەی ١٢-٣٠

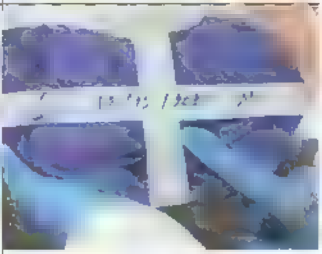
وێنەی ١٢-٣١

وێنەی ١٢-٣٢

وێنەی ١٢-٣٣

وێنەی ١٢-٣٤

وێنەی ١٢-٣٥

وێنەی ١٢-٣٦

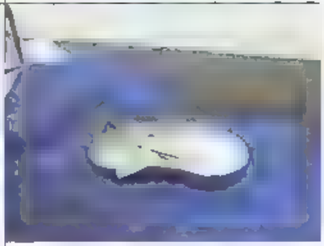
وێنەی ١٢-٣٧

وێنەی ١٢-٣٨

وێنەی ١٢-٣٩

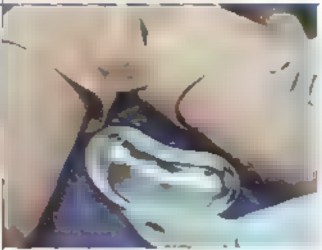
وێنەی ١٢-٤٠

وێنەی ١٢-٤١

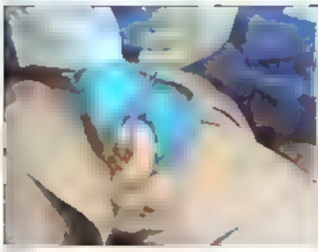
وێنەی ١٢-٤٢

وێنەی ١٢-٤٣

وێنەی ١٢-٤٤

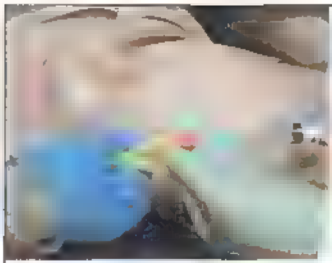
وێنەی ١٢-٤٥

وێنەی ١٢-٤٦

وێنەی ١٢-٤٧

وێنەی ١٢-٤٨

Polyuria

Polyuria یان diuresis، ئاماژەیە بە نارێکی گورچیلەکان لە بەرهەمهێنانی میز بە شێوازێکی نارێک لە لەشدا، زۆرجار چەند لیترێک زیاتر بەرهەم دەهێنێت

Oliguria

anuria دوو ناون بەکاردەهێنرێن بۆ وەسفکردنی بەرهەمهێنانی میز، Oliguria واتە کەسەکە میز کەم دەکات یاحوود بەرهەم دەهێنێت لە ڕێژەی ئاسایی کە کەمترە لە ٥٠٠ مل لە ڕۆژێکدا یان ٣٠ مل لە کاتژمێرێکدا بۆ کەسی پێگەیشتوو.

Anuria

ئاماژەیە بە بەرهەمهێنانی بڕێکی کەم لە میز.

Frequency

کردنی میزە لە ماوە دووبارەکاندا لە ڕۆژێکدا کە زیاد لە ڕێژەی خۆی سروشتییە لە ٤ بۆ ٦ جار لە ڕۆژێکدا، ئەوەش کاردەکاتە سەر ئەم شێوازی میزکردنە وەرگرتنی شلەی زیادەیە، ئەمەش دەبێتە هۆی زیادبوونی ڕێژەی میز کردن و بەتاڵبوونەوە. لە هەندێک بارودۆخ وەک، UTI، قەلەق و دڵەڕاوکێ، یان دووگیان بوون دەکرێت ببنە هۆی کەم کردنەوەی خۆبەتاڵکردنەوە و میزکردن بە ڕێژەی (٥٠ بۆ ١٠٠ مل) بە شێوازێکی گشتی ئەو بڕە شلەیەی کە وەردەگیرێت یان دەکرێتە دەرەوە لە لەش ئاسایە.

Nocturia

میزکردنە دوو جار بۆ سێ جار لە شەودا ئەمیش وەک frequency, وابە بەزۆری لە رووی ژمارەی ئەو کاتانەی کە کەسەکە بۆ میزکردن هەڵدەستێت.

Urgency

پێویستبوونی لە ناکاوە، ئارەزوویەکی لەناکاوە بۆ میزکردن، رەنگە میزێکی زۆر لە میزەڵدندا هەبێت و رەنگە نەبێت، بەڵام کەسەکە هەست دەکات بەوەی کە زوو میز بکات، ئەم تەنگاوبوونە زۆر جار دەبێتە هۆی تێکچوونی باری دەروونی کەسەکە و ئەمەش زۆرتر لەو کەسانەدا رووودەدات کە کۆنترۆڵی حراپی دەرەوەی sphincter یان گرژبوونی میزەڵدانیان نا جێگیرە.

Dysuria

واتە میزکردن، بەڵام بەشێوازێکی فورس و هەبوونی ئازار لە کەسەکەدا.

Enuresis

میز بە خۆداکردن بەشێوەیەکی خۆبەویستانە لەو منداڵانەدا یە کە تەمەنیان لەسەر و ئەو تەمەنەیە کە کۆنترۆڵی میزەڵدانیان لە ژێر کۆنترۆڵی خۆیاندایە، وە تەمەنەکە بە ٤ بۆ ٥ ساڵاندیە میز بە خۆداکردن زیاتر لەشەودا روودەدات و ئەمەش زیاتر لە رەگەزی نێر زیاتر روودەدات، وەک لە رەگەزی مێ، میز بە خۆدا کردن هەر لە بنەڕەتەوە نەخۆشی بێت و زیاتر کاریگەریەکەشی لەسەر کچان و ژنانە.

Urinary Incontinence

رانەگرتنی میز یاخوود لە دەستدانی کۆنترۆل بۆ کردنی میز نیشانەیەکی تەندروستە نەک هۆکار بێت بۆ نەخۆشی

Urinary Retention

کاتێک بەتاڵکردنەوەی میزەڵدان لە میز کەم دەکات، واتە برێکی کەم لە میز دێتە دەرەوە و برێکی زۆر هێشت لە میزەڵدندا دەوە، وە بڕی میزەکە کەڵەکە دەبێت لە میزەڵداندا و زۆر دەبێت، وە ئەمە ئاو دەڕژێت بە هێشتنەوەی میز لە میزەڵدان.

Neurogenic Bladder

تێکچوونی کرداری دەمارەکان دەبێتە هۆی دەستوەردان لە شێوازی ئاسایی بەتاڵکردنەوەی میز و لە ئەنجام دا دەبێتە هۆی neurogenic bladder، نەخۆش بە هەبوونی neurogenic bladder ناتوانێت هەست بە پڕبوونی میزەڵدانەکانی بکات، کە ئەمەش دەبێتە هۆی ئەوەی بەتوانێت کۆنترۆڵی دەرچەی میز بکات میزەڵدانی نەخۆشەکە لەوانەیە نەرم بێت و هەڵئاوسێت و و گرژ بێت. لەگەڵ زۆر دووبارەکردنەوەی میزکردن بە بێ ویستی خۆی.

تایبەتمەندییەکانی میزی ئاسایی و نا ئاسایی

تایبەتمەندیەکان	ئاسایی	نائاسایی	بەهەند وەرگرتنی لەلایەن پەرستارەکەوە
برەکەی لە ٢٤ کاتژمێردا بۆ کەسی (پێگەیشتوو)	١٢٠٠ – ١٥٠٠ مل	لە ١٢٠٠ کەمتر بڕێکی زیاتر لەسەرو ئەوەوە وەرگیراوە.	کردنە دەرەوەی میز بە شێوەیەکی ئاسایی و بە ڕێژیەکەی یەکسانە بەو شلەیەی کە وەرگیراوە، لەوانەیە ئەو میزە بەرهەم هاتووە لە ٣٠ مل/کاتژمێر دا کەمبێت، ئەمەش ئاماژەیە بە نەگەری کەمبوونی لێشاوی خوێن بۆ گورچیلەکان بەمەش دەبێت دەستبەجێ تۆمار بکرێت
ڕەنگەکەی، ڕوونیەتیەکەی	زەردی کاڵ، زەردی توخی گۆڕاو	زەردی توخ، ڕەنگی هەوری توخ، پرتەقاڵی، کون سووری بێجە پەردە، لیسنجە پەردەی داپۆشراو، ئەستووری.	میزی کۆکراوە ڕەنگەکەی ڕەشە. ڕەنگە میزەکە بەشێوەیەکی روون دەربکەوێت، یان بە ڕەنگێکی زەردی توخ خواردن و دەرمان دەبێنە هۆی گۆڕینی ڕەنگی میز. خڕۆکە سوورەکان لە خوێندا. hematuria ڕەنگی ئاشکرایە وەک بەمەی، ڕەنگی گەشە، سوورە، میزەکە ڕەنگی قاوەییەکی زەنگاویە. خوێنی سوری مانگانە هەمان شێوەی هەیە، بەڵام نابێت لەگەڵ hematuria تێکەڵ بکرێت. خڕۆکە سپیەکانی خوێن، بەکتریا، کێم، یان بەرکەتنێکی پیسی وەک شەی پرۆستات، سپێرم، دەردراوی زێ لەوانەیە هۆکار بێت
بۆن	بۆنێکی کەم	بۆنێکی ناخۆش	هەندێک لە خواردنەکان (بۆ نموونە، ئەسپاراگوس) دەبنە هۆی بۆنێکی زەروور، میزێکی نووشبوو دەتوانێت بۆنی فیتدی هەبێت، میزێکی بەرز لە گلوکوز بۆنێکی شیرینی هەیە
خاوێنی لە(ڤایرۆس)	هیچ وردە زیندەوەرێکی تیدا نییە	هەبوونی زیندەوەری ورد	میز لە ناو میزەڵداندا پاکە، نموونە وەرگیراوەکانی میز، هەروەها لە هەمان کاتدا، لەوانەیە تووشبێت بە بەکتریا لە ئەندامی زاوزێ لە کاتی کۆکردنەوەدا.
PH	٤.٥ – ٨	سەروو ٨ خوار ٤.٥	میزی تازە بەتاڵکراو بە شێوەیەکی ئاسایی تارادەیەک ترشە، میزی ئەلکەلین لەوانەیە ئاماژە بە ڕەوشی ئەلکەلۆز بکات، UTI، یان لە خۆراکی زۆر لە میوە و سەوزە زیاتر ترشبوونی میز (کەمی PH)لە ئەنجامی برسی بوون، لەگەڵ سکچوون، یان لەگەڵ خۆراکی زۆر بە پرۆتین یان ڕووەکی توورک
هێزی ڕاکێشان	١.٠١٠-١.٠٢٥	سەروو ١.٠٢٥	میزی پیس بوو هێزی ڕاکێشانی زۆری هەیە، میزی پاک هێزی ڕاکێشانی کەمتری هەیە.

		خوار ١٠٠١٠	
ڕێژەی گلوکۆز	تێیدا نییە	تێیدایە	گلوکـۆز لە خوێنـدا ئەوە دەردەخـات کە ڕێـژەی شەکر لە خوێندا بەرزە و زیاترە لە بڕی dl ـ ١٨٠ کە لەوانەیە ئەمازە بێت بەوەی بڕی شە ـ لە خوێندا لە ژێر کۆنترۆڵدا نەبێت و هۆکار بێـ بۆ نەخۆشی شەکرە.
ئاولێتەی ئەندامی (ئەسیتۆن)	تێیدا نییە	تێیدایە	کیتـــۆنز، بەرهەمی کۆتـــایی تێکشـــکانی ترشـ چەورییەکان، بە شـێوەیەکی ئاسـایی لە میزە ـ سوودی نیە لەوانەیە لە میزەکەی ئەو نەخۆ ـ ئەمدەس کە بەخۆشی شەکرەی کۆنترۆڵنەکراوی هەیە، کە لە حـ ـەی برسـیبووـمان، یـا ـ کەمـــانەی کە بـــڕێکی زۆر لە ئەســـپرین بەکارهێناوە.
خوێن	تێیدا نییە	تێیدایە	لەوانەیە خـوێن هەبێت لە میزی نەخۆشـەک ئەویـــش بە هەبـــوونی UTI، نەخـــۆ ـ گورچیلەکان، یـان خـوێن بەربـوون لە ئەنـدامی میزەڕۆیدا.

هەنگاوەکان	هۆکارەکان
١-چوونە ناودوەی سۆندەی میز بۆ ناو زێی نەخۆشەکە.	وریابــن نە مــەوەی ســۆندەکە لە ـ نەخۆشەکەدا، پاك کردنەوەی کوی بۆری میزی نەخۆشەکە دووبارە بەکارهێنـانی جۆرێـك کەرەسـتەی نـوێ و پـاك ـ پێداویسـتی سـۆندەی مـیز بـۆ نەخۆشـەکە، پاشـ دووبارە دەبێت سۆندەیەکی نوێ بکرێتەوە ناو کوی بۆری میزی نەخۆشەکە تێبینـی : ئەگەر دەستکێشـەکان پیسـبوون، دەبێـ کردارەکە لە سەرەتاوە دووبارە بکرێتەوە لابردنی سۆندەکە لە ناو زێی نەخۆشـەکە هەر کاتێك سۆندەکە کاری خۆی کرد
٢-شکاندنی یاسای پاك و خاوێنی لە ماوەی دانانی سۆندەی میز بۆ نەخۆش جا ئەگەر پەرستار هۆکار بێت یاخوود نەخۆش	گـۆڕینی دەستکێشـەکان ئەگەر بەرکەوتـنی هەبێـ لەگەڵ پیسی. پاشـان لە سـەرەتاوە کردارەکە ئەنجـ بدەرەوە ئەگەر نەخۆشـەکە دەسـی لە بەشـە خاوێنەکان د ـ پیسی کـرد، بەڵام ئەگەر پێداویسـتی و کەرەپەنەکـ دیـکە پـاك بـوون، ئەوا هەوڵ بـدە دەسـتی دوور بخەیتەوە لە بەشە پاکەکە
٣-بێگەران بوونی نەخۆش بەهۆی نا ئاسوودە بوونی میزەڵدانی، سۆندەی میز بەڵگەیەکی ئاشکرایە لەسەر نە زۆر وکەمی لێشاوی میز	پشـکنینی سـۆندەکە بۆ دڵنیابوونەوە لەوەی کە هیچ هێزێکی ڕاکێشانی لەسەر نییە.

ئاگادار کردنەوەی دکتۆرەکەی یاخوود دابینکەری تەندروستی ئەو نەخۆشە لە هەبوونی تووش بوونی بە هەڵئاوسـان لە میزەڵدانیدا یاخوود توشبوون بە هەوکردن بێت.	

گەشەکردن و زیادبووی بەکتریا شتێکی باوە لە شوێنی بردنە ناوەوەی سۆندەکە بۆ ناوکونی بۆری میز لە هەردوو رەگەزی نێر و مێدا، ئەنجامدانی چاودێری کردنی سۆندەکە ئاسایی وەك بەشێکە لە ئەنجامدانی چاودێری per neal، دوای ئەوەی ریحۆلە توانای دەستبەسەردا گرتنی نامێنێت، بن کۆکردنەوەی دەردراوەکانی دەوری کونی بۆری میردا هەیە لابردنی سۆندی میزی گیرخواردوو پێویستی بە رێگەیەکی پکوحوێنە بەتاڵکردنەوەی بالۆنی سۆندەی میزەکە لە هەوا پێش لابردنی. ئەگەر بالۆنەکە بە هەڵئاوساوی بمێنێتەوە و پاشان لە دوایدا لا ببرێت، ئەوا ئەنجامەکەی دەبێتە هۆی دروستبوونی ئازار و ئاوساوی لە کونی بۆری میزی نەخۆشەکە. هەمیشە nowe ling، catheter لابدە بە زووترین کات لە دوای بێکردن بە هۆی بوونی مەترسی لە ئەگەری زۆر مانەوەی لە توشبوون بە CAUT.

ناوی کردار : چاودێری کردنی دانانی سۆندەی میز و لابردنی.

پێداویستییەکان:

- جووتێک دەستکێشی پاک
- پێخەفێکی دژە ئاو
- پێخەفی گەرماو بۆ چاودێری دانانی سۆندە
- سابوون، خاولی خۆشۆردن، وە تەشتێک پربێت لە ئاوی گەرم
- سرنجێکی ١٠ مل یان گەورەتر بە پێ دەرزیەکەی، زانیارییەکان لەسەر قەبارەی میزەڵدانەکە بە (مل) راستەوخۆ لەسەر دەرچەی هەڵئاوسانی میزەڵدانەکە چاپ کراوە.
- نیشانەکردنی دەفری نموونە پاکەکە بە دروستی.
- لفکە و ئاوی گەرم بۆ دوای لابردنی سۆندەکە کە نەخۆشەکە پاک بکرێتەوە
- سرنجێکی (gauge 25) ٢/١ ئینج سرنجێکی ١٠مل یان گەورەتر بەپێ دەرزیەکەی بەکاردێ، بەپێی زانیاری قەبارەی بالۆنەکە(کیسەکە) کە راستەوخۆ لەسەر دەرچەی بالۆنەکە نوسراوە
- دابینکردنی دەفری میزکردن بۆ نەخۆشی نێر لە تەنیشت جێگەکەی.
- دابینکردنی دەفری میزکردن بۆ نەخۆشی نێر، دەستشۆری جوڵێنراو یان دابینکردنی دەفری میزکردن بۆ نەخۆشی مێ لە تەنیشت جێگاکەی بۆ کۆکردنەوەی میز لە دوای لابردنی سۆندەی میزەکە.
- ئەلکهول یان هەر دژە پاکەرەوەیەکی دیکەی دژە ڤایرۆس.
- بەکارهێنانی ئاوی گەرم و خاولی بۆ پاکردنەوەی ئەو بەشەی لەلایەن نەخۆشەکەوە تایبەتە لە دوای لابردنی سۆندەی میزەکە.
- لوولەکی پێوانە کردن.

هەنگاوەکان	هۆکارەکان
١. پێش دەستپێکردنی کردارەکە هەوڵبدە هەنگاوەکانی بیرخۆت بخەرەوە، بۆ ئەوەی بەدووربیت لەهەر شلەژانێک	بۆئەوەی بەدووربیت بەهەر شلەژێنێک بەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە لای نەخۆشەکە

لەکاتی ئەنجامدانی کردارەکە لای نەخۆشەکە	
٢-دەستەکانت پاک راپگرە.	بۆ ریگریکردن لە مەترسی توشبوون بە هەوکردن و پیسبوون.
٣-هەموو ئەو خۆپارێزیە ستانداردانە بەکار بهێنە کە پێویستەو خۆت بپارێزە لە بەرکەوتن بە خوێن و شلەکانی لەش بە بەکارهێنانی دەستکێش بۆ پاراستنی خۆت، نەخۆشەکەو هەموو ئەو کەسانەی لەوێ ئیش دەکەن لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا	بۆ پاراستنی خۆت، نەخۆشەکە و هەموو ئەو کەسانەی لەوێ ئیش دەکەن لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا
٤-هەموو پێداویستییەکان کۆبکەرەوە.	بۆ رێگریکردن لە دواکەوتنی کردارەکە، رێکخستنی ئاسانکاری دەکات لە کردنی کردارەکە بە دروستی
٥-دڵنیابوونەوە لە نەخۆشەکە بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەکە، بە بەکارهێنانی دوو ناسنامە بە لایەنی کەمەوە.	بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەکە، (بۆ ئەوەی کارێکی هەڵە بەرامبەر نەخۆشێکی هەڵە ئەنجام نەدەین)
٦-کردارەکە بۆ نەخۆشەکە روونکەوە.	بۆ ئارامکردنەوەی نەخۆشەکە لەکاتی هەبوونی هەر دڵە راوکێیەک بەدەستهێنانی رەزامەندی نەخۆشەکە
٧-داخستنی دەرگاکە و راکێشانی پەردەکە.	بۆ دابینکردنی تایبەتمەندێتی و کەم کردنەوەی ئەو زیندەوەرە وردانەی کە لە هەوا دان.
٨.دڵنیاببەرەوە لە خاوێنی ئەو ئامێرەی بەکاری دەهێنیت بۆ رێگریکردن لە توشبوون بە هەوکردن بۆ ئەوەی ئەنجامێکی زۆر دروستمان دەست بکەوێ	بۆ رێگریکردن لە توشبوون بە هەوکردن بۆ ئەوەی ئەنجامێکی زۆر دروستمان دەست بکەوێ
٩.ئامادەکاری بۆ دانانی سۆندە چاودێری ئەنجامەکانی میزکردن و تایبەتمەندی میزەکە بکە هەڵسەنگاندنی زانیاری نەخۆش لەسەر دانانی سۆندە، لەوانەیە ئەو نەخۆشانەی سۆندەیان بۆ دانراوە زانیاریان هەبێت لە دەست دان لەسۆندەکە چاودێری هەر لێکچوونێک یان سوور بوونەوەیەک بکە لە دەوروبەری دەرچەی میز	وی نوێکلی دەرەوە(نوێخ) دەبێتە هۆی پێکهێنانی نیشتوویەکی رەق دەوروبەری سەرەکەی بەگەن بۆ بۆشایی بۆری بەتاڵکردنەوەی سۆندەی میزە کە دەبێتە هۆی گیرانی ناو بۆشایی بۆری بەتاڵکردنەوەکە، لە ئەنجامدا دەبێتە هۆی هێشتنەوە و گیرانی هەڵسەنگاندنی توانا و زانیاری نەخۆشەکە بۆ ئەوەی بە پێی پێویست پیمەییەکانی پێبەرێت ئامازە دان بە پرۆسەی ئیلتیهابات و هەنێک تووشبوون کە ئەگەر هەیە روودات پێدانی زانیاری لەسەر چۆنیەتی چاودێریکردنی لەشی لە پاش لابردنی سۆندەی میز.
١٠-نەخۆشەکە دابپۆشە، تەنها با ناوچەی مەبەست دیار بێت نەخۆشی مێ بە شێوەیەک راکشا بێت لەسەر پشت و قاچەکانی کرابێتەوە نەخۆشی نێر لەسەر پشت راکشا بێت بە رێکی	شەرمەزاربوونی نەخۆش کەم دەکاتەوە .ئاسانکاری دەکات بۆ نزیکبوونەوە و چوونە ناو شوێنی مەبەست.
١١-دانانی سۆندە پارچەیەک پەرۆی دژە ئاو لەژێر نەخۆشەکە دابنێ، چاودێری بەردەوامی شوێنی مەبەست بکە بە ئاو و سابوون. چاودێری دەرچەی میز و دەوروبەری بکە بۆ دڵنیابوون لە هەبوونی هەر هەوکردنێک یاخود ئاوساوییەک یان لێکچوونێک، پرسیار لە نەخۆش بکە بۆ زانینی ئەوەی ئایا هیچ سووتاوییەک هەیە یان هەستکردن بە نا ئاسوودەیی بە بەکار هێنانی پارچەیەک قوماش و سابوون و ئاو سۆندە پاک بکەوە و جوولەی بازنەیی بە درێژایی سۆندەکە (١٠سم) (٤ئینج) بەرەوخوارەوە، دەست بکە بە پاککردنەوەی ئەو ناوچەیەی سۆندەکە کە دەچێتە ناوەوە بۆ دەرچەی میز بەرەو خوارەوە. دڵنیابەوە لە نەبوونی شوێنەواری بەجێماوی سابوون. جێگۆرکێ بکە بەپێی پێویست، شریتی لکاو (هەر پاشماوەیەکی لکاو بە پێستەکەوە هەبوو لێی بکەوە) یان هەڵگری سۆندەکە کە جێگیر دەبێ لای قاچ یان سکی نەخۆشەکە.	گرنگیدان بە ناوچەی مەبەست بە سابوون و ئاوی پێویست بۆ هێشتنەوەی ناوچەکە بە خاوێنی، بەکارهێنانی ماددەکانی دژە میکرۆب کاریگەرە لەسەری، -بۆیە بەشێک نییە لە دانانی سۆندە _شڵەژاوی دەبێتە هۆی شۆکی میز _ چاودێریکردنی ناو لەش بە سابوون و ئاو پێویستە بۆ هێشتنەوەی شوێنەکە بە پاکوخاوێنی بەکارهێنانی بەرهەمی بابەتی دژە میکرۆب کاریگەر نییە لەسەر کەمکردنەوەی بەکتریای کونی میز و کەمکردنەوەی مەترسی بۆ نەخۆشییەکانی UTI. ئەمانە وەک بەشێک لە چاودێری رۆژانەی catheter دایان مەنێ _ دیاریکردنی بارودۆخی ناولەش لەگەڵ دووبارەکردنەوەی جۆری چاودێری بەردەوام پێویستە. _کەمکردنەوەی بوونی دەردراو یان وشکبووبەوە لەسەر رووی دەرەوەی سۆندەی میزەکە _پەستان کردن دەبێتە هۆی ئازاری زۆری بۆری میز.

بەستان مەخەرە سەر سۆندەکە	
١٢ بۆری دەردراوەکە و جانتاکە بپشکنە لە کاتی نەبوونی ئەمانەی خوارەوە : - دڵنیـابەرەوە لەوەی کە سـۆندەکە لەسـەروی ئاسـتی میزەڵدان دانەنراوە سۆندەکە لوول کراوە و پارێزراوە بە کەناتی سەرجێگاکەوە. - بۆریەکە بە بێ پێچ خـواردن و گیریـوون و پـاڵ نەکەوتـی نەخۆشەکە لەسەر سۆندەکە هەمووکات جانتای کۆکردنەوە لە ئاستی خوار میزەڵدان بێت. پێوەلکاندنی catheter کە بە چوارچێوەی جێگاکەوە نەک بە لا ئاسنینەکانی جێگاکەوە	_ دڵنیـابوون لە لێشـاوی مـیز بە بێ بەربەسـت یەکێکە لە باشـترین پێوانەکان بۆ ڕێگەگرتن لە CAUTI. ڕێگە گرتن لە تێکەڵبوونی میز و گەڕانەوەی بۆ ناو میزەڵدان بەرزکـردنەوەی بەتـاڵبوونی مـیز بە ئـازادی ڕێگـری لە لوولبـووی سەربەخۆی بۆریەکە و پەنگ خواردنەوەی پاشکۆی میز. - بەرزکردنەوەی لێشاوی میز بە ئازادی ڕێگە لە پەنگ خـواردنەوەی مـیز دەکـات لە میزەڵـدان، کە دەبێـتە هـۆی زیـادکردنی مەتـرسی تووشبوون بە نەخۆشی - گەڕانەوەی میز لە جانتـای پیسـبووی بەتاڵکردنەوە پەیوەنـدی هەیە بە تووشـبوون بە نەخـۆشی. کاتێـک سـۆندەی مـیزەکە کە لەخـوار میزەڵدانەوەیە، میز دەتوانێت بە ئاسانی بڕژێتە ناو جانتای کۆکردنەوە. پێوەلکاندنی جانتـای کـۆکردنەوە بە لا ئاسـنینەکانی جێگاکەوە دەبێتە هـۆی ئەوەی کە بە شێوەیەکی بێ ئاگایانە سـۆندەی مـیزەکە کە بجوڵێنـدرێت لە کـاتی بەرزکـردنەوە و نزمکـردنەوەی لا ئاسـنینەکانی جێگاکە
١٣- لابردنی سۆندەی میز ئ / دانانی پادێکی(پارچە پەڕۆیەکە) دژە ئاو ١- لە نێـوان ڕانەکانی ڕەگەزی مێـدا.(ئەگەر لەسـەر بـاری ڕاکشان بوو) ٢- لەسەروو ڕانەکانی ڕەگەزی نێردا ب- وەرگرتنی نموونەیەکی پاکی میز ئەگەر پێویستی کرد. ج- لابـردنی لەزگەی پێوەلکاو یـان هەڵگری بـۆری ڤێلکرۆ Velcro tube کە بەکارهێنراوە بۆ پاراستن و جێگیرکردنی سۆندەی میزەکە. د- پێوەکردنی سەری سرنجەکە (hub of syringe) بۆ ناو دەمەوانەی هەڵئاوسـان(balloon port)، ڕێگە بدە بە گەڕانەوەی ئاوە پاکەکە بۆ ناو سرنجەکە بە هێزی ڕاکێشان هەتا پەستینەرەکە(plunger) لە جوڵان دەوەستێت و بڕی هەڵمژراوەکە لادەبرێت. ی- ڕاکێشانی سۆندەی میزیەکە بۆ دەرەوە بە هێواشی و بە نەرمی لە کـاتی پێچـانەوەی سـۆندەی مـیزە پیسـبووەکە بە پـادێکی دژە ئـاو. لێکـردنەوەی جانتـای کـۆکردنەوە لەگەڵ سۆندەی بەتاڵکردنەوە لە جێگاکەی. ف- شـوتن گـۆڕینی نەخۆشـەکە ئەگەر پێویسـت بـوو. پاکردنەوەی ناو لەشی نەخۆشەکە. بە گوێرەی ئاستی نزمی جێگاکە لەگەڵ ئەم لاو لای جێگاکە. گ-بەتـاڵ کـردن و پێـوان و تۆمـارکردنی میز لە نـاو جانتـای بەتاڵکردنەوە.	ا- ڕێگەبگرە لە پیسکردنی کەتانی سەر جێگاکە ب- دیاری کردن لە ئەگەری بوونی بەکتریا لە ناو میزدا. ج- ڕێگە پێدراوە کە شوێنی سۆندەکە لابربدرێت د- زۆرێـک لە بەرهەمهێـنەران پێشـنیاری ئەوە دەکەن کە شـلە بگەڕێنەوە بۆ سـەرنجەکە بە هێری ڕاکێشـان. هەناسـەدانی دەستکرد دەبێتە هۆی نا ئارامی لە کاتی لابردنی سۆندەی میزەکە، لە ئەنجامدا دەبێتە هۆی گەشەکردنی چرچ و لۆچی لە میزەڵدانەکەیا میزەڵدانێک کە بە نـا تەواوی بەتـاڵ کـرێتەوە، دەبێـتە هـۆی نـا ئـارامی لەگەڵ تووشبوون بۆ دیواری میزکردن، کە لە ئەنجامدا دەبێتە هۆی خوێن بەربوون لە کاتی لابردنی سۆندەی میزەکە. ی- لابـردنی بە هێـواشی و نەرمی ڕێگـری لە تووشـبوون دەکـات کە هۆکـارەکەی تێکچـوون و بەتـاڵبوونەوەی میزەڵـدانەکەیە لەگەڵ کۆبوونەوەی توێکڵی دەرەوە. ف- بەرزکردنەوەی ئاسودەیی و سەلامەتی نەخۆشەکە. گ- تۆمارکردنی
١٤- چاودێری کردنی کاتی میزکردنی نەخۆشەکە، هەروەها پێوانەکردنی ڕێژەی میزەکە هەڵسەنگاندنی تایبەتمەندی و خاسییەتی میزەکە.	هێشتنەوەی میز و گیرانی باوترین ڕووداوە لە دوا لابردنی indwelling Foley catheter
١٥- هەڵسەنگاندنی نەخۆشەکە بۆ نەخۆشی میرگیران، میز کردنی کەم و بەردەوام، یان خوێن بەربوون لە کاتی میزکردن د	UTI دەتوانێت گەشە بکات لە دوای لابردنی سۆندەی میز
١٦- ڕوونکردنەوەی ئەنجامەکە و ڕێنماییکردنی	بۆ پێدانی زانیارییەکان دابینکردنی چارەسەری پێویست بە زووی

١٧-گەڕانـدنەوەی یەکەکە، کـۆکردنەوەی پێداویسـتیە بەکارهاتووەکان، پاکردنەوە یان هەڵگرتنی پێداویستیەکان لە شوێنی گونجاو ١٨ پاکردنەوەی شوێنەکەو بەجێهێشتنی هەر وەک پێشتر کە چۆن بووە	بۆ پارێزگاری شوێنەکە و پێداویستیەکان بە سەلامەتی و پاکوخاوێنی - بەکارهێنانی داهاتوو.
١٩-لابـردنی دەستکێشـەکان و ئەنجامـدانی پاکوخـاوێنی دەست.	بۆ ڕێگە گرتن لە مەترسی تووشبوون و پیسبوون

تۆمارکردنی زانیارییەکان:

تۆمارکردن و بە ڕاپۆرت کردنی هۆکاری دانانی catheterization جۆر و قەبارەی تێکردنی سۆندەی میز، بڕی ... بەکارهێنراو بۆ پڕکردنی مەرەلانەکە، وەرگرتنی نموونەیەک (ئەگەر کاری پێبکرێت)، تایبەتمەندی و بڕی ... وەڵامدانەوەی نەخۆش بۆ کردارەکە، هەر فێرکردنێکی پەرستارەکان لە نێبیی و تۆماری تەندروستی ئەلکترۆنی (EHR).

ڕێژەی تۆماری میز لەسەر لێشاوی وەرگرتن و دەرچوون (I&O)، تۆماری بەرەی لێشاو تێبینیکردنی بووی ... بەردەوام کە پەیوەندی بە سۆندەی میزەکەوە هەیە. دەرهاویشتەی کەمی میز ناتاسودەیی بۆ چاودێری تەندروستی کردنی واژۆ، بەرپرسیارێتی پیشەیی دەپارێزێت.

زانیارییەکان کۆکراوەی داتای بەردەوام دابین دەکات.

ئەنجامە چاوەڕوانکراوەکان	چارەسەری پەیوەست بە کێشەکە
هەوکردن بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ لە کۆ ئەندامی زاوزێی نەخۆش یاخوود بۆری میزی نەخۆشەکە.	تێبینی کردنی هەر لێچوونێک لە دەوروبەری سۆندەی میزەکە کە، لەوانەیە سۆندەی میزەکە پێویست بە گۆڕین بکات. دڵنیا بەرەوە لە سۆندەی میزەکە لەوەی کە لانەرابێت و بە شێوەیەکی باش چەسپاوە
نەخۆشەکە ئازی هەیە یان میزەکەی بۆنێکی ناخۆشی هەیە، نەخۆش بە بڕێکی کەم دووبارە میزکردنی هەیە، یان حوێنبەربوون و سووتانەوە ڕوودەدات لەگەڵ میزکردن پاش لابردنی سۆندەی میزەکە	چاودێریکردنی نیشانە گرنگەکان و میز کردن بە ڕاپۆرت‌کردنی ئەنجامەکان بۆ بەرپرسی دەرمان دانان بۆ نەخۆشەکە. لەبەر ئەوەی هەر یەکێک لەم نیشانانە ئاماژەیە بۆ هەوکردنی بۆری میز .UTI
نەخۆشەکە ناتوانێت لە دوای لابردنی سۆندەی میزەکە میز بکات یان بەتاڵکردنەوەکەی بە بڕێکی کەم و دووبارەیە.	پشکنین کردن بۆ هەڵئاوسان لە مەرەند سە ، بارمەتی دانی بو وەستان بە شێوازێکی ئاسایی بە مەبەستی خوبەتاڵکردنەوەی دابینکردنی تایبەتمەندێتی بەخۆشەکە. بەکارهێنانی ئامێری سۆنەر بۆ میزەڵدانی نەخۆشەکە و پشکنینی ئەو ڕێژە میزەی کە ماوەتەوە لە میزەڵدانیدا لە دوای خۆ بەتاڵکردنەوە ئاگادار کردنەوەی چاودێرەکە ئەگەر ڕێژەی ماوە لە ١٥٠ مل زیاتر بوو، ئەوا پێویستە کە سۆندەی میزەکە بەکاربهێنرێت ئەگەر نەخۆش نەیتوانی خۆی بەتاڵ بکاتەوە لە ماوەی ٦ بۆ ٨ کاتژمێر لە دوای لابردنی سۆندەی میزەکە، چاودێرەکە ی ئاگادار بکەرەوە

بەشی چواردەهەم

شوشتن، پێدانی دەرمان و پێدانی خۆراک لەڕێی کۆمەوە

شوشتن، پێدانی دەرمان و پێدانی خۆراک لەڕێی کۆمەوە

پێناسە : کردنە ناوەوەی گیروەیەکە بۆ ناو لەش لەڕێی کۆمەوە، بە مەبەستی پێدانی خۆراک و دەرمان یاخود شوشتنی ڕیخۆڵە.

مەبەست لە کردارەکە:

- بۆ باشترکردنی فرێدانی پیسایی لە ڕێگەی هاندان و بوونی جووڵە لە دیوارەکانی ڕیخۆڵەدا.
- بۆ باشترکردنی بەتاڵکردنی ڕیخۆڵەکان بە تەواوی لە پاشەڕۆ
- بۆ چەورکردنی کۆم و ڕیخۆڵە لە ڕێگەی مادەی چەورکەر، بەمەش دیواری کۆم و ڕیخۆڵە لە کاتی هەڵمژینی ماددە چەورەکە دیوارەکان نەرمتر دەبن، بەمەش بە ئاسانی ڕێگە بە کردنی پیسایی دەدات.
- بۆ کەمکردنەوەی مەترسی ئاستی بەرزی ڕێژەی سیرۆم پۆتاسیۆم.
- بۆ کەمکردنەوەی ڕێژەی بەکتریا لە کۆلۆن پێش ئەنجامدانی نەشتەرگەری ڕیخۆڵە.
- بۆ لابردنی ماددەی پیسایی
- بۆ هێورکردنەوەی گازی ناو سک..
- بۆ هێورکردنەوەی قەبزی.
- بۆ کەمکردنەوەی پلەی گەرمی.
- بۆ پێدانی دەرمان.
- بۆ پێدانی ماددە شلەکان و ماددەی خۆراکی.

نابێت لە هەندێک کاتدا ئەم کردارە ئەنجام بدرێت ئەوانیش لە دوای نەشتەرگەری تازە کە بۆ کۆم یان بۆ ڕیخۆڵە ئەنجام درابێت، یان کەسێک توشی جەڵدەی دل بووبێت، هەروەها نەخۆشێک ئەگەر ناڕوونییەکی هەندێک توندی هەبێت کە نەزانرێت لە چ بەشێکی جەستەدا بێت، هەر وەک گومان دەکرێت کە هەوکردنی ڕیخۆڵە بێت، لەکارکەوتنی گورچیلەکان، یاخود هەبوونی ئازار بە هۆی بوونی ناڕێکی لە لێدانی دڵدا.

پێداویستییەکان:

- دەستکێشی پاک.
- ماددەی چەورکردن.
- ماددەی دژە ئاو، ماددەی سڕینەوە کە توانای هەڵمژینی هەبێت.
- کلینیکسی تەوالێت.
- دەفری پیسایی تێکردن، کورسی تەوالێت، یاخود ڕێگایەک هەبێت نەخۆش بچێت بۆ تەوالێت.
- تەشت، خاولی، سابوون.
- بەڕێوەبردنی جانتای بردنە ناوەوەی گیراوە بۆ ناو لەش بە مەبەستی پێدانی سەرچاوەی خۆراک یاخود چارەسەر.

بەڕێوەبردنی جانتای بردنە ناوەوەی گیراوە بۆ ناو لەش بە مەبەستی پێدانی سەرچاوەی خۆراک یاحوود چارەسە

- دەفری ENEMA لەگەڵ سۆندەیەك و ئامێرێکی گرتن (گرەر) کە بەشێکە لە سۆندەکە کە بەکاردەهێنرێت ... کردنەوە و گرتنەوەی شلەی تێپەڕیو بە سۆندەکەدا .
- درێژی قەبارەی سۆندەکە (بۆ گەنج : ٢٢ بۆ ٣٠ ؛ بۆ منداڵ ١٢ بۆ ١٨).
- ڕاسترین قەبارەی ئەو ماددەیەی کە وەک چارەسەر بەکاردێت دەبێت شلەتێن بێت و ڕێژەکەشی بە پێی جۆ... نەخۆش و تەمەنی نەخۆشەکە دەگۆڕێت، بەم شێوازە :

... بۆ ٧٠٠ مل؛ بۆ تەمەنی منداڵیک لە قوناحـ...

... ٢٥٠ بۆ ٣٥٠ مل؛ بۆ تەمەنی منداڵی ...

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١- پێش دەستپێکردنی کارەکانت هەوڵبدە هەنگاوەکانی بیر حۆت بخەرەوە	١- بۆئەوەی بەدووربیت لەهەر شڵەژان و لێتێکچوونێک لەک... ئەنجامدانی کردارەکە لای نەخۆشەکە
٢- دەستەکانت پاک ڕابگرە .	٢- بۆ ڕێگری کردن لە توشبوون بە هەوکردن یان بەرکەوتن بە بێ...
٣- هەمـــوو ئەو خۆپـارێزیە سـتاندارادانە بەکـار بهێـنە کە پێویستە. خـۆت بپارێزە لە بەرکەوتـن بە خـوێن و شـلەکانی لەش بە بەکارهێنانی دەستکێش.	٣- بـۆ پاراسـتنی خـۆت، نەخۆشـەکەو هەمـوو ئەو کەسـانەی ... نەخۆشخانە ئیش دەکەن لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس ... بەکتریا
٤- دەبێـت پـێش دەسـپێکردنی هەرکرد ڕێـک هەمـوو پێداویستییەکان کۆبکەیتەوە	٤- بـۆ ڕێگـری کـردن لە دواکەوتـنی کـردارەکە و بەردەوام بـ... لەسەری و تەواوکردنی لە زووترین کاتدا.
٥- دڵنیابوونەوە لە نەخۆشەکە.	٥- بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەکە بۆ ئەوەی هیچ کارێکی هەڵە ... نەخۆش ئەنجام بدرێت کە بکەوێتە مەترسییەوە.
٦- ڕوونکردنەوەی کردارەکە بۆ نەخۆشەکە	٦- بۆ کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێی نەخۆشکە و زیاتر متمانە نەخۆ... و ڕازیکردنی نەخۆشەکە.
٧- پارمەتی نەخۆشەکە بدە بکەوێتە سەر بەشی چەپ ,ڕانی نەخۆشەکە لەسەر شێوازی Sim's positionدادەنێین، لەگەڵ چەمانەوەی قاچی ڕاست هانی نەخۆشەکە بدە بەو شێوازە بمێنێتەوە تا تەواوکردنی پرۆسێجەرەکە، دانـانی منـداڵەکان بە شـێوازی ڕاکشـان لەسـەر پشـت (وێنەی٧-١٣).	٧- ڕێگەدان بە هاتنە خوارەوەی گیراوەکە بە گۆی کێشکردنی ز... بە شـێوەی چەمـاوە بـۆ نـاو کۆتـا بەشی ڕیخـۆڵە بەمەش پێـ... گیراوەکە باشتر دەبێت
٨- هێنـانە خـوارەوەی هەردوو لا ئەنیشـتەکانی قەڵەوتـرەی نەخۆشـەکە و پاشـان دانـانی پێخەفـێکی دژە نـاو لە ژێـر ڕان و سـمی نەخۆشـەکەدا، هەوڵبـدە نەخۆشـەکە بە پێخەفێـک دابپۆشـیت، کە تەنهـا کـۆم و دەرچەی کـۆی بە شـێوازێکی ڕوون لە تۆوە دیار بێت (وێنەی٥-١٣)	٨- پێخەفەکە ڕێگرە لە پیسبوون وە لەو پێخەفەی نەخۆشەکەی ... دادەپۆشیت دەبێتە هۆی گەرمبوونەوەی نەخۆشـەکە و بەشـەک... جەسـتەی نەخۆشـەکە دادە پۆشـێت، وا دەکات بە شـێوەیەکی کـ... دەربکەوێـت و نەخۆشـەکە هەسـت بە ئاسـوودی و ئـارامی زیـاتر دەکات
٩- کـردنەوەی هەردوو بەشی سـمی نەخۆشـەکە کـردنی پشکنینێکی لەسەرخۆ بۆ نەخۆشەکە بۆ بوونی هەر شتێکی نا ئاسایی لە جەسـتەی نەخۆشـەکەدا وەک بـوونی مایەسـیری یـان درز و قڵـش یـاخود هەر شـۆڕبوونەوەیەک لەبەشی ناوەوەی کۆمیدا.	٩- خێرا بـردنە نـاوەوەی سـۆندەکە بـۆ نـاو جەسـتەی نەخۆشـەکە دەبێتە هۆی زوو بەتاڵکردنەوەی سۆندەکە، و بەمەش دەبێتە هۆی زیاتر لێکخشاندن.
-١٠ ە) **بەکارهێنـانی** (بـردنە نـاوەوەی گـیراوە بـۆ نـاو لەش بە مەبەسـتی پێـدانی سـەرچاوەی خـۆراک یـاخوود چارەسـەر) **پاکێجکراو (ئامادەکراو) بۆ نەخۆشکە:** ١- دەبێـت سـەری بـتڵە پلاسـتیکیەکە لابرێـت لە بەشی	١- چەورکـردنی بەشی سـەرەوەی سـۆندەکە هـانی ئەوە دەدات کە بە شێوەیەکی نەرمتر بچێتە ناو کۆم ئەویش بەبێ دروستبوونی هیچ ... و برینێک. ئەگەر کەسەکە مایەسیریشی هەبێت، چەورکردنی ڕیـ... دەبێتە هۆی ئەوەی نەخۆشەکە زیاتر هەست بە ئاسودەیی بکات. ٢- هەناسەدانەوە دەبێتە هۆی باشتر ئاسوودە بوون و خاوبوونەوەی

سەرەوەی سۆندەکە، لەوانەیە پێشتر چەورکرابێت و هەوڵ بدە بە پێی پێویست سەری بووڵەکە چەورتر بکرێت.
٢- بە شێوازێکی نەرم هەردوو بەشی سمتی نەخۆشەکە بکەرەوە و پاشان کونی کۆم دیاری بکە. ڕێنمایە بدە بە نەخۆشەکە لەوکاتەدا هەناسە بداتەوە لە ڕێگەی دەمەوە
٣- نەهێشتنی هەوا لە ناو سۆندەکە .
٤-بردنەناوەوەی بەشی سەرەوەی سۆندەی گیراوەکە کە پێشتر چەور کراوە بە شێوازێکی لەسەر خۆ بەرەو ڕێڕەوی کۆم بە ئاراستەی ناوکی نەخۆشەکە

بۆ گەنج : ٧.٥ بۆ ١٠ سم (٣ بۆ ٤ ئینج)
بۆ هەرزەکار. ٧.٥ بۆ ١٠ سم (٣ بۆ ٤ ئینج)
بۆ منداڵ : ٥ بۆ ٧.٥ سم (٢ بۆ ٣ ئینج)
بۆ منداڵی ساوا : ٢.٥ بۆ ٣.٧٥سم (١ بۆ ١.٥ ئینج)

٥- لول کردنی سۆندەکە لە بەشی خوارەوە هەتا وەکو بەشی سەرەوەی هەتا هەموو گیراوەکە دەچێتە ناو کۆم و کۆلۆنەوە ڕێنمایی نەخۆشەکە بکە بەوەی کە گیراوەکە بپارێزێت هەتاوەکو پێسایی دەکات بۆ ماوەی ٢ بۆ ٥ خوولەک.

(b)**پێدانی** (بردنە ناوەوەی گیراوە بۆ ناو لەش بە مەبەستی پێدانی سەرچاوەی خۆراک یاخوود چارەسەر) **و بەکارهێنانی جانتای** بردنە ناوەوەی گیراوە بۆ ناو لەش بە مەبەستی پێدانی سەرچاوەی خۆراک یاخوود چارەسەر:

١- دەبێت گیراوەیەکی گەرم بکرێتە ناو جانتای بردنە ناوەوەی گیراوە بۆ ناو لەش بە مەبەستی پێدانی سەرچاوەی خۆراک یاخوود چارەسەر. دەکرێت گیراوەی ناو جانتاکە گەرمبکرێتەوە لە ڕێگەی کردنە بەر ئاوی گەرم، یاخوود پێش تێکردنی پێکهاتەکە بۆ ناو جانتاکەدا، دەکرێت بکرێتە ناو تەشتێک ئاوی گەرم بۆ ئەوەی گەرمبکرێتەوە، پاشان تاقیکردنەوەی ڕێژەی گەرمی گیراوەکە بەوەی کەمێک بکرێتە سەر مەچەکی دەست

ئەگەر سابوونی کەفاوی بردنە ناوەوەی گیراوە بۆ ناو لەش بە مەبەستی پێدانی سەرچاوەی خۆراک یاخوود چارەسەر (2- (SSEداواکراوبوو، سابوونی قشتالی زیادبکە بۆ ناو گیراوەکە لە دوای ئاوەکە

٣- دەبێت سۆندەکە بەرز بکرێتەوە، پاشان کردنەوەی ئامێری گرتنەوەکە بۆ ڕێگەدان بە هاتنەناوەوەی گیراوەکە بۆ ناو سۆندەکە

٤- گرتنەوەی سۆندەکە لە ڕێگەی ئامێری گیرانەوەکە

٥-چەورکردنی ٦ بۆ ٨ سم (٢.٥ بۆ ٣ ئینج)ی بەشی سەرەوەی سۆندەکە.(وێنەی٢-١٣)

٦- دەبێت بە شێوازێکی لەسەر خۆ هەردوو بەشی سمتی نەخۆشەکە بکرێتەوە و پاشان دەرچەی کۆمی دیاری بکرێت. پاشان نەخۆشەکە ڕێنمایی بکرێت بە هەناسە دانەوەی لە ڕێگەی دەمیەوە. دەستدان لە پێستی نەخۆشەکە.

٧- کاتێک سەری سۆندەکە دەخرێتە ناوەوە دەبێت بە هێواشی بێت. دەبێت لە ڕێگەی خاڵێکەوە بێت کە ئاراستەکەی بەرەو ناوکی کەسەکە بێت.

٨- هێشتنەوەی سۆندەکە هەتاوەکوو بە تەواوی چارەسەرەکە دەچێتە ناوەوە. .(وێنەی٣-١٣)

٩- گرتنەوەی ئامێری گرتنەوەکە ڕێگەدان بە چوونە ناوەوەی گیراوەکە بە هێواشی لە سۆندەکە لەگەڵ وەستانی شێوازی

لووسە ماسوولکەکانی دەرەوەی دەرچەی کۆم.

٣- هەبوونی هەوا لە ناو سۆندەکە و پاشان چوونەناوەوەی بۆ ناو کۆلۆن دەبێتە هۆی هەڵئاوسان و هەراسان بوونی نەخۆشەکە

٤- بردنەناوەوەی لەسەر خۆ و هێواش ڕێگر دەبێت لەبەردەم دروستبوونی ئازار بۆ پەردەی دیواری کۆم

٥- ڕێگری دەکات لە هاتنەناوەوەی هەوا بۆ ڕیخۆڵە، هاروەها چوونەژوورەوەی هەموو مادەکان بۆ کۆم دەگرێتەوە.

١- ئاوی گەرم دەبێتە هۆی سووتانی لینجە پەردەی دەوری ڕیخۆڵە. ئاوی سارد دەبێتە هۆی گرژبوونی ماسوولکەکانی ناو سک و سەخت بوونی ڕاگرتن.

٢- ڕێگری دەکات لە بوونی کەف لە ناو سۆندەکەدا.

٣- لابردنی هەوایە لە ناو سۆندەکەدا

٤- ڕێگری دەکات لە لەدەستدانی زیاتر لە گیراوە.

٥ ڕێگەدەدات بە شێوازێکی نەرم سۆندەکە بچێتە ناوەوە بە بێ دروستکردنی زیان بۆ لینجە پەردەی کۆم و ڕیخۆڵە

٦- هەناسە دانەوە و دەستدان لە پێستی نەخۆشەکە لە ڕێگەی سۆندەکە دەبێتە هۆی باشتر ئاسوودە بوونی ماسوولکەکانی دەرەوەی کۆم.

٧- بردنەناوەوەی سۆندەکە بە وریایی، ڕێگری دەکات لە دروستبوونی برین بۆ پەردەی کۆم لە کاتی مانەوەی سۆندەکە بە شێوەیەکی ناسەرەکی کە دژە بە دیواری کۆم

٨- ڕێگری دەکات لە دەرهاتنی سۆندەکە لە کاتی خاوبوونەوەی ڕیخۆڵە.

٩ زیادکردنی دابەراندنی گیراوەکە دەبێتە هۆی زوو بەتاڵکردنەوەی سۆندەکە و ئەمەش دەبێتە هۆی زیاتر گرژبوون

١٠- ڕێگە دەدات بە بەردەوام بوون، هێواشکردنەوەی گیراوەکە، بەرزکردنەوەی سۆندە بۆ ئاستێکی زۆر بەرز دەبێتە هۆی ئازار و ڕەنگە ببێتە هۆکار بۆ هەڵئاوسانی ڕیخۆڵە، وە بەرزی پەستان دەبێتە هۆی پچڕانی ڕیخۆڵە لە منداڵی ساوادا

١١- ڕێگری دەکات لە چوونەناوەوەی هەوا بۆ ناو کۆم، لەم کاتەدا ئەگەر نەخۆش ئاگادار نەکرێتەوە وە تۆ بتەوێت سۆندەکە لابەرێت ڕەنگە ئەو لە هەمان کاتدا لێکدانەوەی هەڵە بکات زۆر جار لەوانەیە کۆنترۆڵ لە دەست بدات

ئاستی ڕانی نەخۆشەکە .(وێنەی١١-١٣) ١٠- بەرزکـردنەوەی سـوندەکە بە هێـواشی بـۆ بەرزیەکی گونجاو، بۆ پێدانی بڕێکی زۆر لە بردنە ناوەوەی گیراوە بۆ ناو لەش بە مەبەسـتی پێـدانی سـەرچاوەی خـۆراک یـاخوود چارەسەر پێویستی بە ٣٠ بۆ ٤٥ سم بەرزی هەیە، بەڵام بۆ بڕێکی مامناوەند و ئاسایی تەنها پێویستی بە ٣٠ سم بەرزی هەیە، بەڵام بـۆ بـڕێکی کەم تەنهـا پێویسـتی بە ٧.٥ سـم هەیە.(وێنەی٦-١٣) ١١- پێـدانی هەمـوو گـیراوەکە و گـرتنی سـوندەکە. دەبێـت نەخۆش لەوە ئاگادار بکرێتەوە دوای تەواو بوون سوندەکە لا دەبرێت (وێنەی٧-١٣)	
١١-چینی پاککەرەوە دابنێ لە دەوروبەری سوندەکە کە لەناو کۆمـدایە و بەهێـواشی دەری بـکەرەوە لە کۆتـایی بەشی ڕیخۆڵەدا.	دابینکردن و پاراستن و دڵنیایی پاکوخاوێنی نەخۆشەکە
١٢- بۆ نەخۆشەکە ڕوونبکەرەوە گرژی و پێچهاتن بەسکدا حـاڵەتێکی ئاسـاییە، بە نەخۆشـەکە بڵێ زۆر ئاسـاییە ئەگەر خۆی پیسبکات بە گشتی چەند دەقەیەکی کەم دەخایەنێت، لەلای نەخۆشەکە بمێنەرەوە و ئارامی بکە ئەگەر بکرێت با نەخۆشەکە بە هێمنی پاڵبکەوێت بۆ ماوەی ماوەیەکی بچووک بەتەری هەردوو سمی هەڵگرە بۆماوەیەکی کەم (وێنەی٩-١٣)	١٢- گیراوەکە ڕیخۆڵە فراوان دەکات. مانەوەی جۆرەکانی گیراوەکە بە شـێوازێکی درێـژ و، وە توانـای نەخـۆش بـۆ گرژکـردنی لووسـە ماسوولکەکانی دەوری کۆم، مانەوەی زیاتری جۆری ئێنماکە دەبێتە هۆی هاندانی باشترکردنی جووڵەی ڕیخۆڵەکان و فڕێدانی پیسایی.
١٣-فڕێدانی دەفـری بـردنە نـاوەوەی گـیراوە بـۆ نـاو لەش بە مەبەسـتی پێدانی سـەرچاوەی خـۆراک یـاخوود چارەسـەر و سوندەکە لە شوێنی گونجاودا.	بۆ کەمکردنەوە و ڕێگریگرتن لە گەشەکردن و گواستنەوەی میکرۆب و ڕیندەوەرە وردەکان
١٤- پارمەتی نەخۆشەکە بدە بچێتە گەرما و یاخود ئەوالێت ئەگەر توانی، ئەگەر دەفری پیسایی بەکارهێنا (بۆ نەخۆشێک ئەگەر لە جێگەدا) بوو یارمەتی بدە لە نزیکترین شوێندا بۆ ئەوەی پیسییەکە بەتاڵ بکاتەوە.	د بشێن بە شێوازی ئاسایی یاخوود بە چیچکانەوە یارمەتی دەرە بۆ کردنی پیسایی.
١٥- دەبێت نەخـۆش لەوە ئاگادار بکرێتەوە کە دوای تەواو بـوون لە خـۆ بەتـاڵکردنەوە لە پیسـایی شـوێنەکەی پـاک نەکاتەوە، بەڵکو دەبێت پێش پاککردنەوە تەماشا بکرێت	
١٦- دەبێـت یـارمەتی نەخـۆش بـدرێت بـۆ پـاککردنەوەی نـاوچەی کـۆمی ئەویـش بە ئـاوی گەرم و سـابوون (ئەگەر پەرستار هەڵسا بە ئەنجامدانی پاککردنەوەی دەوروبەری کۆم کرد دەبێت دەستکێش بەکار بهێنێت)	هەبوونی پیسی دەبێتە هۆی بێزارکردنی جەستە، وە پاک هێشتنەوەی دەبێتە هۆی ئاسوودەبوونی نەخۆشەکە.
١٧- ئامێرو پێداویستییەکانت کۆدەکەیتەوە و ئەوشتانەی کە پیس بوون دەیخەیتە تەنەکەی خۆڵی تایبەت بە پاشەڕۆکە.	بـۆئەوەی ژیـنگەی نەخۆشـەکە بە بە پـارێزراوی و پاکوخـاوێنی بهێڵیتەوە
١٨- دەستکێشەکانت لادەبەیت و دوبارە دەستەکانت پاک دەکەیتەوە.	بۆ ڕێگری کردن لە هەر هەوکردن و بەرکەوتن بە پیسییەک.

Castı esoap. جۆرێکی جیاوازە لە سابوون کە لە ڕۆنی گیا دروست دەکرێت و لە وڵاتی ئیسپانیا دروستکراوە SSE بردنە ناوەوەی گیراوە بۆ ناو لەش بە مەبەستی پێدانی سەرچاوەی خۆراک بەحوود چارەسەر ڕێگایەکە بە کاردێت بۆ چارەسەرکردنی قەبری، هەندێک کەس بەکاری دەهێنن بۆ پاکردنەوەی ڕیخۆڵە پێش هەر کردارێکی پزیشکی

تۆمارکردنی زانیارییەکان :

کات تۆمار بکە، ڕێگای هێلکاری نەخۆشەکە جۆری تۆمار و قەبارەی پێدانی بردنە ناوەوەی گیراوە بۆ ناو لەش بە مەبەستی پێدانی سەرچاوەی خۆراک بەحوود چارەسەر و کاتی کارگێڕی و تایبەتمەندی ئەنجامەکان و نەخۆشەکان و بەرگەگرتنی ئەو کردارە ڕاپۆرتی شکست و سەرنەکەوتنی نەخۆش بۆ خۆبەتەنگردنەوە و هەر کاریگەرییەکی خراپ بۆ دابینکەری تەندروستی کردنی وژۆ بەرپرسیارێتی پیشەیی دەپارێزێت، زانیارییەکان کۆکروەی داتای بەردەوام دابین دەکات.

وێنەی ١٣-١

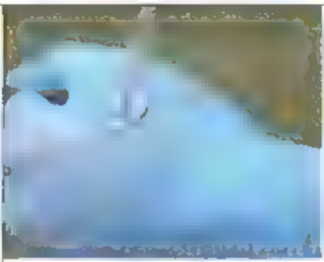

وێنەی ١٣-٢

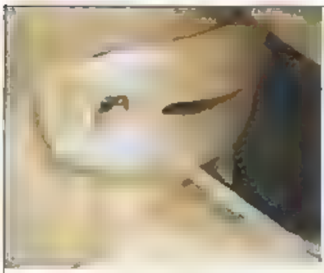

وێنەی ١٣-٣

وێنەی ١٣-٤

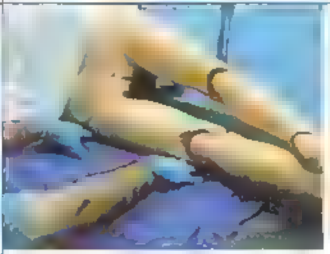

وێنەی ١٣-٥

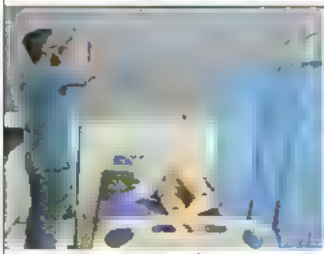

وێنەی ١٣-٦

وێنەی ١٣-٧

وێنەی ١٣-٨

وێنەی ١٣-٩

ئاگاداری خۆپارێزی :

١- (ت پاكبوونەوەی بردنە ناوەوەی گیراوە بۆ ناو لەش بە مەبەستی پێدانی سەرچاوەی خۆراك یاخوود چارەسـ ئەمە بە و تـای ئەوە دێت كە دەبێت چەندین جـار پێد نی بردنە ناوەوەی گیراوە بۆ ناو لەش بە مەبەستی پێـ سەرچاوەی خۆراك یاخوود چارەسەر دووبارە بكرێتەوە، بەو شێوازەی نەخۆشەكە هەتاوەكوو پاك دەبێتەو مـادەی پیسـایی پشـكنین كـردن بـۆ یاسـاكان بەردەوام نەخـۆش دەبێـت سێ جـۆر لە ئینیمـا وەربگرێـت بـۆ دوورخستنەوە لە ناهاوسەنگی ئەلیكترۆلایتەكان لە لەشد ئەوە سەرەتای چاودێری و كۆنترۆڵە بۆ دەرچووی

٢- ئەو نەخۆشانەی توانای كۆنترۆڵ نەكردنی لووسە ماسوولكەكانی دەرچەی كۆمیان هەیە، پێویستیان بە دەفری تایبەت بە پیسایی لە ژێر سمتیانا هەیە. دانانی ئینیما بۆ نەخۆش لەكاتی تەوالێت گونجاو نییە، لەبەر لە هەمان كاتدا بۆری ریخۆڵە دەچەمێتەوە، بەمەش لێكخشاندن دەكات لەگەڵ دیواری ریخۆڵە.

٣- ئەگەر هاتوو ئازارێك ڕوویدا یان هەستكردن بە هەر ڕێگرییەك لە كاتی كردارەكە، ئەو هەوڵبدە بەردەوام بە قسە بكەیت لەگەڵ ئەو كەسەی سەرپەرشتی نەدروستیە، بیرت بێت كە نابێت پەستان بكەیت لە كاتی ناوەوەی سۆندەكە بۆ ناو لەشی نەخۆشەكە.

٤ ئەگەر سۆندەكە بە ئاسانی تێنەپەری، پەلەمەكە برێكی كەم لە شلەو چەوری بەكاربهێنە بۆ ئاسانكردنی ناوەوەی سۆندەكە، پاشان هەوڵ بدە بە هێواشی سۆندەكەی تێبكەیت سۆندەكە خاودەبێتەوە و شل دەبێتەوە هەروەها شلە و چەوری زیاتر دابین دەكات. لابردنی كردارەكە پێش پێدانی ئینیما

٥ بۆ ماوەیەكی كاتی دەبێتە هۆی كەمكردنەوەی چرچبوون و دەبێتە هۆی باشتركردنی پارێزگاریكردن لە گیراوە دەفری بزم یان سۆندەی تیلم، ئەگەر نەخۆشەكە ئازاری دەربڕی لە بوونی هەر چرچبوونێك، یان لە دزەپێكردنی گیراوەكە لە دەورووبەری سۆندەی كۆمەكە.

٦- گەرمكـردنی گـیراوەكە بـۆ كەمكـردنەوەی نائـارامی نەخـۆش پێـدانی خـۆراك لە ڕێـگەی كـۆمەوە بە كەـ پێگەیشتوود لە ١٠٥ بۆ ١١٠ی فەهرەنهایت، و نە ٤١ بۆ ٤٣ پلەی سیلیسزی. پەی گەرمی دەشكنە لەگەڵ پێوی دو گەرماو بۆ پێدانی ئینیما بە منداڵ دەبێت پلە گەرمیەكەی ١٠٠ی فەهرەنهایت و ٣٨ی سیلیزی بێت ڕێگریگرتن لە سووتانەوەی شانەكانی بەستراو بە ریخۆڵەوە.

٧- ئەگەر نەخۆشـەكە هەسـتی بە ئـازار كـرد یـان بـۆریەكە بە بەردەوامی ڕووبەڕووی بەرهەڵسـتی بـۆوە، ئاگ دكتۆرەكە بكەرەوە كە ئەم كێشانە لەوانەیە نیشانەیەكی نەناسراو بێت بۆ تەسكبوونەوەی بۆری یان دومەڵ نەخۆشـەكە بێهێز بـوو لە كـۆنترۆڵكردنی ماسـولكەی دەرچەی كـۆم ئەوا بـۆریەكی پلاسـتیكی نیشـگر بەكاربهێنە ریخۆڵە.

٨- هەڵسـەنگاندنی بەرگری نەخۆشـەكە زۆر جـار لە كاتی پیسـایی كـردن یان دڵۆپە كردن ئەگەر نەخۆشـەكە گلەیی نائاسوودەیی و گرژبوون كرد یان پێویستی بە خۆبەتاڵ كردنەوە هەبوو، بوەستە لە پێدانی گیراوەكە ئەویش بە گوشی یان بە توند گرتنی بۆریەكە. پاشان سمتی نەخۆشەكە بگرە بەیەكەوە ڕێنمایی بكە بۆ ئەوەی بە نەرمی مەساجی سكی بكات و بەشێوەی هێواش و قووڵ لە دەمیەوە هەناسە بدات، بۆئەوەی یارمەتی خاوبوونەوەی ماسولكەكانی سك لەگەڵ یارمەتی هێشتنەوەی گیراوەكە بدات دەستپێكردنەوەی پرۆسەكە بە ڕێژەی لێشاوی هێواشتر دوای چەند خولەكێك كاتێك نائاسوودەییەكەی تێپەراند، بەڵام ڕاگرتنی پێدانی گیراوەكە بە هەر كاتێكدا وا دەكات نەخۆشەكە هەست بە نائارامی بكات.

- ئەو سۆندەیەی بەکاردێت دەبێت نەرم و گونجاو بێت
- دەبێت گیراوەکە لە پلەیەکی گەرمی ڕێکخراو بێت.
- دەبێت نەخۆشەکە لەسەر شێوەی (eft ater a pos t on)

ڕێگاکانی پێدانی خۆراک لە ڕێگەی کۆمەوە

بۆ پێدانی بڕێکی زۆر لە شلەکان

بۆ پێدانی بڕێکی کەم لە شلە

بۆ پێدانی بڕێکی کەم لە گیراوە

بۆ پێدانی سەرچاوەی خۆراک زۆر بە هێواشی

گیراوەکە	بڕەکەی	چالاکیەکەی	کاتی ڕوودانی کاریگەریەکەی	[illegible]
(Hypotonic) (گواستنەوەی ئاو)	٥٠٠ بۆ ١٠٠٠ مل	▪ فراوان بوونی ڕیخۆلە. ▪ زیادبوونی جووڵەی دیواری ڕیخۆلە پیسایی نەرم.	١٥ خولەک	▪ نا هاوسەنگی لە (شلە و ئەلیکترۆلی) دا. ژەگراوی بوونی ئاو.
Isotonic	٥٠٠ بۆ ١٠٠٠ مل	▪ فراوانبوونی ڕیخۆلە. ▪ زیادبوونی جووڵەی دیواری ڕیخۆلە پیسایی نەرم.	١٥ خولەک	▪ نا هاوسەنگی لە (شلە و ئەلیکترۆلی) دا . گلدانەوەی ئایۆنی سۆدیۆم
سابوناو	٥٠٠ بۆ ١٠٠٠مل (٣ بۆ ٥ مل/ ١٠٠٠مل لە hypotonic)	▪ فراوانبوونی ڕیخۆلە. ▪ دروستبوونی ئیلتیهاب لە لینجەپەردەی دیواری ڕیخۆلە (پەردەی مۆکۆسا). پیسایی نەرم.	١٠ بۆ ١٥ خولەک	دروستبوونی ئیلتیهاب یاخوود تێکچوونی لینجە پەردەی دیواری کۆم (پەردەی مۆکۆسا)
Hypertonic	٧٠ بۆ ١٣٠ مل	▪ فراوانبوونی ڕیخۆلە دروستبوونی ئیلتیهاب لە لینجە پەردەی دیواری ڕیخۆلە (پەردەی مۆکۆسا).	٥ بۆ ١٠ خولەک	گلدانەوەی ئایۆنی سۆدیۆم.
چەوری	١٥٠ بۆ ٢٠٠ مل	چەورکردنی لینجە پەردەی دیواری ڕیخۆلە.	٣٠ خولەک	دروستبوونی ئیلتیهابات لە لینجە پەردەی دیواری کۆمدا.

تەمەن	گەنج	منداڵ	منداڵی ساوا
قەبارەی سۆندەکە	٢٢ – ٣٠	١٤ - ١٨	١٢
بڕی گیراوەکە	٥٠٠ – ١٠٠٠مل	٢٥٠ – ٥٠٠ مل	٢٥٠ مل یان کەمتر
درێژی سۆندەکە	٧.٥ – ١٠ سم (٣ – ٤ ئینچ)	٥ – ٧.٥ سم (٢ – ٣ ئینچ)	٢.٥ – ٣.٧٥ سم (١ – ١.٥ ئینچ)
پلەی گەرمی گیراوەکە	٤٠.٥ – ٤٣ سلز	٣٧.٧ سلز	

بەشی پازدەهەم

دوورینەوە

دوورینەوە

دەزوو: دەروو (لە ڕواڵەت بە تەقەڵ ناوەند دەکرێت) بریتییە لە مادەیەک کە بەکاردەهێنرێت بۆ نزیککردنەوەی شانەکانی لەش لەیەکتری. دەروو بەکاردێت بۆ لکاندنی شانەکانی لەش لەژێر پێستەوە کە لە مادەی تواوە دروست دەکرێت (بۆ نموونە ریخۆڵەی ئاژەڵ) کە پاش چەند رۆژێک لەژێر پێستەکەدا دیارنامێنێت. دەزووی دوورینەوەی پێست جیاوازترە کە لەچەند مادەی بەتووەوە دروست دەکرێت وەک ئاوریشم، لۆکە، کەتان، وایەر، نایلۆن، و دەکرۆن (ریشاڵی پۆلیستەر)

وایەری زیو یان شێوە کلیپسی پەرە کاعەزی بەردەستن بەشێوەیەکی گشتی، تەقەڵەکانی پێست ٧ بۆ ١٠ رۆژ دوای نەشتەرگەری لادەبرێن وە ١٤ رۆژ بۆ تەقەڵی سەر جومگە.

دوورینەوە بەچەند رێگەیەک دەکرێت تەقەڵی پێست پۆلێن دەکرێن بە پچڕ پچڕ (هەر تەقەڵێک بە جیا توند دەکرێت و گرێ دەدرێت) یان بەردەوام (یەک تاڵ دەروو بەکاردێت بۆ زنجیرەیەک تەقەڵ وە تەنها لە سەرەتا و لە کۆتایی دوورینەوەکە گرێ دەدرێت).

تەقەڵی مانەوە، بریتیە لە تەقەڵی زۆر گەورە کە جگە لە تەقەڵەکانی پێست بەکاردەهێنرێت بۆ هەندێک بڕینی نەشتەرگەری. ئەم تەقەڵە گەورانە شانە چەوریەکانی ژێرەوە و ماسولکە و پێست پێکەوە دەبەستێتەوە هەروەها بەکاردێت وەک پاڵپشتی بۆ برینی نەشتەرگەری لە کەسانی قەڵەو یان لەنەگەری درەنگ چاکبوونەوە. زۆر جار ئەم تەقەڵە گەورانە ماوەیەکی زیاتر لە تەقەڵی پێست دەمێنەوە (١٤ بۆ ٢١ رۆژ) بەڵام هەندێک جار لەگەڵ تەقەڵەکانی پێست پێکەوە لادەبرێن بۆ رێگریکردن لە وەرس کردنی برین، پزیشکی نەشتەرکار سۆندەی لاستیک یان شاشی لوول کراو لەژێرتەقەڵەکە دادەنێت بەدرێژایی برینەکە پزیشک بڕیار لە لابردنی تەقەڵەکان دەدات لەهەندێک نەخۆشخانەدا، تەنها پزیشک تەقەڵ لادەبات؛ لە هەندێک نەخۆشخانەی تردا پەرستار یان خوێندکاری پەرستاری لەژێر سەرپەرشتیدا تەقەڵ لادەبات.

کردارەکە: دوورینەوەی برینێکی سادە

لە چ کاتێک بەکاردێت:

- برینی پاک و مەترسی هەوکردنی کەم بێت
- قەراغەکانی برینەکە بەرامبەر یەکبن
- دەرمارەکان زیانیان بەرنەکەوتبێ
- ماسولکەو بەستەرەکان زیانیان بەرنەکەوتبێ

لە چ کاتێک بەکارنایەت:

- برینی هەوکردوو
- برینی سووتاو (گرگرتوو)
- برینی گازگرتن (مرۆڤ یان ئاژەڵ)
- برینی پیسبوو بە خۆڵ یان پیسایی
- برینی تێکشکاو

پێداویستیەکان

- بەروانکەی نایلۆن
- دەستکێشی نەشتەرگەری
- ئامێری تەشین کە دەمەکی یەکجار بەکاربێت
- سێتی دووربینەوە (گیرەی دەرزی دروونەوە، گیرەی شانە، گیرەی برببێچی، مەقەست، سوابی سفت، دەفری شلەمەنی).
- فۆرمی بەدواداچوون.
- دەزووی هەمە چەشن و هەمە ئەستووری
- سرنجی ١٠ سی سی و نیدل (گێجی ٢١ و ٢٥)
- سێتی برین پێچی
- **پێداویستیەکانی چارەسەر:**
- سرکەری ناوچەیی (١٪ لیدۆکاین هایدرۆکلۆراید)
- ٩٪ سۆدیۆم کلۆرایدی گیراوەی خاوێن.

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١ کرد ردکە جنمەجێ بکە بەپێی پرۆتۆکۆل، زۆر بە پێداچوونەوە بە هەنگاوەکاندا بکە پێش ئەنجامدانیان.	پێوەر دادەنێت بۆ پێوانە ئاساییەکانی نەخۆش، وە درستەی دەکەت بۆ هەلبژاردنی ئامێر، وە یارمەتی دەبێت لە دەستنیشانکردنی شوێنی مەبەست بۆ پێویستی
٢.دەستەکانت خاوێن بکەرەوە	بۆ رێگریکردن لە مەترسی تەنینەوەی هەوکردن / پیسبوون
٣-هەموو ئەو خۆپارێزیە ستاندارادانە بەکار بهێنە کە پێویستە. خۆت لە خوێن و شلەی لەش بپارێزە لە دەست کردنی دەستکێش.	بۆ پاراستنی خۆت، نەخۆش و ستاف تەندروستی لە بوونی زیندەوەرە مایکرۆبیەکان.
٤.هەموو پێداویستیەکان ئامادەبکە (وێنەی١-١٤)	بۆ رێگری کردن لە پچرانی کارەکەت دامەزراوەکە کارئاسانی دەکات بۆ جێبەجێکردنی کارامەیی وورد.

٥- به فەرمانەکەدا بچۆرەوە و ناسنامەی نەخۆشەکە پشتراست بکەرەوە بە بەکارهێنانی بەلایەنی کەم دوو لە ناسنامەی نەخۆشەکە	بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆش
٦ کارەکە بۆ نەخۆشەکە روونبکەرەوە	بۆ کەمکردنەوەی دڵەراوکێی و زیادکردنی هەماهەنگی بەدەستهێنانی رەزامەندی نەخۆشەکە بۆ ئەنجامدانی کارەکە پێدانی زانیاری هاوکاری و تێگەیشتن خێراتر دەکات.
٧.دەرگا دابخە و پەردەکان دابدەرەوە	پارێزگاری لە تایبەتمەندی نەخۆش و رێگریکردن لە گواستنەوەی میکرۆب لەرێگەی هەواوە
٨. رووناکی رۆشن بەکاربهێنە، برینەکە هەڵسەنگێنە، ئەگەر پێویست بوو خاوێنی بکەرەوە وە بریاربدە لەسەر بەکارهێنانی دەزوو و گێنجی دەرزی.	بۆ دڵنیابوون لە داخرانی برینەکە بە بەکارهێنانی کەلوپەلی گونجاو کە یارمەتی سارێژبوون دەدات.
٩. لەوانەیە پێستی دەوری برینەکە پێویستی بە برینی مووەکانی بێت بە بەکارهێنانی ئامێری کارەبایی و مووس پێش ئەنجامدانی کردارەکە.	بۆ رێگریکردن لە کەوتنە ناوی مووەکان بۆ ناو برینە داخراوەکە. سەلماوە کە بە برینی موو کەمتر هەوکردنی شوێنی نەشتەرگەری روودەدات بەبەراورد لەگەڵ تاشینی مووەکان وە تەنها رێگەی پێشنیارکراوە لەپێش ئەنجامدانی نەشتەرگەری
١٠.دەرزی سرکردن بدە لەپێستەکە بە بەکارهێنانی دەرزی زۆر بچوک، پاشان کەمێک چاوەرێبکە تا ئەو شوێنە سردەبێت، ئینجا لەهەمان شوێنەوە لایەکانی تری دەوروبەری برینەکە سڕ بکە بە دەرزیەکی گەورەتر، بەڵام هەمووکات دڵنیابە لەوەی کە نووکی دەرزیەکەت نەکردۆتە ناو لولەی خوێنەوە. .(وێنەی٥-١٤)	بۆ کەمکردنەوەی ئازار لەکاتی کارکردن. بێ مەبەست لێدانی دەرمانی سرکردن بۆناو لولەی خوێن ئەگەری ژەهراوی بوون هەیە بە دەرمانی سرکردن نیشانەکان پەیوەستە بە بڕی بەنجەکە و نیشانەکانی دەکرێت ئەمانە بێت: تامی ئاسن لەناو دەم، زرنگانەوەی گوێ، مێرولەکردن لەدەوری دەم، وە رەنگە ببێتە هۆی گەشکە و وەستانی دڵ
١١.لانی کەم ٤ بۆ ٥ خولەک چاوەرێ بکە و بە نووکە دەرزیەک بەهێواشی بزانە ئەو شوێنە سڕبووە پێش دەستکردن بە کار. دەست بەکارکردن مەکە هەتا دەرمانی سرکردنەکە کاتی تەواو دەخایەنێت بۆ سرکردن.	دەستکردن بە کار پێش سڕبوونی تەواوی شوێنەکە ئازاربەخش دەبێت و متمانەی نەخۆشەکە کەمدەکاتەوە
١٢ گیرەی شانەی بەش، دەرزی و گیرەی دەرزی گونجاو هەڵبژێرە	بوونەوەی ئامادەبوون بۆ ئەنجام دانی کارەکە
١٣.دەرزیەکە دەبێ بگرێت بە گیرەی دەرزیەکەوە لە بەشە تەختەکەی بە بڕی ٢/٣ ی درێژی دەرزیەکە دووربێت لە نووکەکەیەوە. .(وێنەی٩-١٤)	بۆ ئامادەکردنی دەزووەکە بۆ ئیشکردن. گرتنی دەرزیەکە لە بەشە تەختەکەی بەشێوەی پەکتریری ستوونی رێگر دەبێت لە سوورانی دەرزیەکە لەدەمی گیرەکەدا و توانای کۆنترۆڵ کردن بەرجەستە دەکات
١٤.دەبێت گیرەی دەرزیەکە بەدەستی زاڵ بگیرێت و بە دەستەکەی تریشت لێواری برینەکە بە نووکی گیرەی شانەی لەش بگرە	بۆ ئاسان کۆنترۆڵکردنی کەلوپەلەکان و وورد دانانی شانە ووردەکان. دەبێت نزیککردنەوەی لاکان کەمێک بە هەڵگەڕاوەیی نگیرێن (سووڕان رووەو دەرەوە) بەدووریە لە (هەڵگەرانەوە رووەو ناوەوە) یان چوونە سەریەکی لاکان.
١٥.ئەگەر برینەکە رێک بوو دەبێ لە ناوەڕاستەوە دەست بە دورینەوە بکرێت	بۆ دابەشکردنی شانەکان بەیاکسانی لەهەردوو لاوە و دانانی ووردی شانەکان لە هەردوویەرەوە
١٦.پێویستە دەرزیەکە بە گۆشەی ٩٠ بێرێتە ناوەوە بەناو ئەستووری تەواوی برینەکە. دەبێت دووری جێگەی بردنە ناوەوەی دەرزیەکە لە لێواری برینەکە یەکسان بێت بە قوولی برینەکە کە دەدورێتەوە (وێنەی١٠-١٤) تێب/ ئەمە بۆئەو برینانە نابێت کە زۆر قوولن و پێویستیان بە دوورینەوەی چەند چینێک هەیە	بۆئەوەی تەقەڵێکی بەدەر لە گرژبوونی لێوارەکان و توندوتۆڵ بەرجەستە بکرێت. بۆ مسۆگەرکردنی توندیەکی راست کە کاریگەری هەیە لەسەر چاکبونەوە و شێوەی جوانکاری. وە روودانی هەوکردن کاتێک زۆر توند بێت (دەبێتە هۆی مردنی شانەکان) ئەگەر زۆر شلیش ببەسترێت، برینەکە بەکناگرێتەوە و وە لێوارەکانی دەشێوێت.
١٧.دەرزیەکە بهێنە سەرەوە لە نێوان لێوارەکانی برینەکە.(وێنەی١١-١٤)	بۆ بینینی قوولی تەقەڵەکە و یەکسانی قوولیەکە لە هەردوولای برینەکە

١٨.دەزووەکە ڕابکێشە تاوەکەوو کۆتایی دەروەکە نزیک دەبێتەوە لە لێواری برینەکە و تەنها ٢ سم بهێڵەرەوە	بۆ دڵنیابوون لە مانەوەی دەزووی پێویست بۆ گرێدان
١٩.دووبارە دەرزیەکە بە گۆشەی ٩٠ لە لێوارەکەی تری برینەکە بەرە ناوەوە و دەزووەکە ڕابکێشەرەوە بۆ سەرەوە بە شێوەیەکی ستوونی لەسەر برینەکە (وێنەی١٢-١٤)	بۆئەوەی هەردوو لێواری برینەکە بە ووردی بەرامبەیەک بن ئەگەر شانەکان بە ستوونی کون نەک لەهەردوو ڕووی سەرەوە و ناوەوە، ڕەنگە ئەنجامەکە گەڵگەڕانەوەی لێوارەکان بەرەو ناوەوە یان بەرەو ... بێ
٢٠.دەرزیەکە هاوتەریبی پێستەکە بگرە، لەگەڵ گرتنی کۆتایی دەرزیەکە لەگەڵ دەزووەکە، دوو ئەڵقە بەئاراستەری میلی کاتژمێر بەدەوری نیدڵ هۆڵدەرەکەدا دروست بکە بۆ ئەنجامدانی گرێی نەشتەرگەری.(وێنەی١٤-١٤)	بۆ دەستپێکردنی ئەڵقەکە
٢١-کلکی کۆتایی دەزووەکە بە گیرەی دەرزیەکە بگرە. دەزووە لوولکراوەکە لە دەوری گیرەکەدەخزێت و دەوری کلکی کۆتایی دەزووەکە دەدات.	وەک ئامادەکاری بۆ هاویشتنی ڕم .
٢٢. کلکی کۆتایی دەزووەکە بەرەو ڕووی خۆت ڕاکێشە وە لای درێژەکەی دەزووەکە بەپێچەوانی ئاراستەی خۆت ڕاکێشە، بۆ دڵنیابوون لە تەخت ڕاکشانی تەقەڵەکە (وێنەی١٦-١٤)	وەکو تیروکەوان و هاوێشتنی ڕم
٢٣ بەم شێوەیە بە دروستکردنی ئەڵقەیەک بە دەزووەکە بەدەوری گیرەکەدا بە پێچەوانەی سووڕانەوەی میلی کاتژمێر وە دەرزیەکە بجووڵێنە بەئاراستەی دوور لە برینەکە	بۆ بە چوارگۆشەیی کردنی گرێکە
٢٤.پاشان یەک گرێی تری لێبدە. زۆر بەتووندی گرێی لێمەدە، هەر ئەوەندە کە گرێکە خۆی بگرێت، بەم شێوەیە نزیککردنەوەی قەراغەکانی برینەکە بەبێ گووشینی. .(وێنەی١٧-١٤)	گرێدانی زۆر تووند ئەبێتە هۆی مردنی خانەکان، دردت... چاکبوونەوە و جێهێشتنی شوێنەواری گەورە.
٢٥.پاشان دەزووەکە بەدرێژی ٥ ملم لە دووری گرێکە بقرتێنە. (وێنەی١٨-١٤)	ئەگەر دەزووەکە زۆر درێژ بێت ئەگەری تێکئالانی ... لەگەڵ گرێکەی دواتر. ئەگەر دەزووەکە زۆر کورت ... بپردرێت ئەگەری داخزانی گرێکە هەیە کە دواتر زۆر ... گران لادەبرێت.
٢٦.هەموو تەقەڵەکان بەو شێوەیە لێبدە هەتا هەموو برینەکە بەتەواوی دادەخرێت. دووری نێوان تەقەڵەکان ئەبێت هێندەی قووڵی تەقەڵ لێدانەکە بێت	...ۆ داخستنەوەی برینەکە بە دڵنیایی و بەکسانی دوو... نێو... تەقەڵەکان و جێهێشتنی دووریەکی بەینیاندا.
٢٧.لەگەڵ تەواو بوونت، دەرزیەکە فڕێدەرە سەتڵی پاشەڕۆ تیژەکانەوە	بۆ ڕێگریکردن لە ئەگەری برینداربوون بە دەرزیەکە.
٢٨.چواردەوری برینەکە پاک بکەرەوە لە خوێن بە بەکارهێنانی سۆدیۆم کلۆرایدی گیراوە ٠.٩ ٪ خاوێن و بە ڕێگەیەکی دروست.(وێنەی٢٠-١٤)	بۆ ڕێگریکردن لە ئەگەری هەوکردنی برینەکە.
٢٩.برینەکە بە شاشێکی گونجاو داپۆشە.(وێنەی٢١-١٤)	بۆ ڕێگریکردن لە پیس بوون و برینداربووی دیکە... برینەکە و دڵنیابوون لە باشترین چاکبوونەوە
٣٠.بە ووتن و بە نووسین نەخۆشەکە تێبگەیەنە لە چۆنیەتی گرگیدان بە برینەکە و کاتی لابردنی تەقەڵەکان.	بۆ گرنگیدان بە برینەکە بە باشترین شێوەو و کاتی لابرد... تەقەڵەکان پێش وەخت لابردنی تەقەڵەکان دەبێتە هۆ... دەم کردنەوەی برینەکە و درەنگ لابردنیشی دەبێتە ھۆ... جێهێشتنی شوێنەواری زۆر
٣١. شوێنەکە وەک خۆی لێبکەرەوە کەلوپەلە بەکارهاتووەکان کۆبکەرەوە، وە کەلوپەلە پاکەکان کۆبکەرەوە و لە شوێنێکی گونجاو دایان بنێ. شوێنەکە پاک بکەرەوە وەکو سەرەتا پێش ئیشکردنت	بۆڕاگرتنی کەلوپەل و شوێنەکە بەپاکی بۆ بەکارهێن... داهاتوو.
٣٢. دەستکێشەکان لابەرە و دەستەکانت بشۆ	بۆ ڕێگریکردن لە گواستنەوەی هەوکردن / پیسبوون.

ڕاپۆرتکردن و تۆمارکردن:

ڕۆژ و بەروار و ناوی ئەوکەسەی کە کردارەکەی ئەنجام داوە تۆماربکە، بڕی دەرمانی بەنجی بەکارهاتوو وە قەبارە و جۆری ئەو دەرزی و دەرووە و ژمارەکانی لەسەر فۆرمێکی گونجاو تۆماربکە بۆ ئەوەی تۆمارێکی وورد لەبەر دەست بێت وەکو سەرچاوەیەک بۆ کاتی هەر ڕوودان و لێپرسینەوەیەک. ئیمزاکردن لەسەر تۆمارەکە پارێزگاری بەرپرسیارێتی پیشەییە. تۆمارکردن کۆکردنەوەی زانیاری بەردەوام دەبەخشێت.

١. دەرزیەکە بگرە

٢.دەرزیەکەی بە گۆشەی ٩٠ ببەرە ناوەوە

٣.نیدلەکە بێنە دەرەوە لە نێوان هەردوو لێواری برینەکە

٤.دەرزیەکە لە لاکەی تر ببەرە ناوەوە

٥.دوو پێچ بەدەوری گیرەکە بە یاراستەری میلی کاتژمێر دروست بکە

٦.کلکی دەزوەکە بە گیرەکە بگرە

٧.أ) گرێی لەدەوری گیرەکە دروستبکە. ب) دەرزیەکە بە ئاراستەی دوور لە برینەکە بجوڵێنە

٨.توندکردنەوەی گرێکە بۆ نزیککردنەوەی قەراغەکانی برینەکە لەیەکتری.

٩.دەزووەکە ببڕە و لە گرێکەی بکەرەوە.

وێنەی ١٤-١

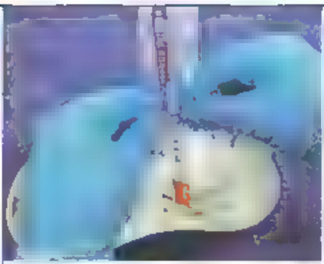
وێنەی ١٤-٢

وێنەی ١٤-٣

وێنەی ١٤-٤

وێنەی ١٤-٥

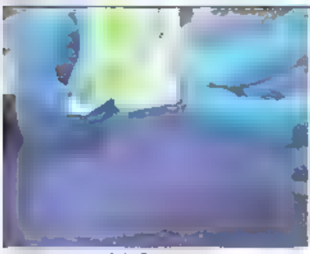
وێنەی ١٤-٦

وێنەی ١٤-٧

وێنەی ١٤-٨

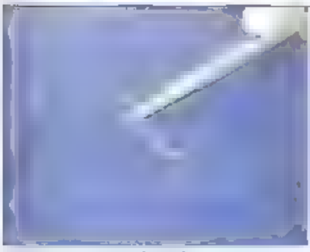
وێنەی ١٤-٩

وێنەی ١٤-١٠

وێنەی ١٤-١١

وێنەی ١٤-١٢

وێنەی ١٤-١٣

وێنەی ١٤-١٤

وێنەی ١٤-١٥

وێنەی ١٤-١٦

وێنەی ١٤-١٧

وێنەی ١٤-١٨

وێنەی ١٤-١٩

وێنەی ١٤-٢٠

وێنەی ١٤-٢١

سوود و زیانەکانی ڕێگا جیاوازەکانی داخستنی برین

ڕێگا	سوود	زیان
دورینەوە	دلنیایی دەدات بە داخستنی برینەکە. ڕێگە بە وورد نزیکبوونەوەی چینەکانی شانەکان دەدات. بەکارهێنانی سڕکردنی ناوچەیی دۆخێکی دڵ دەڕەخسێنێت بۆ پاککردنەوەی برینەکە .	پێویستە دورینەوە لەلایەن کەسێکی شارەزاوە ئەنجام بدرێت. ئەکتیکی هەلە دەبیتە هۆی دەرەنگ چاکبوونەوە، مردنی شانەکان، یان دەمکردنەوەی برینەکە کاتێکی زیاتر دەبات لە ڕێگەکانی تر. پێویستی بە سڕکردنی ناوچەیی هەیە. دەزووەکان نەێنی ناموٚن بە لەش و مەترسی هەوکردن زیاد دەکەن
تەقەڵی جیا جیا ئەو تەقەڵانەن کە بەیەکەوە نەبەستراون و هەریەک بەجیا گرێ دەدرێت.	ئەمە سادەترین دوورینەوەیە بۆ بەرامبەر بەیەک ڕاگرتنی لێوارەکانی برین. پاڵپشتیکردنی برین پشتبەست نیە بە تەنها تەقەڵێک، لەبەرئەوە ئەگەر گرێیەک لاوا بوو، ئەوا پێویستە تەقەڵ لێدان بەردەوام بێت بۆ پاڵپشتیکردنی تەقەڵە لاوازەکە.	تا ڕادەیەک دورینەوە کاتی پێویستە لەبەرئەوەی هەرتەقەڵێک پێویستی بەکات هەیە. وە لێکردنەوەی هەر تەقەڵێک پێویستی بە کاتە ئەگەر دەزووی ئەتواوە بەکارهات.
دوورینەوەی بەردەوام بریتییە لە تەقەڵی یەک-بەدوای-یەکی نەپچڕاوی شێوە بادراو (حەلەزۆنی) لەناو شانەکاندا.	بەخێرایی تەواو دەبێت و تەنها سەرەتا و کۆتایی دورینەوەکە گرێ دەدرێن. لابردنی ئاسانە	هەموو دورینەوەکە هەڵدەوەشێتەوە ئەگەر لاوازی لەهەر شوێنێکی دروەکە هەبێت دەرهێنانی شلەمەنی یان کێمی پەنگ خواردوو زۆر گرانە بەکردنەوەی بەشێکی برینەکە لەبەرئەوە تەقەڵی جیا جیا پەسەندترە بۆ برینێک کە پێشبینی هەوکردنی لێبکرێت

تەقەڵی ژێر پێست، دەکرێ تاک تاک یان بەردەوام بێت، بەڵام تەقەڵەکان دەکەونە ژێر پێستەوە و هەر تەقەڵێک بەشێوەیەکی ئاسۆیی لەژێر پێستەکە لێدەدرێت	ئەم جۆرە تەقەڵە پاش لابردنی شوێنەوار بەجیاهێڵێت لەسەر پێستی کەسەکە و دەتوانرێت بە ئاسانی لاببرێت، لەبەرئەوە زۆر باوە بۆ دوورینەوەی پێست	ئەگەر بە شێوازی بەردەوام بکرێت هەمان کێشە دێتە پێشمان وەک لەسەرەوە باس کراوە. ئەگەر تەقەڵەکان بە قووڵایی دروست لەسەدرێن لەهەر لایەکی برینەکە، ... رەنگە شوێنەوارێ ناشرین دروست ببێت و ببنە هۆی درەنگ چاک بوو... و شێواو لەسەر رووی پێستەکە
شریتی پێوەلکانی داخستنی پێست.	سڕکردنی ناوچەیی پێویست نییە و تێکشکاندنی شانەکان کەمترینە ئەم شریتانە هەرزانن و پێوەکردن و لێکردنەوەیان ئاسانە	گونجاو نییە بۆ برینە جووڵەکا... نەبوونی سڕکەر توانای پاککردنەوەی برینەکە و لابردنی تەنە نامۆکان کەم دەکاتەوە هەڵئاوسان رەنگە ببێتە گۆ... هەڵگەڕانەوەی لێوارەکانی برینەکە و درەنگ چاکبوونەوەی.
شریتی پێوەلکاندنی شانەکان	سڕکردنی ناوچەیی پێویست نییە کەمترین تێکشکانی شانەکان روودەدات. بەخێرای بەستەرێکی بەهێز و نەرم بەرهەم دێنێت ... بەپێی دروستبوونی شانەی رووکەشی پێست دەڕوات، کە دەرەنجامەکەی جوانی پێستی لێدەکەوێتەوە ئازاری کەمترە لە دوورینەوە. هیچ جیاوازییەکی گرنگی نییە لەگەڵ دوورینەوە لەرووی هەوکردن و ڕازیبوونی نەخۆشەوە (Coulthard et al.2004)	گونجاوە نییە بۆ برینە جووڵەک... نەبوونی سڕکەر توانای پاککردنەوەی برینەکە و لابردنی تەنە نامۆکان ... دەکاتەوە. پێویستی بە کەسی دووهەمە بۆ یارمەتیدان لە ڕاگرتنی لێوارەکانی برینەکە هاوتەریب بەیەکتر. گونجاو نییە بۆ سەر جومگەکان، ... شوێنانەی کە بەتوندی ڕادەکێشرێن لەسەر چاو، دەم یان پێستی سەر. پێویستی بە گرنگی پێدانە بۆ رێگریک... لە بەرکەوتنی لەگەڵ برینی ... ماددە لکێنەرەکە بەربەست دروست دەکات بۆ چاکبوونەوەی برینەکە. برینە دوراوەکان کەمتر ئەگەری هەڵوەشانیان هەبووە (Coulthard et al 2004)
کلیپسی پێست	دەتوانرێت بۆ زۆر جۆری برینی نەشتەرگەری بەکاربهێنرێت. بەکارهێنانی خێرایە و زیانگەیاندن بە شانەکان کەم دەکاتەوە دەرەنجامی جوانکاری زۆر باشی هەیە کە بەشێوەیەکی راست بەکاربهێنرێت وە شێواوی کەمترە لە دوورینەوەی جیا جیا	کلیپس زۆر گرانترە لە دەزووەکان. پێویستە لەلایەن کەسێکی شارەزاوە دە...برێت شکستهێنان لە هاوتەریب دانانی شانەکان لەوانەیە ببێتە هۆی جێهێشتنی شوێنەواری شێواو ... ئامێری دەرهێنەری پێویستە بۆ دەرهێنانی

هەڵە باوەکانی دوورینەوە

هەڵەکان	دەرەنجامەکان
تەقەڵەکان زۆر شل بن	شکست لە هێنانی لێوارەکانی برینەکە پێکەوە، دەبێتە هۆی دروستبوونی کەلێن، درەنگ چاکبوونەوە و خراپی دەرەنجامی جوانی پێستەکە لەوانەیە تەقەڵەکان ل ببنەوە.
تەقەڵەکان زۆر توند بن	شانەکان بەرەو ئاوسان و پەنمان دەڕۆن لە یەکەم کاتژمێرەکانی دوای دورینەوە. ڕێگە بە ئاوسانی سروشتی برینەکە نادات. ڕەنگە ببێتە هۆی خنکاندن و مردنی ئەو شانانەی دەکەونە بەر تەقەڵەکان و دواتر تێکشکانی برینەکە. پێویستە بایەخ بەمە بدرێت بە نەرمی ڕاگرتنی لێوارەکان بەرامبەر بەیەکتر، وە دڵنیابوونەوە لەوەی تەقەڵەکان نە زۆر شلن نە زۆر توندن. لەوانەیە ببێتە هۆی بڕینی موولوولەکانی خوێن لەناو برینەکە و دەرەنجام مردنی شانەکان. لەوانەیە ببێتە گۆی پچڕانی تەقەڵەکە، دواکەوتنی چاکبوونەوە، وە دەرەنجامی خراپی جوانی پێست
ماوەی نێوان تەقەڵەکان زۆربێت	دووری زۆری نێوان تەقەڵەکان ئەبێتەهۆی درەنگ چاکبوونەوە
پێکداچوونی لێوارەکانی برینەکە	دەرەنجامی پێکداچوونی لێوارەکان دواکەوتنی چاکبوونەوە و بەدیارکەوتنی شوێنەوارێکی زەق.
تەقەڵەکان زۆر نزیکبن لە لێواری برینەکە	ئەگەری هەیە ڕاکێشرێتە دەرەوە. بۆ مەبەست گرتنی بریندارکەری شانە. پێویستە گرتنی شانە (بە گیرە) لەسەرخۆ بێت بۆ پاراستنی سەلامەتی شانەکان و لوولە خوێنەکان، بەمەش یارمەتی چاکبوونەوە دەدەین.

کردار: لابردنی تەقەڵ

بەکارهێنان: ئامانج لەم کردارە لابردنی تەقەڵەکانی پێستە لە برینێکی چاکبووەوەوە بەبێ رامدارکردنی شانەی
دروستبوو کاتی لابردنی تەقەڵەکان پەیوەستە بە شێوە، قەبارە و شوێنی برینە دوراوەکە؛ بەسووی هەوکردن و
ڕەواندنی دەردراوەکان، وە دۆخی گشتی نەخۆشەکە بۆ برینێکی تەواو چاکبووەوە، بەشێوەیەکی گشتی تەقەڵە
دوای ٧ بۆ ١٠ ڕۆژ دەردەهێنرێن شێوازی لابردنی تەقەڵەکە پەیوەستە بەجۆری دورینەوەکە، بەڵام هەموو جۆرەکان
پێویستی بە تەکنیکی خاوێن بۆ ڕێگریکردن لە پیسبوون هەرچەندە تەقەڵ لەلایەن پزیشکانەوە دەردەهێنرێت،
لە هەندێک ناوەندی تەندروستی، پەرستار ئەتوانێت تەقەڵ دەربهێنێت لەسەر داوای پزیشک.

پێناسە: بەگشتی تەقەڵ لە نێوان ٧ بۆ ١٤ ڕۆژ دەردەهێنرێن دوای دانانیان ئەگەر چاکبونەوە تەواو ڕویدابوو
شانەکە. تەقەڵی مانەوە ئاسایی ماوەی ١٤ بۆ ٢١ ڕۆژ دەمێنێتەوە کاتی لابردنی تەقەڵەکە گرنگە ئەم تەقە
پێویستە بۆ ماوەیەکی تەواو بمێنەوە بۆ مسۆگەرکردنی برینە داخراوەکە کە توانای تەواوی هەیە کە پاڵپشتی شـ
و ئەندامەکانی ناوەوەی هەیە ئەو تەقەڵانەی زیاتر لە ١٤ ڕۆژ دەمێنەوە شوێنەواری تەقەڵ جێدەهێ
پێشکەشکاری خزمەتگوزاری تەندروستی فەرمان دەکات بە لابردنی هەموو تەقەڵەکان پێکەوە یان لابردنی تەقە
تەقەڵێک وەکو قۆناغی یەکەم، وە ئەوەی دەمێنێتەوە لە قۆناغی دووهەم لادەبرێت.

پێداویستیەکان :

- کیسەی ئاو (سەفەری)
- سێتی خاوێنی لابردنی تەقەڵ (گیرە و مەقەست) یان ڕاکێشەری کلیپسی خاوێن.
- سوابی خاوێنکەر
- پلاستەری خاوێن یان شریتی لکێنەری شێوە پەپوولە
- دەستکێشی پاک
- دەستکێشی تەعقیم کراو

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١- کردارەکە جێبەجێ بکە بەپێی پرۆتۆکۆل، ژیرانە پێداچوونەوە بە هەنگاوەکاندا بکە پێش ئەنجامدانیان.	پێوەر دادەنێت بۆ پێوانە ئاساییەکانی نەخۆش، وە ئاراستەی دەکات بۆ هەڵبژاردنی شامێ، وە یارمەتیدەر دەبێت لە دەستنیشانکردنی شوێنی مەبەست بۆ پێوانەکردنی
٢- دەستەکانت بشۆ.	بۆ رێگربکردن لە مەترسی تەنینەوەی هەوکردن / پیسبوون.
٣- هەموو ئەو خۆپارێزیە ستانداردانە بەکار بهێنە کە پێویستە خۆت لە خوێن و شلەی لەش بپارێزە لە دەست کردنی دەستکێش	بۆ پاراستنی خۆت، نەخۆش و ستافی تەندروستی لە بوونی زیندەوەرە مایکروبیەکان.
٤.هەموو پێداویستیەکان ئامادەبکە	بۆ رێگری کردن لە پچرانی کارەکەت دامەزراوەکە کارئاسانی دەکات بۆ جێبەجێکردنی کارامەیی وورد
٥- بە فەرمانەکەدا بچۆرەوە و ناسنامەی نەخۆشەکە پشتراست بکەرەوە بە بەکارهێنانی بەلایەنی کەم دوو لە ناسنامەی نەخۆشەکە.	بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەکە.
٦.کارەکە بۆ نەخۆشەکە روونبکەرەوە.	بۆ کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێی و زیادکردنی هەماهەنگی بەدەستهێنانی رەزامەندی نەخۆشەکە بۆ ئەنجامدانی کارەکە پێدانی زانیاری هاوکاری و تێگەیشتن خێراتر دەکات
٧.دەرگا دابخە و پەردەکان دابدەرەوە	پارێزگاری لە تایبەتمەندی نەخۆش و رێگریکردن لە گواستنەوەی میکرۆب لەرێگەی هەواوە
٨-پێداچوونەوە بکە بە ئاراستە تایبەتەکان کە پەیوەستە بە لابردنی تەقەڵەکان و کلیپسەکانەوە.	بەتایبەتی دەریدەخات کە پێویستە کام تەقەڵە لابرێت (بۆنمونە، تەقەڵ نا تەقەڵێک)
٩- دیاریکردنی مێژووی ئەو حاڵەتانەی کە مەترسی دروست دەکەن لەسەر چاکبوونەوەی برینەکە: تەمەنێکی پێشکەوتوو، نەخۆشیەکانی دڵ و بۆریەکانی خوێن، شەکرە ، دابەزینی بەرگری لەش ، نیشک ، قەڵەوی ، جگەرەکێشان ، کەمی خۆراکی ناو خانە ، برینی زۆر قووڵ و هەوکردن.	بوونی شلەژانی تەندروستی پێشتر کار دەکاتە سەر خێرایی چاکبوونەوە و هەندێک جار دەبێتە هۆی کرانەوەی برینەکە.
١٠. نەخۆشەکە هەڵسەنگێنە بۆ بوونی مێژووی فرەهەستیاری .	دەریدەخات ئایا نەخۆشەکە هەستیاری هەیە بە دەرمانە پاککەرەوەکان یان دەستکێشی پزیشکی
١١. نەخۆشەکە هەڵسەنگێنە بۆ ئاستی ئاسوودەیی یان ئازار بە پێوەری سفر هەتا ١٠	ئاستی ئاسوودەیی نەخۆش ئەدات بەدەستەوە کە وەڵامدانەوەی بۆ چارەسەرکردن دیاری دەکات.
١٢- هەڵسەنگاندن بۆ کۆسپی بەردەم چاکبوونەوەی برینەکە و خۆگرتووی هێڵی دورینەوەکە بکە بۆ داخرانی لێوارەکانی برینەکە ، رەنگی سروشتی، وە نەبوونی دەرداو و هەوکردن	ئامازەیە بۆ سارێژبوونی برینەکە بەتەواوی بۆ پاڵپشتیکردنی پێکهاتەکانی ناوەوە بەبێ پێویستی بەردەوام بۆ تەقەڵ یان کلیپس

١٣-ئەگەر قراغەکانی برینەکە لێک جیابوونەوە یان نیشانەکانی هەوکردنی هەبوو، واتە برینەکە بەتەواوی سارێژ نەبووە کارمەندی تەندروستی ئاگاداربکەرەوە .	لەبەرئەوەی تەقەڵەکان پێویستیان بە مانەوەیە و / ـ ـ پێویستە دەستبکرێت بە چارەسەرکردنی برینەکە.
١٤- کیسێکی دژەئاو بۆ پاشەڕۆکان لەشوێنێکی بەردەست دابنێ.	فڕێدانی پاشەڕۆ پیسەکان ئاسان دەکات وە ڕێگری دە ـ ـ لە پەڕاندنەوەی هەر شتێک بەسەر ناوچە خاوێنەکەدا.
١٥- سینی خاوێنی لابردنی تەقەل بکەرەوە.	
١٦- شاشی خاوێنکردنەوە بکەرەوە و بیخەرە سەر سینەکە	
١٧- تەقەڵەکان یان کلیپسەکانی سەر برینە سارێژبووەکە بە دەرمانی پاککەرەوە خاوێن بکەرەوە.	لابردنی بەکتریای سەر رووی برینەکە و تەقەڵەکـ ـ کلیپسەکان
١٨-لابردنی تەقەڵی پچڕپچڕ (وێنەی٢٢ تا ٢٤) a. گۆزێک چەند ئینجێک لە هێڵی دورینەوەکە دابنێ. مەقەستێک بەدەستی زاڵ بگرە و گیرەیەک بە دەستەکەی تر بگرە. b. بە گیرەکە گرێی تەقەڵەکە بگرە و بە هێواشی ڕایکێشە بۆ سەرەوە و دەمی مەقەستەکە بکە بەژێر گرێکەدا نزیک پێستەکە. c. تەقەڵەکە ببڕە لەدوای گرێکەوە وە لە نزیکترین خاڵ لە پێستەکەوە. d. بە گیرەکە گرێکە بگرە، بەنەرمی و بەشێوەیەکی بەردەوام ڕایکێشە، پاشان تەقەڵەکە بخەرە سەر گۆزەکە. e هەنگاوەکان لە a هەتا d دووبارە بکەرەوە هەتا هەموو تەقەڵەکان دەردەهێنیت f. چاودێری ئاستی چاکبوونەوەی برینەکە بکە. پشت بەست بە تیبینیەکان لەسەر وەڵامدانەوەی برینەکە بۆ لابردنی تەقەڵەکان و فەرمانی بنچینەیی پێشکەشکاری چاودێری تەندروستی، بڕیار بدە کە ئایا تەقەڵی ماوە لەم کاتەدا لابرێن. ئەگەر وابوو، هەنگاوەکانی a بۆ d دووبارە بکەوە تا هەموو تەقەڵەکان لادەبەیت. g. ئەگەر هەر گومانێک هەبوو بوەستە و پێشکەشکاری چاودێری تەندروستی ئاگادار بکەوە	a گۆزەکە وەکو دەفرێک بۆ تەقەڵە لابراوەک ـ ـ مەقەست و گیرە ڕۆڵ ئەگێرێت بۆ لابردنی تەقەڵەک ـ کارامەیی. b. تەقەڵەکان بەرەڵا دەکات. d. بە نەرمی تەقەڵ لادەدات بەبێ فشار خستنەسەری ـ لەسەر هێڵی دوریەوەکە. f. دۆخی سارێژکردنی برینەک دیاری دەکات و ئایا ـ دورینەوەکە بە داخراوی دەمێنێتەوە پاش لابردنی ـ تەقەڵەکەن.
١٩-لابردنی تەقەڵی بەردەوام: a. گۆزێکی خاوێن چەند ئینجێک لە هێڵی دوریتەوەکە دابنێ مەقەستێک بەدەستی زاڵ بگرە و گیرەیەک بە دەستەکەی تر بگرە b. یەکەم تەقەڵ لەدوای گرێکەوە وە لە نزیکترین خاڵ لە پێستەکەوە ببڕە c. دووهەم تەقەڵ لەهەمان لاوە ببڕە. d. سەرە گرێدراوەکە بگرە، وە بەنەرمی و بەردەوامی ڕایکێشە، بۆ لابردنی دەزووەکە لەژێر پێستەکە. تەقەڵەکە بخە سەر گۆزەکە. e. هەنگاوەکانی a هەتا d یەک لەدوای یەک دووبارە بکەرەوە هەتا هەموو تەقەڵەکان لادەبرێن.	a. گۆزەکە وەکو دەفرێک بۆ تەقەڵە لابراوەکان، د ـ مەقەست و گیرە ڕۆڵ ئەگێرێت بۆ لابردنی تەقەڵەکان ـ کارامەیی b. تەقەڵەکان بەرەڵا دەکات. c. بەرەڵاکردنی تەقەڵە پچڕ پچڕەکان لە گرێکانیانەوە d. بە نەرمی تەقەڵ لادەدات بەبێ فشار خستنەسەری زیا ـ لەسەر هێڵی دورینەوەکە. ڕێگری دەکات لە ڕاکێشانی بەشی پیسبووی تەقەڵەکە بەناو پێستەکەدا

٢٠- بڕیەکە بپشکنە بۆ دڵنیابوون لە لابردنی هەموو تەقەڵەکان، وە ناسینەوەی هەر شوێنێکی کێشەدار. بەئەرمی هێڵی بڕینەکە بسڕە بە مـادەی پـاککەرەوە بـۆ لابـردنی هەرپاشـماوەیەکی بەچێمـاو و خاوێنکردنەوەی بڕینەکە.	مەتـرسی لێـک جیـابوونەوەی تـری هـێڵی بـڕینەکە کەم دەکاتەوە.
٢١-شریـتی لکانـدنی خـاوێن بەکـاربهێنە ئەگەر لێـواری بـڕینەکە لە جـێگەی زیـاتر لە دوو تەقەڵ / دوو کلیـپس لێـک جیـابوونەوە بـۆ لکاندنەوەی لێوارەکانی بڕینەکە. a. بڕینی شریتی لکاندنی خاوێن بە درێژی ٤ – ٥ سانتیمەتر (٥ ١ – ٢ ئینج) لەهەرلایەکی بڕینەکەوە. b. لێکردنەوەی کاغەزی پشتی شریتەکان و لکاندنیان بە بڕینەکەوە c. ڕێنمایی کردنی نەخۆش بە شاوەر کردن لەجیاتی چوونە ناو بانیۆ بەپێی پەسەندکردنی پێشکەشکاری چاودێری تەندروستی.	پاڵپشتی بڕینەکە دەکات و کرژی بەسەر بڕینەکەدا دابەش دەکات وە چاڵ وچۆڵی دەرەنجامی دوورینەوەکە لادەبات. شریتی لکانـدن لانابرێـت و لێیان دەگەڕێیی هەتا خۆیان بەردەبن و لێدەبەوە.
٢٢- شاشـێکی تەنـک دابـنێ یـان بیـدەرە بەر هەوا ئەگەر جلەکـانی نەخـۆش بەر بـڕینەکە نەکەون. ڕێنمـایی نەخۆشـەکە بـکە بە دانـانی شاشی خاوێن لەسەر بڕینەکە ئەگەر پێویستی کرد لەماڵەوە.	چاکبوونەوە بە مەبەستی سەرەکی پێویستە بۆ پێچانەوەی بڕینەکە
٢٣-شوێنەکە بگێڕەرەوە بۆ دۆخی پێشووی، کەلوپەلە بەکارهاتووەکان کۆبکەرەوە، و بەکارنەهاتووەکان لەشوێنی گونجاو دانێ شوێنەکە پاکبکەرەوە وەکو پێش بەکارهێنانی وەرتگرتبوو	بـۆ خـاوێن ڕاگـرتنی شـوێن و کەلوپەلەکـان بـۆ بەکارهێنـانی داهاتوو.
٢٤- دەستکێشەکان لابەرە و دەستەکانت بشۆ	بۆرێگریکردن لە پەڕینەوەی هەوکردن / پیسبوون.

تۆمارکردن و ڕاپۆرتکردنی زانیارییەکان :

کاتی دەرهێنانی تەقەڵەکان تۆماربکە لەگەڵ ژمارەی تەقەڵەکان / کلیپسەکان کە لابراون هەروەها پاکژکردنەوەی بڕینەکە، چۆنیەتی دەرکەوتنی بڕینەکە، ئاستی چاکبوونەوەی بڕینەکە وە جۆری تەداوی بەکارهێنراو تۆمار بکە وە کاردانەوەی نەخۆشەکە بۆ لابردنی تەقەڵەکان دیاری بکە.
دەست بەجێ لایەنی پێشکەرکاری خزمەتگوزاری تەندروستی ئاگادار بکەیتەوە لەئەگەری بوونی جیابوونەوەی لێوارەکان، دەمکردنەوەی بڕینەکە، هاتنە دەرەوەی ئۆرگانەکەن، خوێنبەربوون و دەردانی کێم. ئیمزاکردنی کارەکەت پارێزگاری لە لێپرسینەوەی یاسایی دەکات. تۆمارکردن کۆکردنەوەی زانیاری بەردەوام دەبەخشێت.

وێنەی ١٤-٢٢

وێنەی ١٤-٢٣

وێنەی ١٤-٢٤

دەرئەنجامە چاوەڕواننەکراوەکان	دەستوەردانی پەیوەستدار
بوونی تەقەڵی گیرخواردوو	• پزیشکەشکاری خزمەتگوزاری تەندروستی ئاگادار بکەرەوە. • ڕێنمایی نەخۆش بکە بۆ ئاگادارکردنەوەی پزیشکەشکـ خزمەتگوزاری تەندروستی ئەگەر نیشانەکانی هەوکردنی هـ تەقەڵەکە دەرکەوت پاش دەرچوونی لە نەخۆشخانە.
نەخۆشەکە سکاڵای هەیە لە دەمکردنەوەی برینەکە یان بوونی دەردراو بەهۆی کێشەی سارێژبوونەی برینەکەوە.	• جێهێشتنی تەقەڵ یان کلیپسی جێهێڵراو لەو شوێنەدا. • پاڵپشتی هێڵی برینەکە بکە بە دانانی داخەری پاڵپشتیکـ شێوە پەپوولە. • پزیشکەشکاری خزمەتگوزاری تەندروستی ئاگادار بکەرەوە.

ڕێگەکانی لابردنی تەقەڵ :

تەکنیکی لابردن بەزۆری پشت دەبەستێت بە جۆری تەقەڵەکان کە دەبێت لابرێت. هێڵکارییەکەی خوارەوە لا... هەر چوار جۆری تەقەڵ ڕوونیدەکاتەوە. ئەوەت لە یاد بێت کە بۆ هەموو جۆرەکانی تەقەڵ ، گرێگە کە لە شو... دروست تەقەڵەکە بگیرێت و ببڕدرێت بۆ ڕێگریکردن لە ڕاکێشانی ئەو بەشەی دەرووەکە کە بەدەرەوەیە (پیسـ... بەناو شانەکانی ژێر پێستدا

تەقەڵی پچڕ پچڕی سادە:

١- بەبەکارهێنانی گیرەیەکی حاوێن، گرێی بەکەم تەقەڵ بگرە و لە پێستەکە بەرزی بکەرەوە بەم کارە بەشێکی بچوو... تەقەڵەکە کە لەژێر پێست بووە دەردەکەوێت. مەقەستێکی دەم کوڵی چەماوە ڕووەو پێستەکە ئاڕاستە بکە و... دەزووە دەرکەوتووەکەی کە لەژێر پێستدا بووە ببڕە

٢- پاشان، كە هێشتا گرێكەت بە گیرەكەكە گرتووە، بە نەرمی و بەردەوامی تەقەڵەكە بەرەو رووی دەرەوەی پێستەكە رابكێشە بۆ رێگری كردن لە ئازار گەیاندن بە نەخۆشەكە.

٣ تەقەڵەكە فڕێبدە. ئەم كردارە دووبارە بكەرەوە بۆ هەموو تەقەڵەكانی تر، ئەگەر برینەكە دەمی نەكردەوە، دەتوانیت هەموو تەقەڵەكانی تر لاببەیت كە پێت سپێردراوە.

Cutting the suture

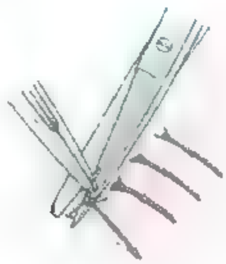

وێنەی ٢٥-١٤

Grasping the suture

وێنەی ٢٥-١٤

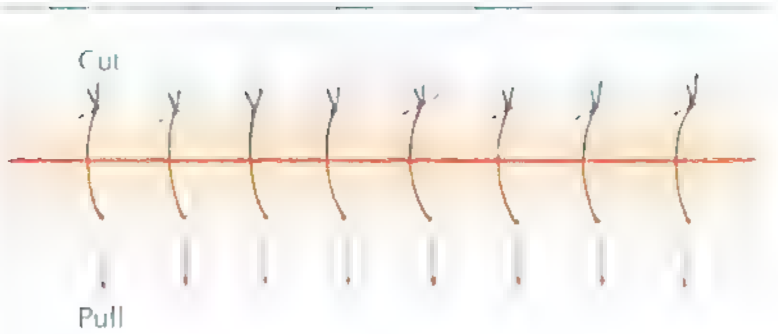

وێنەی ٢٦-١٤

لابردنی تەقەڵی بەردەوامی سادە

تەقەڵی یەکەم ببڕە بەرامبەری گرێکە دو تر، تەقەڵەکان لەهەمان لاوە ببڕە پاشان یەکەم تەقەڵ بە ئاراستەی گرێکە ڕاکێشە. بە هەمان شێوە بەردەوامبە، هەر تەقەڵێک بگرە بە هەمان شوێنەی گرتنی گرێی یەکەم تەقەڵ

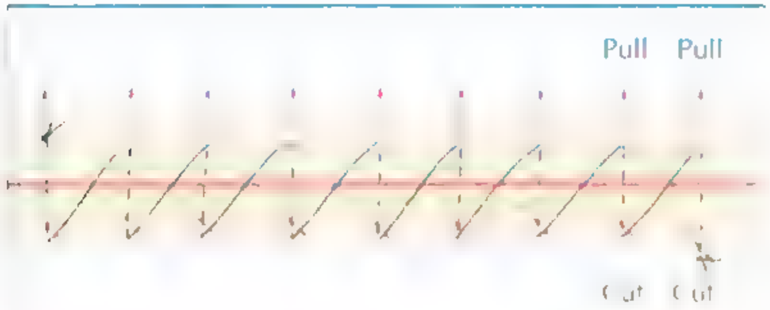

وێنەی ٢٧-١٤

لابردنی تەقەڵی دۆشەکی.

ئەگەر کرا، بەشی نیراوی بچووکی تەقەڵەکە بەرامبەر گرێکە بگرە وە بڕینی کۆتییەکانی ئەو بەشە نیراوەی کە لەسەر پێستەکەیە و دوورخستنەوەی ئەو بەشە بردراوە بچووکە بۆ ڕێگریکردن لە ڕاکێشانی بەناو شانەکانی ژێر پێست و پیسکردنیان. پاشان ئەوەی لە تەقەڵەکە ماوەتەوە ڕایکێشە بە ئاراستەی گرێکە. ئەگەر بەشی نیراوی تەقەڵەکە لەسەر پێست زۆر بچووک بوو، ئەوا یەک جار ببڕە و هەموو تەقەڵەکە بە ئاڕستەی پێچەوانە ڕاکێشە ئەم هەنگاوانە بۆ تەقەڵەکانی تریش دووبارە بکەرەوە، وە بە وریایی لە بڕینەکە بڕوانە بۆ نیشانەکانی هەوکردن

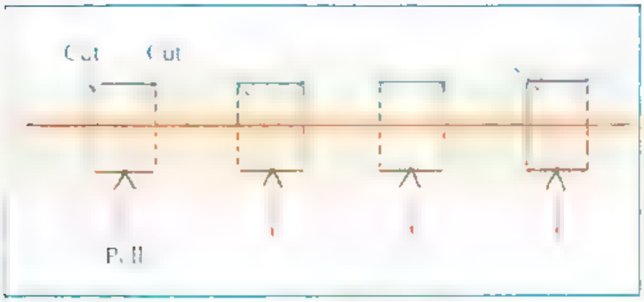

وێنەی ١٤-٢٨

تەقەڵی دۆشەکی ی بەردەوام

هەمان هەنگاوەکانی لابردنی تەقەڵی دۆشەکی بچڕ بچڕ پەیڕەو بکە، یەکەم جار پارچە بچووکە بیرووەکەی تەقەڵەکە لابەرە، ئەگەر کرا، بۆ ڕێگریکردن لە ڕکێشانی تەقەڵەکە بەناو شانەکانی ژێر پێست و پیسکردنیان، پاشان تەقەڵەکانی کە ماون بەئاڕاستەی گرێکە ڕاکێشە.

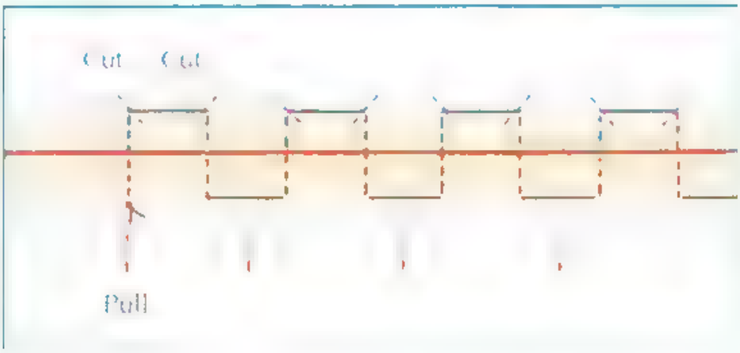

وێنەی ١٤-٢٩

بەشی شازدەهەم

ڕێگاکانی پێدانی دەرمان

ڕێگاکانی پێدانی دەرمان

٩.٥

شێوەکانی دەرمان:

Tablet: هاراوەی دەرمانە پەستراوە لە ناو هارد دریف یان لوولەیەکدا.

Capsule: دەرمانەکە داپۆشراوە بە بەرگێکی پارێزەری جەلاتینی.

Gel or jelly: ماددەیەکی نیمچە ڕەق ڕوون یان نیمچە ڕوونە کاتێک لەسەر پێست دەدرێت.

Lozenge: تەحت، خرە، شێوە هێلکەیە بە جۆرێک ئامادەکراوە کە کاتێک دەکرێتە نێو دەم ئەتوێتەوە

Lotion: دەرمانی تەنۆلکەیە، لە ناو گیراوەدا هەیە کە بەکاردێت بۆ لێدان یان دانانی لە سەر شوێنێک بۆ نموونە دانانی لەسەر جەستە

Powder: هاراوەی دەرمانە بە شێوەی تاک یاخوود تێکەڵ دەکرێت لەگەڵ پێکهاتەی هاراوی دەرمانی دیکەدا

Solution: دەرمانێکە لە ناو مادەیەکی دیکەدا دەتوێتەوە.

Ointment: ماددەیەکی ئامادەکراوی نیمچەڕەقە، بریتییە لە دەرمان بۆ دانان لەسەر بەشی دەرەوە.

Syrup: بریتییە لە دەرمان کە پێکدێت لە ئاو لەگەڵ گیراوەی شەکر.

Suppository: دەرمانێکی ئامادەکراوی ئاسانە بۆ توانەوە لە بەشێکی تووندی جەستەدا، نموونە وەک جەلاتین کە دەخرێتە ناو لەشەوە (کۆم، زێ، بۆری میز).

Ampoule: بووتڵێکی شووشەی بچووکە کە قەبارەکەی ١ تا ١٠ مل دەبێت کە تەنها یەک جۆر دەرمانی تێدا هەڵگیراوە.

Patch: بریتییە لەو دەرمانەی دەکرێتە ژێر پێستەوە و لە لایەن پێستەوە هەڵدەمژێت کاتێک دەکرێتە ناوەوە.

Vial: بووتڵێکی بچووکە بەکاردێت بۆ ڕەخیرەکردن و هەڵگرتنی دەرمان بە شێوەی شل و بە شێوەی هاراو

Spray: شلەیەکە بەردەوام لە ژێر پەستاندایە لە ناو بوتڵێکدا کە تایبەتە بە هەناسەدان.

جۆرەکانی چالاکی دەرمانەکان:

Therapeutic effect: چاوەڕوان دەکرێت یان پێشبینی دەکرێت بۆ وەڵامێکی فیسیۆلۆجی بە هۆی دەرمانەوەکە

Side effect: کاریگەری لاوەکی نامەبەست پێشبینی دەکرێت بە هۆی دەرمانەکەوە تووشی کەسەکە بێت، کە دەکرێت ببێتە هۆی ئازاری زۆر و بریندار بوون.

Adverse effect به شێوەیەکی گشتی چاوەڕوانی ئەرزێکی زۆر و تووند لەم دەرمانە دەکرێت، لەوانەیە بەکارهێنانیدا نەخۆشەکە لە هۆش خۆی بچێت.

Toxiceffect کاریگەری ژەهراوی بوون گەشە دەکات، دوای ئەوەی کەسەکە بڕی پێویست لەو دەرمانەی وەرگرتووە کاتێک دەرمانەکە لە ناو خوێندا کۆدەکرێتەوە لەبەر لاوازبوونی ریسە چالاکیەکان یان دەردراوەکانی ناو خوێن

Idiosyncratic reaction دەرمانەکان لەوانەیە ببنە هۆی کاریگەری پێشبینی نەکراو، هەروەک کاردانەوەی ... لە هەر نەخۆشێکدا کە زۆر نیە یان کاردانەوەی کەم، لەوانەیە ئەو کارد نەوەیە لە کاردانەوەی ئاسایی جیاواز بێت

Allergicreaction وەڵامدانەوەی چاوەڕوان نەکراو بۆ دەرمان بە رێژەی ٥ ١٠٪ بۆ هەموو دەرمانەکان ... دەرمانەکان یان ماددە کیمیاییەکان کاردەکەن وەک دژەپەیداکەرێک لە لەشدا بۆ پەیداکردنی دژە پەیداکەر

Synergiceffect کاریگەری ئەو دەرمانانەی کە تێکەڵ دەکرێن و دەدرێن بە نەخۆش زۆر زیاترە لە کاریگ... دەرمانێک کە بە تەنها دەدرێت بە نەخۆش.

کردارەکە: دەرزی لێدانی بۆ ناو پێست

پێناسە: دەرزی دەرمان بۆ ناو پێست بە بەکارهێنانی توبەرکۆلین یان سرنجێکی بچووک بە دەرزییەکی کورت ... ٥٨ نیبج) پێوانەی دروست (٢٥ تا ٢٧). گۆشەی دانی دەرزییەکان بۆ ناو پێست ٥ بۆ ١٥ پلە دەبێت تەنها ... کەم بە دەرمانەکە ١, ٠ بۆ ١ ٠ ملم) لە ناو پێست بدە چونکە ئەو دەرمانانە کاریگەرن، بە ناو پێست دەدرێن ... شوێنەی کە خوێن تێیدا کەم دەکات لەگەڵ هەڵمژینی دەرمانەکە بە هێواشی ڕوودەدات. لەوانەیە نەخۆشەکە کاردانەوەی هەستیاری هەبێت کاتێک دەرمانەکە بە خێرایی دەچێتە ناو سووڕی خوێن.

بەکارهێنان:

-بۆ ئەنجامدانی بەنجی ناوچەیی(مەوزوعی) وەک دەرمانی زایلۆکاین

- بۆ چەند جۆرێکی پشکنینی نەخۆشی بەکاردێت وەک پشکنینی tuberculin

- بۆ پشکنینی هەستیاری بە دەرمان بەتایبەت بۆ دەرمانەکانی هەوکردن کە بە Antibiotic ناسراون

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١- جێبەجێکردنی کردارەکە بەپێی پرۆتۆکۆل. پێد چوونەوە و خۆئامادەکردن بۆ هەنگاوەکانی کردارەکە پێش دەستپێکردنی	جێبەجێکردنی پێوەرەکان بۆ نەخۆشەکە بە پێی پێوەرە ئاساییەکا... بوونەوەی ئەگەری هەڵە کەمکەیەوە هەروەها پارمەتی دەدات ... دیاریکردن و بەکارهێنانی شوێنەکە بۆ پێوانەکردن.
٢- پاکوخاوێنی دەست ئەنجام بدە.	بۆ ڕێگری گرتن لە مەترسی تووشبوون لە یەکتری / پیسبوون
٣- بەکارهێنانی خۆپارێزی ستاندارد و تەکنیکی پاککەرەوەی گونجاو. خۆت لە خوێن و شلەی لەش بە لەدەستکردنی دەستکێش بپارێزە.	بۆ پاراستنی خۆت و نەخۆش و ئیشکەرانی تری ئەنکەی تەندروستی لە دژی بوونی هەر وردە زیندەوەر و بەکتریایەک.
٤ کۆکردنەوەی هەموو ئەو پێداویستییانەی کە پێویستن.	بۆ ڕێگەگرتن لە تێکچوونی کردارەکە ڕێکخستن ئاسانکاری دەکات ... هەبوونی شارەزای دروست.

٥ پشکنینی هەنگاوەکان و دڵنیابوونەوە لە ناسنامەی نەخۆشەکە بە بەکارهێنانی لانی کەم دوو پێناسی نەخۆش	ڕێکخستنەکە جۆری پێچانەوەکە ڕوون دەکاتەوە. سەلامەتی نەخۆش دەستەبەر دەکات.
٦- ڕوونکردنەوەی کردارەکە بۆ نەخۆش	بۆ کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێ و زیادکردنی هاوکاری -بەدەستهێنانی ڕەزامەندی بۆ ئەو کردارە پێدانی زانیاری خێراتر و هەماهەنگی و لێک تێگەیشتن.
٧- دەرگاکە دابخە لەگەڵ داپۆشینی یان پەردەکە ڕابکێشە.	دابینکردنی تایبەتمەندی لەگەڵ کەم کردنەوەی زیندەوەرە هەواییەکان
٨- ئامادەکردنی دەرمانەکان بۆ یەک نەخۆش لە کاتی خۆیدا بە بەکارهێنانی تەکنیکی پاککراو و ڕێگەگرتن لە هەر لێ تێکچوونێک. پشکنینی زانیاری سەر دەرمانەکە بە وریاییەوە و بە پێی ڕێنماییەکانی دکتۆر،٢ جار لە کاتی ئامادەکردنی دەرماندا.	دڵنیابوونەوە لەوەی دەرمانەکە پاکژکراوە ڕێگەگرتن لە سەرقاڵ بوون هەڵەی ئامادەکردنی دەرمان کەم دەکاتەوە ئەمانە یەکەم و دووەم پشکنین بۆ وردی دڵنیابوون لەوەی کە دەرمانی دروست بەکاردەهێنرێت.
٩- پێدانی دەرمان بە نەخۆشەکە لە کاتی گونجاودا. ئەو دەرمانانەی کە کاتی تەواویان پێویستە بڕیتین لە STAT, یەکەم جار، یان ئامادەکردنی ژەمێک لەگەڵ یەک جار لە دەرمانەکان. پێدانی دەرمانەکان بە پێی کات لەگەڵ خشتەی گرنگ وەک(antibiotics, anticonvulsants, insulin,anticoagulants , immunosuppressiveagents) لە کاتی گونجاوی دیاریکراودا(دوانەخستنی بۆ ماوەی ٣٠ خولەک لە پێش یان لە دوای خشتەی ژەمەکە) پێدانی ئەو دەرمانانەی کە کاتی دیاریکراویان نییە بە پێی خشتەی گرنگ لە مەودای ١ یان ٢ کاتژمێر لە ژەمی خشتەکراو لە کاتی پێدانی دەرمان ٦ هەنگاوەکە ڕاستەکەی پێدانی دەرمان جێبەجێ بکە	نەخۆشخانەکان دەبێت پەیڕەوی پێدانی دەرمان ڕێکاری کاتی پێدانی دەرمان بگرنە بەر بە ڕەچاوکردنی سروشتی دەرمانی دیاریکراو، جێبەجێکردنی بە شێوازێکی پزیشکی تایبەت و پێویستی نەخۆش ئەو دەرمانانەی کە کاتی دیاریکراو و خشتەیان هەیە ئەوانەن کە زوو یان دواخستنی پێدانی لە ٣٠ خولەک زیاتر لە پێش یان لە پاش ژەمی خشتەکراو لەوانەیە ببێتە هۆی زیان یان ئەنجامی چارەسەری کەم یان کەمی کاریگەری دەرمان. ئەو دەرمانانەی کە کاتی دیاریکراویان نییە ئەوانەن کە نابێت لە ماوەیەکی دیاریکراودا ببێتە هۆی زوو یان درەنگ کارکردنیان لە مەودای ١ بۆ ٢ کاتژمێر نابنە هۆی زیان یان ئەنجامی چارەسەی کەم یان کەمی کاریگەری دەرمان
١٠ دەستنیشانکردنی نەخۆش بە بەکارهێنانی دوو پێناسی نەخۆش وەک (ناو، ڕۆژی لە دایکبوون، یان ناو و ژمارەی ناسنامە) بە پێی پەیڕەوی یاسایی. بەراوردکردنی ئەو کەسانەی زانیاریان هەیە لەسەر ریکۆردی پزیشکی یان ئامار MAR.	دڵنیابوونەوە لە دروستی نەخۆشەکە لەگەڵ جێبەجێکردنی پێداویستییەکانی لیژنە هاوبەشەکان بۆ سەلامەتی نەخۆشەکە هەندێک لە ئاژانسەکان ئێستا بارکۆدەکان بەکار دەهێنن بۆ بەرمەتیدان لە ناسینەوەی نەخۆشەکە.
١١- لەسەر جێگای نەخۆشەکە دووبارە بەراوردی MAR یان چاپی کۆمپیوتەر لەگەڵ ناوی دەرمانەکە لەسەر زانیاری دەرمانەکە لەگەڵ ناوی نەخۆشەکە. پرسیار لە نەخۆشەکە بکە ئایا هەستیاری هەیە	ئەمە سێیەم تاقیکردنەوەیە بۆ دڵنیابوون لە دروستی نەخۆشەکە. لە وەرگرتنی دەرمانی ڕاست. دڵنیابوونەوە لە ڕابردوی هەستیاری نەخۆش
١٢- گفتوگۆ لەسەر ئامانجی هەر دەرمان و ڕێوشوێنێک و کاریگەری خراپی بکرێت. ڕێگە بە نەخۆش بدە هەر پرسیارێک بکات بە نەخۆشەکە بڵێ کە دەرزییەکە دەبێتە هۆی سووتانەوەی یان کەمێک پێوەدان	نەخۆش مافی ئەوەی هەیە ئاگاداریکرێتەوە، تێگەیشتنی نەخۆش بۆ هەر دەرمانێک، دەبێتە هۆی باشترکردنی پەیوەستبوون بە چارەسەری دەرمان. یارمەتی کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێی نەخۆش دەدات

١٣- شوێنی ڕاست هەڵبژێرە. تێبینی لێچوونەکان یان گۆڕینی ڕەنگی پێست بکە. ئەگەر بکرێت دیاریکردنی شوێنەکە سێ بۆ چوار پەنجەی ژێر پێ و دووری و پانی دەستێک لەسەرووی مەچەکەوە. ئەگەر ناتوانی مەچەک بەکاربهێنیت، بگەڕێوە سەرەوە. ئەگەر پێویست بکات شوێنە ڕاستەکان بەکاربهێنە بۆ دەرزی ژێر پێست	شوێنی دەرزی ناو پێست سەربەستە لە گۆڕانی ڕەنگ یان موو، کە... دەتوانیت ئەنجامەکانی تاقیکردنەوەی پێست بە دروستی ببینیت و ... بدەیتەوە
١٤- یارمەتی نەخۆش بدە لە هەبوونی شوێنێکی ئاسوودە داوا لە نەخۆش بکە قولی درێژ نەکات و پشتگیری بکە و ئانیشکی با لەسەر ڕوویەکی تەخت بێت	جێگیرکردنی شوێنی دەرزیەکە بۆ ئاسان چوونە ناوەوەی.
١٥- شوێنەکە بە سوابێک پاک بکەرەوە. پاکردنەوەی لە ناوەڕاستی شوێنەکەوە، وە بە ئاڕاستەی بازنەی بیخولێیەرەوە بۆ دەرەوە بۆ نزیکەی ٥ سم (٢ ئینج)	کردنی میکانیکی شوێنەکە دەبێتە هۆی لابردنی ئەو دەردراوەی ... میکرۆئۆرگانیزمی تێدایە. ئازار لە شوێنی دەرزی لێدان کەم دەکاتەوە.
١٦- هەڵگرتنی سوابەکە بەن گۆڕەکە لە نێوان پەنجەی سێهەم و چوارەمی دەستی ئازاڵ.	گۆڕینی سوابەکە بە ئاسانی دەمێنێتەوە کاتێک دەرزیەکە دەردەکرێت
١٧- لابردنی سەری دەرزیەکە لە دەرزیەکە بە ڕاکێشانی ڕاستەوخۆ.	ڕێگەگرتن لە بەرکەوتنی دەرزیەکە لەگەڵ لاکانی سەرەکەی ڕێگە ... تووشبوون دەگرێت.
١٨- هەڵگرتنی سرنجەکە لە نێوان پەنجە گەورە و پەنجەی نیشانەی دەستی زاڵ و ڕووی دەرزیەکە بۆ سەرەوە	دەرزی لێدان بە نەرمی پێویستی بە دەست لێدانێکی باشی ... سرنجەکە هەیە. لەگەڵ لارکردنەوەی بۆ سەرەوە کەمتر لە ... چونەناوەوەی دەرمانەکە بۆ ناو شانەی ژێر پێست هەیە.
١٩- بە دەستی ئازاڵ و بەکارهێنانی پەنجە گەورە یان پەنجەی نیشانە پێستەکە لەسەر شوێنەکە ڕابکێشە.	دەرزیەکە بە ئاسانی پێستی توند کون دەکات.
٢٠- بە دەرزیەکە بەرەو ڕووی پێستی نەخۆشەکە و تێکردنی دەرزیەکە بە هێواشی بە گۆشەی ٥ تا ١٥ پلە تاکو هەست بە بەرگری دەکەیت پاشان پاڵ بە دەرزیەکەوە بنێ بە درێژایی پێست بە نزیکەی ٣ملم ١٨ ئینج بۆ ژێر ڕووی پێست.	دڵنیابوونەوە لەوەی سەری دەرزیەکە لە ناو پێستایە، ئەنج... نادروستت دەست دەکەوێ ئەگەر دەرزیەکە بە گۆشە و قووڵی ... لێ نەدرابێت
٢١- لێدانی دەرمانەکە بە هێواشی، بە شێوەیەکی ئاسایی هەست بە بەرگری دەکەیت، ئەگەر هەستی پێنەکرد ئەوا دەرزیەکە زۆر لە قووڵییە، دەبێت دەریبکەیت و دووبارە دەست پێبکەیتەوە.	لێدانی بە هێواشی دەبێتە هۆی کەم کردنەوەی نا ئاسوودەیی لە ... شوێنەکە، توێی پێست توندە بە ئاسانی فراوان نابێت لە کاتی د... لیدان پێویست ناکات دەریکرێتەوە، چونکە تا ڕادەیەک بێ لووە... خوێن
٢٢- لە کاتی لێدانی دەرزیەکە، تێبینی بلقی بچووک بکە بە نزیکەی ٦ملم ١٤ ئینج هاوشێوەی گازگرتنی مێشولەیە کە لەسەر ڕووی پێست دەردەکەوێت	بلق ئاماژەیە بۆ ئەوەی کە دەرمانەکەت لە ناو پێست داناوە
٢٣- لە دوای دەرهێنانی دەرزیەکە، بە نەرمی سوابێکی ئەلکهول یان گۆزێک لەسەر شوێنەکە بەکاربهێنە	مەساج بۆ شوێنەکە مەکە، ئەگەر پێویست بوو باندیجێک بەکاربهێنە.

٢٤- پشكنینی ئلَق بەكارهێنانی پێنووسی پێست و كێشانی بازنە بە دەوری شوێنی دەرزی لێدان تـاقیكردنەوەی شـوێنەكان بخـوێنەرەوە لە ٤٨ بـۆ ٧٢ كاتژمێر گەڕان بۆ ناوچەی رەق، چر، شوێنی بەرزكراوی پێست لەدەوری ناوچەی دەرزی لێدان. ١٥ ملم یـان زیـاتر لەو نەخۆشـانەی كە هـیچ هۆكارێكی مەترسیداریان نییە بۆ نەخۆشی سیل ١٠ ملم یـان زیـاتر لەو نەخۆشـانەی كە كـۆچبەری ئەم دوایـیەن، دەرزی بەكـرهێنەرانی مـاددە هۆشـبەرەكان؛ دانیشـتوان و كارمەنـدەكان بەكێكن لە هەرە رێكخسـتنە مەترسیدارەكان. ئەو نەخۆشــانەی كە نەخـــۆشی درێژخایەنیـــان هەیە؛ منـدالأنی خـوار تەمەن ٤ سـال، كـۆرپەلە، منـدال و هەرزەكار رووبەرووی مەترسی گەورە دەبنەوە.	دبـری دەكاب كە ئاسا كاریگكردن لەگەڵ بەرگری دژە لەش روودەدات ئات ئا؛ بیشەیەی ئەرێنی بۆ تاقیكردنەوەی هەستیاری بنەی كارد بەوە بە بێ دروودوخی نەخۆش دەگۆرێت پێویستە مانەر بخوێنرێتەوە بە موە جیاوارەكاندا بۆ دیاریكردنی ئەنجامی تاقیكردنەوە هێماكانی پێنووسەكە ئاسانكاری دەكات بۆ دووربینەوە تۆ ئەنجامی تاقیكردنەوەی پێست دیاری دەكەیت لە كاتی جۆراوجۆردا، لەسەر بنەمای جۆری ئەو دەرمانانەی بەكـاردەهێنرێ یـان جـۆری تـاقیكردنەوەی پێسـت تەواو بـووە. رێنیشـاندەرەكانی بەرهەمهێنەر دیـاری دەكـات كە چ كاتێـك ئەنجـامی تاقیكردنەوە دەخوێنرێتەوە
٢٥- گەڕانـــدنەوەی پێداویســـتیەكان كـــۆكردنەوەی پێداویستیە بەكارهاتووەكان، پاكردنەوەی یان هەڵگرتنی پێداویســـتیەكان لە شـــوێنی گونجـــاو. پـــاكردنەوەی شوێنەكەت بە جێهێشتنی هەر وەك پێشتر.	بۆ پاراستنی شوێنەكە و پێداویستیەكان بە سەلامەتی و پاكوخاوێنی بۆ بەكارهێنانی داهاتوو.
٢٦- لابردنی دەستكێشەكان و جێبەجێكردنی پاكوخاوێنی دەستەكان.	بۆ رێگری گرتن لە مەترسی تووشبوون لە یەكتری / پیسبوون

تۆماركردن و راپۆرتكردن:

تۆماركردنی دەرمـان، ژەم، شـێواز، شـوێن، كـات و بەروار لە MAR راسـتەوخۆ لە دوای پێـدان. نەک لە پێشـتر، بە دروستی واژۆی MAR بكە بە پێی پێوەری یاسایی.

تۆماركردنی شوێن و ناسنامەی دەرزیەكە، لەگەڵ شێوەی پێست لە تێبینیەكانت

تۆمـاركردنی هەر كاریگەرییەكی نەخـوازراو لە دەرمـانەوە بـۆ سـەر تەندروسـتی دانیشـتوانی نەخـۆش، تۆمـاركردنی هەر كاریگەرییەكی خراپ بە پێی پێوەری یاسایی.

تۆماركردنی فێربوونی نەخۆش، سەلماندنی ئاستی ئاستی تێگەیشتنی نەخۆش، وەڵامدانەوەی نەخۆش بۆ دەرمان.

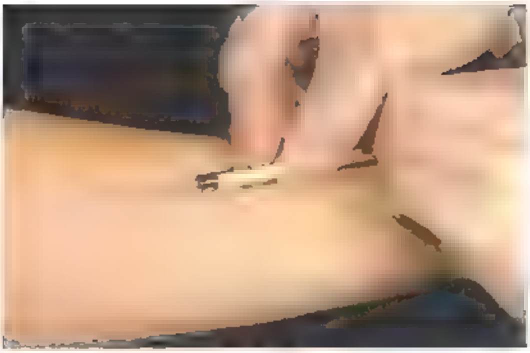

وێنەی ١٥.١

ئەنجامە چاوەڕواننەکراوەکان	هۆکارە پەیوەندیدارەکان
نەخوش گلەی لە هەبوونی ئازار لە شوێنی دیاریکراو یان بەردەوامی کزانەوە دەکات لە شوێنی دەرزییەکە، کە ئەمەش ئاماژەیە بۆ هەبوونی برین لە دەمار یان لە ملوولەی خوێن	هەڵسەنگاندنی شوێنی دەرزی ئاگاداری دابینکەری تەندروستی نەخۆش بکە
شوێنی بەرزکراو، سوورکراو، یان سەخت(ڕەق) دروست دەبێت لە دەوری ناسینەوەی پشکنینی شوێنەکە.	ئاگاداری دابینکەری تەندروستی نەخۆش بکە تۆمارکردنی هەستیاری بۆ دەرزییە هەستیارەکان یان پشکنینی ئەرێنی ئەگەر پشکنینی دژە سیل بۆپێست تەواو بوو.
نەخۆشەکە کاردانەوەی خراپی هەیە لەگەڵ نیشانەکانی میزو، خورشتی زۆر، دەنگی خیرە خیر، لەگەڵ تەنگەنەفەسی	ئاگاداری دابینکەری تەندروستی نەخۆش بکە وەڵامدانەوەی گونجاو بۆ کاردانەوەی دەرمان بۆ نموونە پێدانی دەرمانی تەنگەنەفەسی و هاستیاری وەک as (diphenhydramine [Benadryl] or epinephrine). زیاکردنی زانیاری هەستیاری نەخوش بۆ تۆمارەکە
نەخۆشەکە ناتوانێت مەبەست یان نیشانەکانی پشکنینی پێست روون بکاتەوە	دابینکردنی فێرکردنی زیاتر بۆ نەخۆش یان دابینکردنی چاودێری خێزان ناسینەوەی نەخوش ناتوانێت فێر بێت لەم کاتەدا

ڕێگای دەرزی لێدان بە ناو ماسولکە (IM) و نیشتنی دەرمانەکە بە ناو شانەی ماسولکەی قوول، کە سەرچاوەی دەولەمەندی خوێنە. ئەمەش ڕێگە دەدات بەوەی کە دەرمانەکە خێراتر هەڵبمژرێت وەک لە ڕێگای لێدان ی ژێر پێست. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا مەترسی زیاتری هەیە لە کاتی لێدانی ڕاستەوخۆ بۆ ناو خوێنبەرەکان.

دیاریکردنی پێوەری دەرزیەکە بە پێی دەرمانەکە بۆ بەکارهێنان. بۆ نموونە بەکارهێنانی دەرمانی بەرگری و دەرمانی ناو ماسولکە لە گیراوەی ئاوی لەگەڵ ٢٠ بۆ ٢٥ پێوانەی دەرزی. پێدانی لیخ یان ڕۆن بە پێی گیراوەکە بە پێوانەی ١٨ بۆ ٢١. بەکارهێنانی پێوانەی بچووکی دەرزی ٢٢ بۆ ٢٥ بۆ مندال. ڕێنوێنییەکانی ئێستا بۆ درێژی دەرزی لە ناوەندەکانی کۆنترۆڵ و خۆپاراستنی نەخۆشی (٢٠١١) لەسەر بنەمای کێشی نەخۆش و پێوەری ستاندارد (٪) نەخۆشێکی پێگەیشتوو کە لاواز بێت پێویستی بە دەرزییەکە کە درێژییەکەی ٥/٨ بۆ ١ ئینج بێت. لە کاتێکدا نەخۆشێکی ئاسایی پێویستی بە ١ ئینج دەبێت. ئەو نەخۆشانەی کێشیان زیاتر لە ٧٠ کیلۆیە پێویستی بە ١ ئینج بۆ ١،٥ ئینج دەبێت، هەروەها ئەو نەخۆشانەی کێشیان زیاتر لە ٩٠ کیلۆیە پێویستی بە ١،٥ ئینج دەرزی دەبێت

بەڵگەکان لەسەر بنەمای ڕاهێنان و پێشنیارکردنی درێژی دەرزی بۆ پێگەیشتوو بەسەر بنەمای دیاریکردنی شوێنەکەیە:

Vastus lateralis: ١٦ بۆ ٢٥ ملم (٥/٨ بۆ ١ ئینچ)

Ventrogluteal: ٣٨ ملم (١،٥ ئینچ)

Deltoid: ٢٥ بۆ ٣٨ مم (١ بۆ ١،٥ ئینچ)

پێشنیارەکان بۆ درێژی دەرزی بریتییە لە :

٢٥ ملم (١ ئینچ) بۆ کۆرپەلە

٢٥ بۆ ٣٢ ملم(١ بۆ ١ ١/٤ ئینچ) لە منداڵان

٣٨ بۆ ٥١ ملم (١ ١/٢ بۆ ٢ ئینچ) بۆ منداڵە بەتەمەنەکان

منداڵی لە دایکبووی پێشوەخت یان بچووک، کۆرپەی لاواز، لەوانەیە پێویستی بە دەرزی کورتتر هەبێ بە پێی کێش و بارستای ماسولکە. منداڵی قەڵەو لەوانەیە پێویستی بە دەرزی درێژتر هەبێ تا ٣٨ ملم (١ ١/٢ ئینچ) .پێشنیارەکان بۆشوێنی لێدانی دەرزی ناو ماسولکە لە منداڵاندا بریتییە لە بەکارهێنانی anterolateral thigh بۆ منداڵی سەروو ١٢ مانگ Deltoid لە منداڵی ١٨ مانگ و گەورەتر. Ventrogluteal بۆ منداڵانی هەموو تەمەنەکان

لە کاتی دیاریکردنی شوێنی لێدانی M ، ئەوا شوێنێک دیاری بکە کە دوور بێت لە ئازار، تووشبوون، شانەی مردوو، کوتران، برین. هەروەها ڕەچاوی ئەو شوێنانە بکە کە ژێرەوەی ئێسک، دەمار و خوێنبەرەکانی خوێن لەگەڵ بڕی دەرمانەکەی کە بە کاری دەهێنیت بۆ شوێنی ventrogluteal muscle بەپێ دەستی بخەرە سەرکڵاوە گەورەی ڕانی سمتی نەخۆشەکە لەگەڵ بە ستوونی کردنی مەچەک بۆ ئێسکی ڕان بەکارهێنانی دەستی ڕاست بۆ لای چەپی سمت بەکاربهێنە و دەستی چەپ بۆ لای ڕاستی سمت بەکاربهێنە ئاماژەکردن بۆ ناوچەی نێوان سک و ڕان بە پەنجە گەورە، ئاماژەکردن بە پەنجەی نیشانەکەر بەرەو anterior superior Iliac spine وە پەنجەی ناوەڕاست درێژ بکەوە بە درێژایی iliac crest بەرەو سمت پەنجەی نیشاندەر و پەنجەی ناوەڕاست لەگەڵ iliac crest سێگۆشەیەکی شێوە V پێکدەهێنێت.

ماسولکەی vastus lateralis شوێنێکی تری دەرزی لێدانە لە گەورەکاندا بەکاردەهێنرێت، هەروەها شوێنێکی پەسەندە بۆ پێدانی بایۆلۆجییەکان بۆ نموونە کوتانی بەرگری بۆ کۆرپەو منداڵی لاو و منداڵ درێژ دەبێتەوە بۆ پێگەیشتوو لە پێتای دەست لەسەرەوەی ئەژنۆ بۆ پێتای دەست لەخوارەوەی کڵاوە گەورەی ئەژنۆ بەکارهێنانی ناوەڕاست سێ یەکی ماسولکە بۆ دەرزی لێدان.

شوێنی مسولکەی Deltoid دیاری بکە بە دەرخستنی تەواوی قۆڵی سەرەوەی نەخۆشەکە لەگەڵ شانی و داکردن لێی بۆ پشوودان بە قۆڵی لە تەنیشت خۆی بێ بە پاڵپشتی کردنی قۆڵی نەخۆشەکە لەگەڵ نوشتانەوەی ئانیشکی هیچ قۆڵێکی بە تووندی مەپێچەرەوە ڕێگە بە نەخۆش بدە دابنیشێت، بوەستێت، یان پاڵکەوێت دەستلێدانی لێواری خوارەوەی acrom on process کە بناغەی سێگۆشەیەک لە هێڵدا لەگەڵ خاڵی ناوەڕاستی لای قۆڵی سەرەوە دروست دەکات شوێنی دەرزی لێدانەکە لە ناوەڕاستی شوێنی دەرزی لێدانەکە لە ناوەڕاستی سێگۆشەکەدایە نزیکەی ٣ تا ٥ سم (١ تا ٢ئینچ) لە خوار acromion process.

شێوازی Z-track تەکنیکێکە بۆ ڕاکێشانی پێست لە کاتی دەرزی لێداندا، پێشنیار دەکرێت بۆ دەرزی IM دەستە هۆی ڕێگە گرتن بە درەکردنی دەرمانەکە بۆ ناو شانەی ژێر پێست، دژە دزەکردنی دەرمانە لە ماسولکەدا و دەستە هۆی کەم کردنەوەی کولانەوەی. بۆ بەکارهێنانی شێوازی Z track دەرزییەکی قەبارە گونجاو بۆ سرنجەکە بەکاربێنە شوێنی IM دەستنیشان بکە، باشترە ماسولکەیەکی گەورە و قووڵ بێت وەک ventrogluteal ڕاکێشانی پێستی سەروو شانەی ژێر پێست بە نزیکەی ۲،۵ بۆ ۳،۵ سم (۱ بۆ ۱/۲ ئینچ) بە لایەنی لاتەنیشتی بارووی دەستی - پێستەکە بگرە هەتا دەرزییەکە لێدەدەیت دواتر شوێنەکە پاک بکەرەوە، لێدانی دەرزییەکە بە قووڵی بۆ ناو ماسولکە بۆ کەم کردنەوەی نا ئاسوودەیی شوێنی دەرزییەکە. نیتر پێویست بە هەوا نێکردن ناکات دوی لێدانی دەرزییەکە و پێدانی کوتان

ئەمە بەرپرسیارێتی پەرستارەکانە بۆ پەیڕەوکردنی سیاسەتی ئاسایش لە دوای لێدانی دەرزییەکە. بۆ ماوەی ۱۰ چرکە دەرزییەکە لە ناوەوە بهێنەرەوە بۆ بڵاوبوونەوەی دەرمانەکە بە یەکسانی بەردانی پێستەکە لەدوی دەرهێنانی دەرزییەکە، بەمەش شێوەیەکی زیگ زاگ بە جێدەهێڵێت کە ڕێڕەوی دەرزییەکە دادەخات کە تێیدا شانەکان لەسەر یەک ڕیز بوون. دەرمانەکەش هەڵدەمژرێت لە ڕێی شانەی ماسولکەکانەوە.

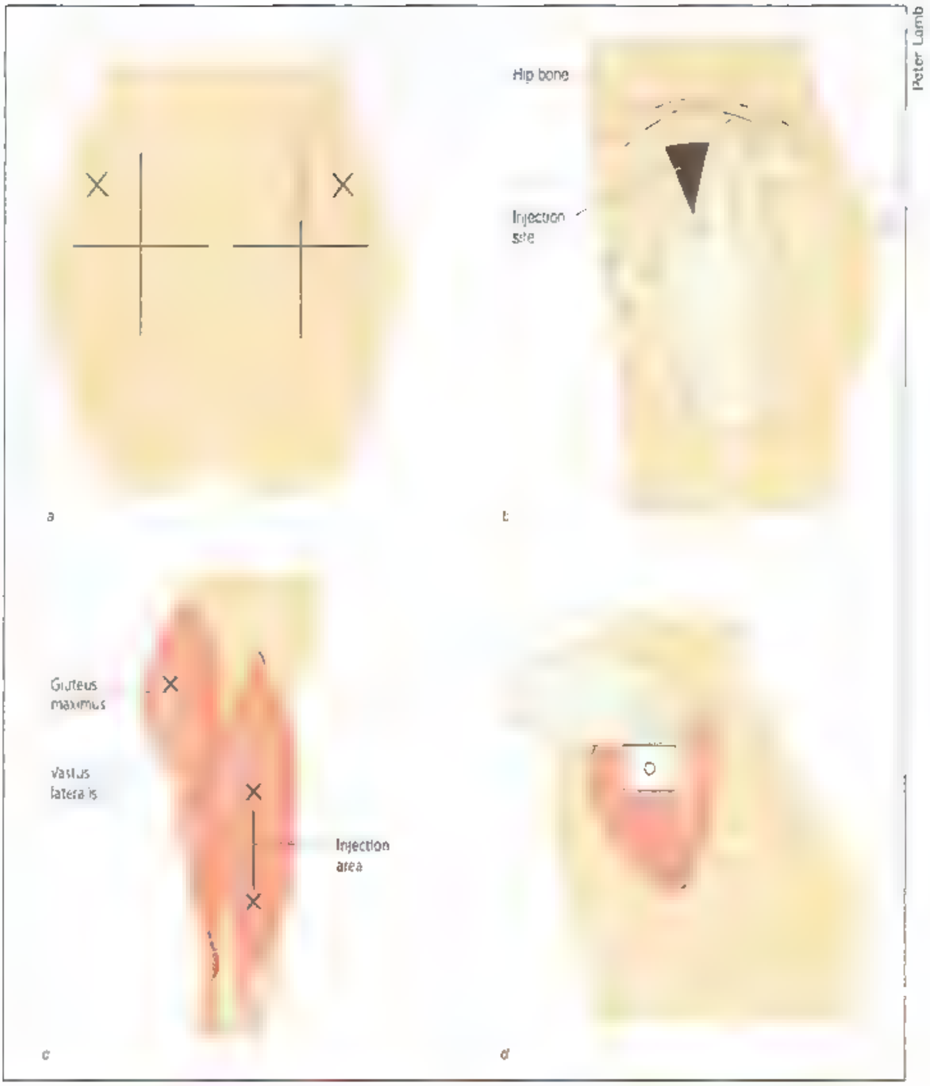

Figure 1. Intramuscular injection sites: dorsogluteal site (a), ventrogluteal site (b), vastus lateralis site (c) and deltoid site (d)

کردارەکە: دەرزی ناو ماسولکەکان (IM)

پێناسـە: لێدانی دەرزی بە ڕێگەی نـاو ماسـولکە کە دەرمـانەکە دەکاتە نـاو شـانەی ماسـولکەی قـووڵ، کە پـڕ
سەرچاوەی خوێن، ڕێگە بە هەڵمژینی دەرمانەکە دەدات بە شێوەیەکی خێراتر لە شێوازی دەرزی ژێر پێست

- بۆ بەدەستهێنانی کاریگەری خێراتری دەرمانەکە زیاد لەوەی کە بەدەست دەهێنرێت لە ڕێگەی پێستەوە لەگەڵ ژێرپێست دا
- بۆ ئەو دەرمانانەی کە گونجاو نین بۆ پێدانیان لە ڕێگەی دەمارەوە.

پێداویستییەکان:

- قەبارەی سرنجی گونجاو لەگەڵ دەرزی:
- ٢ بۆ ٣ مل بۆ گەورە
- ٠.٥ بۆ ١ مل بۆ منداڵی ساوا و بچووک
- درێژی دەرزی دەبێت بگونجێ لەگەڵ شوێنی دەرزی و تەمەنی نەخۆش
- پێوەرەی دەرزییەکە زۆرجار پشت دەبەستێت بە درێژی دەرزییەکە پێدانی دەرمان لە گیراوەیەکی ئاوی بە ٢٥ پێوانەی دەرزییەکە.
- سوابی ئەلکهول
- پارچە گۆزێکی بچووک
- دەرمانی Vial یان ampule
- دەستکێشی پاک
- تۆمارکردنی دەرمانی پێدراو (MAR) یان چاپی کۆمپیوتەر
- دەفری بەرگری لە کونکردن

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١- جێبەجێکردنی کردارەکە بەپێی پرۆتۆکۆل، پێداچوونەوەی دمروونی بۆ هەنگاوەکانی کردارەکە پێش دەستپێکردنی	جێبەجێکردنی پێوەرەکان بۆ نەخۆشەکە بە پێی پێوەرە ئاساییەکان. پە نی ڕاستەوخۆ لە هەڵبژاردنی ئامێرەکە هەروەها یارمەتی دەدات لە دیاریکردن و بەکارهێنانی شوێنەکە بۆ پێوانەکردن.
٢- پاکوخاوێنی دەست ئەنجام بدە.	بۆ ڕێگری گرتن لە مەترسی تووشبوون لە یەکتری / پیسبوون
٣- بەکارهێنانی خۆپارێزی ستاندارد و تەکنیکی پاککەرەوە وەک گونجاو. خۆت لە خوێن و شلەی لەش بپارێزە بە لەبەرکردنی دەستکێش	بۆ پاراستنی خۆت و خودی نەخۆش و دابینکەرانی تری تەندروستی لە دژی بوونی هەر وردە زیندەوەرێک.
٤- کۆکردنەوەی هەموو ئەو پێداویستیانەی کە پێویستن	بۆ ڕێگەگرتن لە تێکچوونی کردارەکە ڕێکخستن ئاسانکاری دەکات لە هەبوونی شارەزای دروست.
٥- پشکنینی هەنگاوەکان و دڵنیابوونەوە لە ناسنامەی نەخۆشەکە بە بەکارهێنانی لانی کەم دوو پێناسی نەخۆش.	ڕێکخستنەکە جۆری پێچانەوەکە ڕوون دەکاتەوە. سەلامەتی نەخۆش دەستەبەر دەکات
٦- ڕوونکردنەوەی کردارەکە بۆ نەخۆش.	بۆ کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێ و زیادکردنی هاوکاری •بەدەستهێنانی ڕەزامەندی بۆ ئەو کردارە •پێدانی زانیاری خێراتر هەماهەنگی و لێک تێگەیشتن
٧- دەرگاکە دابخە لەگەڵ داپۆشینی یان پەردەکە ڕابکێشە	دابینکردنی تایبەتمەندی لەگەڵ کەم کردنەوەی زیندەوەرە هەواییەکان
٨- ئامادەکردنی دەرمانەکان بۆ یەک نەخۆش لە کاتی خۆیدا بە بەکارهێنانی تەکنیکی پاککراو و ڕێگە گرتن لە هەر لێ تێکچوونێک. پشکنینی زانیاری سەر دەرمانەکە بە وریاییەوە و بە پێی ڕێنماییەکانی دکتۆر،٢ جار لە کاتی ئامادەکردنی دەرماندا.	دڵنیابوونەوە لەوەی دەرمانەکە پاکژکراوە ڕێگەگرتن لە سەرقاڵ بوون، هەڵەی ئامادەکردنی دەرمان کەم دەکاتەوە ئەمانە یەکەم و دووەم پشکنین بۆ وردی دڵنیابوون لەوەی کە دەرمانی دروست بەکاردەهێنرێت
٩- پێدانی دەرمان بە نەخۆشەکە لە کاتی گونجاودا.	نەخۆشخانەکان دەبێت پەیرەوی پێدانی دەرمان ڕێکاری کاتی پێدانی دەرمان بگرنە بەر بە ڕەچاوکردنی سروشتی دەرمانی دیاریکراو، جێبەجێکردنی بە شێوازێکی پزیشکی تایبەت و پێویستی نەخۆش.
١٠- دەستنیشانکردنی نەخۆش بە بەکارهێنانی دوو پێناسی نەخۆش وەک (ناو، ڕۆژی لە دایکبوون، یان ناو و ژمارەی حساب) بە پێی پەیرەوی یاسایی. بەراوردکردنی ئەو کەسانەی زانیاریان هەیە لەسەر ڕیکۆردی پزیشکی یان ئامار MAR	دڵنیابوونەوە لە دروستی نەخۆشەکە لەگەڵ جێبەجێکردنی پێداویستییەکانی لیژنەی هاوبەشەکان بۆ سەلامەتی نەخۆشەکە هەندێک لە ئاژانسەکان ئێستا بارکۆدەکان بەکاردەهێنن بۆ یارمەتیدان لە ناسینەوەی نەخۆشەکە
١١. لەسەر جێگای نەخۆشەکە دووبارە بەراوردی MAR یان چاپی کۆمپیوتەر لەگەڵ ناوی دەرمانەکە لەسەر زانیاری دەرمانەکە لەگەڵ ناوی نەخۆشەکە. پرسیار لە نەخۆشەکە بکە ئایا هەستیاری هەیە	ئەمە سێیەم ئاڤیکردنەوەیە بۆ دڵنیابوون لە دروستی نەخۆشەکە لە وەرگرتنی دەرمانی ڕاست. دڵنیابوونەوە لە ڕابردووی هەستیاری نەخۆش

١٢- گفتوگۆ لەسەر ئامانجی هەر دەرمان و ڕێوشوێنێک و کاریگەری خراپی بکرێت. ڕێگە بە نەخۆش بدە هەر پرسیارێک بکات، بە نەخۆشەکە بڵێ کە دەرزییەکە دەبێتە هۆی سووتانەوەی یان کەمێک پێوەدان.	نەخۆش مافی ئەوەی هەیە ئاگاداربکرێتەوە، تێگەیشتنی نەخۆش بۆ هەر دەرمانێک، دەبێتە هۆی باشترکردنی پەیوەستبوون بە چارەسەری دەرمان. یارمەتی کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێی نەخۆش دەدات
١٣- دەستنیشانکردنی شوێنێکی گونجاو، تێبینیکردنی تەواوی قەبارەی ماسولکەکان، پشکنین کردن بۆ ڕەق و شلی ماسولکەکە، خۆت بە دوور بگرە لەو ناوچانە. ئەگەر نەخۆش بە بەردەوامی دەرزی وەرگرت ئەوا شوێنەکەی بگۆڕە، یان ئەگەر گونجاو ventrogluteal بەکاربهێنرێت	ventrogluteal، گونجاوترین شوێنە بۆ لێدانی دەرزی لە کەسانی پێگەیشتوو، هەروەها بۆ منداڵیش بە هەمان شێوە لە هەموو تەمەنێکدا
١٤-یارمەتی دانی نەخۆش بۆ وەستانی لەسەر شێوازێك کە ئاسوودە بێت پێی، وەستانی نەخۆش پشت دەبەستێت بەو شوێنەی کە هەڵدەبژێردرێت بۆ دەرزی لێدان بۆ نموونە نەخۆش (دانیشتووە، بە شێوازێکی تەخت لەسەر دەم ڕاکشاوە، لەسەر یەکێك لە لایەکانە)	ماندووێتی لەسەر ماسولکەکەم دەکاتەوە و کەمکردنەوەت نائاسوودەیی دەرزی لێدان
١٥- شوێنەکان بجووڵێنە بەپێی نیشانەدەرە توێکارییەکان	دەرزی لێدان لە شوێنە توێکارییە ڕاستەکاندا ڕێگری دەکات لە برینداربوونی دەمار و ئێسک و لوولەکانی خوێن
١٦- هەڵگرتنی سوانەکە یان گۆزەکە لە نێوان پەنجەی سێهەم و چوارەمی دەستی ناڕاڵ.	گۆزە یان سوانەکە بە ئاسانی دەمێنێتەوە کاتێک دەرزییەکە دەردەکرێت
١٧- لابردنی سەری دەرزییەکە لە دەرزییەکە بە ڕاکێشانی ڕاستەوخۆ	ڕێگەگرتن لە بەرکەوتنی دەرزییەکە لەگەڵ لاکانی سەرەکەی ڕێگە لە تووشبوون دەگرێت.
١٨- هەڵگرتنی سرنجەکە لە نێوان پەنجە گەورە و پەنجەی نیشانەی دەستی ڕاڵ و ڕووی دەرزییەکە بۆ سەرەوە.	دەرزی لێدان بە نەرمی پێویستی بە دەست لێدانێکی باشی بەشی سرنجەکە هەیە. لەگەڵ لارکردنەوەی بۆ سەرەوە کەمتر ئەگەری چوونەناوەوەی دەرمانەکە بۆ ناو شانەی ژێر پێست هەیە.
١٩- بە دەستی ناڕاڵ و بەکارهێنانی پەنجە گەورە یان پەنجەی نیشانە پێستەکە لەسەر شوێنەکە ڕابکێشە.	دەرزییەکە بە ئاسانی پێستی توند کون دەکات.
٢٠- دەرزی لێدان دانانی لایەکی بازوو بە دەستی ناڕاڵ ڕێک لە خوار شوێنەکەوە. أ- ڕاکێشانی پێستەکە بە لا تەنیشتەی بە نزیکەی ٢،٥ بۆ ٣،٥ سم (١ بۆ ١/٢ ئینچ) گرتنی شوێنەکە هەتا ئەوکاتەی دەرمانەکە لێی دەدرێت. بە دەستی ڕاڵ، بە خێرایی و بە گۆشەی ٩٠ پلە دەرزیەکە لە ماسولکەکە بدە.	هێڵی Z ڕێگای زیک زاک دروست دەکات لە ناو شانەکاندا کە دەبێتە هۆی دانانی دەرزییەکە لە ناو هێڵەکەو ڕێگەگرتن لە پێدانی دەرمان. دەرزی لێدانێکی لە شێوەی ڕم دەبێتە هۆی کەمکردنەوەی نا ئارامی. دەرزی لێدانی هێڵی Z دەکرێت بۆ هەموو دەرزییەکانی ماسولکە بەکاربهێنرێت دڵنیابەرەوە لەوەی کە دەرمانەکە گەیشتۆتە بارستایی ماسولکە دەست لێدانی سرنجەکە بە نەرمی دەبێتە هۆی کەم کردنەوەی نا ئارامی لەکاتی جوڵاندنی دەرزییەکە. پێستەکە بە ڕاکێشراوی دەمێنێتەوە هەتاوەکو دەرمانەکە لێدەدرێت بۆ دڵنیابوونەوە لە شێوازی هێڵی Z.

ب- ئەگەر ماسولکەی نەخۆشەکە بچووک بوو، ئەوا لەشی ماسولکەکە لە نێوان پەنجە گەورە و پەنجەکانی دەست بگرە. ح- دوای ئەوەی دەرزیەکە پێستەکەی کون کرد، هێشتا بە دەستی ئازاڵ پێستەکە رابکێشە. کۆتای بەشی سرنجەکە بە پەنجەی دەستی ئازاڵ داگیربێت بۆ جێگیرکردنی دەستی زاڵ بجوڵێنە بۆ کۆتایی هێنان بە سرنجەکە. خۆت بە دوور بگرە لە جوڵاندنی سرنجەکە. ٥ بۆ ١٠ چرکە ئەگەر هیچ خوێنێک دەربەکەوت، دەرمانەکە بە هێواشی لێبدە بە رێژەی ١٠ چرکە/ مل چاوەری بکە بۆ ماوەی ١٠ چرکە، پاشان بە نەرمی و بەردەوامی دەرزیەکە دەربکە، پێستەکە بەر بدە، سوابێکی ئەلکهول یان گۆزێک بە نەرمی لەسەر شوێنەکە دابنێ.	هەلمژینی خوێن بۆ ناو سرنجەکە ئاماژە بە ئەگەری دانانی بۆ ناو خوێن هێنەری گونجاو دەکات. دەرزی لێدان بە هێواشی دەبێتە هۆی کەم کردنەوەی ئازار و برینی شانەکان. CDCچیتر پێشنیازی هەلمژینی خوێن ناکات لە دوای پێدانی کوتان . ئەگەر خوێن دەرکەوت لە ناو سرنجەکە، دەرزیەکە دەربکە، دەرمان و سرنجەکە بە باشی فرێ بدە. ژەمێکی تری دەرمان ئامادە بکە بۆ لێدان. رێگە بە کات بدە هەتاوەکو دەرمانەکە هەڵدەمژرێت لە رێی ماسولکەکانەوە پێش ئەوەی سرنجەکە دەربکەیت گۆزێکی وشک دەبێتە هۆی کەم کردنەوەی نا ئارامی بە پارمەتی کهول لەسەر پێستی ساغ
٢١- کردنی پەستان بە شێوەیەکی نەرم لەسەر شوێنی دەرزیەکە. نابێت مەساج بۆ ئەو شوێنە بکرێت د ـی برین پێچ ئەگەر پێویست بوو	مەساجکردن دەبێتە هۆی زیانگەیاندن بە شانەکانی ژێرەوەی پێست
٢٢- فرێدانی دەرزی بەکارهاتوو و کردنە ناو سندوقی سەلامەتی کە سندوق تایبەت بە فرێدانی دەرزیە	بۆ رێگری کردن لە بریندار بوونی نەخۆش کارمەندانی تەندروستی دووبارە داپۆشینی دەرزی بە رووپۆشەکەی مەترسی بریندار بوون بە هۆی دەرزیەوە زیاد دەکات
٢٣- گەرانەوە بۆ ژووری نەخۆش دوای ١٥ بۆ ٣٠ خولەك، پرسیار بکە لە نەخۆشەکە کە ئایا هەست بە ئازار، سووتانەوە، سربوونی کەم، دەکەیت لە شوێنی لێدانی دەرزیەکە	بەردەوام بوونی نا ئاسودەیی نەخۆش لە شوێنی لێد ی دەرزی ەوانەیە بێتە هۆی بریندار بوونی ئێسك و دەمارەکانی ژێرەوە
٢٤ گەرانەوەی پێداویستیەکان کۆکردنەوەی پێداویستیە بەکارهاتووەکان، پاکردنەوەی یان هەلگرتنی پێداویستیەکان لە شوێنی گونجاو پاکردنەوەی شوێنەکەت بە جێهێشتنی هەر وەک پێشتر	بۆ پاراستنی شوێنەکە و پێداویستیەکان بە سەلامەتی و پاکوخاوێنی بۆ بەکارهێنانی داهاتوو.
٢٥- لابردنی دەستکێشەکان و جێبەجێکردنی پاکوخاوێنی دەستەکان.	بۆ رێگری گرتن لە مەترسی تووشبوون لە یەکتری / پیسبوون.

تۆمارکردن و راپۆرتکردن:

راستەوخۆ لە دوای پێدانی دەرمان تۆمارکردنی ژەمی دەرمان، شێواز، شوێن، کات و بەروار لە MAR. بە دروستی وژۆی MAR بکە بە پێی پێوەری رێکخراو تۆمارکردنی فێربوونی نەخۆش، سەلماندنی ئاستی تێگەیشتنی نەخۆش، وەلامدانەوەی نەخۆش بۆ دەرمان لە تێبینیەکانی پەرستار لەگەل تۆماری تەندروستی ئەلکترۆنی(EHR،

تۆمارکردنی هەر کاریگەرییەکی نەخوازراو لە دەرمانەوە بۆ سەر تەندروستی دابینکەری نەخۆش، تۆمارکردنی هەر کاریگەرییەکی خراپ بە پێی پێوەری یاسایی.

ئەنجامە چاوەڕواننەکراوەکان	هۆکارە پەیوەندیدارەکان
نەخۆش گلەیی لە هەبوونی ئازار لە شوێنی دیاریکراو یان بەردەوامی کزانەوە دەکات لە شوێنی دەرزییەکە، کە ئەمەش ئاماژەیە بۆ هەبوونی برین لە دەمار یان لە مولوولەی خوێن.	هەڵسەنگاندنی شوێنی دەرزی ئاگاداری دابینکەری تەندروستی نەخۆش بکە.
لە کاتی دەرزی لێداندا خوێنەکە هەڵدەمژێ.	ڕاستەوخۆ لێدانی دەرزییەکە بوەستێنە، دەرزیەکە لابدە ئامادەکردنی سرنجێکی نوێی دەرمان بۆ پێدانی
نەخۆش کاردانەوەی خراپ نیشان دەدات لەگەڵ نیشانەکانی میز، ئەگزیما، خوران، سووربوونەوە، دەنگی خیزە خیز، لەگەڵ تەنگەنەفەسی.	پەیڕەوی ڕێنماییەکان بکە بۆ وەڵامدانەوەی گونجاوی کاردانەوەی هەستیاری بۆ نموونە پێدانی antihistamine (such as diphenhydramine [Benadryl] or epinephrine ڕاستەوخۆ ئاگاداری دابینکەری تەندروستی نەخۆش بکە زیاکردنی زانیاری هەستیاری نەخۆش بۆ تۆمارەکە

دەرزی ژێر پێست بریتییە لە دانانی دەرمان بۆ ناو بەستەرە شانەی شل بوو کە لە ژێرەوەی پێست دروست دەبێت چونکە شانەی ژێر پێست وەک ماسولکەکان خوێنبەرێکی زۆری تێدا نییە دەرمانەکان بە هێواشی زیاتر لە دەرزی ناو ماسولکەی (IM) هەڵدەمژرێن.

وەرزشکردنی جەستەیی یان بەکارهێنانی پەستانی گەرم یان سارد کاریگەری لەسەر ڕێژەی هەڵمژین لە دەرمانی ... بە گۆڕینی ئیشاوی خوێنی دیاریکراو بۆ شانەکان هەر ئارودۆخێک کە لێشاوی خوێن نوشی کەم بوون ... ئاماژەیەکی دژە بە دەرزی ژێرپێست پێدانی دەرمانی ژێر پێست بە ژەمی بچووک کەمتر لە ٢ملم کە ... بێزرکەرین، لیبح نین، لەگەڵ توانای توانەوەی لە ئاودا باشترین شوێنی دەرزی ژێر پێست بریتییە لە لایەکانی ... دەرەوەی قۆلەکانی سەرەوە، سک لە بەشی خوارەوەی دەوری ناوک، لای پێشەوەی ڕانەکان دەگرێتەوە

کردار: دەرزی ژێر پێست

پێناسە: دەرزی ژێر پێست بریتییە لە دانانی دەرمان بۆ ناو بەستەرە شانەی شل بوو کە لە ژێرەوەی پێست دروست دەبێت.

ئامانج لەکردارەکە:

- پێدانی ئەو دەرمانانەی کە کاریگەری لە GIT ناکات.
- پێدانی ژەمی بچووک
- بۆ هێواش هەڵمژینی دەرمان.

پێداویستییەکان:

- قەبارەی گونجاوی سرنج

سرنجی ژێر پێست (١بۆ ٣مل) لەگەڵ دەرزی (٢٥ بۆ ٢٧ پێوانە ٣ بۆ ٨ / ٥ بۆ ٨ ئینج).

ژێر پێست ١٠٠ ئەنسولین: سرنجی ئەنسولین (١مل) لەگەڵ دەرزی پێشتر پێوەلکاو (٢٨ بۆ ٣١ پیوانە ٦/٥ بۆ ٢/١ ئینج)

ژێر پێست ٥٠٠ ئەنسولین ١مل (TB) tuberc..in سرنج لەگەڵ دەرزی (٢٥ بۆ ٢٧ پێوەنە ٢/١ بۆ ٨/٥ ئینچ).

- پارچە گۆزێکی بچووک
- سوابێکی ئەلکهول
- دەرمانی Vial یان ampule
- دەستکێشی پاک
- تۆمارکردنی دەرمانی پێدراو (MAR) یان چاپی کۆمپیوتەر
- دەفری بەرگری لە کونکردن

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١ پێش دەستپێکردنی کارەکانت هەولبدە هەنگاوەکانی کردارەکە بیر خۆت بخەرەوە.	١- بۆئەوەی بەدوورست لەهەر شلەژانێک ەکانی ئەنجامدانی کردارەکە لە لای نەخۆشەکە .
٢- دەستەکانت پاک رابگرە.	٢- بۆ رێگری کردن لە توشبوون بە هەوکردن یان بەرکەوتن بە پیسی .
٣- هەموو ئەو خۆپارێزیە ستانداردانە بەکار بهێنە کە پێویستە خوت لە خوێن و شلەی لەش بپارێزیت بە لە دەستکردنی دەستکێش.	٣- بۆ پاراستنی خۆت، نەخۆشەکەو هەموو ئەو کەسانەی لە نەخۆشخانە ئیش دەکەن بە ریسەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا .
٤- کۆکردنەوەی هەموو پێداویستە پێویستییەکان	٤- بۆ رێگری کردن لە دواکەوتنی کردارەکە و بەردەوام بوون لەسەری و تەواوکردنی لە زووترین کاتدا .
٥- فەرمانەکە بپشکنە و ناسنامەی نەخۆشەکە بشتراست بکەوە بە بەکارهێنانی بەلایەنی کەمەوە دوو لە ناسنامەی نەخۆشەکە	٥-بۆ پاراستنی ئارامی نەخۆشەکە.
٦- روونکردنەوەی کردارەکە بۆ نەخۆشەکە	٦-بۆ ئارامکردنەوەی نەخۆشەکە لەکاتی هەبوونی هەر دڵەڕاوکێیەک و بەدەستهێنانی رەزامەندی نەخۆشەکە . پێدانی زانیاری خێراترو هاوکاری کردن و لێکتێگەیشتن
٧- دەرگای ژوورەکە دابخە و پەردەکان دابەرەوە .	بۆ پاراستنی تایبەتمەندێتی نەخۆشەکە و کەمکردنەوەی میکرۆب و زیندەوەرە هەواییەکان.

٨- پشـكنینی ورد و تەواوی هەر MAR تێـک یـان چـاپی كۆمپیـوتەر لەگەڵ ڕەچەتەی نـوسراوی دەرمـانەكە. پشـكنینی نـاو، نـاوی دەرمـان لەگەڵ ژەمەكەی، شـێوازی پێد نەكەی، لەگەڵ كاتی پێدانەكەی. كـۆپ كـردنەوەی هەر بەشـێكی MAR كە خوێنـدنەوەی قورس بێت	پەرەی داواكراو باوەرپێكراوترین سەرچاوە و تۆماری یاسای دەرم... نەخۆشەكەیە دڵنیات دەكاتەوە كە نەخۆشەكە دەرمانی دروست وەردەگرێت. دەستنووسی MAR سەرچاوەی هەڵەی دەرمانە
٩- دەستنیشـانكردنی نەخـۆش بە بەكارهێنـانی دوو پێنـاسی نەخۆش وەک (ناو، ڕۆژی لە دایكبوون، یان ناو و ژمارەی حسـاب) بە پـێی پەیـرەوی یاسـایی. بەراوردكـردنی ئەو كەسـانەی زانیاریان لەسـەر ڕیكـۆردی پزیشـكی یان ئامار MAR هەیە	دڵنیـابوونەوە لە دروسـتی نەخۆشـەكە لەگەڵ جێبەجێكـ... پێداویستییەكانی لیژنە هاوبەشەكان بۆ سەلامەتی نەخۆشەكە ,... لە ئاژانسـەكان ئێسـتا باركۆدەكـان بەكـار دەهێـنن بـۆ یارمەتیـ... ناسینەوەی نەخۆشەكە.
١٠- لەسـەر جێگای نەخۆشـەكە دووبـارە بەراوردی MAR یـان چـاپی كۆمپیـوتەر لەگەڵ نـاوی دەرمـانەكە لەسـەر زانیاری دەرمانەكە لەگەڵ ناوی نەخۆشەكە بكە. پرسیار لە نەخۆشەكە بكە ئایا هەستیاری هەیە	ئەمە سێیەم ئاگاداركردنەوەیە بۆ دڵنیابوون لە دروستی نەخۆشە... وەرگرتنی دەرمانی ڕاست. دڵنیابوونەوە لە ڕابردووی هەستیاری نەخ...
١١- دەستنیشان كردنی شوێنێكی گونجاو، پشكنین كردن بۆ ڕوی پێست لە شـوێنەكە بـۆ هەبـوونی شـین هەڵـگەڕان، ئیلتیهاب و هەڵاوسان. ئەو شوێنە بەكارمەهێنە كە شین هەڵگەڕاوە یان نیشانەكانی توشبوون هەیە	شوێنی دەرزییەكە پەیوەستە بە دروستبوونی هەر ناتەواوییەک بە ... هەڵمژینی دەرمانەكەوە. ئەو شوێنانەی بە بەردەوامی بەكاردەهێنرێن ڕەق دەبن لە Lipohypertrophy (زیادبوونی گەشەی چەوری لە شانەكاندا)
١٢- دەست لێدانی شـوێنەكە؛ ڕێگەگرتن لە هەر تۆپەڵ و نەرمییـەک. دڵنیـا بەرەوە لەوەی كە قەبـارەی دەرزییـەكە تەواوە بـۆ گـرتنی پێسـتەكە لە شـوێنی لێـدانەكە بە پەنـجە گەورە و پەنجەی نیشـانە. لۆچەكان بپێوە لە سـەرەوە بـۆ خـوارەوە. دڵنیا بەرەوە لەوەی كە دەرزییەكە یەک و نیوەی درێژی لۆچەكانی هەیە ا- لە كـاتی لێـدانی insulin، یـان heparin بە ژێـر پێسـت. یەكەم جـار شـوێنەكانی سک بەكاربهێنە بـۆ لێدان، دواتر شوێنەكانی ڕان. ب- لە كـاتی لێـدانی heparin كێشـی- كەم گەردیـلەی (LMWH) شـوێنێک هەڵبژێـرە لە لای ڕاسـت یـان چەپی سـک، بە لایەنی كەمەوە ٥ سـم (٢ئینـج) دوور بێـت لە ناوكەوە. ج- شـوێنی ئەنسـولین بسـوڕێنەرەوە لە نـاو ڕووبەرێـكی ئەناتۆمیـانە بـۆ نمـوونە: (نـاوچەی سـک و هەنـاو) بە شێوەیەكی ڕێكوپێک شوێنی لێدانەكان دەسوڕێندرێنەوە لە ناوچەی دیاریكراو	دەكرێت بە هەڵە دەرزی ژێر پێست لە ماسولكە بەیت بەتایبەتی لە ... شوێنەكانی سک و ڕان. قەبارەی گونجاوی دەرزی دڵنیات دەكاتەوە كە دەرمانەكە دەگە... شانەی ژێر پێست. مەترسی شین هەڵگەڕانی پەیوەندی شوێنی لێدانەكە نییە. لێدانی LMWH لە لاكانی سكەوە یارمەتیدەرە لە كەم كردنەوەی ... شین هەڵگەڕان لە شوێنی دەرزی لێدان. سوڕاندنی شـوێنی لێدانەكە بە هەمان شـوێنی ئەناتۆمیانە پارێزگ... گونجاوی ڕۆژ بە ڕۆژی هەڵمژینی ئەنسولین دەكات.
١٣- یارمەتی نەخـۆش بدە لە هەبـوونی شـوێنێكی ئـارام، بـا قاچی، دەستی یان سكی ئاسوودە بێت بە پێی دیاریكردنی شوێنەكە	پشودانی شوێنەكە دەبێتە هۆی كەمكردنەوەی نائارامی.

١٤- شوێنەکە بە سوابێک پاک بکەرەوە. پاکردنەوەی لە ناوەراستی شوێنەکەوە، وە بە ئاراستەی بازنەیی بیخولێنەرەوە بۆ دەرەوە بۆ نزیکەی ٥ سم (٢ ئینچ)	کرداری میکانیکی سوابەکە دەبێتە هۆی لابردنی ئەو دەردراوەی کە میکرۆئۆرگانیزمی تێدایە ئازار لە شوێنی دەرزی لێدان کەم دەکاتەوە
١٥- هەلگرتنی سوابەکە یان گۆزەکە لە نێوان پەنجەی سێ هەم و چوارەمی دەستی نازاڵ	گۆز یان سوابەکە بە ئاسانی دەمێنێتەوە کاتێک دەرزیەکە دەردەکرێت.
١٦- لابردنی سەری دەرزیەکە لە دەرزییەکە بە ڕاکێشانی ڕاستەوخۆ	ڕێگەگرتن لە بەرکەوتنی دەرزییەکە لەگەل لاکانی سەرەکەی ڕێگە لە تووشبوون دەگرێت.
١٧- هەلگرتنی سرنجەکە لە نێوان پەنجە گەورە و پەنجەی نیشانەی دەستی زاڵ و هەلگرتنی بە شێوەی ڕم	لێدانی خێرا، نەرم پێویستی بە دەست لێدانێکی ناشی بەشەکانی سرنجەکە هەیە.
١٨- لێدانی دەرزی: بۆ نەخۆشێکی قەبارە مامناوەند، پێستەکە بگرە لەسەرو شوێنی دەرزی لێدانەکەوە یان گوشینی پێستەکە بە دەستی نازاڵ. لێدانی دەرزیەکە بە خێرایی و توندی بە گۆشەی ٤٥ بۆ ٩٠ پلە. بەردانی پێستەکە ئەگەر گوشیوتە هەلبژاردە: لە کاتی بەکارهێنانی قەلەمی دەرزی لێدان یان پێدانی heparin بەردەوام بە لە گوشینی پێستەکە لە کاتی لێدانی دەرمانەکە بۆ نەخۆشی قەلەو، پێستەکە بگوشە لە شوێنەکە و لێدانی بە گۆشەی ٩٠ پلە لە ژێر شانەوە. لە دوای چونەناوەوەی دەرزیەکە بۆ شوێنەکە، کۆتایی سەری سرنجەکە بگرە بە دەستی نازاڵ بۆ جێگیرکردنی. بە دەستی زاڵ پاڵ بە سرنجەکەوە بنێ و بە هێواشی دەرمانەکە لێبدە بە چەند چرکەیەک Hunter, 2008b ، خۆت بە دوور بگرە لە جولاندنی سرنجەکە. دەرهێنانی دەرزیەکە بە خێرایی، لە هەمان کاتدا دانانی سوابێکی پاک یان گۆزێک بە نەرمی لەسەر شوێنەکە	دەرزیەکە پێستی توند ئاسانتر کون دەکات وەک لە پێستی شل. بەگرتنی پێست شانەی ژێر پێست بەرزدەبێتەوە و کەمتر هەستیار دەبێت خێرایی و بە توندی لێدانی دەبێتە هۆی کەمکردنەوەی نا ئارامی لێدانی دەرمان بۆ ناو شانەی پەستان لێکراو دەبێتە هۆی ئازاردانی دەمارەکان. گۆشەی ڕاست ڕێگە لە لێدانی بە ڕێکەوت دەگرێت بۆ ناو ماسولکە. نەخۆشە قەلەوەکان چینێکی چەوری شانەیان هەیە لەسەرەوەی پێست جولاندنی سرنجەکە دەبێتە شوێن گۆڕینی دەرزیەکە و نا ئارامی. هێواش لێدانی دەرمانەکە دەبێتە هۆی کەم کردنەوەی نا ئاسودەیی. شانەکانی دەوروبەری شوێنی لێدانەکە دەبێتە هۆی کەم کردنەوەی نا ئاسوودەیی لە کاتی دەرهێنانی دەرزیەکە. ڕەنگە بەکارهێنانی گۆزێکی وشک ببێتە هۆی کەم کردنەوەی نا ئاسوودەیی نەخۆشەکە کە پەیوەندی بە ئەلکهول لەسەر پێستی نا تەندروست هەیە
١٩- پەستانێکی کەم لەسەر شوێنەکە بکە. مەساج بۆ شوێنەکە مەکە. ئەگەر heparin پێدرا ئەوا سوابێکی ئەلکهول یان گۆزێک لەسەر شوێنەکە بۆ ماوەی ٣٠ بۆ ٦٠ چرکە دابنێ	پارمەتیدەرە لە هەلمژین، مەساج کردن زیان بە شانەکانی ژێر پێست دەگەیەنێت ماوەی کات ڕێگری لە خوێن بەربوون دەکات لە شوێنەکە.
٢٠- یارمەتی نەخۆش بدە بۆ ئەوەی شوێنی ئاسوودەیی خۆی هەبێ.	هەستی باشبوون بە نەخۆشەکە دەبەخشێت.
٢١- لێکردنەوەی سەری دەرزیەکە یان دانانی دەرزیەکە لە دەفری سەلامەتی و داپۆشینی لەگەل سرنجەکە بۆ دەفری کونکردن	ڕێگری لە برینداربوونی نەخۆش و کارمەندانی تەندروستی دەکات. سەرنە نانەوەی دەرزییەکە دەبێتە هۆی زیادبوونی مەترسی برینداربوونی need est ck

٢٢- پێداویستییە بەکارهاتووەکان کۆبکەوە و پاکیان بکەوە و بەشوێنی تایبەت بەخۆیان دایانبنێ و شوێنەکەش پاک بکەوە لەکاتی بەجێهێشتن	بۆ پاراستنی ناوچەکەو پێداویستیەکان بەسەلامەتی و پاکوخاوێنی بۆ بەکارهێنانی لە داهاتوو.
٢٣ دەستکێشەکان لابدە و پاکوخاوێنی دەست ئەنجام بدە	بۆ رێگری کردن لە مەترسی هەوکردن یان پیس بوون

تۆمارکردن و راپۆرت کردن:

راستەوخۆ لە دوای پێدانی دەرمان تۆمارکردنی ژەمی دەرمان، شێواز، شوێن، کات و بەروار لە MAR بە دروستی واژۆی MAR بکە بە پێی پێوەری رێکخراو.

تۆمارکردنی فێربوونی نەخۆش، سەلماندنی ئاستی تێگەیشتنی نەخۆش، وەڵامدانەوەی نەخۆش بۆ دەرمان، تێبینەکانی پەرستار لەگەڵ تۆماری تەندروستی ئەلکترۆنی(EHR)

تۆمارکردنی هەر کاریگەرییەکی نەخوازراو لە دەرمانەوە بۆ سەر تەندروستی دابینکەری نەخۆش، تۆمارکردنی هەر کاریگەرییەکی خراپ بە پێی پێوەری یاسایی.

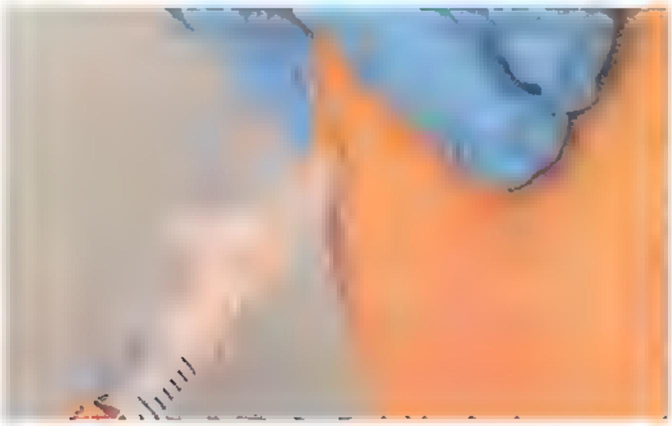

وێنەی ٢-١٥

ئەنجامە چاوەڕوانکراوەکان	هۆکارە پەیوەندیدارەکان
نەخۆش گلەیی دەکات لە هەبوونی ئازار لە شوێنی دیاریکراو، سڕی، تەزوو، سووتانەوە لە شوێنی دەرزی لێدانەکە.	هەڵسەنگاندنی شوێنی دەرزی؛ لەوانەیە ئامرازە بە هەبوونی برینداربوونی دەمار یان شانە بکات. ئاگاداری دابینکەری تەندروستی نەخۆش بە، دوبارە هەمان شوێن بەکارمەهێنەرەوە
نەخۆش کاردانەوەی خراپ نیشان دەدات لەگەڵ نیشانەکانی میز، لەگریما، خوران، سووربوونەوە، دەنگی خڕەخڕ، لەگەڵ تەنگەنەفەسی	چاودێری کردنی ڕێژەی لێدانی دڵی نەخۆش، هەناسەدان و پەستانی خوێن و پلەی گەرما پەیرەوی یاسا یان ڕێنماییەکان بکە بۆ وەڵامدانەوەی گونجاو بۆ کارد نەوەی هەستیاری بۆ نموونە antihistamine suchasdiphenhydramine [Benadryl] or epinephrine ڕاستەوخۆ ئاگاداری دابینکەری تەندروستی نەخۆش بکە، ڕاگردنی زانیاری هەستیاری نەخۆش بۆ تۆمارەکە
گەورەبوونی پێست لە دوبارە کردنەوەی دەرزی ژێپێستەوە دروست دەبێت.	هەمان شوێن بەکارمەهێنەرەوە بۆ لێدانی داهاتوو ڕێنمایی نەخۆش بکە کە بۆ ماوەی ٦ مانگ هەمان شوێن بەکارنەهێنێت

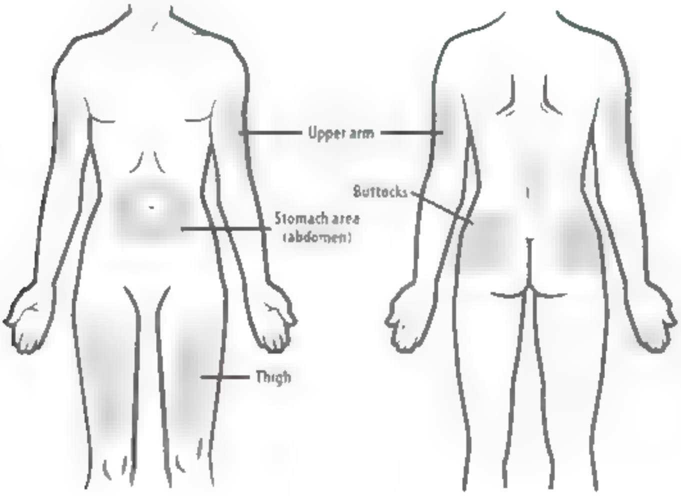

وێنەی ١٥-٣

بەشی حەڤدەهەم

چارەسەر بە گیراوەکان

چارەسەر بە گیراوەکان

جۆرەکانی گیراوەی ناو خوێنهێنەرەکان

گیروەکان بە زۆری هاوتۆن، ناهوتۆن، یاخود فرە تۆس بە پێی تو نای توانەوەیان(ئۆزمۆلالیتی) کە زیاتر، کەمتر، یان یەکسانە بە توانای توانەوەی خوێن. ئەو گیراوە ئیلیکترۆلایتانەی کە بە کارەبا شی دەبنەوە بە هاوتۆن رەچاو دەکرێن ئەگەر رێژەی ئایۆنە موجەب و سالبەکان نزیکەی (۳۱۰ میلی هاوهێزی/لیتر) بن. ئەگەر رێژەی ئایۆنەکان کەمتر بن (لە ۲۵۰ میلی هاوهێزی/لیتر) ئەوا بە ناهاوتۆن هەژمار دەکرێن. ئەگەر ئەم رێژەیە (۳۷۵ میلی هاوهێزی/لیتر) بێت گیراوەکە بە فرە تۆن هەژمار دەکرێت. پەرستاری بەرپرسیار پێویستە رەچاوی توانای توانەوەی گیراوەکان بکات و ئیزامەن بۆ ئەوە بکات کە توانای توانەوەی پلازما نزیکەی (۳۰۰ گەرد/لیتر)ە. بۆ نموونە گیراوەی شەکری تری (دێکستڕۆس)ی ۱۰% توانای توانەوەی بریتیە لە نزیکەی (۵۰۵ گەرد/لیتر)

گیراوەی هاوتۆن(Isotonic fluids)

ئەو گیراوانەی کە پۆلێن کراون بە هاوتۆن توانای توانەوەیان بە هەمان شێوەی گیراوەکانی دەرەوەی خانەیە و نابێتە هۆکار بۆ گرژبوونەوەی یاخود ئاوسانی خرۆکە سوورەکانی خوێن. خاڵێکی گرنگ لێرەدا ئەوەیە کە توانای توانەوەی ئۆزمۆلالیتی ئەم گیراوانە یان نزیکە یاخود دوور لە گیراوەکانی دەرەوەی خانە. گیراوە هاوتۆنەکان دەتوانن قەبارەی گیراوەکانی دەرەوەی خانە گەورە بکەن، ۱ لیتر گیراوەی هاوتۆن دەتوانێت گیراوەی دەرەوەی خانە گەورە بکات بە رێژەی ۱ لیتر، بەڵام گیراوەی هاوتۆن تەنها توانای گەورەکردنی قەبارەی پلازمای (۲۵،) لیترە بەبەر ئەوەی پلازما شلەیەکی بلوری یاخود کریستاڵییە لە بە شێوازێکی خێرا بڵاو دەبێتەوە لە دەرەوەی خانەدا لەبەر هەمان هۆکار، (۳ لیتر) گیراوەی هاوتۆن پێویستە بۆ گۆڕینی لە دەستدانی (۱ لیتر) خوێن، چونکە ئەم گیراوە بە مەودای بۆری خوێن گەورە دەکەن. ئەو نەخۆشانەی گرژ بوونەوەی دەمارەکانی خانە و پەککەوتنی دڵیان هەیە، پێویستە زۆر بە وردی لە ژێر چاودێریدا بن بۆ بینینی شلەی لە رادەبەدەر.

رێژەی ٥ % دێکستڕۆس لەناو ئاوD5W

گیراوەی (دێکستڕۆس ٥% لە ناو ئاو) توانای تو نەوەی سیرۆمی بریتییە لە (۲٥۲ گەرد/لیتر) لە دوای بەرێوەبردنی، شەکری گلوکۆز پرۆسەی میتابۆلیزمی بەسەردا دێت و ئەمەش دەبێتە هۆی ئەوەی گیراوە هاوتۆنەکە ببێتە گیراوەیەکی ناهاوتۆن کە بریتییە لە ۳/۱ دەرەوەی خانە و ۳/۲ ناوەوەی خانە. گرنگە کە ئەم کاردی دێکستڕۆس لەناو ئاودا رەچاو بکرێت بە تایبەتی بۆ ئەو نەخۆشانەی کە لەژێر مەترسی زۆر بوونی پەستانی ناو کاسەی سەرن. لە کاتی بووژاندنەوەی شلەدا ئەم گیراوەیە نابێت بەکار بهێنرێت، لەبەر ئەوەی حاڵەتی (هایپەرگلایسیمیا) روودەدات کە بریتییە لە زیادبوونی گلوکۆز بە رێژەیەکی زۆر لە پلازمای خوێندا. لەبەر ئەو مەبەستە پرۆسەی دێکستڕۆس لەناو ئاودا تەنها بەکار دەهێنرێت بۆ پشەکەوتکردنی ئاو و راستکردنەوەی ئۆسمۆلالیتی سیرۆم. نزیکەی ۱ لیتر لە دێکستڕۆس

لەناو ئاودا بە لایەنی کەم (٢٠٠ کیلۆ +کالۆری) دەستەبەر دەکات و یەکێکە لە سەرچاوەکانی بەیداکردنی ک... لەشی مرۆڤ.

گیراوەی خوێ

گیراوەی خوێی ئاسایی (٠،٩% سۆدیۆم کلۆرید) توانای تو نەوەی نریتییە لە (٣٠٨ گەرد/لیتر) ئەم گیراوەیە بە تەو... لە دەرەوەی خانەدا دەمێنێتەوە، چونکە توانای توانەوەی لە لایەن ئیلیکترۆلایتەکانەوە دەستەبەر کراوە لەبەر ئەم ... گیراوەی خوێی ئاسایی بەکار دەهێنرێت بۆ ڕاستکردنەوەی کەمی قەبارەی دەرەوەی خانە لەگەڵ ئەوەی پێی دەوت... "ئاسایی"، پێکهاتووە لە سۆدیۆم و کلۆراید کە بە هەمان شێوەی دەرەوەی خانە نییە ئەم گیراوەیە بەکار دەهێنرێت ... پێدانی خوێن و لە کاتی گۆڕینی لە دەستدانی سودیۆم بەهەرحاڵ بەکار ناهێنرێت بۆ لەکارخستنی دڵ، ئاوساوی سییە... لاوازبوونی گورچیلە، گیرخواردنی سۆدیۆم. خوێناوی ئاسایی سەرچاوەیەک نییە بۆ کالۆری.

گیراوە هاوتۆنەکانی دیکە

چەندین گیراوەی دیکە هەن کە پێکدێن لە ئایۆن و سۆدیۆم و کلۆرید و بە هەمان کاتدا هاوشێوەی دەرەوەی خانە... رووی پێکهاتەوە گیراوەی (لاکتەیتی رینگەر) پێک هاتووە لە پۆتاسیۆم و کالیسیۆم لەگەڵ سۆدیۆم کلۆراید. ئەم گیر... بەکار دەهێنرێت بۆ ڕاستکردنەوەی وشک هەڵگەڕان، کەم بوونەوەی سۆدیۆم، کەم بوونەوەی ماددەی ڕیخۆ... پێکهاتەیەکی دیکە لەم گیراوەیەدا بریتییە لە بایکاربۆنایت و لە ژێر چەندین ناوی براندی جیاوازدا بەردەستە

گیراوەی ناهاوتۆن (hypotonic fluids)

یەکێک لە مەبەستەکانی گیراوەی ناهاوتۆن بریتییە لە گۆڕینی شلەی خانە لەبەر ئەوەی بە پێچەوانەی پلازم... یەکێکی دیکە لە کارەکانی بریتییە لە دەستەبەرکردنی ئاو لە کاتی دەرکردنی پاشماوە لە جەستەدا. هەندێک جار گیراوەی سۆدیۆمی ناهاوتۆن بەکار دێت بۆ چارەسەرکردنی کەمی سۆدیۆم بۆ ئەم مەبەستە گیراوەی سۆدیۆم بە ڕێژەی (٠،٤٥%) کە توانای تو نەوەی (١٥٤ گەرد/لیتر) بەکار دەهێنرێت دەتوانرێت گیراوەی فرە ئیلیکترۆلایتیش ... هەمان مەبەست بەکار بهێنرێت تێکەڵ کردنی زۆری گیراوەی ناهاوتۆن لە ئاودا دەبێتە هۆی کەمبوونەوەی شە... خانەکانی خوێن، کەمبوونەوەی پەستانی خوێن، ئاوسانی خانە، لەناوبردنی خانە گیراوەی ناهاوتۆنەکان کەمتر پەستانی ئۆزمۆزی بەکار دەهێنن بە بەراورد لەگەڵ دەرەوەی دەمارەکانی خوێن.

گیراوەی فرەتۆن(hypertonic fluids)

کاتێک گیراوەی خوێ و گیراوەی لاکتایتی رینگەر بە رێژەی (5%) دێکستروٚسیان تێدایە، توانای توانەوە تێدەپەڕێت لە شلەی دەرەوەی دەمارەکانی خوێن. هەرچۆنێك بێت دێکستروٚس پرۆسەی مێتابۆلیزمی بەسەردا دێت بە خێرایی و لە ئەنجامدا تەنها گیراوە هاوتۆنەکە دەمێنێتەوە. کەواتە هەر کاریگەرییەک بە تەنها لەسەر ناوەوەی خانەکە کاتێیە. گیراوەی دێکستروٚس بە رێژەی (٥٠%) وەک گیراوەی فرەتۆن و پێویستە بکرێتە دەمارەکانی ناوەراستی جەستە بۆ ئەوەی خێرا رووی بکرێتەوە لەلایەن لێشاوی خوێنەوە. گیرودی خوێنیاویش بەردەستە کە زیاترە لە شلەی دەرەوەی دەمارەکانی خوێن و ئاو لە دەرەوەی دەمارەکان دەبەنە ناوەوەی دەمارەکان، ئەمەش دەبێتە هۆی گرژبوونەوەی خانە ئەگەر بە رێژەیەکی زۆر بەکار بهێنرێن، ئەوا دەبنە هۆکاری زۆربوونی قەبارەی دەرەوەی خانە، وشکبوونەوە، نیشتنی ماددەکانی ناو خوێن. لە ئەنجامدا پێویستە ئەم گیرو بە زۆر بە وردی بەکار بهێنرێن، تەنها لەو کاتانەی کە توانای توانەوەی سیرۆم بە شێوەیەکی ریاسەحش کەمی کردبێت. ئەمەش لەبەر ئەوەیە کە گیراوەی فرە تۆن پەستانی ئۆزمۆزی گەورەترە لە شلەکانی دەرەوەی دەمارەکانی خوێن.

گیراوەی ناو خوێنهێنەرەکانی دیکە

کاتێک نەخۆش توانای نان خواردن لە دەست دەدات دەبێت پێویستی خۆراکسازی لە رێگای ناو خوێنهێنەرەکانەوە بخرێتە بەردەست. گیراوەکان رێژەیەکی زۆر گلوکۆز (وەک ٥٠% دێکستروٚس لە ناو ئاودا) و پرۆتین و چەوری بەکار دەهێنن بۆ ئەوەی پێویستی خۆراکساری تەواو بگەیەنن. دەتوانرێت لە رێگای ناو خوێنهێنەرەکانەوە بەکار بهێنرێت بۆ بەرێوەبردنی کۆلوید و فراوانکەری پلازما و بەرهەمەکانی خوێن. نموونەی بەرهەمەکانی خوێن بریتین لە خوێنی تەواو، خرۆکە سوورەکان، ئەلبیومین، خوێنی بەستووی دروستکراو لە پلازما. بە رێگای ناو خوێنهێنەرەکانەوە چەندین دەرمانی دیکە دەتوانرێت بگەیەنرێت ئەویش بە بە رێگای چاندنی بەردەوام یاخود لە رێگای توپەڵی پچڕ پچڕ راستەوخۆ بۆ دەمارەکە. ئەم شێوازی دەرمان دانە بە نەخۆش زۆر مەترسیدارە، چونکە راستەوخۆ دەچێتە ناو سوڕی خوێنەوە و دەتوانن زۆر بە خێرایی کاردانەوەی خراپ دروست بکەن لە ماوەی چەند چرکە و خولەکێکی کەمدا. چۆنیەتی بەکارهێنانی رێژەی بەرێوەبردن و روونکردنەوەی ئەم جۆرە دەرمانانە جیاوازە بەردەست لە پاکەتی دەرمانەکاندا.

نیشانەکان بۆ ناو خوێنهێنەرەکان

- پڕ کردنەوەی لە دەستدانی قەبارەی شلەی دەرەوەی دەمارەکانی خوێن.

- پاراستنی هاوسەنگی شلە و ئیلیکترۆلایتەکان

- راستکردنەوەی نارێکی ترش و تفت و ئیلیکترۆلایت

- دەستەبەرکردنی سەرچاوەی گلوکۆز.

کێشە و ئاڵۆزییەکانی ناو خوێنهێنەرەکان

- **گیراوەی خوێناوی ئاسایی:** بۆ خراپترکردنی فرە پەستانی و کەمکردنەوەی بایکاربۆنایت.

-**شلە هاتۆنەکانی ناو خوێنهێنەرەکان:** هایپۆناترێمیا دروست دەکەن، وانە کەمی سۆدیۆم لە خوێن

- **شلە ناهاوتۆن و فرە هاوتۆنەکانی ناو خوێنهێنەرەکان:** هایپۆناترێمیا دروست دەکەن.

- **شلە هاوتۆنەکانی ناو خوێنهێنەرەکان:** زۆری و قورسی شلە.

پێکهاتەی شلە ناو خوێنهێنەرەکان گشتییەکان

	توانای توانەوە	گرژی ماسولکە	سۆدیۆم	کلۆراین	پۆتاسیۆم	مەگنیسیۆم	کالسیۆم	بەفەر
پلازما	٢٨٨		١٤	١ ٢	٤،٥	،٢٥	٢،٥	٣،
٠،٩% سۆدیۆم کلۆراید	٣٠٨	هاوتۆن	١٥٤	٥،	٠			
لاکتاتی رینگەر	٢٧٩	ناهاوتۆن	١٣	١١١	٤		٢،٧	٢٩
پلازمالایت		هاوتۆن	١٤٠	٩٨	٥	،٥		٥
سترۆفەندین	٣٠٩	هاوتۆن	١٤٠	١٢٧	٤	١	٢،٥	٢٩
٥% گلوکۆز	٢٧٨	ناهاوتۆن	٠			٠	٠	
NaHCO2٤ ١%	٣٣٣	فرە تۆن	١٦٧				٠	١٦٧

شلە بلورییەکان (کریستالۆید)

شلە بلورییەکان بەشە کۆمەڵەیەکن لە گیراوە ناو خوێنهێنەرەکان کە لە بارە پزیشکیەکاندا بەکار دەهێنرێن. ئەم شەیە بەکەم هەڵبژاردەیە بۆ کاتی بووژاندنەوەی خوێن لە کاتی کەمبوونەوەی قەبارەی خوێندا، خوێن بەربوون، وشکبوونەوە، ژەهراوی بوونی خوێن. بۆ بەکارهێنانی پزیشکی دیکەش بەکار دەهێنرێن وەک گیراوەیەک بۆ گەیاندنی دەرمانی ناو خوێنهێنەرەکان و گەیاندنی شلەی باش راگرتن لە نەخۆشدا کە خۆراکی تەواویان پێناگات و بە ڕێوەبردنی

پەستانی خوێن و زیادکردنی میزکردن بۆ ڕاگرتنی ژەهراوی بوونی گورچیلە و لەناوبردنی ئەندامەکان. لەگەڵ ئەوەی گیراوە خوێنییە ئاساییەکان (%۰،۹ سۆدیۆم کلۆراید) بە شێوەیەکی گشتی زیاتر بەکار دەهێنن، چەندین گیراوەی دیکە هەن کە هەمان ئەنجامی پزیشکی دەدەن

شلە بلوورییەکانی دیکە کە بە شێوەیەکی بازرگانی بەردەستن بریتین لە:

- گیراوەی لاکتەیتی ڕینگەر (سۆدیۆم لاکتەیت)

گیراوەی ڕێکخەری ئەسیتەیت

- گیراوەی ڕێکخەری ئەسیتەیت و لاکتەیت

گیراوەی ڕێکخەری ئەسیتەیت و گلوکۆنایت

- گیراوەی سۆدیۆم کلۆراید %٤٥،۰ (گیراوەی هاوتۆن)

- گیراوەی سۆدیۆم کلۆراید %۳ (گیراوەی ناهاوتۆن)

-٥ دێکسترۆس لەناو ئاودا%

- دێکسترۆس لەناو ئاودا %١٠

شێوازی کارکردن

شلەی بلووری شلەیەکی ئاوییە کە پێکهاتووە لە خوێی کانزایی و گەردی بچووکی دیکە کە توانای تونەوەیان لە ئاودا هەیە. بەشێکی زۆری ئەو گیراوە بلوورییانەی بە شێوەیەکی بازرگانی بەردەستن گیراوەی هاوتۆنن بۆ پلازمای مرۆڤ. کاری سەرەکی گیراوە سوورییەکان بریتییە لە گەورەکردنی قەبارەی ناوەوەی دەمارەکان بە بێ کاریگەری لەسەر ئایۆنەکان و گۆڕینی شلە لە نێوان دەرەوە و ناوەوەی خانەکانی خوێن. گیراوە ناهاوتۆنەکانی وەک گیراوەی خوێ (%۳) ڕێژەیەکی بەرزی تواوەیان تێدایە بە بەراورد لەگەڵ سیرۆمی جەستەی مرۆڤ. لەبەر ئەم هۆکارە گیراوەکان لە ڕووی توانای توانەوە زۆر چالاکن و توانای گواستنەوەی شلەکانیان هەیە. کاری سەرەکییان بریتییە لە گۆڕینی تواوە سیرۆمەکان وەک حاڵەتەکانی کەمی سۆدیۆم لە خوێندا و نیشانە دەمارییەکان. گیراوە ڕێکخەرەکان پێکهاتوون لە گەردی مێتابۆلیزمی کە لە لەشی زیندوو دەکەنە بایکاربۆنایت. ئەم گیراوانە حەستی ئایۆنی هایدرۆجینی پلازمایان لە ئاستێکی فیزیایی گونجاودا هێشتۆتەوە. ئەو سێ گەردەی کە زۆر بەکار دەهێنرێن بریتین لە لاکتایت، ئەسیتایت،

گلوکۆنید لاکتیت و گلوکۆناید پرۆسەی میتابۆلیزمیان بەسەردا دێت بۆ بایکاربۆناید و ئەسیتایت ئەمانیش پرۆسەی میتابۆلیزمیان بەسەر دێت لەلایەن ماسولکە پەیکەرییەکانەوە.

بەڕێوەبردن

شلە بلوورییەکان لە ڕێگای لێدانیان لە ناو خوێنبەرەکان دەکرێنە جەستەوە. ڕێژەی لێدان پەیوەستە بە پێشکەشکردنی پزیشکی و شێوازی بەڕێوەبردن

بووژاندنەوەی شلە

لە کاتی ناهەموارد، بارودۆخی پزیشکی ئەوە دەگەیەنێت کە چاندنێکی خێرای شلەی بلووری رووی داوە ... بارودۆخە پێویستی بە بەکارهێنانی ئامێرەکی پەستان هەیە بۆ کیسی. شلەکە بە مەبەستی ئەوەی چاندنێکی بە ... ڕوویدات پێویستە کانیۆلای گەورە بەکار بهێنرێت بۆ هەمان مەبەست قەبارەی تاڵی(بوولە) کانیۆلاکە دەبێت ... نێت ساڵی ۲۰۱۲ لە کامپینێکی تایبەت بە چارەسەری ژەهراوی بووی خوێن، بە پێی ڕابەری کامپینەکە چارەکر... ئامانجی سەرەتایی ڕاستەوخۆ دەستنیشان کرا بە باشترین چارەسەر بۆ ئەم حاڵەتە ئەم چارەسەرە پێکهاتبوو لە ... شلە بە بەحۆشەکان بە ڕێژەی (۲ ملیلیتر/کیلۆگرام) لە ۳۰ خولەکی سەرەتادا ئەم ڕێژەیە زیاد دەکات بە ... توندی کەمی قەبارەی خوێن لە جەستەدا بۆ ڕێژەی (۵۰۰ میلیلیتر) لە پێناو گەشتن بە پەستانی دەماری (۸ ... میلیمەتری جیوە) هەرچۆنێک بێت بە پێی پێشنیاری تازەی ساڵی ۲۰۱۸ کاریگەری و پەسەندی چارەکردنی ئا... سەرەتایی ڕستەوخۆ گومانی دروست کردووە بە پێی ڕابەری نوێ پێویستە چاندنی شە لە جەستەدا لە ماوەی ... کاتژمێرد بێت بە ڕێژەی (۳۰ میلیلیتر/کیلۆگرام) لە شلەی بلووری بۆ چارەسەرکردنی نزمی پلەی پەستانی خوێن یاخود لاکتایت (٤ میلیمۆل/لیتر).

شلە پارێزەرەکان

لە ساڵی ۱۹۵۷ دکتۆر هۆلیدەی و دکتۆر سیگار ئامازەیان بەوە کردووە کە پێویستی شلە لە لایەن بەحۆشە... پەیوەستە بە داواکاری کالۆری لە جەستەیدا لەو کاتەوە ئەم دەستوورە چەند گۆڕانکارییەکی بەسەردا هاتوو... یارمەتی پزیشک و پەرستیاران بدات چۆن بتوانن ئاگاداری ڕێژەی شلە بن لە نەخۆشدا ئەم دەستوورە ڕێسای ... ۱" بەکار دەهێنێت کە بریتییە لە:

۰ – ۱۰ کیلۆگرام: +٤ میلیلیتر/کیلۆگرام/کاتژمێر

۱۰ – ۲۰ کیلۆگرام: +۲ میلیلیتر/کیلۆگرام/کاتژمێر

۲۰ کیلۆگرام: +۱ میلیلیتر/کیلۆگرام/کاتژمێر>

نموونە/ نەخۆشێکی ١٠ کیلۆگرام: ٢٠ کیلۆگرام (٤٠ + ٢٠ میلیلیتر/کاتژمێر) + ٨٠ کیلۆگرام (٨٠ میلیلیتر/کاتژمێر) = ١٤٠ میلیلیتر/کاتژمێر

چەند دەستوورێکی دیکە هەیە بۆ بەڕێوەبردنی شلە بۆ سیناریۆی پزیشکی تایبەت وەک (یاسای پارکلاند بۆ بەڕێوەبردنی شلە لە نەخۆشی سووتاودا)

کاریگەرییە زیان بەخشەکان

شلە بلوورییەکان لە کاتی گەورە کردنی قەبارە دەبنە هۆکاری زۆربوونی شلەی زیانبەخش کاریگەری ئەم حاڵەتە زیاتر لەو نەخۆشانەدا دەردەکەوێت کە کێشەی گورچیلەیان هەیە وەک (بڕینی گورچیلە، نەخۆشی درێژخایەنی گورچیلە) . لەبەر ئەوە پێویستە ئەو نەخۆشانە زۆر بە وردی چارەسەر بکرێن و لە ژێر چاودێری چڕدا بن ئەو نەخۆشانەی پەککەوتنی دڵیان هەیە بە ژێر مەترسی زیاتردان لە کاتی بەکارهێنانی شلە بلوورییەکان ئاوسانی سییەکان و پەککەوتنی دڵ بە هۆی خوێبوونەوە دوو ئاکامی زۆربوونی شلەن، کە دەبنە هۆی تێکچوونی ئەندامەکان و لە کۆتاییشدا مردن پێویستە پزیشک بە وریاییەوە چاودێری ئەم نەخۆشانە بکات.

شلەی خوێیاوی ئاسایی ٠.٩%

خوێیاوی ئاسایی ڕێژەی ئایۆنی کلۆرایدی (١٥٤ میلیمۆل/لیتر) زیاترە بە سیرۆمی جەستە (٩٨ - ١٠٦ میلیمۆل/لیتر) ئەمە دەبێتە دروستبوونی دۆخی زۆری ئایۆنی کلۆراید لە خوێندا. لەگەڵ ئەوەی ئاشکرا نییە بۆ ئەم ناهاوسەنگییە لە خەستی ئایۆنی هایدرۆجیندا ڕوودەدات، بەڵام پێشنیار کراوە کە هۆکاری سەرەکی زیادبوونی ئایۆنی کلۆرایدە کە گۆڕانکاری لە ناو پلازمادا دروست دەکات و ئەمەش دەبێتە هۆی زۆربوونی گەردی ئو لە ناو دەمارەکانی خوێندا لە ئەنجامدا ئایۆنی هایدرۆجین لە سیرۆمدا زیاد دەکات بۆ پاراستنی هاوسەنگی کیمیای کارەبایی. زۆری بایکاربۆنایتی گورچیلە

یەکێکە لە ئاکامەکان کە دەبێتە ترشۆرە ژەهراوی بوون ترشۆرە ژەهراوی بوون لە ڕێی ڕوونکردنەوەی بایکاربۆنایدی سیرۆمیشەوە دروست دەبێت یەکێکی دیکە لە ئەنجامەکانی زۆری شلەی خوێ بریتییە لە زیادبوونی ڕێژەی کلۆراید لە گورچیلەدا بە شێوازێکی زیانبەخش ئەو گیروە بلوورییانەی کە ڕێکخەری ئەسیتەیتن جێگای گومان و باسکردنن لە کۆمەڵگە پزیشکییەکاندا توێژینەوە لەسەر ئاژەڵ وەک سەگ دەریخستووە کە گیراوەی بلووری کاریگەری لەسەر خەستی سیرۆم لە (١٠ بۆ ٤٠) جار زیاتر هەبووە ئەم گیراوەیە دەتوانێت ناجێگیری جوڵاندنی خوێن یاخود هیمۆداینامیکی جەستە زیاد بکات کە دەبێتە هۆی بەرزبوونەوەی پەستانی خوێن بە پێچەوانەوە ئەو گیراوە بلوورییانەی کە لاکتایتی دەبنە هۆی زیادبوونی شەکر یاخود گلوکۆز لە خوێندا لاکتایت لە ڕووی مێتابولیزمییەوە چالاکە و بەکار دێت لە کاتی دروستکردنی کاربۆهایدرایت لە جەستەدا لەبەر ئەوە دەبێت چاودێری ئەو نەخۆشانە بکرێت کە شەکرەیان هەیە.

قەدەغەکاری و ڕێپێنەدراوی

ئەو نەخۆشانەی شە لە لەشیاندا زۆرە نابێت بە هیچ شێوەیەک شەی سووریان پێ بدرێت، بە تایبەتی نەخۆشانەی پەککەوتنی دڵ یاخود گورچیلەیان هەیە وەک (سی کی دی) . خوێناوی ناهاوتون بە هەموو شێوە قەدەغەیە و تەنها بۆ ئەو نەخۆشانە بەکاردێت کە خەستی سۆدیۆمیان کەمە ڕاستکردنەوەی خێرای بلوورییەکان دەبێتە هۆی زیان بەخشین بە مۆخ لە مێشکدا. گیراوە ناهاوتۆنەکانیش بە هەمان شێوە قەدەغەن بۆ نەخۆشانەی تووشی ئاوسانی مێشک بوون. ئەو کریستالۆیدانەی پۆتاسیۆمیان تێدایە قەدەغەن بۆ ئەو نەخۆشانەی ڕێژەی پۆتاسیۆمیان زۆرە، چونکە دەبنە هۆی لێدانی دڵ بە شێوازێکی نارێک. کردارە پزیشکییەکان پێویستە دوو... لە بەکارهێنانی دێکستڕۆس بۆ ئەو نەخۆشانەی کە ڕێژەی شەکریان زۆرە. گیراوەی لاکتاتی ڕینگەر ئایۆنی کالسیۆمی تێدایە کە دەبێتە هۆی مەیینی خوێن. بۆیە پێویستە لە کاتی خوێن پێداندا بۆڕی جیاواز بەکاربهێنرێت.

چاودێری

پێویستە نەخۆشەکان چاودێری بکرێن بۆ بەدیکردنی وشکبوونەوە یاخود زۆری شلە. ئەو نیشانانەی دەری دەخەن کە نارێکی هەیە لە ڕێژەی شلە بریتیین لە بەرز بوونەوەی لاکتایت و کریاتانین. پێویستە میزی نەخۆش چاودێری بکرێت و ئەگەر بە ڕێژەی (٠.٥ میلیلیتر/کیلۆگرام/کاتژمێر) بێت ئەوە دەگەیێنێت کە ڕێژەی گونجاوی تێرخوێنی... کاریگەری نابێت لەسەر ئەو نەخۆشانەی کێشەی گورچیلەیان هەیە. لە کاتی چاودێری کردنی نەخۆشدا دەبێت گوێ لەوە بگیرێت ئایا هیچ دەنگێکی خشە هەیە کە ئەوە دەگەیێنێت ئاوسانی سییەکان هەیە. ئەو نەخۆشانەی کە گیراوەی فرە هاوتۆنیان پێدەدرێت بۆ چارەسەرکردنی کەمی سۆدیۆم لە خوێندا پێویستیان بە سەرپەرشتی ورد هەیە ... ترسناکی باروودۆخیان. لە کاتی پێدانی شلەی بلووری بە قەبارەی گەورە، دەبێت چاودێری نارێکی ئێلیکترۆلایت بکرێت.

شلە فرە تۆنەکان

خوێناوی فرە تۆن: ئەم گیراوەیە پێکهاتووە لە سۆدیۆم کلۆراید کە تواوەتەوە لە ئاودا و ڕێژەی سۆدیۆم تیایدا بەرزە بە بەراوردکردن بە سیرۆمی ئاسایی. هەردوو خوێناوی فرە تۆنی (٣% و ٥%) پەسەندن بۆ بەکارهێنان ... بەڕێوەبەرایەتی خۆراک و داودەرمانەوە بۆ چارەسەرکردنی کەمی سۆدیۆم لە خوێندا و بەرزی پەستانی کاسەی سەر. بۆ ڕێککردنەوەی ڕێژەی سۆدیۆمی ناو سیرۆم ژەمە دەرمانی خوێناوی فرە تۆنیان پێدەدرێت چەند جارێک لە ڕۆژێکدا. لە کاتی چارەسەرکردنی ئەم حاڵەتە دەبینن یەکسەر ئەم شلەیە دەوەستێنرێت. ئاوسانی مێشک و بەرزی پەستانی کاسەی سەر هۆکاری سەرەکین لە درووستبوونی لوو یاخود تومۆر لە سەردا و کۆبوونەوەی خوێن لە جەستەدا و خوێن بەربوون. خوێناوی فرە تۆن توانای توانەوەی خوێن زیاد دەکات کە دەهێڵێت شلە بە دەرەوەی دەمار ... ناوەوەی دەمار بڕوات کە لە ئەنجامدا ئاوسانەی مێشک کەم دەکاتەوە و سووڕی خوێن لە مێشکدا ڕێک دەکاتەوە.

توێژینەوە دەریخستووە کە خوێیاوی فرە تۆن بە ڕێژەی (٣%) پەستانی ناو کاسەی سەر کەم دەکاتەوە بە هەمان شێوەی مانیتۆل بە ڕێژەی (٢٠%) هەردوو ئەم شلەیە هەمان کاریگەرییان لەسەر جوڵاندنی خوێن یاخود هیمۆداینامیکی جەستە هەیە بە پێچەوانەی مانیتۆلەوە، خوێنیاوی فرە تۆن سۆدیۆم لە سیرۆمدا زیاد دەکات و کاریگەرییەکی ئەوتۆی لەسەر میرکردن نییە، چونکە هۆرمۆنی میرکردن زیاد دەکات بەکارهێنانی خوێنیاوی فرە تۆن لە دوای مانیتۆل کاریگەری باشی هەیە لەسەر گەیاندنی ڕێژەی ئۆکسجینی باش بۆ مێشک لەگەڵ کەم کردنەوەی پەستانی کاسەی سەر بە بەکارهێنانی ڕێژەی (٣% - ٢٣%٥،٥ سۆدیۆم کلۆرید) لەگەڵ ئەوەی لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی خۆراک و داو دەرمانەوە پەسەند نەکراوە، خوێنیاوی فرە تۆن دەتوانێت چارەسەری کەمبوونەوەی قەبارەی خوێن بکات لە جەستەدا.

مانیتۆل: شەیەکی بلووری ناو دەمارە خوێنە کە پێکهاتووە لە ٦ شەکری کربۆنی تەواوە لە ئاودا لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی خۆراک و داو دەرمانەوە داپێندراوە بۆ چارەسەرکردن و کەم کردنەوەی پەستانی چاو و دەرستانی مێشک لە کاتی پێویستدا مانیتۆل بە ڕێژەی (١٥% - ٢٥%) بەکار دەهێنرێت بۆ چارەسەرکردنی ئەم کێشانە مانیتۆل تەنها لە ناودەوەی دەمارەکانی خوێندا دەمێنێتەوە بە پێچەوانەی شلە فرە تۆنەکان کە جوڵەی ئیلیکترۆلایتیان هەیە

شێوازی کارکردن

شلە فرە تۆنەکان خەستی تواوەیان زۆرترە لە چاو پلازما و شلەکانی دەرەوەی دەمارەکانی خوێن ئەمەش هۆکارە بۆ دەخوران (ئۆسمۆسیس) وە قەبارەی ناوەوەی دەمارەکانی خوێن زیاد دەکات. ئەم زۆربوونە دەبێتە هۆی زیاد بوونی پەستانی سووڕە دەماری و قەبارەی جەڵدە شلە فرە تۆنەکان پێویستیان بە قەبارەیەکی کەمترە لە چاو خوێنیاوی ئاسایی بۆ بە دەستهێنانی قەبارەی پلازما شلەی فرە تۆن هۆرمۆنی ڤازۆ پرێسین چالاک دەکات کە لەدەستدانی ئاو لەلایەن گورچیلەوە کەم دەکاتەوە بە پێچەوانەی ئەمەوە مانیتۆل زۆر بە کەمی هەڵدەمژرێت لەلایەن جەستەوە و گورچیلە زۆر بە خێرایی دەریدەکات کەمتر لە ١٠%ی مانیتۆل هەڵدەمژرێت کە توانەی توانەوە زیاد دەکات

ڕێکخستن

شلە فرە تۆنەکان لە ڕێی چاندنی ناو خوێنهێنەرەکان دەدرێن بە نەخۆش و پێویستە قەبارەی چاندن بە وردی چاودێری بکرێت کە پشت دەبەستێت بە نیشانەکانی پزیشکییەوە.

شلە فرە تۆنەکان: ئەو نەخۆشانەی کەمی خەستی سۆدیۆمیان هەیە دەبێت ڕاستکردنەوەی سۆدیۆمی سیرۆمەکەیان ڕۆژی (٤ - ٦ میلینیکویڤالێنت/لیتر) کە لە ڕێی بەکارهێنانی (١٠٠ میلیلیتر) بۆ (٣% شەی فرە تۆن) لە ماوەی ١٠ خولەکدا بە بەردەوامی ئەم ڕێژەیە دەتوانرێت بکرێت بە ڕۆژی (٨ میلینیکویڤالێنت/لیتر) پێویستە ڕێژەی شلە فرە

تۆنەکان لە کەمترین پێویەوە دەست پێکات بە تایبەتی بۆ ئەو نەخۆشانەی بەتەمەنن نەخۆشی مندالی تووشبوو بە پەککەوتنی مێشک رێژەی (٦،٥ - ١٠ میلیلیتر/کیلۆگرام)یان بۆ بەکار دەهێنرێت

مانیتۆل: مانیتۆل دەدرێت بە نەخۆش بە رێژەی کێشی. جەستەیی (٠،٢٥ - ٢ گرم/کیلۆگرام) بۆ (١٥% - ٢٠%) مانیتۆل بۆ ماوەی ٣٠ خولەک بۆ ١ کاتژمێر بۆ چارەسەرکردنی زیادبوونی پەستانی کاسەی سەر و چاو لە نەخۆشی منداڵدا بە هەمان رێژە مانیتۆل بەکاردەهێنرێت.

کاریگەری زیانبەخش

شلە فرە تۆنەکان: یەکێک لە کاریگەرییە لاوەکییەکانی ئەم شلانە بریتییە لە ترشە ژەهراوی بووی مێتابۆلیزمی کلۆرید لە خوێندا بە هۆی زیادکردنی سۆدیۆم کلۆراید کاریگەرییەکی دیکە زۆربووی رێژەی سۆدیۆمە لە خوێندا وە [illegible] لێبوونەوە لە دۆخی داخوراندا شلەی فرە تۆن کاریگەری لەسەر ژیانی دوگیان هەیە بۆیە پێویستە تەنها لە کاتی [illegible] پێویستدا بەکار بهێنرێت.

مانیتۆل: کاریگەرییەکانی مانیتۆل بریتین لە هەڵئاوسان و خوێنبەزانی سییەکان و سارێژی لە ئیلیکترۆلایتدا و ترشە [illegible] ژەهراوی بوون و زۆربوونی میز و وشک بوونەوە و سەر ئێشە و کاردانەوەی شوێنی لێدانی دەرزییەکە بەگەڵ [illegible] تا ئێستا هیچ توێژینەوەیەک نەکروە بەسەر کاریگەری مانیتۆل لەسەر ژنی دووگیان، باشترە کە تەنها لە کاتی پێویستدا بەکار بهێنرێت

قەدەغەکاری و رێنماییەکان

شلەی خوێناوی فرە تۆن: تا ئێستا هیچ قەدەغەکردنێکی زانراو نییە بۆ شلە خوێناوە فرە تۆنەکان. بەهەرحاڵ ئاگ[illegible] پێویستە بە تایبەتی بۆ ئەو نەخۆشانەی پەککەوتنی دڵیان هەیە بە هۆی خوێن تێزانەوە یاخود ئاوەاوی گورچیلەیان هەیە

مانیتۆل: مانیتۆل چەندین قەدەغەکاری هەیە وەک:

کەم میزی بە هۆی کێشەی گورچیلەوە. -

هەڵئاوسان و خوێن تێزانی سییەکان و ئاوسانی گورچیلە.-

خوێن بەربوونی ناوەکی چالاک.-

وشکبوونەوەی توند. -

دروستبوونی هەستیاری بۆ مانیتۆل.-

چاودێری کردن

شلە و ئیلیکترۆلایتەکان پێویستیان بە چاودێری بەردەوام هەیە بە گرنگیدان بە شلە فرە تۆنەکان و سەرنجدان لە سودیۆمی سیرۆم. هەڵسەنگاندنی سووڕانی خوێن و کاری گورچیلە پێش بەکارهێنان و دوای بەکارهێنانی مانیتۆل زۆر گرنگە. لە کاتی چارەسەرکردنی پەستانی کاسەی سەر، دەبێت پێوانەی ئەم پەستانە ١٥ خولەک دوای بەکارهێنان بکرێت.

باشکردنی ئەنجامەکانی تیمی تەندروستی

دەست بەکارکردن بە شێوازێکی پیشەگەرییانە لەلایەن تیمی تەندروستییەوە زۆر گرنگە لە کاتی بەکارهێنانی شلە فرە تۆنەکان بە مەبەستی چاودێری کردنی وردی سووڕانی خوێن و کارکردنی گورچیلە و حەستی ئیلیکترۆلایتی سیرۆم. دەبێت جوڵەی شلە بە وردی چاودێری بکرێت لەلایەن ستافی پەرستیارەوە بە تایبەتی لە کاتی بەکارهێنانی مانیتۆلدا. دەبێت خێرا بەکارهێنانی شلە فرەتۆنەکان بوەستێنرێت لە کاتی بەدیکردنی ناتەواوی و نارێکیدا لە ئیلیکترۆلایت و قەبارەی شلەکان. ئەوەی شایەنی باسە تا ئێستا توێژینەوەی تەواوەتی نەکراوە لەسەر شلە فرە تۆنەکان. بە کورتی، بەکارهێنانی شلە فرەتۆنەکان و مانیتۆل تیمێکی شارەزای دەوێت لە پزیشکی پسپۆڕ و پەرستیاری تایبەت و دەرمانسازی لێهاتوو.

لاکتەیتی ڕینگەر

گیراوەی لاکتەیتی ڕینگەر یەکێکە لە جۆرەکانی شلەی سووری هاوتۆن کە بە گیراوەیەکی بەفەرمیش ناسراوە و بەکار دەهێنرێت بۆ گۆڕینی شلە لە جەستەدا. پێکهاتووە لە سۆدیۆم، کلۆرید، پۆتاسیۆم، کالسیۆم، وە لاکتەیت بە شێوەی سۆدیۆم لاکتەیت و تێکەڵ کراون و بوون بە گیراوەیەک کە خەستی ئایۆنی هایدرۆجینیان (٦،٥) وە توانای توانەوەیان (٢٧٣ گەرد/لیتر)ە. لە بەرامبەردا گیراوەی خوێنی ئاسایی توانای توانەوەی (٢٨٦ گەرد/لیتر). ئەم گیراوەیە زیاتر بەکار دەهێنرێت لە کاتی کەم بوونەوەی خوێن و کاتی سووتاندا لەگەڵ بۆگەن بوونی خوێن و هەوکردنی پەنکریاس

بەڕێوەبردن

شێوازی لێدانی گیراوەی لاکتەیتی ڕینگەر لە ڕێگای ناو خوێنبهێنەرەکانەوە ئەنجام دەدرێت و ئامانجی سەرەکی لێرەدا گەیاندنی ئاوی تەواوە بۆ هەموو جەستە بە یەکسانی.

کاریگەری زیانبەخش

یەکێک لە مەترسییەکانی گیراوەی لاکتەیتی رینگەر بریتییە لە زۆربوونی رێژەی پۆتاسیۆم و خراپ بوونی باری ترشۆی زەهراوی بوون لەبەر ئەوەی بڕی (٤ میلیئیکویڤالەنت/لیتر) پۆتاسیۆمی تێدایە لە کاتی پێدان بەو نەخۆشانەی پۆتاسیۆمیان زۆرە باری ناجێگیرتر دەکات لە رووی بەکارهێنانەوە کاریگەرییەکی زۆری هەیە، چونکە پۆتاسیۆم لە جەستەی نەخۆشەکەدا بڵاو بۆتەوە بە دەرەوەی خانەدا بە شێوەیەکی زێک ئەم گیراوەیە نەخۆشانەی نوگەی بوونی خوێنیان هەیە (سیپسیس)، چونکە بڕین خراپتر دەکات بە هەرحاڵ، ئەو نەخۆشانەی پەیوەندییان بە لاکتەیت ئەسیدەوە هەیە هیچ پەیوەندییەکیان بە شلەی لاکتەیتی رینگەر نییە

ئەم گیراوەیە کالسیۆمی تێدایە کە وادەکات بەکار بەهێنرێت بۆ رووبکردنەوەی خوێن هەندێک لە بەرهەمەکانی ترشی سیتریکی بەکار دەهێنن وەک دژە مەیین و لە کاتی تێکەڵکردنیان لەگەڵ کالسیۆم، مەیینی خوێن رووددەدات لەبەر ئەم هۆکارە نەخۆشەکان دەتوانن هەردوو بەرهەمەکانی خوێن و لاکتەیتی رینگەر وەربگرن، بەڵام لە هە کاتدا نا وەک هەموو شلەکانی ناو شینە دەمارەکان بەکارهێنانی لاکتەیتی رینگەر دەبێتە هۆی هەڵئاوسان لە نەخۆشانەی کە پەککەوتنی دڵ و گورچیلەیان هەیە هەر لەبەر ئەو هۆکارە پێویستە ئەو نەخۆشانەی گیراوەیەیان پێدەدرێت چەند پشکنینێکی فیزیایان بۆ بکرێت کاریگەری دیکە وەک کاردانەوەی هەستی ژەهراویبوون، سووربوونەوە، هەوکردن دروست دەبن. هەموو ئەم کاریگەرییانە بە هۆی شوێنی لێدانی گیراوەکەوە دروست دەبن نەک گیراوەکە خۆی هەبوونی ماددەی نامۆ دەبێتە هۆی ئاوسان و سووربوونەوە و چارەسەری ئەمە چەندین دژە بەکتریای جیاواز بەکار دەهێنرێت بە پێی توندی و خێرایی نیشانەکان.

قەدەغەکاری و رێپێنەدان

گرنگترین ئەندام کە پێویستە چاودێری بکرێت جگەرە، چونکە ئەو لاکتەیتەی دەچێتە جەستەوە لە جگ پرۆسەی میتابۆلیزمی بەسەردا دێت و ئەمەش وا دەکات کە کێشە دروست ببێت بە هۆی کۆبوونەوەی زۆری لاکتەیتەوەیە. ئەو نەخۆشانەی هەڵئاوسانی مێشکیان هەیە و پێویستیان بە چارەسەرکردنی ئۆسمۆسیسە دەبێت لە هەموو شلە هاوتۆن و ناهاوتۆنەکان دوور بکەونەوە ئامانجی سەرەکی چارەسەرکردن بریتییە لە دەرکردنی گەردی ناوخانەی مێشکدا بە بەکارهێنانی شلە فرە تۆنەکان توێژینەوە لە نێوان ئەم گیراوانەدا بەو نەخۆشانەی پەستانی خوێنیان نزمە ئەنجام دراوە و دەری خستووە کە هەموو ئەم گیراوانە یەک کار دەکەن، بەڵام گونجاوترە کە گیراوەی خوێیاوی هاوتۆن بەکاربهێنرێت

چاودێری کردن

ئەو نەخۆشانەی شلەی ناو خوێنهێنەرەکانیان پێدەدرێت دەبێت بە بەردەوامی چاودێری بکرێن بۆ زانینی هەبوونی زۆری شلە. هەروەک پێشتر ئاماژەی پێکرا هەر شلەیەکی سووری بەکار بهێنرێت پێویستە بە رێژەی ٣:١ (نێوان دەرەوەو ناوەوەی دەمارەکانی خوێن) بەکار بهێنرێن بۆ نموونە ١ لیتر لاکتەیتی رینگەر تەنها ٢٥٠ مللیلتری لە ناوەوەی دەمارەکانی خوێن دەمێنێتەوە. پێدانی رێژەیەکی زۆر لەم شلانە دەبنە هۆکاری دروستبوونی هەڵئاوسانی سییەکان. ئەو نەخۆشانەی کە پەککەوتنی دڵ یان نەخۆشی گورچیلە و جگەریان هەیە لەژێر مەترسی زۆربوونی شلەدان. لەم حاڵەتانەدا بەکارهێنانی شلەی ناو خوێنهێنەرەکان وریاییەکی زۆری دەوێت.

لەگەڵ ئەمەشدا چاودێری کردنی رێژەی ئێلیکترۆلایتەکان زۆر گرنگە لەبەر ئەوەی لاکتەیتی رینگەر هەردوو سۆدیۆم و پۆتاسیۆمی تێدایە. لە هەندێک حاڵەتدا پێویستە ئەم ئاستانە بە باشی چاودێری بکرێن. رێژەی سۆدیۆم لە لاکتەیتی رینگەردا کەمترە بە بەراورد بەو رێژەیەی لە پلازمادا هەیە و ئەمەش وا دەکات ئاستی سۆدیۆم کەم بێتەوە لە کاتی بەکارهێنانی زۆردا. چاودێری کردنی جاندنی شلەکە گرنگە بۆ ئەوەی دڵنیا بیت کە دەگات بە دەماری خوێن بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ. دەبێت ئەم جێگایە چاودێری بکرێت بۆ بینینی سووربوونەوە یاخود هەڵئاوسان و ئازار. ئەگەر هەر یەکێک لەم نیشانانە بەدی بکرێت پێویستە جێگای چاندن یاخود لێدانی شلەکە بگۆردرێت.

ژەهراوی

ژەهراویبوونی لاکتەیتی رینگەر زیاتر پەیوەندی بە زۆری قەبارەی شلەوە هەیە وەک لە پێکهاتەی رینگەر خۆی. بۆ بەهێشتنی هەر حاڵەتێکی بەجوارزاو دەبێت نەخۆشەکە چارەسەر یاخود دەرمانی بارمەتیدەری میزکردنی پێبدرێت و ئێلیکترۆلایتی سیرۆمیان بە وردی چاودێری بکرێت. لە حاڵەتی زۆر مەترسیداردا نەخۆشەکە پێویستی بە هەوا گۆڕین و دانانی بۆری هەناسەدان دەبێت.

باشکردنی ئەنجامەکانی تیمی تەندروستی

دەبێت هەموو کارمەندێکی تەندروستی شارەزایی تەواوی لە چۆنیەتی بەکارهێنانی لاکتەیتی رینگەردا هەبێت. لاکتەیتی رینگەر بە بەراورد بە خوێناوی ئاسایی زۆر بەسوود تر و کاریگەر ترە. لەگەڵ ئەوەشدا هەندێک جار بەکار ناهێنرێت لەلایەن پزیشک و پەرستارانەوە لەبەر هەبوونی لاکتەیت تێیدا، بەڵام لاکتەیت تەنها لە حاڵەتێکدا زیانبەخشە ئەویش لەو نەخۆشانەی لەکارکەوتنی جگەریان هەیە. لە چەندین سیناریۆی پزیشکیدا لاکتەیت ڕۆڵێکی گرنگی هەیە لەسەر پرۆسەی میتابۆلیزم. لەگەڵ ئەوەشدا نرخی هەرزانترە و زانیاری لەسەری زیاتر بەردەستە بە بەراورد بە بەفەرە نوێیەکان.

خوێناوی ئاسایی

نیشانەکان

خوێناوی ئاسایی بە بەردی بناغەی چارەسەرکردنی پزیشکی دادەنرێت پێکهاتووە لە شلەیەکی بلووری کە لە ... گیراوەی ناو خوێنهێنەرەکان دەکرێنە جەستەوە بۆ هەردوو گەورە و منداڵ بەکار دەهێنرێت، بۆ بڵاو کردنە... ئیلیکترۆلایت و تێراوبوون بە دوو ڕێژەی جیاواز هەیە (٠،٩%) و (٠،٤٥%) لە سێ حاڵەتدا خوێناوی ئاسایی ... دەهێنرێت وەک:

گۆڕینی شلەی دەرەوەی خانە. -

چارەسەرکردنی میتابۆلیزمی ئەلکالینی.-

- کەم بوونەوەی سۆدیۆم.

لەگەڵ ئەوەشدا بەکاردێت بۆ چارەسەرکردنی چەندین پرۆسە وەک پاککردنەوەی خوێن.

٠،٩ ٪ خوێناوی ئاسایی

شەی سۆدیۆم کلۆرایدی هاوتوێ باشترین هەڵبژاردەیە بۆ گۆڕینی لە دەستدانی کلۆرید ئەم ڕێژەیە دەبێتە لە هەب... (١٥٤ میلیئیکویڤالێنت/ لیتر) ئایۆنی سۆدیۆم و کلۆراید بۆ هەر (١٠٠ میلیلیتر) سۆدیۆم کلۆراید توانای توانە... خوێناوی ئاسایی بریتییە لە (٣٠٨ گەرد/لیتر) و خەستی ئایۆنی هایدرۆجینی بریتییە لە (٤،٥ – ٧).

٠،٤٥ ٪ خوێناوی ئاسایی

گیراوەیەکی ناهاوتوێی سۆدیۆم کلۆرایدە ئەم ڕێژەیە بریتییە لە هەبوونی (٧،٧ میلی ئیکویڤالێنت/ لیتر) ئ... سۆدیۆم و کلۆراید بۆ هەر (١٠٠ میلیلیتر) سۆدیۆم کلۆراید توانای توانەوە بریتییە لە (١٥٤ گەرد/لیتر) و خەستی ئایۆنی هایدرۆجینی بریتییە لە (٤،٥ – ٧)

شێوازی کارکردن

خوێناوی ئاسایی پێکهاتووە لە شلەی بلووری کە گیراوەیەکی ئاوییە و پێکدێت لە ئیلیکترۆلایت و نەو گەردیلانەی کە حەریان لە ئاوە هۆکاری بەکارهێنانی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە سرووشتێکی هاوتوێی هەیە بە بەراورد بە شلەکی دیکە توانای داخورانی کەمترە خوێنی ئاسایی ئیلیکترۆلایتی تێدایە کە دەبێتە هۆی بڵاوبوونەوەی لەناو گیراوەکا... ئایۆنێکی گرنگی دیکە کلۆرایدە کە بەهۆی بە بەفەرکردنی ناو سییەکان و شانەکانە کلۆراید یارمەتی پێکەوە لکانی ئۆکسجین و کاربۆن دیۆکساید بۆ هیمۆگلۆبین دەدات. ئەم ئایۆنانە لە ژێر بەڕێوەبردنی گورچیلەدان لەگەڵ ئەمەش... ناو هەمان کاریگەری هەیە و گرنگە بۆ جەستە کە دوو لەسەر سێی کێشی جەستە پێک بهێنێت کە لە ژێر چاودێری...

سیەکان و گورچیلەدایە. بڵاوبوونەوەی ئەو لە جەستەدا پەیوەستە بە ئیلیکترۆلایتەکانەوە سۆدیۆمیش ڕۆڵێکی گرنگی هەیە لە باڵانس کردنی کارەکانی جەستەدا.

بەڕێوەبردن

خوێناوی ئاسایی لە ڕێگای ناو خوێنهێنەرەکانەوە دەکرێتە جەستەوە لە کاتی دانی پێوانی بڕی دەرمان چەند حاڵەتێکی وەک کێش و تەمەن و چەند هۆکارێکی دیکە کار دەکەنە سەری بۆیە پێویستە گرنگی بدرێت بە ئەنجامی دڵقیگە و باری نەخۆشەکە و ڕێژەی شلەکان لە جەستەدا

دوو شێوازی سەرەکی هەیە بۆ بەڕێوەبردن وەک:

باڕووی شلە (بۆلوس): ئەم شێوە بەکار دەهێنرێت لە حاڵەتی سەختدا کە چاندنی شلەیەکی زۆر پێویستە وەک (هایپۆڤۆلیمیا) گەیاندنی شلە بەم ڕێگەیە لە ڕێی دەماری ناوەڕاستەوە دەکرێت.

بەڕێوەبردن: هەژمارکردنی شلەی ڕۆژانە بە چەند ڕێگایەکی جیاواز بەدەست دەکەوێت کارپێکردنی لەلایەن دکتۆر هۆلیدەی و دکتۆر سێگارەوە دروستکراوە و پشانی دەدەن کە "٢٥ - ٥٠   ١٠٠" یاخود "١ - ٢ - ٤" باشترین ڕێژەن بۆ بەکارهێنان.

نموونە:

یەکەم ١٠ کیلۆگرام = ١٠٠٠ میلیلیتر(١٠٠مل/کگ x١٠)

دووەم ١٠ کگ = ٥٠٠ مل (٥٠مل/کگ x ١٠)

ماوە ٣٠کگ = ٧٥٠مل (٢٥مل/کگ x ٣٠)

کۆی گشتی = ٢٢٥٠ مل/ڕۆژ یان ٩٤مل\ کاتژمێر

یەکەم ١٠ کگ = ٤ مل/کگ/کاتژمێر x ١٠ *9= ٤٠ مل/کاتژمێر

دووەم ١٠ کگ = ٢ مل/کگ/کاتژمێر x١٠ = ٣٠ مل/کاتژمێر

ماوە ٣٠کگ = ١ مل/کگ/کاتژمێر x ٣٠ = ٣٠ مل/کاتژمێر

کۆی گشتی = ١٠٠ مل/کاتژمێر

کاریگەری زیانبەخش

بەکارهێنانی خوێناوی ئاسایی هۆکاری زۆربوونی شلەیە ئەمەش زیاتر لەو نەخۆشانەدا دەردەکەوێت کە پەککەوتنی گورچیلەیان هەیە و پێویستە چارەسەری خێرا وەربگرن. ئەو نەخۆشانەی کێشەی دڵیان هەیە مەترسییان زیاترە دەرکەوتنی کاریگەرییەکانی خوێناوی ئاسایی و تووشی هەڵئاوسانی بەردەوامی دەست چەندین نیشانەی کە دەردەکەوێت وەک گرانەیا لەو نەخۆشانەی خوێناوی ئاسایی بەکار دەهێنن ئەگەر ئەم گیراوەیە بە رێژەی (٠،٩ ٪) بێت کلۆراید لە خوێندا زیاد دەکات ئەمەش لە ئەنجامدا رێژەی ئایۆنی بایکاربۆنەیت کەم دەکاتەوە لە کاتی گیراوەی خوێناوی ئاسایی بە رێژەی (٠،٤٥ ٪) بە شێوازێکی زۆر دەبێتە هۆی زۆربوونی سۆدیۆم و ئاوسانی سەر ئەمەش لەبەر ئەوەیە کە سرووشتێکی ناهاوتۆنی هەیە و پێویستە لەم حاڵەتەدا بەردەوام بوون لەسەر خوێناوی ئاسایی بوەستێنرێت.

قەدەغەکاری

قەدەغەکردنی شلەکان پەیوەستە بە نەخۆشەکانەوە و ئەگەر قەدەغە بەکرێت دەبێتە هۆی وشک بوونەوە و هەڵتۆقینی ئەندامەکانی جەستەی نەخۆشەکە.

چاودێری کردن

لە کاتی چاودێری کردنی نەخۆشدا پێویستە حەمڵاندنی دوور و درێژ بکرێت بۆ دۆزینەوەکان و ئەنجامەکانی تاقیگە بە تایبەتی سەیرکردنی رێژەی ئێسکترۆلایت پزیشکی شارەز دەگەڕێت بۆ نیشانەی وشک‌بوونەوە و زۆری شلە لە نەخۆشەکاندا. ئەگەر رێژەی لاکتەیت و کرێتیناین زۆر بن، دەبنە هۆی نەگەیاندنی شلەی پێویست. سەیرکردنی میزی نەخۆشەکە پێویستە بۆ بینینی هەر گۆڕانکارییەک کە پێویستە (٠،٥ مل/کگ/کاتژمێر) بێت. بەڵام لەوانەیە بەسوود نەبێت بۆ دیاریکردنی قەبارە لەو نەخۆشانەی تووشی نەخۆشییەکانی گورچیلە بوون، لەو حاڵەتەدا پێویستە هەڵسەنگاندن بکرێت بۆ باری شلە (بۆ نموونە، ئۆرتۆستاتیک، تاقیکردنەوەی فیزیکی) سوود لە دۆزینەوە بانەنییەکانی تر وەربگرێت دەبێت ئەو نەخۆشانەی کە لە ژێر مەترسی تووشبوون بە نەخۆشییەکانی دڵ و سییەکان لە ژێر چاودێری ورد و چڕدا بن و پێویستە دووبارە هەڵسەنگاندنەوەیان بۆ بکرێت بۆ نموونە ئەگەر رێژەی سۆدیۆم کلۆراید لە (٩، ٪) زیاتر بێت ئەو دەبێتە هۆی زۆربوونی سۆدیۆم لە جەستەدا بۆ کەم کردنەوەی مەترسی پێ بوون دەبێت کۆتا گیراوە پشکنینی بۆ بکرێت بۆڕێگریگرتن لە ئاڕێکی پێش ئەوەی بدرێت بە نەخۆش

باشکردنی ئەنجامەکانی تیمی ئەندرووستی

بەکارهێنانی ئاوی خوێنی ستاندارد لە کاتی بووژاندنەوەی خوێندا زۆر گرنگە باشترین هەڵبژاردە بۆ ئەم کردارە پزیشکییە خوێناوی ئاساییە بە بێ بەڕێوەبردن و چاودێری گونجاو سەرئەنجامەکان خراپتر دەبن بۆیە پێویستە پزیشکی کلینیک و کارمەندانی پەرستاری چاودێری و هەڵسەنگاندنەوەی نەخۆش ئەنجام بداتەوە و لێرەدا گرنگترین کار کە ئەنجام بدرێت بریتییە لە چاودێری کردنی وردی نەخۆشەکە لەلایەن ستافی بەرپرسیارەوە بۆ ئەم مەبەستە پێویستە ئەنجامدانی ئەم خاڵانەی خوارەوە ڕەچاو بکرێن:

١- داواکردنی ئەنجامی تاقیگە بە تایبەتی ئەنجامی زیاد بوونی ئیلیکترۆلایت.

٢- ڕێژەی میز کە دەبێت ٠،٥ مل/کگ/کاتژمێر بێت

٣- پشکنینی فیزیایی بۆ دەستنیشانکردنی شلە.

٤- زانینی کێش و بارستایی نەخۆش

٥- چاودێری کردنی بەردەوامی نەخۆش و داواکارییەکانی جەستەی بۆ خوێناوی ئاسایی.

بەڕێوەبردنی خوێناوی ئاسایی لە نەخۆشدا پێویستی بە هەڵسەنگاندنە، چونکە ترس هەیە لە بەکارهێنانی لەبەر ئەو کاریگەرییە لاوەکییەی لەسەر نەخۆش هەیەتی زۆری کلۆرید دەبێتە ئەنجامی بەرزبوونەوەی ڕێژەی مردن لە نەخۆشدا.

بۆیە ڕابوردنی پەرستاری بۆ تیمی پزیشکی زۆر گرنگە بۆ پێشبینیکردنی ئەنجامەکان بەرزی (هایپەرکلۆرمیا) بەشێوەیەکی بەرچاو پەیوەندی بە زیادبوونی مردنەوە هەبووە دەرمانسازان دەبێت تێبووسان هەبێت لەسەر جێبەجێکردنی شلەکانی IV، هەروەها دیاریکردنی ڕاوێژ بە پەرستار سەبارەت بەئەنجامدانی کردارەکان بۆیە دووبارە لێکۆڵینەوە بە بەکارهێنانی خوێناوی ئاسایی بە نەخۆشە هەستیارەکان دەکرێت. چەندین توێژینەوە هەبووە بەراوردکردنی بەکارهێنانی شلەی سوورییە هاوسەنگەکانی تر کە ئەنجامی لە کەمکردنەوەی ڕێژەی مردن و ئۆرییەکاندا نیشانداوە بەتایبەتی لێکۆڵینەوەی smart (سمارت) دەریخست کە کەم بوونەوەی مردن بەدیار کەوت لەو نەخۆشانەی شلەی بلووریان بۆ بەکار هاتووە لەگەڵ ئەوەشدا توێژینەوەی زیاتر لەسەر ئەم بابەتە پێویستە دەتوانرێت خوێناو بەکار بهێنرێت وەک هەموو دەرمانەکانی دیکە، بەڵام پێویستی بە چاودێری ورد هەیە بەلایەن پزیشک و کارمەندان و پەرستارانەوە، بەڵام خوێناوی ئاسایی پێویستی بە نزیکبوونەوەیەکی نێوان پرۆفیشنال هەیە بۆ ئەنجامدانی کاری پزیشکی و کارگێڕی بەنێوان پزیشک و پەرستار و دەرمانسازان، هەموو ئەمانەش بەشێوەیەکی هاوبەش کاردەکەن وەک تیمێکی نێوان پیشەیی بۆ باشترکردنی دەرەنجامەکانی نەخۆش (ئاستی ٧)

بەشی هەژدەهەم

شوشتنی گوێیەکان

شوشتنی گوێیەکان

کردارەکە: شوشتنی گوێکان

پێناسە: شوشتنی بەشی ناوەوەی گوێ بە گیراوەی تایبەت بۆ مەبەستی چارەسەر بەکاردێت بێگومان ئەم کردارە بەبێ زەبر و کاریگەری لاوەکی نابێت زۆربەی کات، شوشتنی گوێکان بە گیراوەیەک ئەنجام دەدرێت کە پلەی گەرمیەکەی وەک پلەی گەرمی لەش بێت بۆ رێگری کردن لە گێژبوون و هێنجدان گەورەترین مەترسی لەکاتی ئەنجامدانی ئەم کردارە بریتییە لە بچڕانی پەردەی گوێ بە بەرکەوتنی ئەو ئامێرانەی لەم کردارەدا بەکاردەهێنرێت

بەکارهێنان:

- لەکاتی هەبوونی تەنی نامۆ
- هەوکردنێک لەو ناوچەیەی گوێ
- دروستبوونی چلکی گوێ لەناو رێرەوەکەو گرتنی

پێداویستییەکان:

- جووتێ دەستکێشی خاوێن
- سرنجی تایبەت بە شوشتن
- دەفرێکی خاوێن بۆ گیراوەکە
- دەفرێکی تر بۆ ئەوەی ئەو دەردراوو گیراوەیە لەخۆبگرێ کە دێتە دەرەوە لەگوێچکەکانەوە
- خاولی
- لۆکە یان گۆز
- ئەو گیراوەیەی بەکاردەهێنرێت دەبێ پلەی گەرمیەکەی بخرێتە پلەی گەرمی لەش
- وەرەقەی تایبەت بە تۆمارکردنی زانیارییەکان
- ئۆتۆسکۆپ

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١ دستدەبیەوە لە پرۆسەی کارەکە هەنگاوەکانی کردارەکە بەبیر خۆمان دێنینەوە.	پارمەتیدەر دەبێت لەهەر لێتێکچونێک و دەتوانین بە ئاسانی پێویستی باری نەخۆشەکە بکەین وە پارمەتیدەر دەبێت لە ڕێگرتن لە شلەژان و لێتێکچونێک
٢-پاکوخاوێنی دەست ئەنجام بدە	بۆ ڕێگری کردن لە مەترسی توشبوون بە هەوکردن و پیسبوون
٣-هەمــوو ئەو خۆپــارێزیە ســتاندارادانە بەکــار بهێنــە کە پێویستەو خــۆت بپارێزە لە بەرکەوتــن بە خــوێن و شــلەکانی لەش بە بەکارهێنانی دەستکێش	بــۆ پاراســتنی خــۆت و نەخۆشــەکەو هەمــوو ئەو کەســانەی تێشدەکەن لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا
٤-هەموو پێداویستییەکان کۆبکەرەوە	بۆ ڕێگریکردن لە دواکەوتنی کردارەکە
٥-فەرمانەکە بپشــکنە و ناسنامەی نەخۆشەکە پشتراســت بکەرەوە بە بەکارهێنانی بە لایەنی کەمەوە دوو لە ناسنامەی نەخۆشەکە	بــۆ پاراســتنی ســەلامەتی نەخۆشــەکە، (بــۆ ئەوەی کــارێکی هەڵە بــۆ نەخۆشێکی هەڵە ئەنجام نەدەین)
٦-کردارەکە بۆ نەخۆشەکە ڕوونبکەوە و لەگەڵیدا تاووتوێی بکە	بۆ ئارامکردنەوەی نەخۆشەکە لەکاتی هەبوونی هەر دڵە ڕاوکێیەک و بەدەستهێنانی ڕەزامەندی نەخۆشەکە
٧- دەرگاکە دابخە یان پەردەکە دایەرەوە	بۆ دابینکردنی تایبەتێتی نەخۆش و کەمکردنەوەی زیندەوەرە وردەکان هەوا
٨ ســەرەتی نەخۆشــەکە دەدەبــن ســونەوەی پالبکەوێــت یــان دابنیشــێت بە شــێوەیەک ئەو گــوێچکەیەی کە خــاوێنی دەکەینەوە بەرەو خوارەوە بێت خاولیەکە لەژێر سەر و شانی نەخۆشەکە دادەنێین و دەفرەکەش دەخەینە ژێر گوێی	ئەم شــێوازە لە وەســتانی نەخۆشــەکە یارمەتیــدەر دەبێت لە دەرچوونی دەرەوەی گــیراوەکە بۆنــاو دەفــرەکە بەئاســانی و ڕێگــریش دەکات لە ڕژانی گیراوەکە بە مل و دەموچاوی نەخۆشەکەدا
٩-گیراوەکە بخە ناو دەفرە خاوێنەکەوە، چەن دڵۆپێک بکە سەر بەشی ناوەوەی قۆڵت بۆئەوەی دڵنیابیتەوە لە دروستی پلەی گەرمیەکەی	بیسنی ئەگەر گیراوەیەکی خاوێنکراو بە ئامێری تایبەت بەکارهات بۆ شوشتنەکە، دەبێ دەفرێکی خاوێنکراویش بکاربێت
١٠-دەستکێشــــــەکانت لەدەســــــتبکە بەشی دەرەوەی گوێچکەکە بە گۆز یان لۆکە خاوێن بکەرەوە. بەهیچ جۆرێک پەستانێکی زۆر دروست مەکە لەسەر چلک یان ئەوشتەی دەتەوێ گوێچکەکەی لێ خاوێن بکەیتەوە بۆناو ڕێڕەوی گوێ	ڕێگرییکە لە دووبارە چوونەژوورەوەی ئەو پیسـیەی لەگـوێکە دێتە دەرەوە. بەزۆر نـاردنە نـاوەوەی گـیراوەکە بە پەسـتانێکی زۆر ڕەنـگە ببێتە هۆی زیانگەیاندن بە تەپلە پەردەی گوێ
١١-سرنجی شوشــتنەکە پــڕ بکە لە گـیراوەکە (بەنــزیکەیی ٥٠مل)	دەبێ گیراوەی پێویست بەکاربهێنرێت بۆئەوەی بەشێوازێکی ڕێکوپێک کردارەکەمان ئەنجام بدەین
١٢- بۆ گەورەکان و منداڵانی سەروو تەمەن ٣ ساڵ، بە نەرمی لووتکەی سەرەوە و دواوە رابکێشن؛ منالی تەمەن ٣ ساڵ یان بچووکتر، لووتکەکە ڕاکێشە بەرەو خوارەوە و دواوە	ڕاکێشانی فەراغی دەرەوەی گوێ بە ڕێکی، ڕێگر دەبێ لە گیرانی ڕێڕەوەی گوێ بە ئامێرەکە، کە دەبێتە هۆی زیادبوونی فشار لەسەر پەردەی تەپلی گوێ (Tympanic membrane)
١٣- وردە وردە و بە هێواشی گیراوەکە بە سەری سرنجەکە ١ سم(١٢ ئینج) بخەرە ناو ڕێڕەوی گوێکەوە. شلەکە بەرەو ڕووی بەرزی ڕێڕەویی گوێ ئاراستە دەبێت. ڕێگە بدە بە خاڵی بوونەوەی بۆ ناو دەفرەکە لە ماوەی تێکردنیدا. بەردەوام بە تا ئەوکاتەی ڕێڕەوی گوێ پاک دەبێتەوە و چارەسەر دەبێت.	هێواش تێکردنی گیراوەکە ڕێگری لە دروستبوونی پەستان لە ڕێڕەوی گوێدا دەکات و دڵنیات دەکاتەوە لە بەرکەوتنی گیراوەکە بە هەموو ڕووەکانی ڕێڕەوەکەوە(Ear canal surface)
١٤- گوێی دەرەوە وشک بکەرەوە بە لۆکە لۆکەکە بە جێ	وشکردنەوە ڕێگر دەبێ لە دروستبوونی تەری و شێ کە دەبێتە هۆی

بهێڵە لەو شوێنەدا بۆ ماوەی ٥ بۆ ١٠ خولەک	هەوکردنی گوێی دەرەوە
١٥- یارمەتی نەخۆش بدە دابنیشێت (شێوازی دانیشتن لەسەر کورسی)	زیاتر ئاسوودەی دەکات
١٦- ئەنجامەکەی بۆ روونبکەرەوە و ڕێنمایی بکە	بۆ بەشداری پێکردنی زانیارییەکان و دابینکردنی پێداویستییەکان دەستبەجێ
١٧- گەڕاندنەوەی پارچەکان. کۆکردنەوەی کەرەستە بەکارهاتووەکان؛ کەرەستە پاکەکان واز لێبێنە یان لە شوێنێکی گونجاودا هەڵی بگرە. شوێنەکەت پاکبکەرەوە و جێی بهێڵە وەک چۆن پێشتر خاوێن بووە	بۆ پاراستنی شوێنەکە و کەرەستەکان بە سەلامەتی و پاکوخاوێنی و بەکارهێنانیان بۆ جاری داهاتوو
١٨- دەستکێشەکانت لابدە و پاکوخاوێنی دەست ئەنجام بدە.	بۆ ڕێگری کردن لە مەترسی توشبوون بە هەوکردن و پیسبوون

ڕاپۆرت و تۆمارکردن:

- تۆمارکردنی تێبینی پەرستارەکە و تۆمارکردنی تەندروستی ئەلیکترۆنی EHR ، و کرداری تۆماری بەڕێوەبەرایەتی دەرمان (MAR)، ڕێژەی بەکارهێنانی گیراوەکە، کاتی پێدانی و هەروەها چەندێک لە گیراوەکەی وەرگرتووە (گوێ).
- شێوەی گوێی دەرەوە و بیستنی نەخۆش لە تێبینی پەرستارەکان و EHR تۆمار بکەن.
- تۆمارکردنی کاریگەرییە لاوەکییەکان / کاردانەوەی نەخۆشەکە و/یان ڕەتکردنەوەی دەرمانەکە لەلایەن نەخۆشەکەوە.
- واژۆکردن بەرپرسیارێتی پیشەیی دەپارێزێت
- بەڵگەنامە کۆکراوەکان زانیاری بەردەوام دابین دەکەن

ئەنجامە چاوەڕوانەکراوەکان	ئەوەی دەبێت ئەنجامی بدەین
نەخۆشەکە گازندەی ئەوە دەکات ئازاری گوێی زیاد دەکات لە ماوەی شۆردنەکەدا	پچڕانی پەردەی گوێ لەوانەیە ڕوویدات. دەستبەجێ بوەستە لە شۆردنی، وە دەستبەجێ دابینکەری چاودێری تەندروستی ئاگادار بکانەوە.
ڕێڕەوی گوێ بە داخراوی دەمێنێتەوە لەگەڵ چڵکی گوێدا (Cerumen)	دووبارە بیشۆرەوە
مادده بێگانەکان دەمێننەوە لە ناو ڕێڕەوی گوێدا	نەخۆشەکە بنێرە بۆ لای دکتۆری قوڕگ و گوێ و لووت ئەگەر مادده بێگانەکە مایەوە دوای شۆردنیش.
نەخۆشەکە ناتوانێت ڕاهێنانەکانی گرینگیدان بە گوێیەکان ڕووبکاتەوە	ئەندامانی خێزان یان چاودێری دەبێت هاوکاری نەخۆشەکەبن لە ئەنجام دانی کردارەکە.

بەشی نۆزدەهەم

شوشتنی چاو

شوشتنی چاو

کرادەرەکە: شوشتنی چاو

پێناسە: شوشتنی چاو بریتییە لە پاککردنەوەی چاو لە دەرداوەکانی چاو و هەر تەنێکی نامۆ کە دەچێتە ناو چاوەوە

مەبەست لە کردارەکە. ئەم کرد رە بە شێوەیەکی گشتی لە حاڵەتی کتوپڕدا بەکاردێت بۆ پارستنی بینایی کاتێک مادەیەکی کیمیایی یان نێرارکەر چاو پیس دەکات، دەستبەجێ شۆردن بە بڕێکی زۆر لە ئاوی سارد بە لایەنی کەمەوە ١٥ خولەک بۆ کەمکردنەوەی زیان لەسەر بیلبیلەی چاو بەکارهێنەرانی لێنز یان چاوی دەستکرد لەوانەیە پێویستیان بە شۆردنی چاو و پاکردنەوەی لە مادده و تۆزەکان بێت لە لایەن چاوەوە.

پێداویستییەکان:

- گیراوە پاککەرەوەکان: بەشێوەیەکی گشتی قەبارەی ٣٠ بۆ ١٨٠ مل لە ٣٢ بۆ ٣٨ پلەی سیلیزی(90° to 100°F) (بۆ پاککردنەوە بە مادده کیمیاییەکان، بەکارهێنانی قەبارەیەکی گەورە لە نۆرماڵ سەلاین و رینگەر لاکتەیت و شۆردنی بە بەردەوامی لە ماوەی ١٥ خولەکدا) (وێنەکە)
- دەفرێکی پاک
- پاد یان خاولی
- ٤*٤ گۆز
- Soft bulb syringe، دڵۆپەر، Iv tube
- دەستکێشێکی پاک
- لایتی چاو
- تۆماری بەڕێوەبەرایەتی دەرمان (MAR)

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١-جێبەجێکردن و پێداچوونەوەی ئەرک و هەنگاوەکان یەک لەدوای یەک بەپێی سەرەکیترینیان (پرۆتۆکۆل)	داپێنکردنی پێوەرەکان بۆ پێوانەکردنی ئاسایی نەخۆش، و ناسێکردنی رێبەری بۆ دیاریکردنی ئەنجامەکان بەرهەمدەر دەبێت بۆ پێوانەکردنی لە شوێنێکی گونجاو (بۆ نموونە، بینایی دڵ و پەستانی خوێن پێوانەی بۆ کرداری دڵ و خوێنبەرەکان بە ئاشی)
٢-پاکوخاوێنی دەست ئەنجام بدە (وێنەکە)	بۆ رێگری لە مەترسی توشبوون بە هەوکردن و پیسبوون
٣-هەموو ئەو خۆپارێزیە ستانداردانە بەکار بهێنە کە پێویستەو خۆت بپارێزە لە بەرکەوتن بە خوێن و شلەکانی لەش بە بەکارهێنانی دەستکێش	بۆ پاراستنی خۆت و نەخۆشەکە و سەرجەم کارمەندانی تەندروستی لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا
٤-پێداویستییەکان ئامادە بکە	-بۆ رێگریکردن لە دواکەوتنی کردارەکە -رێکخستن ئاسانکاری دەکات بۆ ئەنجامدانی کردارەکە بە

	کارامەی و بە تەواوی
٥-داواکراوەکە بپشکنە و ناسنامەی نەخۆشەکە پشتڕاست بکەنەوە بە بەکارهێنانی بە لایەنی کەمەوە دوو لە ناسنامەی نەخۆشەکە	بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەکە، (بۆ ئەوەی کارێکی هەڵە بەنەخۆشەکە لەنجام نەدەین)
٦-کردارەکە بۆ نەخۆشەکە ڕوونبکەوە و لەگەڵیدا تاوونوێی بکە	بۆ ئارامکردنەوەی نەخۆشەکە لەکاتی هەبوونی هەر ڕاوکێیەک و بەدەستهێنانی ڕەزامەندی نەخۆشەکە
٧- دەرگاکە دابخە یان پەردەکە دابدەرەوە	بۆ دابینکردنی تایبەتێتی نەخۆش و کەمکردنەوەی زینـ وردەکانی هەوا
٨- چاوەکان بخەملێنە بۆ سووربوونەوە، فرمێسکی زۆر و ئاوسان. پرسیار لە نەخۆش بکە دەربارەی نیشانەکانی خوران، سووتان، ئازار، بینینی لێل، یان فۆتۆفۆبیا	هەبوونی هەر یەکێک لەم نیشانانە پێوانە دەکرێت بۆ بەر پێکردنی لە دوای ئەنجامدانی کردارەکە. بۆ ئەوەی بـر کردارەکە و چارەسەرەکان تا چەند کاریگەریان هەبووە.
٩- یارمەتی نەخۆشەکە بدە کە لەسەر ئەو لایەی کە چاوی زیانی بەرکەوتووە پاڵکەوێت. سەری بسوڕێنەوە بەرەو ئەو چاوەی کە زیانی بەرکەوتووە . ئەگەر هەردوو چاوی بوو، نەخۆشەکە لەسەر پشت دابنێ بۆ شۆردنی هەردوو چاوی. (وێنەکە)	شێوازی دانیشتنەکە یارمەتی ڕۆشتنی گیراوەکە دەدات ناوەوەی چاوەوە بۆ دەرەوەی چاو، وە ڕێگر دەبێت لە پیسبوونی فرمێسکە ڕژێن و ئەو چاوەی کە ساغە. (وێنەکە ١)
١٠- لابردنی عەدەسە(لێنز)کە ئەگەر گونجا. دەستکێشەکانت لابدە دوای لابردنی لێنزەکە، دەستکێشێکی تازە بکەرەوە دەست (وێنەکە)	لابردنی لێنزەکە پێویستە بۆ سەلامەتی و شۆردنی ماددە بێگانەکە لە چاوی نەخۆشەکە بە تەواوەتی. لابرد دەستکێشەکان دوای لابردنی لێنزەکە ڕێگری لە دوب گواستنەوەی ماددە کیمیایەکان لە لێنزەکەوە بۆ دەستکێشە دەکات.
١١- خاولیەکە یان پادەکە لەژێر دەم و چاوی نەخۆشەکە و دەفرەکە لە ژێر ڕوومەتی ئەو چاوەی کە زیانی بەرکەوتووە دابنێ (وێنەکە)	بەمشێوەیە ئەو شلە و ماددە بێگانانەی لە چاوەوە دەرەوە، دەکەونە سەر خاولیەکە و شوێنەکە پیس ناکات.
١٢- هەنگاوەکانی داهاتوو بۆ نەخۆشەکە ڕوون بکەرەوە و هانی بدە بشوو بدات: بە پەنجە بە نەرمی پێڵووی سەرەوە و خوارەوە بجوڵێنە بۆ پشاندانی ژێر پێڵوی چاو. بۆ ئەوەی پێڵوی چاو بە کراوەیی ڕابگرین، فشارێکی نەرم بۆ خوارەوەی چاڵی چاو بکەن لەژێر برۆدا فشار لەسەر چاو مەکە (وێنەکە ٢)	دووبارەکردنەوە بڕۆسەکە بۆ کەمکردنەوەی تروکانی چاو ڕێگەدان بە شۆردنی ژێر پێڵوی چاو
١٣- سرنجی شۆردنەکە، دڵۆپەر یان بۆری IV دەبێت بە نزیکەیی ٢.٥ سم (١ ئینج) لە چاوی نەخۆشەکەوە دووربێت	پەیوەندی ڕاستەوخۆ بە کەرەستەکانی شۆردنی چاوەوە لەوانەیە چاو بریندار بکات .
١٤- داوا لە نەخۆش بکە کە بەرەو برۆی سەیر بکات و بە نەرمی بیشۆ بەجێگیری بەرەو خوارەوەی ژێر پێڵووی چاو، لە ناوەوەی چاوەوە(Canthus) بەرەو دەرەوەی (وێنەکە)	کەمکردنەوەی هێز لەسەر بیلبیلەی چاو. دەرهێنانی ماددە کەرەکە لە چاو دوریکەوە لە چاوەکەی تر و فرمێسکە ڕژێن
١٥- گرنگی بە دووپاتکردنەوەی کردارەکە بدە، هانی نەخۆشەکە بدە بە لەسەرخۆی و باوەر بەخۆ بوونەوە و بە دەنگێکی نەرم.	قەلەق و دودڵی کەم دەکاتەوە
١٦- ڕێگە بە نەخۆشەکە بدە جار جار چاو بتروکێنێت	ماددە بێ رکەرەکە دەجولێت بەرەو سەرەوەی بیلبیلەی چاو

١٧- بەردەوام بە لە شۆردن بەو گیراوانەی کە داواکراوە تا ئەو کاتەی کە دەردراوەکان بە تەواوەتی پاک دەبنەوە (تێبینی؛ شۆردن بە ١٥ خوولەک یان زیاتر پێوستە بۆ مادده کیمیایەکان کە بوونەتە هۆی سووربوونەوەی چاو)	دڵنیــا بەرەوە لەوەی کە بەتەواوەتی مــادده بــێزارکەرەکەت لابــردووە. هەڵســەنگاندنی چــاو بە دەردراوەکانی PH لەوانەیە پێویست بێت لە ماوەی ئازارەکەدا ئەگەر چاوی بەرکەوتنی هەبوو بە یەکێک لە گیراوەکانی ترش یان تمت (وێنەکە)
١٨- پەڵە پیســەکانی دەوروبەری قەراغی چــاو و دەم و چــاو بە لەفافێک یان خاولیەک بسڕە. (وێنەکە)	سڕینەوەی پەڵەکان لەوانەیە ڕێندەوەری بچووک یان ماددەی بێزارکەری پێوەبێت، نەخۆشەکە زیاتر ئاسوودە دەکات.
١٩-- ئەنجامەکەی ڕوون بکەرەوە و ڕێنمایی بکە	بۆ بەشداری پێکردنی زانیارییەکان و دابینکردنی پێداویستییەکان دەستبەجێ
٢٠- گەڕانــدنەوەی پارچەکــان. کــۆکردنەوەی کەرەســتە بەکارهاتووەکان؛ کەرەسـتە پاکەکان وازلێبێنە یان لە شوێنێکی گونجاودا هەڵی بگرە. شوێنەکەت پاکبکەرەوە و جێی بهێڵە وەک یەکەم جار	بۆ پارستنی شوێنەکە و کەرەستەکان بە سەلامەتی و پاکوخاوێنی و بەکارهێنانی لە دواتردا.
٢١- دەستکێشەکان لا بدە و پاکوخاوێنی دەست ئەنجام بدە.	بۆ ڕێگری کردن لە مەترسی توشبوون بە هەوکردن و پیسبوون

تۆمارکردن و ڕاپۆرتکردن:

- تۆمارکردنی تێبینی بەرستارەکە و تۆمارکردنی تەندروستی ئەلیکترۆنی (EHR) حاڵەتی چاوی و تۆمارکردنی نیشانە و ئازاری نەخۆشەکە. تۆمارکردنی جۆر و ڕێژەی گیراوەکە بۆ نەخۆش MAR.
- ڕاپۆرتکردنی بەردەوامی نیشانەکانی ئازار یان بینینی لێڵ.
- واژۆ کردن بەرپرسیارێتی پیشەیی دەپارێزێت
- بەڵگەنامە کۆکراوەکان زانیاری بەردەوام دابین دەکەن

دەرەنجامی چاوەڕوان نەکراو	چارەسەری پەیوەست بە دەرەنجامەکەوە
١ دوودڵی	ء. دووپاتکرنەوەی بەڵگەنامەکان بۆ شۆردن ب ڕێگە بە نەخۆشەکە بدە جار جار چاو بتروکێنێ ، ماوەی شۆردنەکە ب ڕێنمایی نەخۆش بکە بۆ ئەوەی هەناسەیە هێواش و قووڵ هەڵمژێت.
٢- نەخۆشەکە گازندەی ئەوە دەکات کە فۆتۆفۆبیا، لە ڕادەبەدەر فرمێسک، ئازار یان ماددەیەکی بێگانە لە چاویدا هەست پێدەکات، ئەوا کرداری شۆردنی چاوی بۆ بکە	ء.ئامۆژگاری نەخۆشەکە بکە چاوی دابخات و چ نەجوڵێنێت. ب. دەستبەجێ ئاگاداری چاودێری تەندروستی بە پزیشکی تایبەتی چاو بکە

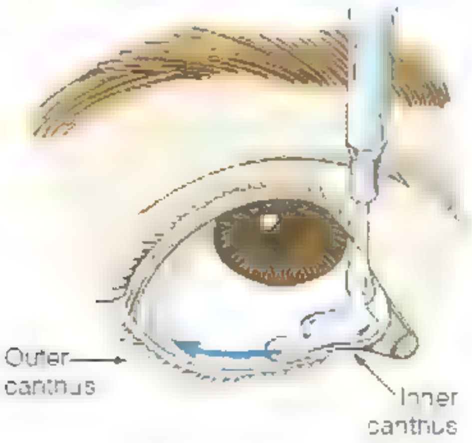

وێنەی ١-١٦

بەشی بیستەم

شوشتنی لووت

شوشتنی لووت

کردارەکە: شۆردنی لووت

پێناسە: شۆردنی ڕێڕەوی سەرەوەی کۆئەندامی هەناسەدانە کە دەبێتە هۆی نەرم بوونەوەی لینجە پەردەکان و پاک بوونەوەیان لە مادده ڕەقبووەکان و دەردراوەکانی دیکە و مادده بێگانەکانی ناو لووت لە لایەن ئاوەوە بە بێ گوێدانە ئەوەی، ئەم ماددانە لەوانەیە ببێتە هۆی وشکبوونی کەلێنی لووت و کەمی ڕۆشتنی هەوا بۆ دوسییەکان و هەروەها دەبێتە هۆی سەرئێشە و هەوکردن و بۆنی ناخۆش. شۆردنی لووت لەوانەیە بە ئامێرێکی ئیلکترۆنی یاخود بە (Bulb Syringe) ئەنجام بدرێت. (وێنەکە ١)

مەبەست لە کردارەکە: شۆردنی لووت بەسوودە بۆ ئەو نەخۆشانەی کە کێشەی لووتیان هەیە جا ماوە کورت یان ماوە درێژ بێت، لەو نە هەوکردنی کەلێنی لووت، هەڵئاوسان و هەوکردنی لینجە پەردەی لووت، ناڕێکی و شێواوی لە موولولەکانی خوێن (Wegener'sgranu omatosis) و نەخۆشی درێژخایەنی خۆیی (Sjogren'ssyndrome) سەرەڕای ئەوەش، ئەم کردارە لەو بەیە یارمەتیدەر بێت بۆ ئەو کەسانەی کە بەردەوام مادده ژەهراوییەکان یان ئەو بۆن و گازەی لە ڕەنگی بۆیەدا هەیە هەڵدەمژن، بۆ نموونە هەڵمژینی ئەراش (ئەو تەپ و تۆزەی بە کاتی برینەوەی داردا دروست دەبێت)، یان ئەو دەرمانەی بۆ کوشتنی مێش و مێشولە بەکاردێن یان تۆز و حۆلی حەلوز شۆردنی لووت بەشێوەیەکی ڕۆتینی پێشنیار دەکرێت دوای هەندێک نەشتەرگەری لووت بۆ باشترکردن و چاکبوونەوە بەلابردنی ئەو کێم و زامانە پاش نەشتەرگەری، کە یارمەتیدەر دەبێت لە دووبارە دروستبوونەوەی شانە و توێژالەکانی کەلێنی لووت

ئەم کردارە نابێت بۆ کێ بکرێت بۆ ئەو کەسانەی لەدوچوونی یان تێکچوونی کەلێنی لووت، زوو زوو خوێن بەربوونی لووتیان هەیە، و مادده بێگانەکانی ناو لووت (کە دەکرێت بچنە ڕێڕەوەکانی تر بەهۆی شۆردنی لووتەوە) هەرچەندە، لەوانەیە هەندێک نەخۆش لەم حاڵەتانەدا شۆردن لە قازانجیان بێت. (وێنەکە)

پێداویستییەکان:

- Bulb Syringe یان ئامێری شۆردنی دەم وەک (WaterPik) (وێنەکە ٢) ئامێرێکە بەکاردێت بۆ نەهێشتنی هەوکردنی دەم و ددان و باشترکردنی تەندروستی دەم.
- بەکارهێنانی دەمێکی نەرم یان ڕەق(بەکارهێنانی تەنها بۆ یەک نەخۆش)
- گیراوەیەکی فرەتۆنی کلۆریدی سۆدیۆم (Hypertonic saline solution)
- پەرەیەکی پلاستیکی
- خاولی
- کلێنکس
- دەفرێک
- دەستکێش
- Hospital-gradedisinfectant کە بەکاردێت بۆ زۆر شت لەوانە کوشتنی ڤایرۆس و بەکتریاکان نەهێشتنی بۆنی ناخۆش کە بەکتریاکان دروستی دەکەن.

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١- جێبەجێکردنەوە و پێداچوونەوەی ئەرک و هەنگاوەکان یەک لەدوای یەک بەپێی سەرەکیتریبیان (پرۆتۆکۆل)	دابینکردنی پێوەرەکان بۆ پێوانەکردنی ئاسایی نەخۆش، و دابینکردنی ڕێبەر بۆ دیاریکردنی ئامێرەکان یارمەتیدەر دەبێت بۆ پێوانەک دڵ لە شوێنێکی گونجاودا (بۆ نموونە، لێدانی دڵ و پەستانی خوێن پێوانەی بۆ کرداری دڵ و خوێنبەرەکان بە باشی).
٢-دەستەکانت بشۆ (وێنەکە)	بۆ ڕێگری کردن لە مەترسی توشبوون بە هەوکردن و پیسبوون
٣- هەموو ئەو خۆپارێزیە ستانداردانە بەکاربهێنە کە پێویستە. خۆت لە خوێن و شلەکانی دیکەی لەش بپارێزە بە لە دەستکردنی دەستکێش.	بۆ پاراستنی خۆت، نەخۆشەکەو هەموو ئەو کەسانەی نەخۆشخانە نیش دەکەن لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا
٤- - ئامادەکردنی هەموو پێداویستە پێویستیەکان	-بۆ ڕێگری کردن لە دواکەوتنی کردارەکە -ڕێکخستن ئاسانکاری دەکات بۆ ئەنجامدانی کردارەکە بە کارا و بە تەواوی
٥- فەرمانەکە بپشکنە و ناسنامەی نەخۆشەکە پشتڕاست بکەنەوە بە بەکارهێنانی بەلایەنی کەمەوە دوو لە ناسنامەی نەخۆشەکە	بۆ پاراستنی ئارامی نەخۆشەکە
٦- دابینکردنی زانیاری بۆ نەخۆشەکە دەربارەی پرۆسەی خستنە ناوەوەی سرنجەکە یاخود ئامێرەکانی دیکە، پێشبینیکردنی ماوەی چاک بوونەوەی، چاودێری و پاراستنی IV Catheter، نیشانەکانی ئالۆربوون و ڕاپۆرتدان لەسەری	-بۆ کەمکردنەوەی قەلەق و زیادکردنی هاوکاری و هەماهەنگی لێکنیگەشتن - بەدەست هێنانی ڕەزامەندی بۆ کردارەکە د ـیکردنی زانیاری خێراتر و هاوکاری کردن و لێکنیگەشتن
٧-دەرگای ژوورەکە دابخە و پەردەکان دابەرەوە	بۆ پاراستنی تایبەتمەندێتی نەخۆشەکە و کەمکردنەوەی میکرۆب و زیندەوەرە هەواییەکان
٨-گەرمکردنی گیراوە خوێیاویەکە بە نزیکەی ١٠٥ف(٤٠.٦ س). ئەگەر ویستت بە بەڵب سرنجەکە(bulb syringe)کرداری شۆردنەکە بکەی، هەندێ لە گیراوەکە بگەڕێنەوە ناو (Bulb) و دواتر دەست بە ڕشتنی بکە. (وێنەکە)	بۆ شۆردنی پاشماوەی هەر گیراوەیەکی تر و گەرم کردنی (Bulb).
٩-ئەگەر ئامێری شۆردنی دەم بەکاردەهێنیت، ئەوا پلاکی ئامێرەکە ببەستەوە بە سویچپلاکێک لە شوێنێکی نزیک لە نەخۆشەکە. دواتر، بە نزیکەی ١ کوپ(٢٤٠ مل) لە گیراوە خوێیاویەکە بکەرە ناو تیوبەکە، دواتر ئامێرەکە پڕ بکەوە بە گیراوەیەکی گەرمی خوێیاوی. (وێنەکە)	بۆ شۆردنی پاشماوەی گیراوەکانی تر و گەرم کردنی تیوبەکە.
١٠-خاولیەکە لە بەشی سەرەوەی جەستەی دابنێ	بۆ پاراستنی جلی نەخۆشەکە لە تەڕ بوون. پەڕەیەکی پلاستیکی لەسەر جێگەکەی دابنێ، ئەگەر پێویستی کرد
١١ ـ ئیب نەخۆشەکە بە ئاسوودەیی لە نزیک کەرەستەکان لە شوێنێک دانیشت کە ڕێگە بە سەری سرنجەکە یان تیوبەکە بدات کە بچێتە لووتی و گیراوەکە بگەڕێتەوە بۆ ناو دەفرەکە. (بڕوانە شوێنی نەخۆشەکە بۆ کرداری شۆردنی لووت) (وێنەکە	

١٢- به بیری نەخۆشەکە بهێنەرەوە کە دەبێت دەمی بە کراوەی بهێڵێتەوە بۆ ئەوەی بتوانێت هەناسە بدات بە باشی لە ماوەی کردارەکەدا. (وێنەکە)	ئەم کردارە دەبێتە هۆی نەرم بوونی گەروو، رێدەدات بەوەی گیراوەکە بچێتە کونە لووتەکەی ترەوە و بەتاڵی بکاتەوە.
١٣- رێمایی نەخۆشەکە بکە بەوەی قسە نەکات و نەی قوت نەیات لە ماوەی کردارەکە.	بۆ دورکەوتنەوە لە مەددە رێی نەخشەکان کە دەبنە هۆی هەوکردن لە لووتە کەلێن و جۆگەی ئۆستاکی.
١٤- لابردنی سەری دەرزییەکە یان نیوبەکە لە لووتی نەخۆشەکەوە لە کاتی پێویستیدا.	بۆ پژمین یان کۆکین بۆ ئەوەی بە دوور بین لە زیان گەیاندن بە لینجە پەردەی لووت
١٥- بەلب سرنجەکە پڕ بکە لە گیراوەی خوێیاویەکە بیکەرە لووتی نەخۆشەکەوە بە نزیکەی ١ ٢/١(١.٣ سم). (وێنەکە)	
١٦- بەکارهێنانی بەلب سرنج. بەلیەکە بگوشە هەتا بە گیراوە گەرمەکە جۆگەکە جوان دەشۆن لە رێگەی لووتەوە. بە دوور بە لە قایم گوشینی. هەروەها ئاڵوگۆڕکردنی بە لووتەکەی تر تاکو گیراوەکە روون دەبێتەوە. (وێنەکە) بەکارهێنانی ئامێری شۆردنی دەم و ددان: بردنە ناوەوەی سەری ئامێرەکە بۆ ناو کونی لووت بە نزیکەی ١ ٢/١ بۆ ١ (١.٣ بۆ ٢.٥ سم) و داگیرساندنی. دەستپێکردن بە پەستانێکی کەم (زیادکردنی پەستان ئەگەر پێویستی کرد).دوبارە، ئاگاداربە ماددەکانی ناو لووت نەچێتە لووتە کەلێن و جۆگەی ئۆستاکی. هەردوو کونە لووتەکە بشۆ. (وێنەکە)	قایم گوشین، لەوانەیە پاشماوەکانی ناو کونە لووت بگوازێتەوە بۆ لووتە کەلێن و جۆگەی ئۆستاکی ببێتە هۆی هەوکردن. دەستپێکردن بە پەستانێکی کەم (زیادکردنی پەستان ئەگەر پێویستی کرد) جێبەجێکردنی شۆردنێکی ورد و تەواو بۆ جۆگەکە.
١٧- تێڕوانین و چاودێریکردنی گەڕانەوەی گیراوەکە. گۆڕانی رەنگ، لینجی، یان قەبارەکەی لەوانەیە ئاماژە بێت بە هەوکردن و پێویستە دکتۆر ئاگادار بکەیتەوە. هەروەها راپۆرتدان لەسەر خوێن یان شانە مردووەکان	
١٨- دوای شۆردن، پێویستە نەخۆشەکە چەند خولەکێک چاوەڕێ بکات بەرلەوەی شلەکان لە لووتی بێنە دەرەوە ئەویش لە رێگەی مشکردنەوە	مشکردن لە هەردوو کونە لووتەوە رێگری لە چوونە ناوەوەی شلەکان دەکات بۆ ناو لووتە کەلێن. ئەم کردارە پارمەتیدەر دەبێت بۆ کەمکردنەوە و کردنە دەرەوەی چڵم و دەردراوە رەقبووەکان
١٩- پاککردنەوەی بەلب سرنجەکە و ئامێری شۆردنەکە بە ئاو و سابوون پاکژکردنەوەی بە دژە ڤایرۆس و بەکتریا ئەگەر پێشنیار کرابوو. شۆردن و وشک کردنەوەی ئامێرەکە.	
٢٠- گەڕاندنەوەی پێداویستیەکان. کۆکردنەوەی پێداویستیە بەکارهاتووەکان، پاکردنەوەی یان هەڵگرتنی پێداویستیەکان لە شوێنی گونجاو. پاکردنەوەی شوێنەکەت بە جێهێشتنی هەر وەک پێشتر	بۆ پاراستنی ناوچەکەو پێداویستیەکان بەسەلامەتی و پاکوخاوێنی بۆ بەکارهێنانی لە داهاتوودا
٢١- دەستکێشەکانت لابدە و جوان دەستەکانت بشۆ	بۆ رێگری کردن لە مەترسی توشبوون بە هەوکردن و پیسبوون

تۆمار و راپۆرتەکان:

- کات و ماوەی کردارەکە بنووسەوە و بڕی بەکارهێنانی گیراوەکەش. پێناسەکردنی شتوەی گیراوە گەڕاوە... تۆمارکردنی هەڵسەنگاندنەکانت لەسەر ئاسوودەیی نەخۆش و هەڵسەنگاندنی بە ئاسایی بە پێش و ... کردارەکە. بەڵگەنامە لەسەر فێرکردنی نەخۆش و تێگەشتنی نەخۆش.
- واژۆکردن کە بەرپرسیارێتی پیشەیی دەپارێزێت،
- بەڵگەنامەکان زانیاری بەردەوام دابین دەکات

رەچاوکردنی خاڵە تایبەتەکان:

-پێشبینی کردنی شەکان و بەتاڵ بوونەوەی لە لووتی نەخۆشەکەوە بۆ ماوەیەکی کورت دوای شۆردن و پێش ... مش بکات.

- دڵنیا ببەوە لەوەی سەری ئامێرەکە بە تەواوی چۆتە ناوەوە و گیر وەکە پەردەی لووتی پاککردۆنەوە پێش ... وشک بێتەوە. بە گشتی رێژەی گیراوەکە مەودای لە نێوان ٥٠٠ بۆ ١٠٠٠ مل دایە.

شوێنی نەخۆشەکە بۆ شۆردنی لووتی:

کاتێک تۆ نەخۆشێک فێردەکەیت کە دەتەوێت کرداری شۆردنی لووتی بۆ ئەنجام بدەیت بە بەڵێ سرنجێک ... ئامێری شۆردنی دەم و ددان، پرۆسەی شۆردنەکە ئاسانترە بۆ ئەنجامدان کاتێک کە نەخۆشەکە فێردەبێت کە ... سەری بوەستێنێت بە باشترین شێوە بە ئاسوودەیی و سەلامەتی بارمەتی نەخۆشەکە بدە بە شێوەیەکی ... دابنیشێت و سەری بنوشتێنێتەوە بەرەوە پێشەوە و لەسەرەوەی دەفرەکە و جێگیرکردنی سنگی بە تەواوی. لووت و گوێی پێویستە ستوونی بن. (وێنەکە)

رونیبکەرەوە کە کچ/کوڕەکە کەمتر دەتوانێت هەناسە بدات لە کاتی کرداری شۆردنەکە کاتێک سەری بەم شێوە ... ڕاگرتووە. ئەم وەستاندنە پێویستە لە ڕۆشتنی گیراوەکە بۆ ناو جۆگەی ئۆستاکی بپارێزرێت، کە ئێستا دەکەوێتە ... ئاستی جۆگەکە.

وێنەی ٢-١٦

بەشی بیست و یەکەم

چارەسەر بە ئۆکسجین

چارەسەر بە ئۆکسجین

ئۆکسجین: گازێکی ڕوون، بێ بۆن، بێ تامە کە بە ڕێژەی لە ٪٢١ ئەو هەوایە پێکدەهێنێت کە ئێمە هەڵیدەمژین. هەروەها پێویستە بۆ کارکردنی خانە زیندووەکان بە شێوەیەکی گونجاو.

هەر سیستەمێکی گەیاندنی ئۆکسجین (Oxygen wall outlet یان oxygen cylinder) ئەم پێکهاتانە دەگرێتەوە:

- هەموو لوولە گازییە پزیشکیەکان پێویستە کۆدی ڕەنگی ستانداردی گونجاو بێ. لوولەی ئۆکسجین بە ڕەنگی سەوز لەگەڵ شانێکی سپی دیاریکراوە کە نیشانە کراوە بە Oxygen یان O2
- **پێوەری کەمکردنەوە:** بۆ کەمکردنەوەی پەستان لە پەستانی ژینگەدا.
- **گێجی ئۆکسجین:** ئامێرێکە کە کۆنترۆڵی لێشاوی ئۆکسجین دەکات بە لیتر لە هەر خولەکێکدا!
- **چۆنیەتی گەیاندن:** ماسک یان کانۆلای لووت.
- **ئامێری شێدارکەرەوە:** بۆ گەرمکردن و شێدارکردنی ئۆکسجین پێش دانان.

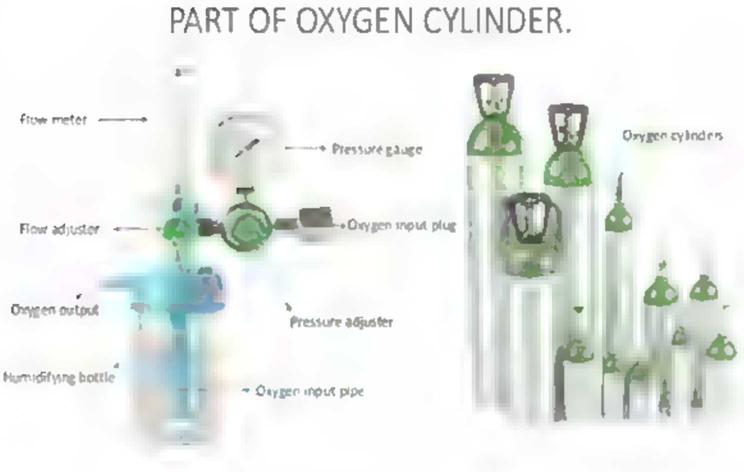

وێنەی ١٧٠١

پێوانەکردنی هەناسەدان

Tidal volume: لە تەمەنی پێگەیشتوودا، بە نزیکەی ٥٠٠ مل هەوا هەناسە وەردەگرێت و هەناسە دەدرێتەوە لە هەر هەناسەدانێک.

Respiratory rate: چەندێک هەناسە دەدەیت لە هەر خولەکێکدا.

Vital capacity زۆرترین قەبارەی هەو کە دەتوانی بیدەیتەوە لە دوای هەر هەناسە وەرگرتنێک.

Residual volume بری هەناسەی ماوە لە ناو سییەکان لە دوای هەناسەدانەوە بە پێی زۆرترین توانا

FiO2 : ڕێژەی کەرتی ئۆکسجینی تەواو.

گواستنەوەی ئۆکسجین لەگەڵ دوانە ئۆکسیدی کاربۆن لە لەشدا:

بە شێوەیەکی ئاسایی زۆربەی ئۆکسجین (٩٧٪) بە شێی تێکەڵ دەبێت لەگەڵ Hemoglobin(هەڵگری ئۆکسجینی ڕەنگ سوور)

لە ناو خڕۆکە سوورەکانی خوێن (RBCs) وە هەڵدەگیرێت لە شانەکاندا بە شێوەی Oxyhemoglobin

لە ٣٪ لە ناو پلازمای خوێندا دەتوێتەوە.

گواستنەوەی دوانەئۆکسیدی کاربۆن لە خانەکانی لەشەوە و گەڕانەوەی بۆ سییەکان بە سێ ڕێگە:

١- لە ٦٥٪ ی هەڵگیراوە لە ناو خڕۆکە سوورەکان لە شێوەی Bicarbonate(HCO3).

٢- لە ٣٠٪ تێکەڵ دەبێت بەگەڵ Hemoglobin بە شێوەی carbaminohemoglobin بۆ گواستنەوە.

٣- لە ٥٪ دەگوازرێتەوە لە ناوگیراوە و پلازمادا بە شێوەی ترشی کاربۆنیک carbonic acid

سیستەمی گەیاندنی ئۆکسجین:

سیستەمی لێشاوی نزم لەگەڵ لێشاوی بەرز بەردەستە بۆ گەیاندنی ئۆکسجین بە نەخۆشەکە. هەڵبژاردنی سیستەمەکە بە پێی پێویستی ئۆکسجینی نەخۆش و ئاسوودەیی ڕەچاوکردنی گەشەسەندوی دەبێت. سیستەمی لێشاوی نزمی گەیاندنی ئۆکسجین لە ڕێگەی بۆری بچووکەوە. ئامێری جێبەجێکردنی لێشاوی نرم بریتییە لە کانولای لووت، دەمامکی دەم و چاو، چادری ئۆکسجین، لەگەڵ catheters ی ناو قورگ. چونکە ئەم جۆرە ئامێرەی هەوای ناو ژووریش لەگەڵ ئۆکسجینی تەواوکەردا هەڵدەمژرێت. ڕێژەی ئۆکسجینی هەڵمژراو (FiO2) بە پێی ڕێژەی هەناسەدان دەگۆڕێت، tidal volume, لەگەڵ لێشاو بە لیتر. سیستەمی لێشاوی بەرز سەرچاوەی هەموو ئەو ئۆکسجینەیە کە لە کاتی هەوا گۆڕین دا پێویستە بە بڕی ورد. بە لەبەر چاو گرتنی هەناسەدانی نەخۆشەکە. سیستەمی لێشاوی بەرز بەکاردێت بۆ گەیاندنی (FiO2) بە وردی و ڕێکی بە دەمامکی ڤێنچوری لەگەڵ سۆندەی گەورە

کانۆلا: کانۆلای لووت (نووکی لووت) باوترین و هەرزانترین ئامێرە کە بۆ دانانی ئۆکسجین بەکاردێت ڕێژەیەکی کەمی ئۆکسجین دەگەیێنێت(٪٢٤ بۆ ٪٤٥) بە ڕێژەی لێشاوی ٢بۆ٦ ل/خولەک.

دەمامکی دەم و چاو: دەمامکی دەم و چاو کە لووت و دەمی ناخۆش دادەپۆشێت، بەکاردێت بۆ هەڵمژینی ئۆکسجین، دەرچەی هەناسەدان لە ئەملاولای دەمامکەکەوە ڕێگە بە دەرچوونی دووانەئۆکسیدی کاربۆن دەدات بۆ ڕزگاربوون

simple face mask: کە بە ڕێژەی ٪٤٠ بۆ ٪٦٠ ئۆکسجین دەگەیێنێت بە لێشاوی ٥ بۆ ٨ ل/خوولەک بەکار دەهێنرێت کاتێک گەیاندنی ئۆکسجین بۆ ماوەیەکی کەم زیاد دەکرێت.

partial rebreather mask: بە ڕێژەی لە ٪٤٠ بۆ ٪٦٠ ئۆکسجین دەگەیێنێت بە لێشاوی ٦ بۆ ١٠ ل/خوولەک جانتای حەزن کراوی ئۆکسجین کە هاوپێچ کراوە پێوەی ڕێگە بە نەخۆشەکە دەدات دووبارە هەناسە بدات بە ڕێژەی ٣/١ ی هەوای هەناسەدانەوە بە ئۆکسجین. بەم شێوەیە (FIO2) زیاد دەبێت بە دووبارە بەکارهێنانەوەی ئۆکسجینی بەسەرچوو جانتای هەناسەدانی نیمچە پڕ دەبێت بە تەواوی بەتاڵ نکرێتەوە لە کاتی هەناسە وەرگرتن کە ئەمەش ڕێگە گرتنە لە دروستبوونی دووانەئۆکسیدی کاربۆن ئەگەر ئەم کێشەیە ڕوبدات دەبێت پەرستار ڕێژەی لێشاوی ئۆکسجین زیاد بکات.

Nonrebreather mask: بەرزترین چڕی تەواوی ئۆکسجین دەگەیێنێت ٪٩٥ بۆ ٪١٠٠ لیتر بە لێشاوی ١٠ بۆ ١٥ ل/خوولەک ڕێگای یەک، لە دەرچەی دەمامکەکەوە بە نێوان جانتای حەزنکراو و دەمامکەکە ڕێگری لە هەوای ژوورەکە و هەناسەدانەوەی بەخۆشەکە بکە لە چوونە ژوورەوەی بۆ ناو جانتاکەکەوە تەنها ئۆکسجینی ناو جانتاکە هەڵدەمژرێت.

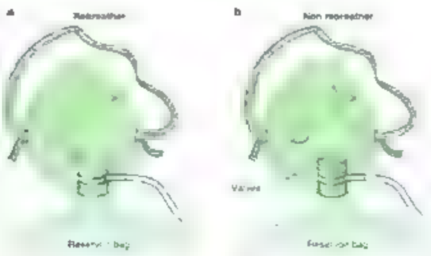

وێنەی ٢-١٧

دەمامکی ڤێنچوری: گەیاندنی ڕێژەی ئۆکسجین دەگۆڕێ لە ٪٢٤ بۆ ٪٤٠ یان ٪٥٠ بە لیتر لێشاوی ٤ بۆ ١٠ ل/خوولەک دەمامکی ڤێنچوری سۆندەیەکی فراوانی گەورە لەگەڵ color-coded jet adapters کە دەگونجێت بۆچڕی وردی ئۆکسجین لەگەڵ لێشاو بە لیتر.

چادری دەموچاو: چادری دەموچاو دەتوانێت جێگای دەمامکی ئۆکسجین بگرێتەوە چادری دەموچاو ڕێژەی جیاوازی ئۆکسجین دابین دەکات بۆ نموونە لە ٪٣٠ بۆ بە ٪٥٠ ڕێژەی ئۆکسجین لە ٤ بۆ ٨ ل/خوولەک بەزۆری پشکنین بۆ ڕووی پێستی نەخۆش بکە بۆ هەر شێداریەک، خوران و شکبوونەوە.

Catheter ی ناو قورگ: Catheter ی ںو قورگ دادەنرێت لە ڕێگەی شوێنێکی دروستکراو بە بەشتەرگەری بەشی حواردوەی مل ڕاستەوخۆ بۆ ںو قورگ. کاتێک شوێنەکەی گەشەی کرد (چاک بۆوە) نەخۆشەکە ٢ بۆ ٤ جار هەمـوو ڕۆژێـک Catheter کە لێـدەکاتەوە و پـاکی دەکاتەوە. ئۆکسـجین بـۆ Catneter کە زیاد دەکرێت زیاد ١١ل/خوولەک پێویستە شێدار بکرێتەوە. هەروەها ڕێژەی ڕۆری لێشاو ئەوەنـدەی ١٥ بۆ ٢٠ ل/خوولەک دەتوانرێت بەکاربهێنرێت.

پێناسـە: چارەسـەر بە ئۆکسـجین بریتییە لە پێدان ئۆکسـجین بە نەخـۆش لە حەسـتیەک کە زیاتر بێت لە حەسـتی بەرگەهەوای زەوی کە ٢١%ە

بەکارهێنان :

١ .کاتێ کە کۆئەندامی هەناسە لەکاریکەوتێت، کە ئەمیش دوو جۆری هەیە:

- **جۆری یەکەم،** ناسراوە بە hypoxaemic respiratory failure کەمبونەوەی ڕێژەی ئۆکسـجین و بە شکستهێنان لە گەیشتنی ئۆکسجین بە شـانەکانی لەشمان) لەم حاڵەتەدا PaO2 کەمترە لە ٨ 60 (Pa mmhg)لەکاتێکدا کە ڕێژەی دووانەئۆکسـیدبکاربۆن (Pco2)ئاسـاییە یان نزمە. باوترین هۆکارەکانی توشبوون بەم حالەتە بریتین لە هەوکردنی سییەکان، ئاوسای سییەکان pulmonaryoedema و حالەتێکی تر کەلە پێگەیشتوو ںدا ڕوودەدات ئەویش بە adult respiratory distress syndrome ناسراوە
- **جــۆری دووەم،** نـاسراوە بە بەرزی ئاسـتی ڕێـژەی دووانەئۆکسـیدی کـاربۆن یـان لەدەسـتدانی توانای کردنەدەرەوەی دووانەئۆکسیدی کاربۆن. لەم حاڵەتەدا سیکلد بۆچکەکانمان ناتوانن ئەوڕێژە دووانەئۆکسیدەی کە لە حەسـتەماندا هەیە بکەنە دەرەوە. ڕێژەی PCo2 زیاترە لە ٦ kPa(45mmhg) باوترین هۆکارەکانی ئەمحاڵەتە بریتین لە COPD، ناتەواوی دیواری سنگ، بەکارهێنانی ڕێژەی زیاد لە دەرمان و بەرکەوتنی زەبر بەسنگ جەڵدەی دڵ، وەستانی دڵ، چەند جۆرێکی شۆک(hypovolemic, septic, cardiogenic shock) ،هەر حاڵەتێک کە تیایدا کە گواستنەوەی ئۆکسجین تێیدا کەمبێتەوە وەک کەم خوێنی(anemia) ، لەکاتی بەنج، وەستانی هەناسە لەکاتی خەودا، ئازارێکی زۆر، ڕەبۆ، جەڵدەی سییەکان(PE) ،هەرحالەتێ کە کاریکاتە سـەر ئەو دەمـارانەی کە ماسـولکەکانی بەشـدار بە هەناسـەدان کـۆنترۆڵ دەکەن وەک پوکانەوەی ماسوولکەکان و Guillain-Barre، زەبرێکی ڕۆربەهێز کە کاریگەری هەبێ لەسەر ناوبەنچک، پەراسوو، سی و بـۆری هەوا، هەبێـت،کۆبونەوەی هەوا لەنێـوان پەردەی سـییەکان وە کۆبـونەوەی ئـاو لەنێـوان پەردەی سییەکان.

پێداویستییەکان:

- ئامێری گەیاندنی ئۆکسجین کە لە لایەن چاودێرانی تەندروستییەوە دابینکراوە.
- بۆری ئۆکسجین (ڕەچاوی بۆری درێژ بکە)
- ئامێری شێدارکەرەوە ئەگەر پێویستی کرد.
- ئاوی پاکژکراو بۆ ئامێری شێدارکەرەوەکە.
- سەرچاوەی ئۆکسجین
- گێچی ئۆکسجین

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١- ئەگەر بەردەست بێت، تێبینی تازەترین ئەنجامی گازی خوێنی خوێنبەرەکانی نەخۆشەکە(ABG) یان بەهای لێدانی پێوانی ئۆکسجین(SpO2).	بە شێوەیەکی ئاسایی تۆمارکردنیpH نەخۆشەکە، ئۆکسجینی خوێنبەرەکان، ڕێژەی کاربۆن دایۆکسایدی خوێنبەرەکان، یان بڕووی ئۆکسجینی خوێنبەرەکان .
٢- دانانی ئامێری گەیاندنی ئۆکسجین، وەک(کانولا، دەمامک، سۆندەی tracheostomy collar،T) بە سۆندەی ئۆکسجینەوە، لەگەڵ هاوپێچکردنی کۆتایی سۆندەکە بە سەرچاوەی ئۆکسجینی شێداری هەموارکراو بۆ ڕێژەی لێشاوی دیاریکراو	شێداری ڕێگە لە وشکبوونەوەی لووت و پەردەی لینجی دەم و دەرهاویشتەکانی ڕاڕەوی هەوا دەگرێت. دڵنیا بەرەوە لە گەیاندنی ئۆکسجینی تەواو.
٣- بەکارهێنانی ئامێری ئۆکسجین: أ- دانانی هەردوو سەری کانولاکە لەسەر کوونە لووتی نەخۆشەکە، ئەگەر سەرەکانی چەماوە بوو پێویستە بەرەو خوار و ناوەوەی کوونە لووت دابنرێت. پاشان سۆندەی کانولاکە بپێچەوە لە سەرو گوێچکەی نەخۆشەکەوە. پێوەبەستنی پەتێک بۆ ئەوەی کانۆلاکە بە تەواوی بگونجێ، بەڵام زۆر توند نەبێ. ب- بەکارهێنانی دەمامک بە دانانی لە سەر دەم و لووتی نەخۆشەکە. پشان هێنانی پەتی دەمامکەکە بۆ پشتی سەری نەخۆشەکەو گونجاندنی بە شێوەیەکی ئاسوودە بەڵام بە توندی نا.	أ-لێشاوی ڕاستەوخۆی ئۆکسجین بۆ ناو کۆئەندامی سەرەوەی هەناسەدان. نەخۆشەکە زیاتر حەز بە دانانی ئامێرەکە دەکات کە بە ئاسوودەیی لەگەڵی بگونجێ ب- ڕێژەی ئۆکسجینی دیاریکراو دابین دەکات و پەستان لەسەر کوونە لووتەکان ناکات
٤- چاودێری کردنی کاری گونجاوی ئامێری گەیاندنی ئۆکسجین ا-کانۆلای لووت: کانۆلا بە شێوەیەکی گونجاو جێگیر کراوە لەسەر کوونە لووتەکان ئۆکسجینی بۆ دەچێت لە سەرکەیەوە ب- ReservoirnasalcannulaOxymizer: گونجاوە بۆ کانۆلای لووت. جانتای خەزن کراو دادەنرێت لە ژێر لووت یان وەک مەدالیای مل لە مل دەکرێت ج-Nonrebreathingmask: بەکارهێنانی هەر وەک دەمامکی ئاساییە. ئەملاولای دەمامکەکە داخراوە، کەواتە هەوای هەناسەدانەوە ناچێتە ناو جانتای خەزنکراو د-دەمامکی ڤێنتوری: بەکارهێنانی هەر وەک دەمامکی ئاساییە. هەڵبژاردنی ڕێژەی گونجاوی لێشاو. ی- چادری دەموچاو: بەکارهێنانی چادرێک لە ژێر چەناگەی نەخۆشەکە لەگەڵ دانانی لەسەر دەم و لووتی. دەبێت شل بێت، چونکە هەمیشە ئەماوی دەبێت ف- سۆندەی Tیان tracheostomy collar : ئەگەر چاودێرانی تەندروستی داوای ئۆکسجینی کرد. ڕێژەی لێشاو ڕێکبخە لە ١٠ل/خوولەک هەر وەک ئەوەی داوا کراوە.	دڵنیا بوون لە کرانەوەی ئامێری گەیاندن و دروستی ڕێژەی ئۆکسجینی دیاریکراو أ- دابینکردنی ڕێژەی ئۆکسجینی دیاریکراو لەگەڵ کەمکردنەوەی پەستان لەسەری کوونە لووتەکان ب- گەیاندنی بەرزی ڕێژەی لێشاوی ئۆکسجین بە کانۆلای لووت، گەیاندنی ڕێژەی ٢:١ (بۆ نموونە ٦ل/خوولەک بە کانۆلای لووت بە نزیکەی یەکسانە بە ٣،٥ل/خوولەکی oxymizer device ج- ڕێگە نادات هەوای هەڵمژراوەکە دوبارە بدرێتەوە. دەروازەی ئەملاولای دەمامکەکە ڕێگە بە هەناسەدانەوە دەدەن. بەڵام دادەخرێت لە کاتی هەناسە هەڵمژین ئەمەش بۆ ڕێگە گرتن لە هەڵمژینی هەوای ژوورەکە. د- بەکاردێت کاتێک ئامێری لێشاوی بەرز ئارەزوومەند دەکرێت. ی- سەرچاوەی زۆرباشی شێدارکردنەوە، بەڵام ناتوانرێت کۆنترۆڵی چڕییەکەی بکرێت، بەڵام ئەگەر نەخۆش پێویستی بە ڕێژەی بەرزی ئۆکسجین هەبوو، ناتوانرێت ئەم ئامێرەی بۆ بەکار بێت ف- دابینکردنی شێدارکەرەوەی تەواوکەر بۆ ڕێگەگرتن لە وشکبوونەوەی بۆری هەوا. FiO2 پارمەتی ڕێکخستنی Nebulizer دەدات

ڕێکخستنی nebulizer بۆ ڕێکخستنی FiO2 بە گونجاوی پێوەلکاندنی سۆندەی T بە ET یان بە tracheostomy .tube دانانی tracheostomy collar لەسەر tracheostomy tube لەگەڵ بەستنی پەتەکانی بۆ ئەوەی بە ئاسانی نگونجێت.	
٥- جەختکردنەوە لە دانانی گێج و سەرچاوەی ئۆکسجین بۆ ئامادەکاری گونجاو ڕێژەی لێشاوی دیاریکراو.	دڵنیابوونەوە لە گەیاندنی چارەسەری ئۆکسجینی دیاریکراو بە یارمە کانۆلا و دەمامکی تایبەت.
٦- پشکنینی کانۆلاو دەمامک هەموو ٨ کاتژمێر جارێک هێشتنەوەی دەفری شێدارکەرەوەکە بە پڕی هەمووکات.	دڵنیابوون لە کرانەوەی کانۆلەکە لەگەڵ لێشاوی ئۆکسجین ئۆکسجین گازێکی وشکە. کاتێک بەکاردێت لە ڕێگەی کانۆلای لوو بە ڕێژەی ٤لیتر لە خولەکێکدا یان زیاتر پێویستە شێدارکەرەوە زیاد بکرێت. کەواتە نەخۆشەکە ئۆکسجینی شێدار هەڵدەمژێ
٧- ئاگادارکردنەوە بە بەکارهێنانی نیشانە لەسەر دیوار و پشت جێگای نەخۆشەکە لەگەڵ لە کاتی چوونە ژوورەوە	بۆ ئاگادارکردنەوەی سەردانیکەران و چاودێرانی تەندروستی کە ئێستادا نەخۆشەکە لە ژێر ئۆکسجینە

ئامێری Oxymizer: ئامێرێکە کە دیزاینێکی تایبەتی بۆکراوە بۆ پێدانی ئۆکسجین لەرێی لووتەوە بەکار دەهێنرێت

گیرەی Tracheostomy: لاستیکێکی تایبەتە کە دیزاینکراوە بۆئەوەی ئەو سۆندەیەی کە لەسەر بۆری هەوا دا ... جێگیر بکات

تۆمارکردن و ڕاپۆرت:

- تۆمارکردنی ڕۆژ و کات
- کردنی واژۆ بۆ پاراستنی بەرپرسیارێتی پیشەیی
- فایلی زانیارییەکان، زانیاری کۆکراوەی بەردەوام دابین دەکات.
- تۆمارکردنی هەموو زانیاریە پەیوەندیدارەکان
- ئەنجامی هەڵسەنگاندنی هەناسە تۆمار بکە، شێوازی گەیاندنی ئۆکسجین، ڕێژەی لێشاو، کاردانەوەی نەخۆش، هەموو کاردانەوە و کاریگەریەکی لاوەکی و گۆڕینی داواکاری دابینکەرانی تەندروستی
- ڕاپۆرتکردنی هەر ئەنجامێکی چاوەڕوانەکراو بۆ دابینکەرانی چاودێری تەندروستی یان پەرستاری بەرپرس

دەرئەنجامی چاوەڕوانتە کراو	هۆکارە پەیوەندیدارەکان
١- نەخۆش دوچاری کولانەوەی پێست یان شکان دەبێت. بۆ نموونە (لە گوێچکەکانی، ئێسکی لووت، کوونە لووتەکان، ناوچە پەستان لەسەر کراوەکانی تر). وشکبوونەوەی لووت، لینجە پەردەی ناو دەم، ئازاری لووت، لووت ڕژان.	- زیادکردنی شێداری بۆ سیستەمی گەیاندنی ئۆکسجین - دابینکردنی چارەسەری گونجاوی پێست. جێلی نەوت لە دەوروبەری ئۆکسجین بەکارمەهێنە، لەبەرئەوەی توانای گرگرتنی هەیە
٢- نەخۆش دوچاری بەردەوامی کەمی ئۆکسجین دەبێت.	- ئاگادارکردنەوەی دابینکەری چاودێری تەندروستی. - داواکاری دابینکەری چاودێری تەندروستی بە دەست بهێنە بۆ بەدواداچوون و چاودێری SpO2 یان دیاری کردنیABG . - ڕەچاوی پێوانەکان بکە بۆ باشترکردنی کرانەوەی بۆری هەوا، چۆنیەتی کۆکین، هەڵمژین لە ڕێی دەم و قوڕگ.
٣- نەخۆش دوچاری وشکبوونەوەی لووت و لینجە پەردەی بەشی سەرەوەی بۆری هەوا دەبێت	- ئەگەر ڕێژەی لێشاوی ئۆکسجین زیاتر بوو لە ٤لیتر لە خوولەکێکدا شێدارکردنەوە بەکار بهێنە. کاتێک لێشاوی ئۆکسجین کەمتر بوو لە ٤ل/خوولەک. ئەوا سیستەمی شێداری جەستەی بەسە - هەڵسەنگاندنی باری شلەی نەخۆشەکان و زیادکردنی شلە ئەگەر گونجاو بێت. - دابینکردن و چاودێری دەم بە بەردەوامی - بەدەستهێنانی داواکاری دابینکەری تەندروستی بۆ بەکارهێنی خوێیاوی پاکی لووت بە پچر پچری

پرۆسەی چارەسەری کێشەکان لە پێدانی O2

کێشە	هۆکارەکەی	ڕێگەگرتن	کرداری پێشنیارکراو
بێ توانایی لە پاراستنی بۆری هەوا	شوێنی نەخۆش دەردراوەکانی بۆری هەوا	دابینکردنی سەرین بۆ پشتگیری نەخۆش سەری جێگاکە بەرز بکەرەوە پیشاندانی orthopnoeic position بە نەخۆش. دابینکردنی دەفری بەڵغەم لە کاتی هێنانەوەی خوێیاوی nebulizers ئەگەر پێشنیار کرابوو بۆ شل کردنەوەی دەردراوەکان	- شوێنی نەخۆش باشترە بە دانیشتووبەوە و بە گۆشەی زیاتر لە ٤٥ - هاندانی نەخۆش بۆ کۆکین لەگەڵ دەرکردن و هێنانەوە ئەگەر توانای یان دەرکردنی دەردراوەکان بە هەڵمژین ئەگەر نەیتوانی خۆی بیکات.
بێ توانایی بۆ پاراستنی ئۆکسجینی پێویست.	گەیاندنی ئۆکسجینی ناتەواو. نزمبوونەوەی شوێنی نەخۆشەکە. هەناسەبڕکێی زیاتر. نزمبوونەوەی ڕێژەی ئۆکسجینی ناو خوێن نزمبوونەوەی گاری خوێن	زیادکردنی لەرە لەر و تۆمارکردنی تێبینییەکانی دەماری دڵ و ڕێژەی هەناسەدان پێوەلکاندنی لێدانی پێوەری ئۆکسجین بەکارهێنانی تەکنیکی NEWS	هەڵسەنگاندنی ڕێژەی ئۆکسجین زیادکردنی گەیاندنی ئۆکسجین بە بەکارهێنانی کەمترین ڕێژەی ئۆکسجین بۆ بەدەستهێنانی ئامانجی تاکەکەسی نەخۆشەکە
وشکبوونەوەی دەم	چارەسەری ئۆکسجین دەتوانێت ببێتە هۆی وشکبوونەوەی ناو دەم	دابینکردنی چاودێری ئاسایی دەم یان لیکی دەستکرد ئەگەر پێشنیار کرا	زیادکردنی شێدارکردنەوە بۆ سورەکە(سەیری ڕێنمای کردارەکە بکە٩.٢ شێدارکردنەوەی چارەسەری هەناسەدان) پێدانی چارەسەری ئاسایی دەم.
نا ئاسوودەیی کانۆلای لووت یان دەمامک	شوێنی یان بەکارهێنانی کانولا دەمامکی ئۆکسجین	دەمامکی قەبارەی گونجاو بەکاربهێنە	دڵنیابوونەوە لە دروستی دانانی و ئاسوودەیی نەخۆشەکە. بڕینی سەری کانۆلاکە کە دەچێتە ناو کانۆلاکە بۆ ئەوەی درێژ بێت.

بەرگە نەگرتن لە چارەسەری ئۆکسجین	ترس و نیتاقەتی شێو وی. کەم ئۆکسجینی	ڕوونکردنەوەی پێویستییەکانی چارەسەرەکەو سوودەکانی کە هەیەتی. ڕێگە بە نەخۆشەکە بدە بە پیشاندانی هەر ترس و نیگەرانیەک کە هەیەتی هاندانی خزم و چاودێریکارانی کە بمێنەوە لەگەڵ نەخۆشەکە.	هەڵسەنگاندنی نەخۆش لە هەر گۆڕانێک دڵنیابە لەوەی بەردەوام دڵنیایی بدرێتە نەخۆش. دڵنیا بوونەوە لەوەی کە نەخۆش پەیوەستە بە ڕێگەو ئامێری ئۆکسجین ڕێگە پێویست بکرێت ئۆکسجینی بۆ زیاد بکرێت
بێ توانایی لە گفتوگۆکردن	دەمامکەکە دەبێتە هۆی گفتوگۆکردن قورس بێت. لەوانەیە نەخۆشەکە گوێی لە چاودێرەکە یان پەرستار نەبێ، وە بە پێچەوانەوە.	گفتوگۆکردن لەگەڵ نەخۆش بە بەکارهێنانی شێوەی ئاماژەکی یان قەڵەم و کاغەز یان تەختەی هێما	یارمەتی نەخۆشەکە بدە کە بجوڵێت بە چواردەوری جێگاکەیا ئەگەر نەیتوانی زۆر دوور بڕوات جوڵاندنی نەخۆشەکە لەگەڵ هەڵگرتنی لوولەکی ئۆکسجینەکە ئەگەر گونجاو بوو.
بێ توانایی لە پاراستنی پاکوخاوێنی کەسی	نەجوڵان لەسەر جێگادا سەربەخۆی لە بەستنی دەمامک.	دابینکردنی کلێنسی، پاکوخاوێنی بۆ نەخۆشەکە	دابینکردنی دڵنیایی نەخۆش، مانەوەی بە سەربەخۆی لە هەر کوتیەک بوو ڕێگەدان بە جێبەجێکردنی پاکوخاوێنی خۆیان ئەگەر توانیان یان یارمەتیدانی نەخۆشەکە لە پاکوخاوێنی ئەگەر نەیتوانی
بێ توانایی لە پاراستنی ژینگەیەکی سەلامەت	لێبوونەوەی ئۆکسجین لە گێچەکەی. وەرگەڕان یان گری بوونی سوندەی ئۆکسجین لابردنی دەمامک لە لایەن نەخۆشەوە	لێدانی پێوانەی ئۆکسجین لەگەڵ ئاگادارکەرەوەیەکی دەنگی	دڵنیابوونەوە بە پێوەکانی ئۆکسجین بە گێچەکەیەوە. پشکنینی نەخۆش بە شێوەیەکی ئاسایی. دڵنیابوونەوە لەوەی کە هیچ وەرگەڕان و گرێیەک دروست نەبێ، دڵنیابوونەوە لەوەی کە نەخۆش پەیوەستە بە ئۆکسجین

بەشی بیست و دووەم

تەندروستی پێست

تەندروستی پێست

پێست گەورەترین ئەندامی لەشە، لە ١٥٪ کێشی لەش دەگرێتەوە. ڕووبەری پێست بە نزیکەی ٧٦٠٠ سانتیمەتر چوارگۆشەیە و ٣/١ فەبارەی سووری خوێن لە تێکڕای کەسی پێگەیشتوودا پێکدەهێنێت. پاراستنی یەکگرتوویی(سەلامەتی) پێست پرۆسەیەکی ئاڵۆزە، کە زۆرجار گرنگی پێنەدراوە تاکو ڕیای پێگەیشتووە، دەتوانین برین بەوە پێناسە بکەین کە ئازارێکە لەسەر پێست بەخود پێکهاتەکانی ژێرەوەی پێست، کە لەوانەیە لەئەنجامدا ببێتە هۆی لەدەستدانی یەکگرتوویی پێستەکەو زیانگەیاندن و پەککەوتنی کرداری فیسیۆلۆژی شانەکە. بۆ ئەوەی بتوانین برینەکە بە باشی هەڵسەنگێنین و چارەسەری تەواوەتی بۆ بکەین، پێویستە دەکات تێبگەین لە کرداری فیسیۆلۆژی سارێژبوونی برینەکە. لەگەڵ ڕانبەری چۆنێتی پێچانەوەی برین و ئەو بەرهەمانەی لەبەر دەستدان. پێویستە پرۆسەی هەڵسەنگاندنی بەردەوامی بەڵگەنامەکان و بڕیارە پزیشکییەکان ڕوودەن بۆ ئاسانکاری چاکبوونەوەی برین بە باشترین شێوە.

فیسیۆلۆژی برین و چارەسەرکردنی:

پۆلێنکردنی برینەکان:

برینی کورت خایەن – هەر برینێکی نەشتەرگەری کە بە تەقەڵ یان هەر برینداربیەک چارەسەر بێت بە وازلێهێنانی بۆ سارێژبوونی بە شێوەیەکی سروشتی. برینی ماوە کورت پێشبینی کراوە بەرەو پێش بچێت (چارەسەر ببێت) لە ڕێگەی چەند قۆناغێکی ئاسایی و ئەنجامەکەشی داخستنەوەی برینەکەیە.

برینی درێژ خایەن- ئەو برینەیە کە سارێژ نابێت لەو ماوە ئاساییەی کە بۆی دانراوە و هیچ کاردانەوەیەکی بۆ دەرمان و چارەسەرەکان نیە، ماوەی ئاسایی سارێژبوونی برین (٤ هەفتە)یە ئەگەر چاک نەبوو ئەو، ناو دەبرێت بە Stuck ئەم هەوکردنە بەهۆی دواکەوتن و ناتەواوی یان نارێکی لە پرۆسەی چارەسەرکردنە. سارێژبوونی برین دوادەکەوێت بە بوونی هۆکاری ناوەکی و دەرەکی وەک دەرمان، خۆراکی خراپ، زیاتر لە نەخۆشییەک یان حاڵەتێک لە هەمان کاتدا لە برین پێچێکی نەگونجاو

جۆرەکانی چارەسەرکردن:

چارەسەرکردن بە تەقەڵ (مەبەستی سەرەکی): لێوەکانی برین یەک دەگرن بەیارمەتی ئامێرێکی دەستکرد وەک دەزووی دورینەوە، کاپسە، چەسپ یان لەزگە. ئەم شێوازی چارەسەرکردنە کەمتر وادەکات شانەکان بمرن، وە برینە سارێژبووەکە کەمتر شوێنەکەی دەردەکەوێت. پاکترین نەشتەرگەری برین و ئەو برینانەی بەهۆی بەرکەوتن بە شتێکەوە کە پێیان دەترێن traumatic wound بە دورینەوە بەڕێوە دەبرێن.

دواخستنی مەبەستی سەرەکی: کاتێک برینەکە تووشی هەوکردن دەبێت یان پێویستی بە خاوێنکردنەوەی چڕتر هەیە یان لابردنی پاشماوەی برینەکە عادەتەن دوای ٣-٧ ڕۆژ لە مەبەستی سەرەکی ئەنجام دەدرێت. لەوانەیە بەکاربێت بۆ

ئەو برینانەی کە بەهۆی بەرکەوتن بە شتێکەوە بوویێت (نموونە، سووتان، بەرکەوتن بە ئامێرێکی تیژ) یان برینە ... بووەکان.

چارەسەرکردنی برین بە وازهێنان لێی بۆ سارێژبوونی بە سرووشتی (مەبەستی دووەم): برینییە لە سارێژبوونی برین بە ... حووە لە رێگەی پرۆسەی Granulation (کە پرۆسەی چاکبوونەوەی برینە بە دروستبوونی بەستەرە شانەی نوێ ... مولوولەی خوێن لە لێواری برینەکە)، چوونەوەیەک و Epithelialisation (پرۆسەی دروستبوونی رێگرێک لەسەر ... برینەکە و ژینگەی دەرەوە) لە ئەنجامدا جێی برین دروست دەبێت و ئەم رێگەیە بەکاردێت بۆ چارەسەرکردنی ... برینانەی کە نوشی نەخۆش دەبێت بە مانەوەی لە جێگاد و بەجوولانی بۆ ماوەیەکی درێژ وەکوو pressure injuries

Skin graft .لابردنی بەشێکی ئەستوور یان تەواو لە چینی دەرەوەی پێست یان ناوەوەی و چاندنی بۆ شوێنێکی تر بە مەبەستی خێراکردنی چاکبوونەوە و کەمکردنەوەی مەترسی هەوکردن

Flap بەستەرگەری پێست و وەرگرتنی پێکهاتەی ژێرەوەی پێست بە بەحشەرێکەوە بۆ وەرگرتنێک بە مەبەستی چاککردنەوەی برین. فلاپەکان بە گوێرەی پێکهاتەی شانەکە ناودەبرێن و لەوانەیە لکاندنی دوو پارچەی جەستە لە خۆ بگرێت بۆ دابینکردنی مولوولەی خوێنی پێویست بۆ ئەو شوێنانەی کە پێوەلکێنراون.

سارێژکردنی برین زنجیرە هەنگاوێکی ئاڵۆزە دەکرێت بە شێوەیەکی فراوان دابەش بکرێت بۆ دوو قۆناغ.

راگرتنی خوێن بەربوون- وەڵامێکی خێرایە بۆ برینی جەستەیی و پێویستە کە کۆنترۆڵی خوێنبەربووەکە بکرێت بە هەنگاوانەی خوارەوە پێکدێت:

١.کەم بوونەوەی تیرەی ناوەوەی خوێنبەرەکان

٢. وەڵامدانەوەی پەرەی خوێن

٣. وەڵامدانەوەی ماددە کیمیایەکانی جەستە بۆ چاکبوونەوەی شانەکان & دووبارە دروستبوونەوەیان -ئەمیش ... قۆناغ لە خۆ دەگرێ:

- قۆناغی هەوکردن (٠ - ٤ رۆژ) وەڵامی ئاسایی جەستە بۆ برینداربوون. ئەم قۆناغە دەبێتە هۆی زیادبوونی تیرەی مولوولەکانی خوێن کە هۆکارە بۆ زیادبوونی لێشاوی خوێن کە دەبێتە هۆی گەرمی، سووربوون، ... ئاوسان و لەدەستدانی کرداری ئاسایی شانەکە. رەنگە روودانی کێم(جەراحەت) لە برینەکە هەبێت ئەمەش وەڵامدانەوەیەکی ئاسایی جەستەیە.

- قۆناغی دووبارە نوێبوونەوە (٢ - ٢٤ رۆژ) ئەو کاتەیە کە برینەکە چاک دەبێت. جەستە مولوولەی خوێنی نوێ دروست دەکات، کە رووی برینەکە دادەپۆشێت. ئەم قۆناغە پێکدێت لە دووبارە نوێبوونەوە و Epithelialisation و برینەکە بچووکتر دەبێتەوە

- قۆناغی پێگەیشتن (کێم کردن)(٢٤ رۆژ - ١ ساڵ) قۆناغی کۆتایی چاکبوونەوەیە، کاتێک جێ برین دروست دەبێت. برینەکە هێشتا لە مەترسیدایە و پێویستە لە بەرکەوتن بە رووەکان بپارێزێت.

ناوی کردار: پێچانەوەی برین

پێناسە: داپۆشین و پاراستن و پاکردنەوەی برینە، بە بەکارهێنانی شێوازێکی خاوێن لە برینپێچی لەگەڵ دەرمان یان بەبێ دەرمان.

مەبەست لەم کردارە :

- بۆ سارێژکردن و چاکبوونەوەی برینە.
- بۆ ئەوەی رێگری لە زیندەوەرە وردەکان بکەین لە چوونە ژوورەوەی بۆ ناو برینەکە.
- بۆ وشکبوونەوەی دەردراوەکانی (کێم)ی برینەکە
- بۆ هەڵمژینی شلە و دابینکردنی ژینگەی وشک بۆ دەوروبەری برینەکە.
- بۆ رێگریگرتن لە جوڵاندنی برینەکە و پشتگیری کردنی،
- بۆ یارمەتیدان لە لابردنی شانە زیان لێکەوتووەکان.
- بۆ یارمەتیدانی بەکارهێنانی دەرمان بۆ برینەکە.
- بۆ دابینکردنی ئاسوودەیی.

پێداویستییەکان:

- دەستکێشی خاوێن (Sterile).
- لەفاف و مقەست و گیرە (ئەو ئامێرەی کە گۆشتەکەی پێ دەگیرێت).
- دەستکێشی خاوێن(ئاسایی).
- خاوێنکردنەوەی دەفری پێداویستییەکان(ئارەزوومەندانەیە).
- کیسی خۆڵ بۆ برینپێچە پیس بووەکان یانیش سەتڵ بەکاربهێنە.
- پارچەی دژە ئاو بەکاربهێنە بۆ سەر برینەکە بۆ پاراستنی لە تەربوون.
- لەزگە.
- لەفاف بەپێی پێویست.
- دابینکردنی برینپێچی زیادە، مەڵهەمی دژە میکرۆب و بەکتریا.
- بەکارهێنانی ئەسیتۆن یان ماددەی لێکەرەوە (ئارەزوومەندانەیە).
- نۆرماڵ سەلاین (ئارەزوومەندانەیە).

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١-جێبەجێکردنەوە و پێداچوونەوەی ئەرک و هەنگاوەکان یەک لەدوای یەک بەپێی سەرەکیترینیان (پرۆتۆکۆڵ)	دابینکردنی پێوەرەکان بۆ پێوانەکردنی ئاسایی نەخۆش و دیاریکردنی ڕێبەری بۆ دیاریکردنی ئامێرەکان یارمەتیدەر دەبێت ـ پێوانەکردنی بە شێوەیەکی گونجاودا (بۆ نموونە، لێدانی دڵ و پەستانی خوێن پێوانەی بۆ کردن دڵ و خوێنبەرەکان بە ...)
٢-دەستەکانت بشۆ	-بۆ ڕێگریکردن لە مەترسی توشبوون بە هەوکردن و پیسبوون
٣-هەموو ئەو جۆرە بەرگانە بەکار بهێنە کە پێویستە و خۆت بپارێزە لە بەرکەوتن بە خوێن و شلەکانی لەش بە بەکارهێنانی دەستکێش.	-بۆ پاراستنی خۆت و نەخۆشەکە و کارمەندانی تەندروستی لە دژی میکرۆب و زیندەوەرە وردەکان.
٤-کۆکردنەوەی ئەو پێداویستییانەی کە پێویستن	-بۆ ڕێگری کردن لە دواکەوتنی کردارەکە -ڕێکخستن ئاسانکاری دەکات بۆ ئەنجامدانی کردارەکە بە کارامەیی و بە تەواوی
٥-پشکنینی هەنگاوەکان و ناسنامەی نەخۆشەکە پشتڕاست بکەوە بە بەکارهێنانی لانی کەم دوو پێناسی نەخۆشەکە	- هەنگاوەکان جۆری برینپێچەکە ڕوون دەکاتەوە. - بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەکە
٦-ڕوونکردنەوەی کردارەکە بۆ نەخۆشەکە	بۆ کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێ و زیادکردنی هاوکاری بۆ بەدەستهێنانی ڕەزامەندی نەخۆشەکە بۆ ئەنجامدانی کردارەکە، پێدانی زانیاری زیاتر و هەماهەنگی و ...
٧-دەرگای ژوورەکە دابخە و پەردەکان دابدەرەوە.	-بۆ دابینکردن و پاراستنی تایبەتمەندیتی نەخۆشەکە کەمکردنەوەی میکرۆب و زیندەوەرە هەواییەکان
٨-سەرجەمێکی دژە ئاو یان (Macintosh) لەژێر نەخۆشەکە دابنێ	بۆ ئەوەی سەرجەمی پێدەکە لە تەرکردنی ماددەکانی لەش و پاککەرەوەکان بە دوور بێت.
٩-یارمەتی نەخۆشەکە بدە و لە شوێنێکی ئاسوودەدا دابنێ بۆ ئەوەی بتوانین بە ئاسانی دەستمان بگاتە ناوچەی برینەکە.	شوێنە گونجاوەکە ئاسوودەیی دابین دەکات
١٠-لە شوێنی کارکردنەکە، کیسی خۆڵی کراوە دابنێ	پۆشاکە پیس بووەکان لەناو کیسی خۆڵ دابنرێت، بەبێ ئەوەی ڕووی دەرەوەی سەتڵەکە پیس بکەیت.
١١-لەزگەی سەر پۆشاکەکە لابدە، ئەگەر پێویست بوو لێکەرەوە بەکار بهێنە، ئەگەر لەزگەکەش پیسبوو، دەستکێش بەکار بهێنە	وا ئاسانترە لەزگەکە شل بکەیتەوە پێش ئەوەی دەستکێش لەدەست بکەیت
١٢- بە وریایەوە پۆشاکە پیسەکان بە ئاراستەیەکی پاک بۆ پیس دابکەنە.	لابردنی پۆشاکی نەخۆشەکە بە وریایی و ئاگادارییەوە وا لە نەخۆشەکە دەکات زیاتر هەست بە ئارامی بکات. هەروەها دڵنیابیتەوە کە سوێدەکەی لەمەچێت ئەگەر هەبوو.
١٣- ئەگەر برینپێچەکە نووسابوو بە ڕووی برینەکەوە، دەبێ بە بەکارهێنانی بڕێکی کەم لە خاوێنکەرەوە بە نۆرماڵ سەلاین شل بکرێتەوە	خاوێنکەرەوە دەبێتە هۆی شلکردنەوەی برینپێچ بە ئاسانی
١٤- بڕ و جۆر و بۆنی دەردراوەکە بخەملێنە.	-پرۆسەی ساڕێژبوونی برین یان بوونی هەوکردن پێویستە تۆمار بکرێت -تێبینی کردنی برینپێچەکە لە کاتی لابردنی دا یارمەتیدەرە لە دیاریکردنی ڕێژەی دەردراوەکە و بۆنی برینەکە و هەروەها کاریگەرە لەسەر پێستی سەر برینەکە

١٥- فڕیدانی برینپێچەکە بۆ کیسی خۆڵ لابردنی دەستکێشەکە لە ناوەوە بۆ دەرەوە و فڕێدانی بۆ ناو کیسەکە ئەگەر دەستکێشەکانت زۆر پیس ببوون بەهۆی دەردراوەکانەوە.	فڕێدانی برینپێچە پیس بووەکان بە شێوەیەکی گونجاو دەبێتە هۆی ڕێگریکردن لە بڵاوبوونەوەی زیندەوەرە وردەکان
١٦ برینپێچە پاکەکان و ئامادەکاریەکانی تر بە شێوەیەکی خاوێن لە شوێنی کارەکەتدا دا بنێ.	ئامادەکاریەکان بەشێوەیەکی ئاسان دەستمان پێی دەگات و بە پاکوخاوێنی دەمێنەوە
١٧- سەری گیراوە خاوێنکەرەوەکە بە خاوێنی بکەرەوە.	پاکوخاوێنی برینپێچەکان و گیراوەکە پارێزراوە.
١٨- دەرمانی پاککەرەوە بڕێژنە بەسەر لەفافەکەدا لەناو دەفرێکدا و شوێنی برینەکەی پێ پاکبکەرەوە	
١٩- دەستکێشی پاک(Sterile) لەدەست بکە	
٢٠- برینێکی پاکژ یاخود برینی نەشتەرگەری.(وێنەی١-١٨) • پاکی بکەرەوە لەسەرەوە بۆ خوارەوە یان لە ناوەڕاستەوە بۆ ڕووی دەرەوە • بۆ هەر برینێک گۆزێکی چوارگۆشە بەکار بێنە و پاشان فڕێی بدە، پاشان فڕێدانی بۆ ناو کیسی خۆڵەکە، دەست لە سەتڵی خۆڵەکە مەدە بە دەستکێشەوە • دەوروبەری سۆندەکەش پاککەرەوە ئەگەر هەبوو، بە جووڵەیەکی بازنەیی لە ناوەڕاستەوە بۆ ڕووی دەرەوەی. • بۆ هەر جووڵەیەکی بازنەیی گۆزێک بەکار بێنە.	-پاکردنەوە دەکرێت لە کەمترین شوێنی پیس بوو بۆ پیسترین شوێن ئەنجام بدرێت. -ئەو شوێنەی کە پێشتر پاککراوەتەوە جارێکیتر پیس دەکرێتەوە، دەست مەدە لە کیسی خۆڵەکە بە گیرەکە بۆ ڕێگریکردن لە پیس بوون.
٢١- برین و جێگە برینی نەشتەرگەریەکان وشک بکەرەوە بە لۆکەیەکی ئیسفەنجی بۆ هەر پاککردنەوەیەک یەک لۆکە بەکار بهێنە.(وێنەی٢-١٨)	لەبەرئەوەی شێ ناوەندێک دابین دەکات بۆ گەشەی زیندەوەردوردەکان .
٢٢-ئەنجامدانی هەڵسەنگاندنی برین: -هۆکاری برین -شوێنی برین -مەودای برین و مەودای شانە شل بووەکان -خەملاندنی شێوەی برینەکە ئەویش لە ڕێگەی تەماشاکردنی جۆری شانەی برینەکە. زەرد slough/سوور granulation رەش necrotic پەمەیی epithelializing/سەوز infected tissue/ -لێواری برین (بەرەو خوار، هەڵتۆقیو undermining (واتە برینی شانە ریشاڵیەکان کە پێست و پێکهاتەکانی تر پێکەوە دەبەستێتەوە) وشک، دەربەریو یان لول بوو -دەردراو (جۆر، بڕ، ڕەنگ، لەیەک چوون، بۆن) -ڕەوشتەکانی دەوروبەری پێست (maceration, سووربوونەوەی پێست، گیرخواردنی شلە، گەرمی، capillary refill time) -ئازار (بڕ، نیشانە، چۆنێتی، زیادکردنی فاکتەرەکان یان چاکبوونەوەی)	دابینکردنی کۆمەڵێک لەو زانیاریانەی کە خۆت دەبزانی و ئەو زانیاریانەی کە نەخۆش پێتی دەڵێ بۆ هەڵسەنگاندنی کاریگەری پلانی بەڕێوەبردنی برین و دانانی پلانێکی گونجاو.

٢٣ - بەکارهێنـانی مەلـهەمی دژە میکـرۆب و بەکتریـا بە گـرەکە ئەگەر داوا کراوبوو	-لەوانەیە گەشەی میکرۆب و زیندەوەرە وردەکان دوابکەوێت و پرۆسەی چاکبوونەوە باشتر بێت.
٢٤ لێدانی برینپێچێکی وشکی خاوێن لە برینەکە بە بەکارهێنانی گیرە	گەشـەکردنی زینـدەوەرە وردەکـان لەوانەیە دوا بکەوێــت و پرۆسەی چاکبوونەوە باش ببێت.
٢٥-ئەگەر دەردراوەکان هەبوون: مقەسـی خاوێنکراو بەکاربێنە بۆ برینی ٤*٤ لەفاق چوارگۆشەی و دانانی لە ژێری و دەوروبەری برینەکە.(وێنەی٥-١٨)	لەبەرئەوەی دەردراوەکان هەڵدەمژێ (وەک پلیتە وایە)
٢٦-بەکارهێنانی چینی دووەمی گۆزەکە بۆ سەر شوێنی برین (وێنەی٦-١٨)	- چینی زیادەی ئەماعەکە یارمەتی هەڵمژینی دەردراوەکان [illegible]
٢٧ -لابردنی دەستکێشـەکانت لە رووی ناوەوە و بـۆ دەرەوە فرێدانی لە کیسی خۆڵ ئەگەر لە دەستت کرد	-بۆ رێگریکردن لە گواستنەوەی زیندەوەرە وردەکان
٢٨-بەکارهێنانی لەزگە بۆ پاراستنی برینپێچەکە.	لەزگە ئاسانترە بۆ کارپێکردن پاش ئەوەی دەستکێش لابرا.
٢٩-بە بەردەوامی پشکنینی برینپێچەکە و شوێنەکانی برینەکە.	چاودێری کردنی نزیک دەتوانێت هەر ئاڵۆزییەک بدۆزێتەوە [illegible] زووترین کات ئەگەر هەبێ
٣٠-روونکردنەوەی ئەنجامەکان و رێنماییەکان بۆ نەخۆشەکە	بۆ ئاڵوگۆر پێکردنی زانیارییەکان و دابینکردنی چاودێری پێویست دەستبەجێ،
٣١- کۆکردنەوەی پێداویستیە بەکارهاتووەکان، یان هەڵگرتنیان لە شـوێنێکی گونجاودا. شـوێنەکەت پاک بکەرەوە وەک یەکەم جـار کە دەسـتت کـرد بە کردارەکە	بۆ پاراستنی ناوچەکەو پێداویستیەکان بەسەلامەتی و پاکوخاوێنی و بەکارهێنانیان لە داهاتوودا
٣٢- دەستکێشەکان لابدە و پاکوخاوێنی دەست ئەنجام بدە	بۆ رێگری کردن لە مەترسی گواستنەوەی زیندەوەرە وردەکان [illegible] هەوکردن.

تۆمارکردن و راپۆرتکردن:

- بەروار و کاتی پێچانەوەکە تۆمار بکە.
- تێبینی شێوەی برین و برینی بەشەرگەری نەدە وەک وشکبوونەوە، بۆن، سووربوونەوە، هەروەها نووی کنە یان هەر ئاڵۆزییەک.
- کردنی واژۆ بەرپرسیارێتی پیشەیی دەپارێزێت،
- بەڵگەنامە کۆکراوەکان زانیاری بەردەوام دابین دەکات.

وێنەی ١٨-١

وێنەی ١٨-٢

وێنەی ١٨-٣

وێنەی ١٨-٤

وێنەی ١٨-٥

وێنەی ١٨-٦

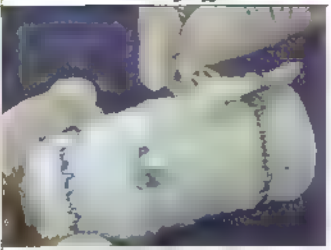

وێنەی ١٨-٧

وێنەی ١٨-٨

وێنەی ١٨-٩

وێنەی ١٨-١٠

وێنەی ١٨-١١

وێنەی ١٨-١٢

وێنەی ١٨-١٣

وێنەی ١٨-١٤

وێنەی ١٨-١٥

وێنەی ١٦-١٨

پۆلێنکردن	خاسیەت	بەکارهێنان	خاڵە باشەکانی	خاڵە خراپەکانی
Gauze	مادەی(گۆز) چنراو یان نەچنراو	- برینی هەوکردوو. - برینەکان کە پێویستیان بە پێچانەوە هەیە - ئەو برینانەی وشک دەبن - ئەو برینانەی کە زوو زوو پێویستیان بە گۆڕینی برینپێچ هەیە	- هەرزانترە لە جۆرەکانی تری پێچەرەوە - دەتوانرێت بەکار بهێنرێت بۆ هەر جۆرە برینێک	دەست زوو زوو بگۆردرێت کە ئەمەش تێچووەکەی زیاد دەکات لەوانەیە بنووسێت بە شوێنی برینەکە زۆر جار ک ریگەری نیە بۆ برینە تەڕ و شێدارەکان
Transparent Films	لە مادەی polyurethane پێکهاتووە	-برینی نیمچە ئەستوور -شوێنی بەخشەر(واتە ئەو پێکهاتەیەی کە لە بەخشەرەکەوە وەری دەگرین) -سووتانی کەم -قۆناغی یەکەم و قۆناغی دووەمی برینی سەر جێگە	-رێگە دەدات ئۆکسجین بچێتە ژوورەوە لە پێچەرەوەکە بۆ برینەکە -رێگە دەدات شلەکان بێتەدەرەوە -لەگەڵ برینەکە باش دەگونجێت. -دەتوانرێت تاکو یەک هەفتە لە شوێنی برینەکە بمێنێتەوە -پارمەتی شیبوونەوە و تێکشکاندنی شانە مردووەکان دەدات. -رێگری دەکات لە لێکخشاندن بە پێچەوانەی برینەکە.	-لەوانەیە بە هەندێک برینەوە بچەسپێ -گونجاو نیە بۆ برینە زۆر وشکەکان -لەوانەیە تەڕی و شێداری برینەکە زیاد بکات، ئەویش بەهۆی رێگریکردن لە چوونەدەرەوەی ئاو لە لیپبەترم بۆ دەرەوەی پێست بە پارمەتی بەرپەستێکی فیزیکی

			-بۆ بینینی برینەکە پێویست ناکات لا ببرێت -برینەکە بە وشکی دەهێڵێتەوە -رێگری دەکات لە چوونەژوورەوەی بەکتریا بۆ ناو برینەکە	
Foams	پێکهاتووە لە فیلمێک داپۆشراوە بە جێلێک یان مادەی پۆلیپوریتان کە جەمسەردارە	-برینی سەر جنگە -سووتانی کەم -وەرگرتنی پارچەیەک لە پێست لە بەخشەرێکەوە -برینی شەکرە -شوێنە بەخشەرەکان -برین بەهۆی کێشە لە خوێنهێنەرەکانی قاچ	-ئاسودەیی -نا نوسێت بە برینەکە -هەڵمژەرێکی زۆر باشە -وادەکات پێویستی بە گۆڕینی زوو زوو نەبێت	-ئەوانەیە پێویستی بە پێچەوەی دووەمی هەبێ بۆ وەستاندنی فۆمەکە لە شوێنی خۆی -ئەگەر نەگۆڕدرێت رۆژحار دەبێتە هۆی تەڕی و شێبوونی برینەکە -ناتوانرێت لەسەر ئەو برینەی کە (eschar)قەتماغەی وشکی هەیە بەکاربهێنرێت -هەندێک لە فۆمەکان گونجاو نین بۆ هەندێک لە برینەکان وەکو ئەو برینانەی کە تووشی هەوکردن بوون یان کوون بوون.
Hydrocolloids	مادەیەکی لیمجی تێدایە وەک methylcellulose, gelatin or pectin کە دەتاوێتەوە بۆ بارستەیەکی وەک جێل	-سووتان -برینی سەر جنگە -برین بەهۆی کێشە لە خوێنهێنەرەکانی قاچ	-یارمەتی شێبوونەوە و تێکشکاندنی شانە مردووەکان دەدات -داپێکردنی ئینسولەیشن	-پاشماوە جێدەهێڵێت لە شوێنی برینەکە کە ئەبەو دەبێتە هۆی هەوکردن

			بۆ شوێنی برینەکە -دژە ئـــاوە و رێگـــرە لە چـــوونەژوورەوەی بەکتریـا، مـیر بـن پیســـی نـو ـاو برینەکە -هەڵمـــژەرێکی باشـــە بـــۆ دەردراوەکان	-لەوانەیە لول ببێت لەســەر شــوێنیکی جەسـتە کە دەبێـتە هۆی لێکحش دن -ناتوانرێـــــــت بەکاربهێنرێــــت بە بووی هەوکردن
A g nates	-خـــوێیەکی تیـــایە کە لە چەنـــدجۆرە فەوزە یەکی دیـــاریکراوەوە وەرگـــیراوە لەوانەیە چـــتراو یـــان نەچـــراو بێـــت و وە Hydrophilic ge پێکـدەهێنێت	-بـــرین بەهـــۆی کێشـــە لە خوێنهێنەرەکانی قاچ -ئەو برینـانەی کە کونیـان تیـایە -لەگەڵ ئەو برینـــانەی کە دەردراوێکی زۆری هەیە	-هەڵمژەرێکی زۆر باشە -لەو بەیە لەسەر ئەو برینانە بەکار بێت کە هەوکردنیان هەیە . -نا نووسێت بە برینەکەوە. -یـــارمەتی شـــیبوونەوە و تێکشـــــکاندنی شـــانە مردووەکان دەدات	-هەمیشـە پێویسـتی بە پێچـــــانەوەی دووەمی هەیە لەوانەیە ببێتە هۆی وشــــکبوونەوەی شــــوێنی بـــرین، هەروەهـــــــا وشــــکبوونەوەی بەسـتەرەکان وەک، کەپسـول یا ئێسـک (نابێـــــــت بەکاربهێنرێــت لەم حاڵەتەدا)
Composite or combination dressing	-دروســــــــتبووە وەک هەرجـــۆرێکی دیـــکەی بـــرینپێچ بەڵام تەنهـــ تـــــــێکەڵەیەکی لە برینپێچێکی شیدار و گور	زۆری جۆراوجۆرێتی برین، بەندە لەسەر پێچانەوە	-بە زۆری بەردەسە -ئاسانە بۆ بەکارهێنان	لەوانەیە زۆر گـــران بێت و قورس بێت بۆ هەڵگرتن حـــوش ـــیە ـــۆ بەکارهێنان

دەرکەوتن و شیکردنەوەی شێوەی برین:

Granulate: تێبینی دەکرێت کاتێک شانەی سوورەی تازە دروست دەبێت لە ماوەی پرۆسەکە. شانە شێدارەکان ڕەنگی سوور یان پەمەییان هەیە، لە کۆلاجینی نوێ پێکدێن، شانە جیر و تۆڕە مولوولەبیەکان وا دەکەن شانەکە بە ئاسانی خوێن هاتوچۆ پێبکات

Epithelializing پرۆسەیەکە کە ڕووی برینەکە داپۆشراوە بە پێستێکی نوێ، ئەمە کاتێک دەستپێدەکات کە برینەکە پڕبوتەوە لە (granulation tissue) شانەکە پەمەییە، بە باریکەیی سپیە و تەنها لە سەرووی Granulation Tissue ڕوودەدات.

Sloughy : تێبینی دەکرێت بە بوونی بیشتی شانە زەردباوەکان و پێکهاتنیان بەهۆی کەڵەکەبوونی خانە مردووەکان نابێت لەگەڵ بوونی کێم و جەراحەت لێت تێکبچێت

Necrotic : برینێکە بەوە پێناسە دەکرێت کە شانەی مردووی تێدایە برینەکە دەردەکەوێت بەشێوەیەکی ڕەق و نوند، وشک و ڕەش بەسنەرە شانە مردووەکان بە ڕەنگی ڕەساسی دەردەکەون بە هەبوونی شانەی مردوو پرۆسەی سارێژبوونی برین دوادەکەوێت.

Hyper granulating ئەمە تێبینی دەکرێت کاتێک granulation tissue گەشە دەکات لەسەر لێواری برینەکە ئەمە کاتێک ڕوودەدات کە قۆناغی سارێژبوونی برینەکە دوادەکەوێت، زۆربەی کات لە ئەنجامی بەبوونی بەکتریای سوودبەخش یان کولانەوەوە ڕوودەدات .

هۆکاری برینەکە: گرنگە هۆکاری برینەکە دیاری بکەین (بەهۆی ڕوداوێک یان نەشتەرگەری)، جۆری برینەکە (بڕینی پێست برین بەهۆی کێشە لە خوێنهێنەرەکانی قاچ یان برینی سەر جێگە)

زۆر جار ڕادەی لەدەستدانی شانە بە بەکارهێنانی ئەم زاراوانەی خوارەوە باس دەکرێت

- ڕوکەش: ئیپدێرم توشی برین دەبێت
- نیمچە ئەستوور: دێرم و ئیپدێرم توشی برین دەبن
- تەواو ئەستوور: دێرم و ئیپدێرم شانەکانی ژێر دێرم توشی برین دەبن، لەوانەیە درێژ بێتەوە بۆ ماسولکە ئێسکەکان یان ژێیە ماسولکەییەکان.

جۆرەکانی دەردراوەکان:

Sanguineous exudate دەردراوێکە ڕێژەیەکی گەورەی خانەی حرۆکە سوورەکان لەخۆ دەگرێت

Purulent exudates دەردراوێکە پێکدێت لە خرۆکە سپییەکان، پاشماوەی شانەی مردوو، بەکتریای زیندوو و مردوو

Serosanguineous exudates: ماددە هەوکردنەکە پێکهاتووە لە تێکەڵەیەک لە خوێنی ڕوون و خوێنی بەستوو

Serous exudate: ماددە هەوکردووەکان پێکهاتوون لە serum (بەشێکی ڕوون لە خوێن) سەرچاوە دەگرێ لە خوێن و ناپۆشێکی ئاوی لە جەستەدا، وەکو ناوپۆشی سک، ناوپۆشی سی، ناوپۆشی دڵ، ناوپۆشی مێشک؛ ئاوی دەردەکەوێت و خانەی کەمی هەیە.

ڕێژەی دەردراوەکانی برین گرنگە بۆ پێوانەکردن، بە زۆری بە سووک، مامناوەند یان قورس وەسف دەکرێت. ڕەنگەکە ئاماژە بە جۆری دەردراوەکە دەکات. بەڵام لەوانەیە ئاماژەش بە جۆری بەکتریاکە بکات لەسەر برینەکە بۆ نموونە، بەکتریای pseudomonas aeruginosa ڕەنگی شین-سەوز هەیە ڕەق ئاماژە بە ئەستووری یان پێکهاتە لە دەردراوەکانی برینەکە دەکات.

هەتی بۆن لە برینەکە بەوانەیە ئاماژە بە بوونی هەوکردن بکات لە برینەکە یان پیسبوون لەلایەن شلەی لەش

قەبارەی برین:

کاتێک برینێک دروست دەبێت، لە پێشدا دەبێت قەبارەکەی هەڵبسەنگێنرێت بۆ پێوانەکردنی برینێک دەتوانیت بە درێژایی کات بەدواچوون بۆ قۆناغەکانی برینەکە بکەیت. پێشنیار دەکرێت کە پێویستە لانی کەم مانگانە برینە درێژخایەنەکان هەڵبسەنگێنرێن هەرکە گۆڕانکارییەکی گرنگ لە قۆناغەکانی برینەکەدا دروست بوو.

برینەکە دەتوانرێت بە بەکارهێنانی شێوازی دوو ڕەهەندی بپێورێ وەک بە شوێنپێهەڵگرتنی پەراوێزەکانی برینەکە بە بەکارهێنانی هێڵ و دیاریکردنی قەڵەم ئەگەر شێتی گرافی مەتری بۆ شوێنپێهەڵگرتنی برینەکە بەکار بێت، دەکرێت قەبارەکە دیاری بکرێت بە ژماردنی ژمارەی هێڵەکان هەروەها ڕاستەیەک دەتوانێت بەکاربێت بۆ پێوانەکردنی درێژی و پانی برینێک هەڵسەنگاندنی قووڵی یان درێژی برینەکە دەتوانرێت ئەنجام بدرێت بە بەکارهێنانی پشکنەر (Probe)

لێواری برین:

لێواری برین یان قەراغی برینەکان دەکرێت نیشانەی گرنگمان پێ بدەن بە پێی جۆری ئەو برینەی ئێمە چارەسەری دەکەین :

برینی خوێنهێنەرەکانی قاچ بەوە دەناسرێتەوە کە بەرەو خوار بووە.

ئەو برینانەی کە لەسەر قاچ و خوێنبەرەکان دروست دەبن لێوارەکانی دەرتۆقیون.

کاری سەرەکی برینیە لە کەمکردنەوەی برینی سەر جێگە .

برینی پێ بەهۆی نەخۆشی شەکرەوە قەراغێکی ڕەق و وشکی هەیە.

شێرپەنجەی پێست برینێکی بەرزبووەوەی لە لێوارەکاندا هەیە.

دەوروبەری پێست:

شوێنی دەوروبەری پێست گرنگە بۆ خەمڵاندن، چونکە دەکرێ بارمەتیدەربێت بۆ هەڵبژاردنی برینپێچی گونجاو قەراغی برین و دەوروبەری پێست دەبێ هەڵبسەنگێنرێن بۆ ئەگەری هەبوونی برمارە و نەرمی و شێداری و کۆبوونەوەی شلە و سووربوونەوەی پێست ئەو نەخۆشانەی کە شەکرەیان هەیە دەکرێ لە بەشی خوارەوەی پێیاندا بزمارە هەبێت، بەهۆی بەرزبوونەوەی بەستانی بنی پێیە کە دەبێتە هۆی ڕێگرێک بۆ چاکبوونەوەی برین ئەگەر پێستی دەوروبەری برینەکە تەڕ و سپی بوو ئەمە ئەوە دیاری دەکات کە برینەکە برێکی مامناوەند تا زۆر دەردراوی بەرهەمهێناوە و پێویستە لەفافێکی هەڵمژێنەر بەکار بهێنیت

هەڵبژاردنی برینپێچ:

برین پێویستی بە بەڕێوەبردن و چارەسەری جیاواز هەیە لە قۆناعە جیاوارەکانی چاکبوونەوەدا. برینپێچ گونجاو بە بۆ هەموو جۆرە برینێک لەبەر ئەوە هەڵسەنگاندنی برینەکە زۆر پێویستە. قۆناعەکانی چاکبوونەوەی برین بە خێرایی ڕوودەدات لە ژینگەیەکی پاکدا، لە ژینگەیەکی شێدار (نەک تەڕ)، هەروەها پارێزگاری لە لەدەستدانی گەرمی دەکات و ڕێگری لە تووشبوون بە بەکتریا دەکات. برینپێچی گونجاو کاریگەری زۆر گرنگی هەیە لەسەر ڕێژە و چۆنیەتی چاکبوونەوەی برین. برینپێچی گونجاو بەرمەنیدەر دەبێ لە کەمکردنەوەی چووبەژوورەوەی بەکتریا و دروستبوونی ئازار کە پەیوەندیدارە بە چارەسەری برینەکەوە. بڕێکی زۆر لە برینپێچ هەیە کە دەتوانی هەڵیانبژێریت. کاریگەرترین جۆری برینپێچ پێویستی بە هەڵسەنگاندنی وردی برین و زانیاری سەردەمیانە هەیە لەسەر برینپێچ

چاکبوونەوەی برین بە مەبەستی سەرەکی:

ئەم برینانە پێویستیان بە کەمێک ڕێکاری پێویست هەیە لەجیاتی چاودێریکردن و پارێزگاریکردن لە پیس بوون.

برینپێچە پێشنیارکراوەکان:

- Dry non adherent
- Island dressing
- Semi permeable films
- Hyrocolloids
- Foams

چاکبوونەوەی برین بە دواخستنی نیازی سەرەتایی

کاتێک ڕوودەدات کە برینەکە پیس بووبێت یان گومانی هەوکردنی لێ بکرێت. ئەم برینە بە پێویستی بە پاکردنەوە هەیە پێش ئەوەی دەست بە چاکبوونەوە بکات.

برینپێچە پێشنیارکراوەکان :

Normal saline compresses

Amphorous hydroges or hydrogel impregnated gauzes to assist with debridement

Calcium alginate ropes or ribbons

Hydrofibre ropes or ribbons

Drainage wound/ostomy appliances when large amounts of exudate is present foams

برینپێچی هەڵمژێنەر یان پارێزگاریکارێکی دووەمی پێویستە بۆ زۆربەی برینەکان. ئەوە گرنگە دڵنیابینەوە کە دەوروبەری برینەکە پارێزگاریلێکراوە لە تەڕی. دەستەسڕی پێست دەکرێ بەکاربێت.

چاکبوونەوەی برین بە مەبەستی دووەمی:

برینی نەشتەرگەری یان ئەو برینانەی کە بەهۆی بەرکەوتن بە شتێکەوە بووە، دەکرێ رێگە بدرێ بە چاکبوونەوەی لە رێگەی مەبەستی دووەمی بۆ نموونە کوون بوونی پێست، برینی بەشتێکی بچووکی پێست لە کاتی نەشتەرگەری، دوبارە کرانەوەی برینەکە دوای پێکەوەبەستنی، پارچەپارچەبوونی رووی پێست یان برینێک کە نەگەشتووەتە ماسولکە و چەورییەکان.

هەڵبژاردنی برینپێچ دەبێ لەسەر بنچینەی تایبەتمەندیە تایبەتەکانی برینەکە بێت ناردنی بۆ چارەسەکاری برین پێویستە رەچاوبکرێت بۆ هاندانی چاسەرکرنی برینەکە.

چاودێری سوتاوی

سووتن برینێکە لە ئەنجامی گواستنەوەی گەرمی لە شوێنەکەوە بۆ شوێنێکی تر دروست دەبێت تێکچوونی شانەکان لە ئەنجامی مەینی خوێن، لە دەستدانی پرۆتین، یان شێبوونەوەی ئایۆنیەکانی خانە و پێکهاتەکانی دەبێت

پێست و لینجە پەردەکان کە لە بەشی سەرەوەی بۆری هەوادان شانەکانیان تێکدەچن، شانە قوولەکان، کە ئەندامەکانی هەناوی دەگرێتەوە، دەکرێت زیانی پێبگات لە رێگەی سووتانی کارەبایی یان بەرکەوتنی بە سەرچاوەیەکی گەرمی بۆ ماوەیەکی درێژ. درانی پێست دەبێتە هۆی زیانر لە دەستدانی شلە، هەوکردن، نزمبوونەوەی پلەی گەرمی لەش، جێی برین، هێرشکردنە سەر بەرگری لەش و گۆڕانکاری لە شێوە و کردارەکەیدا. سیستەمی ناوەوەی لەش دوای سووتانێکی زۆر جێگیری لە ورژمی خوێندا لە دەست دەدات. روودەدات لە ئەنجامی لە دەستدانی مولوولەکانی خوێن و ئاڵوگۆڕکردنی شلەکانی وەک، سۆدیۆم و پرۆتین لە خانەوە بۆ ناو بۆشایی شانەکان. لە دەستانی جێگیری ورژمی خوێن لە دڵ روودەدات، شلە و (electrolyte) کە ماددەیەکە دروست دەبێت لە رێگەی گیراوەیەکەوە کاتێک ئەو گیراوە دەتوێنرێتەوە لە توێنەرێکی جەمسەرداردا وەک ئاو، هەروەها قەبارەی خوێن، سییەکان و هەندێک میکانیزمی تر

گۆڕانی دڵ و دەمارەکان:

کەمبوونەوەی قەبارەی خوێن ئەنجامی لە دەستدانی شلە و کەمبوونەوەیە لە گەیاندنی ئۆکسجین لەگەڵ بەردەوام بوونی لەدەستدانی شلە و کەمی قەبارەی خوێن، ورژمی خوێن بەردەوام دەبێت لە کەمبوونەوە و وە پەستانی خوێن کەمدەبێتەوە لە وەڵامدا، کۆئەندامی دەمار (سیمپاساوی) catecholamine دەردەدات کە جۆرێکە لە دەمارە هۆرمۆن کە گرنگە لە وەڵامدانەوەی قەلەق، کە دەبێتە هۆی زیادبوونی لیدانی دڵ، لە ئەنجامدا ماسولکەکانی دەوری بۆری خوێن گرژ دەبێت.

بە زیادبوونی گرژی بۆرییەکانی خوێن کرداری فیسیۆلۆژی دڵ کەم دەکات. مانەوەی شلە پەستانی خوێن لە مەودای نزم بۆ ئاسایی دەپارێزێت و کرداری فیسیۆلۆژی دڵ باشتر دەکات. سەرەرای مانەوەی شلە بە پێی پێویست، پەستانی دڵ (پەستانی دەماری ناوەندی، پەستانی خوێنبەری سییەکان، pulmonary artery wedge pressure) بە کەمی دەمێنێتەوە لە ماوەی (burn shock) د (Burn shock) دەستەواژەیەکی پزیشکییە کە ئاماژە بە کەمی ورژمی خوێن و کەمی قەبارەی خوێن و گرژبوونی مولوولەکانی خوێن دەکات، کاتێک کەسێک زۆر بە توندی دەسوتێت.

بەگشتی گەورەترین قەبارەی شلە لەدەست دەدەین لە ٢٤ بۆ ٣٦ کاتژمێر دوای سووتانەکە، دەگاتە لووتکە لە ماوەی ٦ بۆ ٨ کاتژمێر کاتێک کە مولوولەکانی خوێن دەستیان کردەوە بە جێگیربوون، burn shock نەشدەبێتەوە و شلەکان دەگەڕێنەوە بۆ بۆرییەکانی خوێن. شلەکان دوبارە هەڵدەمژرێنەوە لە لایەن شانەکانی ناو بۆرییەکانی خوێن، قەبارەی خوێن زیاد دەکات. ئەگەر کرداری دڵ و گورچیلە بە پێی پێویست بوو، ئەوا بەرهەمی میز زیاد دەکات. زۆر پڕاوی شلەی جەستە و میزێکی زۆر بۆ ماوەی چەند رۆژێک بۆ ٢ هەفتە بەردەوام دەبێت. لە کاتی سووتاندا، ڕەنگە چەند خانەیەکی خوێنی سوور لەناوبرێن و هەندێکی دیکەش زیانیان پێبگات، لە ئەنجامدا کەمی خوێن ڕوودەدات. سەرەڕای ئەمەش، ڕەنگە بەهۆی لەدەستدانی پلازماوە ڕێژەی خڕۆکەی سوور بەرزبکرێتەوە. قەبارەی خوێن کەم دەکات لە ماوەی نەشتەرگەرییەکاندا، چارەسەرکردنی برین یاخود لێکۆڵینەوە لە دۆزینەوەی نەخۆشی، هەروەها شیبوونەوەی خڕۆکە سوورەکانی خوێن کە ئەمانە هۆکار دەبن بۆ کەمی خوێن. گواستنەوەی خوێن پێویستە بۆ پاراستنی ئاستی ڕێژەی هیمۆگلۆبین بۆ گواستنەوەی ئۆکسجین

گۆڕانی شلە و ئلیکترۆلایت

دوای سووتان ئێدیما بە خێرایی پێکدێت. سووتانێکی ڕووکەشی دەبێتە هۆی دروستبوونی ئێدیما دوای ٤ کاتژمێر لە سووتان، لە کاتێکدا سووتانی قووڵ بەردەوام دەبێت لە دروستبوونی ئێدیما بۆ ماوەیەکی درێژتر تا ١٨ کاتژمێر لە برینداربوونی. ئەمەش دەبێتە هۆی زیادبوونی ئازار لەو ناوچەیەدا و وەڵامدانەوەی لوولەکانی خوێن و لیمفەکان بۆ ڕاپەڕاندنی بەشەکانیان. لە دەستدانی یەکگرتوویی مولوولەکان و شلەکان لە ئەنجامی دروستبوونی برین و ئێدیما تەنها لەو ناوچەیەدا دەبێت کە سووتاوە. ئەو نەخۆشانەی کە زیاتر دەسووتێن، نووشی ئێدیما دەبن لە تەواوی جەستەیاندا. دووبارە کرداری هەڵمژینەوە بە نزیکەی ٤ کاتژمێر دەستپێدەکات و بە ٤ ڕۆژ تەواو دەبێت دوای برینداربوونی بەهۆی سووتانەوە. هەرچەندە، کرداری هەڵمژینەوەی شلەکان پشت بە قووڵایی برینی شانەکان دەبەستێت. برینی نیمچە ئەستوور بە خێرایی چارەسەر دەبێت بە هۆی کرداری لیمفەکان و زیادبوونی دەردانی شلەکان کاتێک بەرورد دەکرێت بە برینی ئەستووری تەواوەکرێت ئێدیما لە برینە سووتاوییەکان کەم بکرێتەوە بە ڕێگەی دورکەوتنەوە لە دەمەزراندنی شلە(موغەزی) لە ڕادە بەدەر لە ماوەیەکی ڕوود دوای سووتانەکە. شلەی بە ڕادە بەدەر ئێدیما زیاد دەکات لە هەردوو حاڵەتی سووتان و بە سووتانی شانەکاندا. شانە سووتاوەکان ڕەق دەبن لە ژێر ئێدیماکە، وەک تۆڕێکە ڕەفتار دەکات، بە تایبەتی ئەگەر سووتانەکە لە لێوارەکاندا بوو. لە کاتی زیادبوونی ئێدیمادا، پەستان لەسەر مولوولەکانی خوێن و دەمارەکاند ڕوودەدات کە هۆکارە بۆ کەمکردنەوەی وروژی خوێن و لە ئاکامدا ischemia ڕوودەدات کە سنووردارکردنی خوێنە بۆ شانەکان، کە ئەم ئاڵۆزییە وەک compartment syndrome وایە. لەوانەیە پزیشک پێویستی بە ئەنجامدانی Escharotomy بێت، (وێنەکە) نەشتەرگەرییەکە بۆ شانە مردووەکان (کە لە ئەنجامی سووتانەوە دەبێتە هۆی مردنی) بۆ کەمکردنەوەی گرژبوونی مولوولەکانی خوێن کە کاریگەری دەکاتە سەر شانەی سووتاو (Demling, 2005a) سوڕانەوەی قەبارەی خوێن بە شێوەیەکی بەرچاو کەم دەبێتەوە لە ماوەی burn shock دا. سەرەڕای ئەوەش، لەدەستدانی شلەی بەهۆی بە هەڵمووبوونەوە لە برینە سووتاویەکاندا لەوانەیە بگاتە ٣ بۆ ٥ لیتر یان زیاتر لە ماوەی ٢٤ کاتژمێر هەتاوەکو ڕووکاری سووتاوییەکان دادەپۆشرێن. لە ماوەی burn shock دا، ئاستی سیرۆم سۆدیۆم لە دووبارە جێ گرتنەوەی شلەکاندا جیاوازی هەیە عادەتەن، کەمبوونەوەی سۆدیۆم بە خوێندا (نەمانی سۆدیۆم) هەیە. کەمبوونەوەی سۆدیۆم لە خوێندا باوە لە ماوەی هەفتەی یەکەمی قۆناغی ماوە کورتدا، هەروەها ئاو دەگوازرێت بۆ (پۆتاسیۆم) لە ئەنجامی تێکشکاندنی زۆری خانەکان. کەمبوونەوەی پۆتاسیۆم لە خوێن (نەمانی پۆتاسیۆم) لەوانەیە دواتر ڕووبدات و پێویستی بە پێدانی پۆتاسیۆم ببێت.

ئێدیما: دەستەواژەیەکی پزیشکییە دەبێتە هۆی هەڵئاوسانی بەشێک لە جەستە و ئازار و هەوکردنی

گۆڕانی سییەکان

بە نزیکەیی لە ١٠٪ بۆ ٢٠٪ ئەو نەخۆشانەی لە سەنتەری سووتاوییەکاندا تۆمارکراون لە کاتی هەناسەداندا ئازاریان هەیە. بوونی ئەو برینەش ماوەی مانەوەیان لە نەخۆشخانە زیاد دەکات، دەستیشان دەکرێت بەهۆی توندی ئازارەکانیان، هەروەها مردن و ڕێژەی نەخۆشی زیاد دەکات (palmer,2007). ئازاری هەناسەدان کاتێک ڕوودەدات، کە سووتاوەکە پێکهاتەیەکی گەرم دداتە ناوەوەی جەستەی یان نەرکەوتنی بە تەقینەوەیەک کە دەبێتە هۆی هەڵمژانی هەوای زۆر گەرم و گڕی ڕێسەخش. گرژبوونی بۆرییەکانی هەوا (بەهۆی بڵاوبوونەوەی هستامین، سیرۆتۆنین، thrombexane هۆرمۆنێکی جۆری پرۆستاسیکلینە کە لە خوێنبەرەکانەوە دەرچووە و دەبێتە هۆی کۆبوونەوەی پەڕەکانی خوێن و تەسکبوونەوەی خوێنبەرەکان، گرژبوونی بۆرییەکانی خوێن) و chest constriction secondary to circumferent a full-thickness chest burns cause this deterioration تەنانەت بە بێ ئازاری سییەکان، هایپۆکسیا (کەمی ئۆکسجین) لەوانەیە هەبێت. لە سەرەتای برینداربوونی بەهۆی سووتانەوە، دەمارە هۆرمۆن (catecholamine) دەردرێت بۆ وەڵامدانەوەی پەستانی بڕینی سووتاوی و گۆڕینی بە ڕۆژی خوێن، بەم شێوەیە ڕێژەی ناردنی ئۆکسجین کەمدەکات. دواتر، زۆری مێتابۆلیزم و بەردەوام بوون لە ڕژێنی دەمارە هۆرمۆن دەبێتە هۆی زیاتر بەکارهێنانی ئۆکسجین لە لایەن شانەوە، کە هۆکارە بۆ کەمی ئۆکسجین (هایپۆکسیا). بۆ ئەوەی دڵنیابین کە ئۆکسجینی پێویست بەردەستە بۆ شانەکان، ئۆکسجینی تەواوکراو لەوانەیە پێویست بێت. ئازاری سییەکان بەوە دەناسرێتەوە کە لە بەشی سەرەوەی بۆری هەوا ئازار هەیە بەن لە کاتی هەناسەدان لە خوارەوەی گەروو. ئازاری بەشی سەرەوەی بۆری هەوا لە ئەنجامی هەناسەدانی ڕاستەوخۆی گەرمیە کە گەورەتر بێت لە ١٥٠ C (٣٠٢ F) ئەم زیانە لە ئەنجامی ئێدیمای بەشی سەرەوەی بۆری هەوایە، کە دەبێتە هۆی ڕێگری کردن لە بەشی سەرەوەی بۆری هەوا، کە pharynx و larynx لەخۆ دەگرێت، لە کاتژمێری سەرەتای برینداربوونی بە سووتان.

ئازاری هەناسەدان لە بەشی خوارەوەی گەروو لە ئەنجامی هەڵمژینی گەرمی ماددەکان یان گازە زیان بەخشەکانەوە. هەڵمژینی گازە زیان بەخشەکان زۆر جار سەرچاوەیەکە بۆ مردن. ئەم بەرهەمانە بریتین لە: ئۆکسیدی کاربۆن، سیانید، ئەمۆنیا، ئەلدیهاید، ئەکرۆلین، دوو ئۆکسیدی گۆگرد و ئیسۆکیانات. کەمی ئۆکسجین لە شانەکاندا لە ئەنجامی هەڵمژینی ئۆکسیدی کاربۆنەوەیە.

گۆڕانی گورچیلە

لەوانەیە کرداری گورچیلە گۆڕانکاری بەسەردا بێت لە ئەنجامی کەمی قەبارەی خوێن. تێکچوونی خڕۆکە سوورەکانی خوێن لە شوێنی برینەکەدا لە ئەنجامی هیمۆگلۆبینی ئازادە لە میزدا. ئەگەر ماسولکە زیانی پێبگات (نموونە، سووتانی کارەبایی)، مایۆگلۆبین دەردەدرێت لە لایەن خانەی ماسولکەکان و گورچیلەکان. جێگرەوەی قەبارەی شلەی پێویست ورۆژی خوێنی گورچیلە دەگەڕێنێتەوە، ڕێژەی پاڵاوتن و قەبارەی میز زیاد دەکات. ئەگەر بە پێی پێویست ورۆژی خوێن لە گورچیلەکانەوە نەبێت، هیمۆگلۆبین و مایۆگلۆبین بۆرییەکانی گورچیلە دادەخەن، لە ئەنجامدا مردنی شانەی بۆرییەکان و سستی گورچیلەی لێدەکەوێتەوە.

گۆڕانی سیستەمی بەرگری لەش

بەرگری لەش بە زۆری بە بڕینی سووتاوی دەگۆڕدرێت، ئەو نەخۆشانەی کە بڕینی سووتاوییان هەیە مەترسی هەوکردنیان زۆرە. پێست گەورەترین بەربەستە بۆ ڕێگری کردن لە هەوکردن، کاتێک کە مەترسی لەسەر دروست دەبێت، نەخۆشەکە بەردەوامە لە نەرکەوتنی بە ژینگەی دەرەوە. ئەم گۆڕانکاریانە دەبێتە هۆی کەمکردنەوەی بەرگری لەش و مەترسی زیادبوونی هەوکردن. لە ئەنجامدا هۆکاری سەرەکی مردن لە نەخۆشە سووتاوەکاندا کە پاش ٢٤ کاتژمێر زیندووە، بریتییە لە لەکارکەوتنی ئەندامەکانی لەشی

گۆڕانی پلەی گەرمی لەش

ئەتوانیتی هاوسەنگی پلەی گەرمی لەش لە ئەنجامی لە دەستدانی پێستەوەیە. ئەو نەخۆشانەی کە برینی سووتاوییان هەیە جەستە پلەی گەرمی نرم نیشان ئەدات لە کاتژمێرەکانی سەرەتای دوای برینداربوون. دواتر، زۆری متتابۆلیزم گەرمی ناوەکی ڕێکدەخاتەوە، نەخۆشەکە پلەی گەرمی نرمدەبێتەوە لە دوای برینداربووی بەهۆی سووتانەوە.

گۆڕانی کۆئەندامی هەرس و جگەر

لەوانەیە دوو ئەگەری ئالۆز لە کۆئەندامی هەرس و جگەر(GI) رووبدات:

Paralytic Ileus (ئەمانی جوولەی ریخۆڵە) و Curling ulcer (وێنەکە) کەمبوونەوەی جوولە و دەنگی ریخۆڵە زۆر دەکات لە کاتی ئەمانی جوولەی ریخۆڵە لە ئەنجامی زیانی سووتانەکەوە. کشانی گەدە و هێڵنجدان دەبێتە هۆی رشانەوە مەگەر بە تیوبێک مددەکی ناو گەدەی بۆ لابدەی. خوێن بەربوونی گەدە دووەم گەورەترین سترێسی فیسیۆلۆژیە لەوانەیە ئاماژە بە بوونی خوێن بکات بە پیسایی، گەڕانەوەی ئەو مادەیەی کە لە گەدەدا هەیە، یان رشانەوەی خوێناوی. ئەم نیشانانە ئاماژە بە خوێنبەربوونی گەدە و بەشی سەرەوەی ریخۆڵە (Curling's ulcer) دەکات. بەربەستەکانی دەوری لیمجە پەردەکان رێگە بە چوونەژوورەوە دەدەن، ئەم چوونەژوورەوەیەش رێگە بە گەشەکردنی بەکتریای کۆئەندامی هەرس و جگەر دەدات، بەکتریاکان دەگوازرێنەوە بۆ ئەندامەکانی تر، دەبنە هۆی هەوکردن. نەخۆشەکە ناتوانێت بەرگری لە دژی بەکتریاکە بکات بەهۆی نەمانی بەرگری لەش. نەخۆش لەگەڵ سووتانی گەورەی Total Body Surface Area (TBSA) هەروەها مەترسیدارە بۆ Abdominal compartment syndrome (ACS) کاتێک پەستانی زیاد لە پێویست لە ناو بۆشایی ماسولکەی ناخ و لە لەشدا دروست دەبێت During resuscitation، ئەو شلەیەی لە ناو بۆشاییەکانی سکدا هەیە، دەبێتە هۆی هەڵئاوسانی سک و کەمبوونەوەی بەرهەمی میز، نزمە پەستانی خوێن و کەموکوری هەناسەدان.

ئەو پەرستارەی گرنگی بە نەخۆشێک دەدات کە برینەکەی سووتاوە پێویستی بە ئاستی بەرزی زانیاری هەیە دەربارەی ئەو گۆڕانکارییە فیسیۆلۆجیانەی کە دوای سووتان روو دەدەن، هەروەها هەڵسەنگاندنی رێرەکانە بۆ ئەوەی گۆڕانکاری ورد لە دۆخی نەخۆشەکە بدۆزێتەوە.

هەروەها پێویستە پەرستارەکە بتوانێت پەیوەندییەکی کاریگەر دروست بکات لەگەڵ ئەو نەخۆشانەی کە برینی سووتاوییان هەیە، ئەو خێزانانەی تووشی ئەو رووداوە بوون. ئەندامانی هەموو دەستەی بەرێوەبردنی سووتاوی چاودێری نەخۆشەکە بکە، سووتان پێویستی بە زانیاری و شارەزایی هەیە لە ماوەی چاودێریکردنی بەردەوام لە برین تا چاکبوونەوەی. ئەمە چاودێری جۆری و ئەنجامی باشتری نەخۆش و کوالێتی گونجاوی ژیان مسۆگەر دەکات. برینی سووتاوی لەوانەیە کاریگەری لەسەر خەڵکی لە هەموو گرووپ و تەمەنە جیاوازەکان و ئابووری و کۆمەڵایەتی هەبێت. برینەکان زیاتر لە دوو جار شانسی برینداربوونی سووتانیان هەیە لە ژنان، زۆرترین گرووپی تەمەن بۆ بەرکەوتن لە نێوان ٢٠ بۆ ٤٠ سالی تەمەنیدایە. کۆمەڵەی پاراستنی ئاگرکوژێنەوەی نیشتمانی راپۆرتی داوە کە ساڵانە ٤ هەزار کەس بە ئاگر و سووتان دەمرن. چاودێریکردنی برین بە شێوەیەکی ئاسایی بۆ سێ قۆناغی چاودێری پۆلێن دەکرێت: قۆناغی بووژانەوە/ژیانەوە، قۆناغی توند/ناوەند، و قۆناغی نوێبوونەوە.

قۆناغی چاودێریکردنی برین		
قۆناغ	ماوە	پێشبینی
بووژانەوە/زیانەوە	لە دەستپێکردنی برینەوە بۆ تەواوکردنی نوێبوونەوەی شلە	فریاگوزاری سەرەتایی ڕێگری لە شۆک بوون ڕێگریکردن لە تەنگە نەفەسی دیاریکردن و چارەسەرکردنی ئازار
توند/ناوەند	لەسەرەتای زۆر میزکردن تا داخستنەوەی برین بە تەواوی (وێنەکە)	خەملاندنی برین و چاودێری سەرەتایی چاودێری برین و داخستنی ڕێگریکردن یان چارەسەری ئالۆزییەکان، لەوانە هەوکردن
نوێبوونەوە	لە داخستنی برینە گەورەکانەوە بۆ ئەوەی بگەڕێنەوە بۆ ئاستی گونجاوی جەستەیی و کۆمەڵایەتی دەروونی	پشتگیری خۆراک ڕێگریکردن لە جێ برین و گۆج بوون چاکساری جەستەیی، پیشەیی بونیادنانەوەی جوانی ڕاوێژکاری دەروونیی کۆمەڵایەتی

چاودێری تایبەت بۆ بەساڵاچوان:

کەمبوونەوەی جووڵە و ڕێکخستن و هێز و هەست و گۆڕینکاری بە بینیندا مەترسی زیاتر بۆ بریندار بوون بە سووتان لە بەساڵاچواندا زیاتر دەکات. رەحمەتی چێشتلێنان و حۆشتن و چالاکییەکانی تری ژیانی ڕۆژانە پەیوەندیدارە لەگەڵ سووتان و برین بە ئاوی گەرم کە لەم گرووپ و تەمەنەدا هەیە. ئەم گۆڕینکارییانە کەسانی بەتەمەن دەخاتە مەترسی سووتانی توندەوە چونکە کاتێکی قورسە بۆ ئەم تەمەنە کە ئاگرەکە بکوژێنەوە و خۆیان لە سەرچاوەی سووتاوییەکە لابدەن .

نەخۆشییە بۆماوەییەکان و کێشانی جگەرە و ئەو نەخۆشیانەی کە بەهۆی بەرکەوتن بە ژینگەیەکی پیسەوە سەرهەڵدەدەن یاخود ئەو کێشە تەندروستیانەی/نەخۆشیانەی کە لە ڕابردوودا هەبووە کاریگەری دەکەنە سەر چاکبوونەوەی نەخۆش لە تەمەنەی پیرێتیدا، کرداری هەناسەدان لە بەساڵاچواندا سنووردارە، لەبەرئەوە گۆڕانکاری لە بۆری هەوا، جیری سنگ و هەناسەدان کاریگەریان لەسەر دروست نێت. ئەمەش دەکرێت کاریگەری کێشانی جگەرە بێت. کەمبوونەوەی کرداری دڵ و نەخۆشی لە خوێنبەرەکانی دڵدا، مەترسی ئالۆزی زیاتر لە بەتەمەنەکاندا دروست دەکات کە برینی سووتاویان هەیە. نەخۆرکی و نووتی نەخۆشی شەکرە بۆ تێکچوونی لە ڕژێنەکاندا پێویستی بە چاودێری ورد هەیە. ڕەنگە پلە جیاوازەکانی ئاراستەکردن خۆیان پێشکەش بکەن لەسەر وەرگرتن یان لە ڕێگەی کۆرسی چاودێریکردن، خەمڵاندنی ئازار و دڵەڕاوکێ دەکەنە بەرەنگاربوونەوەیەک بۆ تیمی سووتاو. پێستی بەساڵاچووان باریکتر و کەمتر جیرە، کە کار دەکاتە سەر قووڵایی برین و توانای چاکبوونەوەی.

توندی

توندی لە برینی سووتاوی دیاری دەکرێت بە چەند هۆکارێکی جیاوازەوە کاتێک کە یارمەتی تیمی سووتاوی دەدات بە هەڵسەنگاندنی سووتاویەکە و حەملاندنی و پێشبینیکردنی ماوەی نەخۆش لە ژیان و پلان بۆ چارەسەرکردنی. ئەم هۆکارانە تەمەنی نەخۆشەکە دەگرێتەوە؛ قووڵی برینەکە؛ بڕی ئەو شوێنەی جەستە کە سووتاوە؛ بوونی ئازار لە کاتی هەناسەداند؛ بوونی ئازار لە شوێنەکانی تری دا؛ شوێنی بریندار بوون لە ناوچە تایبەتەکانی وەک دەموچاو، بەشی ئەندامی زاوزێ و کۆم، دەست، پێ، قاچ؛ و بوونی نەخۆشی لە ڕابردووی نەخۆشەکەدا. گەنج و بەساڵاچوان بەردەوام لە زیادبووندان بۆ مردن کاتێک بەراورد دەکرێن بە تەمەنەکانی تر بە هەمان برینداری و بەرهەڵستی بە چاکبوونەوەی سووتاویدا.

قووڵی برین

قووڵی برین پەیوەندیدارە بە پلەی گەرمی و ماوەی بەرکەوتن بەو هۆکارە. بۆ نموونە، لە حاڵەتی سووتانی بە گەورەکاندا، یەک چرکە بەرکەوتن بە ئاوی گەرم بە پلەی 68.9C (156F) لەوانەیە ئەنجامی سووتانی هەردوو ئیپیدێرم و دێرم بێت، کە دەبێتە هۆی بریندار بوونی تەواو ئەستووری (پلە سێی) پێست. (وێنەکە) ١٥ چرکە بەرکەوتن بە ئاوی گەرم لە پلەی 56.1C (133F) هەمان ئەنجامی هەیە کە سووتانی تەواوی پێستە. پلەی گەرمی کەمتر لە C٤٤ (F١١١) دەتوانرێت بۆ ماوەیەکی درێژ بەبێ بریندار بوون بەرگە بگرێت. سووتان پۆلێن دەکرێت بەگوێرەی قووڵی شانە تێکچووەکە وەک برینی ڕووکەشی نیمچە ئەستوور، برینی قووڵی نیمچە ئەستوور، یان برینی ئەستووری تەواو. لە سووتانی نیمچە ئەستووری ڕووکەشیدا، ئیپیدێرم لەناو دەچێت یان زیانی پێدەگات و لەوانەیە دێرمیش بریندار بێت. سووتانی قووڵی نیمچە ئەستوور ئیپیدێرم لەناو دەبات و چینی سەرەوەی دێرم زیاتر بریندار دەبێت بە بەراورد بە بەشی خوارەوەی دێرم. ڕەنگی ئەو ناوچەیەی سووتاوە سپی دەبێت بەهۆی بەگەڕانەوەی خوێن بە شێوەیەکی ئاسایی سەلکی موو بە بێ زیان دەمێنێتەوە. سووتانی تەواو ئەستوور بریتییە لە لەناوچوونی تەواوی ئیپیدێرم و دێرم و لە هەندێک حاڵەتدا تێکچوونی شانەی ژێرەوە وەک، ماسولکە و ئێسک. ماوەی ڕەنگی برینەکە بە شێوەیەکی فراوان لە سپی زەردهەڵگەڕاوەوە بۆ سوور، قاوەیی، یان ڕەشێکی سووربااو دەگۆڕێت. ئەو ناوچەیەی کە سووتاوە بێ ئازارە و هەست تێیدا کەم دەکات، چونکە دەمارە ڕیشاڵییەکان لەناودەچن.

تایبەتمەندییەکانی سووتان بە گوێرەی قووڵیان				
جۆر	ناوچەکانی پێست کە توش دەبێت	نیشانەکان	شێوەی برینەکە	ماوەی چاکبوونەوەی
روکەشی نیمچە ئەستوور	ئیپیدێرم؛ لەوانەیە بەشێکی دێرمیش بگرێتەوە	وەک چەقاندنی دەرزیەک بە دەستدا زۆر هەستیارە(لە رادەبەدەر هەستیار) ئازارەکە کەم دەبێتەوە بە شتێکی سارد(نموونە، سەهۆل)	سوور، زەردهەڵگەڕاو کاتێک پەستانی دەخەیتە سەر؛ کەمێک وشکبوونەوەی هەیە یان هیچ ئاوساوییەکی نیە	بە تەواوەتی چاک دەبێتەوە لە ماوەی هەفتەیەکدا بە بێ دەرکەوتنی هیچ جێ برینێک
قووڵی نیمچە ئەستوور	ئیپیدێرم؛ بەشی سەرەوەی دێرم، بەشێکی قووڵی دێرم	ئازار زۆر هەستیارە، هەستیاری بە هەوای سارد هەیە.	برین، سووربوونەوە؛ تێکشکانی ئیپیدێرم؛ تەربوونی شوێنی ئیدیماکە	چاکدەبێتەوە لە ماوەی ٢ بۆ ٤ هەفتە. هەندێک جێ برین و کەم بوونەوەی رەنگ لە دوای خۆی بەجێدێڵێت لەوانەیە بگۆردرێت بۆ تەواو ئەستوور
تەواو ئەستوور	ئیپیدێرم؛ هەموو دێرم، هەندێک جاریش شانەکانی ژێرەوەی پێست؛ لەوانەیە بەستەرە شانە، ماسولکە، ئێسک بگرێتەوە	ئازاری نیە شۆك هێماتوریا (خوێن لە ناو میزدا) و لەوانەیە هیمۆلایسیس (لەناوچوونی خانەی خوێن) (وێنەکە) برینی ناوەوە یان دەرەوە (سووتانی کارەبایی)	وشک؛ زەردباو، نەرم و جیر، یان رەش هەڵگەڕاو لەگەڵ ئیدیمە	شانەی مردوو(رەنگی رەش) کە پێویستی بە نەشتەرگەری دەبێت، ئەویش بە لابردنی شانە مردووەکە و گواستنەوەی بەشێکی تەندروستی پێست. بەجێهێشتنی جێ برین و لەدەستدانی کردارەکەی. هەندێ جاریش لەدەستدانی پەنجاکان

ڕادەی ڕووبەری ڕووکەشی جەستەیی بریندار بووە

چەند ڕێگە و ڕێبازی جۆراوجۆر بەکاردەهێنرێت بۆ خەملاندنی TBSA کە بەهۆی سووتانەوە کاریگەری لەسەر دروستبووە؛ لە نێوانیاندا یاسای نۆ، میتۆدی لوند و برۆودەر و میتۆدی پالمەر ئەم شێوازانە هاوکاری تیمی سوتاو دەکەن لە توانای بڕیاردان لەسەر چارەسەر و گواستنەوەی نەخۆشەکە بۆ سەنتەری سووتاوی

یاسای نۆ

میتۆدێکی باوە، یاسای نۆ (وێنەکە)، ڕێگایەکی خێرایە بۆ خەملاندنی ڕادەی سووتان لە گەورەکاندا سیستەمی جەستە دابەش دەکات بەسەر نۆ خاڵدا کۆی گشتی ئەم بەشانە یەکسانە بە کۆی ڕووبەری ڕووکاری جەستە، هەروەها پێوانەیەکی گرنگە لە توندی بریندا.

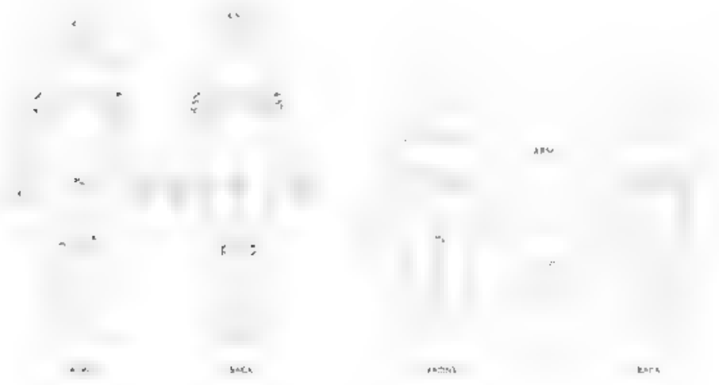

میتۆدی لوند و برۆدەر

میتۆدی لوند و برۆدەر میتۆدێکی وردە بۆ خەملاندنی ڕێدەی سووتان، کە ڕێژەی ڕووبەری ڕووکاری بەشە توێکاریە جۆراوجۆرەکان بەتایبەتی سەر و قاچەکان دەناسێتەوە، هەروەک پەیوەندی بە تەمەنی نەخۆشەوە هەیە بە دابەشکردنی جەستە بۆ ناوچە زۆر بچووکەکان و دابینکردنی خەملاندنی ڕێژەی TBSA کە لە لایەن هەر بەشێکی جەستەوە هەژمار دەکرێت، مرۆڤ دەتوانێت خەملاندنێکی باوەڕپێکراوی سووتانی TBSA بەدەست بهێنێت دەستنیشانکردنی هەڵسەنگاندنی سەرەتایی بۆ نەخۆش پشت دەبەستێت بە گەیاندنی نەخۆش بۆ نەخۆشخانە و پێداچوونەوەی لە ماوەی ٧٢ کاتژمێری یەکەم لەبەرئەوەی دیاریکردنی برینەکە و قووڵی دەردەکەوێت لە ڕوونی و ئاشکرایی لە ماوەی ئەم کاتەدا.

ڕێژەی سەدی ڕووکەشی سووتاوی لەش بەپێی

تەمەن	گەورە	١٠بۆ١٥سال	٥بۆ٩سال	١بۆ٤سال	بۆ١ سال	لەکاتی لەدایک بوون
نیوەی سەر ٪	٣ ١/٢	٤ ١/٢	٥ ١/٢	٦ ١/٢	٨ ١/٢	٩ ١/٢
نیوەی ڕان ٪	٤ ٣/٤	٤ ١/٢	٤ ١/٤	٤	٣ ١/٤	٢ ٣/٤
نیوەی قاچ ٪	٣ ١/٢	٣ ١/٤	٣٪	٢ ٣/٤	٢ ١/٢	٢ ١/٢

میتۆدی پالمەر

ئەو نەخۆشانەی کە سووتانیکی پەرش و بڵاویان هەیە، یان بۆ هەڵسەنگاندنێکی خێرای پێش نەخۆشخانە، ڕەنگە میتۆدی پالمەر بۆ حەمڵاندنی ڕادەی سووتانەکان بەکار بهێنرێت. قەبارەی لەپی دەستی نەخۆشەکە، بەڵام ڕووبەری پەنجەکانی ناگرێتەوە، بە نزیکەی ١٪ TBSA یە. لەپەی دەستی نەخۆشەکە بە بێ پەنجەکانی یەکسانە بە 0,5 ٪ TBSA و وەک پێوانەیەکی گشتی بۆ هەموو گروپە تەمەنەکان بەکاردێت.

پێویستە هەموو قوربانییەکی سووتاوی سەرەتا وەک نەخۆشێکی تراوما هەڵبسەنگێنرێت. جەخت لەسەر پاراستنی بۆری هەوا و هەناسەدان و سووڕی خوێنی نەخۆشەکە بکەن. کاتێک سووتانەکە بەهۆی هۆکارێکی کیمیاییەوە دروست دەبێت، ئەولەویەتی ئەو کارە بڕینییە لە لابردنی هۆکارەکە و پێداکردنی ئاو بە ناوچە ڕیانتێکراوەکەدا. دواتر هەڵسەنگاندن لە سەری تا پێی نەخۆشەکە ئەنجام بدە و بەدوایدا هەوڵ بۆ وەستاندنی سووتانەکە و برینەکە بدە بۆ بەرزکردنەوەی سەقامگیری، پێویستە بە وردی چاودێری باری هەناسەدانی نەخۆشەکەت بکەیت، بەتایبەتی ئەگەر نووشی هەڵمژینی دووکەڵ بووبێت. ئاگاداربە کە نەخۆشێک دەسووتێت زیاتر لە ٢٠٪ ی هەموو ڕووکاری جەستەی دەگرێتەوە، عادەتەن پێویستی بە دامەزراندنی شلە(موعەزی) هەیە، کە ئامانجیەتی پشتگیری لە میکانیزمەکانی قەرەبووکردنەوەی جەستە بکات، بەبێ ئەوەی بەسەریدا زاڵ بێت. ١ پێشبینی پێدانی شلە (وەک گیراوەی لاکتەیت ڕینگەر) بۆ هێشتنەوەی بەرهەمی میزی نەخۆش بە ٠,٥ بۆ ١ ملە / کگم / کاتژمێر بۆ منداڵان و ١ بۆ ١ بۆ ٥ /١ مل لە کەم / کاتژمێر بۆ گەورەکان، وە چاودێریکردنی پەستانی خوێن و لێدانی دڵ بکەن. هەروەها پێویستە کۆنترۆڵی پلەی گەرمی لەش بکەیت، چونکە لەدەستدانی پێست، دەست لە ڕێکخستنی پلەی گەرما وەردەدات. شلە گەرمەکان و گڵۆپی گەرم و بنخەفی هایپەرتێرمیا بەکاربێنە، بە گونجاوی، بۆ ئەوەی پلەی گەرمی نەخۆشەکە لەسەرووی ٩٧ پلە ئێف (٣٦,١° C) دا بمێنێتەوە، ئەگەر بکرێت. لەگەڵ ئەوەش، زوو زوو چاو بە ئەنجامەکانی تاقیگە بخشێنەوە وەک ئاستی سیرۆم ئەلیکترۆلیت بۆ دیاریکردنی گۆڕانکاری زوو لە دۆخی نەخۆشەکە. هەوکردن دەتوانێت ئاستی قوولی برین زیاد بکات، هۆکارە بۆ کەمبووبەوەی بەگرتووی پێست، هێواش چاکبوونەوە، ئازاری تووند، مانەوەی زۆر لە نەخۆشخانە، هۆکاریشە بۆ مردن. بۆ ڕێگری کردن لە هەوکردن، بەکارهێنانی تەکنیکی وردی خۆتیکەر لەکاتی چاودێریکردن، پێچانەوەی شوێنی سووتاوییەکە، چاودێری کردن و سوڕاندنەوەی res ـ ١ بە ڕێکوپێکی، هەروەها بە وریاییەوە ڕادەی سووتان و کارەکانی سیستەمی جەستە و ساری سۆرداری نەخۆشەکە

هەڵدەسەنگێنێت. هەوکردن دەتوانێت ئاستی قووڵی برینەکە، کەمبوونەوەی یەگرتوویی پێست، هێواش چاکبوونەوە، ئازاری توند، مانەوەی زۆر لە نەخۆشخانە زیاد بکات، هەروەها هۆکاریشە بۆ مردن بۆ ڕێگری کردن لە هەوکردن. بەکارهێنانی تەکنیکی توندی خاوێنکەر لەکاتی چاودێریکردن، پێچانەوەی شوێنی سووتاوەکە. چاودێری کردن و سوڕاندنەوەی IV lines بە ڕێکوپێکی، وە بە وریاییەوە ڕادەی سووتان و کارەکانی سیستەمی جەستە و باری سۆزداری نەخۆشەکە هەڵدەسەنگێنێت

ناوی کردار: چارەسەرکردنی برینی سووتاوی

مەبەست لەم کردارە :

بۆ پاراستنی جێگیری فیسیۆلۆجی نەخۆشەکە

چاککردنەوەی تەواوی پێست

ڕێگریکردن لە هەوکردن

بەرزکردنەوەی کرداری و تەندروستی کۆمەڵایەتی دەروونی

بۆ باشترکردنی چارەسەرە گشتییەکان

پێداویستییەکان:

- نۆرمل سەلاین
- خاولییەکی پاک
- مقەستێکی خاوێن
- گیرە و مەلهەم topical medication
- شاشی تایبەت بە سووتان
- گۆزی لوولخواردووەکان
- دەرمانی ئازار شکێن
- دەستکێشی خاوێن
- بەرگێکی پارێزەری خاوێن(Gown)
- کەمامە
- Surgical cap
- ڕووناککەرەوەیەک
- سەتڵی خۆڵ
- پێخەفێک
- گۆزێکی خاوێن(Sterile)

ئەم کردارە پێویستە بە شێوازێکی زۆر خاوێن ئەنجام بدرێت و هەموو ئەو پێداویستیانەی کە لە نەشتەرگەریدا بەکار دێت، پێویستە خاوێن بێت. گیراوەی نۆرماڵ سەلاین بە نوقم کردنی لە ئاوێکی گەرمدا و داخستنی سەری بوتڵەکە. هەموو پێداویستیەکانی نەشتەرگەری لەسەر مێزەکە دانێ. دڵنیابە لەوەی کە ڕووناکی تەواو(لایت) بەر ناوچەی برینەکە دەکەوێت بۆ ڕێگەدان بە هەڵسەنگاندنی وردی برین. کردنەوەی پێداویستیەکان بەکارهێنانی بە شێوەیەکی پاکوخاوێن. ڕێکخستنی پێداویستییەکان لە شوێنێکی پاکدا بۆ بەکارهێنان.

هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١-جیبەجێکردن و پێداچوونەوەی ئەرک و هەنگاوەکان یەک بەدوای یەک بەپێی سەرەکیترین پرۆتۆکۆل)	- دیاریکردنی پێوەرەکان بۆ پێوانەکردنی ئاسایی نەخۆش، و دابینکردنی زانیاری بۆ دیاریکردنی ئەمرەکان بەرەتیبەر دەست بۆ پێوانەکردنی بە شوێنێکی گونجاودا (بۆ نموونە. لێدانی دڵ و پەستانی خوێن پێوانەی بۆ کرداری دڵ و خوێنبەرەکان بە باشی).
٢- پاکوخاوێنی دەست ئەنجام بدە	بۆ ڕێگریکردن لە مەترسی توشبوون بە هەوکردن و پیسبوون
٣-هەموو ئەو خۆپارێزیە ستانداردانە بەکار بهێنە کە پێویستەو خۆت بپارێزە لە بەرکەوتن بە خوێن و شلەکانی لەش بە بەکارهێنانی دەستکێش	بۆ پاراستنی خۆت و نەخۆشەکەو هەموو ئەو کەسانەی لەوێ ئیشدەکەن لە زیندەوەرە بچووکەکانی وەک ڤایرۆس و بەکتریا
٤-هەموو پێداویستییەکان کۆبکەرەوە	بۆ ڕێگریکردن لە دواکەوتنی کردارەکە -ڕێکخستن ئاسانکاری دەکات بۆ ئەنجامدانی کردارەکە بە کارامەیی و بە تەواوی
٥-دڵنیابوون لە فەرمانی پزیشک	بۆ پاراستنی ئارامی نەخۆشەکە
٦- فەرمانەکە بپشکنە و ناسنامەی نەخۆشەکە بشتڕاست بکەرەوە بە بەکارهێنانی بە لایەنی کەمەوە دوو لە ناسنامەی نەخۆشەکە	بۆ پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەکە، (بۆ ئەوەی کارێکی هەڵە بۆ نەخۆشەکە ئەنجام نەدەین)
٧ کردارەکە بۆ نەخۆشەکە ڕوونبکەوە و لەگەڵیدا دووتوێی بکە	بۆ کەمکردنەوەی دڵەراوکێ و زیادکردنی هاوکاری بۆ بەدەستهێنانی ڕەزامەندی نەخۆشەکە بۆ ئەنجامدانی کردارەکە، پێدانی زانیاری جێگیرتر و هەماهەنگی و لێک تێگەیشتن.
٨- خەمڵاندنی ئازاری نەخۆش، ئەگەر داواکراو بوو، دەست بەجێ پێدانی ئازار شکێنێک (IV analgesic) پێش کردارەکە. جیاوازی هەیە لە بێ ئارام بوون بەهۆی ئازارەوە و بێ ئارامبوون بەهۆی کەمبوونەوەی ئۆکسجین(هایپۆکسیا).	-بۆ بەرزکردنەوەی ئاسوودەیی نەخۆش -ئاستی ئازارەکە یارمەتیدەرە بۆ هەڵسەنگاندنی پێوانەی کەمکردنەوەی ئازارەکە -کەمی ئۆکسجین دەتوانێت هەمان نیشانەی نەخۆشی بدات و پێویستە نەخۆشەکە ئاستی ئۆکسجین لە لەشیدا ئاسایی بێتەوە پێش ئەوەی دەرمانی ئازار شکێنی بۆ بەکاربهێنرێت.
٩- ژینگەیەکی گەرم بۆ نەخۆشەکە دابین بکە لە ڕێگەی بەکارهێنانی Heat Shield،(وێنەکە) گڵۆپی گەرم، بەخەف یان داگیرساندنی گڵۆپی سەرەوەی سەر نەخۆشەکە؛ دڵنیابە لەوەی کە پلەی گەرمی نەخۆشەکە زۆر بەرز نابێتەوە	ژینگەیەکی جێگیر دەبێتە هۆی کەمکردنەوەی لەدەستدانی گەرمی،

١٠- هەڵسەنگاندنی پلەی گەرمی لەشی بە بەردەوامی	هەڵسەنگاندنی بەردەوامی پلەی گەرما یارمەتی دەدات لە دیاری کردنی کەمبوونەوەی پلەی گەرمی لەش(Hypothermia) پلەی گەرمی لەش دەبێت C٣٦,١ بۆ C ٣٨,٣ بمێنێتەوە (٩٧ بۆ F١٠١)
١١- پاراستنی سیستەمی هەوایی نەخۆشەکە لە رێگەی گونجاوی شوێنی نەخۆشەوەکەوە، لابردنی دەردراوەکان، بەکارهێنانی ئامێری دەستکردی هەوایی ئەگەر پێویست بوو. (وێنەکە)	سیستەمی هەوایی زۆر گرنگە بۆ هەناسەدان
١٢- ئۆکسجینی شێدار دابین بکە	ئۆکسجینی شێدار تەری بۆ شانە برینداربووەکان دابین دەکات؛ ئۆکسجینە تەواوکەرەکان ئۆکسجینی سیکلدانۆچکە زیاد دەکات
١٣- هەڵسەنگاندنی دەنگی هەناسەدان، ڕێژەی هەناسەدان، ریتم، قووڵی، و رێکوپێکی(وێنەکە). چاودێری نەخۆش بکە بۆ نیشانەکانی کەمی ئۆکسجین	ئەم هۆکارانە داتای سەرەکی دابین دەکەن بۆ هەڵسەنگاندنی ریشاڵ و بەڵگەی زیاتر بۆ زیادبوونی کێشەی هەناسەدان
١٤- چاودێری ئەمانە بکە: a. سووربوونەوە یان برینی لێو یان روومەت b. Singed Nostrils c. سووتانی دەمچاو، مل، سنگ d. زیاتر گربوونی دەنگ e. بەڵغەم و دەردراوەکانی سیستەمی هەناسەدان	ئەم نیشانانە ئاماژە بە برینداربوونی هەناسەدان و مەترسی لە کارکەوتنی هەناسە دەدەن
١٥- هانی نەخۆش بدە بۆ کۆکە و هەناسەدانی قووڵ. هانی نەخۆش بدە بۆ بەکارهێنانی incentive spirometry بە پێی پێویست. (وێنەکە ٣)	ئەم چالاکیانە یارمەتی جوولە و لابردنی دەردراوەکان دەدات
١٦- چاودێری نیشانە زیندووەکان بکە (کە فشاری دەماری ناوەندی یان خوێنبەری سییەکان لەخۆ دەگرێت، ئەگەر نیشان درا) و بەرهەمی میز، و وریابە بۆ نیشانەکانی کەمبوونی خوێن یان زیادبوونی شلە.	کەم خوێنی مەترسییەکی سەرەکیە دەستبەجێ دوای برینداربوونی بە سووتان زیاد دامەزراندنی شلە(موغەزی) لەوانەیە ببێتە هۆی زیادبوونی شلەی لەش پەستانی خوێن زیاتر لە ٦٠/٩٠ mm Hg و رێژەی دڵ کەمتر لە ١٢٠ لێدان/خولەک چاوەڕوان دەکرێت
١٧- چاودێری گازەکانی ناو خوێن، خوێندنەوەی ئامێری رێژەی ئۆکسجین، ئاستی کاربۆکسیل هیمۆگلۆبین	زیادکردنی PaCO2 و کەمکردنەوەی رێژەی PaO2 و O2 لەوانەیە ئاماژە بێت بۆ پێویستی هەوا گۆڕینی میکانیکی(mechanical ventilation) (وێنەکە ٤)
١٨- پاراستنی IV lines و رێکخستنی شلەکان بە رێژەی گونجاو، وەک ئەوەی بۆی پێشنیار کراوە	شلەی پێویست * پێویستە بۆ پاراستنی شلە و هاوسەنگی ئەلیکترۆلیتی ئەندامەکان تێبینی: بۆ ئەوەی IV lines چاک بکەین هەرگیز مادده لکێنەرەکان(leucoplast plaster, IV dressing) بەکار مەهێنە کە پێست لە ئەنجامی سووتانەوە هەستیارە و دەتوانێت کۆتایی بە زیانەکە بنێت. باندج بەکاربهێنە بۆ چاکردنەوەی IV line

١٩- چـاودێری نیشـانەکانی کەموکـوری یـان زیـادبوونی سۆدیۆم، پۆتاسیۆم، کالسیۆم و فسفۆر و بیکاربۆنات بکە.	گـۆڕینی خـێرا لە دۆخی شـلە و ئەلیکترۆلیـت لە کـاتی برینـداربوونی بە سووتان پێشبینی دەکرێت.
٢- چـاودێری کـردنی بەرهەمی مـیز بە لایەنی کەمەوە کاتژمێرێک ڕۆژانە بە پێی کێشی نەخۆشەکە	بەرهەمی میز و کێشی نەخۆش زانیاری دەربارەی کرداری گورچیلە، جێگرەوەی پێویستی شلە، و شلەی پێویست و بارودۆخی شلە دانین دەکات
٢١- لابردنی لەفاف بە بێ تەرکردنی: ١-لابردنی چینی لەفافە کۆنەکە بەرەو خوارەوە بۆ چینی ناوەوە بە بڕینی دەرەوەی لەفافەکە بە مقەستێکی خاوێن. (وێنەکە ٥) ٢- ئەگەر چینی ناوەوە وشک دەرکەوت، تەڕی بکە بە نۆرماڵ سەلاینێکی گەرم ٣- چینی ناوەوەی لەفافەکە لا بەرە بە گیرەیەکی خاوێن . ٤- بە پێی سیاسەتی دەزگاکەت(facility policy)، ئەو لەفافە پلاستیکییە پیسە فڕێدە ٥- دەستکێشە پیسەکان لابدە و دەستەکانت خاوێن بکەرەوە، دەستکێشی تازە بکەرە دەستت. ٦- برینەکە بە لۆکە و نۆرماڵ سەلاین پاک بکەنەوە، هەروەها بە پێی پێویست دەردراوەکان و توێژاڵەکان لاببەن.(وێنەکە) ٧- هەڵسەنگاندنی دۆخی برینەکە؛ بڕی و جۆر و بۆنی دەردراوەکە بحەملێنە ٨- خێرا کار بکە کاتێک برینەکان پێویستە دەر بکەون	١-بڕینی چینی دەرەوە، کردنەوەی باندج و لەفاف ئاسان دەکات ٢- بۆ لابردنی بە ئاسانی ٣- بۆ ڕێگری کردن لە پیسبوونی برینەکە ٤- چونکە لەفافی پیس پەناگەیە بۆ زیندەوەرە وردەکان ٥ بۆ دابینکردنی کردارێکی پاکوخاوێن ٧- هەڵسەنگاندنی دۆخی برینەکە زانیاری دەدات لەسەر پرۆسەی سارێژکردنی برینەکان. پرۆسەی سارێژکردنی برین و هەبوونی هەوکردن پێویستە تۆماربکرێت. چاودێریکردنی ئەو برینپێچەی لا دەبرێت یارمەتیدەرە لە خەمڵاندنی فراوانی ئەو دەردراوانەی کە لەسەر لەفافەکە هەیە و بۆن و کاریگەری ئەو شانانەی کە دەوری برینەکەیان داوە ٨- کەمترین بەرکەوتن بە برینەکە کەمترین گەڕی لەدەست دەدات.
٢٢- دانانی برینپێچێکی تەڕ ١-تەڕکردنی لەفافەکە بە دانانی لە دەفرێکی گەورە کە گیراوەیەکی خاوێنکەرەوەی تێدابێت وەک Silver nitrate. ٢- لەفافەکە بگوشە هەتا تەڕی نامێنێ دواتر لەسەر برینەکە دایبنێ ٣- لەفافەکە بگوشە و بیخەرە سەر گۆزەکە ٤- دووجار بە لەفافەکە وەرەوە بەسەر گۆزەکە (وێنەکە) ٥- نەخۆشەکە بە پێچەفێکی لۆکە داپۆشە	٤ بۆ ئەوەی بە سەلامەتی بیهێڵنەوە ٥- بۆ هێشتنی سەرما، بەتایبەکە بگۆڕە ئەگەر بێت و شێدار بێت. ئەگەر پێویست بوو لایی گەرمی سەرەوەی بەکاربهێنە
٢٣- بۆ بەکارهێنانی برینپێچێکی وشک لەگەڵ بابەتی دەرمان(Topical medication) ١-برینپێچە کۆنەکە لابدە و پاکی بکەرەوە وەک لە	

سەرەوە ئاسمان کردبوو ٢- بەکارهێنانی دەرمانی داواکراو بۆ برینەکە لە توێژاڵە تەنکەکاندا (٢- بۆ ٤-ملم ئەستوور) بە دەستکێشێکی خاوێن ٣- دانانی چەند چینێک لە گۆز لەسەر برینەکە کە دەرمانەکە لەخۆ دەگرێت، بەڵام ڕێگە بدە دەردراوەکانی برینەکە لابچێت. (وێنەکە) ٤- ئەو ناوچانەی بەسووتاوە دای مەپۆشە. ٥- تەواوی برینپێچەکە داپۆشە بە لولکردنی بە گۆزێک و بیپارێزە بە بەرگێکی شەفافی چیر یان نیپ.	
٢٤- پشتگیری سۆزداری و دڵنیایی دابین بکەن	پشتگیری سۆزداری گرنگە بۆ کەمکردنەوەی ترس و دڵەڕاوکێ لە ئەنجامی برینداربوونی بە سووتان. ترس و دڵەڕاوکێ هەستی ئازار زیاتر دەکات
٢٥- هەموو ڕێنوشوێنەکان بۆ نەخۆش و خێزانەکەی ڕوون و ساکار ڕوونبکەرەوە.	زیاتر تێگەیشتن ترس کەم دەکاتەوە. ڕەنگە ئاستی بەرزی دڵەڕاوکێ دەست وەربداتە هەڵەتێگەیشتن لە بابەتەکان
٢٦- ئەنجامەکە ڕونکەرەوە و ڕێنمایی بکە	بۆ هاوبەشی پێکردنی زانیارییەکان و دەستبەجێ دابینکردنی پێداویستییەکان
٢٧- گەڕاندنەوەی پارچەکان. کۆکردنەوەی کەرەستە بەکارهاتووەکان؛ کەرەستە پاکەکان وازلێبێنە یان لە شوێنێکی گونجاودا هەڵی بگرە. شوێنەکەت پاکبکەرەوە و جێی بهێڵە وەک یەکەم جار	بۆ پاراستنی ناوچەکەو پێداویستیەکان بەسەلامەتی و بە پاکوخاوێنی بۆ بەکارهێنانی لە داهاتوودا
٢٨- دەستکێشەکانت لابدە و پاکوخاوێنی دەست ئەنجام بدە	بۆ ڕێگریکردن لە مەترسی توشبوون بە هەوکردن و پیسبوون

تۆمارکردنی زانیارییەکان:

- تۆمارکردنی بەروار و کاتی پێچانەوەکە دیاری بکە.
- باسی دۆخی برین و تەکنیکی تایبەت بە گۆڕینی برینپێچ و دەرمان و شوێنی سووتاوی و دانبەخۆداگرتنی نەخۆش بکە. تۆمارکردنی دەرمانی ئازاری پێش نەشتەرگەری و کاریگەرییەکەی. تێبینیکردنی فێرکردنی نەخۆش و وەڵامدانەوەی نەخۆش بۆ ڕێنمایی دابینکراوە. پێدانی واژۆ بەرپرسیارێتی پیشەیی دەپارێزێت
- بەڵگەنامە کۆکراوەکان زانیاری بەردەوام دابین دەکات

بەڕێوەبردنی لە دەستدانی شلە و شۆک

لە تەنیشت بەڕێوەبردنی قورسی لە هەناسەدان، گرنگترین پێویستی ڕێگریکردنە لە بورانەوە بە جێگرتنەوەی بە شلە و ئەلیکترۆلیت. هەروەک پێشتر وتمان مانەوەی بەحۆشەکە بە برینداری، سووتاوی پشت دەبەستێت بە مانەوەی شلەی پێویست.

.

چارەسەربە جێگرەوەی شلە:

کۆی قەبارە و ڕێژەی جێگرەوەی شلەی IV دەپێوری لەلایەن وەلامی (ئاگایی) نەخۆشەکە و ئەو شلە جێگرەوەیەی کە بۆی دابراوە تەواوی مانەوەی شلە بە چاودێریکردنی کۆی بەرهەمی میز دیاری دەکرێت، کە پێوانەیەکە بۆ ڕێکوپێکی لە کرد ری گورچیلەدا کۆی بەرهەمی میز ٠.٥ بۆ ١. ml/kg/h بۆ گەورەکان وەک ئامانجی بۆ دووبارە ژیانەوە بەکارهێنراوە پێوانەی ریادەی پێویستییەکانی شلە و وەلام بۆ جێگرەوەی شە و ڕێژەی حرۆکە سوورەکانی خوێن (هیماتۆکریت) و هیمۆگلۆبین و ئاستی سیرۆم سۆدیۆم لە خۆدەگرێت. لەماوەی ٢٤ سەعاتی یەکەمی پاش برینداربوون، ئەگەر ڕێژەی هیماتۆکریت و ڕێژەی هیمۆگلۆبین کەمبێتەوە یان ئەگەر بەرهەمی میرکردن لە ٥٠ Ml/h لەسەعاتێکدا تێپەربکات، ڕەنگە ڕێژەی شلەی IV کەمبێتەوە ئامانجەکە ئەوەیە کە ئاستی سیرۆم سۆدیۆم لە مەودای ئاسایی دا بپارێزێت لە کاتی جێگرەوەی شلە ئەو هۆکارانەی کە پەیوەستن بە زیادبوونی مەرجەکانی شلەیی بریتین لە: دواکەوتنی جێگرەوەی شلەی لەش، برینداربوونی ئەستووری تەواو یان زیانگەیاندن بە ڕێڕەوەی هەناسەدان و سنگ بەهۆی گەرمیەوە(Inhalation injury).

پزیشک هەڵدەستێت بە دیاریکردنی شلەی پێشبینیکراو بۆ ٢٤ کاتژمێری یەکەم لەسەر بنەمای ڕێژەی سوتانەکە و دابینکردنی شلەی جێگرەوەی پێویست لە ئەنجامی کەمبوونەوەی ئاستی خوێن لە ماوەی ٢٤ کاتژمێری سەرەتای پاش سوتان بۆ گێڕانەوەی پلازما بۆ ئاستی ئاسایی لە دوای ٤٨ کاتژمێر ئەم هەنگاوانە جەملێنراون بەپێی ئاستی لە دەستدانی شە لە لەشدا لەسەر بنەمای ڕێژەی سەدی TBSA ی سوتو و کێشی نەخۆشەکە زیاتر (٢٠٪ بۆ ٢٥٪) TBSAپەیوەندی هەیە بە فراوانبوونی مولولەکانی خوێن و زیاد بوونی شلەی ناو مولولەکان لە ٢٤ کاتژمێری یەکەم ی پاش سوتان ڕێژەی چاکبوونەوە یاخود نوژانەوە لە دەم و ڕێڕەوی ناودکی زیاترە لەو کەسە پێگەیشتوانەی کە ڕێژەی سوتانەکەیان کەمترە لە ٢٠٪ TBSA نوژانەوەی خوێنهێنەرەکان کاتێک بەسەند دەکرێت کە ڕێژەی سوتان زیاتر بێت لە (٢٠٪) ی TBSA

باوترین هاوکێشە بۆ ئەو نەخۆشانەی حەسێنراون بە سووتانی TBSA، دامەرزاندنی گیراوەی هاوتۆن (soton csolut or) لە ماوەی ٢٤ کاژمێری یەکەم کە مەوداکەی ٢ بۆ ٤ مل/کگ هەروەک لەگەڵ هاوکێشەکانی تر نیوەی بدرێتێ لە ٨ کاژمێری یەکەمی دوای برینداربوونی بە سووتان و نیوەکەی تریشی بدرێتێ لە ١٦ کاژمێری داهاتوودا ڕێژەی کاژمێر و قەبارەی زیادکردنی بەپێی وەڵامی(ئاگایی) بەحۆش هەموار دەکرێت

سووتانی گەورە، تووشی شکستی پەمپی سۆدیۆم پۆتاسیۆم (میکانیزمێکی فیسیۆلۆژیە کە لە هاوسەنگی شلە-ئەلیکترۆلیت دا ڕوودەدات)دەبن . بۆیە ئەو نەخۆشانەی کە سووتانی زۆر گەورەیان هەیە لەوانەیە پێویستیان بە ڕێژەیەکی زیاتر لە ملیلترێک لە شلە بێت، بە بەراورد لەگەڵ ئەوانەی کە سووتاوی بچووکیان هەیە هەروەها ئەو نەخۆشانەی کە تووشی بریی کارەبا و سووتانی ڕێڕەوی هەناسەدان و سنگ یان دواکەوتنی دامەزراندنی شلەی پێویست بوون و ئەو کەسانەی کە لەکاتی مەستبووندا یان بەکارهێنانی دەرمانی سووتاون لەوانەیە پێویستیان بە شلەی زیادە بێت.

ئەم نموونەیەی خوارەوە بەکارهێنانی هاوکێشەی کۆدەنگی لە نەخۆشێکی ٧٠ کگم (b-١٥٤) کە بە ٥٠٪ TBSA سووتاوە، ڕوون دەکاتەوە:

١-هاوکێشە: ٢ بۆ ٤ ml/kg/%TBSA

٢- 2 mL * 70 kg * 50 TBSA*7000 mL/24 h

٣- بەڕەێوبردنی پلانەکان: first 8 hours–3500 mL, or 437 mL/h next 16 hours 3500 mL or 219 mL/h

تێبینی: هاوکێشەکان تەنها ڕێبەرن. بەڵگە لەسەر ئاگایی نەخۆشەکە، بریتییە لە ڕێژەی لێدانی دڵ و پەستانی خوێن و بەرهەمی میز، کە ئەمانە بە سەرەتاییترین دیاریکەر دادەنرێن بۆ چارەسەرکردنی شلەی جەستەی نەخۆشەکە و دەبێت لانی کەم ڕۆژێک جارێک هەڵسەنگاندنی بۆ بکرێت

دەرەنجامەکانی نەخۆش باشتر دەبێت بە دامەزراندنی شلەی گونجاو.

تێکچوونی هەریەکێک لەم شێوە یەی کە لە خوارەوە لیستکراوە، دەتوانی شێوە لەیەک چووەکان و دەستێوەردانەکان بەکار بێنێت بۆ یارمەتیدان لە ڕێگریکردن لە تێکچوون.

تێکچوون	ڕێگریکردن لە تێکچوون	ڕۆڵی پەرستاری
مل(گرژبوونی مل)	خاوبوبەوە	لابردنی بالیفەکە لەسەر جێگەکە
مل (گرژبوونی بەستەرەکانی مل)	لەسەر دەم کەوتن لەگەڵ کەمێک بەرزکردنەوەی سەری (وێنەکە)	سەرین یان خاولیەکی لولکراو لە بەشی سەرەوەی سنگی دابنێ بۆ گرژبوونی cervical یان داتانی cerv ca spine co lar
ژێرباڵ (نزیکبوونەوە لە تەوەرەی جەستە و خولاندنەوەی بۆ ناوەوە)	خولانەوەی جومگەی شان و ١٠٠ بۆ ١٣٠ پلە دورکەوتنەوە لە تەوەرەی جەستە (وێنەکە)	بەکارهێنانی pole IV، لە تەنیشت مێزەکە یان Sling بۆ ڕاگرتنی قۆڵ
ژێرباڵ(نزیکبوونەوە لە تەوەرەی جەستە و خولاندنەوەی بۆ ناوەوە)	گرژبوونی جومگەی شان بەرەو پشەوە و ١٠٠ بۆ ١٣٠ پلە دورکەوتنەوە لە تەوەرەی جەستە (وێنەکە)	بەکارهێنانی pole IV، لە تەنیشت مێزەکە یان Sling بۆ ڕاگرتنی قۆڵ
بەشی پشتەوەی دیواری سنگ(جولاندنی شانەکانت بۆ پێشەوە و بلاوبوونەوەی دەفەی شان بە درێژای پشتت)	دورکەوتنەوەی شان لە تەوەرەی جەستەوە و خولانەوەی بۆ دەرەوە	لابردنی بالیفەکە لەسەر جێگەکە
سنگ یان سک(چەماندنەوەی بڕ بڕەی پشت)	دورکەوتنەوەی شان لە تەوەرەی جەستەوە و خولانەوەی بۆ دەرەوە لەگەڵ جێگیری سمت(بە بێ گرژبوون)	هیچ سەرینێک لە ژێر سەر یان قاچەکان بەکار نەهێنیت
لاتەنیشتی جەستە(چەماندنەوەی بڕ بڕەی پشت بە لایەکدا)	لەسەر پشت کەوتن: کاریگەرە بە دورکەوتنەوەی قۆڵە لە تەوەرەی جەستەدا	سەرین یان بەتانیەکی لولکراو لە تەنیشتەکانیدا دابنێ
ئانیشک(گرژبوون و لولبوونی بەرەو ناوەوە)	جێگیرکردنی ئانیشک و سوڕاندنەوەی مەچەک بۆ سەرەوە و بۆ خوارەوە	بەکارهێنانی Splint بۆ ئانیشک، تەختەی قۆڵ، یان مێزێک لە تەنیشت جێگاکەدا
مەچەک(گرژبوون)	جێگیرکردنی(خاوبوونەوەی) لە ١٥ پلەدا	بەکارهێنانی sp int بۆ دەستی
مەچەک(خاوبوونەوە)	جێگیرکردنی(گرژبوونەوەی) لە ١٥ پلەدا	بەکارهێنانی splint بۆ دەستی
پەنجەکان(ئەو ئاڵۆزیانەی کە لە چاکبوونەوەی هەتدێ لە ئەندامەکانی ناوەوەدا ڕوودەدات وەک ئێسکەکانی دەست لە نێوان مەچەک و دەستدا؛ لەدەستانی پەرچەکرداری لەپی دەست)	جولاندنێکی زۆری جومگەی نێوان ئێسکی و پەنجە و ئێسکی دەست؛ جولاندنێکی کەمی جومگەکانی نێوان پەنجەکان؛ جوڵاندن و دورکەوتنەوەی لە ڕادەبەدەری پەنجە گەورە لە تەوەری جەستەوە (وێنەکە)	بەکارهێنانی spl nt بۆ دەست؛ لەگەڵ پێچانەوەی پەنجەکانت بە جیا
سمت(خولاندنەوە بەرەوە ناوەوە، گرژبوون و دورکەوتنەوە لە تەوەری جەستە؛ ئەگەری دەرچوونی جومگەکان هەیە لە شوێنی خۆیاندا ئەگەر ماسولکە یان پێستەکە بە توندی هاتەوە یەک)	خولانەوە بە بێ گرژبوون و دورکەوتنەوەی لە تەوەرەی جەستە؛ لەسەر سک پاڵکەوتن پارێزگاری لە خاوبوونەوە دەکات	بالیفێک لەژێر سمی دابنێ ئەگەر لەسەر پشت پاڵکەوتبوو یان trochanter بەکاربێنە یان knee or long leg rolls splints بەکار بێنە

ئەژنۆ(گرژبوون)	پارێزگاری لە خاوبوونەوەی دەکات	بەکارهێنانی Splint بۆ ئەژنۆ و بە پێ ئەوەی بالیف لەژێر ی چیذ نت
پاژنەی پێ(گرژبوونەوە بەرەو ڕوی دەرەوەی جەستە ئەگەر ماسولکەکانی پێ لاواز بوون یان بەستەردکانی دابەش نبوون)	گرژبوونەوەی(جوڵاندنی) پاژنەی بەرەو ڕوی جەستە بە مەودای ٩٠ پلە (وێنەکە)	بەکارهێنانی تەختەی پێ یان ankle splint

بۆ زانیاری زیاتر :

بە بوانددێکی خێرا کاتێک دبێنیکی سووتاو ڕوودەد ت، دەبو بیت چانسی چاکبوونەوەی نەخۆشێک باش بکەیت بە بێ هیچ ئالۆزییەک تیمی فریاکەوتن لە شوێنی ڕووداوەکە پێویستە چەند هەنگاوێک لەحۆ بگرێت بۆ وەستاندنی سووتان بە حراپتربوون؛ هەڵسەنگاندنی نوری هەوا و هەناسەدان و سوڕی خوێن(ABCs)؛ د وای یارمەتی لە تیمی پزیشکی فریاکەوتن بکە و پشتگیری سۆزداری و فیسیۆلۆجی بۆ نەخۆشەکە بکە

١-وەستاندی پرۆسەی سووتان

- ئەگەر بریندارەکە گری گرت، پێی بڵێ بکەوێتە سەر زەویەکە و ئاگرەکەی بکوژێنێتەوە (ئەگەر بترسێت و ڕ بکات، هەواکە زیاتر ئەیسوتێنێ، سووتاویەکەی زۆر خراپتر دەکات و مەترسی بریندابوونی سیستەمی هەناسەدان زیاد دەکات) یان ئەگەر دەتوانیت بریندارەکە بە بەتانییەک یان بەرگێکی گەورەتر بپۆشە بۆ کوژاندنەوە و پر ستی ناوچە سووتاوییەکە لە پیسی. سەری لە دەرەوەی بەتانیەکە بهێنەوە بۆ ئەوەی ئەو هەوا ژەهراوییە هەڵنەمژێت هەرکە گری ئاگرەکە نەما، نەخۆشەکە بکەرەوە بۆ ئەوەی گەرماکە کەم بێت
- ناوچە سووتاوەکە سارد بکەرەوە بە هەر شلەیەک کە گڕ ناگرێت بۆ کەمکردنەوەی ئازار و وەستانی سووتانەکە لە قووڵبوون یان گەورەبوون .
- ئەگەر بکرێت، هەر سەرچاوەیەکی گەرما لابدە، وەک خشڵ و پشتێن و هەندێک جۆری جوبەرگ سەرەڕای ڕێدکردنی پرۆسەی سووتان، ئەم ئایتمانە لەوانەیە ببێتە هۆی تەنگبوونەوە وەک لە گەشەی ئێدیما. ئەگەر جلوبەرگی نەخۆشەکە بە پێستەکەیەوە پەیوەست بوو، هەوڵ مەدە لێیکەیتەوە، بەڵکو دەوروبەریەوە بیبڕە
- برینەکە بە مادەیەکی خاوێن، وشک، شیت یان شتی تری نەرم داپۆشە

٢-زیانەکە هەڵبسەنگێنە

- ABCs ی نەخۆشەکە هەڵسەنگێنە، ئەنجامدانی دوبارە زیانەوەی دڵ و سییەکان، ئەگەر پێویست بوو پاشان پشکنین بۆ برینە سەختەکانی تر بکە، وەک شکان، برینی برپرەی پشت، برینی پێست، Blunt trauma، و برینی سەر.
- حەملاندنی ڕادە و قووڵایی سووتانەکان. ئەگەر سووتاویەکە لە شوێنێکی داخراو ڕوویدا؛ نیشانەکانی سیستەمی هەناسەدان بحەملێنە؛ مووەکانی لووت، سووتانی دەم و چاو، بەلغەم، کۆکە یان گڕ بوونی دەنگ، فیکە لێدان(لە کاتی هەناسەدان) تەنگی هەناسە حەملاندنی نیشانەکانی ژەهراویبوونی بە ئۆکسیدی کاربۆن سەرگێژ بوون، هێڵنجدان، سەرئێشە و دڵەکوتێ.

- پەیوەندیکردن بۆ یارمەتی بە خێرایی کەسێک بنێرە بۆ پەیوەندی کردن بە خزمەتگوزاری پزیشکی فریاکەوتن (EMS).
- ئەگەر نەخۆشەکە بە ئاگابێت، هەوڵبدە بە زووترین کات کورتەیەک لە نەخۆشییەکانی بزانی کە لە ڕابردودا هەیبووە.
- دڵنیابە لەوەی یارمەتی دان لە ڕێگادایە پشتیوانی سۆزداری دابین بکەن بەمەنەوە لەگەڵی و وەڵامدانەوەی پرسیارەکان و ڕوونکردنەوەی ئەوەی کە بۆی دەکرێت .
- کاتێک یارمەتی دەگات، ڕاپۆرتێک بدە بە EMS سەبارەت بە دۆخی نەخۆشەکە.

بەشی بیست و سێیەم

مامەڵەی دوای نەشتەرگەری

مامەڵەی دوای نەشتەرگەری

چاودێری ئەو نەخۆشەی هەر نەشتەرگەرییەک ئەنجام دەدات، پێش ئەنجامدانی نەشتەرگەری چاودێری تەواو کراوە پێش دەستپێکردنی نەشتەرگەری نەخۆشەکە، پێشتر هەڵسەنگاندنی تەواو و گونجاوترین پشکنینی بۆ کراوە بۆ ئەوەی دڵنیابن لەوەی کە لە توانای جەستەییدان بۆ ئەوەی نەشتەرگەری بکەن و لە باری دەروونییەوە ئامادەبن بۆ پرۆسەکە. چاودێری کردن بەردەوامە لە قۆناغی پێش نەشتەرگەریدا بۆ دڵنیابوون لەوەی نەخۆشەکە بە شێوەیەکی پێویست ئامادە کراوە بۆ نەشتەرگەری و کەمکردنەوەی مەترسیە پەیوەستەکان. چاودێریکردن لە نەشتەرگەریدا بە زۆری لە ۳ قۆناغ پێکدێت، کە لە نەشتەرگەری و چاکبوونەوەی نەخۆشەکە لە بەشی چاودێری پاش نەشتەرگەری (PAC U) چـاودێری کـردن لە نـاو نەشـتەرگەرید لەلایەن تیمـێکی هەمە لایەنەوە بە ئەنجـام دەگەیەنرێـت، دەستودەستکردنی تەواوی نەخـۆش لە هەمـوو قۆناغێکدا پێویستە چـاودێریکردن لە دوای قوناغی نەشتەرگەری بەردەوامە کاتێـک نەخۆشـەکە چـاودێری دوای نەشـتەرگەری وەردەگرێـت لە پـێش و لە پـاش دەرکـردنی لە نەخۆشـخانە بـڕ و جـۆری چـاودێری دوای نەشتەرگەری پێویستە بە شێوەیەکی بەرچاو دەگۆڕێت بە پێی جـۆر و سروشتی نەشتەرگەرییەکە (بچووک، گەورە) و باری جەستەیی، دەروونی و کۆمەڵایەتی نەخۆشەکە.

بنەماکانی چاودێری

هەڵسـەنگاندنی پێش نەشتەرگەری دەبێت بریتیی بێت بە وەرگرتنی مێژووی تەواوی نەخۆشـەکە، تـاقیکردنەوەی جەستەیی و ڕێکخستنی پشکنیی گونجاو. لێکۆڵینەوە و وەرگرتنی مێژووی پێش نەشتەرگەری ئەمانە دەگرنەوە

مێژووی پزیشکی

مێژووی پزیشکی دەبێت بە مێژووی پێشکەشکردنی نەخۆش دەستپێبکات بۆ هەڵسـەنگاندنی پێش نەشتەرگەری بەم شێوەیە دەستپێدەکات بە هۆکاری ئەوەی کە بۆچی ئەم نەخۆشە پلانی ئەم کردارەی بۆ دانـراوە گرنگە ئەوە لە خۆ بگرێـت کە چـۆن نەخۆشـەکە یەکەم جـار نەخۆشـییەکەی بـاس کـردووە، لەگەڵ نیشـانەکانی ئەو دۆخە و هەر چارەسـەرێک کە دابین بکرێت وردەکاری چارەسـەرەکان وەک چارەسـەری کیمیایی پێشووتر یان چـارەسـەری تیشکی گرنگە هەبێت لە ناو مێژووی تەندروستی مێژوویەکی تەواوی لە کێشەی پزیشـکی ئێستا و پێشـووتری وەربگیرێت ئەمە هەر مێژوویەک لە نەخۆشییەکانی وەک شەکرە، پەستانی خوێن، تەنگەنەفەسی، پەتا، جەڵدە یان نیشاکانی دڵ وەک ئازارەکانی سنگ یان کەمی هەناسەدان لە خۆ دەگرێت زۆر گرنگە کە زانیاری تەواو وەرگیر بێت وەک بەرواری دەستنیشانکردنی نەخۆشییەکە، جۆری توندیەکەی، چارەسەری بەردەوام و هەر مێژوویەکی تری نەخۆشخانە بۆ ئەو نەخۆشییانە. بە پێی وەرگرتنی تۆمارێکی باوەڕپێکراو و ڕوون لە مێژووی پزیشکی نەخۆش، بەغەی دروستکردنی پلانی چاودێری بۆ دانراوە ئەمەش دڵنیات دەکاتەوە لەوەی کە گەشتی نەشتەرگەری نەخۆشەکە سـەرکەوتووە، ئەمەش مەترسی بەڕێوەبردنی نـاچالاک کەم دەکاتەوە و سـەلامەتی زیاد دەکات بە کەمترین ناخۆشی بۆ نەخۆشەکە و لەگەڵ هەندێک شتی گرنگ تر.

میژووی خێزان

پرسیارکردن لە نەخۆش سەبارەت بە نەخۆشییە بۆماوەیی و باوەکانی خێزانەکەی، وەک بەرزی پەستانی خوێن، نەخۆشی حەڵدەی خوێنبەرەکان، جەڵدە، شەکرە و بەرزی رێژەی کۆلیسترۆل، هەر یەک لەمانە ئاگادار کەرەوەیە بۆ دکتۆری بێهۆش کردن لە بوونی هەر کێشەیەکی پزیشکی شاراوە.

پێداچوونەوەی سیستەمی جەستە

پێویستە کە هەر یەک لە سیستەمەکانی خوارەوەی لەش بە وردەکارییەکی زیاتر هەڵبسەنگێنرێت کە ئەمەش بەشداری لە پێدانی زانیاری دەربارەی باری تەندروستی گشتی نەخۆش دەکات.

کۆئەندامی دڵ و دەمار

- کارکردنی دڵ
- میژووی نەخۆشییەکانی دڵ و دەمارەکان وەک ischaemia, anaemias، لەگەڵ clotting disorders
- پەستانی خوێن.
- مەترسی نەخۆشەکە بە تووشبوونی بە خوێن مەیین، خوێن بەربوونی لە رادەبەدەر ئەگەر نەخۆشەکە میژووی خوێن مەیین یان نەشتەرگەری بۆ دەکرێت کە ئەمە مەترسییەکی گەورەی هەیە، بەوانەیە پێش نەشتەرگەری پێویستی بە دژە مەیین بێت بۆ رێگری کردن لە مەیینی خوێن

کۆئەندامی هەناسە

- میژووی نەخۆشی هەناسەدان وەک تەنگەنەفەسی، نەخۆشی درێژخایەنی رێرەوی هەوا.
- نەخۆشییەکانی هەناسە.

کۆئەندامی گەدە

- میژووی هەرسکردن.
- باری خۆراکی و BMI.
- کارکردنی جگەر.
- کارکردنی گورچیلە بە لە خۆگرتنی شێوازی میز کردن.

کۆئەندامی دەماری ناوەندی

- مێژووی نەخۆشی دەماری وەک پەرکەم، جەڵدەی کاتی بەهۆی کەمی سەرچاوەی خوێنەوە.
- فایلی ئازار.

سیستەمی کوێرە رژێنەکان

- کارکردنی غودە.
- رێژەی شەکری ناو خوێن دەپێورێت بە پشکنینی HbA1c.
- مێژووی هەر تەخۆشییەکی تری هەوکردنی دەردراوە ناوەکییەکان.

سیستەمی ماسولکە و ئێسک

ئەمە دەبێت پێداچوونەوەیەک بە مەودای جوولە و هەر نەخۆشییەکی تری ماسولکە و ئێسک تێدا بێت کە لەوانەیە ئازاری نەخۆش بدات یان جوولەی سنووردار بکات.
مێژووی نەشتەرگەری لەگەڵ بێهۆشکردن پێویستە لەسەر هەڵسەنگاندن کاران کە مێژووی نەشتەرگەری پێشووتری نەخۆش کۆبکەنەوە. مێژووی نەشتەرگەرییە گەورەکانی پێشووتری نەخۆش یان بێهۆش کردنی بەم دوایانە دەبێتە هۆی پێدانی بیرۆکەی باش بە هەڵسەنگاندن کاران دەربارەی توانای جەستەیی نەخۆش بۆ نەشتەرگەرییە پلان بۆ دارێژکراوەکە. هەروەها گرنگە بۆ دۆزینەوەی کێشە بێهۆش کارییەکانی پێشووتری وەک هێنجدان و رشانەوە لە دوای نەشتەرگەری، هەروەها مێژووی بەرزی پلەی گەرمی لەش malignant hyperthermia دەستنیشانکردنی ئەم هۆکارانە گرنگە لە هەڵسەنگاندنی ئەگەری مەترسی ئەنجامدانی ئەو کردارەی کە دەستنیشانکراوە بۆ نەخۆش.
کۆمەڵگای ئەمریکی بێهۆشکەران (ASA) پێوانەیەکیان پەرەپێدا کە نەخۆشەکان پۆلێن بکات لەسەر بنەمای هەمان جۆر تووشبوون. پێوەرەکە ئامرازێکی دروستکراوی باشە لە هەژمارکردنی مەترسی نەخۆش لە دروستبوونی کێشەی بێهۆش کردن کە پەیوەندی هەیە بە بارودۆخی ئێستایەوە. لە هەڵسەنگاندنی بێهۆشکاریدا هەر جۆرە تێکچوونێکی دڵ، جگەر یان سییەکان، نارێکی لە خوێنبەربوون، مێژووی گرنگی hiatus hernia یان reflux کێشەی هەناسەدان وەک هەناسە برانی کاتی لە خەودا، تەنگەنەفەسی بەشەوان.

دەرمان و هەستیاری

لیستێکی تەواوی دەرمانەکانی ئێستای نەخۆش، لەو بە دەرمانی زیاد لە پێویست، هەروەها ڤیتامین و دەرمانی گیایی، لە لیستەکەدا پێویستە. زۆربەی دەرمانەکان کارلێک دەکەن لەگەڵ دەرمانە بێهۆش کەرەکان کە ئەمەش کاریگەری خراپی لەسەر نەخۆشەکە دەبێت لە ماوەی نەشتەرگەری یان لە دوای نەشتەرگەریدا. ئەمانە بریتین لە دژە مەیین، دەرمانی شەکرە، دژە کالسیۆم، beta-blockers لەگەڵ هەندێک دەرمانی دژە حەمۆکی. ئەگەر نەخۆشێک steroids یان opiates وەربگرێت، ئەوا پێویستە بە وریاییەوە تێکەڵ بکرێن لە ناو یان لە دوای نەشتەرگەری. لەوانەیە دەرمانە تایبەتەکان پێویست بکات بوەستێنرێن لە بەکارهێنان پێش نەشتەرگەری بۆ ماوەی چەند رۆژێک یان چەند هەفتەیەک لەبەر گرنگی نەشتەرگەرییەکە. پێویستە باری هەستیاری نەخۆش دیاری بکرێت وردەکاری تایبەت بە کاردانەوەکانی تۆمار بکرێت. دەرمانە 'intolerance' کان دەبێت بە دۆکومێنت بکرێت بۆ رێگری کردن

له کاریگەرییە لاوەکییە توندەکانی وەک هێنجدن و ڕشانەوە. مێژووی کاردانەوەکانی پێشووتری بە anaphylactic پێویستە بەتەواوی بە دۆکۆمێنت بکرێت بۆ ڕێگە گرتن لە ڕووداوی بەخواررراو. ئەو نەخۆشانەی کە هەستیارییان هەیە بە latex ئەوا پێویستە لە لیستی چاودێری یەکەم دانن، پێویستە دەستەی چاودێری ئاگادارکرێنەوە بۆ ڕێگری کردن لە هەر ئالۆزییەک.

مێژووی کۆمەڵایەتی

مێژووی کۆمەڵایەتی، دۆخی کۆمەڵایەتی وەک ژیانی ناو ماڵ و پیشە لە خۆ دەگرێت. لە ناو مێژووی کۆمەڵایەتیدا، هەڵسەنگاندن کاران سیرۆکەیەکی گشتی دەربارەی ڕەهێنانی کۆمەڵایەتی بە نەخۆش پەرە پێدەدەن کە لەو بەیە کاریگەری لەسەر توانای جەستەی نەخۆش بۆ بەشتەرگەریەکەی هەبێت، بەڵام لە هەمان کاتدا کاریگەری لەسەر چاکبوونەوەیان هەیە. گرنگە ڕانیاریمان لەسەر وێنەی پیشەی ڕابردووی و ئێستای نەخۆشەکە هەبێت. پیشەی نەخۆش دەبێتە هۆی پێدانی وێنەیەک بە هەڵسەنگاندن کارەکە نەک بەتەنها دەربارەی ماڵی نەخۆش و باری دارایی. بەڵکو ئەگەری تێکچوونی هەیە وەک کێشەی هەناسەدان یان کێشەی هەیە لە ماسولکە و ئێسک. تێگەیشتن بە سیستەمی پاڵپشتییەکانی نەخۆش وەک خێزان یان کۆمەڵگەیەکی فراوان گرنگە. ئەمە ڕێگە بە هەڵسەنگاندن کارەکە دەدات کە بلوکە شاراوەکانی ڕێگاکە هەڵبگرێت بۆ دەرکردنێکی کاتی. ئەگەر دەرکەوت کە نەخۆشەکە پشتگیرییەکی کەم یان هیچ پشتگیرییەکی بەردەستی نییە لەلایەن کۆمەڵگاوە، ئەوا هەڵسەنگاندن کارەکە دەرفەتی هەیە بۆ دەستپێکردنی هەر پلانێکی دەرکردن بە ئاگادارییەوەی خزمەتگوزاری کۆمەڵایەتی پێش وەرگرتنی نەخۆشەکە، کە ئەمەش ڕێگە دەدات بە نەخۆشەکە بۆ ڕێگری کردن لە هەر ئەگەرێکی دواکەوتن لە کاتی دەرکردنی بە نەخۆشخانە. هەروەها پێویستە بەدواداچوون بکرێت بۆ جگەرەکێشان و بەکارهێنانی ماددە هۆشبەرەکان و کهول. خراپ بەکارهێنانی کهول بۆ ماوەیەکی درێژ، بەرهەمی تووتن یان دەرمان دەتوانێت ببێتە هۆی زیان گەیاندن بە ئەندامەکانی جەستە، ئاڵۆزییە پزیشکییە پەیوەندیدارەکان، بەم هۆیەشەوە ڕێژەی مردن و نەخۆشی پێش نەشتەرگەری زیاد دەکات. ڕووداوەکانی ناو و پاش نەشتەرگەری وەک ژەهرویبوون بەهۆی کهولەوە delirium tremens (ڕووداوی ژەهراوی بوونی کاتی) بە دۆخی لە ناکاوی پزیشکی دادەنرێن.

ئەلکهول

پێویستە گفتوگۆ بکرێت لەگەڵ نەخۆش کە گرنگی ڕاستگۆی هەیە دەربارەی خواردنەوەی کهول یان وەرگرتنی دەرمان. زۆر لە نەخۆشەکان زۆر جار دان بە بەکارهێنانی دا دەنێن، بەڵام لەوانەیە نکۆڵی بکەن لەوەی کە زیاد لە ڕادەبەدەریان وەرگرتبێت یان کێشەیەکیان هەبێت. گرنگە ئەو بڕەی کە ڕۆژانە یان هەفتانە بەکاردەهێنرێت دیاری بکرێت. زۆرترین وەرگرتنی پێشنیارکراو بۆ نێر ٢١ یەکەیە لە هەفتەیەکدا، هەروەها بۆ مێ ١٤ یەکەیە لە هەفتەیەکدا

جگەرەکێشان

گرنگە هەڵسوکەوتی جگەرەکێشی هەڵسەنگێنرێت. درێژی کاتی کەسی جگەرەکێش، بە ژمارە لە هەفتەیەکدا چەند جار جگەرەی کێشاوە، شێوازی جگەرەکێشانییان، یان کاتەکانی ڕۆژ، جگەرەکێشان لەگەڵ چەند چالاکییەکی دیاریکراو وەک لە خەو هەستان، کاتی خەوتن یان بۆ کۆنترۆڵکردنی فشار. وازهێنان لە جگەرەکێشان پێش نەشتەرگەری گرنگە و یارمەتیدەرە، هەروەها پێویستە لە کاتی هەڵسەنگاندن دا پێشنیاری بۆ بکرێت. ماوەی جگەرەکێشان پەیوەندی هەیە بە کاریگەرییە سەربەخۆکانی لەسەر ڕەکەی، درێژی ماوەی جگەرە کێشان. جگەرە کێشەکان بۆری هەوایان زۆرتر کارلێک دەکات کە ئەمەش مەترسی زیاتر دروست دەکات بە تووشبوونیان بە قورگ گیران laryngospasm یان تەسکبوونەوەی بۆری هەو bronchospasm. ئەوان چانسی زیاتریان هەیە لە گەشەسەندنی هەوکردنی

سپیەکان لە دوای نەشتەرگەری بە هۆی لاوازبوونی توانایەوە بۆ پاکردنەوەی دەردراوەکان. جگەر کێشان کاریگەری لەسەر جگەر هەیە، کە ئەمەش ئەوە دەگەێنێت کە نەخۆش پێویستی بە دەرمانی زیاتر هەیە. چاکبوونەوە لە دوای نەشتەرگەری بە هۆی جگەرە کێشانەوە کاریگەری لەسەری دەبێت لەبەر ئەوەی بیکۆتین دەبێتە هۆی تەسکبوونەوەی ملوولەکانی خوێن. نیس NICE(٢٠١٣) پێشنیاری وازهێنان لە جگەرە کێشان دەکات لەبەر سوودی ئەو کەسانەی کە نەشتەرگەری ئارەزوومەندانە دەکەن، لە کاتێکدا

- ئەو نەخۆشانەی جگەرە کێشن دەناسرێنەوە.
- نەخۆشەکان زانیاری گونجاو، ئاماژە و رێکاری خۆپارێزی وەردەگرن.
- نەخۆشەکان رێچکەیەکی بێ مەودایان هەیە لە نێوان چاودێری سەرەتایی و دواناوەندی.

بە دواداچوونی پێش نەشتەرگەری

یەکێکی تر لە لایەنەکانی هەڵسەنگاندنی پێش نەشتەرگەری بریتییە لە رێکخستن و لێکدانەوەی لێکۆڵینەوەکی پێش نەشتەرگەری. لێکۆڵینەوەکان زۆر جار دوای دروستکردنی بەهە نەرەبییەکن دەکات، پشتگیری یان بەدکردنەوەی دەستنیشانکروە جیاوارەکان هەروەها پشتگیری یان چاودێری کردنی بەڕێوەبردنی پرۆسەکانی نەخۆشی کە هەیە. ئەنجامی تافیکردنەوەی جەستەیی و وەرگرتنی مێژووی راستەوخۆی پزیشکی بۆ جۆرەکانی پشکنینی پێش نەشتەرگەری پێویستە. لێکۆڵینەوەکان زۆر جار لەسەر بنەمای رۆتینی رۆژانە ئەنجام دەدرێن نەک لەسەر ئاماژەی تەندروستی نەخۆش یان بۆ یارمەتیدانی لە بەڕێوەبردنی پێش نەشتەرگەری.

پشکنین	
Haematology رێژەی تەواوی خوێن (FBC)، کە هیمۆگلۆبین، haematocrit لە خۆ دەگرێت	نەخۆش بە هەبوونی مێژووی • جگەرە کێشان • گرێی سەرەتانی • نەخۆشی هەناسەدان • نەخۆشی دڵ لەوانەیە مەترسی زۆری هەبێت بۆ خوێن بەربوون یان ناتەواوی لە خرۆکە سوورەکانی خوێنی دا هەبێت polycythaemia.
رێژەی خرۆکە سپییەکانی خوێن	نەخۆش بە هەبوونی مێژووی • چارەسەری کیمیای لەم دواییانەدا یان چارەسەری تیشکی • گرێی سەرەتانی • هەوکردن و تووشبوونی بەم دواییانە لەوانەیە رێژەی خرۆکە سپییەکانی بەرز یان نزم بکات
رێژەی خەپلەی خوێن Platelet	رێژەی خەپلەی خوێن پێویستە پشکنینی بۆ بکرێت بۆ ئەو نەخۆشانەی مێژووی. • ئەگەری خوێن بەربوون • نەخۆشی گورچیلە یان سپییەکان • چارەسەری کیمیایی لەم دوایانەدا
پشکنینی مەیین کە prothrombin لەگەڵ نیوەیەک لە thromboplastin چالاک کراو	ئەمە پێشنیار نەکراوە مەگەر نەخۆشەکە . • دژە مەیینی وەرگرتبێت • مێژووی خوێن بەربوونی هەبێت • مێژووی خوێن بەربوونی دوای نەشتەرگەری • مێژووی خوێنبەربوونی هەیە وەک (نەخۆشی جگەر یان نەخۆشی پیسی)

گـــروپ لەگەڵ خەزن کـــردن و بەیەک گەیاندن	هەبوونی خوینە پشکنین بۆ کراوەکە گرنگە بۆ رۆژی نەشتەرگەریەکە، کاتێ زیاتر بە بانکی خوێن دەدات بۆ دۆزینەوەی خوێنی گونجاو و پێویست. ئەو نەخۆشانەی جۆری خوێنی نا ئاسایی یان دژە تەنی دەگمەنی هەیە لەوانەیە پێویست بکات خوێنێکی تایبەتیان بۆ دابین بکرێت لەلایەن بانکی نەتەوەیی خوێنەوە، هەبوونی ئەو نموونەیەی کە پێشتر کۆکراوەتەوە دەبێتە هـۆی کەمبوونەوەی هەڵی هەڵە کـردن و ئەو نەخۆشـەی نەشـتەرگەری بـۆ ئەنجـام دەدرێـت دوا دەکەوێ.
Serum biochemistry ئاستی هیمۆگلۆبینی Glycosylated (HbA1c)	ئەو نەخۆشانەی کە مێژوویان هەیە لە : • بەکارهێنانی steroid • قەڵەوی • نەخۆشییەکانی دڵ و دەمار • نیشانەی پێشنیار کراو بۆ نەخۆشی شەکرە
هێڵی سەرەکی ئاستی کیراتین و نایترۆجین یوریای خوێن	ئەو نەخۆشانەی کە مێژوویان هەیە لە: • ناتەواوی لە کارکردنی گورچیلە • شەکرە • نەخۆشییەکانی دڵ و دەمار • قەڵەوی • دەرمانەکانی وەک steroids یان diuretics
پشکنینی کاری جگەر وەک ئەلبومین	ئەو نەخۆشانەی کە ...ی • نەخۆشییەکانی جگەر • گرێی سەرەتانی • بەکارهێنانی کهول • بەدخۆراکی • زەردوی جگەر و گورچیلەکان بەرپرسیارن لە دەرکردن و فڕێدانی ماددە بێهۆشکەرەکان لەگەڵ دەرمانەکان بۆیە، زۆر گرنگە دڵنیا ببینەوە لەوەی کە ئەم جۆرە نەخۆشانە پێش نەشتەرگەری ئەم جۆرە پشکنینانەیان بۆ کراوە بۆ دڵنیابوونەوە لە کاری پێویستی ئەندامەکان
ئاستی ئەلێکترۆلایت	پێویسـتە پشـکنینی ئاسـتی ئەلێکترۆلایـت بکرێـت پـێش نەشـتەرگەری بـۆ ئەو نەخۆشـانەی مێژووی • ناتەواوی لە کارکردنی گورچیلە • شەکرە • گرێی سەرەتانی • بەدخۆراکی • ڕشانەوە و سکچوون • دەرمان وەک diuretics یان چارەسەری کیمیای ئەم نەخۆشـانە لەوانەیە پـێش نەشـتەرگەری پێویسـت بە بەکارهێنـانی دەرمـان بکـات وەک پۆتاسـیۆم بـۆ باشـترکردنی ئاسـتی ئەلێکترۆلایـت. نـا هاوسـەنگی ئەلێکترۆلایـت وەک hypokalaemia یان hyponatraemia کە لەوانەیە مەترسیدار بێت بۆ سـەر ژیانیان لە ماوەی پێش نەشتەرگەری.
پشکنینی کاری غودە	ئەو نەخۆشانەی کە مێژوویان هەیە لە hypo- or hyperthyroidism. ئەو نەخۆشانەی کە نەخـۆشی بێ چارەسـەری غـودەی تونـدیان هەیە، لە مەترسـیەکی زۆری گەشەسـەندنی thyroid storm'' دان (کە بەشێوەیەکی مەترسیدار ڕێژەی دڵ، پەستانی خوێن، پلەی گەرمی بەرز کردۆتەوە) کە پەیوەندی بە فشاری نەشتەرگەریەکەوە یان نەخۆشییەک هەیە
شیکاری میزUrinalysis	ئەو نەخۆشـانەی کە نیشـانەکانی تووشـبوون و هەوکـردنی بـۆری میزیان هەیە یان ئەو کـردار و نەشتەرگەریانە کە بۆ بۆری میز دەکرێت وەک cystoscopy بینینی میزەڵدان
پشکنینی دووگیانی	پشکنینی دووگیانی دەبێت تەواو کرابێت لەسەر بنەمای هەبوونی مێژووی پزیشکی، ڕێکەوتی دوایین سـوڕی مانگانە. ئەمە پێویستە بە شێوەیەکی نموونەیی بە ڕۆژی دەعلن بوونی بکرێت مەگەر نەخۆشەکە گومانی ئەوە بکات کە دووگیانە لە کاتی هەڵسەنگاندنەکەدا.

هێلکاری دڵ ECG

١٢ لیدە ستاندارده‌که‌ی هێلکاری دڵ به‌ رۆری ئه‌نجام ده‌درێت به‌ پێی نەمەبی نەخۆشەکە، هۆکاره‌ مه‌ترسیداره‌کان، هاو نەخۆشییەکان لەگەڵ ئەنجامی پشکنینە جەستەییەکان نمرەی ASA ی نەخۆشەکە و نمرەی نەشتەرگەرییەکە لە نەشتەرگەریە پلان بۆ دانراوەکە لەوانەیە ئەمانە ئاماژە بە ECG بکات. ڕێژەی ئەو نەخۆشانەی کە نارێکی ECG یان هەیە بە پێی تەمەن روو لە زیاد بوون دەکات، لەگەڵ هەبوونی هاو نەخۆشییەکان هەروەها دەکرێت ECG بکرێت بۆ دروستکردنی هێڵێکی سەرەکی پێش نەشتەرگەری بۆ بەراوردکاری لە پاش نەشتەرگەری.

وێناکردن: تیشکی سنگ X-ray(CXR)

دەتوانرێت CXR ببێتە هۆی پێدانی زانیاری گرنگ بۆ پشتگیری کردن یان بەرپەرچدانەوەی دەستنیشانکردنی شاراوە یان بۆ هەڵسەنگاندنی زیاتر وتووندی نەخۆشییەکی دیاریکراو. ئەو نەخۆشانەی کە مێژووی نیشانەکانی یان نەخۆشی دڵ یان هەناسەدان باس دەکەن، ئەوا پێویستە CXR تەواو کردبێت پێش نەشتەرگەری ئەگەر نەخۆشەکە CXR هەبووبێت لە ماوەی ٦ مانگی پێشوودا، پێویست ناکات دووبارە بکرێتەوە مەگەر کێشەی نوێ دروست بووبێت یان ئەو کێشانەی کە هەن بەرەو خراپتر چووبن.

کردار: چاودێری پێش نەشتەرگەری

پێناسە: چاودێری پێش نەشتەرگەری ئەو چاودێریە جەستەیی و دەروونیە کۆمەڵایەتییە یە کە بۆ نەخۆش دابین کراوە بۆ یارمەتیدان لە ئامادەکردنی بەڕێوەچوونی نەشتەرگەرییەکە بە سەلامەتی ئامادەکاری دەروونی کۆمەڵایەتی بریتییە لە هەڵسەنگاندن و کۆنترۆڵکردنی فشار، ئاستی پەروەردەی نەخۆش، ڕەزامەندی وەرگیراو، لە کاتی جێبەجێکردنی ئامادەکاری جەستەی لەگەڵ رێگە گرتن لە لە دروستبوونی ئاڵۆزی لە پێش و لە پاش نەشتەرگەری

جێبەجێکردنی هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١ گفتوگۆ لەگەڵ نەخۆش بکە • ئەگەر بزانن چ نەشتەرگەریەک دەکەن و بۆچی • ئەگەر بتوانن باسی برینەکە بکەن، هەر لێدانێکی ناو دەمار یان وشکبوونەوەیەک کە لەوانەیە بنشیبی بکرێت لە دوای نەشتەرگەری. • ئەگەر پێیان وترا بێت دەربارەی ئاستی ئازار و دڵنیابوون لە چاکبوونەوەیان بە زووترین کات	بۆ دڵنیابوون لە تێگەیشتنی نەخۆش لە سروشت و دەرئەنجامی نەشتەرگەریەکە بۆ کەمکردنەوەی دڵەراوکێ و ئەگەرە ئاڵۆزەکانی دوای نەشتەرگەری
٢ پشکنینی نەخۆش بۆ ئەو ڕێوشوێنانەی کە پەیوەندی هەیە بە لێکۆڵینەوەی کردارەکە لەگەڵ ئەنجامەکان کە بریتییە لە تێبینییەکانی نەخۆش. نموونەکان بریتین لە تیشکی X، ECG, MRI, CT, ECHO، پشکنینی خوێن، پشکنینی میز	بۆ دڵنیابوون لە بەردەستبوونی هەموو زانیاریە پێویست و پەیوەندیدارەکان بۆ پەرستارەکان، بێهۆشکارەکان و ئەوانەی نەشتەرگەریەکە ئەنجام دەدەن .
٣ دڵنیابوون و هەبوونی دۆکۆمێنت کاتێک نەخۆشەکە بۆ دواین جار خواردن و خواردنەوەی خواردووە، دڵنیابوونەوە لەوەی کە لەگەڵ ڕێنماییەکانی پێش نەشتەرگەری دۆکۆمێنتی پێش نەشتەرگەری هەمان شت بن.	بۆ کەمکردنەوەی مەترسی هەڵهێنانەوە لەگەڵ ئوسای گەدە لەو شوێنانەی بێهۆش کردنەکەی لێدراوە دەکرێت ٩ کاتژمێر بخەیەنێت زیاتر بۆ هەڵهێنانەوەی زەمی خواردن بۆ بەتاڵ کردنەوەی گەدە
٤ پشتڕاستکردنەوە و دکۆمێنست کردنی ئەو جۆرە دەرمانانەی نەخۆش وەری گرتووە و لە چ کاتێکدا بووە. دڵنیابوونەوە لەوەی کە ئەمانە لەگەڵ ڕێنماییەکانی پێش نەشتەرگەری دۆکۆمێنتی پێش نەشتەرگەری هەمان شت بێت	بۆ دڵنیابوونەوە لەوەی کە نەخۆش هیچ دەرمانێک وەرناگرێت یان هیچ دەرمانێک لە بیر ناکات کە کاریگەری خراپی هەیە لەسەر نەشتەرگەریەکە بۆ نموونە بەردەوامی لە زیاد بەکارهێنانی زەمی warfar n
٥ ئەگەر نەخۆشەکە ڕەگەزی مێ بێت و تەمەنی منداڵبوون بێت ئ/ پشکنینی بارودۆخی دوگیانیەکەی و دۆکۆمێنتی ئەنجامەکان بکە لە دۆکۆمێنتی پێش نەشتەرگەری. ئەگەر پشکنینی دوگیانی پێویست بێت بۆ نموونە نەخۆشەکە نیگەرانی دەربڕێت لەوەی کە دووگیانە یان نەشتەرگەرییەکی ئافرەتانەی بۆ دەکرێت دەرئەنجامی پشکنینەکە دەبێت بدرێت بە نەخۆشەکەو بە دۆکۆمێنت بکرێت لە دۆکۆمێنتی پێش نەشتەرگەری دا. ب/ ئەگەر گونجاو بوو، لە نەخۆش بپرسە کە ئایا لە باری خوێنبەربوون دایە و دڵنیابە لەوەی کە خاولیەکی تەنکی داناوە نەک لۆکە.	بۆ نەهێشتنی لەگەری دووگیانی نەزانراو پێش ئەنجام دانی نەشتەرگەریە پلان بۆ دانراوەکە. ئەمە بۆ ڕێگەگرتنە لە تووشبوون بە نەخۆشی ئەگەر خاولییەکە لە شوێنی خۆی مابێتەوە لە ٦ کاتژمێر زیاتر.
٦. بە ئامادەبوونی نەخۆشەکە، پشکنین بۆ فۆرمی ڕەزامەندی نەخۆش بکە کە بە دروستی واژۆ بەرواری بۆ کراوە.	بۆ پابەندبوون بە پێداویستییە یاساییەکان و سیاسەتی نەخۆشخانە دڵنیابە لەوەی نەخۆشەکە لە نەشتەرگەریەکە تێگەشتووە

٧ ئەگەر گونجا، ئەوا پشکنین بۆ شوێنی کردارەکە بکە و دڵنیا بەرەوە لەوەی کە بە دروستی نیشانە کراوە لەگەڵ نەخۆشەکە و فۆرمی ڕەزامەندی	بۆ دڵنیابوونەوە لەوەی کە نەخۆشەکە نەشتەرگەرییەکی دروست ئەنجام دەدات کە ڕازیبووە.
٨ پشکنین بۆ نەخۆشەکە بکە بزانە هەڵسەنگاندنی پێش سڕکردنی بۆ کراوە لە لایەن دکتۆری سڕکردنەوە.	بۆ دڵنیابوون لەوەی کە نەخۆشەکە دەتوانێت گونجاوترین سڕکردنی پێ بدرێت و هەر پێداویستییەکی تایبەت بە سڕکردن کە ئاماژەی پێدراوە
٩ پێوان و تۆمارکردنی پەستانی خوێن و هەناسەدان و تێربوونی ئۆکسجین و پلەی گەرما و کێش و شەکری خوێنی نەخۆش ئەگەر پێویست بێت (لە بەڵگەنامەکانی پێش نەشتەرگەریدا)	بۆ دابینکردنی داتای بنەڕەتی بۆ بەراوردکردن لە نێوان نەشتەرگەری و دوای نەشتەرگەریدا کێش تۆمار دەکرێت بۆ ئەوەی دکتۆری سڕکردن بتوانێت ژەمی دروست و تەواوی دەرمان بە نەخۆشەکە بدات
١٠ داوا لە نەخۆش بکە هەموو خشڵ و ئارایشت و نینۆکەکانی لاببات ڕەنگە ئەڵقەی هاوسەرگیری لە پەنجەکانی بمێنێتەوە، بەڵام دەبێت بە شریتی هەستیاری داپۆشرابێت و پارێزراو بێت. نەخۆشەکان داوای لەبەرکردنی شێوەی تری خشڵی کانزا دەکەن بۆ نموونە ڕنجیرەکان (لەبەر هۆکاری کەسی یان ئاینی پێویستە ئەمە گفتوگۆی لەسەر بکرێت لەگەڵ تیمی نەشتەرگەری دا)	خشڵی کانزا لەوانەیە بە ڕێکەوت ون بێت یان لەوانەیە ببێتە هۆی ڕیانگەیاندن بە نەخۆشەکە بۆ نموونە چارەسەری نەخۆشی بە سووتاندن، جوانکاریی دەموچاو هەڵسەنگاندنی ڕەنگی نەخۆشەکە قورس دەکات. ڕەنگی نینۆک کە دەبێتە هۆی ئەستەمی بوون لە کاتی بەکارهێنانی pulse ox meter کە بۆ چاودێریکردنی لێدان و ئاستی تێربوونی ئۆکسجینی نەخۆشەکە بەکاردێت. شینبوونەوەی ڕووی دەرەوەی.
١١ ئەگەر نەخۆشەکە شتێکی بەنرخی پێبوو، دەبێت تۆمار بکرێت و هەڵبگیرێت بە پارێزراوی بە پێی سیاسەتی نەخۆشخانە	بۆ ڕێگە گرتن لە ون بوون
١٢ داوا لە نەخۆش بکە لە کاتی نزیکبوونەوەی نەشتەرگەرییە پلان بۆ دارێژراوەکە حەمام بکات لەگەڵ پێش وەرگرتنی دەرمانەکان (ئەگەر ئەمە پێشنیار کرابوو). ئەگەر نەخۆشەکە قژی درێژ بوو، پێویستە ببەسترێت لە دواوە بە پارچەیەکی ناکانزا	بۆ کەمکردنەوەی مەترسی تووشبوون بە هەوکردنی برین دوای نەشتەرگەری و ڕێگریکردن لە ڕووداوەکانی نەخۆش کاتێک ئارام دەبێتەوە بۆ سەلامەتی و بۆ ڕێگری کردن لە پێوەلکانی قژ لە کەرەستەکان لەگەڵ کەمکردنەوەی مەترسی تووشبوون بە هەووکردنی
١٣ بەکارهێنانی پێڕستەکانی دژە ئیمبۆلی antiembolic stocking بەپێی ڕێکاری متمانەی ناوخۆیی	بۆ کەمکردنەوەی مەترسی خوێن مەین لە ناو خوێن هێنەرەکان یان pulmonary emboli پێش نەشتەرگەری
١٤ دڵنیابە لەوەی نەخۆشەکە دوو دەستبەندی ناوی ئەلیکترۆنی لەدەست داپە کە ناوی تەواوی خۆی تێدایە، بەرواری لەدایکبوون و ژمارەی (NHS). یەکێکیان لەسەر مەچەکی نەخۆشەکە و ئەوەی تریان لەسەر ئەژنۆی. ئەو دەستبەندەی ناوەوەی کە پێشتر بۆ نەخۆشەکە دانرا بوو، پێویستە وردەکارییەکان بەزارەکی بپشکنرێت و پشتڕاستکردنەوەی لەلایەن نەخۆشەکە و دژی تێبینی پزیشکی نەخۆشەکە. دەست بەندەکان سپی دەبن مەگەر سیاسەتی متمانەی ناوخۆی مەرجی ئەوە بێت ڕەنگکردنی کۆد پێویست بێت بۆ ئاگادار کردنەوەی پسپۆڕانی تەندروستی لە مەترسی بۆ نموونە هەستیاری، لەو بارودۆخەدا دەست بەندەکان سوور دەبن	بۆ دڵنیابوونەوە لە ناسینەوەی و دەستنیشانکردنی نەخۆشی دروست و ڕێگە گرتن لە هەڵەی ناسینەوەی نەخۆش بۆ کەمکردنەوەی کاردانەوەی هەستیاری بەرامبەر هۆکارە ناسراوەکان و بۆ ئاگادارکردنەوەی هەموو ئەو چاودێرانەی کە بەژدارن لە هۆڵی نەشتەرگەری نەخۆشەکە.

١٥ تۆمارکردن لە لەگەری هەبوونی کڵاوی ددان، کاری ددان، یان ددانی شل لە لیستی پشکنینی پێش نەشتەرگەری.	پێویستە دکتۆری سڕکردن ئاگادار بکرێتەوە بۆ ڕێگەگرتن لە ڕووداوی نەخوازراو. ددانی شل یان ددانی دەستکرد دەکرێت هەڵبمژرێت لەلایەن نەخۆشەوە لە کاتی تێکردنی بۆری ئەندۆتراکیاڵ.
١٦ دۆکۆمێنت کردنی هەر کارێکی دەستکردی نەخۆش لە لیستی پشکنینی پێش نەشتەرگەری کە ئایا لابراون بۆ نموونە (پەلی دەستکرد، ددان، ئامێری بیستن) یان ناگۆڕێت بۆ نموونە (تەزووی کارەبای دل، جێگۆڕکێ کردنی ئەژنۆ) کاری دەستی لابراو لەوانەیە بمێنێتەوە هەتا نەخۆش لە ژووری بێ ئاگایی بێت. چاویلکە لەگەل ئامێری بیستن لەوانەیە بمێنێنەوە هەتا نەخۆش سڕدەکرێت(ئەمانە لەوانەیە لە شوێنی خۆیان بهێڵدرێنەوە ئەگەر سڕکردنی ناوچەیی بەکاربهێنرێت. هەر کارێکی دەستکرد کە لادەبرێت دەبێت بە ڕوونی دەست نیشان بکرێت(بە شێوەیەکی نموونەیی لەگەڵ ناسێنەری نەخۆش) و هێشتنەوەیان لە ژووری وەرگرتنەوە	بۆ بەرزکردنەوەی سەلامەتی نەخۆش لەکاتی نەشتەرگەریدا. بۆ نموونە ددانە دەستکردەکان لەوانەیە ڕێگا لەڕێگەی هەوا بگرێت، هاوێنەی چاوکە لەوانەیە ببێتە هۆی داخورانی بیلبیلەی چاو. کاری دەستی ناوەکی لانەبراو لەوانەیە کاریگەر بێت بە تەرووی کارەبای کە بەکاردێت لە چارەسەر بە بەکارهێنانی گەرمی. بۆ ئەوەی نەخۆشەکە بە تەواوی گفتوگۆ بکات، هەروەها بۆ کەم کردنەوەی دڵەڕاوکێ لەگەل تواناداان بە نەخۆش بۆ تێگەیشتن لە ئەنجامدانی هەر ڕێوشوێنێک بۆ بە تواناکردنی ئەو نەخۆشانەی کە ئەندام و پەلی دەست کردیان هەیە بۆ ئەوەی بەشێوەیەکی سەربەخۆ بجوڵێن
١٧ بپشکنە کە ئایا نەخۆشەکە میزی فڕێداوە لە پێش پێدانی دەرمان یان بێهۆشکردن	بۆ ڕێگەگرتن لە لەدەستدانی کۆنترۆڵی میز کردن لە کاتی هەوکردن یان بێهۆشی لەگەڵ لە هەبوونی ئەگەری پیسبوون ناوچەی پاک.
١٨ کاتێک لیستی پشکنینی پێش نەشتەرگەری تەواو بوو، پێدانی هەر دەرمانێکی پێشوەختە ئەگەر نوسرابێت بە پێی ڕێنماییەکانی دکتۆری بێهۆشکار. ئەو نەخۆشانەی کە دەرمانی هێمنکەرەوە وەردەگرن پێویستە ئامۆژگاری بکرێن کە لە جێگادا بمێنەوە و دەتوانن سیستەمی پەیوەندی پەرستاران بەکاربهێنن ئەگەر یارمەتی پێویست بێت.	لەوانەیە دەرمانی جیاوار بنوسرێت بۆ ئەوەی بێهۆشکردنێکی تەواوی پێبدرێت بۆ نموونە. temazepam بۆ کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێی نەخۆش ببێتە هۆی خەو و پشوودان، پرسیارکردن لە نەخۆش لە پێش پێدانی دەرمان سەرچاوەیەکی ناوەڕێکراو نیە بۆ پشکنینی زانیارییەکان لەوانەیە نەخۆش حەمبار بێ سەر لیشێو و بێت بۆ کەمکردنەوەی مەترسی ڕوودوی کتوپڕ لە بریتی نەخۆش لەوانەیە دەرمانی پێشوەختە وا نەخۆش بکات تووشی خەم و شێواوی بێت
١٩ یاوەری نەخۆش بکە بۆ هۆڵەکە بۆ وەرگرتنی تێبینییەکان، خشتەی دەرمان، تیشکی X- ئەنجامی خوێن، فۆرمی ڕەزامەندی تەواوکراو و لیستی پشکنینی پێشوەختە. پێویستە نەخۆش ببرێتە هۆڵەکەوە لەلایەن کارمەندی تەندروستی ڕاهێنراو. ئەو نەخۆشانەی جووڵەیان هەیە و دەرمانی هێورکەرەوەی پێشوەختەیان وەرنەگرتووە خۆیان دەتوانن لەسەر پێی خۆیان بڕۆن بە لەپێ کردنی پارێزەری گونجاوی پێڵاو. ئەو نەخۆشانەی کە توانای جووڵەیان نییە یان دەرمانی هێورکەرەوەی پێشوەختەیان وەرگرتووە، پێویستە بە عارەبانە ببرێنە هۆڵەکە.	بۆ ڕێگەگرتن لە دواکەوتن کە دەبێتە هۆی ئەوەی دڵەڕاوکێی نەخۆشەکە زیاد بکات، هەروەها بۆ دڵنیابوونەوە لەوەی کە دکتۆری بێهۆشکار و پزیشکی نەشتەرگەری هەموو ئەو زانیارییانە لایە کە پێویستە بۆ چارەسەری سەلامەتی نەخۆشەکە. بۆ کەمکردنەوەی دڵەڕاوکێی نەخۆش و دلنیابوون لە هەبوونی ژینگەیەکی ئارام لە کاتی بێهۆشکردن بۆ کەمکردنەوەی مەترسی ڕوودانی دروستبوونی برین بە ڕێکەوت لە نەخۆش بۆ کەمکردنەوەی مەترسی ڕوودانی دروستبوونی برین بە ڕێکەوت لە نەخۆش وەک دەرمانی پێشوەختە لەوانەیە نەخۆشەکە تووشی خەم و شێواوی بکات
٢٠ پێدانی بەڵگەی تەواو بە پەرستاری بێهۆشکار یان بە چاودێرانی بەشی پزیشکی لە کاتی گەیشتن بە ژووری بێهۆشکردن، بە بەکارهێنانی تۆماری نەخۆش و لیستی پشکنینی پێش نەشتەرگەری. چاودێری تەندروستی لەگەڵ نەخۆش دەمێنێتەوە تا ئەو کاتەی بە تەواوی پشکنینی بۆ دەکرێت لەلایەن یاریدەدەری بێهۆشکار/ پەرستارەوە.	بۆ دلنیابوون لەوەی نەخۆشەکە نەشتەرگەری دروستی بۆ دەکرێت. بۆ دڵنیابوون لە هەبوونی بەردەوامبوونی چاودێری و پاراستنی سەلامەتی نەخۆشەکە بە ئاڵوگۆڕکردنی هەموو زانیاریە پەیوەندیدارەکان

کەمترین پێوەر بۆ دەرکردنی نەخۆشەکان لە بەشی چاودێری لە پاش بێهۆشکردن:

- بەخۆشەکە بەتەواوی هۆشیارە، دەتوانێت هەوای پاک دابین بکات لەگەڵ هەبوونی reflexe پارێزەری هەوا.
- هەناسەدان و ئۆکسجینی دابینکراو.
- سیستەمی دڵ و دەمار جێگیرە، بەبێ هەبوونی نارێکی دڵی ڕوونەکراوە یان هەبوونی خوێنبەربوونی بەردەوام
- پێویستە بەها دیاریکراوەکانی لێدان و پەستانی خوێن نزیک بێت لە بەها ئاسییەکانی پێش نەشتەرگەری یان لە ئاستێکی پەسەند دا بێت، بەشێوەیەکی نموونەیی لە نێو ئەو چوارچێوەی بێت کە دکتۆری بێهۆشکاران دایان ناوە، و دەبێت peripheral perfusion تەواو بەردەست بێت
- ئازار لەگەڵ دڵتێکەڵهاتن لە دوای نەشتەرگەری و ڕشانەوە دەبێت بە تەواوی کۆنترۆڵ بکرێت، لەگەڵ ئازار شکێن و دژە ڕشانەوەی گونجاو ئەو پارێزییەی کە نووسراوە.
- پلەی گەرما دەبێت لە ڕێژەیەکی پەسەندد بێت نابێت نەخۆشەکان بگەڕێنرێنەوە بۆ ناو ئەو بەشە ئەگەر بەشێوەیەکی بەرچاو پلەی گەرمی دابەزی.
- چارەسەری ئۆکسجینی پێویستە بنووسرێت ئەگەر پێویست بوو.
- کانولای دەمار پێویستە دیار بێت، سووربووبێتەوە ئەگەر پێویست بکات بۆ دڵنیابوون لە دەرکردنی پاشماوەی دەرمانی بێهۆشکردن لەگەڵ پێشنیارکردنی شلەی ناو دەمار ئەگەر گونجاو بێت.
- پێویستە هەموو دەردراوەکان و سۆندەی میزی نەشتەرگەری بپشکنرێت.
- هەموو تۆمارە تەندروستیەکان دەبێت تەواو بن و تێبینیە پزیشکییەکان ئامادە بن.

چاودێری دوای نەشتەرگەری:

پێناسە : چاودێری پاش بەشتەرگەری ئەو چاودێریە حەستەیی و دەروونیەیە کە بە نەخۆشەکە دەدرێت ڕاستەوخۆ لە دوای گواستنەوەی بە ژووری چاکبوونەوە بۆ نەو قاوش. چاودێری پاش نەشتەرگەری بەردەوام دەبێت تا نەخۆشەکە لە نەخۆشخانە دەردەکرێت و لە هەندێک باردا وەک چاودێرییەکی سەرپێی بەردەوام دەبێت.

پێکهاتەو فێرکردنی پێش نەشتەرگەری کاریگەری ئەرێنی لەسەر چاکبوونەوەی نەخۆشێک هەیە کە نەشتەرگەری بۆ کروە. پێدانی زانیاری و ئەرمووبی فێرکردن بۆ پەرەتێدانی نەخۆش و تێگەیشتن لە ئەرمووبی نەشتەرگەری بەشداری چالاکی هەبێ لە پرۆسەی چاکبوونەوە. ڕاهێنانی دوای نەشتەرگەری بریتییە لە هەناسەدانی قەفەزەی سنگ لەگەڵ کۆکەی کاریگەر، پێچەوەدو ڕاهێنانی قاچ. پریشکەکە لەوانەیە دوای هەناسە پێویستی کاریگەر بکات بۆ نەخۆشەکە بە تایبەتی لە کاتی مەترسیدا بۆ گرژبوون یان هەوکردنی سییەکان بۆ نموونە جگەرە کێشی، درێژ خەیەن یان ئەو نەخۆشانەی کە بۆ ماوەیەکی درێژ خەیەن لەسەر جێگە ماوەتەوە. چاودێری کردنی ئاسایی و ڕاپۆرتی وردی چاودێریە پزیشکییەکانی نەخۆش لە ماوەی دوای نەشتەرگەری دا بەشێکی سەرەکیی لە ڕێگای چاودێری نەشتەرگەری پلان بۆ دارێژراو، کە دەتوانێت لێ پیس کردنی شاراوە دەستنیشان بکات. پێویستە پلانێکی ڕوون و ئاشکرا بۆ چاودێری دەروونی بۆ هەر نەخۆشێک دروست بکرێ، وردەکاری هەبوونی تێبینییەکان و پێویەکان. پێویستە هەموو پەرستار ئاگاداری پێویەکان بن بۆ ئەم تێبینیانە و ئەوەی کە ئاساییە بۆ نەخۆشەکە لە ژێر چاودێری.

تێبینییەکانی دوای نەشتەرگەری پێویستە بەراورد بکرێن لەگەڵ تێبینییە سەرەکییەکانی کە لە پێش نەشتەرگەری وەرگیراون، لە کاتی نەشتەرگەری و لە ناوچەی چاکبوونەوە. وەرگرتنی تێبینەکان بە ڕێکوپێکی لە دوای نەشتەرگەری پێویستە دیاری بکرێت بە پێی سیاسەتی ناوخۆی ڕێنماییەکان وە ئەمەش کاریگەری دەبێت لەسەر جۆری ئەو نەشتەرگەرییەی کە ئەنجام دەدرێت، هەروەها لەگەڵ شێوازی کۆنترۆلکردنی ئازار وەک epid ،ra کە بە پێی بڕودۆخی پزیشکی نەخۆش دەستنیشان دەکرێت. هەموو بیشبەگریگەکان و هەڵسەنگاندنەکان پێویستە تۆمار بکرێن بە پێی ڕێنماییەکانی پاراستنی تۆمار.

تێبینیە بەردەوامەکانی دوای نەشتەرگەری	ڕێژەی ئاسایی
• پەستانی خوێن • لێدان(ڕێژە، ڕیتم، فراوانی) • ڕێژەی هەناسەدان(ڕێژە، قوولی، هەوڵ و شێوەز) • تێربوونی ئۆکسجینی دەرەکی • پلەی گەرمی • هاوسەنگی وردی شلە (input and output) • هەڵسەنگاندنی ئازار • هەڵسەنگاندنی هێورکردنەوە	• <١٠١-١٤٩ mmHg گرژی systo ic • ٥١ --- ١٠٠ لێدان بۆ هەر خولەکێک • هەناسەدان ٩-١٤ بۆ هەر خولەکێک • >٩٥٪ لە هەوای ژوور • ٣٦.١-٣٧.٩ سلیزی • هاوسەنگی گونجاو کە لەلایەن دکتۆری نەشتەرگەرییەوە ڕێنمایی کراوە و نەشتەرگەرییەکە ئەنجام دەدرێت • پێوەری ئازاری ژمارەی ڕارەکی ٠-- ١/١٠ لە پشوودا، ٣/١٠ لەسەر جوولە/کۆکین • هەڵسەنگاندنی هێورکردنەوە
بینیی زیادە ئەگەر بەشێوەیەکی پزیشکی پێویست بێت شەکرەی خوێن پەستانی دەمارە ناوەکییەکان وەڵامدانەوەی دەماری	٤-٧ mmol/L ٥--١٠ سم ئاو پێوەری Glasgow Coma: ١٤-١٥/١٥ یان AVPU: AV

کردارەکە: چاودێری دوای نەشتەرگەری

پێداویستییەکان:

- بالیف(سەرین) ئارەزوومەندانەیە بەکاردێت بۆ جێگیرکردنی نەشتەرگەرییەکە لەکاتی کۆکین بۆ کەم کردنەوەی نا ئاسودەیی.
- Incentive spirometer
- Pos tive expiratory pressure (PEP) device
- Stethoscope

جێبەجێکردنی هەنگاوەکان	مەبەست لە هەنگاوەکان
١- هەڵسەنگاندنی مەترسی نەخۆش بۆ دروستبوونی ئاڵۆزی لە هەناسەی نەخوش بە پاش نەشتەرگەری دیاریکردن لە ئەگەری هەبوونی نەخۆشی درێژخایەنی سییەکان بۆ نموونە. ئاوسانی سییەکان، هەوکردنی درێژخایەنی بۆریەکانی هەوا، بەستەنەفەسی هەر نەرودۆخێک کە کاریگەری نەسەر جوڵانی دیواری سنگ هەبێت، بۆ نموونە قەڵەوی، دووگیانی پێشوەختە، نەشتەرگەری سنگ یان سک. هەبوونی مێژووی جگەرەکێشان وە هەبوونی ئاستی هیمۆگلۆبینی کەم کردوو	بێهۆشکردنی گشتی نەخۆش رووبەرووی کێشەی هەناسەدان دەکاتەوە لەبەرئەوەی سییەکان بە تەواوی لە کاتی نەشتەرگەری دا پڕنین لە هەوا، coughreflex ئەوەستێت بەمەش دەبێتە هۆی کۆبوونەوەی لیک لە ناو ڕێڕەوی هەوا دوای نەشتەرگەری، سییەکان ناتوانن بەشێوەیەکی تەواو بکشێن ئەمەش دەبێتە هۆی گرژبوون و هەوکردنی سییەکان atelectasisandpneumonia. بارودۆخی درێژخایەنی نەخۆشی سییەکان مەترسی زیاتر دروست دەکات لە گەشەسەندی ئاڵۆزی و نەخۆشییەکانی هەناسە. جگەرە کێشان زیان بە ڕیشۆڵەی پاکردنەوە دەگەیەنێت و دەرکردنی لیک زیاد دەکات. ئاستی کەمی هیمۆگلۆبین دەبێتە هۆی کەمکردنەوەی گەیاندنی ئوکسجین
٢ گوێ گرتن لە سییەکان	هێڵێکی سەرەکی دروست دەکات بۆ بەراوردکردن لە دوای نەشتەرگەری.
٣ هەڵسەنگاندنی توانای نەخۆش بۆ هەناسەی قووڵ و کۆکە بە دانانی دەست لەسەر سکی نەخۆش، نەخۆشەکە هەناسەیەکی قووڵ هەڵدەمژێت و چاودێری جووڵەی شان و دیواری سنگ و سک دەکەیت پێوانەی دەرچووی سنگ بکە لە کاتی هەناسەدانی قووڵ دا. داوا لە نەخۆش بکە کە بکۆکێتە سەر پارچە کلینسێک لە دوای هەڵمژینی هەناسەیەکی قووڵ.	زۆرترین توانا بۆ فراوانکردنی سنگ و توانای کشانی سنگ و توانای کۆکینی بەهێز ئاشکرا دەکات، وەک هێڵی سەرەکی کاردەکات بۆ پێوانەکردنی توانای نەخۆش بۆ ئەنجامدانی ڕاهێنانەکان لە دوای نەشتەرگەری.
٤- هەڵسەنگاندنی باری مەترسی نەخۆش لە ئەگەری دروستبوونی خوێن مەیین وەک گەورەبووەکان، ئەو نەخۆشانەی توانای جووڵەیان نییە، یان ئەو نەخۆشانەی کە مێژووی کەسی یان خێزانیان هەیە لە خوێن مەیین، لەگەڵ ئەو ژنەی کە تەمەنیان بە ٣٥ ساڵ زیترە جگەرە دەکێشن و حەبی کۆنترۆڵکردنی لە دایکبوون وەردەگرن لە زۆرترین مەترسیدان. تێبینی کردنی سووربوونەوە، ئاوسان، گەرمبوون، یان نەرمبووبەوە هەڵسەنگاندنی تورەکەی ئاوساوی یان تورەکەی ئاوساوی زیاتر بێت کە ٣ سانتیمەتر (١،٢) ئینچ بەراورد دەکرێت لەگەڵ نیشانەکانی قاچ. بەراوردکردنی قاچەکان بۆ یەکسانی دوولایەنە. دەستلێدان لە لێدانی پەیدەری قاچ.	لە دوای بێهۆشکردنی گشتی، سوڕی خوێن خاو دەبێتەوە، دەبێتە هۆی زیاتر دروستبوونی خوێن مەیین. نەبوونی جووڵە دەبێتە هۆی کەمکردنەوەی گرژبوونی ماسولکەکان لە پەلەکانی خوارەوەی جەستە، دەبێتە هۆی سست بوونی دەمارەکان فشاری جەستەی نەشتەرگەری لە زۆربەی کاتەکاندا بارێکی زۆر گونجاو دروست دەکات. دەستکاریکردن و شوێن گۆڕین لە کاتی نەشتەرگەریدا لەوانەیە بێ ئاگایانە ببێتە هۆی بریندارکردنی دەمارەکانی قاچ. نیشانەکان لەوانەیە دەرخەری هەڵئاوسانی خوێنهێنەرکان و دروستبوونی خوێن مەیین بن. (phlebitis and (thrombus

٥- هەڵسەنگاندنی توانای نەخۆش بۆ جووڵەی سەربەخۆ کاتێک لە جێگادایە.	لەو نەخۆشانەی کە لە جێگادا ماونەتەوە، تەنانەت بۆ ماوەیەکی سنوورداریش، پێویستە بەشێوەیەکی ڕێکوپێک روو وەربگێڕن.
٦- هەڵسەنگاندنی خواست و توانای نەخۆش بۆ فێربوونی ڕاهێنانەکان.	توانا بۆ فێربوون پەیوەستە بە ئامادەیی و توانا و ژینگەی فێربوونەوە.
٧- فێری هەناسەدانی ناوپەنچک diaphragmatic بکە: یارمەتی نەخۆش بدە بۆ هەبوونی ئاسودەیی لە دانیشتن و وەستان. ئەگەر نەخۆشەکە دانیشتنی هەڵبژارد، سەری جێگاکە بەرزبکەرەوە بۆ شێوەی نیمچەی Fowler's یان semi-Fowler's، یارمەتی بدە لە لاکردنەوەی جێگاکە یان ڕاستکردنەوەی کورسییەکە. ئەگەر نەخۆش لەسەر کورسی دانیشتبێ، ئەژنۆ دەبێت لە ئاست یان بەرزتر بێت لە پێکان ئەگەر پێویست بوو تەوالێتی سەفەری بەکاربهێنە ب- ڕاوەستان یان دانیشتن لەبەردەم نەخۆش. ج- ڕێنمایی نەخۆش بکە بۆ دانانی لەپی دەستەکانی لەسەر یەکتر بە درێژایی بەشی خوارەوە و پێشەوەی قەفەزەی سنگ؛ دانانی سەری سێ پەنجە بە سووکی و پێکەوە. نیشانی نەخۆشی بدە د- نەخۆشەکە هەناسەی قووڵ و هێواش هەڵدەمژێت، هەڵمژینی بە ڕێی لووتەوە لەگەڵ پاڵ پێوەنانی سکی لە دژی دەستەکانی بۆ نەخۆشی ڕوون بکەرەوە کە هەست بە هاتنە خوارەوەی جووڵەی ناوپەنچکی دەکات لە کاتی هەڵمژیندا نیشانی نەخۆشی بدە. ی- دەبێت نەخۆش دوور بێت لە بەکارهێنانی ماسولکەکانی سنگ و شان لەکاتی هەڵمژیندا ف- هەڵمژینی هەناسەی قووڵ و خاو هەڵگرتنی ژماردنی تا ٣، هەناسەدانەوە بە هێواشی لە ڕێگەی دەمەوە وەک ئەوەی مۆمێک بتەقێنێت.(داخستنی لێوەکان) گ- دووبارەکردنەوەی ڕاهێنانی هەناسەدان سێ بۆ پێنج جار ه- نەخۆش دەبێت مەشق لەسەر ڕێنمایەکان بکات ڕێنمایی کردنی کە بۆ هەر کاتژمێرێک ١٠ هەناسەی قووڵ هەڵبمژن و ڕایبگرن کاتێک بە ئاگان لە ماوەی دوای نەشتەرگەری هەتا کاتی جوڵان. هەڵبژاردەیەکی تر ئەوەیە کە نەخۆش هاندەری هەناسە پێوان بەکاربهێنێت. بەرە بەرە ڕێگە بە کۆنترۆڵکردنی هەوای دەرکراو دەدات. ڕێگە بە نەخۆش دەدرێت کە چاودێری هێواشی و شێوازی ریتمی هەناسەدانی بکات. دووبارەکردنەوەی ڕاهێنانەکان دەبێتە هۆی بەهێزکردنی فێربوون. هەناسەی قووڵ بە ڕێکی دەبێتە هۆی ڕێگری کردن یان کەم کردنەوەی ئاڵۆزییەکانی پاش نەشتەرگەری. هەناسە پێوی هاندەر دەبێتە هۆی پێدانی هاندەرێکی بینراو بۆ هەناسەدان بە قووڵی ئەگەر کرا.	ڕێک ڕاوەستان دەبێتە هۆی ئاسانکردنی کرانەوەی ناوپەنچک بە بەکارهێنانی هێزی کێشکردن بۆ دوورخستنەوەی ئەندامەکانی سک لە ناوپەنچک. ڕێگری دەکات لە گرژبوونی ماسولکەکانی سک، کە ئەمەش ڕێگە بە کرانەوەی زۆرتری ناوپەنچک دەکات. هەناسەدانی ناوپەنچک ڕێگە بە فراوان بوونی تەواوی سییەکان و باشتربوونی هەواگۆڕکێ و ئۆکسجینی ناو خوێن دەدات هەناسەی قووڵ ڕێگە بە هەوا دەدات بە ڕێدەیەک تێپەڕێت بە لینجیە تۆپەڵ بووە ڕێگرەکان، بە زیادکردنی هێز لەگەڵیدا دەبێتە هۆی دەرکردنی تۆپەڵەکە کۆکین دەبێتە هۆی شل کردنەوەی دەردراوەکان و یارمەتیدەرە بۆ لابردنیان لە تۆرەکەی هەوای سییەکان و بۆری هەوا نەخۆش دەتوانێت چاودێری ڕاهێنانی هەناسەدان بکات کە لەلایەن پەرستارەوە ئەنجام دەدرێت. شوێنی دەستەکان ڕێگە بە نەخۆش دەدات کە هەست بە جووڵەی سنگ و سک بکات وەک دابەزینی ناوپەنچک و فراوانبوونی سییەکان لە سنگدا. هەناسەدانی قووڵ و هێواش ڕێگە بە تەواوی فراوان بوونی سییەکان دەدات و ڕێگە دەگرێت لە هەناسە بڕکێ یان هەوا گۆڕکێ هەناسە هەڵمژین لە ڕێی لووتەوە دەبێتە هۆی گەرم، شێدار، فلتەر کردنی هەوا. ڕوونکردنەوە و پیشاندان و سەرنجدانی جووڵەی ئاسایی هەوای سنگ نەخۆش فێردەبێت کە تێبگات کە هەستکردن بە هەناسەدانی ناوپەنچک چۆنە بەکارهێنانی ماسولکەی شان و سنگ لە کاتی هەناسەدان دەبێتە هۆی زیادکردنی بەکارهێنانی وزەی ناپێویست و ڕێگە بە فراوان بوونی تەواوی سییەکان نادات
٨- فێرکردنی چارەسەری پەستانی هەناسەدانەوەی ئەرێنی بکە(PEP) لەگەڵ کۆکینی "huff" ئەنجامدانی پاکوخاوێنی دەست. جێبەجێ کردنی ئامێری (PEP) بۆ ڕێکخستنی داواکراوەکان. ڕێنمایی نەخۆش بکە کە وا دابنیشێت لە شێوازی نیمچە فاولەر یان بەرزی فاولەر دابە و لووت گرەکە لەسەر لووتی نەخۆشەکە دابنێ. (وێنەی٣) دانانی دەم گرە لە دەوری لێوی نەخۆش. ڕێنمایی کردنی بە هەڵمژینی هەناسەی تەواو و دانەوەی دوو یان سێ جار درێژ تر بێت لە هەناسە هەڵمژین. دووبارەکردنەوەی شێوازەکە ١٠ بۆ ٢٠ هەناسە لابردنی ئامێرەکە لە دەم و نەخۆش هەناسەی قووڵ و هێواش بۆ ماوەی ٣ چرکە ڕادەگرێت.	ڕێکخستنی زیاتر پێویستی بە هەوڵی زیاتر هەیە. پەرەپێدان بە فراوانکردنی سییەکان و فڕێدانی بەڵغەم. دڵنیا بەرەوە لەوەی کە نەخۆش هەموو هەناسەیەکی لە ڕێگەی دەمەوە دەدات. دڵنیا بەرەوە کە نەخۆش بە دروستی ئامێرەکە بەکاردەهێنێت پەرە دان بە فراوانبوونی سییەکان پێش کۆکین کۆکینی "huff" یان تەکنیکی هەناسەدانەوەی بە زەبر، پەرەدان بە پاکوخاوێنی بۆری هەوا دەبێتە هۆی زیاد دەرکردنی دەردراوەکان

ڕێنمایی نەخۆش بکە کە بەشێوەیەکی خێرا، کورت، بەهێز هەناسە بداتەوە "huff"	
٩. فێرکردنی کۆکەی کۆنترۆڵکراو: ڕوونکردنەوەی گرنگی مانەوەی بە شێوازی ڕێک پیشاندانی کۆکە، هەڵمژینی ٢ هەناسەی هێواش و قووڵ، هەڵمژینی لە ڕێگەی لووتەوە، دانەوەی لە ڕێی لێوەوە pursed lips) هەناسەدان بە قووڵی بۆ جاری سێیەم، هەڵگرتنی هەناسەکەو ژماردنی هەتا ٣. کۆکین بە تەواوی دوو بۆ سێ کۆکینی لە دوا یەک بە بێ هەناسە هەڵمژین لە نێوان کۆکەکان (بە نەخۆش بڵی کە هەموو هەواکە لە سییەکانی دەربکات) نەخۆش ئاگاداربکەرەوە لە جیاتی پاکردنەوەی گەروو با بە قووڵی بکۆکێت. ئەگەر برینی نەشتەرگەری لە سنگ یان سک دروست بوو، نەخۆش فێر بکە کە دەستەکانی یان سەرین لەسەر ناوچەی کرانەوە دابنێت و دانانی دەستەکان لەسەر سەرینەکە بۆ بڕبگری کردن لە کرانەوەکە. لە کاتی ڕاهێنانی هەناسەدان یان کۆکین، بە نەرمی فشار بخەرە سەر دژی ناوچەی کرانەوە بۆ پارێزگاری کردن و پشتگیری کردن. نەخۆش بەردەوام دەبێت لەسەر ڕاهێنان کردن بۆ ڕاهێنانی کۆکین، بیجبەوەی کرانەوەکە. ڕێنمایی نەخۆش بکە کە ٢ بۆ ٣ جار لە هەر کاتژمێرێکدا بکۆکێت کاتێک بە ئاگایە ڕێنمایی نەخۆش بکە کە پشکنین بۆ بەڵغەم، بۆ ڕەق، بۆن، بڕەکەی لەگەڵ گۆڕینی ڕەنگەکەی بکات و بۆ ئاگادارکردنەوەی پەرستار ئەگەر هەر گۆڕانکارییەک تێبینی بکرێت.	شوێنەکە ئاسانکاری بۆ کرانەوەی ناوبەنچک و پەڕەدان بە فراوان بوونی سنگ و سک دەکات هەناسەی قووڵ دەبێتە هۆی کشانی سییەکان بەتەواوی بەمەش هەوا دەجوڵێت لە پشت لینجیەوە دەبێتە هۆی ئاسانکردنی کۆکین بە باشی. کۆکەی یەک لە دوا یەک پارمەتیدەرە لە لابردنی لینجی بە شێوەیەکی کاریگەرتر و تەواوتر لە جیاتی یەک کۆکەی بەهێز. پاکردنەوەی گەروو نابێتە هۆی لابردنی لینجیەکان لە بۆری هەوای قووڵ. برینی نەشتەرگەری دەبڕێت لەڕی ماسولکەکان، شانەکان، کۆتایی دەمارەکان. ڕاهێنانی هەناسەدانی قووڵ لەگەڵ کۆکە دەبێتە هۆی دانانی فشار لەسەر هێڵی دوورینەوە ئەمەش نا ئارامی دروست دەکات بڕبگری کردنی کرانەوەکە بە دەست یان بە سەرین پشتگیرییەکی بەهێز دروست دەکات ڕاکێشانی کرانەوەکە و ئازار کەم دەکاتەوە کۆکین بە قووڵی لەگەڵ پشتگیری کردنی بە باشی دەبێتە هۆی دەرکردنی لینجی لەگەڵ کەمێک نا ئارامی. ڕەق، بۆن، بڕ، لەگەڵ گۆڕانی ڕەنگی بەڵغەم ئاماژەیە بۆ هەبوونی ئاڵۆزی لە بۆری هەوا وەک هەوکردنی سییەکان.
١٠- وانەی سوڕانەوەی فێر بکە (بە نموونە باس لە سوڕانەوە بۆ لای ڕاست دەکات): ڕێنمایی نەخۆش دەکرێت بۆ ئەوەی لەسەر پشت بێت و بەرەو لای چەپی جێگاکە بسوڕێتەوە. ئەو دەتوانێت ئەم کارە بکات بە نووشتانەوەی ئەژنۆکان و فشار خستنە سەر پاژنەی پێکانی لە دژی دۆشەکەکە بۆ بەرز کردنەوە و جوولاندنی سمتەکانی. ڕێنمایی نەخۆش بکە بۆ دانانی دەستی ڕاست یان سەرین لەسەر شوێنی کرانەوە بۆ پاراستنی. ڕێنمایی نەخۆش بکە بۆ ئەوەی ئەژنۆی قاچی ڕاستی بە ڕێکی بهێڵێنەوە و ئەژنۆی قاچی چەپی بچەمێنێتەوە بە بەرزی نەخۆش بە دەستی چەپ دەسکی ڕاستی جێگاکە دەگرێت لە کاتی ڕاکێشانی بەرەو لای ڕاست. ڕێنمایی نەخۆش بکە کە هەر ٢ کاتژمێر جارێک لە لایەکەوە بسوڕێتەوە سەر لایەکی تر کاتێک بە ئاگایە ئەگەر نەخۆش نەیتوانی ئەمە ئەنجام بدات، تێبینی خشتەی کارمەندەکان بۆ چاودێری سەرەکی بکە کە دەبێت هەر ٢ کاتژمێر جارێک نەخۆش وەربگێڕن. تۆ پێویستە سەرین دابنێیت لە پشتی نەخۆشەکە بۆ پارمەتی دانی لە مانەوەی لەسەر لا	شوێن دانان لە نموونەی لای چەپی جێگاکەوە دەست پێدەکات، کەواتە سوڕانەوە بۆ لای ڕاست نابێتە هۆی ئەوەی نەخۆش لە قەراغی جێگاکە بمێنێتەوە. بەرزکردنەوەی سمتەکان ڕێگری لە هێزی لێکخشاندنی جەستە دەکات لە دژی بەتانیەکە بجوڵێ. پاراستنی شوێنی کرانەوەکە پشگیری لە کەم کردنەوەی ڕاکێشانی هێڵی دوورینەوەکە دەکات لە کاتی سوڕانەوە ڕاکێشانی قاچەکان بە ڕێکی پارێزگاری لە شوێنی نەخۆش دەکات. نوشتانەوەی قاچی چەپ کێشی دەگۆڕێت بۆ ئاسانکردنی سوڕانەوەکە. ڕاکێشانی بەرەو لای دەسکی جێگاکە دەبێتە هۆی کەمکردنەوەی هەوڵ دان بۆ سوڕاندنەوەی کەمکردنەوەی مەترسی ئاڵۆزییەکانی ملوولەکانی خوێن لە ڕێگەی گرژبوونی ماسولکەکانی قاچ لە دەوری خوێن هێنەرەکان بۆ باشترکردنی گەڕانەوەی خوێن. هەروەها ئاڵۆزی سییەکان کەم دەکاتەوە لە ڕێی گۆڕینی لینجی و ڕێگەگرتن لە ڕەقبوونی
١١- ڕاهێنانی قاچی فێر بکە نەخۆش لەسەر پشت بێت لە جێگاکەدا. ڕاهێنانی قاچی پیشان بدە بە ئەنجام دانی ڕاهێنانی مەودای بە ڕاستەوخۆ هەوکات ڕوونکردنەوەی ڕاهێنانەکە خولاندنەوەی هەر ئەژنۆیەک بە یەک ئاراستە پاشان بە ئاراستەیەکی تر.	بۆ دابین کردنی شوێنی تونکاری ئاسایی لە پەلەکانی خوارەوە و جووڵەی ئاسایی جومگەکان بۆ هەر جومگەیەک لە پەلەکانی خوارەوە. ڕاهێنانی بازەی ئەژنۆ دەبێتە هۆی دابینکردنی جووڵەی جومگەکان و گەڕانەوەی خوێن زیاد دەکات

ڕێنمایی نەخۆش بکە بۆ وێنەکێشانی بازنەیەکی خەیاڵی بە پەنجە گەورەی قاچ پێنج جار دووبارەی بکاتەوە. جێگۆڕکێ کردنی قاچ بەرەو دواوە لەگەڵ بەرەو پێشەوە بە جوڵاندنی هەردوو پێکەوە، پەنجەکان بەرەو سەرەوە پاشان بەرەو خوارەوە بەرەو کۆتایی دۆشەکەکە. وا لە نەخۆش بکە کە هەست بە گرژبوونی نەرمای ماسولکەکان بکات و بە نۆرە خاو بێتەوە پێنج جار دووبارە کردنەوەی ئەنجام دانی ڕێکخستنی ماسولکەکانی ڕان لە ڕێگەی توووند کردنەوەی ڕان و هێنانە خوارەوەی ئەژنۆکان بەرەو دۆشەکەکە، پاشان خاوکردنەوەی. پێنج جار دووبارە کردنەوەی. نەخۆش بە نۆرە هەر جارەو قاچێکی بەرز دەکاتەوە لەسەر ڕووی جێگاکە؛ نەخۆش دەست دەکات بە هێشتنەوەی قاچەکانی بە ڕێکی پاشان نووشتانەوەی قاچی لە سمت و ئەژنۆ. پێنج جار دووبارە کردنەوەی. نەخۆش بەردەوام دەبێت لە ڕاهێنانەکان بە لایەنی کەمەوە هەر ٢ کاتژمێر جارێک ڕاهێنان دەکات کاتێک بە ئاگایە نەخۆش ڕێنمایی دەکرێت بۆ ڕێکخستنی سوڕاندنەوەی بەگەڕخستنی قاچ و هەناسەدانی ناوپەنجەک، هەنگاوی هەناسە پێوانی، ڕاهێنانی کۆکین	نەرمای قاچ درێژ دەکاتەوە و ماسولکەکانی نەرمای قاچ گرژ دەکات. یارمەتیدەرە لە گەڕانەوەی خوێن. جێبەجێکردنی ڕاهێنانەکانی ماسولکەی ڕان ماسولکەکانی قاچی سەرەوە گرژ دەکات. جوولەی ئەژنۆ دابین دەکات، گەڕانەوەی خوێن بۆ دڵ باشتر دەکات بەرزکردنەوەی قاچ دەبێتە هۆی زیادکردنی گرژبوون و خاوبوونەوەی ماسولکەکانی ڕان زیادکردنی جوولەی سمت و ئەژنۆ بە هێشتنەوەی بە ڕێکی و نووشتانەوەی جومگەکانی سمت و ئەژنۆ. دووبارەکردنەوەی زنجیرە ڕاهێنانەکان دەبێتە هۆی بەهێزکردنی فێربوون. جێبەجێکردنی ڕاهێنانەکان بە شێوەی ڕۆژانە دەبێتە هۆی گەشەکردنی زنجیرەی ڕاهێنانەکان سەربەستە لە ڕاهێنانی قاچ، سوڕاندنەوە، ڕاهێنانی قووڵ، کۆکین ڕاهێنان کردن پێش کۆکین دەبێتە هۆی زیادکردنی توانای گواستنەوەی دەردراوەکان کە ئەمەش دەبێتە هۆی دەرکردن و پاکردنەوەی
١٢-چاودێری نەخۆش بکە کە هەموو ڕاهێنانەکان بە شێوەیەکی سەربەخۆ ئەنجام دەدات.	بەخسـاندنی دەرفەت بۆڕاهێنان و گەڕانەوە و پیشاندانی ڕاهێنانەکان. دڵنیابەرەوە لەوەی نەخۆش فێری تەکنیکی دروست بووە
١٣- هەڵسەنگاندنی فراوان بۆ بوونی سنگی نەخۆش.	بۆ دیاریکردنی مەودای کشانی سییەکان
١٤- گوێگرتن لە سییەکانی نەخۆش.	دەنگی هەناسە دەبێتە هۆی ئاشکرا کردنی ئەگەر بۆری هەوا پاک بێت
١٥-بە نەرمی دەست لە پشتی قاچ بدە بۆ سووربوونەوە، گەرمی، نەرمی. هەڵسەنگاندنی لێدانی پێیەکان.	لە نەبوونی نیشانەکان و لێدانی ئاسایی زۆربەی کات ئاماژە بە نەبوونی خوێن مەیین دەکات لە خوێن هێنەرەکان

تۆمارکردن و ڕاپۆرتکردن:

- تۆمارکردنی دۆزینەوەکانی هەڵسەنگاندنی جەستە لە ڕاپۆرتێکدا یان لە پەڕی هێڵکاریدا
- تۆمارکردن و ڕاپۆرتکردنی هەر ئاڵۆزییەک کە وەرگیراوە.
- تۆمارکردنی تێبینییەکانی پەرستار و تۆماری تەندروستی ئەلکترۆنی(EHR) ئەو ڕاهێنانانەی کە تۆ پیشانی نەخۆشت داوە یان نەخۆش بە شێوەیەکی سەربەخۆ ئەنجامی بدات
- ڕاپۆرتکردن بۆ پەرستاری گوێحاو لە گۆڕینی داهاتوودا لە هەبوونی هەر کێشەیەک کە نەخۆش هەیەتی لەکاتی جێبەجێکردنی ڕاهێنانەکان.

بەشی بیست و چوارەم

زاراوەی زانستی

زاراوەی زانستی

وشە	وشە
Antiseptic	ماددەیەکە بەکاردێت بۆ لەناوبردنی زیندەوەرە وردبینەکان کە لەسەر زیندەوەران نیشتەجێن
Anxiety	بریتیە لە هەستکردن بە دڵەڕاوکێ و ترس و زۆر بیرکردنەوە
Anemia	حاڵەتێکە کە خوێن بڕی تەواو لە خڕۆکە سوورەکانی تێدا نییە کە بتوانێت ئۆکسجینی پێویست بگوازێتەوە بۆ شانەکانی لەش
American heart association (AHA)	ڕێکخراوێکی ناڕێگایییە لە ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا کە گرنگیدەدات بە لێکۆڵینەوەی پزیشکی لەسەر دڵ و موولوولەکانی خوێن، وە هۆشیارکردنەوەی بەکارهێنەران بۆ ژیانێکی تەندروست
Anesthesia	کردارێکە بۆ بەکارهێنانی ئەو جۆرە دەرمانانەی کە توانای هەستکردن بە ئازار کەمدەکەنەوە
Appendicitis	بریتییە لە هەوکردنی ڕیخۆڵە کوێرە
Alkalosis	حاڵەتێکە کە پەیوەستە بە ترشێتی
Aetiology	ڕاستێکە لێکۆڵینەوە لە هۆکار و بنچینەی نەخۆشیەکە و کاریگەریەکانی دەکات، بۆ زیاتر تێگەیشتن لە کاریگەری جینی و سروشتیە جیاوازەکان کە بە هۆکاری نەخۆشی دادەنرێن
Antibiotics	بریتییە لە ماددەیەك یان گیراوەیەك کە دەبێتە هۆی لەناوبردن یان ڕاگرتنی گەشەی زیندەوەرە وردبینەکان
ACS	بریتییە لە بەرزبوونەوەی پەستانی ناو سک و دەبێتە هۆی لاوازبوون یان لەکارکەوتنی یەکێک لە (mmhgزیاتر لە ۲۰) ئەندامەکان
Accu-check III	جۆرێکە لە ئامێری پێوانی شەکرە
Acidemia	بریتییە لە زیادبوونی خەستی ئایۆنی هایدرۆجین لەخوێندا و کەمبوونەوەی PH
Acrolein	سادەترین ئەلدیهایدی ناتێر (پێکهاتەیەکی کیمیایە)
Aldehyde	‎–C(H)=O لە کیمیادا، پێکهاتەیەکی ئەندامیە کە ئەمە پێکهاتەکەیەتی
Alveolar	سکڵدانۆچکەیی
Analgesic	ئازارشکێن، بۆ دەرمان بەکار دێت
Aseptic	خاوێن لە هەر جۆرە زیندەوەرێکی دەرەکی وەک بەکتریا، مشەخۆر و ڤایرۆسەکان
Auto mmune	کاردانەوەی خۆیی(خودی) خڕۆکەسپیەکانی خوێن دژ بە جەستەی خۆمان

Acidic urine	بەرزی ڕێژەی ترشی میز
Alkaline urine	بەرزی ڕێژەی تفتی میز
Anticoagulation	چارەسەرکردن بە بەکارهێنانی دەرمانی دژە مەین بۆ کەم کردنەوەی مەترسی دروست بوونی کلۆتی خوێن
Antimicrobial agents	وردبینەکان و ڕێگەگرتن پێکهاتەی کیمیایە بەکاردێت بۆ لەناوبردنی زیندەوەرە لە گەشەکردنیان.
Antiseptic swabs	سوابێکە بەکاردێت بۆ پاکردنەوەی برین و بەکارهێنانی لە فریاگوزاری سەرەتای
Anuria	واتە نەبوونی میز
Anaphylactic shock	کاردانەوەیەکی توند و تەواوی جەستەیە بەرامبەر ئەو ماددە کیمیایانەی دەبێتە هۆدروست بوونی هەستیاری لە جەستەدا، نەچوونی ئۆکسجینی پێویست بۆ خانەکانی لەش
Anticonvulsants	بر یتیە لە جۆرێك لە گرووپی دەرمان کە بەکاردەهێنرێت بۆ ڕێگری کردن و گرژبوونی ماسوولکە راوەس تاندنی
Antecubital	وشەیەکی زانستی لەش زانیە کە ئاماژە بەو بەشە سێگۆشەیە چاڵە دەکات جوومگەی ئان یشك لە نێوان ئێسکی بازو و ئێسکی باسکدا بوونی کە لە هەیە
Avascular	بە واتای برێکی کەم یاخوود نەبوونی لولەکانی خوێن دێت
Antihistamine	پۆلێکە لە گرووپی دەرمانە باوەکان بەکاردەهێنرێت بۆ چارەسەر کردنی هەسیاری نیشانەکانی
Anterolateral	ئەم ووشەیە زیاتر لە زانستی لەش زانیدا بەکاردەهێنرێت بە واتای لە پێشەوە ناوەڕاست و دور لە هێڵی یان لە بەردەم
Abrasion	مەبەست لە توێژاڵی چینی سەرەوەی پێستە کە توشی برینداری و خوێن بەربوون دەبێت
(aVR)	بریتیە لەو نیشانە کارەبایە پۆزێتڤانەی کە لە بەشی شانی ڕاستەوە دێن
aVL	بریتیە لەو نیشانە کارەبایە پۆزێتڤانەی کە لە بەشی شانی چەپەوە دێن
aVF	بریتیە لەو نیشانە کارەباییە پۆزێتڤانەی کە لە هەردوو قاچەکانەوە دێن
AV node	گرێی گوێچکەلەسکۆلە بریتیە لە گورزەیەك لەو خانە کارەباییانە کە بەرپرسن لە ڕێکخستنی پەیوەندی چالاکی کارەبای سکۆلەکان و گوێچکەلەکان
Arrhythmia	ناتەواوی لە لێدانی دڵدا . کاتێك ڕوودەدات کە نیشانە کارەبایەکانی دڵ بە تەواوی لێدانەکانی دڵ ڕێك ناخەن
Anticipated	بە واتای کاتی پێشبینی کراو دێت، یان ڕوودانی شتێك پێش کاتی دیاریکراو
Atrioventricular nodal reentrant tachycardia (AVNRT)	جۆرێکە لە لێدانی دڵ بە خێراییەکی زۆری نائاسایی
Atrioventricular reentrant tachycardia (AVRT)	جۆرێکە لە لێدانی دڵ بە خێراییەکی زۆری نائاسایی
Anastomosis	نەشتەرگەری پێکەوەلکانی دوو پێکهاتەدا

Aetiology	زانستی زانینی هۆیەکانی نەخۆشی
Autolytic debridement	کرداری دووبارە دروستبوونەوە و چوونەوە باری ئاسایی شانەکانە ە ڕێگەی ئەنزیمی خودی لەشمانەوە
Amorphous hydrogel	جۆرێکی مەلهەمە بۆ شیدار ڕاگرتنی برین بەکاردێ
Abduction	ڕاکێشان دوور لە تەوەرەی لەش
Apnea	هەناسەبڕانی کاتی
Amyotrophic Lateral Sclerosis) ALS(	ڕەقبوونی خانەکانی دەمار لە مێشکدا
Auscultate	تاقیکردنەوەی سنگ و دل بەگوێ لێگرتنیان بە بیستۆك
ACLC	پشتگیری لێدانی دل پێشکەوتوو، پشتگیری ژیانی دل و دەماری پێشکەوتوو، کە زۆربەی کات بە نامەی "ACLS" ئاماژەی پێ دەکرێت، ئاماژە بە کۆمەڵێک ڕێنمایی کلینیکی دەکات بۆ چارەسەری بەپەلە و دەرکەوتووی ترس لە ژیان.
Asystole	ناتەواوی کرژبوونی سکۆڵە
Apron	بەروانکە
American Society of Anesthesiologists (ASA)	کۆمەڵگای ئەمریکیی ئەنستیسیۆلۆجیستەکان کۆمەڵەیەکی پەروەردەیی و توێژینەوەی زانستیی و پزیشکییە کە بۆ بەرزکردنەوەی پێوەرەکانی ڕاهێنانی پزیشکیی بێهۆشی و باشترکردنی نەخۆشەکان ڕێکخراوە
Apnea	بریتییە لە وەستانی هەناسە یان هەناسەبڕانی کاتی
Analgesic	ئەو دەرمانانەن بەکاردێن بۆ کەمکردنەوەی ئازار
Antiemetic	ئەو دەرمانانەن بەکاردێن بۆ ڕێگریکردن لە ئێڵنجدان و ڕشانەوە
Airborne infection isolation room (AIIR)	ژوورێکە دیزاین کراوە بۆ ئەو نەخۆشانەی کە نەخۆشی سیلیان هەیە. بۆ ڕێگریکردن لە بڵاوبونەوەی زیندەوەرە وردەکان
Antimicrobial	جۆرێکی دەرمانە کە زیندەوەرە وردەکان دەکوژێت بەتایبەت بەکتریا. وە ڕێگر دەبێت لە گەشەکردنیان
Anger	حاڵەتێکی دەروونیە کە کەسەکە زۆر تووڕە دەبێت
Bradycardia	بریتیە لە نزمبوونەوەی ڕێژەی لێدانی دڵ
Bl ster	کۆبونەوەی ئاوە لەژێر پێست کە وەک تۆق دەردەکەوێ و ئازاربەخشە

Bronchoconstriction	تەسکبوونەوەی بۆریچکەکانی هەوا
Browder method	رێگایەکە بەکاردێت بۆ پێوانی رێژەی سووتاوی جەستە
Buccal mucosa	چینێکی تەنکە لە روکەشەشانە لە گوپ یان لە پشتی لێوەکاندا لەناو دەم کە دەلکێت بە پوک و ددانەکانەوە
Burn-shock	توشبوونی کەسەکەیە بە شۆک بەهۆی سووتانەوە
Bacterial flora	کۆمەڵەی جۆرەکانی بەکتریایە لە لاشەدا
Bicarbonate (HCO3)	ماددەیەکە پێی دەوترێت تفت کە لەش پێویستیەتی لە یارمەتی دانی راگرتنی pHهاوسەنگی ترشی ئاسای
Bifurcation	دابەشکردنی شتێک بۆ دوو بەش
Butterfly adhesive strips	باندجی پێچراوە بەکاردێت بۆ پێچانی برینی بچووک و کەم
Buttocks	دوو شانەی ئەستووری ماسولکە گەورەن کە سمت پێک دێنن
Biphasic waveform	شێوەیەکی شەپۆلیە کە هەستێک ئەمێری هاوسەنگکردنی لیدانی دڵ بەدیار دەکەوێ کە وزە لە دوو قۆناغدا بەتاڵ دەکاتەوە (یەکەم پۆزەتیڤ ، پاشان نێگەتیڤ)
Broselow tape	جۆرێکە لە شیت یاخود کاغەزێک کە هەندێک رەنگی لەسەر تۆمار کراوە بۆ پیوانی درێژی یاخود باڵای منداڵ بەکار دێت
Bruising	شین بوونەوە
Bls	پشتگیری ژیانی بنچینەیی بە جۆرەها کرداری فریاگوزاری پێناسە دەکرێت بۆ یارمەتیدان لە مانەوەی دەستبەجێی نەخۆشێک، لەوانە ژیانەوەی دڵ و کۆنترۆڵی خوێنبەربوون
Bronchi	بۆریی هەوا
Bronchus	دوو لقەکەی بۆری هەوا
Brisk pulsatile reflux	بەرزبوونەوەی خێرایە لە خوێنبەری سەرەکیی مل و خێرای روودانی سەکتە
Benodryl	بریتیە لە رەچەتەی دەرمانی پزیشکی کە بەکاردەهێنرێت بۆ چارەسەری هەستیاری وەلامدانەوەی
Body mass index (BMI)	بیردۆزێکی پیوانەی بیرکاریە بەکاردەهێنرێت بۆ پێوانەکردنی کێش و باڵ لە لێکدانی کێش و بەرزی کەسەکەوە رێگەی
Bruising	بریتیە لە برینداربوونی خانەکانی پێست وتێکشکانی دەزوولە ملولە خوێنیەکان و دزەکردنی خرۆکەسورەکانی خوێن
Blurred vision	جۆرێکە لە نەخۆشیەکانی چاو کە دەبێتە هۆی ئەوەی کەسەکە بە باشی نەبینێت
Bony orbit	بریتیە لە بۆشاییەك کە لە سەردا هەیە یان بۆشاییەکە لە ئێسك کە چاوی تێدا جێگیر کراوە

Bony prominence	ئەم بەشەی ئێسك نزیکە لە ڕووی پیست و ئەگەری پەستان وبرینداربوونی زۆرە وەك لە بەشەکانی دیکەی ئێسك
Blinking	بە واتای داخستنی پێلوی چاو دێت بە شێوازێکی خێرا
BMI	پەڕەیەکە دەستمان دەکەوێت بە دابەشکردنی بارستایی کەسەکە لەسەر بالای بە مەتر دووجا
Beta blockers	گروپێکی دەرمانە بەکاردێت بۆ ڕێکخستن و چارەسەر کردنی ناتەواوی ڕیتمی لێدانی دڵ
Bronchospasm	بریتیە لە گرژبوونی بۆریچکە هەوایەکان. کە وا دەکات کەسەکە بە قورسی هەناسە بدات
Bronchitis	هەوکردنی ناوپۆشی بۆریچکەکانی سییە
Chest X-ray	بریتیە لە وێنەگرتنی سنگ بە بەکارهێنانی تیشك، بۆ ئەو حالەتانەی کە کێشەیەك لە سینگ و دەورووبەری هەبێت
Capnography	بریتیە لە پێوانەکردنی دوانە ئۆکسیدی کاربۆن لە کاتی هەناسە دانەوە
Central venous pressure (CVP)	.بریتیە لە پەستانی خوێن لە "ڤینا کاڤا" لە نزیك گوێچکەلەی ڕاست لە دڵ
Carbon monoxide(CO)	یەکە ئۆکسیدی کاربۆن
carboxyhemoglobin	هیمۆگلۆبینی تێر بە یەکەئۆکسیدی کاربۆن
Cardiovascular	دڵ و بۆریەکانی خوێن
Catecolamime	هۆرمۆنێکە کەلەلایەن ڕژێنی ئەدرینالەوە دەردەدرێت
Chill	موچڕکە
Chlorhexidine	ماددەیەکە بۆ خاوێنکردنەوەی پێستی نەخۆش لەکاتی نەشتەرگەری و خاوێنکردنەوەی دەست بەکار دێت، یاخوود بۆ پاککردنەوەی ئامێرە پزیشکیەکان
Coagulation	مەیاندن(خوێن)
Contamination	پیس بوون بە زیندەوەرەکانی وەک بەکتریا و ڤایرۆسەکان
CKD-V dialysis	بریتیە لە قۆناغی پێنجەمی نەخۆشی گورچیلە. وە لەکار کەوتنی گورچیلەکانی لێ دەکەوێتەوە
Coronary artery disease	نەخۆشی بۆریەکانی دل
Cyanide	بریتی گەدە یاخوود ریخۆلە کە بەهۆی سترێسەوە دروست دەبێ
Center for disease control and prevention (CDC)	ئاژانسی تەندروستی گشتی نەتەوەیی ویلایەتە یەکگرتووەکانە.

Chemotherapy	چارەسەری نەخۆشییە بە بەکارهێنانی ماددە کیمیاییەکان
Chest auscultat on	بەکارهێنانی بیستۆک بۆ گوێگرتن لە سیستەمی هەناسەدانی نەخۆش ولێکدانەوەی دەنگی سییەکان.
Chlorhexidine	پێکهاتەیەکی دژە بەکتریایە بەکاردێت بۆخاوێن کردنەوەی پێست لە دوای برینداربوون یان پێش دەرزی لێدان.
Chronic obstructive pulmonary disease (COPD)	نەخۆشیەکە کە دەبێتە هۆی داخستنی بۆری هەواو کێشەی پەیوەندیدار بە هەناسەدان
Coal dust	حۆڵی خەڵوزە کە وەک تۆز وایە دروست دەبێت لە کاتی وردکردنی خەڵوز.
Contraindications	بارودۆخێکی دیاری کراوە کە نابێت دەرمان، کرداری پزیشکی، یان نەشتەرگەری بکرێت چونکە دەبێتە هۆی زیان گەیاندن بە نەخۆشەکە.
Corneum	چینی دەرەوەی پێست
Cuffed ETT	وا دیزاین کراوە وەک دروستبووی بەربەستێک لەبۆری هەوا بۆ ئەوەی هەوا بە دەرەوەی تیوبەکاندا تێپەر نەبێت
Crystalloid	بەکاردێ لە کاتێکدا بۆ کۆنترلکردنەوەی شلەکانی لەش لە کاتی وەک وشکبوونەوە یاخود خوێنبەربوون
Comorbidities	هەبووی چەن نەخۆشییەکە لەیەک کاتدا
Contract on	چوونەوەیەک و کەمبوونەوەی قەبارە یان درێژی
Capillary refill time	کردارێکە بە پەستان خستنە سەر ناوچەیەک و پاشان لابردن بۆ زانینی کاتی پڕبکراو لە گەڕانەوەی رەنگی پێستەکە بۆ رەنگی ئاسایی خۆی
Calloused wound	جۆرێکە لە برین کە وشکە و رەق دەبێت و ئازاری نیە
Cervical mucus	شلەیەکە لە ناوپۆشی منداڵداندا دروست دەبێت
Cervical spine	(ناوچەی مل) لە حەوت ئێسک پێک دێت (بڕبڕەc7-c1)، کە لە یەک جیا دەکرێنەوە بە خەپلەی نێوان بڕبڕەکان . ئەم خەپلانە ڕێگە بە بڕبڕەکان دەدەن بە ئازادی بجوڵێن لە کاتی چالاکیدا کار بکەن.
Cervica. collar	تەوق مل، کە بە باڵیشتی ملیش ناسراوە، ئامێرێکی پزیشکییە کە بۆ پشتگیری ملی کەسێک بەکاردێت.
Cardiopulmonary	پەیوەند بە دڵ و سییەوە
Cephalic	تایبەتی یە بە سەر یا مێشك
Chlorhexidine	دەرمانێکی دژە پیسکەرە بۆ پست بەکاردێت پێش نەشتەرگەری
Chevron method	رێگای شیڤرۆن بڕواو بینین و مەبەست و بەهاکانمان بۆ روون دەکاتەوە.
Cardiac dysrhythmias	تێکچوونی لێدانی دڵ

CPR	کرێ ریکی فریاگوزاری ژیانە کە ئەنجام دەدرێت کاتێک دل لە لێدان دەوەستێت
Cardiac arrest	وەستانی دڵ حاڵەتێکی سەختی دڵە. دڵ لە لێدان دەوەستێت هەروەها بە مردنی لەناکاوی دڵ ناسراوە لێدانی دڵت بە هێزی کارەبایی کۆنترۆڵ دەکرێت
Cyanosis	شین هەڵگەڕانی پێست شین هەڵگەڕان لەبەر کەمی ئۆکسجین لە خوێندا
Carotid	خوێنبەری سەرەکیی ملە
Canthus	بریتیە لە هەر دوو گۆشەی چاو کە لە ئەنجامی بە یەك گەیشتنی هەردوو بەشی سەر و خواری پێلوی چاو دروست دەبێت
Cerumen	مۆمی گوێ بریتیە لەو ماددەی گوێیەکان دەری دەدەن
Co morbidity	بریتییە لە دەرکەوتنی چەند نیشانەیەک یان چەند نەخۆشیەکی دیکە لە هەمان نەخۆشدا
Chest X-ray (CXR)	بریتیە لە بەکارهێنانی بەشێکی کەم لە تیشک بۆ دروستکردنی ڕەسمێکی ڕەش و سپی بۆ بینینی ئەندامەکانی ئەواوە
Chickenpox	دڕکەومێکوتە
Crystalloid fluids	ئەم جۆرە شلەیە کانزا خوێیەکانی تێدایە لەگەڵ هەندێ لە ماددە بچووک کە لە ئاودا دەتوێتەوە. نمونەش بۆ ئەمە نۆرماڵ سەلاین ٠.٩ ٪
Cardiac output (CO)	بریتیە لە ژمارەی لێدانی دڵ لە یەک خولەکدا
Computed tomography (CT)	بریتە لە ڕەوانەکردنی تیشکی ئێکس بۆ ناو جەستە جا بۆ دروستکردنی ڕەسم بێت یاخود دەستنیشانکردنی نەخۆشی بێت
Cloudy cerebrospinal fluid (CSF)	ئەو شلەیەی کە لەناو مێشک و دڕکە پەتک هەیە ئەگەر ڕەساسیەکی کاڵ یاخود ڕەنگی وەک هەور وابوو ئەمە ئەوامان بۆ دەردەخات کە خڕۆکە سپیەکان یان پرۆتین لێرەدا کۆلەکە بووە
Candida albicans	هەوکردنێکە بەهۆی کەڕووەوە ڕودەدات. زیاتر دەم و پێست و زێ دەگرێتەوە
Crackles	ئەو دەنگەیە کە لە سیپەکانەوە دەبیسترێت بەهۆی شلەوەیە لە بۆریچکەکانی ڕێڕەوی هەناسەدان
Diarrhea	حاڵەتێکە کە تێیدا پیسایی هەناو بە شێوەیەکی بەردەوەم دەردەکرێت، وە لە شێوەی شلە دەبێت
Dialysis	کردارێکە بۆ لابردنی پیسایی و شلەی زیاد لەناو خوێن کاتێك گورچیلەکان بە تەواوی کردارەکانیان جێبەجێ ناکەن

Dermis	بریتیە لە چینێك لە بەستەرەشانە کە دەکەوێتە نێوان بەشی دەرەوەی پێست وە بەشی ژێرەوەی شانەکانی پێست
Dyspnea	دەستەواژەیەکی پزیشکیە کە پەیوەستە بە تەنگی هەناسەدان
Dysthymia	شێوەیەکە لە شێوەکانی پەستبوون و نورەیی درێژخایەن
Denaturation	پرۆسەی گۆڕینی پێکهاتەیەکی پرۆتینە
Depigmentation	کەمبونەوەی رەنگی پێست، قژ و چاو
Devitalized tissue	قژ قر بوون یاخوود جیابونەوەی شانەیەک(نم/پێست)
Disruption	دەمکردنەوەی برین
Duodenal erosion	داخورانی ناوپۆشی ریخۆلە(سێیەکی سەرەتای ریخۆلە)
Deflation	دەرکردن یان بەتالکردنەوەی هەوایە لە ناو شتێک
Deteriorate	لاواری و خراپ بوونی بارودۆخی نەخۆش
Diabetic Mellitus	نەخۆشیەکە کە لاشە بەتەواوی توانای بەرهەم هێنان و کاردانەوەی ئاسای نییە بۆ ئەنسولین
Diuresis	کردنی میزێکی زۆر
Dysuria	هەبوونی ئازار لە کاتی میزکردن
Dextrose	بەکاردێ لەکاتێکدا کە بری شەکر لە خوێندا زۆر کەم بێت
Debridement	لابردنی بەش یاخود پێستە مردووەکەی بەشی سەرەوەی لەسەر برین
Diabetic foot ulcer	دروستبوونە برینە لە پێیەکان لەو کەسانەی توشبوونی شەکرەن بە هۆی شەکرەوە
Dorsiflection	کردەی بەرەوپشتەوە جووڵاندن، بەپشتدا شکاندنەوە
Dizziness	گێژبوون هەستکردن بە سەر گێژخواردن
Dorsal	پەیوەند بەپشتەوە
Dilated pupils	ناوەندی رەشی چاوە کاتێک لە ئاسایی گەورەتر بێت
Defibrillation	بەکارهێنانی شۆکی کارەبایی بۆ وەستاندنی فرینی ماسولکەی دل
Diabetic ketoacidosis (DKA)	نائەواویەکی نەخۆشی شەکرەیە ،کاتێک جەستە ناتوانێت ئەنسولینی تەواو بەرهەم بهێنێت
Devitalized tissue	بریتیە لە خانە و شانەی مردوو کە ئەبێ چارەسەر بکرێت پێویست و الیبریت بۆ ئەوەی خانەی دیکە دووبارە جێگەی دەکات ئامکریەوە بگرنتەوە

Dorsal recumbent position	مەبەست لە شێوازی مانەوەی نەخۆشە لەسەر چ ڕوویەك, لێرەدا ئەم وشەیە بە واتای ئەوە دێت کە نەخۆش دەبێت لەسەر پشت و بە شێوەیەکی تەخت پاڵبکەوێت وە گۆشەیەك لە ژێر سەری دابنرێت
Diaphoretic	وشەیەکی پزیشکییە بە کاردەهێنرێت بۆ پەسنە کردنی دەردانی ئارەق بە ئاسای زیاد لە ڕادەی پێویست شێو ڕێکی ب
Deltoid	ماسولکەیەکی نزیك سێگۆشەییە، لە ئێسکی چەلەمەوە بەسەر شاندا درێژ بەشی سەرەوەی ئێسکی بازوو دەبێتەوە تا دەگاتە
Diphenhydramine	بریتیە لە گروپێك لە دەرمان کە بەکاردەهێنرێت بۆ کەمکردنەوەی نیشانەکانی تەنگەنەفەسی و تای بەرز وە نیشانەکانی بریتین لە زیپکە هەستیاری و وپەڵەی سوور و خوراندن و فرمێسکی زۆر
Dyspnea	بریتییە لە کورتی هەناسەدان
Delirium	بریتییە لە تێکچوونی توانا مێشکیەکان لە ئەنجامدا دەبێتە هۆی تێکچوون لە بیرکردنەوەدا و کەمبوونەوەی ئاگایی لێ دەکەوێتەوە
Diaphragmatic	ڕاهێنانانێکی هەناسەدانە کە یارمەتیدەرە لە بەهێزکردنی ناوپەنچنک
Dorsal	پاڵکەوتنە لەسەر پشت. پێی نەخۆشەکە جێگیر دەبێ بە زەوییەکە یاخود سیسەمەکە لەگەڵ بەرزکردنەوەی کەمێک لە ئەژنۆکانی
Diphtheria	نەخۆشیەکی مەترسیدارە کە هۆکارەکەی بەکتریایە. کە دەبێتە هۆی قورسی لە هەناسەدان، وەستانی دڵ، ئیفلیجی و مردن.
D5W	موغەریەکە بەکاردێت بۆ چارەسەری کەمی ڕێژەی شەکر لە خوێندا
Dextrose	ئەم جۆرە موعەریە بەکاردێت بۆ چارەسەری کەمی ڕێژەی شەکر لە خوێندا و هەروەها دابینکردنی شلەی پێویست بۆ جەستە (بۆ ئەو کەسانەی بەتها ڕێژەی ئاو لە جەستەیاندا کەمی کردەوە نەک ڕێژەی ئیلکترۆلایت)
Epidermis	چینی دەرەوەی پێستە
Epigastrium	بەشی ناوەند و سەرووی سکە
Epinephrine	هۆرمۆن و گەیێنەرێکی دەمارییە بەکاردێت بۆ چارەسەرکردنی هەستیاری، وە ڕێکخستنی لێدانی دڵ
Endoscopy	کردارێکی پزیشکیە بەکاردێت بۆ بینینی بەشەکانی ناوەوەی لەش
E. coli	.جۆرێکە لە بەکتریا کە بەشێوەیەکی ئاسایی لە ڕیخۆڵەدا بوونی هەیە
Endocrine disorder	نەخۆشی کوێرەرژێنەکان
Epithelium	رووکەشەشانە

Escharotomy	برینیە لە برینی پێست بەشێوەیەکی هێڵی لەکاتی سووتاندا و بارمەتی هێشتنەوەی پێست و پێکەچوونی دەدات
Evaporation	بەهەڵم بوون
Encrustation	توێکڵ یان رووپۆشێکی رەق
Enteral nutrition (EN)	بریتییە لە پێدانی خواردن یان دەرمان لە رێگەی گەرووی مرۆڤەوە.
Enuresis	توانای نەبوونی کۆنترۆڵ کردنی میز کردن
Epilepsy	نەخۆشییەکی سیستەمی ناوەندە دەمارە کە چالاکی مێشک نائاسای دەبێت
Eustachian	بۆرییەکی رەقە کە گوێچکەی ناوەند دەبەستێتەوە لەگەڵ گەروو پاڵەپەستۆی هەوا یەکسان دەکات لە هەردوو لای پەردەی گوێ.
Electrolyte	ئەو ناوەندەیە کە ئایۆنەکان لە خۆ دەگرێت گرنیگ ترینیشیان بریتییە لە سۆدیۆم، پۆتاسیۆم و کلۆرید
Epidural	بەنجێکی لۆکاڵە کە دەدرێت لە خوارەوەی پشت لە دەوری درکە پەتک
Emphysema	رەوشێکی سییەکانە کە دەبێتە هۆی هەناسەدانی کورت
Enterohemorrhagic	بەکتریای ئیکۆلی ژەهرێک دروست دەکات کە زیان بە ناوپۆشی ریخۆڵە باریکە دەگەیەنێت کە دەبێتە هۆی سک چوونێکی خوێناوی
ECF	ئەو شلەیە کە لە دەرەوەی خانەدا هەیە
Early Goal-directed Therapy	چارەسەر و چاودێری زۆر وردە بۆ ئەو کەسانەی توشی شۆک بوون بەهۆی د بەزینی پەستانی خوێنیان
EGDT	بریتیە لە چاودێری کردنی نەخۆشەکە بۆ ماوەی ٦ کاتژمێر لە ژووری بەشی فریاکەوتندا کە چاودێری سوڕی خوێنی کەسەکە و دابینکردنی ئۆکسجینی تەواو لە خۆ دەگرێت
Endotrachial drug administration (ET)	پێدانی دەرمانە لەرێگەی نێوی بۆری هەواوە
Epithelialisation	کرداری چاکبونەوەی ناوچەی زامدارە و دروستبوونەوەی پێستی زیندوو داپۆشەری نوێ
Exudate	دەردراو، یاخود دزەکردنی شلەیە لە ناوچەیەکەوە بۆ ناوچەیەکی دیکە زۆر کات لا ناو خوێنەوە بۆ شانەکان
Exudate	بریتیە لە بارستای کۆمەڵێک لە خانەکان و شلەکان کە دەچێتە ناو خوێنبەرەکان یان ئەندامێک بە تایبەتی لە هەوکردندا. شلە کە لە ناو دەمارەکانی خوێنەوە دزە دەکات بۆ ناو شانەی نزیک.
Extension	راکێشان بۆ خستنەوە جێ و گرتنەوەي لە جێچوون یا شکاوي
E d	ئامێرێکە بۆ چاودێریکردن و کۆنترۆڵکردنی ئەوشلانە بەکار دێت کە لەرێی خوێنهێنەرەکانەوە دەدرێت

Endotracheal tube (ETT)	بریتیە لە بۆری هەناسەدان دەکات کە لە ڕێگەی چوونە ناوەوەی بە بۆری هەوادا
Endobronchial	نێوان بۆری هەوا
Extubate	لابردنی هەر بۆرییەک لە بەشی ناوەوە
Emergency medical service (EMS)	خزمەتگوزاری پزیشکی لەناکاو ،خزمەتگوزاریەکە کە چاودێری و گواستنەوەی نەخۆش لە دەرەوەی نەخۆشخانە بۆ چاودێری یەکلاکەرەوە، بۆ ئەو نەخۆشانەی کە نەخۆشی و برینداریان هەیە کە نەخۆشەکە پێی وایە حاڵەتی فریاکەوتنی پزیشکی پێویستە .
Eczema	بریتیە لە دیاردەیەك کە پێستی لەش سوردەبێتەوە و بەردەوام دەبێتە هۆی خوراندن ئەم دیاردەیە زیاتر لە منداڵدا ڕوودەدات بەڵام دەگونجێت لە هەر کاتێکی تەمەندا بێت ڕوویدات
Ear Irrigations	کردارێکە دەکرێت بۆ لابردنی ئەو ماددەی گوێچکە بەرهەمی دەهێنێت کە پێی دەوترێت مۆمی گوێ
Emesis	کردارێکە یان نموونەیەکە لە ڕشانەوە
Eardrum	تەپڵە پەردە ئەو بەشەیە کە گوێی دەرەوە جیا دەکاتەوە لە گوێی ناوەڕاست
External anal sphincter	مەبەست لە لووسە ماسوولکەی دەرەوەی دەرچەی کۆمە
Fibrinogen	جۆرێکە لە پرۆتین لەناو خوێندا کە یارمەتی مەیاندنی خوێن دەدات
Fatty acid	پێکهاتەیەکی گرنگی چەورییە
FiO2	چڕی ئۆکسجینە لە تێکەڵەی گازدا
Fowler's position	شێوەیەکە لە شێوەکانی پاڵکەوتنی نەخۆش بە نزیکەی ٤٥ بۆ ٦٠ پلەیە ئەم شێوازە عادەتەن بۆ نەشتەرگەری دەمارەکان و قوڵ و شان بەکاردێت
Flowmeter	ئامێرێکە بۆ پێوانەکردنی خێرای ئیشوی شل
Flexion	کرداری چەماندنەوە یان نوشتانەوە ، بەتایبەتی چەمانەوەی ئەندامێک یان جومگەیەک.
FDA-approved	بریتیە لە داتای کاریگەری دەرمانەکان کە هەڵسەنگێندراوە و قبوڵ کراوە CDER لەلایەن سەنتەری توێژینەوەی زانستی و خەملاندنی دەرمانەکان
Fluid volume excess (FVE)	بەرزبوونەوەی نائاسایی ڕێژەی سوڕانی خوێن لە لەشدا
Femoral pulse	لێدانی دڵ لە خوێنبەری بنی ڕان(فیمۆراڵ)

Faecal specimens	بریتیە لە تاقیکردنەوەیەکی تاقیگەی بە وەرگرتنی نموونەیەك لە پیسای نەخۆش هەبوونی بەکتریا بە هەبوونی هەر وردە زیندەوەرێك بە واتای ئەوە دێت کەسەکە نەخۆشە
Foreskin	بریتیە لەو پێستەی کە بەشی سەرەوەی چووك دادەپۆشێت
Glucometer	ئامێرێکە بۆ پێوانی رێژەی شەکر لە خوێن
Gastrointestinal (GI)	بریتیە لە رێڕەوی کۆئەندامی هەرس کە لە دەم تاکو کۆم درێژدەبێتەوە
Glycosylated	کارلێکێکە کە گلایکۆسیل دەلکێت بە هایدرۆکسیل بۆ دروستکردنی گلایکۆکۆنجوگەیت گلایکۆکۆنجوگەیت گەردیلەیەکی کاربۆهایدرایتە کە دەلکێت بە پرۆتین یان چەوری کرداری گرنگ ئەنجام دەدەن لە جەستەدا وەک پەیوەندی نێوان خانەیەک بۆ خانەیەکی دیکە، کە یارمەتی دەرن لە گواستنەوەی شلە و ماددەکانی دیکە
Gastrocnemius muscles	ماسولکەکانی پوز
Gerontology	بریتییە لە زانستێک کە لە گەورەبوون و بەتەمەن بوونی مرۆیەکان دەکۆڵێتەوە هەر لە منداڵیەوە تا پیر بوون، لەسەر بەنەمای کۆمەڵایەتی، کلتور، لایەنی دەروونی، توانای فێربوون و بایۆلۆجی مرۆڤ
Gestational diabetes mellitus	شەکرەی کاتی دووگیانی
glomerular filtration rate (GFR)	کردارێکە بەکاردێت بۆ پێوانی رێژەی باش کارکردنی گورچیلەکان
Glottis	دووزەلەی(کونێکە لەناو قورگدا کە دەکەوێتە سەر بۆری هەوا
Glucose tolerance test	تێستێکە بەکاردێت بۆ پێوانی رێژەی شەکر کە دەچێتە ناو شانەکانی لەشمان(وەک ماسولکە و چەوریەکان
Glans penis	بەشی دەرەوەو کۆتای ئەندامی زاوزێی نێرینەیە
Granulation	کرداری چاکبوونەوەی برینە کە تیایدا خانەو شانەی نوێ دروست دەبنەوە
Genitalia	بریتیە لە ئەندامەکانی زاوزێ
Hyperglycemia	دەستەواژەیەکی پزیشکیە کە ئامازەیە بە بەرزبوونەوەی رێژەی شەکر لە خوێن
Hyperventilation	بریتیە لە هەناسەدانی قوڵ و خێرا
Hemiplegic	بریتیە لە بێهێزی، نەتوانینی کۆنترۆڵی لایەکی جەستە. ئەمیش بەهۆی زیان بەرکەوتنە بە مێشکەوە
Hypothermia	دەستەواژەیەکی پزیشکی کت و پڕە کاتێك روودەدات کە لەش رێژەی لەدەستدانی گەرمی زیاتر بێت لە رێژەی دروستکردنی گەرمی، کە ئەمەش دەبێتە هۆی دابەزینی پلەی گەرمی لەش بە شێوەیەکی ترسناك.

Hypovolemia	کەمبوونەوەی قەبارەی خوێنە لە کۆئەندامی دڵ و موولولەکانی خوێن
Hemoglobin	پرۆتینێکە لە خوێن کە ئۆکسجین هەڵدەگرێت وە دەیگوازێتەوە بۆ بەشە جیاوازەکانی لەش
Hyponatremia	حاڵەتێکە کە تێیدا ڕێژەی سۆدیۆم لە خوێن کەمدەبێتەوە
Hypokalemia	بریتییە لە دابەزینی ڕێژەی پۆتاسیۆم لە خوێن.
Histamine	ماددەیەکی کیمیاییە کە لە لەلایەن خڕۆکە سپیەکانی خوێنەوە دەردەدرێنە ناو ڕێڕەوی خوێن کاتێک سیستەمی بەرگری دژی هۆکارەکانی هەستیاری چاوەڕوانکرو بەرگری دەکەن
Hypoxia	حاڵەتێکە کە شانەکانی لەش ئۆکسجینی تەواوی دەست ناکەوێت بۆ پاراستنی هاوسەنگی پێویست
Hyperesthesia	حاڵەتێکە کە تێیدا زیادبوونێکی نائاسایی لە هەستیاری ڕوودەدات
Hydrotherapy	بریتییە لە بەکارهێنانی ئاو بۆ چارەسەرکردنی نەخۆشی یان پاراستنی تەندروستی
Hypoallergenic	دەستەواژەیەکی پزیشکیە ئاماژە بەو شتانە دەکات کە هەستیارییەکی کەمتریان تیا بەدی دەکرێت
Hypotension	کاتێک ڕوودەدات کە ڕێژەی پەستانی خوێن لە ڕێژەی ئاسایی کەمتردەبێت.
Homeostasis	کردارێکە بۆ ڕێگریکردن و ڕاوەستانی خوێن بەربوون
Hematuria	بریتییە لە بوونی خوێن لە میز
Hypoxaemia	بریتیە لە دابەزینی ڕێژەی ئۆکسجین لە خوێن
Hypercapnic	بریتییە لە کەڵەکەبوونی دوانە ئۆکسیدی کاربۆن لە ڕێڕەوی خوێن
Haematology	ئەو تایبەتمەندیەیە کە بەرپرسە لە دیاریکردن و بەڕێوبردنی گروپێکی فراوان لە تێکچوونە بێ زیان و زیانبەخشەکانی خانەکان سوور و سپی و پەڕەکانی خوێن و سیستەمی مەیین لە منداڵ و پێگەیشتووەکان
Haematocrit	تاقیکردنەوەیەکە بۆ پێوانی ڕێژەی خوێن کە لەخڕۆکەی سوور پێکدێت
Hyponatraemia	کاتێک ڕوودەدات کە ڕێژەی سۆدیۆم لە خوێن بە شێوەیەکی نا ئاسایی کەمدەکات
hypercoagulable	بریتییە لە زیادبوونی ویستی خوێن بۆ کلۆت بوون یان مەیین
Hepatitis A	A بریتییە لە هەوکردنی جگەر کە بەهۆی ڤایرۆسی هەوکردنی جگەر جۆری ڕوودەدات
Hypotonic	گیراوەیەکە کە بە ڕێژەیەکی کەمتر لە خوێن شلە و شەکر و خوێی تێدایە
Hypertonic	گیراوەیەکە کە بە ڕێژەیەکی زیاتر لە خوێن شلە و شەکر و خوێی تێدایە
Hypernatremia	دەستەواژەیەکی پزیشکیە بەکاردێت بۆ باسکردنی ڕێژەیەکی زۆر لە سۆدیۆم لە خوێن
Hypoalbuminemia	بریتییە لە کەمبوونەوەی ڕێژەی ئەلبۆمەن لە خوێن

Healthcare	سناى تەندروستى
Hematocrit	ڕێژەی خرۆکەسوورەکانی ناوخوێنە
Hemoconcentration	بریتییە لە زیاد بوون لە ڕێژەی خرۆکە سوورەکانی خوێن
Hemodynamic	چۆنیەتی جوولەی خوێن لەلەشدا
Hemolysis	تێکشکان و شیبونەوەی خرۆکەسوورەکانی خوێن
HbA1c test	تێستی شەکرەی سێ مانگی
Hoarseness	بریتییە لە گۆڕانی دەنگ بۆ سەوتێکی گر
Hips	ئەو بەشەی لەشە کە دەوری جەمگەی سمت دەدات
Humidifier	ئامێرێکە بۆ داپینکردن یان هێشتنەوەی شێداری
Hypercholesterolemia	بوونی ئاستی بەرزی پلازمای کۆلیسترۆل
Hydrocolloid dressing	د پۆشەری برین
Hydrofiber	جورێکی بەڕقە بۆ د پۆشینی برین بەکاردێ کە ماددەیەک لە پێکهاتەکەیدا هەیە یارمەتی روو تیماربوونی برنەکە دەدات
Heart failure	دلە کوتێ دڵ خوێنی پێویست بۆ بەشەکانی لەش ناتێرێت
Hypertonic saline (HS)	ئەم جۆرە موغەریە بەکاردێت بۆ زیادکردنی شلەی ناو خانەکان. وە هەروەها بەکاردێت بۆ چارەسەری کەمی سۆدیۆم لە خوێندا
Hazardous infectious waste	بریتیە لەو پاشەڕۆ و پاشماوانەی کە لەوانەیە ببنە هۆکاری نەخۆشی بۆ وە ئەو پاشەڕۆیانە دروست دەبن بەهۆی کاری چاودێری جەستەی مرۆڤ شوێنی چارەسەر کردنی نەخۆش تەندروستیەوە وەك نەخۆشخانە و
Hemorrhoids	بریتیە لە نەخۆشی مایەسیری، کە دەبێتە هۆی هەڵئاوسانی لوولەی خوێنبەرەکان لە دیواری ڕیخۆڵە و لە دیواری کۆمدا
Ischemia	حاڵەتێکە کە تێیدا ڕێگری دەکرێت لە دەربەڕینی خوێن یان کەمکردنەوەی، لە بەشێکی دیاریکراوی لەش
Isotonic solution	گیراوەیەکە کە هەمان خەستی خوێی هەیە، وەك خانە و خوێن
Intolerance	بریتییە لە نەتوانینی جەستە بۆ هەرسکردن و هەڵمژینی هەر یەک لە ماددە خۆراکیەکان یاخود لە دەرمانەکان
Immunosuppression	ئەو دەرمانانەن کە بەرگریە کۆئەندامی لەشمان هێور(لاواز) دەکاتەوە
Inhalation	هەڵمژین
Interstitial fluid	شلەی نێوان لولە خوێنیەکان و خانەکانە
Intravascular	ناو لولەکانی خوێن

Ionization	بریتیە لە وەرگرتن یاخوود لەدەستدانی ئەلیکترۆن
Isocyanate	گروپێکی کیمیاییە کە ئەمە شێوگەکەیانەR-N=C=O
Immunosuppression	بارودۆخێکی کاتی یان هەمیشەی لەکارکەوتنی سیستەمی بەرگری لەشە کە ئەمەش دەبێتە هۆی زیادکردنی مەترسی تووشبون بە نەخۆشی
Incision	بڕینی نەشتەرگەریە لەسەر پێست یان گۆشت
Intraoperative	لە کاتی نەشتەرگەریدا
Iodophors	تێکەڵەیەکە لە یۆد بۆ لە ناو بردنی ڤایرۆس بەکاردێت
Impetigo	هەوکردنی پێستە لە منداڵدا کە هۆکارەکەشی بەکتریایە
ICF	ئەو شلەیە کە لە ناو خانەدا هەیە
Intracranial pressure (ICP)	ئەو پەستانەیە کە دەکەوێتە سەر شانەکانی مێشک و کەلەی سەر
Intraosseous drug administration (IO)	پێدانی دەرمانە ڕاسەوخۆ بۆ مۆخی ئێسک
Intravenous drug administration (IV)	پێدانی دەرمان لەڕێگەی دەمارەوە
Incision	بڕین ، شەقکردن
Immobilize	ڕێگریکردنە لە جوڵە
Interphalangeal	نێوان گرێ پەنجەکان
Infiltration	هەر بارێکي نەخۆشي شانەکانە، بەهۆي بووني ماددەي نامۆوە تێیدا
Interclavicular	نێوان هەردوو چەلەمەکان
Idiosyncratic	بریتیە لە کاردانەوەیەکی نا ئاسای بۆ مادده کیمیایەکان کە نامۆیە بۆ ئەو کەسەی پێی دەدرێت
Intramuscular (IM)	وشەکە بە واتای ناو ماسولکە یان بۆ ناو ماسوولکە دێت
Immunization	پرۆسەیەکە کە بە هۆی کوتانەوە کەسەکە دەپارێزێت لە تووشبوون بە نەخۆشی
Iliac crests	وشەیەکە لە زانستی لەش زانی کە ئاماژەدەکات بە ناوچەیەکی چەماوە لە بەشی سەرەوەی ئێسکی کلۆب
Irrigant	شۆردنی بۆشاییەکانی لەشە یان شوێنێکی بریندابوو بە ئاو یان گیراوەی دیکە
Isoelectric period	ماوەیەکە لە ئامێری نەخشەکێشی هێلکاری دڵ کە بریتیە لە کۆتای شەپۆلی تیس و سەرەتای شەپۆلی تی
Itching	خوراندن

Internal sphincter	لووسه ماسوولکەی خوێنەویستە لە بەشی ناوەوەی لەشدا بە شێوەی ئاسایی لە باری گرژبوون دایە نموونە وەك ئەو لووسە ماسوولکەی دەوری گەدە لە کاتی وەرگرتنی خۆراکدا دەمی گەدە دەکاتەوە بەڵام لە کۆتاییدا بە هۆی ئەم لووسە ماسوولکە خوێنەویستەوە دادەخرێت
Jaundice	.حاڵەتێکە کە پێست و سپێنەی چاو و لینجە پەردەکان زەرد هەڵدەگرێن
Kyphosis	بە چەماوەیەک پێناسە دەکرێت کە پێوانەکەی ٥٠ پلە یان گەورەترە لە تیشکی ئێکس، تاقیکردنەوەیەکی ناسینەوە کە تیشکی وزەی کارەبایی نادیار بەکاردێنێت بۆ بەرهەمهێنانی وێنەی شانەی ناوەکی.
Leukocytes	خانە سپییەکانی خوێنە کە یارمەتی لەش دەدات بۆ لەناوبردنی ڤایرۆس و بەکتریاکان
Lithotomy	ئەم شێوازی پاڵکەوتنە عادەتەن لە کاتی نەشتەرگەری منداڵدا بەکاردێت. کە نەخۆشەکە لەسەر پشت پاڵدەکەوێت و ئەژنۆکانی دەچەمێتەوە بە نزیکەیی ٧٠ بۆ ٩٠ پلە
Lancet	ئامێرۆچکەیەکی بچوکە بۆ کون کردنی پەنجە بەکار دێت لەکاتی ویستنی بڕێکی کەم لە خوێن
Larynx	قورقوڕاگە
Leucoplast	ئەندامۆچکەیەکی بچوکە لەناو خانەی رووەکیدا هەیە
Lidocaine	جۆرێکی دەرمانە وەک سڕکەر بەکاردەهێنرێت بۆ نەهێشتن یاخود ڕێگریکردن لە ئازار کە بە شێوەی مەڵهەم و شلەش بەردەستە
laceration	پارچەپارچە کردن
lymphedema	ئاوسانی شانەکانی ژێر پێست لەبەر شلەی لیمف زۆر تێران
LMA	هێلی هەوایی ماسکی لارنجاڵ جێگرەوەیەکی پەسەندە بۆ ماسکی بێهۆشی لە ژووری نەشتەرگەری. زۆر جار بۆ کردارە کورتەکان بەکاردێت
lupus	گرێ گرێبوونی پێست و لینجە پەردەیە، دەنکۆڵەی قاوەیی لەسەر پێست و لە چەند شوێنێکدا پەیدادەبێت
Low-molecular-weight heparin (LMWH)	مەیینی لە ڕێگریکردن بۆ بەکاردێت کە بەستنەکان دژە دەرمانە لە پۆلێکە دڵ ماسوولکەکانی تێکشکانی چارەسەرکردنی و خوێن
Lipohypertrophy	کۆبوونەوەی نا ئاسایی چەوریە لە ژێر ڕووی پێستدا
Latex	جۆرێکە لە جۆرەکانی دەستکێش دروستکراوە لە ماددەیەکی تەنکی وەک پلاستیک.
Lactated Ringer's solution	جۆرێکە لە موغەزی بەکاردێت بۆ چارەسەکردنی کەمی پەستانی خوێن و گەڕانەوەی هاوسەنگی شلەی جەستە
liver cirrhosis	دواین قۆناغی نەخۆشی جگەرە
latissimus dorsi	ماسولکەیەکی گەورەوە تەختە کە دەوری ناوەڕاست و خوارەوەی پشت دەدات
Lotion	گیراوەیەکە بۆ نەرمکردنەوە بەکاردێ
Malaria	نەخۆشییەکی کوشندەیە، بەهۆی مشەخۆرەکانەوە ڕوودەدات کە تووشی هەندێ لەو مێشوولانە دەبێت کە لەسەر مرۆڤ خۆراك وەردەگرن

Morbidity	بریتیە لە تووشبوون بە نەخۆشی یان حاڵەتێکی دیاریکراو
Mortality	بریتییە لە پێوانەکردنی ڕێژەی مردن لە کۆمەڵەیەکی دیاریکراو
Mastectomy	لابردنی تەواو مەمک بە نەشتەرگەری بەهۆی شێرپەنجەوە
Metabo ism	کارێکی کیمیاییە کە تیایدا خۆراک دەگۆڕێت بۆ وزە
Metacarpal bone	بریتیە لە ئێسکەکانی ناو دەست
Microorganism	وردە زیندەوەر(بەکتریا، ڤایرۆس)
Molecule	گەرد
Mucosa	چینێکی تەنکە لە رووکەشە شانە کە دەکەوێتە ناوپۆشی ڕێڕەوەکانی ناو لەش(کۆئەندامی هەرس) و بۆشاییەکان(میزەڵدان
Multiple organ dysfunction syndrome (MODS)	بریتیە لە لەکارکەوتنی دوو ئەندام یان زیاتر لە هەمان کاتدا
Maturation	پێگەیشتن
Maceration	حووسان
Musculoskeletal	ئێسکەکان و ماسوولکەکان و ژێ ماسولکەییەکان و بەستەرەکان، شانە نەرمەکان لە خۆدەگرێت
Malignancy	بوونی خانەی شێرپەنجەییە لە جەستەدا کە لەوانەیە ببێتە هۆی مردنی کەسەکە
Malnutrition	حاڵەتێکی مەترسیدارە کاتێک ئەو خۆراکانەی دەیخوێت مددە پێویستەکانی وەک ڤیتامین و پرۆتین و کاربۆهایدراتی بە پێی پێویستی تێدا نیە
Meas es	سورێژە
Mycoplasma pneumonia	جۆرێکی بەکتریایە کە دەبێتە هۆی کۆکەی وشک، تا، کورتی هەناسەدان
Mumps	ملە خرە
Meninges	بریتین لە سێ بەرگ کە مێشک و برِبرەی پشت دادەپۆشن
Metacarpophalangeal	ئەو جومگە گەورەیەیە کە لە دەستدایە کە ئێسکەکانی پەنجەکان و ئێسکەکانی مەچەک پێک دەگەیەنێ .
Metacarpal	ئێسکی دەست
Mandıbular ramı	ژێر چەناگە
Memodynamic	ئاماژە بە پێوانە سەرەتاییەکانی کاری دڵ و دەمار

Myocardial infroction (MI)	تێکشکانی ماسوولکەکانی دڵە بەهۆی نەچوونی خوێنی پێویست بۆ ئەو ناوچەیە
Mean arterial pressure	بریتیە لە تێکرای پەستانی خوێنبەرەکان لە یەک سوڕی دڵدا (گرژبون و خاوبونەوەی دڵ)
Mannitol	دەرمانی میز پێکەرە بەکاردێت بۆ کەمکردنەوەی ئاوسانی جەستە و کەمکردنەوەی پەستانی چاو و دەوروبەری مێشک
MAP	بریتیە لە تێکرای پەستانی خوێنبەرەکان لە یەک سوڕی دڵدا (گرژبون و خاوبونەوەی دڵ)
Magnetic resonance imaging (MRI)	بەکارهێنانی خانەی موگناتیسی یان شەپۆلی دەنگ بۆ دروستکردنی وێنەیەکی تەواوی شانەکان و ئەندامەکانی جەستە
Magnifications	پرۆسەی گەورەکردنی شتەکانە (خانە و شانە هتد...)
Nausea	بریتییە لە هەستکردن بە ناڕەحەتی، وە ئارەرووکردن بۆ رشانەوە
Nausea	ئێلمجدان
Noxious gas	گازی ژەهراوی
Necrotic tissue	شانە یان خانەی مردوو
nasal mucosa	لیجی ناوپۆشی لوت
Nonflammable liquid	بە ئاسانی گر ناگرێت و خێرا ناسوتێت ئەگەر داگیرسابێت
Neuromuscular	پەیوەندي رەگ و ماسولکە
Neonatal basic life support (NBLS)	پشتگیری ژیانی بنچینەیی بە جۆرەها کرداری فریاگوزاری پێناسە دەکرێت بۆ یارمەتیدان لە مانەوەی دەستبەجێی منداڵی ساوا
Neonatal advanced life support (NALS)	ئەم بەرنامەیە تیشک دەخاتە سەر کارامەیی ژیانەوەی سەرەتایی بۆ منداڵە تازە لەدایکبووەکان.
Neurology	دەمارناسی لقێکە لە زانستی پزیشکی کە پەیوەندی بە نەخۆشی و ناڕێکی سیستەمی دەمارەوە هەیە
Necrosis	بریتیە لە مردنی خانە و شانەکانی لەش. لە ئەنجامی نەچوونی خوێن بۆ ئەو خانە و شانانە
Nitrile	جۆرێکە لە جۆرەکانی دەستکێش کە توانای بەرگەگرتنی بۆ دڕان زۆر زیاترە لە دەست کێشەکانی تر
Nephrotoxic	بریتیە لە خراپ بوونی کرداری گورچیلە بەهۆی کاریگەی ژەهری ماددە کیمیاییەکان یاخود ژەهری دەرمانەکان
Neutrophils	جۆرێکی خڕۆکەی سپییە
Otoscope	ئامێرێکە کە رووناکیەکی نیشکدەر دەردەدات بۆ یارمەتیدان لە وێنەگرتن و پشکنینی ڕێڕەوی گوێ و پەردەی گوێ
Oedema	بریتییە لە کۆبوونەوەی شلەکان لە لەش، کە دەبێتە هۆی هەڵئاوسانی شانە نووشبووەکان
Oesophageal	سورێنچک بەشێکە لە ڕێڕەوی هەرس

Otolaryngologist	بەشێکە لە بواری پزیشکی تایبەتە بە نەخۆشیەکانی لووت و قورگ و گوێ
Oxalate	خوێ یان ئەستەر بۆ ترشی ئۆگزالیک
Orthopnea	قورسی هەناسەدانە لە کاتی پاڵکەوتندا ئەویش بەهۆی کۆبوونەوەی شلەیە لە سییەکاندا
ORTHOPNEIC POSITION	شێوازێکی دانیشتنە کە نەخۆشەکە لەسەر سمت دادەنیشێت و پشتی کور دەکاتەوە
Pathogenic	بریتییە لەو جۆرە زیندەوەرانە کە دەبنە هۆی نەخۆشی
PPE (Personal protective equipment)	بریتییە لە جلی پارێزەر یان کڵاو یان چاویلکەی پارێزەر و هەندێ کەرەستەی ترکە بۆ پاراستنی کەسەکە لە تووشبوون بە نەخۆشیەکان بەکاردێت
Photophobia	بریتییە لە هەستیاری بە ڕۆشنایی
Puberty	ئەو کاتەیە کە لەشی منداڵ گۆڕانکاری بەسەردێت و گەشە دەکات کاتێك باڵغ دەبێت
Prediabetic	حاڵەتێکی مەترسیدارە کە تێیدا ئاستی شەکر لە خوێن لە ئاسایی زیاتر دەبێت، بەڵام بەتەواوی بەرز نەبۆتەوە بۆ ئەوەی وەك نەخۆشی شەکرەی جۆری دووەم دەستنیشان بکرێت
Pacemaker	ئامێرێکی بچوکە کە لە سنگی دادەنرێت یان دەچێنرێت، بۆ ڕێکخستنی لێدانەکانی دڵ
PaCO2	بریتییە لە ڕێژەی دوانەئۆکسیدی کاربۆنی تواوە لە خوێنێ
Palmer method	ڕێگایەکە بەکاردێت بۆ پێوانی ڕێژەی سووتان
Polycythemia	زۆربوونی ڕێژەی خرۆکە سوورەکانە لە جەستەدا
Prothrombin	پرۆتینێکە دروست دەکرێت لە لایەن جگەرەوە
positive expiratory pressure therapy (PEP)	هەناسەدان لە ڕێگەی ئۆکسجین ماسکەوە
paraplegic	جۆرێکە لە ئیفلیجی کە نەخۆشەکە ناتوانێت بەشی خوارەوەی جەستەی بجوڵێنێت
pharyngeal	بۆریەکی ماسولکەییە کە دەم و بۆشایی لووت دەلکێنێت بە قورگ و سورنچک
Pertussis	کۆکە ڕەشە
PaO2	بریتییە لە ڕێژەی ئۆکسجینی تواوە لە خوێندا
Paralytic ileus	بریتییە لە لەکارکەوتنی ماسولکەکانی ڕیخۆڵەو و نەجوڵانی خۆراک تیایدا
Peristalsis	بریتییە لە جوڵەی ئاسایی ڕیخۆڵە
Pharynx	گەروو

Placenta	ویلاش
Postburn injury	برینێکە کە دوای سووتان توشی نەخۆشەکە دەبێت
Precautions	خۆپارێزی
Prehospital	پێش نەخۆشخانە
Prolonged hospitalization	داغل بوون لە نەخۆشخانە بۆماوەیەکی درێژ
Pulmonary artery pressure	پەستانی سەر خوێنبەرەکانی سییەکان
Pulse rate	ڕێژەی لێدانی دڵ
Purulent	(جەراعەت)برینێک یان ناوچەیەک کێمی کردبێت
Parameter	پێوەر
Partial-thickness burns	جۆرێکی سوتانە کە جگە لە چینی سەرەوەی پێست بەشێک لە چینی دووەمیش دەگرێتەوە
Peritoneum	بەرگێکی تەنکە کە دەروی بۆشایی سک دەدات و ئەندامەکانی ناوەوە دادەپۆشێت
Pleura	پەردەیەکی تەنک و لوسە سییەکان دادەپۆشێت
Pericardium	بەرگێکی دووتوێیەدەوری دڵی داوە
Pseudomonas aeruginousa	جۆرێکی بەکتریایە کە لە مرۆڤدا دەبێتە هۆی هەوکردنی خوێن و سییەکان
Phlebitis	هەڵئاوسانی خوێن هێنەر
Peripheral pulse	لێدانی دڵ لە ئارتری پەلەکان
Pediatric basic life support (PBLS)	پاڵپشتی ژیانی بنەڕەتی منداڵان، ڕێکارێکی ڕزگارکردنە کە بە مەبەستی ڕێگرتن لە زیانەکانی مێشک
Pediatric advance life support (PALS)	ئامانجی پشتگیری ژیانی پێشکەوتووی منداڵان (PALS) ڕزگارکردنی ژیانە بۆ منداڵێک کە تووشی برینی سەخت یان نەخۆشی دەبێت
Pneumothorax	چوونە ژوورەوەی هەوا بۆ ناو سنگ
Pulseless electrical activity (PEA)	باری کلینیکی دیاری کراوە بە بێ وەڵام دانەوە و نەبوونی هەستی وەڵامدانەوە لە ئامادە بوونی چالاکی کارەبایی دڵ.
Penis	پێکهاتەی بەشی دەرەوەی ئەندامی زاوزێی نێرینەیە واتە (چوك)
Pelvic floor	کۆمەڵێك لە ماسوولکەیە بەستراوە بە حەوزە کەلێبەوە کە پاڵپشتی ئەندامەکانی ناو حەوزە کەلێن دەکات وەك مزلدان و منداندان...هید
Puncture-proof container	مەبەست لەو دەفرەیە کە بە تایبەتی بە کاردەهێنرێت بۆ پاشماوە پزیشکیەکان وەك دەرزی
Pruritus	مەبەست لە خوراندنی پێستە هۆکاری سەرەکی دەگەرێتەوە بۆ وشك بوونەوەی پێست کە وادەکات کەسەکە بێزار بکات زۆر جار رووشان و

	بریبداریبوون ڕوودەدات
Purkinje	یەکێکە لە تایبەترین ماسوولکە ڕیشاڵەیەکانی دڵ بەشێکە لە تۆڕی کارەبای دڵ کە ئیشانە کارەباییەکان لە گرێی گوێچکەلەسکۆڵەوە دە گوازێتەوە بۆ سکۆڵەکان
P interval	ماوەی گرژبوونی گوێچکەلەکان : دەوێست
Peristalsis	جووڵەی لووسە ماسوولکەکانە لە ناو لەشدا لە ئەنجامی تێپەڕ بوونی خۆراك بە ناو گەروو و ڕیخۆڵەدا تێپەڕ دەبن بەهۆی ئەم جووڵە و شەپۆلانەوە
Parainfluenza	جۆرێکە لە ڤایرۆس کە توشی سییەکان دەبێت و نەخۆشیان دەخات بە تایبەتی توشی کۆرپەلە و منداڵ دەبێ
Pediculosis	کۆبونەوەی جۆرێک لە جۆرەکانی مێرووە لەو شوێنانەی کە موو هەیە بەتایبەتی لە قژدا
Peripheral edema	بریتیە لە ئاوسانی بەشی خوارەوەی قاچەکان و دەستەکان
Parasitic protozoa	مشەخۆرێکی تاک خانەن کە خانە و شانەکان داگیر دەکەن و لەسەریان دەژین
Parasympathetic nervous system	ئەم سیستەمە وا دەکات لە جەستە کە بگەڕێتەوە باری ئاسایی خۆی
QRS complex	لادانە لە ئامێری نەخشەکێشی هێڵکاری دڵ کە ئاماژە بە هەبووی چالاکی سکۆڵەکان دەدات
Rubeola	نەخۆشیەکی درمە کە دەبێتە هۆی هەوکردنێکی توند، وە بەهۆی ڤایرۆسی میسلس ڕوودەدات
Radiography	ڕانستێکی بەکارهێنانی تیشکە بۆ دابینکردنی وێنەی شانەکان و ئەندامەکان و ئێسك و موولولەکانی خوێن کە لەشی مرۆڤ پێکدێنن
Reabsorption	دووبارەهەڵمژینەوە
Regurgitation	گەڕانەوەی پێکهاتەکانی گەدە بۆ ناو قوڕگ
Rehabilitation	پارمەتیدانی نەخۆش بۆگەڕانەوەی بۆ باری ئاسایی خۆی لەڕووی جەستەیی و دەروونیەوە
Respiratory dysfunction	لەکارکەوتنی کۆئەندامی هەناسە
Restlessness	جێ بەخۆنەگرتن، نائارام، زۆر جوڵە
Resuscitation	بوژانەوە
Regeneration	نوێبوونەوە
Rotation	خولانەوە
Radiation therapy	چارەسەری شێرپەنجە کە دەرمانی بەرزی تیشک ئەوە بەکاردێنێت بۆ کوشتنی خانە شێرپەنجەکان
Radial pulse	لێدانی کەوەرە
Respiratory arrest	وەستانی هەناسەدان
Reintubate	چاودێریکردن و داتا

Recumbent	شێوازێکی پاڵکەوتنە کە نەخۆشەکە بە لای ڕاست یان چەپ پاڵدەکەوێت
Reflex	بریتیە لە جووڵەیەکی خۆنەویست
Respiratory rate	ژمارەی هەناسەدانە لە یەک خولەکدا
Rhonchi	دەنگێکە دەبیسترێت (بلقە بلق) لەکاتی هەناسە وەرگرتن و هەناسەدانەوە
Stethoscope	ئامێرێکی پزیشکیە بەکاردێت بۆ بیستنی دەنگە ناوەکییەکانی لەش
Seizure	تێکچوونێکی کارەبایی کت و پڕ و نارێکە لە دەماخە
Scar	جێی برین، بزمانە
Serotonin	ماددەیەکی کیمیاییە کە مێشک و خانە دەمارەکان بەکاریدێنن بۆ جێبەجێکردنی فرمانی ئاسایی خۆیان
Singed nostril hair	مووی ناوپۆشی لووت
Socioeconomic	باری کۆمەڵایەتی و ئابووری
Spirometer	ئامێرەکە بەکاردێت بۆ پێوانی ڕێژەی ئەو هەوایەی هەڵدەمژین و دەیدەینەوە لە هەناسەدانیکدا
Sulfur dioxide	گازێکی بێرەنگ و بۆندارە
Sjögren's syndrome	ناتەواوی سیستەمی بەرگری لەشە کە بە دوو نیشانەی باو دەناسرێتەوە (وشک بوونەوەی چاو و دەم)
Sphygmomanometer	ئامێرێکە بۆ پێوانە کردنی پەستانی خوێن
Steri Strips	لەزگەی پێچانی برین
Suboptimal	لاوەکی
Stridor	دەنگێکي گڕي لەڕاوەي قایمي تایبەتییە لەکاتي هەناسەداندا پەیدادەبێت
Swelling	ئاوسان
Sloughy	وشەمە زیاتر بۆ برین بەکار دێ. برینێکی تەڕ یاخود ێدار بەوتای ئەوەی وشک نەبێ
Syrup	شروب
Suppository	شاف ،جۆرێکی دەرمانە بە کۆم هەڵدەگیرێ
Scoliosis	چەماوەیەکی لاوەکی بڕبڕەکەیە سکۆلیۆس چەماوەیەکی لاوەکی بڕبڕەکەیە کە زۆربەی کات لە هەرزەکارەکاندا دەستنیشان دەکرێت.
Subluxation	نیمچە لەجێچوون بەهۆی جوڵانی بڕبڕەکانەوە

Spinal cord	پەتی بربڕاگە، دڕکە پەتک لە بەشی خوارەوەی مێشکەوە درێژ دەبێتەوە بۆ خوارەوەی دواوە
Sclerosis	ڕەق بووبی شانەکان
Semipermeable	نیمچە دادەر
Spinal immobilization	جێبەجێ دەکرێت بۆ کەمکردنەوەی جوولەی ستوونی بربرە
Sternocleidomastoid	یەکێکە لەماسولکەکانی مل
Sternum	کۆلەکەی سنگ
Sinoatrial node	پێکهاتەیەکی تایبەتە بە ماسولکەی دڵ کە دەست دەکات بە ناردنی لێشاوی کارەبایی بۆ هاندانی گرژبوون
Supraventricular tachycardia (SVT	لێدانی دڵێکی نائاسای خێرا یان نائاسای کە کار دەکاتە سەر ژووری سەرەوەی دڵ (گوێچکەلە)
Sensory nerve	هەستە دەمارەکان زانیاریەکان کۆدەکەنەوە لە ڕێگەی دەمارە خانەکان بە شێوەی ئەرکی کار زانیاریەکان دەگوازنەوە
Streptococcal pharyngitis	بریتیە لە هەوکردنی بەشی دواوەی گەروو کە هۆکارەکەی بەکتریایە
Stretch receptors	وەرگرێکی پرۆتسیە کاری سەرەکی ڕاکێشانی ماسوولکەیە
Sacral vertebrae	ئێسکێکی شێوە سێگۆشەی تەختی گەورەیە کە دەکەوێتە نێوان ئێسکی کلۆك و کۆتا بربرەی ئێسکی سێ بەندی
Specimen	بریتیە لە بەشێکی بچووك یان نموونەیەك لە هەر ماددەیەك یان هەر کانزایەك ئامادە بکرێت بۆ ئاشکردنەوە
Scabies	جۆرێکی زۆر بچوکی مێرووە کە لە سەر ئیپیدێرم دەژی هێلکە دادەنێت لەم شوێنەدا و گەشە دەکات و زۆر دەبێت دەبێتە هۆی خورانێکی زۆری پێست.
Severe acute respiratory syndrome (SARS-CoV),	نەخۆشییەکە توشی سییەکان دەبێت. هۆکارەکەشی ڤایرۆسی کورۆنایە
Sterofundin	ئەم جۆرە موغەزیە بەکاردێت بۆ جێگرتنەوەی ئەو شلەیەی لەدەستمان چووە و وە هەروەها دەتوانرێت بەکاربهێنرێت بۆ کەسانەی کە خوێنی جەستەیان ترش بووە (واتە PH کەمی کردووە)
Stroke volume (SV)	بریتە لەو قەبارە خوێنەی کە سکۆڵەی چەپ لە یەک کاتی گرژبونی دلدا پاڵی پێوە دەنێت
Staphylococcus aureus	جۆرێکی بەکتریایە کە لەسەر پێستی مرۆڤەکان هەیە
Serology	زانستی لێکۆڵینەوەی شلەی جەستەیە
Sternocleidomastoid	بریتیە لە جووت ماسولکەی بەشی پێشەوەی مل
Skin graft	کردارێکە تیایدا بەشێک لە پێست ناوچەیەی لەش لەڕێگەی نەشتەرگەرییەوە لادەبرێت و بۆ ڕووپۆشکردنی ناوچەیەکی دیکە

Thermoregulatory	بریتییه له توانای زیندەوەر بۆ پاراستنی پلەی گەرمی لەش، تەنانات لەو کاتانەی کە پلەی گەرمی دەوروبەرەکەشی جیاوازبێت
Tachycardia	دەستەواژەیەکی پزیشکیە کە ئاماژە بە زیادبوونی ڕێژەی لێدانی دڵ دەکات
Thermometer	ئامێرێکە بۆ پێوانی پلەی گەرمی لەش
Thrombophilia screen	بریتییه له تێکهەڵکێشکردنی چەند تێستێک بۆ دیاریکردنی ئەوبەخۆشیانەی پەیوەندیان بە خوێنەوە هەیە
Thromboxane	هۆرمۆنێکە کە دەردەدرێت یارمەتی کەڵەکەبوونی پەرەکانی خوێن و گرژبونی خوێنبەرەکان دەدات
Tourniquet	لاستیکێکی دیزاینکراوە بەکاردێت بۆبەستنی پەلەکان لەکاتی وەرگرتنی خوێن یان کانولا دانی
Temporal artery thermometer (TAT)	ئامێرێکە بۆ پێوانە کردنی پلەی گەرمی کە لەسەر پێستی ناوچەوان دادەنرێت.
Total enteral nutrition(TEN)	ئەو کەسانەی کە سیستەمی هەرسکردنیان زیانیان پێگەیشتووە یان بە خراپی کاردەکات.
Thromboplastin	بریتییە لە تێکەڵەی هەر یەک لە فۆسفۆلیپد و ئەو فاکتەرانەی لە پلازماد هەن کە ئیشیان مەیاندنی خوێنە لە ڕێگەی گۆڕینی پرۆترۆبین بۆ ترۆمبین
Trendelenburg's position	ئەم شێوازی پاڵکەوتنە ئەوەیە سەری نەخۆشەکە ڕووەو زەوییە، قاچەکانیش ڕووەو ئاسمان بەتایبەتی بەکاردێت بۆ ئەو کەسانەی نەشتەرگەری سک و خوارەوەی سک دەکەن
Trochanter	بەشێکە لە ئێسکی ڕان کە ئیشی بەستنەوەی ماسولکەیە بە ئێسکەوە
Tuberculosis	نەخۆشی سیل، نەخۆشیەکە کە بەهۆی بەکتریاوە ڕوودەدات، تووشی سییەکان دەبێت نیشانەکانیشی بریتین لە کۆکە، ئازاری سنگ، ئارەق کردنەوە لە شەودا هتد
Throat	بۆرییەکی ماسولکەییە لە پشتەوە لوت دەست پێدەکات بۆ بەشی خوارەوەی مل (گەروو)
Trochanter	کلاوە تۆپە ئێسك' یەکێکە لەو دوو چوکلەبەي دەکەونە ژێرەوەي ملی ئێسکی ڕان
Toxic fumes	دووکەڵی ژەهراوی بە گشتی گازی زیانبەخش، تۆز، یان دووکەڵن کە لە لەنجامی چالاکی گۆڕانی کیمیایی وەک گەرمکردنەوە، کاردانەوە، یان تەنانەت تەقینەوە بەرهەم دەهێنرێت.
Thrombophlebitis	گیرانی خوێنبەر پرۆسەی هەوکردنەکە دەبێتە هۆی گیرانی خوێنبەر و دەمارێک یان زیاتر، عادەتەن لە قاچەکاندا
Thalassaemia	نەخۆشی خوێن بووە هۆی ئەوەی کە جەستە بە تەواوی پرۆتینێک دروست نەکات کە پێی دەوترێت هیمۆگلۆبین

T wave	ئامازەیە بە ماوەی خاووبونەوەی سکۆلەکان
Tympanic membrane	بریتیە لە تەپلە پەردە کە گوێی دەرەوە و گوێی ناوەڕاست لە یەکتری جیادەکاتەوە
Toddler	بریتیە لەو منداڵانەی کە تەمەنیان لە نێوان ١ ساڵ بۆ ٣ ساڵە
Trochanter	بریتیە لە بەشی سەرەوەی ئێسکی ڕان کە ئەرکی بەستنەوەیە بە ماسوولکەوە
Tuberculosis	بریتیە لە هەوکردنی بەکتریا کە زۆر جار تووشی سیپەکان دەبێت دەشێت تووشی ئەندامەکانی دیکەیش ببێتە وەك گورچیلە
Tuberculin (TB)	بریتیە لە هەوکردنی بەکتریا کە زۆر جار تووشی سیپەکان دەبێت دەشێت تووشی ئەندامەکانی دیکەیش ببێتە وەك گورچیلە
Trapezius	ماسولکەیەکی شێوە لا ئەریبە کە درێژدەبێتەوە لە خوارەوەی مل و شانەکان کە ڕێگە بە جوڵەی سەر و شانەکان دەدات
Urethral erosion	داخوران یان هەوکردنی ئەندامی زاوزێی نێرینەیە
Urgency	خێرا میزکردن
Urinary incontinence (UI)	لەدەست دانی کۆنترۆڵ کردنی میز
Urinary tract infection (CAUTI)	هەوکردنێکە لە هەر بەشێک لە ڕێڕەوی میز
Uncuffed ETT	بۆ منداڵ زیاتر بەکار دێ بۆ ئەوەی بەدوورین لە بریندار بوونسەوبۆشی بۆری هەوا
Ulcer	برین
Urticaria	بەشێکی دەرپەڕیووی سەر پێستە زۆر جار هەمان ئەو نیشانانەی هەیە کە هەستیاری کە پێی دەوتەێت لیر
Urinary elimination	پرۆسەی بەتاڵ کردنەوەی میزڵدانە لە میز
Urination	بریتیە لە کردنە دەرەوەی میز لە جەستە
Urinary bladder	ئەندامێکی ماسوولکەی توورەکەیە لە ناو حەوزە کەلێندا، لە بەشی سەرەوە لە پشت ئێسکی میزلدان
Urinary drainage system	مەبەستی لە ئامێری بەتاڵ کردنەوەی میزە کە بەشێکی سۆندەکە براوەتە ناو میزڵدانەوە و سەرەکەی دیکەی بەستراوە بە جانتای میزەکەوە
Urethral sphincter	پێکهاتەیەکی ماسوولکەیە کە کاری ڕۆشتنی میز لە میزڵدان بۆ ناو میزەڕۆ ڕێکدەخات
Urinary catheterization	بریتیە لە کرداری بەتاڵ کردنەوەی میزڵدان لەو برە میزەی تێیدا کۆبۆتەوە
Ulceration	برین پێک هێنانی برینێکە لە بەشێک لە جەستەدا
Vasoconstriction	گرژبونی لولەکانی خوێن

Venipuncture	کونکردنی خوێنهێنەر
Viscera	هەناو، ناو سک
Vomiting	ڕشانەوە
Vaginal draining	شلەیەکی سپی ڕوونە کە لە ئەندامی زاوزێی مێینە دێتە دەرەوە
Viscosity	بەرهەڵستی بۆ لێشاوی شلە یان نیمچە شل
Vital signs	هەڵسەنگاندنی پزیشکییە بە تایبەتی ڕێژەی لێدان، پلەی گەرمی، ڕێژەی هەناسەدان، پەستانی خوێن، کە ئاماژە بە بارودۆخی نەخۆشەکە دەدەن.
Vasoconstriction	کەم بوونەوەي تیرەیناوەوەي خوێنبەرەکان
Vasodilation	کشان و فراوانبوونی ناوەوەی خوێنبەرەکان
Vagina	زێ
Venipuncture	کون کردني خوێن هێنەر بۆ کۆکردنەوەی خوێن لە دەمارەکان
Ventral	پەیوەند بە سکەوە
VAD	ئامێرێکە کە یارمەتی پاڵپێوەنانی خوێن دەدات لە دڵدا
Ventilator	هەواگۆڕ ئامێرێکە کە هەوا دابین دەکات و گواستنەوەی هەوای هەناسەدان بۆ ناو و دەرەوەی سییەکان
Ventricular tachycardia v-tach	ڕێژەی خێرای دڵ لە ژوورەکانی خوارەوەی دڵەوە سەرهەڵدەدا.
Ventricular fibrillation v-fib	جۆرێکی مەترسیدارە لە نارێکی لێدانی دڵ
Vagal maneuvers	هەوڵدان بۆ هێواشکردنی دڵە کوتێ لە بەشی سەرەوەی گوێچکەلە
VBG	فەحسی گازەکانی ناو خوێنهێنەرەکان
Voiding	بەتاڵ کردنەوەی میزڵدانە لە میز
Vertigo	بریتیە لەوەی کەسێك هەست دەکات سەری گێژدەخوات و هاوسەنگی لە دەست دەدات
Vastus lateralis	بریتیە لە ماسوولکەیەك کە دەکەوێتە لا تەنیشتی سمتەوە، ئەم ماسوولکەیە گەورەترین ماسولکەی چوارسەرە
Ventrogluteal	جۆرێکە لە لێدانی دەرزی بۆ ناو ماسوولکە کە دەبێت لە بەرزترین ناوچەی ئێسکی کلۆك لێ بدرێت
Varicella	ئەو ڤایرۆسەیە دەبێتە هۆی دڕکەومێکوتە

Vinyl	ئەم جۆرە دەستکێشە زۆر تەنکە زۆر بەردەستە لە بازاردا بەزۆری بەکاردێت بۆ ئەو کردارانەی کە مەترسی کەم دروست دەکات لەسەر تەندروستی نەخۆشەکە
Wegener's granulomatosis	نەخۆشییەکی نا ئاساییە کە دەبێتە هۆی هەوکردنی دەمارەکانی خوێن لە لووندا.
World health organization (WHO)	رێکخراوێکی نێودەوڵەتیە کە بەشێکە لە نەتەوە یەکگرتووەکان و بە پێدانی زانیاری و دەرمان یارمەتی وڵاتانی هەژارتر دەدات
Wound dehiscence	باروودۆخێکە کە برینێک ئەنجام دەدرێت لە کاتی نەشتەرگەریدا یان پێستەکە لەیەک جیا دەبێتەوە لەدوای ئەوەی بەیەکەوە دەدورێتەوە.
Wheezing	دەنگێکە لەکاتی هەناسەداندا پەیدا دەبێت
Windpipe	بۆری هەناسە، قوڕقوڕاگە
Xiphisternum	نزمترین بەشی کۆڵەکەی سنگە
Xylocaine gel	جێڵێکە بەکاردێت بۆ رێگە گرتن لە ئازار و نا ئاسودەی
Z-track	جۆرێکە لە دەرزی ناو ماسوولکە رێگایەکە بەکاردێت بۆ رێگریکردن لە چوونە ناوەوەی دەرمانەکە بۆ ناو چەوریە خانەکان
Zoster	نەخۆشیەکی ڤایرۆسیە نیشانەکانی بریتین لە زیپکە و تلۆقە لەسەر پێست کە ئازاری هەیە

بەشی بیست و پێنجەم

سەرچاوە بەکار هاتووەکان

سەرچاوە بەکارهاتووەکان

Fundamentals of Nursing 11th Edition

by Patricia A. Potter RN PhD FAAN (Author), Anne Griffin Perry RN MSN EdD FAAN (Author), Patricia A. Stockert RN BSN MS PhD (Author), Amy Hall RN BSN MS PhD CNE (Author)

Kozier & Erb's Fundamentals of Nursing (Fundamentals of Nursing (Kozier)) 10th Edition

by Audrey Berman (Author), Shirlee Snyder (Author), Geralyn Frandsen (Author)

Brunner & Suddarth's Textbook of Medical-Surgical Nursing (Brunner and Suddarth's Textbook of Medical-Surgical) Fifteenth, North American Edition

Wong's Nursing Care of Infants and Children 11th Edition

by Marilyn J. Hockenberry PhD RN PPCNP-BC FAAN (Author), David Wilson MS RN C (NIC) (Author)

Sheehy's Manual of Emergency Care (Newberry, Sheehy's Manual of Emergency Care) 7th Edition

by ENA (Author), Belinda B Hammond (Editor), Polly Gerber Zimmermann RN MS MBA CEN (Editor)

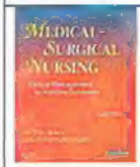

Medical Surgical Nursing Clinical Management for Positive Outcomes 8th edition, Two-Volume Set 8th Edition

by Joyce M. Black PhD RN CPSN CWCN FAPWCA (Author), Jane Hokanson Hawks DNSc RN BC (Author)

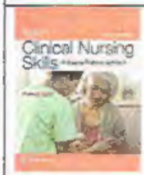

Taylor's Clinical Nursing Skills: A Nursing Process Approach 5th Edition

by Pamela B Lynn MSN RN (Author)

	Clinical Nursing Skills and Techniques 10th Edition by Anne Griffin Perry RN MSN EdD FAAN (Author), Patricia A. Potter RN PhD FAAN (Author), Wendy Ostendorf RN MS EdD CNE (Author), Nancy Laplante (Author)
	Clinical Skills Manual for Maternity and Pediatric Nursing 5th Edition by Ruth Bindler (Author), Jane Ball DrPH RN CPNP (Author), Marcia London (Author), Michele Davidson (Author)
	Nursing Interventions & Clinical Skills 7th Edition by Anne Griffin Perry RN MSN EdD FAAN (Author), Patricia A. Potter RN PhD FAAN (Author), Wendy Ostendorf RN MS EdD CNE (Author)
	Nursing Care Plans: Diagnoses, Interventions, and Outcomes 10th Edition by Meg Gulanick PhD APRN FAAN (Author), Judith L. Myers RN MSN (Author)
	Fundamentals of Nursing Care: Concepts, Connections & Skills Third Edition by Marti Burton RN BS (Author), David Smith MSN RN (Author), Linda J. May Ludwig RN BS MEd (Author)
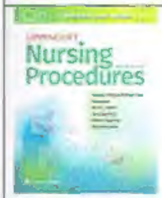	Lippincott Nursing Procedures 8th Edition by Lippincott (Author)
	The Royal Marsden Manual of Clinical Nursing Procedures, Professional Edition (Royal Marsden Manual Series) 10th Edition

	Mosby's Pocket Guide to Nursing Skills & Procedures (Nursing Pocket Guides) 9th Edition by Anne Griffin Perry RN MSN EdD FAAN (Author), Patricia A. Potter RN PhD FAAN (Author)
	Advanced Practice Nursing Procedures Second Edition by Margaret R. Colyar DSN ARPN C-FNP (Author)
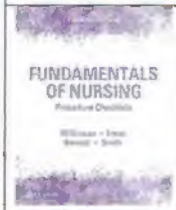	Procedure Checklists for Fundamentals of Nursing Fourth Edition by Judith M. Wilkinson PhD ARNP (Author), Leslie S. Treas PhD RN CPNP-PC NNP-BC (Author), Karen L. Barnett DNP RN (Author), Mable H. Smith PhD JD MN NEA-BC (Author)
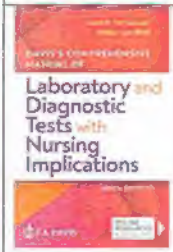	Davis's Comprehensive Manual of Laboratory and Diagnostic Tests With Nursing Implications 9th Edition by Anne M. Van Leeuwen MA BS MT (ASCP) (Author), Mickey L. Bladh RN MSN (Author)
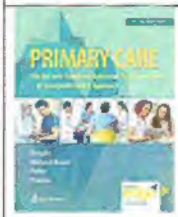	Primary Care: Art and Science of Advanced Practice Nursing - An Interprofessional Approach Fifth Edition by Lynne M. Dunphy PhD APRN FNP-BC FAAN FAANP (Author), Jill E. Winland-Brown EdD APRN FNP-BC FAANP (Author), Brian Oscar Porter M.D. Ph.D. M.P.H. M.B.A. (Author), & 1 more

[1] https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/media/en/publications/Publications/safe-use-of-ppe.pdf
[2] https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S253104372030088X
[3]https://books.google.com/books?hl=th&lr=&id=HID6NpLrwOsC&oi=fnd&pg=PR1&ots=vYGpaiuZZQ&sig=lCwXdr9p-c4c60tje-YlBiuoXfs
[4] https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5058571/

[5] https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5058571/#B5

”لەبنەڕەتدا من وانەبێژێکی کوردم، بەڵام لە ئێران هەرگیز فێرنەبووم کە بە زمانی کوردی بنوسم و بخوێنمەوە! نزیکەی ٣ ساڵ لەمەوبەر کاتێ هاتم بۆ کوردستانی باشوور، بڕیارمدا کە خۆم فێربکەم کە چۆن بە کوردی لە بوارەکەی خۆمدا وانە بڵێمەوە. بۆئەم مەبەستە، هەموو کتێبخانەکانی سلێمانی و هەولێر گەڕام بۆئەوەی کتێب لە بواری پەرستاریدا کۆبکەمەوە بە زمانی کوردی بەڵام هیچم دەستنەکەوت! داوام لە چەند کەسێك کرد لە ناوچە جیاوازەکانی کوردستان بەڵام هیچیان بۆدەستنەخستم!

ئەو بیرۆکەیە هاتە مێشکمەوە کە ئەگەر هیچ ڕێگایەك نییە با خۆم ڕێگایەکی تازە دروست بکەم! وە زستانی (٢٠٢١) بوو کە دەستم بە نووسینی ئەم کتێبە کرد وە دوای هەوڵ و ماندوو بوونێکی زۆر توانیمان یەکەم کتێبی بواری پەرستاری بەرهەم بهێنین بە زمانی کوردی.

ئەم کتێبە پێکهاتووە لە تازەترین چاپی (٢٠) کتێبی جیهانی لەبواری پەرستاریدا، کەواتە بە خوێندنەوەی ئەم کتێبە تۆ زانیاری هەموویانت وەرگرتووە!

لەکۆتایدا هیوادارم هەموو ئەوکەسانەی لە بواری پەرستاریدا کاردەکەن لەسەر ئەم ڕێگایە بەردەوامبن و کتێبی زیاتر و زیاتر بە زمانی کوردی بەرهەم بهێنن.“

یوسرا ڕازیانی

٢٠٢٢